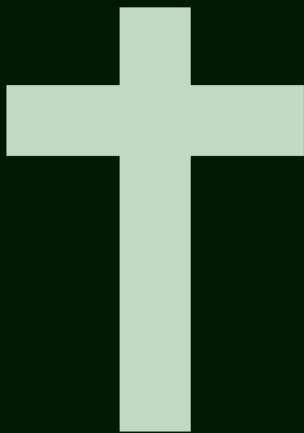

Uare Bible

Portions of the New Testament in the Uare language of Papua
New Guinea

Uare Bible
Portions of the New Testament in the Uare language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Uare long Niugini

Copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Uare

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-05-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 13 Dec 2023
c398f744-e34b-525a-a9fe-d04e84ab7b13

Contents

Mataio	1
Mareko	55
Luka	88
Apostolo	145
Filipi	199
Kolose	205
Tesalonika Ibi'a	211
Tesalonika Vesu	216

Iesu Keriso Hari Manoĝa Mataio'a Mirihiro

Iesu Keriso Vouĝa Nize

(Luka 3:23-38)

¹ Iesu Keriso vouĝa nize'e 'ahi e'e. Ani'e kini Davida mariga ebu zuni Aberahamo mariga.

² Aberahamo'e Isako moga, Isako'e Iakobo moga, Iakobo'e Iuda zu ane negoĝa duĝuru moze.

³ Iuda'e Feresi zu Zera moze ebu Tamara'e zeĝe vize. Feresi'e Esiromo moga, Esiromo'e Ramo moga.

⁴ Ramo'e Aminadabo moga, Aminadabo'e Nasona moga, Nasona'e Salemona moga.

⁵ Salemona'e Boaza moga ebu Rahabo'e Boaza vi'a. Boaza'e Obedi moga ebu Ruta'e Obedi vi'a. Obedi'e Iese moga.

⁶ Iese'e kini Davida moga.

Davida'e Solomona moga ebu Baseba'e Solomona vi'a. Baseba'e ibite Urea inuga.

⁷ Solomona'e Rehoboamo moga, Rehoboamo'e Abia moga, Abia'e Asa moga.

⁸ Asa'e Iehosafate moga, Iehosafate'e Ioramo moga, Ioramo'e Uzia moga.

⁹ Uzia'e Iotamo moga, Iotamo'e Ahaza moga, Ahaza'e Hezekia moga.

¹⁰ Hezekia'e Manase moga, Manase'e Amono moga, Amono'e Iosia moga.

¹¹ Iosia'e Iekonia* zu ani negoĝa duĝuru moze.

E'e madaĝano Babilonia azaĝani'a Isaraela azaĝa teite utitaduni, Isaraela azaĝa Babilonia haba'a tutuze onamiro.

¹² Babilonia haba'a tutuze onamirote'e ĝarugano, Iekonia'e Sealatiela moga, Salatiela'e Zerubabela moga.

¹³ Zerubabela'e Abiuda moga, Abiuda'e Eliakima moga, Eliakima'e Azora moga.

¹⁴ Azora'e Zadoka moga, Zadoka'e Akima moga, Akima'e Eluida moga.

¹⁵ Eliuda'e Eleazara moga, Eleazara'e Matana moga, Matana'e Iakobo moga.

¹⁶ Iakobo'e Iosefa moga ebu Iosefa inuga'e Maria.

Maria'a Keriso rae hunirote'e vazega, Iesu fureniro.

¹⁷ E'ano'o Aberahamo'ono'o onao Davida madaĝano, zeĝe ega nidu'a'e 14, Davida'ono'o onao Isaraela azaĝa Babilonia haba'a tutuze onamirote'e madaĝano zeĝe ega nidu'a'e 14 ebu Babilonia haba'a tutuze onamirote'e madaĝano'o onao Keriso madaĝano zeĝe ega nidu'a'e 14.

Iesu Keriso'a Fureraro

(Luka 2:1-7)

¹⁸ Iesu Keriso'e 'ahige fureraro. Ani vi'a Maria'e Iosefa ira'auĝa. Anianine izema hahurogano, Vine Zaĝoĝaono'o Maria'e ahi'eta reiro.

¹⁹ Maria i'a, Iosefa'e haĝai duduga vazega, e'ano'o hunihunio Maria mene mazagaronihi radu ani sifu tugune modi'uma rae zamariro.

* 1:11 Ni 'ahoga'e Iehoiakina

²⁰ Ani 'ouge rae zamarerotene, Zuhi'a Boro tuḡure viga 'ahogani'a iḡunao fureraro. Ebu raena'a, "Iosefa, Davida mariga! Maria teite hahuroga ago rihano'i. Mazaḡa Maria'e Vine Zaḡoḡaono'o ene teha. ²¹ Ani'e ubuga 'ahoga fureno'idene, ani niḡa'e Iesu rae turaho'i. Mazaḡa ani'e ane vaze sau'azenono'o ḡabozi'uma. ²² A'e ibite peroveta vazeḡani'a Zuhi'a Boro ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

²³ 'Ḡiano'i! Ohoze teite ize mene hidirote'e nogobaḡa 'ahogani'a ahi'eta re'uma,
 ebu ubuga 'ahoga fureni'uma.
 Vaze'a ubuga'e Emanuela rae huni'uma.
 E'e hugani'e, "Badi'a'e emeḡe teite" ra'ohe."

²⁴ Iosefa'a bazunano'o evatirotene, Zuhi'a Boro tuḡure viga'a ḡoere nirote'e idunaḡano ḡaḡaadu inuga Maria zamaharo. ²⁵ Rehano Iosefa'a Maria teite tibano mene bazido, onamo ubuga fureniro. Ebu ubuga niḡa'e Iesu rae turahiro.

2

Edeḡa Azaḡani'a Iesu Vaḡe Onairo

¹ Heroda'e Iudea haba'a kiniḡa madaḡano Iesu'e Iudea haba'ano ne 'ahoga Betelehema fureraro. E'e madaḡano, edeḡa azaḡa nu'a mada'a ite'ete'e moneono'o Ierusalem feuri onairo. Ze'e buzuva moneo edeḡa boro azaḡa. Ebu ze vaze ḡadiziro, raena'a, ² "Iuda azaḡa kini ra'ete'e vazeḡa'e mouma fureraneha? Mazaḡa eme mada'a ite'ete'e moneḡa haba'ano buzuva 'ahoga horoniro.* A'e kiniḡani'a fureranate'e tahiga radu ani mazao kuranoga veize areha." ³ kini Heroda'a ḡoere e'e igirotene, zamaḡani'a adudaro. Ebu Ierusalem azaḡa nidu'a zuni zamaze'a adudaro. ⁴ E'ano'o Heroda'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa nidu'a zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaḡa nidu'a nu'ozadu ḡadiziro, raena'a, "Keriso ani'e noumao fureru'uma?" ⁵ Zeḡe'a naenaenina'a, "Ani'e Iudea haba'ano Betelehema neḡano fureru'uma. Mazaḡa peroveta vazeḡa'e 'ahige mirihoro, raena'a,

⁶ 'O Iudea haba'ano Betelehema neḡa,
 ḡa'e Iudea neḡa boroboro zamaḡano mene zuhu'a.
 Mazaḡa ḡae'ono'o ibitozini'ete'e vazeḡa 'ahogani'a onai'uma.
 Ani'e, mamoe taufe'ete'e teige, Isaraela azaḡa, Badi'a vaze ibitozini'uma zu taufi'uma."

⁷ Ebu Heroda'a edeḡa azaḡa sifu huzadu no'e madaḡa huneo buzuva'a furerarote'e ederiro. ⁸ Ebu edeḡa azaḡa Betelehema neḡano tuḡuze'ena'a, ziro, raena'a, "Onamadu tahi'a kome'a e'e faine vaḡo'i. Horono'idene, eḡe zuni onamadu ani mazao kurafine, ihoho'i."

⁹⁻¹⁰ Ze Heroda ḡoere iḡi hauḡirotene, ibio onamiro. Ze ibio oname'enogano, ibite mada'a ite'ete'e moneḡa haba'ano horonirota'a'e†, e'e buzuvaḡani'a bare fureraro. Zeḡe'a horonadu matu'e rudaro. Ebu buzuva e'e'a ze ibitozenadu tahi'a kome'a'a radiu'ete'e haba'a ragano tue radiro.

1:23 1:22-23 Isaia 7:14 * **2:2** 'Ahoga'e, 'eme buzuva 'ahogani'a itirote'e horoniro.' **2:6** 2:5
 Mika 5:2 † **2:9-10** 'Ahoga'e, 'buzuva 'ahogani'a itirote'e horonirota'a'e.'

¹¹ Zeḡe'a ne zamaḡa diuḡiro ebu tahi'a kome'a'e vi'a Maria teite radiu'ete'e horoniro. Edeḡa azaḡani'a ḡuḡuradu Iesu matu'o haro. Ebu 'umaze ḡau manomanogeṭa fuhi'adu ḡahuno nu ani haro. A'e golo, 'uvahu hohoḡa manoga ebu murava hohoḡa manoga.

¹² Ebu Badi'a'a iḡunao edeḡa azaḡa ihoziro, raena'a, "Heroda vaḡe ago bare onamo'i." E'ano'o ze'e ibi 'ahoganono'o zeḡe haba bare onamiro.

Izipi Haba'a ferau onamiro

¹³ Edeḡa azaḡani'a iḡunirote'e enogano Zuhi'a Boro tuḡure vigania iḡunao Iosefa zamao fureraro, raena'a, "Iḡuno'i. Ene kome'a vi'eta zamazadu Izipi haba'a ferau onamo'i. Ebu e'ea rado'i, onamo eḡe'a iḡuno'i rae zi'uma. Mazaga kini Heroda'a ane uti azaḡa tuḡuzadu ene kome'a manoga veize vaḡi'uma." ¹⁴ E'ano'o Iosefa ani ene kome'a vi'eta zamazadu ohere zamaḡano Izipi haba'a onamiro. ¹⁵ Ebu e'ea radiro, onamo Heroda'a rudaro. A'e Zuhi'a Boro'a ibite peroveta vazeḡa mazaḡo reirote'e ḡoe'ani'a hudaro, raena'a,

"Izipi haba'anono'o eḡe ubude hune ariro."

Heroda'a Tahi'a Kome'a Zimi Hauḡiro

¹⁶ Kini Heroda'e edeḡa azaḡani'a so'onirote'e vesu'u ederirotene, ani maḡune rudaro. Ani'e edeḡa azaḡani'a ihonirote'e madaḡa idunaḡano me'odadu ene'e muri 'aheu heuḡa rae zamariro. E'ano'o ane uti azaḡa tuḡuzadu Betelehema neḡa zu uhiḡa haba'a nidu'a zamaḡano ohoze kome'a muri 'aheuno'o oname guraga ḡonaga nidu'a zimi hauḡiro. ¹⁷ A'e peroveta vazeḡa Eremia'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁸ "Rama neḡano roḡae 'ahogani'a zamaḡa are rudanadu kuaḡ niarote'e iḡiro.

Rahela'a ubugaubuga rudarote'e u'ano niaro,
ebu ani vaze'a naminoga hezahoziniro."

Izipi'ono'o Nazareta Bare Onairo

¹⁹ Kini Heroda'a rudarote'e enogano, Zuhi'a Boro tuḡure viga 'ahogani'a Izipi haba'ano Iosefa mazaḡo iḡunao fureraro, nina'a, ²⁰ "Iḡuno'i. Tahi'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamo'i. Mazaḡa tahi'a kome'a matihi reirote'e azaḡa 'ai rudau hauḡeḡa."

²¹ E'ano'o Iosefa'a iḡunadu tahi'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamiro. ²² Rehano Akelao'e moga Heroda iḡuri madu Iudea haba'a kiniḡa reirote'e iḡirotene ani Iudea haba'a onamoga'e riharo. E'ano'o iḡunao nirote'e idunaḡano, ze Galilea haba'a onamiro. ²³ Ze onamadu ne 'ahoga Nazaretao radiro. A'e peroveta vazeḡani'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

"Iesu'e Nazareta vazeḡa rae re'uma."

3

Ioane Babatiso'a Iesu ibi Ruhiniro

(Mareko 1:1-8, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28)

¹ E'e madaḡano Ioane Babatiso'a Iudea haba'ano haba boha'a onaadu haramiro, raena'a, ² "Sau'anono'o ḡihuro'i, mazaḡa Badi'a'a ibitozini'ete'e

madaġa 'ai haniteha.” ³ Ibite peroveta vazeġa Isaia'a Ioane Babatiso moneo 'ahige reiro, raena'a,

“Vaze 'ahogani'a haba boha'ano huau'ohe, raena'a,
'Zuhi'a Boro'a ona'iuma! Ani ibi ruhobo'i, zu ani veize ibi mae duduno'i.”

⁴ Ioane dabua'e kamelo ogaġa hina haġairo zu boromakau ogaġa miniġa hina gabaigano utiro. Ebu fihore zu Avore godaga aro. ⁵ Ierusalemno'o, Iudea haba'a nidu'anono'o zu Ioridana vuġa ġenaġa neġa nidu'anono'o vazevaze'a Ioane vaġe onamiro. ⁶ Ebu ze'a sau'aze rae furenrotene Ioridana vuġano bapatizoziro.

⁷ Farisea azaġa zu Sadukea azaġa ġehaġani'a bapatizo mouga radu Ioane vaġe onairo. Ebu ani'a ze horozirotene ziro, raena'a, “Za'e Zarama ubugaubuga heuġa! Vaze'a zae mazao, 'Badi'a'ono'o maġunu'a onaine ferau muhino'i,' rae reiro. Rehano feranoga'e mene idara'uma. ⁸ U ibite haġai sau'aono'o gihurirote'e haġaiġa furenno'i. ⁹ Ebu ago 'ahige zamaro'i, 'Eme'e Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene maġunofi'uma.' Mazaġa, e zi'ohe, Badia'a hadi 'adi hina Aberahamo mariga haġaine zuni idaġa. ¹⁰ Izidi Badi'a'a ġiro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoġa mene ini'ete'e ireġa nidu'a'e udi higonadu ire rogao feuni'uma.

¹¹ Zae'a sau'anono'o ġihurine, e'e tahiġa veize, eġe'a vu hina bapatizozio'he. Rehano eġe ġaruna onaite'e vazeġa ani ġigi'ani'e ufeta ġihi'a. Ani'e eġe vitihoga. Eġe'a ani tamaka odohe'ete'e tuġureġa vazeġa rae rouga zuni mene idaġa. Ani'e Vine Zaġoġa ebu ire roga hina bapatizozio'uma. ¹² Maho hirive'ete'e madaġano, vaze'a kari hina rouga tenadu maho hu'i'ohe, ebu iġuġa manone'ohe zu meba hare dehene'ohe.* Ebu huga'e nu'onadu suaba zamaġano ti'ohe, rehano iġuġa'e mene vidau'ete'e ire rogaġano hufi haone'ohe. E'e teige, Badi'a'a vazevaze rovozi'uma.”

¹³ E'e madaġano Iesu'e Ioane'a bapatizonoga radu Galilea haba'anono'o Ioane vaġe Ioridana vuġa onairo. ¹⁴ Rehano Ioane'a Iesu garariro, raena'a, “Ga'e eġe bapatizohifo. Nougahi ġa'e eġe vaġe onaeha?” ¹⁵ Iesu'a naenaeniro, raena'a, “Izidi'e 'ouge haġao'i. Eme Badi'a'a urate'ete'e haġaiġa nidu'a haġaifine, 'ougi'uma.” Ebu Ioane'a Iesu ġoere mae ġihinadu bapatizoniro. ¹⁶ Iesu bapatizonirote'e enogano ani vuono'o gaba tire onamiro. Tire onamirotene, adure'a bohatanadu Iesu'a Badi'a Vigani'a Tubugo niġiġa teige ane vaġe ovairote'e horoniro. ¹⁷ Ebu ago 'ahogani'a adure'ono'o ġoeriro, raena'a, “'Adi'e eġe ubude. Eġe'a zamare borofe'ohe. E ani mazao matu'e rudau'ohe.”

4

Diavolo'a Iesu Tuhune Nuriro (Mareko 1:12-13, Luka 4:1-13)

¹ E'e ġarugano, Diavolo'a Iesu tuhune nuroga veize, Vine Zaġoġani'a Iesu haba boha'a tutune onamiro. ² Iesu'e e'ea mada 40 zamaġano ohere zu madai nidu'a ogomu mene aro. E'ano'o ani'e vine runiro. ³ Ebu Diavolo'a tuhunoga radu ani vaġe onairo, nina'a, “Ga'e Badi'a Ubuga ro'idene, hadi 'adi nina'a, 'Beredio gihuno'i,' rae no'i.”

⁴ Rehano Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Mene! Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Vaze'e beredio da'o mene ḡabode radi'uma,
rehano Badi'a hebe'ono'o buau'ete'e ḡoe'a nidu'ao ḡabode radi'uma."

⁵ Ebu Diabolo'a Iesu Ierusalemā neḡa boro zaḡoḡa tutune onamadu kuru neḡa hitaga huneno ohoniro. ⁶ Ebu ani'a niro, raena'a, "Ga'e Badi'a Ubuga ro'idene, rafato'! Mazaḡa Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a dana'oga veize ane tuḡure viga ḡae vaḡe tuḡuzi'uma.
Ze'a 'evoreze hina mae ḡihi'i'uma 'ahine, ḡae oda'e hadio mene tutuha'uma."

⁷ Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,
'Zuhi'a Boro ḡae Badi'a ago tuhuno'i."

⁸ Ebu Diabolo'a Iesu maḡa hitaga hune tutune itadu kini'a ibitohau'ete'e haba'a boro boro nidu'a zu zeḡe ḡau manomano nidu'a ihoniro. ⁹ Ebu nina'a, "Gae'a eḡe zamao ḡuḡuradu kuraune, de'e nidu'a ḡae ḡani'uma."

¹⁰ Iesu'a nina'a, "Mene! Eḡe mazaono'o vaḡino'! Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Zuhi'a Boro ḡae Badi'a mazao da'o kuranohano'i, zu ane veize da'o gauo'i."

¹¹ 'Ougadu Diabolo'a Iesu mazaono'o vaḡine onamiro. Ebu tuḡure vigani'a onaadu dananiro.

*Galilea Haba'ano Gadahe Haramiro
(Mareko 1:14-15, Luka 4:14-15)*

¹² Iesu'a Ioane Babatiso ḡu'a neḡano ohonrote'e egadu Iudea haba'aono'o Galilea haba'a bare onamiro. ¹³ Galilea haba'ano ani Nazareta neḡano radiro. Ebu neḡa e'e modadu Kaperanauma neḡa boro onamirotene e'ea radiunu. Kaperanauma neḡa boro'e Zebuloni zu Nafatali haba'ano ebu Galilea du'ura genaḡano. ¹⁴ Ibite peroveta vazega Isai'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁵ "Zebuloni zu Nafatali haba'a'e
Galilea du'ura genaḡano zu Ioridana vuḡa moneafao.
A'e Galilea haba'a ra'ohē,
ebu e'e haba'ano Iuda mene azaḡani'a zuni radiu'ohē.

¹⁶ Uzabo zamaḡano radiu'ete'e azaḡani'a agaḡa boro horoneha.
Rune zauhaḡa haba'ano radiu'ete'e azaḡa rana agaḡani'a agazeha."

¹⁷ E'e madaḡanono'o Iesu'a haramoḡa ḡadaheniro, raena'a, "Sau'anono'o ḡihuro'i, mazaḡa Badi'a'a ibitohau'ete'e madaḡa 'ai haniteha."

Ane Tah'i'atahi'a Zamaziro

(Mareko 1:16-20, Luka 5:1-11)

¹⁸ Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'uraġa genaġano oname'enogano, vaze 'aheu horoziro. Ze'e ġozone mau'ete'e azaġa. Vaze tiba'e Simona, niġa 'ahoga'e Petero, ebu negoġa Anderea. Ze du'urao re'eva feune radiunu. ¹⁹ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe ġaruna hegoto'i. Vaze re'evazi'ete'e vazeġa rouga veize ihozi'uma." ²⁰ 'Ougirotene ze'e zogone re'eva modadu ane hegote onamiro.

²¹ Iesu'a Galilea du'ura genaġano bare onamiro ebu vaze 'aheu negoġeta horoziro. Anianine'e Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane. Ze'e moze teite ġasi zamaġano re'eva zigoga faine radiunu. Ebu Iesu'a zeġe 'aheu huziro. "Eġe hegoto'i." ²² 'Ougirotene ze'e zogone ġasize zu moze modadu ane hegote onamiro.

Ugi Azaġa Faiziro

(Luka 6:17-19)

²³ Iesu'a Galilea haba'a nidu'a zamaġano ragave'ena'a, Iuda azaġa zeġe nu'onu'o neġano ihoziro zu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo hari manoġa haramiro. Ebu ugi nunu nidu'a faiziro. ²⁴ Ebu Iesu hariġani'a bororanadu Siria haba'a nidu'a iġiro. Ze'a ugi azaġa nidu'a tutuze ani vaġe ariro. Ugi nunu u'ano ahirize'a gigize ruze'ete'e azaġa, vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa, ketokete'ete'e azaġa zu ahirize haganoga mene idaġa azaġa tutuze onairotene, Iesu'a ze faiziro. ²⁵ Galilea haba'a, Dekapolis* neġa boro, Iudea haba'a, Ierusalem zu Ioridana vuġa moneafa haba'anono'o vaze ġuġuvaġani'a onaadu Iesu hegotiro.

5

Maġano Haramiro

(Luka 6:20-23)

¹ Iesu'a vaze ġuġuvaġa horozirotene, ani maġa 'ahoga itadu e'ea ehoriro. Ebu ane tahi'atahi'ani'a ane vaġe onairo. ² Onairotene Iesu'a ihoziro, raena'a,

³ "Zamaze zaharaġa azaġa'e Badi'a manohugazeta,
mazaġa Badi'a'a ibitozini'ohe.

⁴ Zamaze are'ena'a, niau'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta,
mazaġa ze'e Badi'a'a namizi'uma.

⁵ Zamaze roġeġa azaġa'e Badi'a manohugazeta,
mazaġa zeġe 'evorao haba ri'ini'uma.

⁶ Badi'a'a urate'eta'a'e haġaihi rae inare'ete'e azaġa'e Badi'a
manohugazeta,
mazaġa Badi'a'a danazadu ze'a 'ouge haġai'uma.

⁷ Vaze vetuġazi'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta,
mazaġa Badi'a'a ze vetuġazi'uma.

⁸ Zamaze deheġa azaġa'e Badi'a manohugazeta,
mazaġa ze'e Badi'a horoni'uma.

⁹ Vazevaze uniho mae manofe'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta,
mazaġa Badi'a'a ze'e ane ubuga rae huzi'uma.

¹⁰ Badi'a ura haġae'ete'e u'ano, vaze'a sausaui'ete'e azaġa'e Badi'a
manohugazeta,

* **4:25** Huga'e 'Neġa boro gaubanana'

mazağa ze'e Badi'a'a ibitozini'ohe.

¹¹ Za'e eĝe hegote'ete'e u'ano, vaze'a rae sausaizine, aĝirezine ga gurire'ena'a ĝoere sau'a nunu nidu'a zae rana tine, Badi'a manohuga hide'ohe. ¹² Za, matu'e rudano'i, mazağa Badi'a'a adureo naeĝa'e boro bagağa zini'uma. Vouĝaze'a peroveta ibi'a azağa zuni de'uge sausaizido.

Dama zu Ihure Ağağa
(Mareko 9:50, Luka 14:34-35)

¹³ Dama'e ĝau manoga ra'ete'e teige, za'e, eĝe hegote'ete'e azağa, raha 'adao dama heuğa. Rehano dama inigani'a daugine, iniga bare furenoga mene idağa. Ĝau 'ahoga veize mene manoga. A'e mae modadu vaze'a edene oname onae'ohe.

¹⁴ Za'e, eĝe hegote'ete'e azağa, raha 'ada agane'ete'e ihure ağağa heuğa. Mağa hitagano radiu'ete'e neğa boro'e 'u'uranoga mene idağa. ¹⁵ Vaze'a ihure hofadu siuva 'u'uĝano mene te'ohe, rehano ihure ti'ete'e haba'ano teadu ne zamaĝano radiu'ete'e azağa nidu'a agaze'ohe. ¹⁶ Ihure aĝagani'a vaze nidu'a agaze'ete'e teige, zae haĝai manoga vaze mazao ago u'ure to'i, rehano furen'o'i. 'Ougine, vaze'a zae haĝai manoga horonadu Moze adureo niguni'uma.

Mose Goro Ĝoe'a

¹⁷ Za'e, eĝe'a Mose goro ĝoe'a zu peroveta azağa ĝoere fahoga radu onairo rae ago zamaro'i. E'e zeĝe ĝoere'a hudanoga veize onairo. ¹⁸ E hube hune zi'ohe, adure zu raha izema daugogano Mose goro ĝoe'a mirihoğa kome'a fase zuni mene daugi'uma, rehano goro ĝoe'a nidu'a'e huda'uma. ¹⁹ E'ano'o iniu'a Mose goro ĝoe'a kome'a 'ahoga zuni vari'ine ebu vaze 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azağa bo'aĝano niĝa mae ovo'i'uma. U iniu'a goro ĝoe'a tihitihinine ebu vaze 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azağa bo'aĝano niĝa mae iti'uma. ²⁰ E zi'ohe, za'a Badi'a ĝoere hegote'eta'a'e, Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azağa zu Farisea azağa haĝaĝa mene vitizine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma.

Maĝunu zu Gorogoru

²¹ Ibi'a azağa mazao reirote'e goro ĝoe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Vaze ago mau runo'i. Iniu'a vaze 'ahoga maune, kotani'uma.' ²² Rehano e zi'ohe, iniu'a negoğa mazao maĝunine, kotani'uma. Iniu'a negoğa ĝoere sau'a nine, Iuda azağa nu'onu'o zamaĝano kotani'uma. Ebu iniu'a 'Ga hahizağa,' rae reine, ire roga zamaĝano mae feuni'uma.

²³ E'ano'o ĝae'a dibu'o fataĝano ĝahunogo hau'ete'e madaĝano negoĝo 'ahogani'a ĝae maza maĝunirote'e zamaro'idene, ²⁴ ĝahunogo'e fata ĝenaĝano modo'i, ebu negoĝo vaĝe onamadu ane teite unihomanof'o'i. E'e ĝaruganobu'u bare onaadu ĝahunogo hano'i.

²⁵ Ĝa'e vaze 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a ĝae kotao oho'ih'i radu ani teite kota onami'uma. E'e madaĝano ĝanine ge ibio unihomanof'o'i. Mene 'ouĝine, ani'a ĝa kota vazeĝa 'evorao oho'i'uma, ebu ĝu'a neğa taufe'ete'e vazeĝa 'evorao oho'adu ĝu'a neĝano oho'i'uma. ²⁶ E hube hune ĝa'ohe, ĝa mene bua'uma onamo ĝae'a ani moni nidu'a bare ha'uma.

Ubuma Ago Ĝezano'i
(Mataio 19:9, Mareko 10:11-12, Luka 16:18)

²⁷ Za'e edeġa, Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Ubuma ago ġezano'i.' ²⁸ Rehano e zi'ohe, iniu'a roġae ġiaġiane'ena'a, ane zamao roġae omo teite bazihī rae zamarine, ani 'ai zamao ubuma ġezaneha. ²⁹ Ġae eda'e ubumaġani'a haġai sau'a haġao'idene, e'e ubumaġa ġude modo'i. Mazaġa ahiriġo taħiġa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriġo nidu'a ire roġa zamaġano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro. ³⁰ Ebu ġae eda'e 'evo'ani'a haġai sau'a haġao'idene, e'e 'evo'a'e vari'e modo'i. Mazaġa ahiriġo taħiġa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriġo nidu'a ire roġa zamaġano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro.

Inuga Mode'ete'e Moneo

³¹ Za edeġa, Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Iniu'a inuga modo'idene, ani'a ihore so'aġa mirihadu inuga hano'i.' ³² Rehano e zi'ohe, iniu'a inuga'e mene ubuma ġezaro rehano, inuga modine, i'ani'a ubuma ġezo ibiġano inuga tuġune'ete'e heuġa. Ebu iniu'e i'ani'a modirote'e roġaeġa teite hahurine, ani zuni ubuma ġezau'ete'e heuġa.

Ago Ġoitoro'i

³³ Ibi'a azaġa mazao reirote'e goro ġoe'a 'adi zae'a iġiro, raena'a, 'Nagni ġoitoro'idene, ago vari'o'i. Badi'a mazao ġoitoro'idene huga haġao'il' ³⁴ Rehano e zi'ohe, ġoere nagiga 'ahoga ago ġoitoro'i. Adure niġano ago ġoitoro'i, mazaġa adure'e Badi'a'a ehore'ete'e haba'a. ³⁵ Raha niġano ago ġoitoro'i, mazaġa raha'e Badi'a'a odaġa ti'ete'e haba'a. Ierusalemā niġano ago ġoitoro'i, mazaġa Ierusalemā'e Kini Boro, Badi'a neġa boro. ³⁶ Ġoitorirote'e mene haġaine ruda'uma rae ago ġoitoro'i, mazaġa ġaboneze zu zae'a mene haġairo. Za'e iġuze tiba zuni mae 'urunoga zu mae ġunoga mene idaġa. ³⁷ Zae'a nagini 'ahoga haġai'uma ro'idene, 'O'e, e haġai'uma', ga 'Mene, e mene haġai'uma' da'o rae ro'i. Ġoere 'ahoga'ahoga ragatine, a'e Satani'ono'o fureru'ohe.

Haġai Sau'ano Ago Naenaetito'i (Luka 6:29-30)

³⁸ Za'e edeġa Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Vaze 'ahogani'a ġae ubuma sausauno'idene ga ġae ġonone vahego'idene, vazeġa e'e ubuma zu sausauno'i ebu ane ġonone zu vahego'i.' ³⁹ Rehano e zi'ohe, vaze sau'a mazao ago naenaetito'i. Vaze 'ahogani'a zae eda'e ġaniga fa'o'no'idene, ani'a bare fa'o'noga veize zae kauri ġaniga zuni notonohano'i. ⁴⁰ Vaze'a dabu'aze mouga rae kotazihi ro'idene, raga dabu'aġa zuni hano'i. ⁴¹ Vaze 'ahogani'a riġa tuġuzena'a, zae'a ane ġau odohadu kilomita tiba onamoga urato'idene, kilometa 'aheu zuni onamo'i. ⁴² Iniu'a umizo'idene hau tauġo'i, zu ġauze 'ahoga umizadu vesu baroni'uma rae ro'idene, ago hezahohano'i.

Agire Azaġa Zamaro'i (Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ Za'e edeġa Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Ġae nabudi zamaro'i, ebu ġae agire vazeġa he'ehe'eno'i' ⁴⁴ Rehano e zi'ohe, zae agire azaġa zamaro'i, ebu zae sausaui'ete'e azaġa veize kurano'i. ⁴⁵ 'Ougine, za'e Moze adureo ani ubuga rae re'uma. Mazaġa Moze'e vaze manoġa zu sau'a veize idane mada aganozini'ohe, ebu vaze haġai duduġa zu ve'oġa veize idane irugu tuġunadu ru'au'ohe. ⁴⁶ Za'e zae zamare'ete'e azaġa da'o

zamarine, Badi'a'a e'e naeġa mene zini'uma. Takesi azaġa'e haġai sau'a azaġa rehano, zeġe zuni ze zamare'ete'e azaġa zamare'ohe. ⁴⁷ Za'e zae nabudi mazao da'o manoga haġaine, vaze mene vitizi'uma. Badi'a agu'a azaġa zuni 'ouge haġae'ohe. ⁴⁸ E'ano'o agire azaġa zu zamare huno'i. Badi'a mazao'e ve'oġa o'o'a teige, za zu ve'oġa 'ahoga ago haġao'i."

6

Ġahugo'i

¹ Ġiano'i, za'e vaze'a ġianoga veize vaze zamao haġai manoga ago haġao'i, mazaġa zae Moze adureo naeġa mene zini'uma. ² E'ano'o ġau 'ahoga zahara vazeġa haune, zama guhi azaġa teige ago hirihiro'i. Zama guhi azaġa'e vaze'a niguzoga veize nu'onu'o neġano zu ibio haġae furene'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeze nidu'a mae haueġha. ³ Gau 'ahoga zahara vazeġa haune, zae nabudi uhiġa vazeġa zu ago ihono'i.* ⁴ Vaze 'ahogani'a mene ederoga veize sifu kaġuso hano'i. 'Ougine, Moze'a za'a sifu haġate'e haġaiġa horonadu naeġa zini'uma.

Zuhi'a Boro Kuru (*Luke 11:2-4*)

⁵ Za'e kurano'idene, zama guhi azaġa teige ago kurano'i. Mazaġa ze'e vaze'a horozoga veize nu'onu'o neġano zu ibi boro ġenaġano edau'ena'a, kuranoga urate'ohe. E hube hune zi'ohe, ze naeġa nidu'a mae hauġiro. ⁶ Za'e kurano'idene, bazuni haba'a diuġadu ibiheta haranadu Moze, za'a horonoga mene idaġa ra'eta'a'e, mazao kurano'i. 'Ougine, za'a sifu haġate'e haġaiġa Moze'a horonadu naeġa zini'uma. ⁷ Ebu za kurano'idene, Badi'a agu'a azaġa teige, huga o'o'a goe'a hina ago barebare kurano'i. Mazaġa ze'e goere ġehaġa hina kuraune, Badi'a'a igi'uma rae zamare'ohe. ⁸ Ze ago hegoto'i, mazaġa Moze'e zae'a izima umidogano nagini urate'eta'a'e edeġa.

⁹ E'ano'o 'ahige kurano'i:

Emeġe Mama adureo,
eme umi'e'ohe, vaze'a ġae guba'e'ena'a ġa niġo'e zaġoġa re'uma,
¹⁰ ebu ġa'a vaze nidu'a ibitozi'uma,
ebu adureo ġae ura'a hudau'ete'e teige, raha adao zuni huda'uma.

¹¹ Izidi ogomuġa rife'eno'i,

¹² ebu emeġe'a eme sausaufe'ete'e azaġa zeġe sau'a rae mode'ete'e teige,
emeġe sau'a zu rae modofo'i.

¹³ Emeġe'a haġai sau'a haġaihi rae reine, sau'ano ago tutufo'i,
ebu Satani'ono'o mae vaġifo'i.†

¹⁴ Zae'a vaze sau'a rae modine, zae Moze, adureo radiu'ete'e'a, zae sau'a zuni rae modi'uma. ¹⁵ Rehano zae'a vaze sau'a mene rae modine, zae Moze'a zuni zae sau'a mene rae modi'uma.

Zaġozaġe'ete'e Moneo

¹⁶ Zae'a zaġozaġo'idene, zama guhi azaġa teige, ago vetuġarau rado'i. Ze'e, vaze'a horozadu zeġe'a zaġozaġe'ete'e ederoga veize, mene vire'ohe zu iġuze mene si'e'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeġa nidu'a mae

* **6:3** Girikio, edae evoreġo'a haġae'eta'a'e kauri evoreġo'e agu'a teige, hano'i. † **6:13** Fare mirihrote'e nu'e raena'a, 'Ga'a ibitozini'ete'e ebu ġae gigi'a zu agaġa'e mada tuġutuġu oname'ohe. Amen.'

haugi-ro. ¹⁷ Rehano zae'a zaḡozaḡo'idene, viradu iguze si'o'i. ¹⁸ 'Ougine, vase'a za'e zaḡozaḡe'ete'e mene ederi'uma. U za'a horonoga mene idaḡa ra'eta'a'e, Moze da'o ederi'uma. Ebu Moze'a za'a sifu hagaate'e haḡaiḡa horonadu naeḡa zini'uma.

Ḡauze Adureo Mae Nu'one To'i
(Luka 11:34-36, 12:22-34, 16:13)

¹⁹ Zae veize raha 'adao ḡau manomano ago nu'one to'i. De'ea'e zuhi'a sausaune'ohe zu atenarau'ohe ebu ḡonore'a varade diugadu ḡonotu'ohe.

²⁰ Rehano zae veize ḡauze manomano'e adureo nu'one to'i. De'ea' zuhi'a mene sausaune'ohe zu mene atenarau'ohe ebu ḡonore'a varade diugadu mene ḡonotu'ohe. ²¹ Mazaḡa za'a ḡauze manomano nouma tine, zamaroneze zu de'ea ti'uma.

²² Zae ubuma'e ahirize ihureḡa heuḡa. Ubumaze manoḡa reine, zae ahiri nidu'a'e agaḡani'a iriva'i'uma. ²³ Rehano zae ubuma'e sautaune, zae ahiri nidu'a'e uzabo'a iriva'i'uma. E'ano'o zae ahiri zamaḡano agaḡa'e uzaboraane, ahirize nidu'a'e uzabo gigi'a re'uma!

²⁴ Vaze'e zuhi'a 'aheu veize gauoga mene idaḡa. 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u 'ahoga'e he'ehe'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faine gaui'uma, u 'ahoga'e turuni'uma. E'e teige, za'e Badi'a ebu moni, 'aheu veize gauoga mene idaḡa.

Ago Zamare Adudano'i
(Luka 12:22-31)

²⁵ E'ano'o e zi'ohe. Zae ḡabone veize naḡi ogomu a'uma ga nagini gagi'uma ebu ahirize veize naḡi dabua vidi'uma rae ago zamare adudano'i. Mazaḡa ḡabone zu ahiri'e ogomu zu dabua vitinoga. ²⁶ Hitanao rafiu'ete'e niniga ḡiano'i. Ze ezone mene ḡorau'ohe, mene hirive'ohe, zu ogomuze godogo neḡano mene nu'one ti'ohe. Rehano zae Moze, adureo radiu'ete'e'a, ḡubuze'ohe. Za'e nini vitize hune'ohe. ²⁷ Zae bo'aḡano iniu'e zamare adudaune, ḡabone'a tahiḡa nu fara'umahe? Mene.

²⁸ Za nouga'ahi dabua u'ano zamare adudu'ohe? Butu kakaḡa'e nougenouge ḡuhure'ete'e ḡiano'i. Ze mene gau'e'ohe zu dabuaze mene turine'ohe. ²⁹ Rehano e zi'ohe, butu kakaḡa 'ahoga'e ma'ora vazeḡa kini Solomona'a haḡairote'e dabuaḡa manomano vitinoga. ³⁰ Butu veḡa'e izidi ḡaboga, hena ohogore'e vase'a masinadu ireo hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a faifaine manohuni'ohe. Za'e ve vitinoga 'ahine, Badi'a'a hube hune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a.

³¹ E'ano'o ago zamare adudano'i, raena'a, 'Nagini a'uma?', 'Nagini gagi'uma?' ga 'Nagi dabua vida'uma?' ³² Badi'a aḡu'a azaḡani'a 'ahiguḡa nidu'a vaḡe'ohe. Zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, za'a e'e ḡauḡa urate'eta'a'e edeḡa. ³³ Badi'a'a ibitozini'ete'e zu urate'ete'e da'o gezo vaḡo'i. 'Ougine e'e ḡauḡa nidu'a zuni zini'uma. ³⁴ E'ano'o za ohogore veize ago zamare adudano'i. Mazaḡa ohogore ḡauḡa'e ohogoru'u zamari'uma. Izidi'e izidi aduga da'o zamari'uma.

7

Vaze Mazao Sau'a rae Ago No'i
(Luka 6:37-38, 41-42)

¹ Badi'a'a za'e sau'a azaḡa rae mene zi'ete'e uratine, vase mazao sau'a azaḡa rae ago zo'i. ² Mazaḡa zae'a ḡau 'ahoga moneo vase mazao sau'a rae

reine, e'e moneo Badi'a'a zuni za'e sau'a re'uma. Za'a vase mazao nagini haġaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge haġai'uma.

³ Ga'e nabugo ubumao be'a dinunuġa ġiane'ohe. Rehano nougadu ġae ubumao be'a gado ireġa mene ġiane'ohe? ⁴ Ġae ubumaġo be'a gado ireġa e'e rehano, ġa'e negoġo mazao 'ahige ra'ohe, raena'a, 'Negohe, ubumaġo be'a dinunu e'e mae vaġinihi.' ⁵ Ga, zama guhi vazega, ibite geno ġae ubumao gado ireġa e'e mae vaġino'i. Ebu ġa'a faine ehamanadu negoġo ubuma mazaono'o dinunuġa mae vaġini'uma.

⁶ Gau zaġoġa ġuni ago hano'i. 'Ougine ze vaetadu zae vihozi'uma. Zae hadi manomano aba zamao ago feuno'i. 'Ougine, ze'e oda hina edene ġuzuhi'uma.*

Badi'a Mazao Umido'i

(Luka 11:9-13)

⁷ Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouGINE zini'uma. Za nagini vaġo'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouGINE hidi'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao toketokero'i, 'ouGINE ibiheta vavaozini'uma.

⁸ Iniu'a umidine ha'uma, iniu'a vaġine hidi'uma ebu iniu'a toketoketine ibiheta vavaoha'uma.

⁹ Zae bo'aġano iniu'a ubuga'a beredi umidine hadi ha'umahe? ¹⁰ Ebu ane'a ġozone umidine, mohe ha'umahe? ¹¹ Za'e sau'a azaġa rehano, ġau manomano ubudeze zenoga urate'ohe. E'e teige, zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e azaġa hube hune gau manoga zini'uma.

¹² E'ano'o vase'za zae mazao haġai manoga haġae'ete'e urato'idene, zae zuni zeġe mazao haġai manoga haġao'i. 'Adi'e Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġani'a ihozirote'e ġoe'a ra'ohe.

Ibiheta Kokosiġa

(Luka 13:24)

¹³ Ibiheta kokosiġano diuġo'i. Mazaġa runeo diuġite'e ibiġa ibihetaġa'e rafaġa zu boro, e'ano'o e'e ibiġano diuġe'ete'e azaġa'e ġehaġa. ¹⁴ U ġabone tuġutuġu diuġe'ete'e ibiġa ibihetaġa'e kokosiġa zu e'e ibiġano onamoga'e riġa, e'ano'o e'e ibiġano diuġe'ete'e azaġa'e tahiġa.

Ire ebu Ire Maġa

(Luka 6:43-44, 13:25-27)

¹⁵ Ġuriro peroveta azaġa ġiano'i. Ze mamoe naminamiġa teige onai'uma, rehano zeġe zama'e butu ġuniġa vihovihoġa heuġa. ¹⁶ Ire'e maġa horonadu nagi ireġa ederi'uma. Vaini maġa'e ire renoga ono'o mene ini'ohe zu figi maġa'e ġunu renoga'ono'o mene ini'ohe. ¹⁷ E'e teige, ire manoga nidu'a'e maġa manoga ini'ohe, u ire sau'a'e maġa sau'a ini'ohe. ¹⁸ Ire manoga'e maġa sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e maġa manoga mene ini'ohe. ¹⁹ Maġa manoga mene ini'ete'e ireġa nidu'a'e udi mode'ohe ebu ire rogao hufi haone'ohe. ²⁰ E'ano'o zeġe haġai horonadu ze'e vase nagiġa ederi'uma.

²¹ Eġe mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huhe'ete'e azaġa mene nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'uma. Rehano eġe Mama, adureo radiu'ete'e'a urate'ete'e haġaiġa haġae'ete'e vazegani'a da'o ibitoha'uma. ²² Badi'a kota madaġano, vase ġehaġani'a eġe ihi'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, Zuhi'a Boro, eme'e ġae nio Badi'a'a ġoere ihozido, zu ġae nio vine sau'a hegoze buzido zu ġae nio gigi'a haġaiġa ġehaġa haġaido'. ²³ 'Ougine, eġe'a

* 7:6 Huga'e, 'Badi'a ġoere mene igi'ete'e azaġa mazao ago barebare ihozi'.

dehene zi'uma, raena'a, 'E za'e mene ederiro. Za, haḡai sau'a azaḡa, eḡe mazaono'o vaḡino'i.'

Egadu Haḡae'ete'e Azaḡa
(Luka 6:47-49)

²⁴ Eḡe ḡoere egadu haḡae'ete'e vazeḡa'e huhuzaḡa. Ani'e vatava rana neḡa ogorarote'e vazeḡa heuḡa. ²⁵ Iruḡu'a ru'anadu zobozobo'a bororarotene ebu zavara boro'a feuradu neḡa beivotene, e'e neḡa'e mene higaro, mazaḡa vatava rana ogoraro. ²⁶ U eḡe ḡoere egadu mene haḡae'ete'e vazeḡa'e hahizaḡa. Ani'e ni'uri rana neḡa ogorarote'e vazeḡa heuḡa. ²⁷ Iruḡu'a ruanadu zobozobo'a bororarotene ebu zavara boro'a feuradu neḡa beivotene, e'e neḡa higau bauradu fatariro."

²⁸ Iesu'a e'e ḡoe'a nidu'a hauḡirotene, vaze ḡuḡuvaḡani'a ane ihore u'ano zaguzagaro. ²⁹ Mazaḡa Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa teige mene ihoziro, rehano Badi'a giḡi'a hina ihoziro.

8

Lefera Vazeḡa Fainiro
(Mareko 1:40-45, Luka 5:12-16)

¹ Iesu'a maḡanono'o ovairotene, vaze ḡuḡuvaḡani'a ane hegote onamiro. ² Lefera vazeḡa 'ahogani'a ani vage onairo, ebu ane zamao obena hina tuḡadu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa urato'idene faiho'i!" ³ Iesu'a 'evo'a einadu vaze e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Ḡae manoro'i!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauḡiro. ⁴ Ebu Iesu'a nina'a, "Vaze 'ahoga ago no'i. Rehano dibu'o vazeḡa vaḡe onamadu ahi'o ihono'i!"* Ebu ḡae'a manorate'e vaze'a ederifine, Mose'a reirote'e gahunoga mae onamadu Badi'a dibu'o hano'i."

Uti Azaḡa Ḡihi'ani'a Iesu mazao Firo
(Luka 7:1-10, Ioane 4:43-54)

⁵ Iesu'a Kaperanauma neḡa boro diuḡirotene, Roma uti azaḡa ḡihi'a 'ahogani'a onaadu dananoga uminiro, ⁶ raena'a, "Zuhi'a Boro, eḡe tuḡure vazeḡa 'ahoga'e ahi'a haganoga mene idaḡa radu neo baze'ohe. Ahi'ani'a giginadu ḡaniḡanau radiu'ohe." ⁷ Iesu'a nina'a, "Eḡe'a onamadu faini'uma."

⁸ Rehano uti azaḡa ḡihi'ani'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e'e mene vaze manoga, e'ano'o ḡae'a eḡe ne diuḡoga'e mene manoga. Rehano ḡoere da'o ro'i, 'ouquine eḡe tuḡure vazeḡa'e manori'uma. ⁹ Mazaḡa e'e zuni vaze 'ahoga 'u'uḡano gaue'ohe, zu eḡe uti azaḡa'e eḡe 'u'uḡano gaue'ohe. Eḡe'a vaze 'ahi nina'a, 'Onamo'i' reine, ani'e oname'ohe, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'i' reine, ani'e are'ohe. Eḡe'a eḡe tuḡure vazeḡa 'ahoga nina'a, "Adi haḡao'i' reine, ani'e haḡae'ohe."

¹⁰ Iesu'a e'e ḡoe'a igirotene zaguzagaro, ebu ani hegotirote'e azaḡa ziro, raena'a, "Eḡe'a hube hune zi'ohe, Badi'a mazao 'ahige fie gigaru'ete'e vazeḡa'e Isaraela azaḡa zamaḡano ize mene horoneha! ¹¹ E zi'ohe, Iuda mene azaḡa ḡehaḡani'a mada'a ite'ete'e moneono'o zu mada'a zubure'ete'e moneono'o onai'uma, ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaḡano Aberahamo, Isako zu Iakobo teite ehoradu ogau tibura'uma. ¹² Rehano Iuda azaḡa, Badi'a'a ibitozini'ohe rae zamarirota'a'one, enona mae feuzadu uzabo zamaḡano radi'uma. Ze e'ea nia'uma zu ḡoneze atiti'uma."

* 8:4 A'e, dibu'o vazeḡani'a ahiri udahadu manoreha reifine

¹³ Ebu Iesu'a uti azağa ġihi'ağa niro, raena'a, "Onamo'i. Ġa'e eġe mazao fie'ete'e teige, ġae tuġure vazeġa'e manori'uma." Ani'a 'ouge reirotene madaġano tuġure vazeġa e'e manoriro.

Vaze Ġehaġa Faiziro

(Mareko 1:29-34, Luka 4:38-41)

¹⁴ Ebu Iesu'a Petero ne diuġirotene Petero emoġa roġaeġa'e uginadu baze radoga horoniro. 'Ahi'a'e ġiġi'a bagaġa. ¹⁵ Iesu'a roġae 'evo'a obonadu ahi'a ġiġi'a 'ai dauġiro. Ebu ani iġunadu Iesu veize ogomu ġorohe haro.

¹⁶ Ġoravare'ete'e zamaġano, vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa ġehaġa Iesu vaġe tutuze onairo. Ani'e ġoere hina vine sau'a hegoze buziro ebu uġi azaġa nidu'a faiziro. ¹⁷ A'e peroveta vazeġa Isaia'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

"Ani emeġe ġiġi'a meiro ebu emeġe uġi mae vaġiniro."

Iesu Hegote'ete'e Vazeġa

(Luka 9:57-62)

¹⁸ Iesu vaze ġuġuvaġani'a ane mazao nu'oru radoga horoziirotene, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Du'ura moneafa fare onamihi." ¹⁹ E'e madaġano Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazeġa 'ahogani'a Iesu vaġe onaadu niro, raena'a, "Thore vazeġa, ġae'a no'e onamine, e ġae hegoti'uma." ²⁰ Iesu'a naenaenina'a, "Butu ġuniġa'e bazuni haba'azeta, ebu hitana niniġa'e nezeta. Rehano eġe, Vaze Ubuġa'e bazunihe haba'a'e o'o'a."

²¹ Iesu tahi'a 'ahogani'a niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e geno mamahe guri onamihi." ²² Rehano Iesu'a nina'a, "Ġa'e eġe hegoto'i. Vine ruga azaġani'a rune azaġa ġuri'uma."

Zavara 'Uiro

(Mareko 4:35-41, Luka 8:22-25)

²³ Ebu Iesu'a ġasio tiirotene, ane tahi'atahi'a'a ani hegote tiiro. ²⁴ E'e enogano, zavara boro'a du'urao feuriro ebu sa'u'a ġasio kafere diuġiro. Rehano Iesu baze radiro. ²⁵ E'ano'o ze'a ane vaġe onamadu evaniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, emeġe ġabofoi! Eme nariga zubure'ohe!"

²⁶ Ebu ani'a naenaezina'a, "Za nouġadu rihau'ohe? Za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a!" Ebu ani iġunadu zavara zu sa'u roziiro. 'Ougirotene, zavara zu sa'u'e roġeru hauġiro.

²⁷ Iesu tahi'atahi'a'a zaguzagaro, raena'a, "Vaze 'ahi'e nagi vaze? Zavara zu sa'u'a ane ġoere egohu'ohe."

Vine Sau'aġeta Vazeġa Fainiro

(Mareko 5:1-20, Luka 8:26-39)

²⁸ Iesu'a du'ura moneafa, Gadara haba'ano feurirotene, vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeġa 'aheu'a idu haba'anono'o onaadu Iesu hidiro. Zamaze ufeta ġuġi'eta 'ahine, e'e ibiġano vaze'a onamoga mene idaġa rei-ro. ²⁹ Ebu ze ġihau bagaġa ani ġoreniiro, raena'a, "Badi'a ubuġa! Ġa'e emeġe mazao nagini urate'ohe? Ġa'e, kota madaġa ġonaga 'izema mouġano, aduga rifoga veize emeġe vaġe onahehe?"

³⁰ U tahiġa faġano aba ġehaġani'a ogau radiunu. ³¹ Ebu vine sau'ani'a Iesu uminiro, raena'a, "Ġae'a eme hegofe bufo'idene, aba ġuġuvaġa 'omo mazao tuġufo'i." ³² Ani vine sau'a zina'a, "Onamo'i!" 'Ouge reirotene,

ze vase 'aheu mazaono'o buanadu aba zamaġano diuġiro. Ebu aba e'e nidu'a maġa gagaga'ono'o dure ovoadu du'urao diuġiro ebu hunuhune rudaro. ³³ 'Ougadu aba taufe'ete'e azaġa'e dure neze onamiro, ebu vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa mazao nagini'a furerarote'e hariġa nidu'a me'odoziniro. ³⁴ Ebu e'e neġa azaġa nidu'ani'a buanadu Iesu hidoga veize onairo. Ze Iesu hidirotene, ani'e zeġe haba'ano'no'o vaginoga uminiro.

9

Ahi'a Mene Hagane'ete'e Vazeġa Fainiro (Mareko 2:1-12, Luka 5:17-26)

¹ Iesu'a ġasio tiradu du'ura moneafa fariro ebu ane'a radiunute'e neġa boro Kaperanauma bare onamiro. ² Ebu vase nu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeġa faratao bazune teadu ani vaġe herate onairo. Zeġe'a Iesu mazao fie'ete'e Iesu'a horonirotene, ahi'a mene hagane'ete'e vazeġa niro, raena'a, "Ubude, zamaġo rinedo'i. Ġae sau'a 'ai aġutu modeha." ³ 'Ougirotene, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nu'e zeġe'a bare zamariro, raena'a, "Vaze 'adi'e ane bare Badi'a rae rahehe? Badi'a ni rae sausaune'ohe!" ⁴ Iesu ani zeġe'a nagini zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, "Nougadu za zamarone sau'a zamare'ohe? ⁵ Ani mazao nougenouge nine, ufiġa? 'Ġae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iġunadu onamo'i' rae ni'ete'e? ⁶ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaġa eġe, Vaze Ubuġa'e raha 'adao vase sau'a rae mode'ete'e gigi'aġa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeġa e'e niro, raena'a, "Eġe'a ġa'ohe, iġuno'i ebu farataġo odohadu neġo onamo'i" ⁷ Ebu vase 'ai iġunadu neġa onamiro. ⁸ Vaze ġuġuvaġa'e e'e horonirotene riharo ebu Badi'a'a 'uġuġa gigi'aġa vase zinirote'e* u'ano Badi'a niguniro.

Mataio Zamaharo (Mareko 2:13-17, Luka 5:27-32)

⁹ Iesu'a e'eano'o ibio onamiro. Ebu vase 'ahoga niġa Mataio'a takesi haba'ano ehore'enogano horoniro. Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Eġe hegoti'i." 'Ougirotene ani iġunadu Iesu hegotiro.

¹⁰ Iesu'a Mataio neo ogarote'e madaġano, takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa ġehaġani'a Iesu zu ane tahi'atahi'a teite ogau tiburaro. ¹¹ Farisea azagani'a e'e horonirotene, Iesu tahi'atahi'a ġadiziro, raena'a, "Nougadu zae ihore vazeġa'e takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa teite ogau tiburu'ohe?"

¹² Iesu'a e'e egadu ziro, raena'a, "Ugi o'o'a azaġa'e gohe vazeġa mene vaġe'ohe, rehano ugi azaġani'a ani vaġe'ohe. ¹³ E'e teige, zeġe bare haġai duduġa rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu eġe'a mene onairo. Rehano zeġe bare haġai sau'a rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu onairo. Badi'a'a 'ahige reiro, raena'a, 'E'e zae'a dibu'o inoga da'o mene urate'ohe, rehano vase vetuġazoga ufeta urate'ohe.' Za onamadu ġoere huga e'e edero'i."

Ihore Iziga (Mareko 2:18-22, Luka 5:33-39)

¹⁴ Ebu Ioane tahi'atahi'a'a Iesu vaġe onaadu ġadiniro, raena'a, "Emeġe zu Farisea azaġa'e ogomu moneo mada ġehaġa zaġozage'ohe. Rehano ġae tahi'atahi'a'e nougamu mene zaġozage'ohe?" ¹⁵ Iesu'a ziro, raena'a,

* 9:8 Ga, vase harote'e 9:13 9:13 Hosea 6:6

“Hahure'ete'e madaġano, ohoze hahu izigani'a huze'ete'e azaġa'e ane teite ogau tiburaune, ze mene zaġozaġe'ohe. Rehano zeġe mazaono'o ohoze hahu iziga'e mae vaġini'uma madaġani'a onaine, ze'e vetuġa ranadu zaġozaġi'uma.

¹⁶ Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiġa mene banini'ohe, mazaġa dabu'aġa vuzuine, dabua si'iga iziga'e ġuanadu amahiġa hutubadu borofe ziga'uma. ¹⁷ Ebu vaze 'ahogani'a vaini vuġa fuse† amahiġa zamaġano vaini vuġa iziga mene be'une ufi'ohe. Be'une ufine, vaini vuġa iziga ane'a bare busure bororadu fuse amahiġa'e ziga'uma. Ebu sore rururanadu fuse amahiġa sausauni'uma. E'ano'o vaini vuġa iziga'e fuse izigano be'une ufi'ohe ebu anianine'e manoġa radiu'ohe.”

Roġae Tahi'aġa ebu Ugi Roġaeġa
(Mareko 5:21-43, Luka 8:40-56)

¹⁸ Iesu'a e'e ġoe'a zinirote'e zamaġano, nu'onu'o neġa ġihi'aġa 'ahogani'a Iesu vaje onairo. Ebu ani zamao ġuġuradu niro, raena'a, “Eġe aboe'e izidu'u rudaneha. Rehano ġae'a onaadu ane rana 'evo'o tine, ani ġabodi'uma.” ¹⁹ Ebu Iesu zu ane tahi'atahi'a'e iġunadu ane teite onamiro.

²⁰ Onamirote'e zamaġano roġae 'ahoga, roġae ugi madu muri 12 radi-unute'e'a, Iesu ġarunio onairo ebu ani dabua 'ariġa oboniro. ²¹ Mazaġa ani'e zamare'ena'a, 'E'a dabuaġa tahiġa obonine manori'uma.' ²² Ebu Iesu'a tehadu roġae e'e ġianiro, raena'a, “Aboe, zamaġo rinedo'i! Ġae'a eġe mazao fiate'e u'ano ugiġo'a manoreha.” ‘Ouge reirote'e madaġano roġae 'ai manoriro.

²³ Iesu'a nu'onu'o neġa ġihi'aġa neo feurirotene, rune badaġa haġae'ete'e azaġa zu vaze ġuġuvaġani'a harae'ete'e horoziro. ²⁴ Ebu ani'a ziro, raena'a, “Zae nidu'a buano'i! Roġae tahi'aġa'e mene rudaneha. Ani'e baze'ohe.” Rehano ze'e Iesu eġofoharo. ²⁵ Vaze ġuġuvaġa enoneo tuġuze buzirote'e ġarugano, Iesu'a ne zamaġa diuġadu roġae tahi'aġa 'evore oboniro. 'Ougadu ane'a iġuniro! ²⁶ Ebu e'e hariġa'e e'e haba'a nidu'a zamaġano ġehararo.

Ubuma Kuru zu Mumutafa Vazeġa Faiziro

²⁷ Iesu'e de'ea mode onamirote'e madaġano, ubuma kuru vazeġa 'aheu'a ani hegotiro. Ze'a ġihau huario, raena'a, “Davida mariga, eme vetuġafo'i!”

²⁸ Iesu'a ne diuġirotene, ubuma kuru azaġani'a ane vaje onairo. Iesu'a ġadiziro, raena'a, “Za eġe'a faizi'uma rae fie'ehe?” Ze'a naenaenina'a, “O'e, Zuhi'a Boro.” ²⁹ Ebu ani'a ubumaze obonadu ziro, raena'a, “Zae'a eġe mazao fie'ete'e idunaġano ubumaze'a manori'uma.” ³⁰ Ebu ubumaze'a ra'aro. 'Ougadu Iesu'a riġa hune ziro, raena'a, “Zae mazao fureranate'e ġauġa vaze 'ahoga ago no'i.” ³¹ Rehano ze onamadu e'e haba'a nidu'a zamaġano ani hari rae ġehaniro.

³² Ebu ze neonu'o buau onamirotene, vaze nu'a vaze 'ahoga Iesu vaje tutune onairo. Vine sau'ani'a vaze e'e ragano radu ani'e ġoeroga mene idararo. ³³ Ebu Iesu'a vine sau'a ane mazaono'o hegone bunadu mumutafa vazeġani'a ġoeriro. Vaze ġuġuvaġani'a e'e horonadu zaguzagaro, ebu raena'a, “Ibite Isaraela haba'ano 'ahiguġa mene fureraro.” ³⁴ Rehano Farisea azaġani'a raena'a, “Ani'e vine sau'a zuhi'aġa ġigi'aġano vine sau'a hegone bunaha.”

Gau Azaġa'e Tahiġa

³⁵ Iesu'a haba'ahaba'a zu ne nidu'a ragave'ena'a, zeḡe nu'onu'o neḡano ihozinu zu Badi'a'a ibitozini'ete'e hariga manoga haraminu ebu ugi nunu nidu'a faizinu. ³⁶ Iesu'a vaze guḡuvaga horozirotene, vetuḡaziro, mazaḡa zamaze'e adudaro zu ze'e dana mene hidiro. Ze'e vaze'a mene taufe'ete'e mamoeḡa heuḡa. ³⁷ Ebu ani ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Hirive'ete'e ḡauḡa'e ḡehaḡa, rehano gau azaḡa'e tahiḡa. ³⁸ E'ano'o hirive'ete'e Zuh'i'aḡa, Badi'a mazao gau azaḡa ane mebao tuḡuzoga veize umino'i."

10

Iesu'a Ane Tahi'aḡa 12 Tuḡuze Onamiro

(Mareko 6:7-13, Luka 9:1-6)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 huze nu'oziro ebu vine sau'a hegoze buze'ete'e zu ugi nunu nidu'a faize'ete'e gigi'aḡa ziniro. ² Iesu tahi'a 12 nize'e ahi e'e: Ibi'a'e Simona, niḡa 'ahoga'e Petero zu ane negoḡa Aniderea, Zebedeo ubuga 'aheu Iakobo zu ane negoḡa Ioane, ³ Filipino, Batolomeo, Tomasi, takesi vazeḡa Mataio, Alefeo ubuga Iakobo, Tadeo, ⁴ Roma gavamani utitozini'ete'e duḡuruḡa vazeḡa* niḡa Simona ebu Iesu rehoharota'a'e, Isakariota vazeḡa niḡa Iuda.

⁵ Iesu'a ane tahi'a 12 tuḡuze'ena'a, 'ahige ihoziro, raena'a, "Iuda mene azaḡa haba'a ago onamo'i ebu Samaria haba'ano neḡa 'ahogani ago diuḡo'i. ⁶ Rehano Isaraela haba'ano dauḡirote'e mamoeḡa 'u'a onamo'i. ⁷ Ebu neganeḡa diuḡe onamo'idene 'Badi'a'a ibitozini'ete'e madaḡa 'ai haniteha,' rae haramozeno'i. ⁸ Ugi azaḡa faizo'i, rune azaḡa ḡabozo'i, lefera azaḡa faizo'i ebu vine sau'a hegoze buzo'i. Zae'a hidirota'a'e naeḡa mene haḡairo, e'ano'o naeḡa ago mae'ena'a ḡahugo'i. ⁹ Moni niharazeo ago odoho'i. ¹⁰ Ragavo zamaḡano nihara ga dabua 'ahoga ga tamaka ga tuḡu ago odoho'i, mazaḡa gau vazeḡa'e nagini urate'ete'e ḡauḡa'e hidi'uma. ¹¹ Haba'ahaba'a zu neganeḡa diuḡine, de'ea mae gihizi'uma vazeḡa vaḡo'i ebu ane neo rado'i onamo e'e neḡa mode iḡuno'i. ¹² Ani ne diuḡo'idene, 'Badi'a'a manohuga zini'uma,' rae zeno'i. ¹³ Ebu e'ea radiu'ete'e azaḡa'e manoga ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga zeḡe rana radi'uma. U mene manoga ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga'e zae bare vaḡi'uma. ¹⁴ Haba'a ga neḡa 'ahoga azaḡani'a zae mene mae gihizo'idene ga ḡoereze mene egozeno'idene, odaze hu'uruḡa zauhe mode manohadu e'e haba'a ga neḡa mode iḡuno'i.† ¹⁵ E hube hune zi'ohe. Ibite Sodoma zu Gomora haba'a azaḡa'e sau'aze boro u'ano, Badi'a'a ruiziro. Rehano Badi'a kota madaḡano zae mene mae gihizirote'e neḡa azaḡa'e ufeta aduga boro hidi'uma.

Iesu Tahi'atahi'a'a Aduga Hidi'uma

(Mareko 13:9-13, Luka 21:2-17, 12:2-9)

¹⁶ Butu ḡuniḡa bo'aḡano mamoe tuḡuze'ete'e teige, e za agire azaḡa bo'aḡano tuḡuze'ohe. E'ano'o mohe teige eda'e eda'o'i‡ zu Tubugo niniḡa teige sau'a ago haḡao'i. ¹⁷ Rehano vaze ḡiazo'i, mazaḡa ze'a oboze teadu kotao ohozi'uma ebu zeḡe nu'onu'o neḡano masizi'uma. ¹⁸ Eḡe u'ano gavana azaḡa zu kini mazao ri'izi'uma, ebu zae'a eḡe hari zeḡe zu Iuda mene azaḡa rae fureni'uma. ¹⁹ Rehano no'e madaḡano ze'a kotao obozeto'idene, zae'a nagini re'uma ga nougenouge re'uma moneo ago

* **10:4** Duḡuruḡa niḡa'e Zealota † **10:14** A'e vaze'a ze mene mae gihizadu aduga hidi'uma rae ihoze'ohe. ‡ **10:16** Zarama'a maniga veize eda'erau avotite'ohe.

zamare borof'o'i. Mazaġa e'e madaġano za'a re'uma ġoe'a'e ihozi'uma. ²⁰ Ġoe'aze'e mene zae mazaono'o, rehano Moze vigani'a zae mazaono'o goeri'uma.

²¹ Negoġani'a negoġa revohanadu runeo tuġuni'uma. Ebu mogani'a ubuga revohanadu runeo tuġuni'uma. Ebu ubudeze'a vize moze agirezadu runeo tuġuzi'uma. ²² Eġe u'ano vaze nidu'a'a zae he'ehe'ez'i'uma. Rehano edau gigaru onamo ġonaga meite'e vazeġa'e ġabone hidi'uma. ²³ Haba 'ahogano za sausauzo'idene, feranadu haba 'ahoga onamo'i. E hube hune zi'ohe, za Isaraela haba'a nidu'a izema haramo oname haugogano, eġe, Vaze Ubugani'a onai'uma.

²⁴ Tah'i'a'e ane ihore vazeġa mene vitini'uma ebu tuġure vazeġa'e ane zuhi'a mene vitini'uma. ²⁵ Tah'i'a'e ane ihore vazeġa teigi'uma reine idaġa ebu tuġure vazeġa'e ane zuhi'a teigi'uma reine idaġa. Vaze'a eġe, zae Zuhi'a, Belezebulo^S rae huhine, zae, eġe tahi'atahi'a, ufeta sau'ano huzi'uma.

²⁶ E'ano'o vaze'a sausauzo'idene, ago ze rihozo'i, mazaġa u'uruġa ġau'a nidu'a Badi'a'a furene haugi'uma. ²⁷ E'a zae da'o zi'eta'a'e zae'a vaze nidu'a zo'i. Ebu eġe mazaono'o zae'a da'o igi'eta'a'e ne azaġa nidu'a ġihau rae fureno'i.* ²⁸ 'Ahiri da'o ma'ete'e u vine manoga mene idaġa ra'ete'e azaġa'e ago rihozo'i. Rehano Badi'a da'o rihono'i, mazaġa ani'e vine zu ahiri'e ire rogao hufi haonoga idaġa. ²⁹ Tiburi niniġa 'ahue'e moni kome'a hina hoite'ohe. Ze'e mene ġau boro rehano, Badi'a'a mene uratine, ze 'ahogani rahao mene uiti'uma. ³⁰ Badi'a'a zae vadini iguġa nidu'a nugu zuni edeġa. ³¹ E'ano'o ago rihano'i, mazaġa za'e Badi'a ubumao Tiburi niniġa vitine ġihi'aġa.

³² Iniu'a vaze ubumao eġe moneo edaune, eġe'a zuni adureo Mamahe ubumao ane moneo eda'uma. ³³ Rehano iniu'a vaze ubumao e o'ohine, eġe'a zuni adureo Mamahe ubumao ani o'oni'uma.

Mene Uniho Manoġa, Rehano Benisi

(Luka 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ E'e uniho manoġa rahao 'ada mae ariro rae ago zamaro'i. E'e uniho manoġa mene mae ariro, rehano benisi mae ariro. ³⁵ E'a onairiota'a'e,

ubuga'e moga teite agiretitoga, avo'a'e vi'a teite agiretitoga, roġae'e ani hadoga roġaeġa teite agiretitoga veize ra'ohe.

³⁶ Agire azaġa'e zae ne tiba azaġa re'uma.

³⁷ Iniu'a moga ga vi'a ufeta zamarine, ani'e mene eġe tahi'a re'uma, ebu iniu'a ubuga ga aboġa ufeta zamarine, ani'e mene eġe tahi'a re'uma. ³⁸ Iniu'a ane satauro odohadu eġe ġaruna mene hegotine, ani'e mene eġe tahi'a rae re'uma. ³⁹ Iniu'a ane ġabone obone giganine, ani ġabone tuġutuġu mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane ġabone eġe 'uano modine, ġabone tuġutuġu hidi'uma.

Naeġa Hidi'ete'e Vazeġa

(Mareko 9:41)

⁴⁰ Iniu'a zae mae ġihizine ani'e eġe mae ġihihe'ohe, zu iniu'a eġe mae ġihihine ani'e eġe tuġuhirote'e vazeġa mae ġihine'ohe. ⁴¹ Iniu'a proveta

^S **10:25** Niġa 'ahoga'e Satani * **10:27** Girikio, E'a uzabo zamaġano zi'eta'a'e aġaġa zamaġano rae fureno'i, ebu tegazeo sifu zi'eta'a'e vinu'ono'o rae fureno'i **10:36** 10:36 Mika 7:6

vazeġa'e Badi'a ġoere ra'ete'e vazeġa rae mae ġihinine, ani'e peroveta vazeġa hidi'ete'e naeġa hidi'uma. Iniu'a duduġa vaze'e vaze duduġa rae mae ġihinine, ani'a vaze duduġa naeġa hidi'uma. ⁴² Ebu iniu'a eġe tahi'atahi'a, huga o'o'a azaġa ra'eta'a'e bo'aġano 'ahoga vu nahuga bioga haune, e hube hune zina'a, ani'e Badi'a a'e'e naeġa ha'uma.

11

¹ Iesu'a ane tahi'a 12 ihoze haugirotene, de'eano'o iġunadu ne uhiġauhiġano ihozifine zu haramifine omamiro.

Iesu zu Ioane Babatiso (Luka 7:18-35)

² Ioane Babatiso'a ġu'a neġano radirote'e zamaġano, Keriso'a nagini hagairote'e hariga igiro. Ebu ani Iesu ġadinoga veize tahi'aġa tuguziro.

³ Ebu ze Iesu mazao feurirotene ġadiniro, raena'a "Ioane Babatiso'a 'ahige ġadi'e'ohe, 'Onai'uma reirote'e vazeġa'e ġahe ga eme vaze 'ahoga guhini'uma?"

⁴ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Bare onamadu zae'a egate'e zu horonate'e Ioane ihono'i: ⁵ Ubuma kuru azaġa'e ehamu'ohe, oda sau'a azaġa'e ragave'ohe, lefera azaġa'e manore'ohe, teġaze uhuġa azaġa'e igi'ohe zu rune azaġa'e bare ġaboze'ohe. Ebu zahara azaġa hari manoga haramozini'ohe.

⁶ Eġe mazao fie'eta'a'e mene mode'ete'e vazeġa'e manohugaġeta.

⁷ Ioane tahi'a'a iġunirotene, Iesu'a Ioane moneo vaze ġuġuvaġa ziro, raena'a, "Za vaze nagiġa horonoga veize haba boha'a onamiro? Zavara'a Imi veġa hudi naeninaeni'ete'e horonoga radu onamirohe? Mene.

⁸ 'Ougadu za vaze nagiġa horonoga veize onamiro? Dabua manomano vidau'ete'e vazeġahe? Mene. Dabua manomano vidau'ete'e azaġa'e kini neo radiu'ohe. ⁹ 'Ougadu vaze nagiġa horonoga veize onamiro? Peroveta vazeġahe? O'e. E zi'ohe, peroveta azaġa nidu'a vitize'ete'e vazeġa'e Ioane.

¹⁰ Ioane moneo Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Ġiano'i. Badi'a'a ġae zamao vaze 'ahoga ibite tuġuni'uma.
Ani'e ġae zamao ġae ibi ruhibi'uma.'

¹¹ E hube hune zi'ohe, Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e vazeġa bo'aġano vaze nidu'a vitinoga. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano ġonaga vazeġa zuni Ioane vitinoga ra'ohe. ¹² Ioane Babatiso'a haramirote'e madaġaono'o onao izidi, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e riġa harame onae'ohe. Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e uratih radu vaze'a gigau edau'ena'a, inare'ohe. ¹³ Ioane Babatiso'a izema onairote'e madaġano, peroveta azaġa zu Mose goro ġoe'a'e Badi'a'a ibitozini'eta'a'e ihoziro. ¹⁴ Ebu zae eġe'a ra'ete'e ġoe'a mae ġihinine, ego'i. Ioane'e, vaze anogani'a ari'uma rae reirota'a'e, Elia heuġa. ¹⁵ Teġaġeta vazeġa'e faifaine egadu huga edero'i.

¹⁶ Izidi eġa'e naginio idazi'uma? Ze'e tahi'a kome'akome'ani'a ne hunio ehoradu arahe'ete'e heuġa. Ze rovonadu none tahi'aġani'a mone tahi'aġa mazao harae huhu'uhi'ohe, raena'a,

¹⁷ 'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha, rehano za mene zavoneha. Ebu eme rune haba'ano niau ġoinaheha, rehano za mene nianeha.'

18 Ioane Babatiso'a onaadu ogomu mene audio zu vaini vuḡa mene gagido. 'Ougadu za raena'a, 'Ioane'e vine sau'aḡeta.' 19 U eḡe, Vaze Ubuga'e onaadu ogomu au'ohe ebū vaini vuḡa gage'ohe. Rehano za raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a zu vaini vuḡa fu'a. Ebu ani takesi azaḡa zu haḡai sau'a azaḡa teite tiburū'ohe.' Rehano Badi'a hegote'ete'e azaḡa huhuzaḡa'e eḡe zu Ioane'e dudūḡa rae re'uma.

Sau'anono'o Mene Ġihure'ete'e Haba'a
(Luka 10:13-15)

20 Ebu Iesu'e ane'a haḡai gigi'aḡa ḡehaḡa haḡairote'e haba'ahaba'ano roziro, mazaḡa ze'e sau'anono'o mene ḡihuriro. 21 Ani'a zina'a, "Korasini azaḡa zu Betesaida azaḡa, za fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma. Zae mazao haḡai gigi'aḡa haḡainuta'a'e Turo zu Sidona* azaḡa mazao haḡaro reifone, ze'e sau'ano'o garihe zamare ḡihurifo. Ze dabua ḡu'a vidau ehoradu vega vadinizeo rurube'ena'a, zeḡe'a zamare ḡihurifo. 22 E zi'ohe, Badi'a kota madaḡano, za'e Turo zu Sodoma azaḡa aduga vitine hidi'uma. 23 Kaperanauma azaḡa, za Badi'a haba'ao gubazi'uma rae zamare'ehe? Mene! Za'e rune haba'ano mae feuzi'uma. Zae mazao haḡairote'e haḡai gigi'aḡa Sodoma azaḡa mazao haḡaifo reifone, ze'e sau'a'ono'o ḡihuradu izidi ize radiu'efo. 24 Rehano e zi'ohe, Badi'a kota madaḡano, za'e Sodoma azaḡa aduga vitine hidi'uma.

Eḡe Vaḡe Araḡu Ahio Ohono'i
(Luka 10:21-22)

25 E'e madaḡano Iesu'a kuraro, raena'a, "Mama, ḡa'e adure zu raha Zuhi'aḡa. E nigu'e'ohe, mazaḡa ḡae'a huhuzaḡa zu edeḡa boro azaḡa mazao huga 'ahi u'u'rutiro. Rehano tahi'a teige, edeḡa o'o'a rae zamarete'e azaḡa mazao'e fureniro. 26 Mama, a hube, 'ouge haḡairota'e ḡae'a urate'ete'e ḡauḡa."

27 Ebu ani'a vaze ziro, raena'a, "Eḡe Mama'a ḡau nidu'a eḡe iniro. Vaze 'ahoga'e e'e aḡu'a, rehano eḡe Mama da'o edeḡa. Ebu vaze 'ahoga'e eḡe Mama aḡu'a, rehano eḡe, Anē Ubuga da'o edeḡa. Ebu eḡe Mama moneo ihozoga veize ohotē'ete'e azaḡa da'o eḡe Mama edeḡa. 28 Taōḡa zu aduga odohe'et'e azaḡa, eḡe vaḡe aro'i, 'ouḡine eḡe'a ahirize ohoni'uma. 29-30 Eḡe ihoroga'e mene riḡa zu e'e hegotoga'e mene aduga. E'ano'o eḡe ihore mae ḡihinadu eḡe'ono'o edero'i. 'Ougine vineze ohoni'uma, mazaḡa e'e namiḡa zu roḡeḡa.

12

Bana Madaḡa Zuhi'aḡa
(Mareko 2:23-28, Luka 6:1-5)

1 E'e madaḡano, Iesu'e Bana Madaḡano vuidi mebaḡa zamaḡano onamiro. Ani tahi'atahi'a'e vinizirote'e u'ano, vuidi maḡa riri' madu aro. 2 Farisea azaḡani'a e'e horonirotene a'e gaue'ohe radu Iesu niro, raena'a, "Ġiano'i, ḡa tahi'atahi'a'e Bana Madaḡa goroḡa varade'ena'a, vuidi hiriveha." 3 Ani'a naenaenziro, raena'a, "Za'e Buka Zaḡoḡa zamaḡano Davida'a nagini haḡairota'a'e me'odiro ḡa? Davida'a ane ḡatinirote'e azaḡa teite ogomuze hauḡadu vinize ruziro. 4 E'ano'o ani'e Badi'a ne diuḡadu dibu'o azaḡani'a da'o au'ete'e dibu'o berediḡa ane ḡatinirote'e azaḡa teite aro. Zeḡe'a Mose goro ḡoe'a varadiro. 5 Zu za'e Mose goro

* 11:21 Turo zu Sidona'e mene Iuda haba'a

gōe'a me'odirohe? Ani raena'a, 'Bana Madaḡano dibu'o azaḡani'a kuru neḡao gaue'eta'a'e mene ve'oḡa.' ⁶ E zi'ohe, kuru neḡa vitine hune'ete'e vazēḡa ḡihi'aḡa'e 'ahi'e'e. ⁷ Buka Zaḡoḡao Badi'a'a raena'a, 'E dibu'one da'o mene urate'ohe, rehano za'e vase vetuḡazoga urate'ohe.' Za ḡōe'a e'e huga ederifone, dudugā azaḡa mazao ve'oḡa rae mene zifo. ⁸ Eḡe, Vaze Ūbuga'e, Bana Madaḡa Zuh'i'aḡa."

'Evo'a Rudanoga Vazeḡa Fainiro
(Mareko 3:1-6, Luka 6:6-11)

⁹ Ebu Iesu'a e'e haba modadu zeḡe nu'onu'o neḡa diuḡiro. ¹⁰ E'ea 'evo'a rudanoga veze 'ahogani'a radiunu. Farisea azaḡa'e, Iesu'a vase e'e fainine zeḡe kotao ohonih'i radu, ani ḡadiniro, raena'a, "Bana Madaḡano uḡi azaḡa faizine idaḡahe?" ¹¹ Ani'a ziro, raena'a, "Zae bo'aḡano iniu'a mamoe tibuhugaḡeta radu Bana Madaḡano mamoeḡani'a iduo uite ovoine, iduono'o mae vaḡini'uma. ¹² Vaze'e mamoe ufeta vitizoga zu ḡihi'aḡa. E'ano'o Bana Madaḡano manōḡa haḡae'ete'e idaḡa." ¹³ Ebu ani'a vase e'e niro, raena'a, "'Evo'o einoi'i." Ani'a 'evo'a einirotene naeḡa 'evo'a teige 'evo'aḡani'a manoriro. ¹⁴ Rehano Farisea azaḡani'a buanadu Iesu manoga ibiḡa ḡoane vaḡiro.

Iesu'e Badi'a Tuḡure Vazeḡa

¹⁵ Iesu'e Farisea azaḡani'a manoga rae ḡo'aninuta'a'e ederitotene, e'e haba'a mode vaḡiniro. Vaze ḡuḡuvaḡani'a ani hegotiro ebu ani'a uḡi azaḡa nidu'a faiziro. ¹⁶ Rehano ani riḡa ḡoeziro, raena'a, "E'e iniu rae vase ago ihozo'i." ¹⁷ A'e peroveta vazeḡa Isaia'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁸ "'Ahi'e e'a ohotirota'a'e, eḡe tuḡure vazeḡa.

Ani'e eḡe zamarone, eḡe matu'oni'ete'e vazeḡa.
Eḡe'a Vinehe ane rana ohoni'uma,

ebu ani'a haba'ahaba'ano Badi'a kota moneo haramē furen'i'uma.

¹⁹ Ani'e mene roteti'uma ga mene hounai'uma,
ebu ani'a ne hunio mene hounae ḡoeri'uma.

²⁰ Roratihi ra'ete'e veḡa mene mae vaḡine'ete'e
ga vidatihi ra'ete'e ihure mene hudi vini'ete'e teige,

ani'a Badi'a mazao fie'et'a'a'e kome'a ra'ete'e azaḡa mene mae vaḡizi'uma,
onamo ḡau ve'oḡa nidu'a mae vaḡinadu ibitozini'uma.

²¹ Ebu Badi'a aḡu'a azaḡa'e ani niḡano ḡabone hidi'uma rae re'uma."

Iesu ebu Belezebulo

(Mareko 3:20-30, Luka 6:43-45, 11:14-23, 12:10)

²² Ebu vase'a vine sau'ani'a agatoharote'e vase 'ahoga Iesu vaḡe tutune ariro. Ani'e ubumaḡa kuruḡa zu mumutafa. Iesu'a ani fainadu ani'e ḡoeriro zu ehamaro. ²³ Vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a zaguzaganadu raena'a, "Ahi'e kini Davida mariga, Keriso gaogil"

²⁴ Rehano Farisea azaḡani'a goereze igirotene, raena'a, "Ani'e vine sau'a zuhi'aḡa Belezebulo* inaraḡa hina vine sau'asau'a hegoze buze'ohe."

²⁵ Iesu'a ze nouge rae zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, "Haba tiba zamaḡano zeḡe'a rovtadu utitifone, e'e haba'a'e ane'a bare ruini'uma. Ebu neḡa ga ne tiba zamaḡano zeḡe'a rovtadu utitifone, neḡa ga ne

a'e mene edau gigara'uma. ²⁶ E'ano'o Satani'a Satani nabuga hegozine, zege'a bare rovozadu utiti'uma. 'Ougadu zege habao'e nougenouge edau gigara'uma? ²⁷ Ege'a Belezebulo inaraga hina vine sau'a hegoze buzifone, zae tahi'atahi'a'e iniu inara hina vine sau'a hegoze buze'ohe? Zae tahi'atahi'a'e zae mazao ve'oga rae re'uma. ²⁸ Rehano ege'a vine sau'a'e Badi'a Vine hina hegoze buzine, za edero'i, Badi'a'a amahi zae ibitozi radiu'ohe. ²⁹ Vaze'a ibite gezo inara vazege ogoru teadu ani ne diugi'uma, ebu ani tohe gonota'uma.†

³⁰ Iniu'e ege mene teite reine, ani'e ege agirehi'ete'e vazege. Ebu iniu'e Badi'a mazao vase nu'oze'ohe radu ege mene danahine, ani'e Badi'a mazao'ono'o vase rovoze'ete'e vazege. ³¹ E zi'ohe, vase sau'a nidu'a ebu Badi'a rae sausaune'ete'e goe'a'e Badi'a'a rae modi'uma. Rehano Vine Zagoaga rae sausaunine, e'e sau'aga'e mene agutu modi'uma. ³² Iniu'a ege, Vaze Ubuga agire gerehine sau'aga rae modi'uma. Rehano iniu'a Vine Zagoaga agire gorenine, raha adao zu zazore moneo sau'aga'e mene rae modi'uma.

³³ Ire manoga'e maga manoga ini'uma zu ire sau'a'e maga sau'a ini'uma. Nagi irega'e maga horonadu edere'ohe. ³⁴ Za'e Zarama mariga heuga! Za'e sau'a azaaga u'ano, goere manoga 'ahoga mene ra'ohe. Nagini'a zamao iri'ave radiu'eta'a'e hebeono'o buau'ohe. ³⁵ Vaze manoga'e zamaano manoga nu'onadu manoga furene'ohe, ebu sau'a vazege'a zamaano sau'a nu'onadu sau'a furene'ohe. ³⁶ E zi'ohe, Badi'a kota madaano vase nidu'a aneane'a huga o'o'a goe'agoe'a reirote'e bare rae fureni'uma. ³⁷ Mazaaga za'e reirote'e goe'a idunagano, Badi'a'a za'e duduga ga ve'oga rae zi'uma."

Iona Hagai Nu Bodega

(Mareko 8:11-12, Luka 11:24-26, 11:29-32)

³⁸ Ebu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaaga zu Farisea azagani'a Iesu vage aradu niro, raena'a, "Ihore vazege, eme ga'a hagai nu bodega hagae'ete'e gianoga urate'ohe." ³⁹ Iesu'a naenaero, raena'a, "Sau'a zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azaaga'e hagai nu bodega da'o urate'ohe, rehano ege'a mene hagai'uma. E'a ihozi'uma'e peroveta vazege Iona hagai nu bodega da'o. ⁴⁰ Iona'e mada ugidu zu ohere ugidu gozone boro isio radiro. E'e teige, ege, Vaze Ubugani'a mada ugidu zu ohere ugidu raha zamaano radi'uma. ⁴¹ Ibite madaano Nineva azaaga'e Iona haramo abitadu sau'aono'o ghure gouriro. Izidi Iona vitinoga vazege'e ege, rehano za'e ege goere abitoga mene urate'ohe ebu mene ghure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaano Nineva azagani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oga' rae zi'uma. ⁴² Ibite madaano Siba haba'a kini rogaegani'a haba faganono'o kini Solomona goere abitoga veize onairo. Izidi Solomona vitinoga vazege'e ege, rehano za'e ege goere abitoga mene urate'ohe ebu mene ghure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaano Siba kini rogaegani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oga' rae zi'uma.

⁴³ Vine sau'a 'ahogani'a vase 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vage'ohe. Rehano mene horone'ohe. ⁴⁴ Ebu ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E ege'a vaginate'e vazege vage bare onami'uma.' Ani baradu vase e'e horone'etene, vazege'e, nega huga o'o'a, dehega hune zu idaidane touga heuga. ⁴⁵ Ebu vine sau'a e'e'a onamadu vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune sau'a, zamaze'ohe, ebu vase e'e mazao diuge radiu'ohe.

† 12:29 Huga'e, Iesu'e Satani ogoru teadu vine sau'a hegoze'ohe.

'Ougadu vaze e'e ufeta hune sautu'ohē, ibite mene heuḡa. De'eguḡa'e izidi ega sau'a mazao furera'uma."

*Iesu Vi'a zu Negoḡa
(Mareko 3:31-35, Luka 8:19-21)*

⁴⁶ Iesu'a 'ize vaze ḡuḡuvaḡa ḡorezirote'e zamaḡano vi'a zu negoḡa duḡuru'a feuradu ani teite ḡoeroga veize enona edaro. ⁴⁷ Vaze 'ahogani'a Iesu nina'a, "Ḡa vi'u zu negoḡo duḡuru'e ḡa teite ḡoerihī radu enona edau'ohē."‡ ⁴⁸ Ani'a naenaenina'a, "Iniu'e eḡe nanu? Iniu'e eḡe nego duḡuru?" ⁴⁹ Ebu ani'a ane tahi'atahi'a surizadu raena'a, "Eḡe nanu zu eḡe negohe duḡuru'e 'ahi e'e. ⁵⁰ Iniu'a Badi'a eḡe Mama adureo urate'eta'a'e haḡaine, eḡe nego, eze, ebu nanu rae ra'ohē."

13

*Ezone Feune Ḡorau'ete'e Vazeḡa Hari Idaidaḡa
(Mareko 4:1-9, Luka 8:4-8)*

¹ E'e madaḡano Iesu'a neono'io ḡunadu du'ura genaḡano ehoriro. ² Vaze ḡuḡuvaḡani'a ani babaḡano nu'oraratene, ani 'ai ḡasio tiradu zamaḡano ehoriro. Vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a'e du'ura genaḡano edaro. ³ Ebu ani'a hari idaidaḡa hina ḡau ḡehaḡa ihoziro, raena'a, "Eḡo'! Hihī vazeḡa 'ahogani'a mebaḡano ezone ḡora onamiro. ⁴ Feune ḡuzuhīrotene, nu'e ibio rururaro, ebu nini'a onaadu au haḡiro. ⁵ Nu'e hadi haba'ano rururaro. Rahaḡa'e severaḡa. Ezogani'e ḡarihe ḡuhuriro, mazaḡa rahaḡa'e mene baruḡa. ⁶ Ebu mada'a hiarotene, ane gigi'aḡani'a ḡuhuḡa manadu roraro, mazaḡa taiga o'o'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ve renogani'a ḡuhure bororanadu ezone ḡuhuḡa simariniro. ⁸ U ezone nu'e raha manogano rururanadu faine ḡuhure bororaro. Ebu nu'e huga ḡae 100, nu'e huga ḡae 60 ebu nu'e huga ḡae 30 hudaro. ⁹ Teḡaḡeta vazeḡa'e faifaine egadu huga edero'ii"

*Hari Idaidaḡa Huga Ihoziro
(Mareko 4:10-20, Luka 8:9-15)*

¹⁰ Ebu ane tahi'atahi'a'a ane vaḡe onaadu niro, raena'a, "Ḡa nouga'ahi hari idaidaḡa hina ḡoereze'ohē?" ¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru tirota'a'e zae mazao fureneha, rehano vaze 'ahoga'ahoga mazao mene fureneha. ¹² Faifaine zamare igi'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a edeḡa boro zenadu zeḡe edeḡa'e ufeta borora'uma. U mene faine zamare igi'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a zeḡe edeḡa zuni mae vaḡini'uma. ¹³ E'ano'o e'a hari idaidaḡa hina ihoze'ohē, mazaḡa,

'Ze'e horone'ohē rehano, mene hune horone'ohē.
Ze'e igi'ohē rehano, mene hune igi'ohē ga mene hune edere'ohē."

¹⁴ A'e peroveta vazeḡa Isaia'a reirota'a'e hudaro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini rae'eta'a'e igi'uma rehano, mene hune ederi'uma.
Ze'e Badi'a'a nagini haḡae'eta'a'e horoni'uma rehano, mene hune horoni'uma.
¹⁵ Zamaze'e riḡa u'ano, teḡaze u'adu mene igi'ohē, zu ubumaze kuranadu mene ehamu'ohē.

‡ 12:47 Fare mirihīrote'e nu'e v. 47 o'o'a.

Ze mene 'ouGINE, ubumaze'e Badi'a'a haġae'ete'e horoni'uma, teġaze'e Badi'a ra'ete'e igi'uma zu zamazeo Badi'a ederi'uma, ebu hena ze Badi'a vaġe aradu ani'a ġabozi'uma.'

¹⁶ Rehano za Badi'a manohugazeta, mazaġa nagini'a fureru'eta'a'e horone'ohe zu igi'ohe. ¹⁷ E'a hube hune zi'ohe. Peroveta azaġa zu duduġa azaġa ġehaġani'a, zae'a horone'eta'a'e ġianihni reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a igi'eta'a'e igihni reinu, rehano mene igiro.

¹⁸ Ezone feune ġorau'ete'e hariġa idaidaġa huga 'ahi ego'i. ¹⁹ Ezone ibio rururarota'a'e 'ahiguġa: Badi'a'a ibitozini'ete'e hariġa vaze'a egadu huga'e mene edere'ete'e u'ano, Satani'a aradu ani zamao ġorarota'a'e mae vaġine'ohe. ²⁰ Ezone hadi haba'ano rururarota'a'e 'ahiguġa: Vaze'a Badi'a ġoere igi'etene matu'uzeta zogone mae ġihine'ohe. ²¹ Rehano ze Badi'a mazaġa fie'ete'e ire taġa o'o'a heuġa. Ze mene faġa edau ġigaru'ohe. Ebu Badi'a ġoere mae ġihine'ete'e u'ano, aduga ġehaġa hidi'etene, zogone uite'ohe. ²² Ezone ve renoga zamaġano rururarota'a'e 'ahiguġa: Vaze'a Badi'a ġoere igi'ohe. Rehano raha ġauġa zamare adudu'ohe zu obone'ete'e toheġa ufeta zamare'ohe. A'e Badi'a ġoere uadu ze mene ini'ohe. ²³ Ezone raha manoga rururarota'a'e 'ahiguġa: Badi'a ġoere igi'ohe zu e'e huga'e edere'ohe. Ebu hudau'ena'a, ġorarota'a'e vitine'ohe, ġae 100, ġae 60 ga ġae 30 ini'ohe.

Ve Hari Idaidaġa

²⁴ Iesu'a hari idaidaġa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a Ibitozini'eta'a'e vaze 'ahogani'a ani mebao ezone manoga ġorarote'e heuġa. ²⁵ Rehano vaze nidu'a baze'ete'e zamaġano, ane agire vazeġani'a aradu vuidi bo'aġano ve ġoraro ebu vaġiniro. ²⁶ Vuidi'a ġuhuradu maġa haġairotene ve zuni ġuhuriro. ²⁷ E'ano'o meba vazeġa tuġure azaġani'a aradu niro, raena'a, 'Vaze boro, ġa'a ġae mebao vuidi ezone manoga ġoraro. Rehano ve e'e noumano'o?' ²⁸ Ani'a naenaeniro, raena'a, 'Agire vazeġa 'ahogani'a 'ougiro.' Tuġure azaġani'a ġadinina'a, 'Ga'e eme onamadu ve e'e ġoroga uratehehe?' ²⁹ Ani'a naenaezina'a, 'Mene, za'a ve ġurine vuidi zuni ġuri'uma gaogi. ³⁰ Modo'i ebu zeġe tibano ġuhuri'uma oname hirive'ete'e madaġa. Hirive'ete'e madaġano eġe'a hirive'ete'e azaġa zi'uma, raena'a, 'Ve geno ibite ġoro'i, ebu tibano utadu hofoi. Hena vuidi'e tibano nu'onadu eġe suabao zouno'i.'"

Kuava Maġa zu Isiti Hari Idaidaġa (Mareko 4:30-32, Luka 13:18-21)*

³¹ Ani'a hari idaidaġa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e Kuava* maġa tiba vaze 'ahogani'a madu nebaġano ġorarote'e heuġa. ³² Ani'e maġa nidu'a bo'aġano kome'a fase, rehano ġuhurine meba ġauġa nidu'a bo'aġano ufeta bororanadu ire boro ra'ohe. Ebu butu nini'a rafiu are ezagaġo kamadu neze ogora'uma."

³³ Ani'a hari idaidaġa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e isiti heuġa. Roġae 'ahogani'a isiti tahiġa madu uvahuġa ġehaġa teite mirune tibune'ohe ebu hena uvahu nidu'a'e ubaru'ohe."

Hari Idaidaġa Hina Goeriro (Mareko 4:33-34)

³⁴ Iesu'a hari idaidağa hina ġoere 'ahi nidu'a vase ġuġuvağa ziro. Ani'e hari idaidağa hina da'o vase mazao ġoeriro. ³⁵ A'e, peroveta vaseġani'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

"E'e hari idaidağa hina zi'uma.

Raha 'adi haġairrote'e madaġanonno'o 'u'uru tirota'a'e eġe'a fur-
era'uma."

Ve Hari Idaidağa Huga Ihoziro

³⁶ Ebu ani'a vase ġuġuvağa muhizadu ne zamağa diuġiro. Ane tahi'atahi'a'a hegote diuġadu niro, raena'a, "Mebao ġorarote'e ve hari idaidağa huga ihofo'i." ³⁷ Ani'a naenaezina'a, "Ezone manoga ġorarote'e vaseġa'e eġe, Vaze Ubuga. ³⁸ Meba'e raha 'adi. Ezone manoga'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azağa, u ve'e Satani hegote'ete'e azağa. ³⁹ Agire vaseġani'a ve ġorarota'a'e Diabolo. Hirive'ete'e madağa'e mada ġonağa, ebu hirive'ete'e azağa'e tuġure viga.

⁴⁰ Mada ġonağa'e ve ġoradu ire rogao hufi haoze'ete'e teigi'uma. ⁴¹ Eġe, Vaze Ubuġani'a, eġe tuġure viga tuġuzi'uma ebu ze'a, Badi'a'a ibitozini'ete'e azağa'ono'o, vase ibi sau'ao tutuze'ete'e azağa nidu'a zu haġai sau'a azağa nidu'a rovoze nu'ozi'uma. ⁴² Zeġe nidu'a'e ire roga gigi'aġano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma. ⁴³ Ebu duduga azağa'e Moze'a ibitozini'ete'e zamaġano mada teige hia'uma. Teġaġeta vaseġa'e egadu faine edero'i!

Ġau Manomano U'uruga Hari Idaidağa

⁴⁴ Badi'a'a ibitozini'eta'a'e mebao ġau manomano u'uruga heuġa. Vaze 'ahogani'a horonirotene bare u'uranadu matu'uġeta ne onamiro. Ebu ane ġau nidu'a seronadu meba e'e hoitiro.

⁴⁵ Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hadi manomano vaġe'ete'e vaseġa heuġa. Hadi e'e moni boro zu iraġa manoga u'ano, hoitih radu ragave vaġiro. ⁴⁶ Ani'a hadi manomano e'e horonirotene, ne onamadu ane ġau nidu'a seroniro ebu hadi e'e hoitiro.

Re'eva Hari Idaidağa

⁴⁷ Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e re'eva heuġa. Davarao einadu ġozone nunu nidu'a oġaro. ⁴⁸ Re'eva'e iriva'irotene, vase'a mae hesao rehaniro. Ebu ze'a ehoradu ġozone manoga'e inahe tunahuo mae ufiro ebu sau'asau'a'e mae modiro. ⁴⁹ Mada ġonaġa'e ahiguġa re'uma. Tuġure vigan'a onaadu duduga azağa maza'ono'o sau'a azağa mae rovozi'uma. ⁵⁰ Ebu ze'a ire roga gigi'aġano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma."

⁵¹ Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Za'e eġe ġoere nidu'a huga'e ederahe?" Ze'a naenaenina'a, "O'e." ⁵² Ani'a ziro, raena'a, "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo ederifone, ze'e godogo neġa ġiane'ete'e azağa ġihi'aġaġihi'aġa heuġa reifo. Ze'e godogo zamaġano ġau manomano amahiġa zu ġau manomano iziga ederadu vase ihoze'ohē.†"

Nazareta Azaġani'a Iesu Hezahoharo (Mareko 6:1-6, Luka 4:16-30)

† 13:35 13:35 Salamo 78:2 † 13:52 A'e, ġau amahiġa'e ihore amahiġao idaniro zu ġau iziga'e ihore izigao idaniro.

⁵³ Iesu'a hari idaidağa e'e haug̃irotene e'eano'o vağiniro. ⁵⁴ Ebu ane haba, Nazareta neğa onamadu zeğe nu'onu'o neğano ihoze ġadahiyo. Ze ani ġoere egadu zaguzagaro, raena'a, "Vaze adi'e nouma'ono'o zamarone manoga zu hağaiğa gigi'a inarağa 'ahi meiro?" ⁵⁵ Ahi'e ne ogoru'ete'e vazeğa ubuga. Ani vi'a'e Maria, ani negoganegoğa'e Iakobo, Iosefa, Simona zu luda. ⁵⁶ Ani ezeğa nidu'a'e ahao eme teite. Ani'a ġau nidu'a 'ahi nouma'ono'o meiro?" ⁵⁷ Ebu ze'a ani hezahoharo.

'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, "Haba nunu nidu'a zamağano vaze'a peroveta azağa gubaze'ohe, rehano peroveta azağa zeğe habao zu nezeno da'o vaze'a mene gubaze'ohe." ⁵⁸ Ebu ani'a e'e neğano hağai gigi'a ġehağa mene hağairo, mazağa ze'e ani maza'o mene fiio.

14

Ioane Babatiso Rune

(Mareko 6:14-29, Luka 9:7-9)

¹ E'e madağano Galilea haba'a kiniğa Heroda'a Iesu hariğa igiro. ² Ebu ane gau azağa ziro, raena'a, "Iesu'e Ioane Babatiso gaogi. Ane'a runeono'o bare ġabodeha! E'ano'o ane'a hağai gigi'a inarağa hina gau'e'ohe."

³⁻⁴ Ibite Heroda'a negoğa, niğa Filipino, inuga meiro. Inuga niğa'e Herodia. Ebu Ioane'a Heroda maza'o barebare niro, raena'a, "Ġae'a negoğa inuga meirota'a'e Badi'a goro vari'eha." E'ano'o, Heroda'a Ioane obone tiro, ebu ġu'a neğano ohoniyo. ⁵ Heroda'a Ioane matihi reiro, rehano ani'e vaze ġuğuvağa rihoziro, mazağa ze'e Ioane'e peroveta vazeğa rae mae ġihiniyo.

⁶ Heroda'a furerarote'e madağa meirotene, Herodia aboğani'a vazevaze zamao zavadu Heroda zama ufeta matu'oharo. ⁷ E'ano'o Heroda'a ani maza'o ġoitoriro, raena'a, "Ġa nagini urate'eta'a'e ege'a ġani'uma." ⁸ Ebu ani vi'a ġoere egadu Heroda niro, raena'a, "Ioane Babatiso vadini siuvao ofadu izidi 'ada eno'i." ⁹ E'e igirotene, Heroda'e zamağa adudaro. Rehano ani'a e'ea vaze zamao ġoitorirote'e 'ahine, roğae tahi'ağani'a urate'ete'e ġauğa hano'i rae reiro. ¹⁰ E'ano'o ani'a uti vazeğa tuğunadu ġu'a neğano Ioane Babatiso 'unu vari'e ri'iro. ¹¹ Vadiga'e siuvao teadu odohe ariro, ebu roğae tahi'ağa hanadu ane'a vi'a haro. ¹² Ebu Ioane tahi'atahi'a'a onaadu ane ahiri mae ġuriyo. E'e enoğano ze'e Iesu vağe onamadu me'odoharo.

Vaze 5,000 Ġubuziro

(Mareko 6:30-44, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)

¹³ Iesu'a Ioane hariğa igirotene, ani e'e haba'a modadu ġasi hina vaze o'o'a haba'a sifu ruhau onamiyo. Rehano vaze ġuğuvağani'a e'e egadu nezeono'o odao Iesu hegotte onamiyo. ¹⁴ Iesu'a ġasi'ono'o buanadu vaze ġuğuvağa horoziro. Ebu vetuğazeadu ugi azağa faiziro.

¹⁵ Ġoravararotene, ane tahi'atahi'a'e ane vağe onaadu niro, raena'a, "Ahi'e haba boha'a ebu mada 'ai zubureha. E'ano'o vaze ġuğuvağa 'adi tuğuzo'i, ebu ze uhiğauhiğa neğa onamadu ogomuze hoiti'uma."

¹⁶ Rehano ani'a naenaezina'a, "Mene 'ougi'uma. Zae'a ogomu nu zeno'i."

¹⁷ Ze'a nina'a, "Eme maza'o'e beredi fu'o zu ġozone 'aheu da'o." ¹⁸ Ani'a zina'a, "Ege vağe mae aro'i." ¹⁹ Ebu ani'a vaze ġuğuvağa ve rana ehoroga radu ziro. Ani'a beredi fu'o zu ġozone 'aheu madu adure ite ġiane'ena'a, Badi'a maza'o kuraro. Ebu vahege tahitahadu tahi'ağa ziniro ebu zeğe'a vaze ġahuge ziniro. ²⁰ 'Ougadu zeğe nidu'a ogau idararo. Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ogomu ġaha'ağaha'a'e nu'onadu tunahu 12 iri'avoniyo.

²¹ E'ea ogarote'e azağa bo'ağano ohoze isoiso nidu'a'e 5000, u roğaeroğae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro.

Vu Rana Edau Onamiro
(Mareko 6:45-52, Ioane 6:15-21)

²² E'e enogano Iesu'a tahi'ağa zogone ibite tuğuzena'a, ziro, raena'a, "Ĝasio tiradu du'ura moneafa fare onamo'i." U Iesu 'ize vaze ĝuğuvağa tuğuziro. ²³ Tuğuze hauğadu ane da'o mağa itadu kuraro. Mada'a ĝoravararotene e'ea ane da'o radiunu. ²⁴ E'e madağano ĝasi'e hesa'ono'o fararo. Ebu zavara boroboro onainu 'ahine, sa'u boro ragatadu ĝasi ĝihugihuniro. ²⁵ Iraranae reirotene, Iesu'e vu rana edau'ena'a, ane tahi'atahi'a vađe ariro. ²⁶ Ane tahi'atahi'a'a Iesu vu rana edau onairote'e horonirotene, rihau rudau'ena'a, huau ĝaniğanaro, raena'a, "A'e vine!" ²⁷ Rehano Iesu'a zogone ziro, raena'a, "Ago rihano'! 'Adi eđe. Zamaze rinedo'i." ²⁸ Petero'a nina'a, "Zuhi'a Boro, a hube hune ĝa ro'idene, e zuni vu rana ĝae vađe amoga veize huho'i." ²⁹ Iesu'a nina'a, "Aro'i." Ebu Petero'a ĝasiono'o buanadu vu rana Iesu vađe edau onamiro. ³⁰ Rehano ani'a zavara boro horonirotene, rihanadu vu zamağa zubure ovoiro, ebu ĝaniğaniniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e ĝaboho'!" ³¹ Iesu'a zogone evo'a 'einadu ani hutube ĝihiniro, ebu nina'a, "Ĝa, mene gigaru fie'ete'e vazeğa, nougadu 'ada'adeha?" ³² Anianine ĝasio tirirotene, zavara 'ai dauğiro. ³³ Ebu ĝasi rana azağa'e Iesu niguniro, raena'a, "Hube hune ĝa'e Badi'a ubuga."

Ugi Azağa Faiziro
(Mareko 6:53-56)

³⁴ Zeđe'a du'ura faradu Genesareta haba'ano hebetiro. ³⁵ Haba e'e azağani'a Iesu'a onairote'e ederadu ne uhiğauhiğa azağa nidu'a veize ĝoere tuğuriro. Ebu zeđe'a ugi azağa nidu'a Iesu vađe tutuze ariro. ³⁶ Ebu ugi azağani'a ani dabuğa 'ariga tahigano da'o tu'inoga veize ze uminiro. 'Ougadu tu'inirote'e azağa nidu'a'e ugize'a manoriro.

15

Zama Dehenoi
(Mareko 7:1-23)

¹ Ebu Farisea azağa zu Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azağa nu'a Ieruselema'ono'o Iesu vađe onaadu ĝadiniro, raena'a, ² "Ĝa tahi'atahi'a'e izema oganogano 'evoreze mene vuzu'e'ohe. Nougadu ze'a eme vouğa goro ĝoe'a vari'e'ohe?"

³ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'e nougadu Badi'a goro ĝoe'a'e vari'adu vouğaze goro ĝoe'a tihitihine'ohe? ⁴ Badi'a'a raena'a, 'Vi'u mogo gubazo'i', ebu 'Iniu'a ane vi'a moga rae sausauzo'idene, mau runo'i.' ⁵ Rehano iniu'a vi'a moga mazao raena'a, 'Fase, e zae danazoga mene idağa, mazağa danazi'uma ra'ete'e ĝauğa 'ahi'e eđe'a Badi'a ha'uma, rae reine, zae'a ani idağa rae ra'ohe. ⁶ Vaze'a vize moze* mene gubane'ohe rehano, za'a ze duduga rae ihone'ohe. E'e teige, zae'a vouğaze goro ĝoe'a u'ano, Badi'a goro ĝoe'a rae mode'ohe. ⁷ Za, zama guhi azağa! Peroveta vazeğa Isaia'a zae moneo reirot'a'e duduga ra'ohe, raena'a,

- 8 'Vazevaze 'ahi'e hebe hina da'o Badi'a gubane'ohe,
rehano zamaze'e Badi'a mazaono'o faġa hune.
9 Ze'a Badi'a mazao kurau'eta'a'e huga o'o'a,
ebu ze'e vaze'a tirote'e goro ġoe'a ihoze'ohe."

10 Iesu'a vaze ġuġuvaġa huze ane vaġiro ebu ziro, raena'a, "Egadu edero'i. 11 Hebeo diuġe'ete'e ġauġa'e vaze mene toratorane'ohe. Rehano hebe'ono'o buau'ete'e ġauġani'a vaze toratorane'ohe."

12 Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ane vaġe onaadu niro, raena'a, "Ġa'e Farisea azaġani'a ġae ġoere egadu maġnata'a'e edeġahe?" 13 Iesu'a naenaez-ina'a, "Adureo eġe Mama'a mene ġorarote'e ġauġa nidu'a taiga'ono'o ġuri modi'uma. 14 Ze mode taugo'i! Ze'e vaze ibitozini'ohe, rehano ubuma kuruga azaġa heuġa. Kuruga vazeġani'a kuruġa vazeġa ibitohaune, anianine ho'ona bohire ovo'i'uma."

15 Petero'a nina'a, "Au'ete'e ġauġa'e vaze mene toratorane'ete'e hari idaidaġa huga ihofo'i." 16 Iesu'a zina'a, "E'a ihozata'a'e 'ize mene edeġahe? 17 Za'e edeġa, ogomu'e vaze hebe'ono'o diuġe isi zamaġa ovoadu vesu ahiri'ono'o buau'ohe. 18 Rehano hebe'ono'o buaue'ta'a'e zamaono'o buanadu vaze toratoraze'ohe. 19 Vaze zamaono'o buau'eta'a'e zamarone sau'a, gorugoru, hahu'a daro'ete'e, ubuma ġezo, ġonore, kotao ġurire ġoere'ete'e zu vaze rae sausaue'ete'e ra'ohe. 20 De'eguġani'a vaze toratorane'ohe. Rehano 'evore mene vuzuadu ogomu au'ete'e'a vaze mene torane'ohe."

Kanana Roġaeġani'a Iesu Mazao Firo (Mareko 7:24-30)

- 21 Iesu'a Galilea haba'a modadu Turo zu Sidono haba'a onamiro.
22 E'e haba'ano Kanana† roġaeġa 'ahogani'a ani vaġe aradu ġihau huniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Davida mariga, eġe vetuġaho'i! Vine sau'ani'a eġe abohe rana radu ani ufeta sausaune'ohe." 23 Rehano Iesu'a ġoere 'ahoga mene naenaeni. Ebu ani tahi'atahi'a'a aradu uminoro, raena'a, "Ani tuġune vaġino'i, mazaġa eme hegote'ena'a, barebare huau ġunugunufe'ohe." 24 'Ougadu Iesu'a roġae e'e niro, raena'a, "E ġa mene dana'i'uma. E'e Isaraela azaġa, dauġirote'e mamoeġa veize da'o tuġuhiro." 25 Rehano roġaeġani'a aradu ani zamao ġuġuriro ebu raena'a, "Zuhi'a Boro, danaho'i!" 26 Iesu'a naenaenina'a, "Tahi'a ogomu madu ġuni hanoga'e mene idaġa." ‡ 27 Roġaeġa'e nina'a, "A hube, Zuhi'a Boro, rehano ġuni zuni ene zuhi'a ogomu mumuġa fata'ono'o buau'eta'a'e au'ohe." 28 Iesu'a naenaenina'a, "Roġae, ġa'e eġe mazao fie'eta'a'e boro! Ga'a urate'eta'a'e hidi'uma." E'e madagano ani aboġa 'ai manoriro.

Vaze Ġehaġa Faiziro

- 29 Iesu'a haba'e'e modadu Galilea du'uraġa uni onamiro. Ebu maġa itadu e'ea ehoriro. 30 'Ougadu vaze ġuġuvaġani'a mene edau'ete'e azaġa, ubuma kuru azaġa, oda sau'a azaġa, mumutafa azaġa zu uġi azaġa nunu ġehaġa tutuze ane vaġe ariro. Ebu ze'e ane oda babaġano bazuze teadu ani'a faiziro. 31 Vaze ġuġuvaġani'a mumutafa azaġa'e ġoere'ete'e, oda sau'a azaġa'a manorate'e, mene edau'ete'e azaġa'e ragave'ete'e zu ubuma kuru azaġa'e ehamane'ete'e horozitotene, zaguzagaro. Ebu ze'e Isaraela azaġa Badi'aġa matu'oharo.

15:9 15.9 ISA 29:13 † 15:22 A'e mene Iuda haba'a ‡ 15:26 Iuda azaġa'e Iuda mene azaġa mazao ġuni rae huziro.

*Vaze 4000 Ġubuziro
(Mareko 8:1-10)*

³² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a huzadu ziro, raena'a, "E'e 'ahi duġuru vetuġazi'ohe, mazaġa ze 'ahao mada uġidu eġe teite radiu'ohe zu ogomuze o'o'a. E'e ze vinini tare nezeo tuġuzoga mene urate'ohe, mazaġa ibio higau bauri'uma." ³³ Tahi'aġani'a nina'a, "Haba boha'ano 'ada, noumao ogomu ġehaġa horonadu vaze ġuġuvaġa 'ahi ġubuzi'uma?" ³⁴ Iesu'a ġadizena'a, "Za mazao beredi'e nugu?" Ze'a naenaenina'a, "Beredi'e fu'o 'aheu fare zu ġozone kome'a tahiga." ³⁵ Ebu ani'a vaze ġuġuvaġa rahao ehoroga radu ziro. ³⁶ 'Ougadu beredi fu'o 'aheu fare zu ġozone madu Badi'a mazao kuraro. Ebu vaheġadu vaze ġuġuvaġa zenoga veize tahi'aġa ziniro. Ebu tahi'aġani'a ġahugiro. ³⁷ Zeġe nidu'a au idararo. Ebu ogomu ġaha'aġaha'a mae ofadu tunahu fu'o 'aheu fare iriva'oniro. ³⁸ Ogarote'e azaġa bo'aġano ohoze da'o nidu'a'e 4000, u roġae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro. ³⁹ Ani vaze ġuġuvaġa tuġuzirote'e ġarugano, ġasi'o ehoradu Magadana haba'a onamiro.

16

*Haġai Nu Badeġa Uratiro
(Mareko 8:11-13, Luka 12:54-56)*

¹ Farisea zu Sadukea azaġani'a Iesu tuhune nuroga radu ane vaġe onairo ebu uminiro, raena'a, "Badi'a mazaonono'o haġai nu badeġa ihofoi." ² Ani'a naenaenziro, raena'a, "Za'e, 'Gorava mada'a kanaru zuburine, ohogore mada'a manori'uma,' rae ra'ohe." ³ Ebu 'Oherebau adure'a ġutanoga horonine irugu'a ru'a'uma,' rae ra'ohe. Za'e adure iraġa horonine nagini'a furera'uma rae edere'ohe. U izidi madaġano nagini'a fureru'eta'a'e huga'e mene edere'ohe. ⁴ Sau'a azaġa zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azaġa'e haġai nu badeġa da'o urate'ohe, rehano mene zini'uma. E'a zini'uma'e peroveta vazeġa Iona haġai nu badeġa da'o." Ebu ani'a zeġe mazaono'o vaġinadu onamiro.

*Farisea zu Sadukea Azaġa Isiti
(Mareko 8:14-21)*

⁵ Iesu tahi'atahi'a'e du'ura moneafa farirotene beredi odohoga aġutaro. ⁶ Iesu'a ziro, raena'a, "Tohutoho'i, Farisea zu Sadukea azaġa isiti faine ġiano'i." ⁷ 'Ougadu ze zeġe'a bare ġo'aniro, raena'a, "Eme'a beredi mene odoheha 'ahine, ani 'ouge ra'ohe." ⁸ Iesu'a ze nagini ġo'anirote'e ederirotene, ziro, raena'a, "Zae Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a! Nougadu beredi nu mene odohate'e ġo'ane'ohe? ⁹ Za ize mene edeġahe? Eġe'a beredi fu'o hina vaze 5000 ġubuzadu ġaha'aġaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe? ¹⁰ Zuni beredi fu'o 'aheu fare hina vaze 4000 ġubuzadu ġaha'aġaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe? ¹¹ E'a beredi moneo mene ra'eta'a'e nougadu za'e mene edere'ohe? E bare zi'ohe, Farisea zu Sadukea azaġa isiti faine ġiano'i!" ¹² 'Ougadu ze'e ederiro, ani'e beredi isitiga moneo mene reiro, rehano Farisea zu Sadukea azaġani'a ġuriro ihoreġa ġianoga veize reiro.

*Petero'a Iesu'e Keriso Reiro
(Mareko 8:27-30, Luka 9:18-21)*

¹³ Iesu'a Kaisaria Filipi haba'a onairotene, ane tahi'atahi'a ġadiziro, raena'a, "Vaze'a eġe, Vaze Ubuga, iniu rae ra'ohe?" ¹⁴ Ze'a naenaenina'a,

"Nu'e Ioane bapatzizo, nu'e Elia ra'ohe. Nu'e Ieremia ga amahi peroveta vazega 'ahoga ra'ohe." ¹⁵ Ebu ani'a gadizena'a, "Za'a ra'etene e'e iniu?" ¹⁶ Simona Petero'a naenaenina'a, "Ga'e Keriso, gabone Badi'aga Ubuga." ¹⁷ Iesu'a naenaenina'a, "Iona ubuga Simona, matu'o'i, mazaga vaze'a ga mazao e'e meme iho'eha, rehano adureo ege Mama'a ga iho'eha. ¹⁸ Ebu e ga'ohe. Ga'e Petero, huga'e vatava. Ege'a vatava e'e rana ekalesia, ege mazao fie'ete'e azaga, ohozi'uma, ebu rune gigi'a'e mene guizi'uma. ¹⁹ Badi'a'a ibitozini'ete'e ibihetaaga vava'oga veize kiga ege'a gani'uma. E'ano'o ga'e nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu ga'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma." ²⁰ Ebu Iesu'a goere riga ziro, raena'a, "E'e Keriso rae vaze ago zo'!"

Isu Runeaga Moneo Ihoziro
(Mareko 8:31-9:1, Luka 9:22-27)

²¹ E'e madaganono'o, Iesu'a ane rune moneo ane tahi'atahi'a gadahe ihoziro, raena'a, "Ege'a Ieruselema onamehuni'uma, ebu vaze boroboro, dibu'o vazega ghi'agagih'i'aga zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaga mazaono'o aduga gehaga hidi'uma. Ze'a uguhi'uma, rehano e'a mada ugiduaga zamaano bare gabode iguni'uma." ²² Ebu Petero'a Iesu'a ane genagano zamahu onamadu roniro, raena'a, "Mene, Zuhi'a Boro, Badi'a'a gae mazao 'ouge mene fureni'uma!" ²³ Rehano ani'a tehadu Petero niro, raena'a, "Satani, ege mazaono'o vagino'i! Ga'a ege'a uitoga veize goere'ohe, mazaga ga'e Badi'a ibio mene zamare'ohe, rehano vaze ibio zamare'ohe."

²⁴ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Iniu'a ege garuna hegotihi are ro'idene, ane ura hagaiaga nidu'a modadu ane satauro odohe'ena'a, ege hegoto'i! ²⁵ Iniu'a ane gabone obone giganine, ani gabone tugutu'uma mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane gabone ege 'uano modine, gabone tugutu'uma hidi'uma. ²⁶ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a madu gabonega mae vaginine, nagi manoaga hidi'uma? Gau 'ahoga hina zu gabone tugutu'uma mouga mene idaaga. ²⁷ Ege, Vaze Ubuga'e ege Mama'aga zamaano tugure viga teite onai'uma, ebu vaze'a nagini hagairote'e idunaano aneane naega zini'uma. ²⁸ E hube hune zi'ohe, izidi zae bo'agano vaze nunu'a izema rudanogano, ege, Vaze Ubugani'a aradu vaze ibitozini'ete'e horoni'uma.

17

Isu Iraгани'a Nufiro
(Mareko 9:2-13, Luka 9:28-36)

¹ Mada fu'o tiba fare garugano Iesu'a Petero, Iakobo zu Iakobo negoaga Ioane zamazadu zege da'o maga boro itiro. ² E'ea ani iragani'a ze ubumao nufiro. Iraгани'a mada teige agararo ebu dabuagani'a agaga teige uraro. ³ E'e madagano ze ubumao Mose zu Elia'a fureranadu Iesu teite goeroiro. ⁴ Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zuhia Boro, eme 'ahao radiu'eta'a'e monoga! Ga'a uratine e taruha ugidu ogora'uma, tiba'e gae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia veize." ⁵ Ani goere radiu'enogano goze vazavazahogani'a ovadu ze ogoziro, ebu goze zamaaganono'o ago 'ahoga igiro, raena'a, "Ahi'e ege zamarone, ubudehe. E ani mazao matue rudau'ohe. Ani goere egohano'i." ⁶ Iesu tahi'atahi'a'a ago e'e igirotene, rihau rudanadu rahao higau gugururo. ⁷ Rehano Iesu'a aradu oboziro, ebu raena'a, "Iguno'i. Ago rihano'i." ⁸ Ze'a dude ehamarotene, vaze nu mene horoziro, rehano Iesu da'o horoniro.

⁹ Ze maḡanono'o ovairote'e madaḡano Iesu'a ziro, raena'a, "Za'a horonata'a'e vaze mazao ago rae fureno'i, onamo eḡe, Vaze Ubugani'a ru-neono'o bare ḡabode iḡuni'uma." ¹⁰ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a ḡadiniro, raena'a, "Nougadu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a, 'Elia'e ibite onai'uma,' rae ra'oh'e?" ¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "A'e hube. Elia'e ḡau nidu'a ruhiboga veize ibite onai'uma." ¹² Ebu e zi'oh'e, Elia 'ai amahi onairo. Rehano vaze'a mene ederadu ani mazao zeḡe'a uratirote'e haḡaiḡa haḡairo. E'e teiḡe, eḡe, Vaze Ubuga zuni zeḡe mazaono'o aduga hidi'uma." ¹³ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a Iesu'a Ioane Babatiso'e Elia idane'ena'a, ḡoerate'e ederiro.

Tahi'a Kome'a Vine Sau'aḡeta Manoniro
(Mareko 9:14-29, Luka 9:37-43a)

¹⁴ Ze'a maḡa'ono'o vaze ḡuḡuvaḡa vaḡe ovairotene vaze 'ahogani'a Iesu vaḡe aradu ane zamao tue ḡuḡuriro, ebu raena'a, ¹⁵ "Zuhia Boro, eḡe ubude vetuḡano'i! Ani'e ketokete'oh'e ebu ahiri'e gigi'a boro ma'oh'e. Ani'a mada ḡehaḡa ire roga rana ga vu rana higau'oh'e. ¹⁶ E'a ani tutune ḡae tahi'atahi'a vaḡe areha, rehano ze'a ani manonoga mene idaraneha." ¹⁷ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'e Badi'a mazao mene fi'e'ete'e zu ve'oḡa haḡae'ete'e azaḡa! E za teite no'e faḡa radi'uma? E no'e faḡa zae mazao zamahe gigau oboni'umahe?" Ebu tahi'a e'e moga nina'a, "Ubugo odohe eḡe vaḡe aro'i." ¹⁸ Ebu Iesu'a vine sau'a ronadu ane mazaono'o buaro. E'e madaḡano tahi'a e'e zogone manoriro.

¹⁹ Ebu ani tahi'atahi'a'a zeḡe da'o Iesu vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Eme'a nougadu vine sau'a hegone bunoga mene idaraneha?" ²⁰ Ani'a ziro, raena'a, "Mazaḡa zae fie'eta'a'e tahiḡa fase. E hube hune zi'oh'e, za'a eḡe mazao fie'eta'a'e fufu maḡa kome'a tiba heuḡa radu za maḡa 'ahi mazao nina'a, "Ahaono'o vaginadu omo onamo'i,' rae reine, ani'a 'ouge haḡai'uma. Za'e eḡe mazao fiine, ḡau nidu'a haḡaoga'e idaḡa."*

Runeḡa zu Bare Iḡuni'uma Hariḡa Reiro
(Mareko 9:31-32, Luka 9:44-45)

²² Ze'a Galilea haba'ano nu'oraratene, Iesu'a ziro, raena'a, "Eḡe, Vaze Ubuga'e aḡirehe 'evoreo ri'ih'i'uma." ²³ Ze'a uḡuhi'uma, ebu mada uḡiduḡano e'a bare iḡuni'uma." 'Ougadu Iesu tahi'atahi'a'e zamaze are rudaro.

Kuru Neḡa Takesiḡa

²⁴ Ze'a Kaperanauma neḡa boro feurirote'e enogano, kuru neḡa takesi azaḡani'a Petero vaḡe aradu niro, raena'a, "Ḡa miriho vazega'e kuru neḡa takesi† mene haḡae'ehehe?" ²⁵ Ani'a raena'a, "O'e, eḡe ihore vazega'e takesi haḡae'oh'e."

Petero'a ne diḡirotene, Iesu'a ibite ḡadiniro, raena'a, "Petero‡, ḡa nounge rae zamare'oh'e? Haba kiniga'e iniu mazao takesi ufe'oh'e, ani haba azaḡa mazao ga avo'a azaḡa mazao?" ²⁶ Ani'a naenaenina'a, "Avo'a azaḡa mazao ufe'oh'e." Ebu Iesu'a nina'a, "O'e, ane haba azaḡa'e takesi mene haḡae'oh'e. ²⁷ Rehano eme mene maḡunozifine takesi haḡai'uma. Ḡa'e du'ura ovoadu kimai feuno'i. Ebu ḡozone tiba kimaino'idene, hebe'a mae

* **17:20** Fare mirihirote'e nu'e v. 21 madu raena'a, "Kuraune zu zaḡozagine da'o vine sau'a 'ahiguḡa'e hegone bune'oh'e. † **17:24** Girikio, takesi moniga'e Derakima 'aheu. Derakima tiba'e mada tiba gau naeḡa heuḡa. ‡ **17:25** Girikio, Simona

nahano'i, ebu siliva moniġa tiba[§] horoni'uma. E'e madu emetane veize zeno'i."

18

Iniu'e Ġihi'a Hune

(Mareko 9:33-37, 42-48, Luka 9:46-48; 15:3-7; 17:1-2)

¹ E'e madaġano Iesu tahi'atahi'a'a Iesu vage onaadu ġadiniro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano iniu'e ġihi'a hune?" ² Iesu'a tahi'a kome'a 'ahoga hune onaadu zeġe bo'aġano mae ohoniro, ³ ebu raena'a, "E hube hune zi'ohe, za'a ġihuradu tahi'a kome'a 'ahi mene teigine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma. ⁴ Iniu'a, tahi'a kome'a teige, ane'a bare mae ovoine, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano ani'e ġihi'a hune rae ra'ohe. ⁵ Ebu eġe mazao fie'ete'e u'ano tahi'a kome'a 'ahiguġa mae ġihinine, ani'e eġe mae ġihihe'ohe. ⁶ Iniu'a, tahi'a kome'a 'ahiguġa eġe mazao fie'eta'a'e bo'aġano, tahi'a 'ahoga'e haġai sau'ano tutune ve'onine, ani'e hadi boro bagaġa 'unuġano autadu davara ġuniġano mae feunine'e ufeta manoġa.

⁷ Raha 'adi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma, mazaġa vaze ibi ve'oġano tutuze'ete'e'e ġauġa u'ano, sau'a haġae'ohe. De'eguġa'e fureru'ohe rehano, vaze haġai sau'ano tutuze'ete'e'e azaġa'e, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. ⁸ Evoreġo ga odaġo'a tutu'e ve'o'idene, vari'e modo'i. 'Evore tibaġota ga odaġo tibaġota da'o ġabone tuġutuġu hidoga'e ufeta manoġa. U'evoreġo 'aheu ga odaġo 'aheuġota ire roga mene hauġe'ete'e zamaġano mae feu'ine ufeta aduga. ⁹ Ubumaġo'a tutu'e ve'o'o'idene, gude modo'i. Ubumaġo naeġaġota da'o ġabone tuġutuġu hidoga'e ufeta manoġa. U ubumaġo 'aheuġota ire roga mene hauġe'ete'e zamaġano mae feu'ine ufeta aduga.

Mamoe Daugirote'e Hari Idaidaġa

(Luka 15:3-7)

¹⁰ Tahi'a kome'a 'ahiguġa tiba zuni gubano'i. Mazaġa, e zi'ohe, zeġe taufe'ete'e tuġure viga'e eġe Mama adureo teite iġaiġa radiu'ohe.*

¹² Za'e nounge zamare'ohe? Vaze 'ahoga mazao mamoeġa 100, rehano tibani'a dauġine, ani noughi'uma? Ani'e mamoeġa 99 maġa haba'ano modadu dauġoga mamoeġa vage ragavi'uma. ¹³ E hube hune zi'ohe, ani'a mamoe tiba e'e vage meine, mamoe 99 mene dauġoġa ġauġa'e vitize matu'e ruda'uma. ¹⁴ E'e teige, zae Moze adureo tahi'a kome'a 'ahiguġa tiba zu dauġoga'e mene urate'ohe.

Nabuġo Sau'a Mae Dudune'ete'e Ibiġa

(Luka 17:3)

¹⁵ Ekalesia nabuġo'a ġae mazao sau'a haġao'idene ane vage onamadu ġanine da'o bo'aġano sau'aġa ihono'i. Ani'a egoganadu sau'aono'o ġihurine, ġa 'ai nabudiġota bare tiburaneha. ¹⁶ U ani'a mene egoġano'idene, vaze tiba ga 'aheu zamazadu bare onamo'i, mazaġa ġanine nagini ra'ete'e vaze 'aheu ga uġidu zu ederi'uma. ¹⁷ Ani'a ze zu mene egozine, ekalesia zamaġano rae fureno'i. Ani'a ekalesia zuni mene egozeno'idene, ani'e Badi'a aġu'a vazeġa ga takesi vazeġa sau'a teige'ohe rae zamaro'i.

§ **17:27** Girikio, siliva moniġa tiba'e Derakima ġazaġa heuġa. * **18:10** Fare mirihirote'e nu'e v. 11 raena'a, "Eġe, Vaze Ubuga'e dauġirote'e azaġa ġabozoga veize onairo."

18 E hube hune zi'ohe, za'a nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu za'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma. 19 E bare hube hune zi'ohe, rahao 'ada ganine zamaze tiba hina nagini umidine, ege Mama adureo zae veize haḡaozini'uma. 20 Mazaḡa ege nigano 'aheu ga uḡidu'a nu'oraune, e'e zege bo'aḡano radiu'ohe.

Mene Rae Mode'ete'e Tuḡure Vazeḡa Hari Idaidaḡa

21 Ebu Petero'a Iesu vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Zuhia Boro, ege nabudi'a ege mazao sau'a haḡaine, ḡae nuḡu e ani sau'a rae modi'uma? Ḗae fu'o 'aheu fare ga?" 22 Iesu'a naenaeni, raena'a, "E ḡa'ohe, mene ḡae fu'o 'aheu fare, rehano barebare rae modo'i!"

23 E'ano'o Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari idaidaḡa 'ahi heuḡa. Kini 'ahogani'a ane mazaono'o moni meirote'e tuḡure azaḡa huzadu ani moni bare meih rae rei. 24 Ani'a 'ouge haḡairotene, moni borofe[†] meirote'e vazeḡa 'ahoga ani vaḡe tutune ariro. 25 Ani'e moni baronoga mene idaḡa 'ahine, kini'a riḡa ḡoreniro, raena'a, 'Ḗae inuḡo, ubuḡo zu ḡae mazao ḡau nidu'a seronadu ege moni barono'i!' 26 'Ougadu tuḡure vazeḡani'a ani zamao obena hina tuḡiro, ebu raena'a, 'Geno mada eno'i, ebu e moni nidu'a baroni'uma.' 27 'Ouge reirotene, zuhi'aḡani'a vetuḡaniro ebu moniḡa ahiḡa radu ani tuḡuniro.

28 E'e ḡarugano tuḡure vazeḡani'a ani mazaono'o moni nu[§] meirote'e tuḡure vazeḡa 'ahoga, ani teite tiburu gau'ete'e, vaḡe onamiro. Ani'a ani matanadu oḡorabiḡa harinoharo. Ebu raena'a, 'Ege moni barono'i!' 29 'Ougadu ane vaze tuḡure vazeḡa'e obena hina tuḡaro, ebu uminina'a, 'Geno mada eno'i, ebu ḡae moni baroni'uma!' 30 Rehano ani hezahiro ebu onamadu ane vazeḡa 'ai ḡu'a neḡano mae ohoniro, onamo ani moni e'e baroni'uma.

31 Tuḡure azaḡa nunu'a nagini'a furerarote'e horonirotene, ze maḡune rudanadu zeḡe zuhi'a vaḡe onamiro. Ebu hariḡa nidu'a ani mazao ihoniro. 32 'Ougadu zuhi'aḡani'a tuḡure vazeḡa ibi'a ibite hunadu niro, raena'a, 'Ḗa'e tuḡure vazeḡa sau'a! Ḗa'a umihadu ḡa ege mazaono'o meirote'e moniḡa nidu'a ahiḡa rei. 33 Ege'a ḡae vetuḡaḡadate'e teige, ḡae'a zuni ḡae vaze tuḡure vazeḡa vetu'aḡanifo!' 34 Zama ḡuḡi'ano zuhi'aḡani'a ani aduga hanoga veize ḡu'ano ohoniro, onamo ane moni nidu'a barone haḡi'uma.

35 E'e teige, za'a zae nego nabudi zamaze nidu'a hina zeḡe sau'a mene rae modine, ege Mama adureo zuni zae mazao 'ouge haḡai'uma."

19

Roḡae Mode'ete'e Moneo (Mareko 10:1-12)

1 Iesu'a e'e ḡoe'a haḡirotene Galilea haba'a modadu Ioridana vuḡa moneafa Iudea haba'a onamiro. 2 Vaze ḡuḡuvaḡani'a ani heḡotiro ebu ani'a uḡi azaḡa faiziro.

3 Ebu Farisea azaḡa nu'a Iesu tuhune nurifine ani vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Goro zamaḡano, ohoze 'ahogani'a haḡai nunu u'ano inuga mode'ete'e idaḡahehe?" 4 Ani'a naenaenziro, raena'a, "Za Buka Zaḡoḡa mene me'odirohehe? Ḗadaheḡano Badi'a'a ḡau nidu'a haḡairotene ohoze

† 18:22 Girikio, Ḗae 490 ‡ 18:24 Girikio, 10,000 Taleniti, a'e muri 16 gau naeḡa heuḡa § 18:28 Girikio, 100 Denari, a'e mada 100 gau naeḡa heuḡa

zu rogae haġairo. ⁵ Ebu ani raena'a, 'E'ano'o ohoze'e vi'a moga modadu rogae teite tibura'uma ebu anianine ahiri tiba re'uma.' ⁶ E'ano'o ze'e mene 'aheu rehano tiba, ebu Badi'a'a tibuzirota'a'e vaze'a mene rovoni'uma."

⁷ Ze'a ġadinena'a, "'Ougine nougadu Mose goro goe'a'e raena'a, 'Ohoze'e inuga modine fefa mirihadu rogaeġa hano'i ebu modo'i, rae ra'ohē?" ⁸ Iesu'a naenaezina'a, "'Za tegaze riġa 'ahine, Mose'a rogae modine'e idaġa reiro. Rehano ġadaheġanono'o a'e mene Badi'a urate'ete'e haġaeġa ra'ohē. ⁹ E zi'ohe, inuga'e ubuma ġeżo haġaiġa mene haġae'ete'e rehano, i'ani'a ani modadu rogae 'ahoga teite hahurine, ani'e ubuma ġeżo haġaiġa haġae'ohē."

¹⁰ Iesu tahi'atahi'a'a Iesu niro, raena'a, "'Ahiguġani'a i'a inuga mazao furerane, guruvorau radiu'eta'a'e ufeta manoga gaogi!" ¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "'Vaze nidu'a ġoere 'ahi mae ġihinoga'e mene idaġa. Rehano Badi'a'a danaze'ete'e azaġa da'o idaġa. ¹² Vaze nu'e furerarote'e madaġanono'o ahiri ugiġeta radu mene hahure'ohē. Nu'e vaze'a ahiri ariro. Nu'e Badi'a'a ibitozini'ete'e veize gauhi radu ze'e mene hahuriro. Iniu'a 'ahi goe'a mae ġihinoga idaġa reine, ani'a mae ġihini'uma."

Tahi'a Kome'akome'a ebu Iesu
(Mareko 10:13-16, Luka 18:15-17)

¹³ Vazevaze'a tahi'a kome'akome'a tutuze Iesu vaġe onairo, mazaġa ani'a ze rana 'evore teadu kuranoga uratiro. Rehano ane tahi'atahi'a'a tutuze arirote'e azaġa roziro. ¹⁴ Iesu'a ziro, raena'a, "'Tahi'a kome'akome'a eġe vaġe onaeta'a'e ago gararo'i. Mazaġa Badi'a'a tahi'a kome'akome'a teiġe'ete'e azaġa ibitozini'ohē." ¹⁵ Ebu ani'a ze rana 'evore teadu kurarote'e ġaruġano, e'ea iġune onamiro.

Ma'ora Vazeġa
(Mareko 10:17-31, Luka 18:18-30)

¹⁶ Vaze 'ahogani'a Iesu vaġe aradu ġadiniro, raena'a, "'Thore vazeġa, e nagini manoga haġaine ġabone tuġutuġu hidi'uma?" ¹⁷ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "'Ġa'e nougadu eġe mazao nagini'e manoga rae ġadimu'ohē? Manoga'e Badi'a, tibuhuga da'o. Ġa'a ġabone tuġutuġu hidihi ro'idene, Badi'a goro ġoe'a hegoto'i." ¹⁸ Vaze e'e'a ġadinena'a, "'No'e goro ġoe'a hegoti'uma?" Iesu'a naenaenina'a, "'Vaze ago mano'i, ubuma ago ġezano'i, ago ġonotano'i, kota zamaġano ġoere ve'oġa ago goero'i, ¹⁹ vi'u mogo gubazo'i ebu ġa'a ġae bare zamare'ete'e teiġe nabuġo zamaro'i.'" ²⁰ Ene izigani'a niro, raena'a, "'E goro ġoe'a 'ahi nidu'a haġae onae'ohē. Hena nagini haġai'uma?" ²¹ Iesu'a nina'a, "'Ġa'e Badi'a ubumao manoga hune re'uma rae uratine, onamadu ġauġo nidu'a serono'i ebu e'e moniġa zahara azaġa zeno'i. 'Ougine ġa adureo ġau manomano me'uma. Ebu aradu eġe hegoto'i." ²² Rehano ene izigani'e ma'ora ufeta boro vazeġa 'ahine, Iesu goe'a iġirotene, zamagani'a adudu borore'ena'a, iġuniro.

²³ Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "'E hube hune zi'ohe, ma'ora vazeġa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeġa rouga'e riġa baġaġa. ²⁴ Bare zi'ohe, kamero'e niduru ho'oga diuġoga'e riġa. Rehano ma'ora vazeġa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeġa rouga'e ufeta riġa." ²⁵ Ane tahi'aġani'a'a e'e iġirotene, zaguzagau rudaro ebu ġadinina'a, "'Ougine iniu'a ġabone hidi'uma?" ²⁶ Iesu'a ġiazadu zina'a, "'Vazevaze zeġe'a bare ġabone

hidoga'e mene idağa, rehano Badi'a'a vaze ġabozi'uma. Mazağa ani'e ġau nidu'a hağaoga idağa."

²⁷ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Eme ġa hegotoga veize ġau nidu'a modiro. 'Ougadu eme'e naeğa nagini hidi'uma?" ²⁸ Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe. Raha 'ahi nidu'a'e bare izida'uma madaġano, eġe, Vaze Ubugani'a kini ehore haba'ano ehoradu raha nidu'a ibitoha'uma. Ebu zae, eġe hogote'ete'e azağa zuni kini ehoro haba'a 12 rana ehoradu Isaraela azağa, 12 urabo, kotazi'uma. ²⁹ Ebu iniu'a eġe 'uano nega, negoga, ezega, vi'a, moga, eneğa ga haba'a modirota'a'e naeğa ġae 100 me'uma zu ġabone tuġutuġu hidi'uma. ³⁰ Rehano ibite'ete'e azağa ġehaġa'e ġonagano re'uma, u ġonaga azağa ġehaġa'e ibiti'uma."

20

Vaini Meba Gau Azaġa Hari Idaidaġa

¹ Iesu'a hari idaidaġa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari 'ahi heuġa. Haba vazeġa 'ahogani'a ane vaini meba veize gau'ete'e azaġa vaġihi radu oherebau uzeuze onamiro. ² Ebu vaze nu horozirotene ziro, raena'a, 'Eġe meba onamadu gau'o'i. Mada tiba gauġa moniġa* zini'uma.' 'Ougadu ani ze mebaġano tuġuziro. ³ Oherebau mada fu'o ġazaġa fare meirotene ani bare onamiro. Ebu maketi haba'ano mene gau'ete'e vaze nu'a edau radoga horoziro. ⁴ Ani'a zina'a, 'Za zu eġe vaini mebaġa onamo'i, ebu gaug'a moniġa idane zini'uma.' ⁵ Ebu ze ane meba onamiro. Ani'a madai zu mada uġidu ġoravaġano bare onamadu 'ouge haġairo. ⁶ Mada fu'o ġoravaġano ani onamirotene vaze nu'e edau ragave'ete'e horozadu ġadiziro, raena'a, 'Za nougadu mada niduga mene gau'e'ena'a edau taue'ohe?' ⁷ Ze'a naenaenina'a, 'Mazaġa vaze 'ahogani'a eme gau 'ahoga mene refeha.' Ani'a zina'a, 'Za zuni eġe vaini mebaġa onamadu gau'o'i.'

⁸ Mada'a ovorirotene vaini mebaġa vazeġani'a meba taufe'ete'e vazeġa niro, raena'a, 'Gau azaġa huzadu ġonaga vazeġanono'o ibite vazeġa gau moniġa zeno'i.' ⁹ Mada fu'o ġoravaġano huzate'e azaġa'e onairotene aneane mada tiba gau moniġa meiro. ¹⁰ Ebu ibite gauirote'e azaġani'a onairotene, ze moni ufeta boro me'uma rae zamariro. Rehano aneane mada tiba gau moniġa idane meiro. ¹¹ Ze'a e'e moniġa madu haba vazeġa mazao maġuniro, ebu tururu'ena'a, niro, raena'a, ¹² 'Vesu onaate'e azaġa'e mada tahiġa da'o gau'eha. U eme'a mada gigi'a zamaġano mada niduga gau boro haġaeha. Rehano ġa'e zeġe moni'e emeġe teite idane zeneha!' ¹³ Haba vazeġani'a zeġe bo'aġano 'ahoga naenaeniro, raena'a, 'Eġe vaze, e'e mene nae da'o badareha. Ga'e gauadu mada tiba gau moniġa me'uma rae ġaha. ¹⁴ E'ano'o moniġo madu onamo'i. E'e vesu onate'e vazeġa gau moni'e ġae moni teite idane ġanihi ra'ohe. ¹⁵ Eġe'a eġe moni hina nagini urate'ete'e haġaine, ve'oġahe? Eġe'a vaze mazao ufeta manoġa radu ġa'e ahiahihe'ehehe?'" ¹⁶ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "E'ano'o ġonaġa azaġa'e ibiti'uma zu ibite'ete'e azaġa'e ġonagano re'uma."

Iesu'a Ane Rune Bare Reiro

(Mareko 10:32-34, Luka 18:31-34)

¹⁷ Iesu'a Ieruselema itirote'e zamaġano, ane tahi'a 12 da'o huzadu ibio ziro, raena'a, ¹⁸ "Ġiano'i, eme'e Ieruselema ite'ohe. Ebu eġe, Vaze

* **20:2** Mada tiba gau moni'e Denari tiba.

Ubugani'e, dibu'o vazeġa ġihi'aġaġihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a obohe teadu uġuhihi re'uma. ¹⁹ Ebu Badi'a aġu'a azaġa 'evoreo ri'ihadu zeġe'a ġirihohi'uma, masihi'uma zu sataurohi'uma. Rehano mada uġiduġano eġe'a bare iġuni'uma."

Iakobo zu Ioane Vize'a Iesu Uminiro
(Mareko 10:35-45)

²⁰ Zebede ubuga, Iakobo zu Ioane, vize'a zeġe zamazadu Iesu vaġe ariro, ebu obena hina tuġadu uminiro. ²¹ Iesu'e ġadiniro, raena'a, "Ġa'e nigini urate'ohe?" Ani'a naenaenina'a, "Ġa'a ibitozini'ete'e madaġa mo'idene, eġe ubude 'aheu ohozadu ġihi'aġa iġu'a zeno'i." ²² Iesu'a niro, raena'a, "Za'e nagini umihe'eta'a'e aġu'a. Eġe'a gagi'uma bioġa'e aduga hidi'ete'e bioġa. Zae zuni e'e gagi'umahehe?" Zeġe'a naenaenina'a, "O'e." ²³ Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe'a gagi'uma bioġa'e, zae zuni gagi'uma. Rehano ġihi'aġa iġu'a me'uma azaġa e eġe'a meme ohози'uma. U eġe Mama'a ohози'uma reirote'e azaġani'a da'o ani'a ruhibrote'e iġu'a me'uma."

²⁴ Iesu tahi'a gaubanana'a e'e iġirotene, Iakobo zuni Ioane mazao maġuniro. ²⁵ Rehano Iesu'a huze nu'ozadu ziro, raena'a, "Za edeġa, Badi'a aġu'a azaġa haba'ano, zuhi'aġazuhi'aġani'a e'e haba'a azaġa ibitozini'ohe, ebu zeġe ġihi'aġa iġuri azaġani'a inaraze hina haba'a azaġa rana edau'ohe. ²⁶ Rehano za'e ago 'ouge haġao'i. Zae bo'aġano iniu'e ġihi'a reihhi reine, ani'e zae u'uġano gau'ete'e vazeġa rae re'uma. ²⁷ Ebu iniu'e zae bo'aġano ibitone vazeġa reihhi reine, ani'e zae tuġure vazeġa rae re'uma. ²⁸ Za'e eġe teige haġao'i, mazaġa eġe, Vaze Ubugani'a vaze'e eġe tuġure azaġa re'uma radu mene ariro, rehano e'e vaze tuġure vazeġa re'uma radu ariro. Ebu vaze ġehaġa sau'a u'ano, eġe ġabone hina Badi'a dibu'o hanoga veize ariro."

Ubuma Kuru Azaġa Faiziro
(Mareko 10:46-52, Luka 18:35-43)

²⁹ Iesu ani tahi'atahi'a teite leriko neġa borono'o iġunirotene, vaze ġuġuvaġani'a ani hegotiro. ³⁰ Ebu ubuma kuru azaġa 'aheu'e ibi ġenaġano ehore radiunu. Ze Iesu'a vitau oname'ete'e egadu huario, raena'a, "Zuhi'a Boro, Davida mariġa, eme vetuġafo'!" ³¹ Vaze ġuġuvaġani'a horozadu roziro, raena'a, "Hezoa!" Rehano ze'e ufeta ġihau huario. "Zuhi'a Boro, Davida mariġa, eme vetuġafo'!" ³² Ebu Iesu'a edanadu huziro, raena'a, "Eġe'a zae veize nagini haġai'uma?" ³³ Ze'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, eme ehamatihi!" ³⁴ Ebu Iesu'a vetuġazeadu ubumaze oboniro. Obozirotene zogone ubumaze'a ra'aro ebu ani hegotiro.

21

Ierusalem a Diuġiro
(Mareko 11:1-11, Luka 19:28-38, Ioane 12:12-19)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a teite Ierusalem a hanitadu Oliva maġano Benefage neġano feuriro. Ebu tahi'aġa 'aheu tuġuze'ena'a, ziro, ² raena'a, "Zama mone neġa onamo'i. E'e neġa diuġine, doniki 'ahoga 'ute touga ubuġeta horozu'uma. Horozo'idene, fuhi'adu eġe vaġe odohe aro'i. ³ Iniu vaze'a ġoere nu zoi'dene, 'Zuhi'a Boro'a urate'ohe,' rae no'i. 'Ougine ani zogone tuġuzi'uma."

⁴ A'e peroveta vazeġani'a Badi'a ġoere reirota'a'e hudaro, raena'a,

5 "Ieruselema azağa* mazao 'ahige zoi, 'Ġiano'i! Zae Kini'e zae vaġe are'ohe. Ani'e vaġu'a ebu doniki rana ehoreha. Doniki ubuga rana ehoradu are'ohe."

6 Ebu tahi'ağa 'ahieu'a onamadu Iesu'a nagini zirote'e haġairo. 7 Ze doniki ubuġeta odohe ane vaġe onamadu dabuaze doniki ubuga ġarunio zahariro, ebu Iesu ani rana tiriro. 8 Vaze ġehaġani'a zeġe dabua ibio hirau tiro, u vaze nu'e ire ezaga vari'e madu ibi rana hiraro. 9 Iesu zamao onamirote'e azağa zu ġaruna hegotirote'e azaġani'a huario, raena'a,

"Davida mariġa niguno'![†]
Zuhi'a Boro niġano onae'ete'e vazeġa matu'ohatihi!
Badi'a hitanao niguno'!"

10 Ebu Iesu'a Ieruselema diuġirotene, ne azağa nidu'a harae'ena'a ġadimutitiro, raena'a, "'Adi iniu?" 11 Ebu vaze ġuġuvaġani'a naenaezina'a, "'Adi'e Iesu, peroveta vazeġa. Galilea haba'a Nazareta neġa vazeġa."

Kuru Neġa Deheniro

(Mareko 11:15-19, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22)

12 Ebu Iesu'a kuru neġa haba'ano diuġiro. Diuġadu dibu'o veize ġahunone hoite'ete'e zu serone'ete'e azağa uhize ġururuziro. Moni senise zini'ete'e‡ azağa fata zu Tubugo ninġa serone'ete'e azağa ehoru haba'a mae ġihuniro. 13 Ebu ani zina'a, "Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Badi'a ne'e vaze'a kurau'ete'e neġa re'uma.' Rehano za'a kuru neġa'e ġonore azağa haba'a teige haġae'ohe!"

14 Ubuma kuru azağa ebu oda sau'a azaġani'a ani vaġe kuru neġa aradu ani'a faiziro. 15 Ebu dibu'o vazeġa ġihi'agihi'ağa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a ani haġai ġiġi'a haġairote'e horoniro. Ebu tahi'a kome'akome'a kuru neġa haba'ano huau'ena'a, "Davida mariġa niguno'i," rae reirote'e igiro. 'Ougadu ze maġune rudaro. 16 Ebu Iesu ġadiniro, raena'a, "Ġa tahi'a kome'akome'ani'a nagini ra'eta'a'e igi'ohe? Ze gararo'!" Ani'a naenaezina'a, "E igi'ohe. Rehano za'e Buka Zaġoġa mene hune me'odirohe? A'e raena'a, 'Badi'a'a tahi'a kome'akome'a zu ġuraġaġuraġani'a ani nigunoga ihoziro.'" 17 E'e enogano ani ze muhizadu Betani neġa onamiro ebu ohere e'ea baziro.

Figi Ireġa Roraro

(Mareko 11:12-14, 11:20-24)

18 Irarirotene oherebau uzeuze Iesu'a Ieruselema bare onamirote'e zamaġano ani vininiro. 19 Ebu figi ireġa ibi ġenaġano horonadu huga vaġe onamiro. Rehano ire huga o'o'a zu rouġa da'o horoniro. Ani'a ire e'a niro, raena'a, "Ġa mene bare huda'uma!" Ebu ire e'e'a zogone roraro.

20 Ane tahi'aġani'a e'e horonirotene, ze zaguzaganadu ġadiniro, raena'a, "Nougenouge figi ireġani'a ġarihe roraneha?" 21 Iesu'a naenaezina'a, "E hube hune zi'ohe, za Badi'a mazao fine zu mene 'ada'adine, e'a figi ire mazao haġa'ate'e zae'a zuni haġai'uma. Ebu maġa nina'a, 'Ġihitadu davara zamaġano buano'i,' rae reine, ani'e zae ġoere igi'uma. 22 Za'a fie'ena'a, nagini kuruo umine'ete'e ġauġa'e hidi'uma."

* 21:5 Girikio, Zioni aboġa 21:5 21:5 Zec 9:9 † 21:9 Girikio, Hosana 21:9 21:9 Salamo 118:26 ‡ 21:12 Kuru neġa takesi veize 21:16 21:16 Salamo 8:2

*Iesu Gigi'ağa Moneo Ğadiniro
(Mareko 11:27-33, Luka 20:1-8)*

²³ E'e ġarugano, Iesu'a kuru neġa diuġadu vaze ihozirotene, dibu'o vazeġa ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro'a ani vaġe onairo. Ebu ze Iesu ġadiniro, raena, "Ġa no'e gigi'aġa hina 'ahiguġa haġae'ohe? Iniu'a 'ahi gigi'aġa ġaniro?" ²⁴ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Eġe zuni ġadimu 'ahoga zinihi. Za'a naenaehine, e zuni no'e gigi'aġa hina 'ahi ġauġa haġae'ete'e ihozi'uma. ²⁵ Ioane'a bapatizo haġainuta'a'e Badi'a mazaono'o ga vaze mazaono'o?" Ze zeġe'a bare ġoaniro, raena'a, "Badi'a mazaono'o reine, 'Za nougadu Ioane ġoere mene mae ġihinido?' rae ifi'uma. ²⁶ Rehano vaze'ono'o reine, vaze ġuġuvaġani'a eme mazao maġuni'uma rihone'ohe, mazaġa zeġe nidu'a Ioane'e hube hune peroveta vazeġa rae mae ġihine'ohe." ²⁷ E'ano'o ze naenaenina'a, "Eme aġu'a." Ebu Iesu'a zina'a, "Eġe zuni no'e gigi'a hina 'ahiguġa haġaete'e mene ihozi'uma."

Ubuga 'Aheu Hari Idaidaġa

²⁸ Ebu Iesu'a dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro mazao hari idaidaġa 'ahoga ziro, raena'a, "Za hari idaidaġa 'ahi abitadu huga zamaro'i. Vaze 'ahogani'a ubuga 'aheu teite radiunu. Ani ene ibi'a vaġe onamadu niro, raena'a, 'Ubude, ġa izidi vaini mebaġano gaui onamo'i.' ²⁹ Ebu ubugani'a naenaenina'a, 'E mene onami'uma.' Rehano ani vesu'u zamaġa ġihunadu onamiro. ³⁰ Ebu mogani'a ubuga veġa vaġe onamadu ene ibi'a nirote'e ġoe'a niro. Ene veġani'a naenaenina'a, 'O'e, onami'uma.' Rehano ani mene onamiro. ³¹ Za'a zamare'etene, ubuga 'aheu bo'aġano iniu'a moga ura haġairo?" Ze'a naenaenina'a, "Ene ibi'a." Ebu Iesu'a hari huga'e ihoziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, takesi azaġa zu moni veize ahirize serone'ete'e azaġa'e Badi'a'a ibite ibitozini'uma. Zeġe'a zae vitizi'uma. ³² Ioane Babatise'o ibi duduġa ihozoga radu zae vaġe onairo, rehano za mene mae ġihiniro. U takesi azaġa zu moni veize ahirize serone'ete'e azaġa'e ani ġoere mae ġihiniro. Za ze'a haġairota'a'e horoniro rehano, zae sau'anono'o mene ġihuradu ani mene mae ġihiniro."

*Hihi Azaġa Sau'a Hari Idaidaġa
(Mareko 12:1-12, Luka 20:9-19)*

³³ Iesu'a bare ziro, raena'a, "Hari idaidaġa 'ahoga ego'i. Vaze 'ahogani'a vaini mebaġa ġoraro, ebu hadi ġabiriġa meraro. Ani'a vaini vuġa ġige'ete'e ġauġa haġairo zu ehamu'ete'e taruhaġa hitanao hadi hina haġairo. Ebu hihi azaġa nu 'evoreo teadu hirive'ete'e madaġano huga nu'e ani'a me'uma rae reiro. Ebu ani'e haba 'ahoga onamadu mada faġa ragaviro.

³⁴ Hirive'ete'e madaġa hanitrotene, vaini maġa nu mouga radu ani tuġureġa azaġa'e hihi azaġa e'e vaġe tuġuze onamiro. ³⁵ Rehano ze'a tuġure azaġa obone teadu tiba'e bouniro, 'ahoga'e maro ebu 'ahoga'e hadi hina mau bohiniro. ³⁶ Hena ani'a tuġureġa azaġa ibi'a vitine ufeta ġehaġa ze vaġe bare tuġuziro. Ebu ze'a tuġure azaġa e'e mazao haġai tiba e'e bare haġairo.

³⁷ Gonaġano, ani'a ubuga ze vaġe tuġuniro ebu raena'a, 'Ze'e eġe ubude u'u ġubani'uma gaogi.' ³⁸ Rehano hihi azaġani'a ubuga horonirotene, zeġe'a neneġaniro, raena'a, 'Ani'e vaini mebaġa 'adi me'uma vazeġa. Aro mathi, ebu vaini mebaġa 'adi emeġe'a me'uma!' ³⁹ E'ano'o ze'a ani obone teadu vaini mebaġanono'o ani uhine bunadu mau runiro." ⁴⁰ Ebu Iesu'a dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro ġadize'ena'a, "'Ougadu

vaini mebağa vazeğa'e hihi azağa e'e vađe onaine, ze mazao nagini hağai'uma?" ⁴¹ Ze naenaenina'a, "Ani'a hihi azağa e'e mau ruzi'uma. Ebu vaini mebağa'e hihi azağa 'ahoga nu zini'uma, ebu hirive'ete'e madagano zeđe'a ani huga nu ha'uma."

⁴² Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e Buka Zağoğa mene me'odirohe? A'e raena'a,

'Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene uratadu mae modirote'e hadiğa'e, gağa boro hadiğa raha.
'Adi'e Zuh'i'a Boro'a hağairote'e hağağa. Emeđe'a ġiane'etene, manoğa taği.'

⁴³ E'ano'o eđe'a zi'ohe, Badi'a'a zae Isaraela azağa mene ibitozini'uma ebu Badi'a'a ane ura hağae'ete'e haba'a 'ahoga azağa ibitozini'uma.
⁴⁴ Iniu'a hadi e'e rana higaune, ani vahegu tahitahi'uma, zu hadi e'e'a iniu rana higaune, ani'e se'eti'uma."

⁴⁵ Dibu'o azağa ġihi'agihi'ağa zu Farisea azağani'a Iesu hari idaidağa iġirotene, Iesu'a zeđe moneo reirota'a'e ederiro. ⁴⁶ E'ano'o ze'e ani obone tih reiro. Rehano vaze ġuġuvağani'a ze mazao mağuni'uma radu rihoziro, mazağa ze ani'e peroveta vazeğa rae mae ġihiniro.

22

Mui Boro Hari idaidağa (Luka 14:15-24)

¹ Iesu'a hari idaidağa 'ahoga hina bare ġoreziro, raena'a, ² "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e kini 'ahoga heuğa. Ani'a ubuga veize hahu muğa hağairo.
³ Ebu huzirote'e azağa mui augoga veize tuğure azağa zeđe vađe tuğuziro. Rehano ze'e onaoga hezahiro.

⁴ Ebu ani'a tuğure azağa nu 'ahoga bare tuğuziro, raena'a, 'Eđe'a huzate'e azağa 'ahige zo'i. "Zae veize eđe'a mui ruhibeħa. Boromakau zu mani iğağa maneha ebu ġau nidu'a 'ai ruhibeħa. Hahu muğa u'a aro'!"

⁵ Rehano ze teğa riraro. 'Ahoga'e mebağa onamiro, ebu 'ahoga'e moni vaği onamiro. ⁶ Nu'e tuğure azağa oboze teadu rae sausauziro ebu zimi ruziro. ⁷ Kini'a e'e iġirotene, ani mağune rudaro. Ebu uti azağa tuğuzadu gorugoru azağa e'e zimi hauġiro zu neze zuni hufi haoniro.

⁸ Ebu ane tuğure azağa huzadu ziro, raena'a, 'E hahu muğa 'ai ruhibe idaneħa, rehano e'a huzirote'e azağa'e onaoga mene idağa. ⁹ E'ano'o ibi boro onamadu horozite'e azağa nidu'a mui aroga veize huzo'!" ¹⁰ Ebu ane tuğure azağani'a ibi boro onamadu hidirote'e azağa nidu'a, manoğa zu sau'a azağa nu'oziro. Ebu tutuze onamadu mui neğa nu'oru iriva'oniro.

¹¹ Ebu kini'a i'udi azağa diuđe ġiazirotene, vaze 'ahogani'a hahu mui dabuağa mene vidanoga horoniro. ¹² Ani ġadiniro, raena'a, 'Eđe vaze, ġa'e hahu dabuağa mene vidaneħa. Nougenuge 'adi diuği areħa?' Rehano ani goere 'ahoga mene reiro. ¹³ Ebu kinigani'a ane gau azağa zina'a, "Evo'a zu odağa batuno'i, ebu enone uzaboğano duine feuno'! Ane e'ea nia'uma zu ġononeğa atiti'uma.'" ¹⁴ Ğonağano Iesu'a ziro, raena'a, "Badi'a'a vaze ġehağa huze'ohe, rehano ani'a ibitozini'ete'e azağa veize ohotirota'a'e tahiga da'o."

Takesi Moniğa Roma Kiniğa Hau'ete'e (Mareko 12:13-17, Luka 20:20-26)

15 Ebu Farisea azaḡani'a onamadu Iesu'a ḡoere ve'oḡa 'ahoga rouga veize nougenouge so'onihī radu tiburu neneḡaniro. 16 Ebu ze'a zeḡe tahi'atahi'a zu kini Heroda mone azaḡa'e Iesu mazao tuguziro. Ze ani vaḡe onamadu niro, raena'a, "Thore vazeḡa, eme edeḡa ḡa'e huga da'o ḡoere'ohe zu Badi'a'a urate'ete'e ibiḡa hugano da'o ihoze'ohe. Ebu vaze boro zu kome'a idaidazadu vaze u'ano zamaḡo mene hagane'ohe. 17 E'ano'o eme efo'i. ḡa'e nouge rae zamare'ohe? Roma kiniḡa takesi moniḡa haune, idaḡa ga mene?"

18 Rehano Iesu'e zeḡe zama sau'a'e ederadu ziro, raena'a, "Za'e, zama guhi azaḡa! Nougadu e so'ohihī rae tuhuhe'ohe? 19 Takesi moniḡa nugo ihoho'i." Ze Roma moniḡa* tiba mae harotene, 20 ani'a ḡadiziro, raena'a, "Iniu viḡa zu iniu niḡa'e e'e rana mirihoga?" 21 Ze raena'a, "A'e Roma kiniḡa viḡa zu niḡa." Ebu ani'a zina'a, "Tena Roma kiniḡa ḡau'e Roma kiniḡa hano'i, u Badi'a ḡau'e Badi'a hano'i." 22 Ze'a ani ḡoere e'e igirotene ze zaguzagaro ebu muhinadu oname ḡouriro.

Runeono'o Igune'ete'e ḡadimuḡa

(Mareko 12:18-27, Luka 20:27-40)

23 E'e madaḡano Sadukea azaḡa nu'a Iesu vaḡe onairo. Sadukea duḡuru'e vaze'a runeono'o mene bare iḡuni'uma rae reiro. Ebu ze Iesu ḡadiniro, raena'a, 24 "Thore vazeḡa, Mose'a goro ḡoe'a 'ahige mirihoro. 'Ohoze 'ahogani'a rudanadu ani inuḡa'e ubuḡa o'o'a reine, ohoze negoḡani'a ḡozobaḡa teite hahuradu negoḡa rudarote'e niḡa mouga veize ene furenoha'uma†.

25 Hari 'ahi zamaro'i. Negoḡa nidu'a fu'o 'aheu fare'a radiunu. Ibi'ani'a hahuriro ebu ubuḡa o'o'ano rudaro. E'ano'o negoḡa 'aheuḡani'a ḡozobaḡa teite hahuriro. 26 Rehano ani zuni ubuḡa o'o'ano rudaro. Ebu negoḡa uḡiduḡa zu onamo fu'o 'aheu fareḡa mazao haḡai idaḡani'a fureraro. 27 ḡonaḡano ḡozoba zuni rudaro. 28 'Ougadu runeono'o bare iḡuni'uma madaḡano roḡae a'e iniu inuḡa re'uma? Mazaḡa ohoze nidu'a fu'o 'aheu fare ani teite hahuriro."

29 Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'a zamare'eta'a'e ve'oḡa, mazaḡa Buka Zaḡoḡa ga Badi'a ḡiḡi'a'e aḡu'a. 30 Runeono'o bare iḡuni'uma madaḡano, vaze'e mene hahuri'uma, rehano ze'e tuḡure viḡa adureo heuḡa re'uma. 31 Runeono'o bare iḡune'ete'e moneo, Badi'a'a reirota'a'e za mene me'odirohehe? Ani'a 'ahige reiro, raena'a, 32 'E'e Aberahamo Badi'a, Isako Badi'a zu Iakobo Badi'a.‡ Ze amahi rudaro, rehano ze vine'e ḡabode'ete'e u'ano, Badi'a'e zeḡe Badi'a rae reiro. Badi'a'e mene rune azaḡa Badi'a, rehano ḡabone azaḡa Badi'a." 33 Vaze ḡuḡuvaḡa ani'a ihozirote'e ḡoe'a igirotene, zaguzagaro.

Goro ḡoe'a ḡihī'aḡa Hune

(Mareko 12:28-34, Luka 10:25-28)

34 Ebu Farisea azaḡani'a Iesu'a Sadukea azaḡa ḡadimu naenaenadu hebeze hunirote'e hariḡa igirotene, ze nu'oraro. 35 Zeḡe bo'aḡano Mose goro ihoze'ete'e vazeḡa 'ahogani'a Iesu tuhune nurihi radu ḡadiniro, raena'a, 36 "Thore vazeḡa, Mose goro ḡoe'a nidu'a zamaḡano no'e goro ḡoe'a'e ḡihī'aḡa hune?"

37 Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Goro ḡoe'a ḡihī'aḡa hune'e 'ahi'e'e. 'ḡae Badi'a Zuhi'a Boro, zamaḡo nidu'a hina, vineḡo nidu'a hina zu

* 22:19 Giriki, Denari † 22:24 Duet 25:5-6 ‡ 22:32 Exod 3:6

zamaronego nidu'a hina zamaro'i.' ³⁸ A'e goro ibi'a zu gihi'ağa hune ra'ohe. ³⁹ Ebu goro gihi'ağan hune 'ahoga'e 'ahiguğa. 'Gae'a gae bare zamare'ete'e teige, gae nabugo zamaro'i.' ⁴⁰ Mose goro goe'a nidu'a ebu peroveta azağani'a ihozirote'e goe'a nidu'a'e goro 'aheu e'e rana edau hağairo."

Keriso'e Iniu Mariga?

(Mareko 12:35-37, Luka 20:41-44)

⁴¹ Farisea azağani'a nu'orarote'e zamağano, Iesu'a gādiziro, raena'a, ⁴² "Za'a Keriso'e nouge rae zamare'ohe? Ani'e iniu mariga?" Ze naenaenina'a, "Davida mariga." ⁴³ Iesu'a gādizena'a, "'Ougadu Davida'e nougadu Vine Zağoğani'a ibitohanadu Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae hunehehe? Davida 'ahige reiro, raena'a,

⁴⁴ 'Badi'a'a ege Zuhi'a Keriso niro, raena'a, "Ege eda'e moneo ehoroi, onamo ege'a agirego nidu'a madu odağo 'u'uğano ti'uma."

⁴⁵ Davida'a Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae huniro. E'ano'o Keriso'e mene Davida mariga ra'ohe." ⁴⁶ Ebu vaze tibani'a zuni Iesu mene naenaeni goreniro. E'e enoganono'o vaze 'ahogani'a Iesu inare gadimu'ete'e mene bare hağairo.

23

Vaze Ibitoz'i'ete'e Azağa Roziro

(Mareko 12:38-40, Luka 11:37-52, 20:45-47)

¹ Ebu Iesu'a vaze guvuga zu ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ² "Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa zu Farisea azağa'e Mose goro goe'a vaze ihoze'ete'e igu'ano ehore'ohe. ³ E'ano'o ze'a nagini rae'ete'e egozenadu hağao'i. Rehano zege hağai'e ago hegoto'i, mazağa ze'e zae ihoze'ete'e idunağano mene hağae'ohe. ⁴ Ze ihore'e riga hune, e'ano'o vaze'a hegotoga mene idağa. Ze'e vaze da'o aduga boro zini'ohe, rehano ze 'evore hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'ohe.

⁵ Ze'a, vaze'a horozoga veize, gau nidu'a hağae'ohe. Badi'a goere fefağa ufe'ete'e umağa ufeta rafane hağaadu amusize rana tatuhe ute'ohe zu dabuaze fağafe'ohe. ⁶ Mui zamağano ehoru haba'a manogano zu nu'onu'o neğa zamağano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihira'ohe. ⁷ Vazevaze'a ne hunio hidine, 'Ihore Vazeğa,* rae gubaze zouga urate'ohe.

⁸ Rehano vaze 'ahogani'a zae mazao 'Ihore Vazeğa' rae huzo'idene gararozo'i, mazağa ege da'o zae ihore vazeğa zu zae nidu'a'e idağa da'o nego zu eze tiba heuga. ⁹ Ebu rahao 'ada vaze 'ahoga 'Mama,' rae ago huno'i, mazağa adureo Badi'a da'o'e zae Moze. ¹⁰ Ebu vaze 'ahogani'a zae mazao 'Ibitohau'ete'e Vazeğa' rae huzo'idene garazo'i, mazağa ege, Keriso da'o ibitoze vazeğa. ¹¹ Zae bo'agano vaze gihi'a reine, zae tugure azağa rae re'uma. ¹² Iniu'a bare niğa mae itine, Badi'a'a niğa mae ovo'i'uma, u iniu'a bare niğa mae ovoine, Badi'a'a niğa mae gihini'uma.

¹³⁻¹⁴ Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa zu Farisea azağa, za'e zama guhi azağa! Fase vetuğağa, aduga hidi'uma, mazağa za'e Badi'a'a ibitozenoga

urate'ete'e azağa ibize 'ue'ohe. Zae'a bare mene urate'ohe ebu urate'ete'e azağa zuni garare'ohe.†

15 Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa zu Farisea azağa, za'e zama guhi azağa, fase vetuğağa, aduga hidi'uma. Vaze tiba zamağa ğihunadu zae ihore hegotoga veize za davara zu haba rana ragave oname'ohe. Ebu vaze tiba ma'etene, ani ihonadu zae teige hağai sau'ano hegote'ohe. Ebu zae teige, ani'a ire roga tuğutuğu diğadu aduga'e zae vitize ğae 'aheu hide ibitohau'ohe.

16 Za'e ubuma kuru azağa heuğa, rehano ubuma kuru azağa ibitozini'ohe. Fase vetuğağa, aduga hidi'uma. Za'a raena'a, 'Iniu'a kuru neğa niğano ğoitore'eta'a'e huga o'o'a. Ğoitore a'e mene hağaine zuni idağa. Rehano iniu'a kuru neğa zamağano golo hina ğoitore'ete'e riğa, e'ano'o ani'a ane ğoitore tihithini'uma.' 17 Za'e ubuma kuruga kauriğa azağa! Za golo'e kuru neğa vitine ufeta ğihi'a rae ra'ohe. Rehano kuru neğa'e ufeta ğihi'a, mazağa golo'e kuru neğa zamağano ti'ete'e u'ano golo e'e zağoga rae ra'ohe. 18 Ebu za'e raena'a, 'Iniu'a dibu'o fatağa niğano ğoitore'eta'a'e huga o'o'a. Ğoitore e'e mene hağaine zuni idağa. Rehano iniu'a dibu'o fatağano ğahunoneğa hina ğoitore'ete'e riğa, e'ano'o ani'a ane ğoitore tihithini'uma.' 19 Za'e hube hune ubuma kuru azağa! Za ğahunone'e dibu'o fatağa vitine ufeta ğihi'a rae ra'ohe. Rehano dibu'o fatağa'e ufeta ğihi'a, mazağa ğahunone'e dibu'o fatağa rana ti'ete'e u'ano ğahunoneğa e'e zağoga rae ra'ohe. 20 E'ano'o iniu'a dibu'o fatağa niğano ğoitore'eta'a'e dibu'o fatağa ebu e'e ranao ğau nidu'a hina ğoitore'ohe ra'ohe. 21 Ebu iniu'a kuru neğano ğoitore'eta'a'e kuru neğa niğano ebu de'ea radiu'eta'a'e, Badi'ağa niğano ğoitore'ohe ra'ohe. 22 Zu iniu'a adure niğano ğoitore'eta'a'e, Badi'a ehoro haba'a hina zu e'e rana ehore'eta'a'e, Badi'ağa niğano ğoitore'ohe ra'ohe.

23 Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa zu Farisea azağa, za'e zama guhi azağa, fase vetuğağa, aduga hidi'uma. Mazağa za'e tirara mebağano eğa ga murari teige kome'a fase veize gaubanana tiba Badi'a hau'ohe. Rehano Mose goro goe'ano ğau ufeta boro'e igi mode'ohe. A'e hağai duduğa hağae'ete'e, vaze vetuğazi'ete'e zu mene ğurine'ena'a, zama nidu'a hina hağae'ete'e ra'ohe. Za ğau boro 'adi'e hağao'i, ebu kome'akome'a zuni hağao'i. 24 Za'e ubuma kuruğa azağa heuğa ebu ubuma kuruğa azağa ibitozini'ohe! Za'e vu zamağano ofene horone'etene beu'e modadu gage'ohe, rehano kamelo'e une tauğe'ohe.‡

25 Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa zu Farisea azağa, za'e zama guhi azağa, fase vetuğağa, aduga hidi'uma! Za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehen'e'ete'e azağa, mazağa zamaze'e torağa zu ununu'a iri'ave'ohe. 26 Ubuma kuruğa Farisea azağa! Bio zu siuva zamağa geno vuzu'e dehen'o'i, 'ouğine enoga zu dehera'uma.

27 Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa zu Farisea azağa, za'e zama guhi azağa, fase vetuğağa, aduga hidi'uma! Za'e rune iduğa uruğa hina feninoga heuğa. Rune iduğa enoga ğianine manoga tauği, rehano

† 23:13-14 Fare mirihirete'e nu'e v. 14 e'e, raena'a, "Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa zu Farisea azağa, za'e zama guhi azağa! Fase vetuğağa, Badi'a aduga hidi'uma, mazağa za'e ğozoba ğau ğonotanadu mene mazağaro'ohe. Ebu vaze ğehağa zamao fağa kurau'ena'a, za'e dubu vazeğa manoga rae ğurire'ohe. E'e u'ano, aduga boro hidi'uma." (Mareko 12:40 zu Luka 20:47) ‡ 23:24 Ofene zu Kamelo'e Badi'a'a ago ano'i rae reirote'e ğauğa. Zeđe'a manoga hidoga veize Badi'a goro goe'a mene hegote'ohe.

zamaġa'e rune azaġa isine zu torare nidu'a iri'ave'ohe. ²⁸ E'e teige, vaze'a zae ġiaze'etene, duduġa azaġa rae zamare'ohe, rehano zamaze'e zama guhi zu haġai sau'ani'a iri'ave'ohe.

²⁹ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduġa hidi'uma! Za'e vouġaze'a ibite zimirote'e peroveta azaġa ebu haġai duduġa azaġa, zeġe rune iduġa neġa ogoru'ohe ebu rohorohone'ohe. ³⁰ Ebu za raena'a, 'Eme vouġafe madaġano radifone, peroveta azaġa goruzihi radu zeġe teite mene tiburafo.' ³¹ Za'a 'ouge ra'eta'a'e, za'e zae bare peroveta azaġa goruzirote'e azaġa mariġa rae ra'ohe. ³² Vouġaze'a peroveta azaġa goruzirote'e teige, zae zuni 'ouge haġao'! ³³ Za'e mohe! Zarama ubuġaubuġa! Ire rogao mae feuzine feranoga'e mene idaġa.

³⁴ E'ano'o eġe'a peroveta azaġa, huhuzaġa azaġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zae vaġe tuġuzi'uma. Rehano nu'e za'a goruzi'uma zu nu'e sataurozi'uma, ebu nu'e zae nu'onu'o neġano masizi'uma zu haba 'ahoganono'o haba 'ahoga ze hegotadu sausauzi'uma. ³⁵ Vouġaze'a duduġa azaġa nidu'a goruzirote'e. A'e ibite Adamu ubuġa, duduġa vazeġa Abela mau runirote'e e'eano'o onao ġonaġano Berekia ubuġa Zakaria maro. Zakaria'e dibu'o fataġa zu Badi'a ne zaġoġa hune bo'aġano mau runiro. 'Ougadu e'e naeġa nidu'a'e za'a me'uma. ³⁶ E hube hune zi'ohe, e'e aduġa nidu'a'e izidi eġani'a me'uma.

Ierusalem Aduġa Hidi'uma
(Luka 13:34-35)

³⁷ O, Ierusalem azaġa, Ierusalem azaġa! Zae'a peroveta azaġa zimiro zu Badi'a'a tuġuzirote'e azaġa hadi hina zimi ruzirote'e. Kokoroku roġaeġani'a isaġa zamaġano ubuġa gugube'ete'e teige, e mada ġehaġa zae nu'ozihirei ro, rehano za'e mene uratiro. ³⁸ E'ano'o ġiano'i, neze fahau radi'uma! ³⁹ Ebu za'e eġe mene bare horohi'uma onamo zae'a raena'a, 'Zuhi'a Boro niġano onae'ete'e vazeġa mae ġihino'!' "

24

Kuru Neġa Fahe Hauġi'uma rae Reiro
(Mareko 13:1-2, Luka 21:5-6)

¹ Iesu'a kuru neġanono'o iġune buau onamirotene, ane tahi'atahi'a ani vaġe onaadu kuru neġa irāġa nunu manomano ihoniro. ² Rehano ani'a ziro, raena'a, "Za ġau 'adi nidu'a horone'ehehe? E'e hube hune zi'ohe, hadi 'ahogani'a hadi 'ahoga ranao mene radi'uma madaġa onai'uma. Aġire azaġani'a e'e nidu'a fahe ruruni'uma!"

Mada Ġonaġano Haġai Nu Badeġa
(Mareko 13:3-13, Luka 21:7-19)

³ Iesu'a Olive maġano ehorirotene, ane tahi'atahi'a zeġe da'o ani vaġe sifu onamadu ġadiniro, raena'a, "Ga efo'i, kuru neġa mazao 'ahi ġauġa'e nani'a furera'uma? Mada ġonaġano zu ġa'a bare onai'uma madaġano, nagi haġai nu badeġani'a furera'uma?"

⁴ Ani'a naenaenziro, raena'a, "Vaze'a zae mene tutuze ve'ozoga veize ġiano'i. ⁵ Vaze ġehaġani'a eġe nio aradu, 'E'e Keriso' rae re'uma. Ebu ze'a vazevaze tutuze ve'ozu'uma. ⁶ Za'e uti hariġa zu uti ġoe'a nunu ra'ete'e iġi'uma, rehano ago rihano'i. 'Ahiguġa'e ibite furera'uma, rehano mada

ḡonaga'e zogone mene ari'uma. ⁷ Haba'a 'ahogani'a haba'a 'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamaḡano zaga'a hia'uma zu haba'a hagate'e'e'a furera'uma. ⁸ E'e nidu'a'e aduga ḡadaheḡa rae re'uma, rehano aduga nu ize furera'uma.

⁹ Ebu vaze'a za oboze teadu sausaui'uma, zu zimi ruzi'uma. Eḡe u'ano haba aba zaḡa nidu'ani'a he'ehe'ezi'uma. ¹⁰ E'e madaḡano vaze ḡehaḡani'a eḡe mazaḡo fie'ete'e'a dauḡi'uma, revotiti'uma zu he'ehe'etiti'uma.

¹¹ ḡuriro peroveta azaḡa ḡehaḡa zuni iḡunadu vaze ḡehaḡa so'ozi'uma.

¹² Vaze sau'ani'a ufeta bororu'ete'e u'ano, vaze ḡehaḡani'a zeḡe nabudize mene zamari'uma. ¹³ Rehano iniu'a zamaḡa obone gigane onamo ḡonaga meine, ani'e ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma. ¹⁴ Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e hari manōḡa'e raha 'adi nidu'a zamaḡano bororanadu haba'ahaba'a azaḡa nidu'a igi'uma. E'e enogano mada ḡonagani'a onai'uma.

Ierusalem Ruini'uma

(Mareko 13:14-23, Luka 21:20-24)

¹⁵ Ibite peroveta vazeḡa, Daniela'a ḡau nidu'a ruine'ete'e vazeḡa sau'a 'ahoga moneo ḡoeriro. Vaze e'e'a haba zaḡoḡa sausaune'ete'e za'a horoni'uma madaḡani'a ari'uma. (Buka Zaḡoḡa me'ode'ete'e vazeḡa, ḡoere huga 'adi faine edero'i.) ¹⁶ E'e madaḡano Iudea haba'ano radiu'ete'e azaḡa'e maḡa ferau ito'i. ¹⁷ Iniu'a ne enona radiu'ete'e vazeḡa'e ḡauḡa mougā veize neḡa zamaḡa ago diuḡo'i. ¹⁸ Meba zamaḡano hihe'ete'e vazeḡa zuni dabua mougā veize ago bare onamo'i.

¹⁹ E'e madaḡano ahi'eta roḡaeḡa zu nune hina ene guraḡa ḡubuze'ete'e roḡaeḡa, ze'e fase vetuḡaḡa, feranoga mene idaḡa u'ano, aduga hidi'uma.

²⁰ Iругu madaḡano* ga Bana Madaḡano mene feranoga veize kurano'i, ²¹ mazaḡa e'e madaḡano vaze nidu'a aduga boro hidi'uma. Badi'a'a ḡadaheḡano ḡau nidu'a haḡairote'e'ono'o onao izidi, aduga 'ahiguḡa mene fureraro. Vehu'u zuni mene bare furera'uma. ²² Zuhi'a Boro'a e'e madaḡa mene futufine, vaze tiba zuni mene ḡabode radi'uma. Rehano ane'a mae ohotirote'e azaḡa u'ano, e'e madaḡa futufi'uma.

²³ Ebu vaze 'ahogani'a zina'a, 'Ḣiano'i, Keriso'e 'ahi e'e!' ga 'Omo 'e'e!' rae zo'idene, e'e ḡoe'a ago mae ḡihino'i. ²⁴ Mazaḡa ḡuriro kerisoḡa zu ḡuriro peroveta azaḡani'a fureranadu haḡai nu badeḡa boro bagaḡa zu zaguzaga'uma haḡaiḡa haḡae'ena'a, vaze so'ozi'uma. Ze'a, Badi'a'a ohotirote'e azaḡa zuni tutuze so'ozoga idaḡa reine, 'ougi'uma. ²⁵ Zamare rado'i! E'e madaḡani'a izema furarogano, eḡe'a zae ibite ihozeha.

²⁶ E'ano'o vaze 'ahogani'a zina'a, 'Ḣiano'i, Keriso'e haba boha'ano,' ro'idene, ḡianihi radu ago onamo'i, ga 'Ḣiano'i, ani'e ne zamaḡano,' ro'idene, e'e ḡoe'a ago mae ḡihino'i. ²⁷ E, Vaze Ubugani'a bare onaine, vaze nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu mada'a ite'ete'e mone'ono'o ovoe'ete'e moneo aganadu vaze nidu'a horone'ete'e heuḡa.

²⁸ Nagini'a rudanate'e haba'ano gaoza'a nu'ora'uma.

Vaze Ubugani'a Ovai'uma

(Mareko 13:24-27, Luka 21:25-28)

²⁹ Ebu aduga madaḡani'a hauḡine, zogone 'aha'a furera'uma:

24:15 24:15 Daniela 9:27, 11:31, 12:11 * **24:20** Girikio, Nahune madaḡa, Isaraela haba'ano nahune madaḡa'e nahune boro zu irugu boro radu vaze'a ragavoga'e riḡa

'Mada'a uzabora'uma ebu bato'e mene agara'uma.

Buzuva'e adureono'o rururu bua'uma, ebu inaraga adureo hagahagani'uma.'

³⁰ Ebu haġai nu badeġani'a adureo fureranadu eġe, Vaze Ubugani'a ova'e'ete'e ihozi'uma. E'e horozine, raha 'ahao haba'ahaba'a azaġa nidu'a niau ġouri'uma. Ebu eġe, Vaze Ubugani'a adureo ġoze zamaġano gigi'a zu aġaġa manoġa madu ova'i'uma ebu vazevaze'a e'e horoni'uma. ³¹ Ebu hena, sura'i boro ġihau hudadu eġe'a eġe tuġure viga tuġuzi'uma. Ebu zeġe'a haba nidu'a, haba ġonaganono'o haba ġonagano, Badi'a'a ohotirote'e azaġa nu'ozi'uma.

Figi Ireġa Hari Idaidāġa
(Mareko 13:28-31, Luka 21:29-33)

³² Figi ireġa maza'o nagini'a fureru'ete'e ġianadu edero'i. Ezagani'a butiru itadu rouġani'a udufa'oga horonetene irugu madaġa haniteha rae edere'ohe. ³³ E'e teiġe, e'a rate'e 'ahiguġani'a fureranaga horono'idene, eġe, Vaze Ubugani'a bare ovaite'e haniteha rae edero'i. ³⁴ E hube hune zi'ohe, izidi eġa'e mene hauġi'uma onamo 'ahiguġa nidu'ani'a furera'uma. ³⁵ Adure zu raha'e hauġi'uma, rehano eġe ġoore'e mene hauġi'uma.

Ruhibe Rado'i
(Mareko 13:32-37, Luka 12:39-44, 1:26-30)

³⁶ Rehano nani'a 'ahiguġani'a furera'uma'e emeġe nidu'a aġu'a. Adureo tuġure viga ebu eġe, Badi'a Ubuga zuni† aġu'a. U eġe Mama da'o edeġa. ³⁷ Eġe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaġano'e Noa madaġa teiġi'uma. ³⁸ Zobo boro'a izema zubuzoga madaġano vazevaze'a radi-unute'e radoneġano ogaunu, gagingu zu hahurinu onamo Noa'a ġasi boro diuġiro. ³⁹ Rehano ze'a nagini'a furera'uma mene ederiro, onamo zobo boro'a zubuzadu hunuhune ġouriro. Eġe, Vaze Ubugani'a bare onaine, e'e madaġa teiġi'uma. ⁴⁰ E'e madaġano vaze 'aheu'e mebao gaue radiu'ete'e zamaġano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġuni'uma. ⁴¹ Roġae 'aheu'e uvahu mirune radi'u'ete'e zamaġano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġuni'uma

⁴² E'ano'o fairu ġiano'i, mazaġa za aġu'a no'e madaġano zae Zuhi'a Boro'a onai'uma. ⁴³ Za'e 'adi zamaro'i. Ne vazēġani'a ġonore vazēġa'e no'e madaġano ani ne onai'uma rae ederine, ani'e nega faine taufi'uma ebu ġonore vazēġa'e diuġoga mene idara'uma. ⁴⁴ E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazaġa eġe, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e madaġano bare onai'uma.

⁴⁵ Tuġure vazēġa 'ahoga'e huhuzaġa zu zama tibano gauine, zuhi'aġa'e ani teite matu'i'uma. Ebu vaze a'e tuġure azaġa ġihi'aġa mae ohonadu 'ahige re'uma, raena'a, 'Tuġure azaġa nidu'a taufo'i. Ogomuze zuni mada idunane zeno'i.' 'Ougadu ani'e haba 'ahoga onami'uma. ⁴⁶ Tuġure vazēġa'e 'ouge gauine, zuhi'aġani'a bare feuradu horoni'uma ebu ani matuadu manohuga ha'uma. ⁴⁷ E hube hune zi'ohe, ani'e zuhi'aġani'a ane tohe nidu'a tauf'e'ete'e vazēġano ohoni'uma. ⁴⁸ Rehano tuġure vazēġa'e sau'a reine, ane'a bare raena'a, 'Eġe zuhi'a'e vehu'u faġanobu'u onai'uma,' rae zamari'uma. ⁴⁹ Ebu tuġureġa azaġa nidu'a bouzi'uma zu gagone azaġa teite ufeta ogau gage sauta'uma. ⁵⁰ Ebu zuhi'aġa'e, ane'a mene

24:29 24:29 Isaia 13:10, 34:4; Joel 2:10 † **24:36** Fare mirihoga nu'e, "Badi'a Ubuga zuni" mene ra'ohe.

edere'ete'e zu mene zamare'ete'e madaġano bare onaadu, ⁵¹ ahiriġa udi tahitahi'uma ebu zama guhi azaġani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma. E'ea, ani nia'uma zu ġonone atiti'uma."

25

Nogoba Ġaubanana Hari Idaidaġa

¹ Iesu'a bare ziro, raena'a, "E'e madaġano Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nogoba ġaubanana teigi'uma. Ze ihureze meiro ebu hahu ohoze iziga hidihhi radu mui haba'a onamiro. ² Zeġe bo'aġano fu'o'e hahizaġa ebu fu'o'e huhuzaġa. ³ Hahizaġa azaġa'e ihureze odohiro, rehano ihure vuġa'e mene meiro. ⁴ U huhuzaġa azaġa'e ihurezeta ihure vuġa biozeo abe odohiro. ⁵ Ebu hahu ohoze izigani'a mene ġarihe arirotene, ze ubumaze anozadu bazubazu uhiro.

⁶ Ohere nemanema ze ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Hahu ohoze izigani'a feureha! Buanadu mae zouno'i!' ⁷ 'Ougirotene nogoba nidu'a evatadu ihureze ruhibiro. ⁸ Ebu hahizaġa azaġani'a huhuzaġa azaġa umiziro, raena'a, 'Za ihure vuġa nuġo eme rifo'i, mazaġa eme ihure'e vidau'ohe.' ⁹ Ze naenaezina'a, 'Mene, 'ahi'e za zu emeġe nidu'a veize mene idaġa. Ihure vuġa serone'ete'e vazeġa vaġe onamadu zae veize hoito'i.'

¹⁰ Rehano ze ihureze vuġa hoitoġa u'a onamirote'e enogano, hahu ohoze izgani'a feuriro. Ebu ihureze zu ihureze vuġa ruhibirote'e azaġani'a ani teite mui haba'a diuġiro ebu ibihetaġa'e hararo. ¹¹ Vesu'u hahizaġa nogobaġani'a feuradu raena'a, 'Zuhi'a Boro! Zuhi'a Boro! Ibiheta vavaofo'i!' ¹² Rehano ani zina'a, 'E hube hune zi'ohe, e za aġu'a.'

¹³ E'ano'o tohutohe rado'i, mazaġa eġe'a bare onai'uma madaġa'e za'e aġu'a.

Tuġure Azaġa Uġidu Hari Idaidaġa (Luka 19:11-27)

¹⁴ Badi'a'a ibitozini'eta'a'e haba faġa ragave'ete'e vazeġa 'ahoga hariġa heuġa. Ani'a iġunirotene, tuġureġa azaġa huzadu ani ġau taufoga veize ġauġa ziniro. ¹⁵ Zeġe tibatika inaraze idunaġano, 'ahoga'e moni silivaġa fuse* fu'o, 'ahoga'e fuse 'aheu ebu 'ahoga'e fuse tiba ziniro. Ebu ani'a haba faġa ragaviro.

¹⁶ Moni silivaġa fuseġa fu'o meirote'e vazeġa'e zogone onamadu e'e moniġa hina gauadu moni silivaġa fuseġa fu'o ragate hidiro. ¹⁷ Moni silivaġa fuseġa 'aheu meirote'e vazeġa zuni 'ouge haġaadu moni silivaġa fuseġa 'aheu ragate hidiro. ¹⁸ Rehano moni silivaġa fuseġa tiba meirote'e vazeġa'e onamadu rahao idu hu'iro ebu zuhi'aġa moni e'ea ġure tiro.

¹⁹ Mada faġa ġarugano tuġure azaġa zuhi'a'a bariro. Ebu ze ani moni hina nougenouge gauirote'e ederifine huziro. ²⁰ Moni silivaġa fuseġa fu'o meirote'e vazeġani'a moni fuseġa fu'o bare ragate hidirota'a'e odohe aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a moni silivaġa fuseġa fu'o iniro. Ebu eġe'a moni e'e hina gauadu bare fuse fu'o raġate hideha.' ²¹ Zuhi'aġani'a nina'a, 'Manoġa taui, ġa'e tuġure vazeġa manoga ebu zamaġo nidu'a hina faine gauha. Ga'a ġau tahiġa veize zamaġo nidu'a faine gauate'e u'ano, eġe'a ġau ġehaġa taufe'ete'e vazeġano oho'i'uma. Aro'i, eġe teite matu'ihii!'

* 25:15 Girikio, talanta. Talanta tiba'e silivaġa 34kg heuġa.

²² Ebu moni silivağa fuseğa 'aheu meirote'e vazeğani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a moni silivağa fuseğa 'aheu iniro. Ebu eġe'a moni e'e hina gauadu bare fuse 'aheu ragate hideha.' ²³ Zuhi'ağani'a nina'a, 'Manoğa tauġi, ġa'e tuġure vazeğa manoğa ebu zamaġo nidu'a hina faine gaueha. Ġa'a moni tahiğa hina zamaġo nidu'a faine gauate'e u'ano, eġe'a moni boro taufe'ete'e vazaġano oho'i'uma. Aro'i, eġe teite matu'ihl'

²⁴ Ebu moni siliva fuseğa tiba meirote'e vazeğani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'e vaze riğa. E ederiro vaze'a ġorarote'e ġauğa ġa'a hirive'ohe ebu vaze'a taufirote'e ġauğa ġa'a ma'ohe. ²⁵ E'ano'o ġa moni'a dauġi'uma rae rihonadu rahao ġure tiro. Ġae moni 'ahi bare mo'i.' ²⁶ Zuhi'ağani'a naenaeniro, raena'a, 'Ġa'e tuġure vazeğa sau'a ebu tubuġa! Vaze'a ġorarote'e ġauğa zu vaze'a taufirote'e ġauğa eġe'a ma'ohe rae zamarirohe? ²⁷ 'Ougiritene ġa nougadu moni ti'ete'e neġano eġe moni mene tiro? 'Ougifone e bare aradu moni e'e ragate meifo.'

²⁸ Hena zuhi'ağani'a niro, raena'a, 'Moni silivağa fuseğa tiba ani mazaono'o bare madu ġau banana meirote'e vazeğa hano'i. ²⁹ Iniu'a nagini hidirote'e faine odohe gauine, ani borofe hidi'uma. Rehano iniu'a nagini hidirote'e mene faine odohe gauine, ani mazaonagini kome'a zuni meini'uma. ³⁰ Ebu tuġure vazeğa sau'a 'ahi enona uzabo zamaġano mae feuno'i. De'ea ani nia'uma ebu ġonoğa atiti'uma."

Mamoe zu Gouti

³¹ Ebu Iesu'a raena'a, "Eġe, Vaze Ubugani'a agağa inaraġaġeta tuġure viga nidu'a teite onai'uma madaġano, e'a kini ehoro haba'ano ehoradu vaze ibitozini'uma. ³² Haba azaġa nidu'a eġe zamao nu'ozadu vaze rovozi'uma. A'e mamoe taufe'ete'e vazeğani'a mamoe gouti'ono'o rovoze'ete'e teigi'uma. ³³ Ebu iniu vaze mamoe heuġa'e eġe eda'e moneo zu iniu vaze gouti heuġa'e eġe kauri moneo ohozi'uma.

³⁴ Ebu eġe, kinize'a eda'e mone azaġa zi'uma raena'a, 'Zae, eġe Mama'a manohuga zini'ete'e azaġa, aro'i, ebu eġe'a ibitohau'ete'e zamaġano rado'i. A'e Badi'a'a raha 'ahi haġairote'e madaġano'o ruhiniro. ³⁵ Mazaġa e vinihinutene, za'a ogomu inido, e irinehe mo'ohinutene, vu inido ebu e i'udo vazeğa reinutene, zae neo huhe zouhido. ³⁶ Dabuaha o'o'a reinutene, dabua inido, ughinutene eġe taufido ebu ġu'a neġano radiunutene, ġiahiro.'

³⁷ Ebu duduġa azaġani'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, eme nani'a ġa'e vini'oga horoadu ogomu ġanido? Nani'a eme ġa'e irigo mo'o'oga horonadu vu ġanido? ³⁸ Nani'a eme ġa'e i'udo vazeğa reirote'e horonadu neo huġade zou'ido? Nani'a eme dabuaġo 'o'o'a reirote'e horonadu dabua ġanido? ³⁹ Nani'a eme ġa ugi'irote'e ġa ġu'a neġano radirote'e horonadu ġa ġia'i amido?' ⁴⁰ Ebu eġe, kinize'a naenaezi'uma, raena'a, 'E hube hune zi'ohe, eġe negohe ġa ezehe 'ahi bo'agano ġonaġa vazeġa 'ahoga veize 'ouge haġaidota'a'e, eġe veize haġaido ra'ohe.'

⁴¹ Ebu eġe, kinize'a vaetadu kauri mone azaġa zi'uma, raena'a, 'Zae, Badi'a'a maġnozini'ete'e azaġa, eġe mazaono'o vaġino'i, ebu Satani zu ane tuġure viga veize ruhinirote'e radiu tuġutuġu ire rogaġa zamaġa diuġo'i. ⁴² Mazaġa e vinihinutene, za'a ogomu men inido, e irinehe mo'ohinutene, vu mene inido. ⁴³ E i'udo vazeğa reinutene, neo mene huhe zouhido, dabuhe o'o'a reinutene, dabua mene inido, ebu ughinutene zu ġu'a neġano radiunutene, mene taufido.'

⁴⁴ 'Ougadu ze'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, nani'a eme ga'e vini'irote'e ga irigo mo'o'irote'e ga i'udo vazega reirote'e ga dabuago 'o'o'a reirote'e ga ugi'irote'e ga gu'ano radirote'e horo'adu mene dana'ido?' ⁴⁵ Ege'a naenaezi'uma, raena'a, 'E hube hune zi'ohe, 'ahi azağa bo'agano gonaga vazega 'ahoga veize mene hağairota'a'e, ege veize mene hağairote'e ra'ohe.' ⁴⁶ Ebu kauri mone azağa'e vağine ġouradu aduga tuğutuğu hidi'uma, u duduga azağa'e ġabone tuğutuğu hidi'uma."

26

Iesu Ma'uma Ibiğa Vağiro

(Mareko 14:1-2, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53)

¹ Iesu'a goere e'e nidu'a rae hauğirotene, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ² "Zae edeğa, mada 'aheu enogano Iğine Mode'ete'e Muiğa'e me'uma ebu ege, Vaze Ubuga'e sataurohihi radu vaze'a obohe ti'uma."

³ E'e madağano dibu'o azağa ġihi'ağahi'aga zu vaze boroboro'a dibu'o azağa ġihi'aga, niğa Kaiafa, ane neo nu'oraro. ⁴ Ebu Iesu sifu obone teadu manoga veize ibiğa ġo'ane vağiro. ⁵ Rehano ze raena'a, "Iğine Mode'ete'e Muiğa madağano'e mene idağa. 'Ougine vaze ġuğuvagani'a utitofi'uma."

Roğae 'Ahogani'a dehoru Iesu rana Beu'iro

(Mareko 14:3-9, Ioane 12:1-8)

⁶ Iesu'e Betania neğano, ibite lefera'a meirote'e vazega, Simona neo radiro. ⁷ Ani ogomu fatağa zamao tave ehore'ena'a, ogaue'ete'e zamağano, roğae 'ahogani'a dehoru hohoga manoga naeğa boro'e bioğa kome'a manohuga iriva'onadu mae onairo. Ebu Iesu vadinjo beu'iro. ⁸ Iesu tahi'atahi'a 'e'e horonirotene, ze mağuniro, raena'a, "Nouğadu dehoru 'ahi'e hauğe tağe'ohe? ⁹ A'e moni boro hina seronadu zahara azağa zinifo!"

¹⁰ Iesu'a tahi'aga nagini reirote'e ederadu ziro, raena'a, "Za nouğadu roğae 'adi aduga hau'ohe? Ani'e ege veize manoga hune hağaeħa. ¹¹ Zahara azağa'e mada nidu'a zae bo'agano radi'uma, u e'e mada nidu'a zae teite mene radi'uma. ¹² Ani'a dehoru hohoğa manoga ege ahiri rana beu'ata'a'e, ege rune veize ruhineħa. ¹³ E hube hune zi'ohe. Raha nidu'a zamağano no'e haba'ano Badi'a hari manoga haramine, ani'a hağata'a'e me'odadu ani zamari'uma."

Iuda'a Iesu Revoha'uma Reiro

(Mareko 14:10-11, Luka 22:3-6)

¹⁴ E'e enogano Iesu tahi'aga ¹² zamağano tahi'a 'ahoga, niğa Iuda Isakariota'e dibu'o azağa ġihi'ağahi'aga vağe onamiro, ¹⁵ ebu ġadiziro, raena'a, "Iesu zae 'evoreo ri'inine, moni nugu ini'uma?" 'Ougirotene ze moni silivağa 30 me'odadu haro. ¹⁶ E'e madağanonono'o ani Iesu zeğe evorao ri'inoga veize ibiğa vağiro.

Iğine Mode'ete'e Muiğa

(Mareko 14:12-26, Luka 22:7-23, Ioane 13:21-30, 1Co 11:23-25)

¹⁷ Isiti O'o'a Berediğa Muiğa* madağa ibi'a'e Iğine Mode'ete'e Muiğa rae reiro. Iesu tahi'atahi'a ane vağe onaadu ġadiniro, raena'a, "Ġa ura'e eme Iğine Mode'ete'e Muiğa ogomuğa'e nouma ruhibe ti'uma?" ¹⁸ Ani'a naenaeziro, raena'a, "Terusalema diuğe onamadu vaze 'ahoga vağo'i ebu no'i, 'Ihore vazegani'a 'ahige ra'ohe: Ege mada 'ai haniteħa. E tahi'aheta

* **26:17** Isiti O'o'a Berediğa Muiğa'e mada fu'o 'aheu fare zamağano hağae'ohe.

gā neo Iḡine Mode'ete'e Muiḡa ogomuḡa au tibura'uma." 19 Ebu Iesu tahi'atahi'a'e Iesu'a zirote'e haḡaiḡa haḡaadu Iḡine Mode'ete'e Muiḡa ruhibiro.

20 Gorava uḡano reirotene, Iesu ani tahi'aḡa 12 teite ogau tiburaro.

21 Ebu ze ogau'ete'e zamaḡano, Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, zae bo'aḡano vaze 'ahogani'a eḡe revoni'uma." 22 Ebu ze zamaze adudanadu ḡaruga ḡarugano Iesu ḡadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eḡehehe?"

23 Ane'a naenaezina'a, "Izidi eḡe teite idaḡa siuvao tare au'ete'e vazegani'a revoni'uma. 24 Ibite Buka Zaḡoḡano mirihirote'e ḡoe'a idunaḡano, eḡe, Vaze Ubugani'a hube ruda'uma. Rehano revoni'uma vazegani'e, fase vetu'aḡa, aduga hidi'uma. Ani'e mene furerafone manoḡa reifo." 25 Ebu ani revoha'uma vazega, Iuda'a nina'a, "Ihore vazega, eḡehehe?" Iesu'a naenaenina'a, "O'e, vazega'e ḡae."

26 Ze ogau'ete'e zamaḡano, Iesu'a beredi madu kuraro, ebu vahegadu ane tahi'atahi'a ziniro. Ebu raena'a, "'Adi'e eḡe ahiri. Madu ano'i."

27 Ebu ani'a vaini vuḡa bioḡa madu kuraro, ebu zini'ena'a ziro, raena'a, "Zae nidu'a, 'ahi gago'i. 28 Mazaḡa bio 'adi zamaḡano'e eḡe ru. Eḡe'a vaze ḡehaḡa sau'aze rae modoga veize rudanadu ruhe'a be'uti'uma. A'e, Badi'a'a vaze teite ḡoitrorirote'e ḡoe'a'e eḡe ru hina bare idane'ohe. 29 E zi'ohe, vaini vuḡa 'ahi mene bare gagi'uma, izidi'ono'o onamo eḡe Mama'a ibitohau'ete'e madaḡano zae teite vaini vuḡa iziga gagi'uma." 30 Ebu ze bada 'ahoga mae hauḡadu Olive maḡa onamiro.

Petero'a Iesu O'oni'uma Reiro

(Mareko 14:27-31, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38)

31 Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Izidi ohere zae nidu'a eḡe u'ano muhihe fera'uma. Mazaḡa Buka Zaḡoḡa zamaḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a mamoe taufe'ete'e vazega mau runi'uma. Ebu mamoe'e ferau gouri'uma.'

32 Rehano e'a runeono'o bare iḡunine, Galilea haba'a ibite onamadu e'ea zae hidi'uma."

33 Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zeḡe nidu'a ferau muhi'i'uma rehano, e'e mene ferau muhi'i'uma!" 34 Iesu'a naenaenina'a, "E hube hune ḡa'ohe, izidi ohere izema kokoroku'a uganogano, ḡa'e ḡae uḡidu eḡe o'ohi'uma."

35 Rehano Petero'a ḡoere ḡiharo, raena'a, "E mene o'o'i'uma. Gae teite rudaune zuni idaḡa!" Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a zu 'ouge reiro.

Getesemane Haba'ano Kuraro

(Mareko 14:32-42, Luka 22:39-46)

36 Ebu Iesu ane tahi'atahi'a teite Getesemane haba'a onamiro. Onamirotene, Iesu'a ziro, raena'a, "'Adao ehore rado'i, u e'e kuranoga veize omo onami'uma." 37 Ebu ani'e Petero zu Zebedeo ubuga 'aheu, Iakobo zu Ioane, tutuze onamiro. Ani zamaḡa ariro zu adudaro. 38 Hena ani zina'a, "E'e zamahe are rudau'ohe. 'Adao radadu eḡe teite evate rado'i."

39 Ebu ani tahiḡa faḡa onamadu rahao ḡuḡure'ena'a kuraro, raena'a, "Eḡe Mama, idaḡa ro'idene eḡe mazaono'o bio 'adi mae vaḡino'i. Rehano mene eḡe ura, ḡae ura da'o haḡao'i."

40 Ebu Iesu ane tahi'a uḡidu vaḡe bare onairotene, ze bazuna haniziro. Ani Petero niro, raena'a, "Za mada tahiḡa zuni eḡe teite mene evate

radiuhehe? ⁴¹ Za'a haġai ve'oġa 'ahoga mene haġaifine, evate radiu'ena'a, kurano'i. Zamaze'e hube hune kuranoga urate'ohe, rehano ahirize'e inaraġa o'o'a."

⁴² Ebu Iesu'a bare onamadu ġae 'aheuġa kuraro, raena'a, "Eġe Mama, e bio 'ahi hube hune gagi'uma reine, ġae ura haġao'i." ⁴³ Ani bare onairotene, ze bazuna haniziro, mazaġa ubumaze'a anoziro.

⁴⁴ Ani ze muhizadu bare onamiro. Ebu ġae uġiduġa kurau'ena'a, ibite kurarote'e ġoe'a bare reiro. ⁴⁵ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a vaġe bare onaadu ziro, raena'a, "Za ize baze'ehehe zu ahirize ohone'ehehe? Madaġa 'ai maha. Eġe, Vaze Ubuga'e, haġai sau'a azaġa 'evorao ri'ih'i'uma. ⁴⁶ Iġunadu onamihi. Giano'! E revoni'ete'e vazega 'ai feureha."

Iesu Obone Tiro

(Mareko 14:43-50, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12)

⁴⁷ Iesu ani ize ġoere'ete'e zamaġano, ane tahi'a 12 bo'aġano 'ahoga, Iuda'a vaze ġuġuvaġa teite feuriro. Vaze ġuġuvaġa e'e dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro'a tuġuzadu benisi zu somori boro mae ariro. ⁴⁸ Ebu Iesu revohau'e'ete'e vazegani'a, ane'a haġai'uma gaug'a ibite ihoziro, raena'a, "Eġe'a hidadu fura'ini'uma vazegani'e Iesu. Ani obone to'i." ⁴⁹ Ebu ani'a zogone Iesu vaġe onamadu niro, raena'a, "Ihore vazega! Manogahehe?" Ebu fura'iniro. ⁵⁰ Iesu'a naenaeni, raena'a, "Vazehe, ġa'a ahao nagini haġai'uma ġauga haġao'i."

Ebu Iuda teite onairote'e azaġani'a onamadu Iesu obone tiro. ⁵¹ Rehano Iesu ġati vazega 'ahogani'a benisiga ahas bunadu dibu'o azaġa ġihi'aġa ġuġure vazega udriro, ebu tegaġa vari'e butiro. ⁵² 'Ougadu Iesu'a niro, raena'a, "Benisigo bare iġu'ano to'! Benisi hina vaze matihi raete'e azaġa'e zeġe zuni benisi u'ano ruda'uma. ⁵³ Eġe'a Mamahe uminine, ane'a tuġure viga ġehaġa bagaġa ġarihe tuġuzadu emeġe biri'uma. A'e ġa aġu'ahehe? ⁵⁴ Rehano Buka Zaġoġano eġe mazao 'ahiguġani'a furera'uma reirote'e ġoe'a'e izidi hudanoga veize, eġe'a mene 'ouge umini'uma."

⁵⁵ Ebu Iesu'a vaze ġuġuvaġa ziro, raena'a, "Za'e ġonore vazega obone ti'ete'e teiġe, benisi ebu somori boro madu eġe obohe touga veize arahehe? Mada nidu'a e'e kuru neġa haba'ano ihore radiunu. E'e madaġano za'e mene obohe tiro. ⁵⁶ Rehano peroveta azaġani'a mirihirote'e ġoe'ani'a hudafine, 'ahiguġani'a fureraneha." Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a'e muhine feraro.

Kotao Edaro

(Mareko 14:53-65, Luka 22:54-55, 22:63-71, Ioane 18:13-14, 18:19-24)

⁵⁷ Ebu Iesu obonetirote'e azaġani'a dibu'o azaġa ġihi'aġa, niġa Kaiafasi ne tutune onamiro. Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu vaze boroboro'e irina de'ea nu'oraro. ⁵⁸ E'e madaġano, Petero'e faġanono'o Iesu hegotadu dibu'o azaġa ġihi'aġa ne haba'ano feuriro. Ne diuġadu kuru neġa taufe'ete'e azaġa teite ehore'ena'a, nagini'a furera'uma veize ġiane radiro.

⁵⁹ Dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu nuo'nu'o boro auġe'ete'e azaġa'e Iesu manoga veize ġuriro ġoe'aġoe'a vaze mazao vaġiro. ⁶⁰ Vaze ġehaġani'a ġuriro ġoe'a ani mazao reiro, rehano ġau ve'oġa 'ahoga mene horoniro. Gonagano vaze 'aheu'a iġune edaro. ⁶¹ Ebu raena'a "Vaze 'ada'a 'ahige reiro. 'E'a Badi'a kuru neġa ruinadu mada uġidu zamaġano bare ogoraune idaġa." ⁶² 'Ouge reiroteene dibu'o azaġa ġihi'aġani'a iġune edanadu Iesu niro, raena'a, "Ġa ze ġoere mene naenaeni'umahe? Ze'a ġa'e ve'oġa rae ġoere'ohe. Ga ze mazao ġoere nu re'umahe?" ⁶³ Rehano Iesu'e sifu

radiro. Ebu dibu'o azağa ġihiaġani'a niro, raena'a, "Radiu'ete'e Badi'a'ağa niġano ġadimu'ohe. Badi'a zamao huga ro'i. Ġa'e Keriso, Badi'a Ubuga ga mene? Efo'i." ⁶⁴ Iesu'a naenaeni, raena'a, "O'e, ġa'a e'e Keriso rae eheha. Rehano e zi'ohe, zama moneo eġe, Vaze Ubuga'e Gigi'a Boro Badi'ağa eda'e moneo ehoradu ibitozenoga zu adure ġozeġa zamaġano ovaoga horoni'uma."

⁶⁵ 'Ouge reirotene, dibu'o azağa ġihiaġani'a dabuağa zegadu ziro, raena'a, "Vaze 'adi'e Badi'a rae sausaune'ohe! Eme ani'e ve'oġa rae ra'ete'e vazega mene bare vaġi'uma. Izidi ani'a Badi'a rae sausaunata'e zae nidu'a egeha! ⁶⁶ Za ani mazao nagini haġai'uma rae zamare'ohe?" Ze'a naenaeni, raena'a, "Ani'e ve'oġa. Runeo tuguni'uma." ⁶⁷ Ebu ze'a iraga 'ue so'abide vaniro zu evoreze hina bouniro. Vaze nu'a ubumağa dabua hina u'adu fa'one arahiro, ⁶⁸ ebu raena'a, "Hei, Keriso! Iniu'a fa'o'eha efo'i."

Petero'a Iesu O'oniro

(Mareko 14:66-72, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)

⁶⁹ Petero'a dibu'o azağa ġihiaġa ne haba'ano ehore radirotene, tuġure roġaeġa 'ahogani'a ane u'a onaadu niro, raena'a, "Ġae zu Galilea vazega Iesu teite radiudo." ⁷⁰ Rehano Petero'a zeġe nidu'a zamao 'o'oniro, raena'a, "E ġa nagini ra'eta'a'e e aġu'a!" ⁷¹ Ebu ani'a haba ġabiriga ibihetaġa u'a onamirotene, tuġure roġaeġa 'ahogani'a horonadu vase ziro, raena'a, "'Adi'e Nazareta vazega Iesu teite radiudo." ⁷² Ebu ani bare riġa 'o'oniro, raena'a, "E'e hube hune vase a'e aġu'a!" ⁷³ Mene mada faġa enogano, e'ea edarote'e azaġani'a Petero vaġe onaadu niro, raena'a, "Hube ġa zuni ane tahi'a 'ahoga, mazaġa ġae ago iraga'e Galilea haba'a ago iraga." ⁷⁴ Ebu ani'a ġihau te'ote'au ġoeriro, raena'a, "E ġuririne aduga hidi'uma! E vase a'e aġu'a!" Ani 'ouge reirotene, kokoroku'a ugaro. ⁷⁵ Ebu Petero'a Iesu ibite nirote'e ġoe'a zamariro. Iesu'a raena'a, "Kokoroku'a 'izema uġanogano, ġa'a eġe ġae uġidu 'o'ohi'uma." Ebu ani haba ġabiriga mode buanadu niau rudaro.

27

Iesu'e Pilato Vaġe Tutune Onamiro

(Mareko 15:1, Luka 23:1-2, Ioane 18:28-32)

¹ Oherebau uzeuze dibu'o azağa ġihiaġaġihiaġa zu vase boroboro'a nu'oranadu Iesu manoga veize ġoaniro. ² Ebu ze ani autadu Roma vazega gavana, Pilato vaġe tutune onamiro.

Iuda'a Ane Bare Bodaniro *(Apostolo 1:18-19)*

³ Iesu revoharote'e vazega, Iuda'a Iesu ruda'uma reirote'e ġoe'a iġirotene, ani haġairote'e u'ano zamaġani'a adudaro. E'ano'o siliva moniġa 30 madu dibu'o azağa ġihiaġaġihiaġa zu vase boroboro bare ziniro. ⁴ Ebu raena'a, "E sau'a o'o'a vazega revohaneha 'ahine, sau'a haġaeha." Rehano zeġe'a raena'a, "A'e ġa'a bare haġaeha, mene emeġe. Ġae edeġano haġao'i." ⁵ 'Ougirotenene, Iuda'a kuru neġa zamaġano moniġa feuiriro ebu onamadu ane bare bodane runiro.

⁶ Dibu'o azağa ġihiaġaġihiaġani'a moniġa madu raena'a, "'Adi'e vase manoga moniġa 'ahine, kuru neġa moniġa teite tibune touga'e mene idaġa." ⁷ Ze ġo'anirote'e enogano, e'e moniġa hina ġoġore haġae'ete'e vazega haba 'ahoga hoitiro, ebu raena'a, "'Aha avo'a azaġa ġuri'uma."

8 E'ano'o haba e'e, 'Ru Haba'a' rae hunadu izidi zuni de'uge rae hune'ohe.

9 A'e peroveta vazega, Ieremia'a ibite reirote'e goe'ani'a hudaro, raena'a,

“Zege'a siliva moniga 30 meiro.

A'e Isaraela azağani'a vase e'e naega reiro.

10 Ebu Zuhi'a Boro'a ihirote'e teige, ze'a moniga e'e hina goğore hağae'ete'e vazega haba hoitiro.”

Iesu Pilato Zamao Kotaniro

(Mareko 15:2-15, Luka 23:3-5, 23:13-25, Ioane 18:33—19:16)

11 Ebu Iesu'e Roma vazega gavana, Pilato zamao edau radiro. Pilato'a Iesu gadiniro, raena'a, “Ga'e Iuda azağa kinihehe?” Iesu'a naenaenina'a, “O'e, ga hube ra'ohe.” 12 Rehano dibu'o azağa gihi'agağihi'aga zu vase boroboro'a ani mazao ve'oğa rae riğa goerirotene ani mene naenaenziro. 13 Pilato'a hena gadiniro, raena'a, “Ze'a ga'e ve'oğa ra'ete'e goe'a geħağa hina ga agiroğane'ete'e mene igi'ehehe?” 14 Rehano Iesu'a zege goere riğa 'ahoga zu mene naenaenziro. E'ano'o Pilato'a zaguzagaro.

15 Iğine Mode'ete'e Muiga madağano'e Roma azağa gavana'a Iuda azağani'a umide'ete'e idunağano ġu'a neğa vazega 'ahoga tuğune bunido. 16 E'e madağano ġu'a neğano vase 'ahoga, niğa Barabasi'a radiunu. Ani'e niğa boro. 17 Vaze ġuğuvağani'a nu'orarotene, Pilato'a gadiziro, raena'a, “Za ura'e iniu tuğune buni'uma, Baraba ga Keriso rae'ete'e vazega, Iesu?” 18 Mazağa Pilato'e, ze'a Iesu ahi'ahinirote'e u'ano, ane evorao Iesu ri'inirote'e edeğa.

19 Ebu Pilato'a kota haba'ano ehorinute'e zamağano, inugani'a ani veize goere tuğuriro, raena'a, “Vaze e'e mazao ġau 'ahoga ago hağao'i. Ani'e sau'ağa o'o'a. E'e ohogore ohere ani iğunanadu zamahe'a adudaneha.”

20 Rehano Barabasi'e tuğune bunadu Iesu'e manoga veize, dibu'o azağa gihi'agağihi'aga zu vase boroboro'a vase ġuğuvağa tuğutuguziro. 21 Pilato'a bare gadiziro, raena'a, “Vaze 'aheu zamağano, za ura'e e'a iniu tuğune buni'uma?” Ze nina'a, “Barabasi!” 22 Ebu Pilato'a gadizena'a, “Hena Keriso rae'ete'e vazega, Iesu'e nougi'uma?” Zege nidu'a raena'a, “Sataurono'!” 23 Pilato'a gadizena'a, “Nouga'ahi? Ani nagini sau'a hağaeħa?” Rehano zege'a bare bare houna'e huau'ena'a, “Sataurono'!”

24 Pilato'e zege'a ani goere mene igi'uma rae ederiro. Ebu vase ġuğuvağani'a ufeta mağune haraete'e horonirotene, vase ġuğuvağa ubu-mao vu tahiğa madu 'evo'a vuzu'iro. Ebu zina'a, “E' evorehe vuzu'eha, e'ano'o vase aħa'a rudaune ege sau'a'e o'o'a re'uma. Zae da'o e'e naega mo'i.” 25 'Ougadu vase nidu'a naenaenina'a, “Ani rudaune, e'e naega'e emege zu mariğafe'a me'umal!” 26 Ebu ani zege veize Barabasi ġu'anono'o mae buniro. Rehano Iesu'e uti azağa tuğuzadu masine sausauniro ebu ani sataurona veize zege 'evora ri'iniro.

Uti Azağani'a Iesu Ġirihoharo

(Mareko 15:16-20, Ioane 19:2-3)

27 Gavana uti azağa nu'a Iesu'e gavana ne zamağa tutune onamiro ebu uti azağa nidu'a huze nu'oziro. 28 Ebu ze dabuağa fuhi'ohanadu dabua kanağa duħuğa hune vidanoharo. 29 Ebu hena ire ezaga meigameiga ġurunadu vadinigano redoharo zu Gubu somoriğa eda'e evo'ano obonoharo. Ebu obena hina ani mazao ġuğure'ena'a ġirihoraro, raena'a, “Nigunihi, Iuda azağa kini!” 30 Ebu so'abidevaniro zu somori e'e bare

madu vadigano mau radiro. ³¹ Ġirihohau haugirotene, vidanoharote'e dabuaġa fui'adu ane dabua bare vidoharo. Ebu satauronoga radu tutune onamiro.

Iesu Satauroniro

(Mareko 15:21-32, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27)

³² Uti azaġani'a Iesu tutune onamirote'e zamaġano, Kurene vazegħa 'ahoga, niġa Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano hidiro. Ze'a ani obone teadu Iesu satauro mae heratoharo. ³³ Ebu ze Gorogota rae hune'ete'e haba'a onamiro. Gorogota huga'e 'Vadini Isiga'. ³⁴ E'e haba'ano feurirotene, ze vaini vuġa ġau 'ahoga ġiġi'a bagaġa teite mirunadu gagoharo. Rehano tuhune nuradu ani gagoga mene uratiro.

³⁵ Ze Iesu satauronirote'e ġarugano, kaġusi arahogħa arahadu zeġe bo'aġano dabuaġa ġahugotitiro. ³⁶ Ebu e'ea ze ehoradu Iesu taufe radiro ³⁷ Iesu satauro hitagano, ani'a naġi haġai sau'a haġairrote'e ihozifine, 'Adi'e Iesu, Iuda Azaġa Kini' rae mirihiro. ³⁸ Ebu ġonore azaġa 'aheu zuni ani teite idaġa satauroziro. 'Ahoga'e ane eda'e moneo zu 'ahoga'e ane kauri moneo ikokoziro.

³⁹ Ebu uhiġano vitau onamirote'e azaġani'a, vadinize mirune'ena'a, Iesu rae sausauniro, raena'a, ⁴⁰ "Ġa'e kuru neġa fahadu mada uġidu zamaġano bare ohoni'uma reiro. Ġa Badi'a Ubuga ro'idene satauro'ono'o buanadu ġae bare ġabo'o'i!" ⁴¹ Ebu dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu vase boroboro'a zuni ġirihoharo. ⁴² Ze raena'a, "Ani'a vase ġabozinu, rehano ane'a ane bare mene ġabone'ohe! Ani'e Iuda azaġa kini ra'ohe. E'ano'o izidi hune satauron'o bua ovaine eme ani mazao fi'uma!" ⁴³ Ani'e Badi'a mazao fie'ohe. E'ano'o Badi'a'e uratine, izidi ani ġabonifo, mazaġa ani raena'a, 'E Badi'a Ubuga,' rae reiro." ⁴⁴ Ebu ġonore azaġa 'aheu ani teite idaġa sataurozirote'e'a zuni ani ġirihoharo.

Iesu Rune

(Mareko 15:33-41, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30)

⁴⁵ Madai kirikiri meirotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ġorava mone mada uġidu. ⁴⁶ Ġorava madaġa uġidu meirotene, Iesu'a ġihau huario, raena, "Eli, Eli*, lama sabatani?" Ġoere e'e hugani'e, 'Eġe Badi'a, eġe Badi'a, ġa nougadu ġiahe modeha?' ⁴⁷ De'ea edau radirote'e azaġa nu'a ġoere e'e egadu ze raena'a, "Ani peroveta vazegħa Elia hune'ohe." ⁴⁸ Ebu ze bo'aġano 'ahogani'a duradu vu romane zoune'ete'e ġauġa meiro. Ebu vaini vuġa ġiġi'a iri'avonadu Iesu'a gagoga veize Gubu somoriġa rana teadu ite haro. ⁴⁹ Rehano vase nu'a raena'a, "Ago, ġezo! Elia'a ovaadu ġaboni'uma ga mene ġianihi."

⁵⁰ Ebu Iesu'a bare ġihau huanadu iriga ri'iro. ⁵¹ E'e madaġano kuru neġano zagoġa hune haba'a ue'ete'e dabuaġani'a hitaganono'o 'u'uġa zigau 'a'adaro. Ebu raha'a hagariro zu vatava'a 'a'adu bohatu ġouriro. ⁵² Ebu rune iduġa 'a'adaro zu Badi'a moneo azaġa ġehaġa ahirize'a ġabode iġune ġouriro. ⁵³ Ebu ze rune iduġa haba'anono'o iġuniro. Iesu'a ġabode iġunirote'e enogano, ze Ieruselema onamadu de'ea vase ġehaġa mazao fureraro.

⁵⁴ Roma uti azaġa ġihi'aġa zu ane uti azaġa Iesu taufe radirota'a'e raha'a hagarirote'e zu nagini'a de'ea furerarote'e horonirotene, ze rihau rudaro, ebu raena'a, "Hube hune vase adi'e Badi'a Ubuga!" ⁵⁵ De'ea roġae

* **27:46** 'Ahoga'e, Eloi **27:46** 27:46 Salamo 22:1

gēhaḡa zuni faḡanonono'o ehamu radiro. Ze'e Iesu dananoga veize Galilea haba'anono'o ani hegotiro. ⁵⁶ Zeḡe bo'aḡano Magadala roḡaeḡa Maria ebu Iakobo zu Iosefa vize Maria ebu Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane, zeḡe vize'a radiro.

Iesu Guriro

(Mareko 15:42-47, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42)

⁵⁷ Gorava mone mada'a zuburirotene, ma'ora vazeḡa niḡa Iosefa'a ariro. Ani'e Arimatea haba'a vazeḡa zu Iesu tahi'a 'ahoga. ⁵⁸ Ani Iesu ahiri guroga veize Filato umini onamiro. Uminirotene, Filato'a uti azaḡa zeadu Iesu ahiri ani evora ri'iniro. ⁵⁹ Ebu Iosefa'a Iesu ahiri maadu dabua iziga uruḡa hina umiro, ⁶⁰ ebu Iosefa ane rune iduḡa iziga, vatava hu'irote'e zamaḡano Iesu ahiri tiro. Ebu hadi boro hina ibihetaḡa kiune 'uadu mode onamiro. ⁶¹ U Magadala roḡaeḡa Maria zu Maria 'ahoga'e idu moneḡano ehoradu murire radiro.

Uti Azaḡa Idu Haba'a Taufiro

⁶² Irarirotene, a'e Bana Madaḡa. Dibuo azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu Farisea azaḡani'a Filato vaḡe onamiro. ⁶³ Ebu Filato niro, raena'a, "Vaze boro, ḡuriro vazeḡa a'a'e ani ize ḡaboga zamaḡano reirote'e ḡoe'a eme'a zamare radiu'ohe. Ani raena'a, 'E mada uḡiduḡano runeono'o bare ḡabode iḡuni'uma.' ⁶⁴ E'ano'o mada uḡidu zamaḡano uti azaḡani'a ani idu faine taufoga veize eme umi'e'ohe. Mene 'ouline, ane tahi'atahi'a'a aradu ani ahiri ḡonota'uma, ebu vavezave zina'a, 'Ani runeono'o bare iḡuneha,' rae re'uma. 'Ouline ze'a vaze ufeta so'ozi'uma. A'e ibite so'ozirota'a'e vitini'uma." ⁶⁵ Ebu Filato'a naenaenziro, raena'a, "Uti azaḡa nu madu idu faine taufe rado'i." ⁶⁶ 'Ougirotene ze uti azaḡa teite onamadu idu ibiheta hadiḡa faifaine hararo ebu vaze'a mene vava'ifine gudune 'ahoga tiro. Ebu uti azaḡani'a idu taufe radiro.

28

Runeono'o Bare Iḡuniro

(Mareko 16:1-8, Luka 24:1-12, Ioane 20:1-10)

¹ Bana Madaḡa ḡarugano, fura oherebau uzeuze, Magadala roḡaeḡa Maria zu Maria 'ahogani'a idu ḡianoga radu onamiro. ² E'e madaḡano tabara haba'a borofe hagariro. Ebu Zuhi'a Boro tuḡure vigani'a adure'ono'o ovaadu idu hadiḡa kiune vaḡiniro ebu e'e rana ehoriro. ³ Ani iraga'e vazavazaha'ete'e teige ebu dabuaḡa'e ḡoze teige uraro. ⁴ Idu taufe'ete'e azaḡa'e ani rihanadu rereraro ebu rune azaḡa teigiro.

⁵ Ebu tuḡure vigani'a roḡae 'aheu ziro, raena'a, "Ago rihano'i. Eḡe edeḡa za'e satauronirote'e vazeḡa, Iesu vaḡe'ohe. ⁶ Ani'e aha'o'o'a, mazaḡa ani reirote'e teige, runeono'o iḡuneha. Aro'i ebu ani'a bazate'e haba'a ḡiano'i. ⁷ Ebu za ḡarihe onamadu ane tahi'atahi'a zo'i, raena'a, 'Ani'e runeono'o iḡuneha. Ebu ibite Galilea haba'a onamadu e'ea za'a ani horoni'uma.' Eḡe'a zeate'e faine ego'i."

⁸ E'ano'o roḡaeroga'e a rihozeta zu matu'uzeta idu haba'anono'o ḡarihe iḡunadu Iesu tahi'atahi'a zouga veize zeḡe vaḡe dure onamiro. ⁹ E'e madaḡano Iesu'a tabara ze hidiro, ebu raena'a, "Za manogahehe?" "Ouge reirotene ze ani uhiḡa ariro ebu odaḡa obonadu matu'oharo. ¹⁰ Ebu Iesu'a zina'a, "Ago rihano'i. Onamadu eḡe nego duḡuru zina'a, 'Galilea haba'a onamo'i,' rae zo'i. E'ea zeḡe'a eḡe hidi'uma."

Idu Taufirote'e Azaḡa Hariḡa

¹¹ Roḡaeroḡae'a onamirote'e zamaḡano, idu taurirote'e azaḡani'a ne onamiro ebu nagini'a furerarote'e hariḡa dibuo azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa ihoziro. ¹² Dibuo azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡani'a vaze boroboro teite nu'oranadu ḡoaniri ebu idu taurirote'e uti azaḡa moni boro ziniro. ¹³ Ebu zina'a, "Za'e 'ahiḡe rae roi, 'Ane tahi'atahi'a ohere aradu eme bazu'enona ani ahiri ḡonotu feraneha.' ¹⁴ 'Ahi hariḡani'a Roma gavana vazeḡa mazao feurine, eme zae u'ano ani mazao ḡoeri'uma ebu za'a bazirote'e moneo aduga mene hidi'uma." ¹⁵ E'ano'o idu taurirote'e uti azaḡani'a moni madu zeḡe'a zirote'e idunaḡano ḡoeriro. Ebu e'e hariḡa'e Iuda azaḡa zamaḡano bororaro zu izidi madaḡano zuni vaze'a 'ouge ra'ohē.

Iesu'a Tahi'aḡa ḡoereziro

(Mareko 16:14-18, Luka 24:36-49, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:6-8)

¹⁶ Ebu Iesu tahi'a 11 Galilea haba'a onamadu ani'a reirote'e maḡano feuriro. ¹⁷ Feurirotene, ze ani horonadu ani mazao kuraro. Rehano nu zamaze'a tugahiro.

¹⁸ Ebu Iesu'a ze vaḡe aradu ziro, raena'a, "Gigi'aḡa adureo ebu rahao nidua'e eḡe eneha. ¹⁹ E'ano'o za'e onamadu haba'ahaba'a azaḡa nidu'a eḡe tahi'atahi'a rouga veize zamazo'i. Moga, Ubuga zu Vine Zaḡoḡa niḡano bapatizozo'i, ²⁰ ebu eḡe'a ḡoerezirote'e ḡoe'a nidu'a zeḡe'a hegotoga veize ihozo'i. Ebu 'ahi zamaro'i: E iḡaiḡa zae teite radiu'ohē onamo mada ḡonaga re'uma."

Iesu Keriso Hari Manoga Mareko'a Mirihiro

Ioane bapatiso'a haramiro

(Mataio 3:1-12, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28)

¹ Badi'a Ubuga, Iesu Keriso hari manoga*ni'e 'ahige fureraro. ² Peroveta vazega* ni'ga Isaia*a, buka za'goga* zamagano tina'a, 'ahige reiro.

'Giano'! Badi'a'a gae zamao hari odohe dure'ete'e vazega 'ahoga ibite tuguni'uma, gae veize ibi fainifine. ³ Haba boha'anono'o, rae huau'ohe. "Zuhi'a Boro* ibi faine ha'gae to'! Ane ibi mae duduno'!"

⁴ Ebu hari odohe dure'ete'e vazega, ni'ga Ioane Babatiso'a haba boha'a onairo. Ani haramena'a, 'ahige reiro. 'Sau'anono'o gihuradu bapatiso mo'! Zae sau'a Badi'a'a mae vaginifine.' ⁵ Iudea* haba'a aza'ga nidu'a zuni Ieruselema ne aza'ga nidu'a, Ioane vage onamiro, hariga egoga veize. Ebu ane ane sau'a rae furenadu, Ioridana vu'gano bapatiso meiro.

⁶ Ioane, ani dabua'e kamelo iguga, kibaiga'e boromakau oga'ga, ogo-muga'e fihore ebu 'avore godaga. ⁷ Ani haramena'a, 'ahige reiro. 'Vaze 'ahoga, ege garunio onai'uma vazega, ani gigi'a'e gihi'a, u e gigi'a'e zuhu'a. Ane teite mene ida'ga. E ani oda baba'gano guguraduni, ani oda gauga mini'ga fuhiohanoga zuni mene ida'ga. ⁸ E'e vu hina bapatisozeha. U ani'e Vine Za'goga* hina bapatisozi'uma.'

Ioane'a Iesu bapatisoniro

(Mataio 3:13-17, Luka 3:21-22)

⁹ E'e mada'gano, Galilea haba'ano ne ni'ga Nazareta, e'ano'o Iesu'a onairo. Ebuni Ioridana vu'gano, Ioane'a Iesu bapatisoniro. ¹⁰ Iesu'a vuono'o gaba tire'enogano, adure'a 'adu'ete'e zogone horoniro. Ebu Vine Za'goga tubugo nini'ga teige horoniro. Ani Iesu vage ovairo. ¹¹ Ebu adureono'o ago 'ahoga igiro. 'Ahige reiro, 'Ga'e ege ubude, ege zamarone. E ga maza'o matu'u boro.'

Satani'a Iesu so'oniro

(Mataio 4:1-11, Luka 4:1-13)

¹² Ebuni Vine Za'gogani'a Iesu, haba boha'a tugune onamiro. ¹³ Mada gae gaza'ga gaubanana (40) de'ea radiro. Satani*'a so'onido. Agire gauga zuni de'ea radiro. Rehano tugure viga* nu'a ovaadu dananiro.

Iesu'a Galilea haba'ano ane gau maza'ga fureniro.

(Mataio 4:12-17, Luka 4:14-15, Ioane 4:43-45)

¹⁴ Ioane gu'ano ohonirote'e garugano,* Iesu ani Galilea onamiro. Ebu Badi'a hari manoga haramena'a ragaviro. ¹⁵ 'Badi'a'a reirote'e mada'ga 'ai feureha. Badi'a'a gigi'a iziga hina ibito zini'ete'e* mada'ga 'ai haniteha. Ha'gai sau'a sau'a modo'i ebu Badi'a hari manoga mae gihino'!

Iesu'a vaze gaza'ga huziro, ane garuna hegotoga veize

(Mataio 4:18-22)

¹⁶ Galilea du'uraga boro* gena'gano, Iesu'a oname'enogano, vaze aheu'a re'eva feunirote'e horoziro, Simona ebu nego'ga Aniderea teite. Zege

* **1:14** A'e zuhi'a Heroda'a moga'ga bare meirote'e u'ano, Ioane'a 'Ga ha'gai sau'a ha'gae'ha' reiro. E'e u'ano zuhi'a Heroda'a magunadu, gu'ano ohoniro.

gau'e gōzone mau'ete'e. ¹⁷ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe ġaruna hegoto'! Vaze re'evazi'ete'e vazeġa rouga veize ihozi'uma." ¹⁸ Ze ai zogone re'eva modadu ane hegote onamiro.

¹⁹ Tahiġa faġa onamiro. E'e zamaġano, vaze aheu negoġeita horoziro, Iakobo ebu Ioane, Zebedeo ubuga. Ze'e zeġe ġasi ranao re'eva faine radiro. ²⁰ Horozirotene, huziro. Ebu zeġe moze Zebedeo'e ġasi rana mode onairo. Ane'a meirote'e azaġa teite onairo. Ebu Iesu ġarunio hegote onamiro.

Iesu'a, vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeġa fainiro
(Luka 4:31-37)

²¹ Iesu ebu ane ġarunio hegotirote'e azaġa, ne niġa Kaperanaumao feuriro. Bana Madaġa* madaġano ani Iuda kuru neġa diuġiro, ebu ihoziro. ²² Vaze vaze'a ani ihozoga iġirotene, zamaze zaguzagaru. Mazaġa Mose goro ġoe'a* ihoze'ete'e azaġa* teige mene haramiro, rehano Badi'a ġoere gigi'a hina ihoziro.

²³ E'e zamaġano, vine sau'a*a ragano reirote'e vazeġa 'ahogani'a, Iuda kuru neġa diuġiro, ebu 'ahige houna'e ġoeriro. ²⁴ Iesu, Nazareta ne vazeġa! Eme vaġe nagini u'ano onaeha? Ga emeġe uġufoga radu, ona ga? E edeġa ġa iniu. Ġa'e Badi'a gigi'a vazeġa!" ²⁵ Iesu'a vine sau'a ta'iroharo. 'Ago ġoero'! Vaze 'adi mazaono'o buano'!" ²⁶ Ebu vine sau'ani'a, buanoga rae, ketokete'ena'a, ġihau ġaniġanaro. Ebu vine sau'a ai buaro.

²⁷ Vaze nidu'a horonadu, zamaze nidu'a zaguzagaru. Ze'e zeġe'a bare ġaditiro. "Adi nagini? Nagini iziga ihofe'ohe? Vaze 'adi'e gigi'eta. Vine sau'a zuni zi'etene, egadu, egohu'ohe." ²⁸ E'ebano'o, Iesu hariġa, Galilea haba'ano ġarihe bororaro. Ebu haba nidu'a iġi hauġiro.

Iesu'a Petero emoġa roġaeġa fainiro
(Mataio 8:14-17, Luka 4:38-41)

²⁹ E'ebu'u, Iesu ani Iuda kuru neġanonono'o buau onamiro. Simona ebu Aniderea duġuru ne diuġiro. Iakobo ebu Ioane zu zeġe teite diuġiro. ³⁰ Simona emoġa roġaeġa'e uġiniro 'ahine, baze radiro. Ahi'a'e gigi'a bagaġa. Iesu'a feurirotene, ihoniro. ³¹ Iesu'a ane vaġe onamadu evo'ano meiro, ebu mae ohonirotene, ahi'a gigi'ani ai dauġiro. Ebu ani'a iġunadu Iesu veize ogomu gorohe haro.

Iesu'a vaze ġehaġa faiziro

³² Gorava moneo, mada'a ovoe'ete'e zamaġano, uġi azaġa ebu vine sau'ani'a ranao reirote'e azaġa, ane vaġe tutuze onairo. ³³ Ebu ne azaġa nidu'a'e'e ane ibihetao muririro. ³⁴ Uġi nunu azaġa ġehaġa ani'a faiziro. Ebu vine sau'a sau'a ġehaġa hegoze buziro. Ani'a, vine sau'a sau'a a ġoeroga 'uiro, mazaġa zeġe edeġa ani iniu.

Galilea haba'ano Iesu'a haramiro
(Mataio 4:23-25, Luka 4:42-44)

³⁵ Irara moneo, mada ize mene agaranogano, Iesu'a iġunadu, haba boha'a 'ahoga onamiro, ebu e'a kuraro. ³⁶ Ebu Simona nabuġeta Iesu vaġe vaġe onamiro. ³⁷ Horonirotene, 'ahige rae niro. 'Vaze nidu'a ġa vaġe'ohe.' ³⁸ Ebu ani'a zina'a, 'Eme ne uhiġa uhiġa onamihi, e'ea zuni haramoga. Mazaġa e'e de'e u'ano onairo.' ³⁹ Ebu ani, Galilea haba'ano neġa neġa nidu'a onamadu, Iuda kuru neġa zamaġano haramiro, ebu vine sau'a sau'a hegoze buziro.

Lefera Vazeḡa Fainiro

(Mataio 8:1-4, Luka 5:12-16)

⁴⁰ Lefera vazeḡa 'ahogani'a ani vaḡe onairo, ebu ane zamao obena hina tuḡadu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa urato'idene faiho'i!" ⁴¹ Iesu'a vetuḡaniro, e'ano'o 'evo'a einadu vaze e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. ḡae manoro'i!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauḡiro.† ebu niro. 'E urate'ohe. ḡa ai manoro'i!" ⁴² Ebu ani lefara'a tabara dauḡiro, ebu ani 'ai manoriro. ⁴³ Ebu zogone tuḡune'enaḡa, ḡoere riḡa hina niro, ⁴⁴ naena'a, "Nagini'a ḡae mazao fureranata'a'e vaze 'ahoga ago no'i! Rehano dibu'o vazeḡa vaḡe onamadu ahirigo ihono'i!‡ Ebu leferaono'o manoreha rouga veize, Mose'a reirote'e dibu'oḡa Badi'a hano'i! 'Ougine vaze'a ḡa 'ai manore huneha rae ederi'uma."

⁴⁵ Rehano vaze e'e'a onamadu, hari e'e, vaze vaze mazao rae ḡehaniro. E'e u'ano, Iesu'e ne hunio diuḡoga mene idararo. E'ano'o haba boha'ano radiro. Ebu vaze vaze'a, haba 'ahoga 'ahogano'o, ane vaḡe onaido.

2

Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa fainiro

(Mataio 9:1-8, Luka 5:17-26)

¹ Mada nu ḡarugano, Iesu ani Kaperanauma neḡa bare onamiro. Ebu ani'a ane bazuni neḡano diuḡirote'e hariḡa, ne azaḡani'a igiro. ² E'ano'o vaze ḡehaḡani'a Iesu'a radirote'e neḡa onairo. E'ano'o ehoro haba'a nidu'a vaze'a iri'aviro. Ibiheta haba'ano zuni iri'aviro. Iesu'a Badi'a hari manoga haramo ziniro. ³ Vaze ḡazagani'a, Iesu vaḡe, ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa odohe onairo. ⁴ Rehano vaze ḡehaḡa 'ahine, Iesu uhiḡa onamoga mene idararo. Mene idararotene, Iesu'a ehorirote'e hitagano binu fahiro. Ebu ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡani'a baze'ete'e farataḡa, mini hina ovoe dabaniro. ⁵ Zeḡe'a Iesu mazao fie'ete'e, Iesu'a horonirotene, ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa niro. 'Ahige reiro. 'Ubude! Ga sau'a 'ai rae 'ueha.'

⁶ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e vazeḡa nu'e, e'e zamaḡano ehoro, ebu zamazeo zamariro. ⁷ 'Ahige reiro. 'Nouga'ahi vaze 'ahi 'ouge ḡoere'ohe? 'Adi'e Badi'a ni sausaune'ete'e ḡoe'a. Iniu'a da'o sau'a mae vaḡini'uma? Badi'a'a da'o haḡai'uma.'

⁸ Zeḡe'a 'ouge zamarirotene, Iesu ani zeḡe'a zeḡe zeḡe zamao 'ouge zamarirote'e, ane zamao ederiro. Ebu ziro. 'Za nouga'ahi zae zamao 'ouge rae zamare'ohe? ⁹ Ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa nouge nouge rae nine, ḡoe'a'e ufiḡa? 'Gae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Igunadu onamo'i' rae ni'ete'e? ¹⁰ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaḡa eḡe, Vaze Ubuḡa'e raha 'adao vaze sau'a rae mode'ete'e gigi'aḡa mirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa e'e nina'a, ¹¹ "Eḡe'a ḡa'ohe. Iḡuno'i ebu farataḡo odohadu neḡo onamo'i!"

¹² Ani iḡuniro. Ebu Farataḡa mae ḡihinadu, vaze nidu'a ubumao e'e neḡano'o buaro. Ebu zeḡe nidu'a zaguzaganadu, Badi'a niḡa mae ḡihiniro, ebu 'ahige reiro. 'Ibite 'ahiguḡa mene horoniro.'

Iesu'a Levi huniro

(Mataio 9:14-17, Luka 5:33-39)

† 1:41 Zeḡe goro'e, lefera vazeḡa'e toraga radu, mene oboneete. ‡ 1:44 A'e, ani'a ahiri udahadu manoreha reifine

¹³ Iesu ani Galilea du'urağa boro genağa bare onamiro. Vaze ġuġuvağa nidu'a, ani vaġe onairo, ebu ani'a ihoziro. ¹⁴ Iesu'a bare ibio onamirote'e zamaġano, Alefeo ubuga Levi horoniro. Ani |itakesi moni| rġa* ufe'ete'e neġano ehoriro, ebu Iesu'a niro. 'Eġe ġaruna aro'!' Ebu ani'a iġunadu, Iesu ġaruna hegotiro.

¹⁵ Iesu'a Levi neo ogarote'e zamaġano, takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa ġehaġani'a Iesu zu ane tahi'atahi'a teite ogau tiburaro. Mazaġa vaze ġehaġa bagaġani'a, Iesu ġaruna iġaiġa hegotido 'ahine. ¹⁶ Ebu Mose goro goe'a ihoze'ete'e Farisea azaġani'a, Iesu horoniro, |itakesi moni| rġa guge'ete'e azaġa zu, sau'a azaġa rae zi'ete'e teite ogau'enogano. Ebu Iesu tahi'a tahi'a ġadiziro. 'Nougadu Iesu'e |itakesi moni| rġa guge'ete'e azaġa zu, sau'a azaġa rae zi'ete'e teite ogau tiburu'ohé?*' ¹⁷ Ebu Iesu'a e'e egadu ziro, raena'a, "Ugi o'o'a azaġa'e gohe vazeġa mene vaġe'ohé, rehano ugi azaġani'a ani vaġe'ohé. E'e teiġe, e'e haġai duduga rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu mene onairo. Rehano haġai sau'a rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu onairo."

Ogomu zaġozaġe'ete'e ġadimaro
(Mataio 9:14-17, Luka 5:33-39)

¹⁸ Mada 'ahogano, Ioane tahi'a tahi'a zuni Farisea azaġa*ni'a, Mose goro ġoe'a idunaġano zaġozaġiro. Mene ogaro. Vaze nu'a onaadu, Iesu ġadiniro. 'Ahige reiro. 'Ioane tahi'a tahi'a, zuni Farisea tahi'aġa'e zaġozaġe'ohé. Rehano nougadu ġae tahi'a'e mene zaġozaġe'ohé?' ¹⁹ Iesu'a ziro. 'Ahige reiro. 'Zamaro'! Hahure'ete'e madaġano, ohoze hahu iziga'a, ane'a huze'ete'e vazeġa teite ogau'ete'e zamaġano, ze zaġozaġi'uma ga mene? Zeġe'a ohoze hahu iziga teite radiu'ete'e madaġano mene zaġozaġi'uma. ²⁰ Rehano e'e madaġa onai'uma. Agire azaġani'a ohoze hahu iziga, ane vaze nidu'a mazaono'o mae vaġini'uma. E'e madaġano zeġe'a zaġozaġe'ena'a, mene oga'uma.'

²¹ Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiġa mene banni'uma, mazaġa dabua si'iga iziga'a amahiġa hutubadu borofe ziga'uma. ²² Vaze tibuhuga zuni mani ogaġa mahiġa zamaġano |ivaini|r vuġa* iziga mene iġi'uma. (A'e |ifainafu|r vuġa heuġa) Iġine, vehu'u mani ogaġa fu'uradu, ziga'uma. Ebu |ivaini|r vuġani'a sori'uma. |iVaini|r vuġa zu mani ogaġani'a sauta'uma. E'ano'o |ivaini|r vuġa iziga'e mani ogaġa iziga zamaġano da'o iġi'uma.'

Bana Madaġa zaġoe'ete'e ġadimaro
(Mataio 12:1-8, Luka 6:1-5)

²³ Bana Madaġa 'ahogano, Iesu ani, tahi'aġa teite |iuiti|r* (wheat) mebaġa genaġano onamiro. Ebu tahi'aġa'e |iuiti|r maġa riri'e madu, au onamiro. ²⁴ Farisea azaġani'a Iesu ġadiniro. 'Ġiano'! Ze'e nougadu Bana Madaġa goroġa varade'ena'a, |iuiti|r hirive'ohé?' ²⁵ Ebu Iesu'a naenaenziro. 'Za buka zaġoġa zamaġano, Davida'a nagini haġairota'a'e, me'odiro ga? Davida ani, ane uti azaġa teite ogomuze'a haugadu, vinize ruziro. ²⁶ Abiata ani'e, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a reirote'e madaġano, Davida'a Badi'a ne diuġiro. Badi'a ubumao tirete'e |iberedi|rġa* Abiata'a mae hanadu, aro. A'e Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġani'a da'o au'ete'e |iberedi|rġa, rehano aro. Ebu ane teite onairote'e azaġa zuni mae ziniro.'

* **2:16** Ze'e vaze 'uġuġa teite tiburu ranoga'e sau'a rae zamariro.

²⁷ Ebu Iesu'a ziro. 'Badi'a'a, Bana Madağa'e, vaze'a manoga hidifine hağairo. Badi'a'a vaze mene hağairo, Bana Madağa veize. ²⁸ E'ano'o, ege, Vaze Ubuga'e, Bana Madağa ibitohau'ete'e zuhi'ağa.'

3

Iesu'a evo'a beoğa vazeğa fainiro (Mataio 12:9-14, Luka 6:6-11)

¹ Iesu ani Iuda kuru neğano bare diugiro. Evo'a beoğa vazeğa 'ahoga zuni e'ema. ² Farisea azağa zuni e'ea Iesu muirohaudo. Iesu'a Bana Madağa madağano, vaze e'e faini'uma ga mene rae zamare radiro, kotao mae ohonoga veize. ³ Ebu Iesu'a evo'a beoğa vazeğa nina'a, 'ahige reiro. 'Iğunadu aro'!' ⁴ Ebuni Iesu'a murire'ete'e azağa ġadize'ena'a, 'ahige reiro. 'Mose goro ġoe'a'e, Bana Madağa madağano nagini hağaine idağa ra'ohe? Vaze danazi'uma ga sausaui'uma? ġabozi'uma ga zimi'uma?' Rehano ze mene naenaeni. ⁵ E'ano'o Iesu ani mağune'ena'a, ehamu ragaviro, zuni zege zama tuhiğa u'ano, vetuğazi ruziro. Ebuni evo'a beoğa vazeğa niro. 'Evo'o eino'!' reiro. Ani einiro, ebu evo'a ai manoriro.

⁶ E'ebone, Farisea azağa ai Iuda kuru neğanono'o buau ġouriro. Ebu Heroda teite rau'ete'e azağa teite nu'oranadu, Iesu manoga ibiğa vağido.

Ġuğuva du'ura boro genağano

⁷ Iesu'e, ane tahi'a tahi'a teite Galilea du'urağa boro onamiro. Ebuni Galilea haba'anono'o vaze ġuğuvağa ani teite ġiriu onamiro. Ebu ġuğuva boro'a, Iudea haba'anono'o, ⁸ Ieruselema neğanono'o, Idumea haba'anono'o, Ioridana vuğa mone afaono'o, ebu Turo ebu Sidona haba'anono'o onairo, mazağa ze'e Iesu'a nagini hağairote'e hariğa nidu'a igiro 'ahine. ⁹ Ebuni ane tahi'a ziro. 'Ege veize ġasi 'ahoga mae to'i, vaze ġuğuvağani'a tu'ihe ruhi'uma bobo.' ¹⁰ Mazağani'e, ibite ani'a ugi azağa ġuğuva ai faizirote'e u'ano, ugi azağa nidu'a bibititiro, 'evoreze ani mazao 'u'utoga rae. ¹¹ Ebuni vine sau'ani'a ragano reirote'e azağa'a Iesu horonidotene, ane zamao ġuğuradu, houna'e ġoerido. 'Ga'e Badi'a Ubuga!' ¹² Rehano ani'a ġoere riğa hina zina'a, 'Ago rae fureno'!' rae reido.

Iesu tuğure azağa gaubanana aheu fare (12) meiro (Mataio 10:1-4, Luka 6:12-16)

¹³ E'e ġarugano, Iesu ani mağa 'ahoga itiro. Ane'a uratirote'e azağa huziro, ebuni ze ani vađe onamiro. ¹⁴ Ebuni ani'a gaubanana aheu fare (12) zamaziro, zege'a ane ġatinoga, zuni haramo tuğuzoga veize, ¹⁵ zuni Badi'a ġigi'a zenadu, vine sau'a hegoze buzoga veize. ¹⁶ Simona'e niğa 'ahoga Petero rae turahiro. ¹⁷ Iakobo ani negoğeta Ioane, ze'e Zebedeo ubuga. Nize 'ahoga'e Boanere. E'e hugani'e 'adure'a ġudau'ete'e, e'e ubuga.' ¹⁸ ebu Aniderea, Filifo, Batolomeo, Mataio, Tomasi, Iakobo, ani Alefe ubuga, Tadeo, Simona, ani Zelote vazeğa,* ¹⁹ ebu Iuda Isakariota, ani vesu'u Iesu revoharote'e* vazeğa.

Iesu zu Bezebulu (Mataio 12:22-32, Luka 11:14-23, 12:10)

²⁰ Ebu Iesu ani bazuni neğa onamiro. Rehano vaze ġuğuvağa hena bare nu'orarote'e u'ano, ani, tahi'ağa teite oganoga zuni mene idararo.

* **3:18** Zelote vazeğa'e Isaraela neğa veize Roma gavamani teite utitidote'e vazeğa

²¹ Nabugani'a hariḡa igiro, ebu ani bare tutune onamoga veize onairo. Mazaḡa vaze ai raena'a, 'Ani ai baboraneha.' reiro.

²² Ierusalemna neḡanono'o, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa ovairo. Ebu 'ahige reiro. 'Ani'e Satani, niḡa Belezebulo, e'e'a ragano reiro. Ebu ani'e, Belezebulo inaraḡa hina vine sau'a sau'a hegoze buze'ohe.'

²³ Ebuni Iesu'a huzadu, hari idaidaḡa* 'ahoga ziro. 'Ahige reiro. 'Satani'a satani 'ahoga nouge nouge hegoze buzi'uma?' ²⁴ |iGavamani|r neḡa tiba zamaḡano, zeḡe'a rovatadu, utitifone, e'e |igavamani|r neḡani'e mene edau gigaḡafo. ²⁵ Ebu iduhu tiba zamaḡano, zeḡe'a rovatadu, utitifone, e'e iduhuḡani'e mene edau gigaḡafo. ²⁶ Ebu satani zamaḡano, zeḡe'a bare utitadu, rovotifone, ze mene edau gigaḡafo, rehamo haugifo. ²⁷ Vaze 'ahogani'a ize gezo inara vazeḡa ogoru tadu ane neo diuḡi'uma zu ani tohe ḡonota'uma.

²⁸ Hubehune eḡe'a zi'ohe. vaze sau' a nidu' a ebu Badi' a rae sausaune' ete' e ḡoe' a zu Badi' a' a rae modi' uma. ²⁹ U Vine Zaḡoḡa rae sausaunine, ani sau'a'e mene aḡutu modi' uma, rehamo iḡaiḡa ane mazao radiu tuḡutuḡu.'

³⁰ Iesu'a hari idaidaḡa 'ouge reirota'a'e, ze raena'a, 'Ani'e vine sau'aḡeita.' reiro 'ahine.

Iesu vi'a ebu negoḡa

(Mataio 12:46-50, Luka 8:19-21)

³¹ E'e ḡarugano, Iesu vi'a ebu negoḡani'a Iesu vaḡe onairo. Ne enogano edanadu, ḡoere tuḡuriro, Iesu hunoga veize. ³² Vaze ḡehaḡani'a ḡurune ehoriro, ebu zeḡe'a nina'a, 'Giano'! Vi'u ebu negoḡe'e enoneo edau'ohe. ḡa vaḡe'ohe.' ³³ Ani'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Nanuhe ebu negohe'e iniu?' ³⁴ Ebuni ani'a, ḡurune ehoridote'e azaḡa ehamu ragave'ena'a, ziro. 'Ahige reiro. 'Nanuhe ebu negohe'e 'adi'e'e. ³⁵ Badi'a ura haḡae'ete'e azaḡa, ze'e negohe, ezehe ebu nanuhe.'

4

Hari idaidaḡa, ezone feune ḡorau'ete'e

(Mataio 13:1-9, Luka 8:4-8)

¹ Iesu'a du'ura boro genaḡano bare ihoziro. Ebu vaze ḡuḡuvaḡani'a ani babaḡano nu'oraratene, ani ai ḡasio tiradu, zamaḡano ehoriro du'ura ragano. Vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a'e rahaḡo du'ura boro genaḡano nu'oraro.

² Ebu ani'a hari idaidaḡa hina ḡau ḡehaḡa ihoziro. Ihoze'ena'a, ziro, raena'a, ³ 'Ego'! Hihi vazeḡa 'ahogani'a mebaḡano ezone ḡora onamiro.

⁴ Ebu feune guzuhitotene, nuḡone ibio buaro, ebu nini'a onaadu, au haugiro. ⁵ Nu'e hadi haba'ano buaro. Rahaḡa'e severaḡa. Ezogani'e ḡarihe ḡuhuriro, mazaḡa rahaḡa'e mene baruḡa. ⁶ Ebu mada'a hiarotene, ane gigi'ani'a ḡuhuḡa manadu imiraro, mazaḡa taiga o'o'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ve renoga ḡuhure bororadu ezone ḡuhuḡa simariniro, ebu mene iniro. ⁸ Rehamo ezone nu'e haba manogano buarota'a'e, faine ḡuhuriro. Faine bororaro, ebu faine hudaro. Hudarotene, nu'e huga ḡae uḡidu gaubanana (30) haḡairo. Nu'e huga ḡae fu'o tu tiba fare gaubanana (60) haḡairo. Nu'e huga ḡae gaubanana gaubanana (100) haḡairo.' ⁹ Ebu Iesu'a reiro. "Teḡaḡeta vazeḡa'e faifaine egadu huga edero'il"

Nougadu Iesu'a hari idaidaḡa reiro

(Mataio 13:10-17, Luka 8:9-10)

¹⁰ Neganu'u, Iesu ane da'o rougano, iniu iniu ane teite rau'ete'e azagani'a ane tahi'a tahi'a teite Iesu vage onamaduni, hari idaidağa reirote'e gadimaro. ¹¹ Ebu ani'a ziro, "Za'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru ti'ete'e ihoze'ohe. Vaze 'ahoga 'ahoga'e hari huga nidu'a hari idaidağa hina da'o ihoze'ohe. ¹² A'a'e ahiguğani'a furerafine.

Zege ehamatite'eba, mene horonoga, zege abiti'udemo, mene ederoga, Zege zama Badi'a mazao mene gihuroga veize, ebu Badi'a'a zege sau'a mene rae modoga veize.'

Iesu'a ezone hariğa huga faine rae fureniro

(Mataio 13:18-23, Luka 8:11-15)

¹³ Ebu Iesu'a gadiziro. 'Za hari idaidağa 'ahi mene edere'ehehe? 'Ougine, hari idaidağa 'ahoga 'ahoga huga'e nouge nouge ederi'uma? ¹⁴ Ezone gorau'ete'e vazeğani'a Badi'a hari gorau'ohe. ¹⁵ Ibio buau'ete'e ezoga'e ahiguğa. Ze goere igi'ete'e zamağano, satani'a garihe onaadu, zege zamao gorarote'e hariğa mae vagine'ohe. ¹⁶ Ezone hadi haba'ano rururu'eta' e, Badi'a goere igi'etene matu'uzeta mae gihine'ohe. ¹⁷ Rehano ze taiga o'o'a 'ahine, mene fağa radi'uma. Badi'a goere u'ano, aduga gehaga hidi'etene, zogone uite'ohe. ¹⁸ Ezone ve renoga zamağano rururu'eta'e, ze Badi'a goere igi'ohe. ¹⁹ Rehano raha gauga ufeta zamare'ohe, obone'ete'e toheğa ufeta zamare'ohe, ebu gau nu gehaga urate'ohe. E'ano'o Badi'a goere 'uadu mene ini'ohe. ²⁰ Rehano ezone raha manogano rururarota'a'e, Badi'a goere igi'ohe zu mae gihine'ohe. Ebu hudau'ena'a, nu'e huga gae 30, nu'e huga gae 60, nu'e huga gae 100 ini'ohe.

Ihure hari idaidağa

(Luka 8:16-18)

²¹ Iesu'a hena ziro. 'Ahige reiro. 'Ihure meine'e, siuva 'u'uğano ga bazuni na'ağa 'u'uğano mene ti'uma. Ihure ti'ete'e haba'ano ti'uma. ²² 'U'uru radiu'ete'e toheğa nidu'a furera'uma. Ebu ogone ti'ete'e toheğa zuni giani'uma. ²³ Teğageta vazeğa'e igi'uma.' ²⁴ Ebu ziro. 'Igi'ete'e goe'a zamare rado'i! Badi'a goere'e 'ahiguğa. Ga nouge nouge igi'ete'e, e'e idane, Badi'a'a gani'uma, ebu goere 'ahoga 'ahoga zuni gani'uma. ²⁵ Igi'ete'e vazeğani'e, zamağa 'a'ada'uma. Mene igi'ete'e vazeğani'e, zamağa tahiğa 'a'adu'ete'e zuni, Badi'a'a mae vagini'uma.'

Hari idaidağa, ezone, ane'a bare guhure'ete'e

²⁶ Iesu'a bare ziro. 'Badi'a'a ibito zini'uma ibigani'e 'ahiguğa. Vaze 'ahogani'a mebao ezone feune gorau'ohe. ²⁷ Ohere baze'ohe. Madai ragave'ohe. Ebu ezone'a guhure'ohe, ebu farau'ohe. Rehano goranoga vazeğani'e ağu'a nouge nouge guhuradu, farau'ohe. ²⁸ Raha ane'a bare guhunadu, huga hağae'ohe: Ibite guhure'ohe, ebu di'iru'ohe. Ebu gonagano di'iru'ete'e zizugano huga hağae'ohe. ²⁹ Hugani'a hudau'etene, kari hina vari'e'ohe, mazağa hirive'ete'e madağani'a feura'ahi.'

Badi'a'a Ibitozini'ete'e Moneo Goeriro

(Mataio 13:31-32,34, Luka 13:18-19)

³⁰ Ebu Iesu'a bare reiro. 'Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nagini hina idani'uma, ga nagi hari idağa hina idani'uma? ³¹ A'e ire niğa fufu,* e'e ezoga heuğa. Rahao gorau'ete'e zamağano, mağa'e komeğa fase, haba nidu'a zamağano. ³² Rehano goraune, guhuradu fara'uma, ebu borora'uma. Ire

* 4:31 Fufu'e Papua New Guinea haba'ano'e mini, rehano Iudea haba'ano'e, ze fufu'e ire.

fouga 'ahoga 'ahoga vitine fara'uma. Ebu ezaga boro boro'a fara'uma. Ebu e'e zauhaġano nini'a onaadu, neze haġai'uma.'

³³ Iesu ani hari idaidaġa, 'ahiguġa ġehaġa hina vase mazao haramiro. Zeġe edeġa idane haramiro. ³⁴ Ani'e hari idaidaġa hina da'o ziro. Rehamo ane tahi'a tahi'a teite da'o radirote'e madaġano bone, ani'a huga nidu'a ihoziro.

Iesu'a zavara boro 'uiro
(Mataio 8:23-27, Luka 8:22-25)

³⁵ E'e madaġano ġorava moneo Iesu'a ane tahi'a tahi'a zina'a, "Eme du'ura mone afa farihi." ³⁶ Iesu tahi'a tahi'a'a vase ġuġuvaġa muhizadu, ġasio ehoriro, Iesu'a ehorirote'e ġasigano. Ebu onamiro. Ġasi nu zuni tibano onamiro. ³⁷ Ebu zavara boro'a onairo. Sa'u'a ġasio kafere diuġiro, ġasi ho'ogano. Ebu vu'a ġasio 'ariga iriva'iro. ³⁸ Rehamo Iesu ani ġasi ariga ġuzuo evane kobega hina ġatite baziro. Ebu ze onamadu Iesu evaniro, ebu niro. 'Ihore vaseġa, ġa mene zamare'ehehe, eme 'ariga rudau'eta'a'e?' ³⁹ Ebu Iesu'a evatadu zavara riġa ġoeriro, ebu sa'u niro. 'Ago haġao'i! Ago haġaro'i!' Zavara'a dauġiro. Haġani o'o'a ebu ġokeni o'o'a. ⁴⁰ Ebu ziro. 'Za nougadu rihau'ohe? Za Badi'a mazao ize mene fie'ehehe? ⁴¹ Rehano ze'e riho boro ebu ġoretitiro. 'Vaze 'ahi'e nagi vase? Zavara zu sa'u'a zuni ani ġoere egohu'ohe.'

5

Iesu'a vine sau'ani'a ragano reirote'e vaseġa fainiro
(Mataio 8:28-34, Luka 8:26-39)

¹ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, Galilea du'uraġa mone afao feuriro. Haba niġa Gerasa, e'a feuriro. ² Iesu ani'a ane tahi'a tahi'a teite ġasiono'o buarotene, rune haba'anono'o onairote'e vaseġa teite hidiro. Ani'e vine sau'ani'a ragano reirote'e vaseġa. ³ Ani'e idu haba'ano radiudo. Vaze 'ahogani'a batunoga zuni mene idaġa. ⁴ Ġae ġehaġa ani odaġa zu evo'a batunido, rehamo mene idaraudo. Iġaiġa batu ri'ido, ebu odaġa batunirote'e auriga mau ri'i ġuzuhido. Vaze'a obone toga zuni mene idaraudo. ⁵ Madai ebu ohere nidu'a idu haba'ano zuni haba maġano ġaniġanau ragavido, ebu ahi'a hadi hina ru'ido.

⁶ Ani'a faġanonno'o Iesu horonirotene, ane u'a dure onairo, ebu ane zamao obena hina tuġadu ġuġuriro. ⁷ Ebu vine sau'ani'a, ane mazaono'o ġihau houna'e ġoeriro. 'Ahige reiro. 'Iesu, Badi'a, Niġa Boro Ubuga, Ġa'e eġe mazaonagini urate'ohe? Badi'a niġano e ġa umi'e'ohe. Aduga ago eno'i!' ⁸ Mazaga Iesu'a ibite niro. 'Ahige reiro. 'Vine sau'a, vase 'ahi mazaono'o buano'i!' ⁹ Ebu Iesu'a vase 'ahi ġadiniro. 'Ġa niġo iniu?' Ebu raena'a, 'E ni'e "Legioni"*', mazaġa eme'e ġehaġa 'ahine.' ¹⁰ Ebu Iesu bare bare uminiro, e'e haba'anono'o mene tuġuze buzoga.

¹¹ U maġa kobega 'ahogano, aba ġehaġani'a ogau radiro. ¹² E'ano'o vine sau'a sau'ani'a Iesu uminiro. 'Eme tuġufo'i aba mazao, emeġe zeġe ragano rouga.' ¹³ Iesu'a tuġuziro. Ebu vine sau'a sau'ani'a vase e'e mazaono'o buanadu, aba ragano re' onamiro. E'ebone aba nidu'a, daha ahezu (2000)'a maġa aduġa taugionno'o dure dure ovoadu, du'ura boro rafatadu, hunuhuniro.

* 5:9 E'e hugani'e uti azaġa daha fu'o tu tiba fare (6000) heuġa

14 Aba taufe'ete'e azaḡani'a feraro, ebu ne boro zu ne kobeḡa kobeḡa azaḡa mazao hariḡa haire ḡehaniro. Ebu vase vase'a nagini'a furerarote'e gianoga radu, onamiro. 15 Ebu ze'a Iesu vaḡe onairotene, vine sau'a ḡehaḡani'a ragano reirote'e vazeḡani'a, ehore radiu'enogano horoniro. Ani'e dabua haḡairo. Zamaḡani'e idaḡa horonirotene, ze riharo. 16 E'e horonirote'e azaḡani'a me'odo ziniro. Vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeḡa, zu aba'a nougirote'e me'odo ziniro. 17 Ebu Iesu mazao umidiro, Iesu'a zeḡe habaono'o vaḡinoga.

18 Iesu'a ḡasio diuḡe'enogano, vine sau'a'a ragano reirote'e vazeḡa ani uminiro, raena'a, 'Eḡe zuni ḡae teite amihi.' 19 Rehano Iesu'a ani gararena'a, 'ahige rae niro. 'Nabugo vaḡe onamo'! Ebu Zuhi'a'a ḡae veize haḡao ḡanate'e haḡaiḡa boro nidu'a me'odo zeno'i! Ebu zuhi'a'a a ḡa nouge nouge vetuḡaḡadate'e me'odo zeno'i!' 20 Ebu ani baradu, e'e haba'a, neḡa gaubanana onamiro, ebu Iesu'a ani ranao nagini haḡairote'e hariḡa rae fureniro. E'e igirote'e azaḡa nidu'a zaguzagaro.

Iairo aboḡa ebu Iesu dabuaḡa obonirote'e roḡaeḡa

(Mataio 9:18-26, Luka 8:40-56)

21 Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, du'ura boro mone afa fare onamirotene, e'ea bone du'ura ḡenaḡano, vase ḡehaḡani'a ane mazao nu'oraro. 22 Iuda kuru neḡa ḡiane'ete'e vazega* 'ahoga, niḡa'e Iairo'a onairo. Iesu horonirotene, odaḡa babaḡano ḡuḡuradu, 23 zamaḡa nidu'a hina Iesu uminiro, raena'a, 'Aboehe kome'a'e uḡi boro'a madu, 'ariga rudau'ohe. E'ano'o e umi'e'ohe. Aro'i ebu evo'o ani ranao to'i, ane manoradu ḡabodoga.' 24 Ebu Iesu'a ane teite onamiro. Vaze ḡehaḡa bagaḡa zuni ḡiriu onamiro 'ahine, naenaeno'o bibine onamiro.

25 Bato uḡiḡani'a madu, muri gaubanana aheu fare (12) zamaḡano, iḡaiḡa ruau radirote'e roḡaeḡa e'ea. 26 Gohe vazeḡa ḡehaḡani'a ḡianiro, rehano adudu radiro. Toheḡa nidu'a mode haugiro, rehano ufeta hune sautaro. 27 Ani Iesu hariḡa igirotene, vase ḡehaḡa ḡunuḡano diuḡiro Iesu ḡarunio, ebu dabuaḡa oboniro. 28 Mazaḡa ani'e 'ahige zamariro. 'E'a dabuaḡa tahiḡa obonine zuni, manori'uma.' 29 Ebu ḡarihe hune ruarote'e ai haugiro. Roḡae ane'a, ane ahiri zamaḡano, ane uḡi ai haugirote'e ederiro.

30 Ebu Iesu ani, ane mazaono'o gigi'a inaraḡani'a buarote'e ederiro. E'ano'o vase ḡehaḡa ḡunuḡano ḡarihe tehiro. Ebu vase vase ḡadiziro. 'E dabua iniu'a oboneha?' 31 Ebu Iesu tahi'a tahi'ani'a naenaeniro. 'Ḡae e'e horone'ohe, vase ḡehaḡani'a bibi'e'ete'e. Ḡa nougadu 'ahige ra'ohe, "Iniu'a eḡe dabua oboneha?"' 32 Rehano tehe vaḡo vaḡiro. Iniu'a oboneha radu, vaḡiro. 33 Rogae e'e'a, nagini'a ane mazao furerarote'e ederiro 'ahine, ḡiḡarone'ena'a, rereranadu onairo. Ebu ane zamao ḡuḡuriro. Ebu ane hari huga nidu'a Iesu niro. 34 Iesu'a roḡae niro. 'Aboe, Gae' a eḡe mazao fiate' e u' ano uḡiḡo' a manoreha. Matu'uḡota onamo'i, ebu ahi'o uḡiḡa o'o'a rado'i!'

35 Iesu ani ize, 'adige rae ḡoere'ete'e zamaḡano, tuḡure azaḡa, Iuda kuru neḡa ḡiane'ete'e vazega neon'o onairo, ebu Iairo nina'a, 'Ḡa aboḡo ai rudaneha. Ḡa nougaduni ihore vazeḡa mazao ize umide'ohe?' 36 Iesu'a ze hari igirotene, ani re'ore'iro, ebu kuru neḡa ḡiane'ete'e vazeḡa nina'a, 'Zamaḡo ago adufo'! Eḡe mazao zamaḡo tiba hanadu, inaro'!' 37 Ebu ani vase ḡuḡuvaḡa ane teite onamoga garariro, rehano Petero, Iakobo, ebu Iakobo negoḡa, Ioane, zeḡe da'o tutuze onamiro.

³⁸ Ze, kuru neġa ġiane'ete'e vazeġa neo feurirotene, vaze ġehaġani'a harae ġunuġunirote'e horoniro. Ze niau ġaniġanau radiro. ³⁹ Ani diuġadu, 'ahige rae ziro. 'Za nouġadu ufeta niau ġunuġune'ohe? Roġae kobe'a ani mene rudaneha. Ani baze'ohe.' ⁴⁰ Ze eġofoharo. Rehano zeġe nidu'a enona tuġuze buziro. Roġae kobe'a vi'a moga ebu ane teite onairote'e azaga uġidu da'o tutuze diuġiro, roġae kobe'a'a baze'ete'e haba'ano. ⁴¹ Ebu Iesu'a evo'a maduni, 'ahige rae niro. 'Tarita kumi' Ġoere e'e hugani'e 'Roġae kobe'a, eġe'a ġa'ohe. Iġuno'i!' ⁴² Ebu roġae kobe'a'a ġarihe hune iġunadu, edau ragaviro. Ani muri'e gaubanana aheu fare (12). Ze e'e horonirotene, zaguzagaro. ⁴³ Iesu'e ġoere riġa hina iraduguziro. 'Roġae kobe'a 'adi ġabonate'e hariġa ago rae ġehano'i!' Ebu zina'a, 'Roġae kobe'a 'adi ogomu nu hano'i!'

6

Iesu Nazareta neġa onamiro

(Mataio 13:53-58, Luka 4:16-30)

¹ Iesu'a haba e'e modadu, ane'a bororarote'e haba'a onamiro. Ane tahi'a tahi'a zuni ane teite onamiro. ² Bana Madaġa madaġano, Iuda kuru neġa zamaġano ihoziro. Ebu vaze ġehaġani'a ani haramo igirotene, zeġe nidu'a zaguzagaro. 'Ahige reiro. 'Vaze 'adi ġiġi'a nidu'a noumaono'o meiro? Nagi edeġa haro? Ġiġi'a inaraġa haġae'ete'e haġaiġa nouge nouge haġae'ohe? ³ Ani ne ogoru'ete'e vazeġa. Ani Maria ubuga, Iakobo, Iosefa, Iuda ebu Simona negoġa. Ani ezega nu zu emeġe habao 'ada radiu'ohe.' 'Ouge rae radu, ze Iesu ġoere mene mae ġihiniro. ⁴ Ebu Iesu'a ziro. 'Peroveta vazeġani'e gubane'ohe, rehano ane'a bororarote'e haba'ano, zu nabuga ubumao, ebu ane neo'e, mene gubane'ohe.' ⁵ E'ea ġiġi'a inaraġa haġae'ete'e haġaiġa haġaoga mene idararo. Rehano ugi azaġa tiba tiba da'o 'evoreġa ranao teadu, faiziro. ⁶ Ani 'ahige rae zamariro. "Ahi duguru haġai'e 'ahiguġahehe?' Mazaġa ze'e Iesu ġoere mene mae ġihiniro.

Iesu'a ane tahi'a gaubanana aheu fare tuġuziro

(Mataio 10:5-15, Luka 9:1-6)

E'ebu'u Iesu ani'e e'e haba'ano, neġa neġano Badi'a ġoere ihoze ragavido. ⁷ Ebu ani'a vaze gaubanana aheu fare huziro, ebu aheu aheu tuġuziro. Vine sau'a hegoze buze'ete'e ġiġi'aġa ziniro. ⁸ Ebu 'ahige rae ziro. 'Zae ragavo madaġano o'o'a huga ago mo'i. |iBeredi|r, tunahu ago mo'i. |iMoni|r vainao ago odoho'i. Rehano tuġuze da'o mo'i. ⁹ Tamakaze'e haġao'i. Dabua tiba da'o haġao'i. 'Ahogani zu ago mo'i.'

¹⁰ Ebu 'adige rae ziro. 'No'e haba'ano ne 'ahoga diuġo'idene, e'ea da'o rado'i, ogano'i, ebu bazo'i. Onamo'i. Ebuni e'e haba'anono'o iġuno'i. ¹¹ Haba 'ahogano ne azaġa mene mae zouzadu, mene ego zeno'idene, haba modo'i, odaze hu'uruġa fode buno zeno'i, ze'a nagini haġaate'e ederoga veize.'

¹² Vaze gaubanana aheu fare (12) onamiro, ebu haramiro vaze vaze zeġe sau'anono'o ġihuroga. ¹³ Zeġe'a vine sau'a ġehaġa hegoze buziro. Ebu ugi azaġa ġehaġa mazao dehoru aso ziniro, ebu faiziro.

Ioane Babatiso'a rudaro

(Mataio 14:1-12, Luka 9:7-9)

¹⁴ Zuhi'a Heroda*¹ a Iesu hariġa igiro, mazaġa Iesu niġa vaze ġehaġani'a ederiro. Vaze nu'e 'ahige reiro. 'Ioane Babatiso'a runeono'o bare ġabodiro. E'ebano'o ani'a ġiġi'a inaraġa hina 'ahige haġae'ohe.' ¹⁵ Rehano

vaze nu'e 'ahige reiro. 'Ani'e Elia.' Ebu vaze 'ahoga 'ahoga'e 'ahige reiro. 'Ani'e peroveta vazeġa 'ahoga. Peroveta ibi'a heuġa.' ¹⁶ Rehano Heroda ani'a e'e igirotene, 'ahige reiro. 'Eġe'a radu, 'unuġa vari'e ri'irote'e vazeġa, niġa Ioane, ane'a bare ġabodiro.

¹⁷⁻¹⁸ Ibite Heroda'a negoġa, niġa Filipo, inuġa meiro. Inuġa niġa'e Herodia. Ebu Ioane'a ani mazao bare bare niro, raena'a, "Ġae'a negoġo inuġa meirota'a'e Badi'a goro vari'eha." E'ano'o, Heroda'a vaze tuġunadu Ioane obone tiro, ebu ġu'ano ohoniro. ¹⁹ E'ano'o Firifo inuġa Herodia'a Ioane maġunoharo, ebu matihi reiro. Rehano mene idararo. ²⁰ Mazaġa Heroda'e Ioane rihonadu, tuġaniro. Heroda ani eġeġa, Ioane ani haġai manoġa haġae'ete'e vazeġa, zu ġiġi'a vazeġa. E'ano'o manoga mene uratiro. Heroda ani Ioane haramo igirotene, ada'adaniro, rehano matu'iro.

²¹ Rehano madaġa ai onairo. Heroda'a furerarote'e madaġa zamarirote'ea, ogomu boro haġairo. Ebu ne zuhi'aġa zuhi'aġa, zuni uti ġihi'aġa ġihi'aġa, ebu Galilea haba vaze boro boro* huziro, onaoga veize.

²² E'e zamaġano Herodia aboġani'a diuġi' onaadu, zavonirotene, Heroda zuni e'ea ehorirote'e azaġa matu'iro. Ebu Heroda'a roġae tahi'aġa niro. 'Ahige reiro. 'Ġa nagini urate'ete'e toheġa umido'! Eġe'a ġani'uma.'

²³ Ani'a hubehune raena'a, 'ahige rae niro. 'Ġa nagini urate'ete'e toheġa umidine, eġe'a ġani'uma. Eġe'a ġiane radiu'ete'e haba'a ruga zuni ġani'uma.'

²⁴ Ebu roġae tahi'aġa buanadu, vi'a ġadiniro. 'Ahige reiro. 'E nagini umidi'uma?' Vi'ani'a raena'a, 'Ioane Babatiso vadiga' reiro. ²⁵ Ebu roġae tahi'aġani'a Heroda vaġe ġarihe bare onamiro. Ebu 'ahige reiro. 'Ioane Babatiso vadiga siuvaog teadu, izidi 'ada inine manoga.' ²⁶ E'e igirotene, Heroda ani'e zamaġa adudaro, zuni zamaġa ariro. Rehano ani'a hubehune rae nirote'e u'ano, zuni e'e igirote'e azaġa u'ano, ane ġoere vari'oga mene uratiro. ²⁷ Ebu ane uti vazeġa 'ahoga tuġuniro, Ioane Babatiso vadini vari'e re'adu, odohe aroga veize. Ani onamadu, ġu'ano Ioane 'unu vari'e ri'iro. ²⁸ Vadiga' e siuvaog teadu odohe ariro, ebu roġae tahi' aġa hanadu ane' a vi' a odohe haro.

²⁹ Ioane tahi'a tahi'ani'a e'e igirotene, onamadu, Ioane ahi'a meiro. Ebu rune haba'a iduġano teadu hararo.

Iesu'a vaze ġuġuvaġa daha fu'o (5000) ġubuziro

(Mataio 14:13-21, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)

³⁰ Apostolo azaġa* Iesu vaġe bare onairo. Ebu zeġe'a nagini haġairote'e zu vaze vaze ihozirote'e hariġa nidu'a me'odoharo. ³¹ Ebu Iesu'a rae ziro. 'Eġe teite aro'! Vaze o'o'a haba'a onamihi! Ebu e'ea ahirize ohono'i! rae reiro. Mazaġa vaze ġehaġani'a zeġe vaġe oname onairo. E'ano'o ogau'ete'e madaġa zu o'o'a. ³² Hena zeġe da'o ġasi hina vaze o'o'a haba'a onamiro.

³³ Vaze ġehaġani'a zeġe'a onamirote'e horozadu, ze zeġe zeġe'a zamariro. Ebu zeġe nidu'a zeġe zeġe ne'ono'o buaro. Ebu dure dure onamiro. Ebu ibite feuriro, Iesu'a tahi'aġa teite onamirote'e haba'ano.

³⁴ Zeġe'a hebetadu, Iesu'a ġasiono'o buarotene, vaze ġuġuvaġa boro horoziro, ebu vetuġaziro. Mazaġa ze'e mamoe heuġa. Ġiaze'ete'e azaġa o'o'a. E'ano'o hari ġehaġa ihoziro.

³⁵ Ġoravararotene, Iesu tahi'a tahi'ani'a onaadu, Iesu niro, raena'a, "Ahi'e haba boha'a ebu mada 'ai zubureha. ³⁶ Vaze ġuġuvaġa tuġuzo'i, ne uhiġa 'ahoga 'ahoga onamadu ogomuze hoiti'uma." ³⁷ Ane'a naenaezina'a,

'ahige reiro. 'Zae'a ogomu zeno'i!' Ebu hena ze'a niro, raena'a, "Ahi eme nougi'uma? Emege'a onamadu, sinahu aheu (200) kina hina |iberedi|r hoiatadu, zini'umahahe?' ³⁸ Iesu'a gadiziro. 'Ahige reiro. 'Zae mazao |iberedi|r nugu? Onamadu giano'i!' Ze'a horonirotene, niro. '|iBeredi|r fu'o zu gozone aheu.'

³⁹ Hena Iesu'a ane tahi'a tahi'a ziro, vaze nidu'a ve ragano 'a'ane 'a'ane ehoroga rae. ⁴⁰ Amaḡe vaze vaze'a sinahu tiba tiba (100), ebu ḡae fu'o gaubanana, ḡae fu'o gaubanana (50) ehoriro. ⁴¹ Ebu Iesu'a |iberedi|r fu'o zu ḡozone aheu madu, adure ite ḡianiuro, ebu Badi'a uminiuro, ebu |iberedi|r vahegadu, ane tahi'a tahi'a ziniuro, vaze vaze zenoga veize. Ebu ḡozone aheu zuni vahegadu ḡahugiro. ⁴² Zeḡe nidu'a au ubararo. ⁴³ Ane tahi'a'a tunahuo |iberedi|r ḡaha'a ḡaha'a zu ḡozone ḡaha'a ḡaha'a ufirotene, tunahu gaubanana aheu fare (12) iriva'oniro. ⁴⁴ Ogarote'e zamaḡano, ohoze da'o me'odirotene, daha fu'o (5000) hidiro.

Vu rana onamiro

(Mataio 14:22-33, Ioane 6:15-21)

⁴⁵ E'e enogano Iesu'a tahi'aḡa ziro, raena'a, "ḡasio tiradu ibite mone afa fare onamo'i" U Iesu'a 'ize e'ea vaze guguvaḡa tuḡuziro. ⁴⁶ Tuḡuze modirote'e enogano, ani haba maḡa itaduni, Badi'a mazao kuraro. ⁴⁷ Ohererote'e zamaḡano, ḡasi'e du'ura boro nemaḡano, ebu Iesu'e ane da'o gabao radiro. ⁴⁸ Zavara boro'a zeḡe zamao hudi onairo 'ahine, ze'e revo revo ḡiziro. Iesu'a e'e horoniro. E'ebuni ohereda'o, Iesu ani zeḡe vaḡe du'ura ragano edau onamiro. Ebu ani'a vitize onamihi reiro. ⁴⁹ Iesu'a du'ura ragano edau onamirote'e horonirotene, ze 'ane, ani'e vine raduni, huaru. ⁵⁰ Zeḡe nidu'a horonadu, riharo. Rehano Iesu'a ḡarihe ḡoreziro, ebu 'ahige reiro. 'Zamaze rinedo'i! 'Ahi eḡe. Ago rihano'i!' ⁵¹ Ani'a zeḡe teite ḡasio ehoriro, ebu zavara'a dauḡiro. Zavara'a dauḡirotene, ze'e zaguzagau ḡouriuro. ⁵² Mazaḡa ze'e gigi'a inaraḡa hina vaze ḡuḡuvaḡa ḡubuzirote'e haḡaiḡa huga, mene fairu zamariro. Zeḡe zama'e mene 'a'adaro 'ahine.

Ugi azaḡa faiziro

(Mataio 14:34-36)

⁵³ Zeḡe'a du'ura boro farirotene, Genesareta haba'ano hebeti' onamiro, ebu ḡasi e'a ute tiro. ⁵⁴ ḡasiono'o buarotene, vaze'a Iesu iraga horoniro. ⁵⁵ Ebu ze e'e haba zamaḡano dure onamiro. Ebu ne azaḡa Iesu hariḡa igirotene, ugi azaḡa farata hina odohe onaido. ⁵⁶ Ne boro, ne komeḡa nidu'a, ane'a no'e no'e onamidotene, ugi azaḡa ne hunio tiro. Ebu Iesu uminiuro, ani dabua ariḡa tahiḡa zuni obonoga radu. Ebu iniu'a obonirote'e azaḡa'e manoriro.

7

Ibi'a azaḡa ihozidote'e ḡoe'a

(Mataio 15:1-9)

¹ Farisea azaḡa Iesu teite nu'oraro. Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nu zuni, Ierusalemoo'ona'adu, zeḡe teite nu'oraro. ² Ebuni Iesu tahi'a nu'a 'evoreze torahoo oḡaudote'e horoziro. A'e zeḡe goro ibiḡano mene vuzu'ido.

³ Farisea azaḡa zuni Iuda azaḡa* nidu'a zeḡe haḡai'e, ibi'a azaḡa'a ihozirote'e idunaḡano, 'evoreze mene faine vuzu'ine, mene oḡa'uma.

⁴ Ebu hoihoi haba'anono'o barine zuni, mene oga'uma. Rehano zeḡe'a gezo vire dehera'udu'u, oga'uma. Ebu ibi'a azaḡa goro ḡehaḡa zuni haḡaido, bio zuni ḡoḡore vuzu'e'ete'e goroga. ⁵ E'ano'o Farisea azaḡa zuni Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a ḡadiniro, raena'a, 'Nougaduni ḡae tahi'a tahi'a'e ibi'a azaḡa goro'e mene zamare borofe'ohe? Rehano 'evoreze torahoo ogau'ohe?'

⁶ Iesu ani naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Peroveta vazeḡa Isaia'e za, zamaze aheu azaḡa rae zamare'ena'a, buka zaḡoḡa zamaḡano 'ahige tirota'a'e, hubehune tiro.

'Adi azaḡani'e hebe hina da'o rae ḡihihe'ohe. U zamaze'e nuu. ⁷ Eḡe mazao kurau tauḡe'ohe. Zeḡe 'iradugu ḡoe'ani'e vaze goro ḡoe'a da'o.

⁸ Za'e Badi'a goro ḡoe'a enonani'ohe. U vaze goro ḡoe'a uratohau rinede'ohe.'

⁹ Hena bare zina'a, 'Za'e Badi'a goro ḡoe'a zamare doḡo'arau'ena'a, enonani'ohe, zae ibi'a azaḡa'a ihozidote'e ḡoe'a da'o obone radoga veize.

¹⁰ Mazaḡa Mose ani raena'a, "Vi'u mogo gubazo'i." ebu 'Iniu'a ane vi'a moga rae sausauno'idene, mau runo'i.' ¹¹ Rehano za'e 'ahige ra'ohe. Vaze 'ahogani'a moga ga vi'a nifo, raena'a, "E ḡa dana'oga mene idaḡa, mazaḡa eḡe tohe'e ḡa ḡanifo, rehano Badi'a ha'uma." ¹² 'Ouge reifone, za'e, e'e vazeḡani'a, vi'a ḡa moga mene danani'uma ra'ohe. ¹³ E'ano'o za'e, zae'a ihoze oname'ete'e ibi'a azaḡa'a ihozidote'e ḡoe'a u'ano, Badi'a ḡoere rae mode'ohe. Za haḡai 'uguḡa ḡehaḡa haḡae'ohe.'

Vaze sausaune'ete'e ḡauḡa (Mataio 15:10-20)

¹⁴ Ebuni Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa bare huziro. Ebu raena'a, 'Zae nidu'a, ego'i, ebu edero'i! ¹⁵ Enoneono'o hebeo diuḡe'ete'e ogomuḡani'e vaze mene sausaune'ohe. Rehano zamaono'o bua' onae'ete'e ḡauḡani'a vaze sausaune'ohe. ¹⁶ Teḡaḡeta vazeḡani'e igi'uma.'

¹⁷ Iesu ani vaze ḡuḡuvaḡa muhizadu, ne diuḡe onamiro. Ebu ane tahi'a tahi'a'a, ḡoere e'e huga ihozoga veize ani ḡadiniro. ¹⁸ Ebuni ani'a naenaezina'a, ahige reiro. 'Zae zuni zamaze mene 'adu'ehehe? Enone'ono'o hebeo diuḡe'ete'e ogomuḡani'e vaze mene sausaune'ohe. ¹⁹ Mazaḡani'e zamao mene diuḡe'ohe. Rehamo isio da'o diuḡe'ohe. Ebuni mode'ete'e haba'anono'o buau'ohe.' Ḡoere 'adi ra'eta'a'e, Iesu ani, ogomu nidu'a a'a'e anoga idaḡa rae ra'ohe.

²⁰ Hena bare zi'ena'a, 'Zamaono'o bua' onae'ete'e ḡauḡani'a, vaze sausaune'ohe. ²¹ Mazaḡani'e vaze zamaono'o zamarone sau'ani'a bua' onae'ohe: nogoba teite ḡiriu baze'ete'e, ²² ḡonore, gorugoru, vaze hahu teite baze'ete'e, te'one, haḡai sau'a, ḡuriro, ubuma ḡezoga, ahiahi, ḡuriro ḡoe'a aduga, niḡa bare ḡihine, ebuni haḡai tauḡi tauḡe. ²³ 'Adi sau'a nidu'ani'e vaze zamaono'o fureru'ohe. Ebu vaze sausaune'ohe.'

TuroFenise roḡaeḡa Iesu mazao firo (Mataio 15:21-28)*

²⁴ Iesu e'ano'o iḡunadu, Turo zuni Sidono haba'a onamiro. Ebuni ne 'ahogano diuḡiro. Ani ura'e ane'a onairote'e, vaze'a ederoga mene uratiro. Rehamo vaze'a mene ederadu, Iesu'a 'u'uru radoga ibiḡa o'o'a.

²⁵ U roḡae 'ahoga aboḡani'e, vine sau'ani'a rana reirote'e. E'e roḡaeḡani'a Iesu hariḡa iḡirotene, onairo. Ebu Iesu odaḡa babaḡano

gūguriro. ²⁶ Ani'e |iGuriki|r* roḡaeḡa, TuroFenise haba'ano bororaro. Ani Iesu uminiro, vine sau'a aboḡa mazaono'o hegone bunoga veize.

²⁷ Rehano Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ne tahi'aḡa isize ge au usuranoga. Mazaḡa tahi'a ogomu madu, guni veize feuno zenoga'e mene manoḡa.' ²⁸ Roḡae ani naenaeniro. 'Ahige reiro. 'Zuhi'a Boro, hube, rehano ḡuni'e fata 'u'ḡano tahi'a ogomu mumuḡa au'ohe.' ²⁹ Ebuni ani'a roḡae bare nina'a, 'ahige reiro. 'Ga ḡoere'e idaga bobo, ne onamo'i. Vine sau'a ai aboḡo mazaono'o buaneha.'

³⁰ Ebuni roḡae ai ane ne onamiro. Abogani'e ane bazuni fataḡano baze'enogano haniniro. U vine sau'ani'e ani zamaono'o buaro.

Iesu'a teḡa 'uhu zu ḡoe'a o'o'a vazeḡa fainiro

³¹ Ebuni Iesu ani Turo haba'a modirotene, Sidono ebu ne gaubanana haba'anono'o vitau onamiro. Ebu Galilea du'uraḡano feuri' onamiro.

³² Ebuni vaze nu'a teḡa 'uhu zu ḡoe'a o'o'a vazeḡa, Iesu vaḡe zamahu onairo. Ebu uminiro, ane evo'a ane ranatoga veize. ³³ Iesu'a ḡuḡuva zamaḡanono'o zamahu vaḡiniro. Ebu evo'a hudu'a hina teḡaga ho'oga ru'uniro. Ebu so'abidadu, mazaḡa oboniro. ³⁴ Ebu adure ite ḡiane'ena'a, heriro. Ebu 'ahige rae niro. 'Efata' (Goere e'e hugani'e 'Teḡaḡo bohatano'i') ³⁵ Ebu teḡaḡani'a bohataro, mazaḡa zu manoradu, fairu ḡoeriro.

³⁶ Iesu'a ziro, vaze 'ahoga 'ahoga mazao mene hairoga. Rehano ani'a bare bare zirotene, ze'e bare bare haire ragaviro. ³⁷ Zeḡe zama nidu'a zaguzagaro, raena'a, 'Ani, gau nidu'a faifaine haḡae'ohe. Teḡaze 'uhuḡa azaḡa faizadu, ḡoere igi'ohe. Ebu ḡoe'a o'o'a azaḡa faizadu, ḡoere'ohe.'

8

Iesu'a vaze daha ḡazaḡa (4000) ḡubuziro (Mataio 15:32-39)

¹ E'e madaḡano, vaze ḡuḡuvaḡani'a bare nu'oraro. Ze'e ogomuze o'o'a. Iesu'a tahi'aḡa huziro, ebu ziro. ² E'e 'ahi duḡuru vetuḡazi'ohe, mazaḡa ze mada uḡidu eḡe teite radeha, zu ogomuze o'o'a. ³ Vinini tare nezeo tuḡuzine, ibio higau bauri'uma. Nu'e haba faḡanono'o onaeha.'

⁴ Ebu tahi'aḡani'a ane ḡadiniro. 'Haba boha'ano 'ada, noumao ogomu ḡehaḡa horonadu, 'ahi duḡuru ḡubuzi'uma?' ⁵ Iesu'a ḡadizena'a, 'ahige reiro. 'Zae mazao |iberedi|r nugu'e'e?' Ebu ze'a, 'Fu'o tu aheu fare (7)' rae reiro.

⁶ Ebu vaze ḡuḡuvaḡa zina'a, 'Rahao ehoro'i!' 'Ougadu beredi fu'o aheu fare madu Badi'a uminiro. Ebu vaheḡadu vaze ḡuḡuvaḡa zenoga veize ane tahi'aḡa ziniro. Ebu tahi'aḡa'a ḡahugiro. ⁷ Ze'e ḡozone komeḡa nu zuni'e'e. Iesu'a e'e veize kuraro, ebu tahi'aḡa zina'a, 'Ḡahuge ragavo'i!' reiro. ⁸⁻⁹ Zeḡe nidu'a au ubararo. Vaze nidu'a'e 4000. Ebu iberedi ḡaha'aḡaha'a tunahuo mae mae ufiro. Tunahu fu'o aheu fare iriva'oniro. ¹⁰ Ebu zeḡe nidu'a tuḡuziro. Iesu ani zogone iḡunadu, tahi'aḡa teite ḡasio ehoradu, Dalumanuta haba'a mone onamiro.

Farisea azaḡani'a haḡai nu badeḡa uratiro (Mataio 16:1-4)

¹¹ Farisea azaḡani'a onairo, ebu Iesu teite ḡoere hina naenaetitiro. Iesu so'onoga rae, Iesu'a, Badi'a gigi'a hina haḡai nu badeḡa* haḡaoga uratiro.

¹² Iesu ani here'ena'a, zamaḡani'a adudaro, ebu 'ahige reiro. 'Nougadu 'ahi

azaġa'e haġai nu badeġa urate'ohe? E hubehune zae zi'ohe. 'Ahi duġuru veize haġai nu badeġa'e mene haġai'uma.'

¹³ Ebu ani'a muhiziro. Bare ġasio ehoradu, du'ura mone afa fare onamiro.

*Farisea azaġa zu Heroda |iisiti|r (yeast)**

(Mataio 16:5-12)

¹⁴ Iesu tahi'a'e |iberedi|r mouga aġutaro 'ahine, ze'e tiba da'o ġasio ufi odohiro. ¹⁵ Iesu'a iraduguzena'a 'ahige reiro. 'Faine ġiano'i! Heroda zu Farisea azaġa |iisiti|r ġiano'i!' ¹⁶ Ze'a ġo'ane'ena'a, "Eme'a iberedi mene odoheha 'ahine, 'ouge ra'ohe."

¹⁷ Iesu'a ze nagini ġo'anirota'a'e ederirotene, ziro, raena'a, "Nou gadu beredi nu mene odohate'eano'o ġo'ane'ohe? Za'e ize mene ederehehe ga mene zamarehehe? Zamaze uzaboġahehe?" ¹⁸ Ubumazeta, rehano mene ehamu'ehehe? Teġazeta, rehano mene igi'ehehe? Za mene zamare'ehehe, ¹⁹ eġe'a vaze daha fu'o (5000) veize, |iberedi|r fu'o (5) vahegirota'a'e? |iBeredi|r ġaha'a ġaha'a'e tunahu nugu iriva'oniro?" Zeġe'a nina'a, 'Gaubanana aheu fare (12)' reiro. ²⁰ Iesu'a zina'a, 'Ebu vaze daha ġazaġa (4000) veize, |iberedi|r fu'o tu aheu fare (7) vahegirotene, |iberedi|r ġaha'a ġaha'a'e tunahu nugu iriva'oniro?' Zeġe'a naenaeni'ena'a, 'Fu'o tu aheu fare (7)' reiro. ²¹ 'Za ize mene zamare'ehehe?' Iesu'a 'ouge rae gadiziro.

Betesaida neġano Iesu'a vaze ubumaġa kuruġa fainiro

²² Iesu'a tahi'aġa teite Betesaida neġano feuriro. Feurirotene, vaze nu'a vaze ubumaġa kuruġa, Iesu vaġe abine onairo. Ebu ubumaġa obonoga rae, umidiro. ²³ Iesu'a vaze ubumaġa kuruġa evo'ano abinadu, ne huni enoga tutune onamiro. Ebu vaze ubumaġano so'abidadu, evo'a ubumaġa ranatiro. Iesu'a ġadiniro. 'Ġa ġau nu horone'ehehe?' ²⁴ Vaze ubumaġa kuruġani'a, dude ehamanadu, 'ahige naenaeni. 'Vaze horoze'e rehano, ire teige edau ragave'ohe.' ²⁵ Ebuni Iesu'a evo'a bare ubumaġa ranatirotene, vaze ubumaġa kuruġa riġa ehamaro, ebuni ubumaġa manoriro. Ġau nidu'a faine horoniro. ²⁶ Iesu'a ane ne tuġune oname'ena'a, 'ahige reiro. 'Betesaida neġa ize ago diuġo'i!'

Petero'a Iesu'e Keriso rae reiro

(Mataio 16:13-20, Luka 9:18-21)

²⁷ Ebu Iesu'a tahi'aġa teite Kaisaria Filipi haba'a neġa neġa onamiro. Onamirote'e zamaġano, Iesu'a tahi'aġa ġadiziro. 'Ahige reiro. 'Vaze vaze'a raena'a, e'e iniu rae ra'ohe?' ²⁸ Ebu zeġe'a niro. 'Vaze nu 'ane, ġa'e Ioane Babatiso rae ra'ohe. Nu'e raena'a, Elia* rae ra'ohe, ebu vaze nu'e raena'a, peroveta vazeġa 'ahoga rae ra'ohe.' ²⁹ Ane'a ġadiziro, raena'a, 'Za'a ra'etene, e'e iniu?' Petero'a raena'a, 'Ġa'e Keriso.' reiro. ³⁰ Iesu'a iraduguziro. 'Petero'a izidi ra'eta'a'e, vaze 'ahoga 'ahoga ago zo'i!'

Iesu'a aduga hidi'uma hariġa ebu rune hariġa reiro

(Mataio 16:21-28, Luka 9:22-27)

³¹ Ebu Iesu'a ġadahe ihoziro, raena'a, 'Eġe, Vaze Ubuga*ni'a aduga ġehaġa hidi'uma. Ebu vaze boro boro, zuni Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro, ebu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaġani'a he'ehe'ehi'uma, ebu uġuhi'uma. Ebuni mada uġidu zamaġano bare ġabode iġuni'uma.' ³² Ani'a ġoere 'adi doġo'ani rae fureniro. Ebu Petero'a Iesu ane genaġano mae niro, ebu 'Ga'e ago 'ouge ro'i!' rae

roniro. ³³ Ronirotene, Iesu'a tehadu, ane tahi'a tahi'a ġiaze'ena'a, Petero ta'iroharo. 'Ahige reiro. 'Ege mazaono'o vaġino'i! Satani! Ġa'a zamare'eta'a'e, Badi'a ibio mene zamare'ohe, rehano vaze ibio zamare'ohe.'

³⁴ Ebuni ani'a vaze ġuġuvaġa zuni ane tahi'a huziro. Ebu 'ahige rae ziro. 'Iniu'a eġe ġarunio hegoti'uma ro'idene, ane edeġa haġaiġa modo'i, ebuni ane satauro* heratadu, eġe ġarunio hegoto'i! ³⁵ Mazaġa ahiri moneo da'o zamare'ete'e vazeġani'e, ġaboneġa sausauni'uma. Eġe veize zuni Badi'a hari manōġa veize, ahiri moneo mene zamare'ete'e vazeġa'e, ġabone manōġa hidi'uma. ³⁶ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a u'ano, ġaboneġa modine, nagini manōġa hidi'uma? ³⁷ Ane'a ane ġabone mouga veize, nagini hina e'e naeġa haġai'uma? ³⁸ Izidi'e vaze'a Badi'a mazao mene fie'ohe, ebu haġai sau'a haġae'ohe. Vaze'a eġe u'ano zuni eġe ġoere u'ano mazagaronine, eġe, Vaze Ubuga zuni ani u'ano mazagarohi'uma. E'e madaġano, eġe Mama aġaġa manōġa* zamaġano, tuġure viga zaġoġa zaġoġa teite eġe'a ovai'uma.

9

¹ Ebu hena 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Za nu 'ada radiu'eta'a'e, mene ruda'uma, onamo Badi'a'a ġiġi'a inaraġa hina ibitohanoga veize onai'uma. E'e horoni'uma.'

Iesu iragani'a nufiro

(Mataio 17:1-13, Luka 9:28-36)

² Mada fu'o tu tiba fare enogano Iesu'a Petero, Iakobo ebu Ioane zamazadu, zeġe da'o maġa boro itiro. Ebuni zeġe ubumao Iesu iragani'a nufiro. ³ Zuni dabuagani'a 'uranadu, vazavazahiro. Haba nidu'a zamaġano vaze'a mene 'ouge vuzu'e dehene'ohe. ⁴ Ebuni Elia'a Mose* teite zeġe maza fureranadu, Iesu ġoreniro. ⁵ Petero'a Iesu nina'a, 'Ihore vazeġa! Eme 'adama radiu'eta'a'e manōġa tauġi. Nugo taruha uġidu ogoratihi, tiba ġae veize, tiba Mose veize ebu tiba Elia veize.' ⁶ Ani aġu'a, nagini re'uma'e. E'ano'o 'ouge reiro, ze rihau rudaro 'ahine. ⁷ Ebu ġoze'a feuradu, zeġe 'uiro. Ebu ġoze zamaġanono'o ago 'ahoga iġiro, raena'a, "Adi'e eġe Ubude, eġe zamarone. Goe'a egohano'i!" ⁸ Zeġe'a ehamarotene, vaze 'ahoga mene horoniro, rehano Iesu da'o horoniro.

⁹ Ze'a maġanono'o ovairote'ea, Iesu'a ziro, raena'a, "Zae ubumao fureranate'e ġauġani'e, vaze mazao ago rae fureno'i, onamo Vaze Ubugani'a runeono'o bare ġabode iġunogano." ¹⁰ Zeġe'a ani ġoere egoharo. Rehano zeġe da'o bone ġo'ane vaġiro, raena'a, 'Iesu'a runeono'o bare ġabode iġuni'uma ra'eta'a'e nagini?' ¹¹ Ebuni zeġe'a Iesu ġadinena'a, 'Nougadu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a raena'a, "Ibite'e Elia'a onai'uma." ra'ohe?' ¹² Iesu'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Elia'e hubehune ibite onai'uma, ġau nidu'a mae izifoga. Nougadu ibite bone buka zaġoġa zamaġano'e raena'a, "Vaze Ubuga'e aduga ġehaġa hidi'uma, ebu rae o'o'ni'uma." reido? ¹³ Rehano eġe'a zi'ohe. Elia ai onaeha, ebu vaze nu'a ane mazao zeġe ura haġaiġa haġaeha, ibite buka zaġoġa zamaġano tirete'e teigena'a.'

Iesu'a, vine sau'ani'a ohoze kome'a ragano reirote'e fainiro

(Mataio 17:14-21, Luka 9:37-43a)

¹⁴ Iesu zuni Petero, Iakobo ebu Ioane, zeġe ġazaġa'a ane tahi'a fu'o tu ġazaġa fare mazao feuri 'ovoiro. Vaze ġuġuvaġani'a, zeġe fu'o tu

gāzaga fare edau gēgezoga horoziro. Ebu Mose goro gōe'a ihoze'ete'e azaḡani'a, Iesu tahi'a tahi'a teite rotetiro. ¹⁵ Ebu vaze gūguvaḡani'a Iesu horonirotene, zaguzaganadu, ane vaḡe dure onamiro, ebu hidadu matu'oharo. ¹⁶ Iesu'a ane tahi'a ḡadizena'a, 'Zeḡe teite nagini u'ano rotete'ohē?' rae ziro. ¹⁷ Ebu vaze 'ahogani'a gūguva zamaḡanonono' naenaeni'ena'a, 'Ihore vazega, e ubudehe gae vaḡe tutune onaeha, mazaḡa ani'e vine sau'ani'a ragano radu, ḡoeroga mene idaḡa. ¹⁸ Vine sau'ani'a agatini'etene, rahao mae feune'ohē. Hebe'anono'o busure'ohē. ḡonoga aḡite'ohē, ebu ahi'ani'a taidu'ohē. E gae tahi'a tahi'a mazao, vine sau'a hegone bunoga veize ḡadimana rehano, ze hegone bunihira, rehano mene idaraneha.'

¹⁹ Amaḡe Iesu'a zina'a, 'O! Za Badi'a mazao mene fie'ete'e azaḡa! E za teite nouge da'o radiu ona'uma? E nouge ihoze oname'e'uma? Tahi'a kobe'a tutune aro'i eḡe vaḡe.' reiro. ²⁰ Zeḡe'a ane vaḡe tutune ariro. Vine sau'ani'a Iesu horonirotene, tahi'a kome'a mae ketoketoniro. Rahao higau bauriro, ebu kiure ragaviro, ebu hebe'anono'o busuriro. ²¹ Iesu'a moga ḡadiniro. 'Ahige reiro. 'No'e madaḡano ani ugi 'ahi meiro?' Mogan'i'a nina'a, 'Ani kome'a madaḡano meiro.' ²² Ebu raena'a, 'Iḡaiḡa ire roga zamaḡano za vu zamaḡano, vine sau'ani'a mae feune'ohē, ani ura'e ḡaboneḡa zausaunihi raduni. ḡa fainoga edeḡa ro'idene, vetuḡafo'i ebu danafo'i!' ²³ Iesu'a niro. '“Ḗa edeḡa ro'idene” rae ihi'ehehe? Badi'a mazao fie'ete'e vazeḡani'e, nagi gaḡa haḡaoga'e edeḡa. ²⁴ Tahi'a kome'a mogani'a ḡarihe ḡihau niro. 'Ahige reiro. 'E Badi'a mazao fie'ohē. Rehano eḡe'a mene idaru'ete'e moneo, danaho'i!'

²⁵ Iesu'a vaze ḡehaḡani'a dure onairote'e horozirotene, vine sau'a ta'irohoro. 'Ḗa, vaze mae uhune'ete'e zu mae babone'ete'e vineḡa sau'a! Eḡe'a ḡa'ohē. Ane mazaono'o buano'i! Ane ragano bare ago ro'i!' ²⁶ Vine sau'ani'a ḡihau ḡaniḡanau'ena'a, tahi'a kome'a mae ketoketonadu, buaro. Ebu tahi'a kome'ani'a rune teige baziro. Vaze ḡehaḡani'a ani horonadu, ze 'ane ani rudaneha reiro. ²⁷ Rehano Iesu'a evo'ano mae ḡihiniro, ebu tahi'a kome'ani'a iḡune edaro.

²⁸ Iesu'a ne 'ahoga diuḡirotene, tahi'aḡani'a sifu sifu ḡadiniro. 'Nouga'ahi emeḡe'a vine sau'a hegone bunoga mene idaraneha?' ²⁹ Iesu'a zina'a, 'Vine sau'a 'ahiguḡa'e kuru hina da'o hegoze buze'ohē. Mene kuraune'e, vine sau'a 'ugugani'e hegoze buzoga'e mene idaḡa.'

Iesu'a rune hariḡa bare reiro

(Mataio 17:22-23, Luka 9:43b-45)

³⁰ Iesu'a ane tahi'a tahi'a teite e'e haba'a mode iḡunadu, Galilea haba'ano vitau onamiro. Ebu Iesu'e ane'a noumao radiu'ete'e, vaze'a ederoga mene uratiro. ³¹ Mazaḡa ani'e tahi'aḡa ihoze'ena'a, onamiro 'ahine. 'Ahige reiro. 'Eḡe, Vaze Ubugani'e, vaze'a me'uma, ebu uḡuhi'uma. Ebu mada uḡidu zamaḡano bare ḡabode iḡuni'uma.' ³² Rehano ze'e, ani'a ḡoerirota'a'e mene zamariro, ebu ze'a ḡadinoga rihoro.

Iniu'e hitaḡano ra'ohē?

(Mataio 18:1-5, Luka 9:46-48)

³³ Ze'a Kaperanauma neḡano feuriro. Zeḡe'a ne diuḡirotene, Iesu'a tahi'aḡa ḡadiziro. 'Za ibio onaate'e zamaḡano, nagini ḡo'ane onaeha?' reiro. ³⁴ Rehano ze'e mene ḡoreniro, ibio onaate'e zamaḡano iniu niḡa boro raena'a, zeḡe'a zeḡe bare ḡo'aziro 'ahine. ³⁵ Ebu Iesu'a ehoradu, ane tahi'a gaubanana aheu fare (12) huziro. Ebu 'ahige rae ziro. 'Iniu'a

nīga boro reihi reine, ani'a ane bare 'u'uḡano re'uma, ebu tuḡure vazeḡa re'uma. ³⁶ Ebu ani'a ohoze kome'a zamahanadu, zeḡe zamao ohoniro, ebu evo'a hina ohanadu, 'ahige rae ziro. ³⁷ Iniu'a eḡe u'ano tahi'a kome'a 'ahiguḡa mae ḡihinine, ani'e eḡe mae ḡihihe'ohe. Ebu iniu'a eḡe mae ḡihinine, ani'e eḡe da'o mene mae ḡihihe'ohe, rehano Badi'a, eḡe Mama zuni mae ḡihine'ohe.'

Iniu'a mene rofine, ani eme danafe'ohe
(Luka 9:49-50)

³⁸ Ioane'a Iesu niro. 'Ihore vazeḡa, vaze 'ahogani'a ḡae niḡano vine sau'a sau'a hegoze buzirote'e emeḡe'a horoniro, ebu emeḡe'a ani garariro, ani'e emeḡe teite mene rau'e 'ahine.' ³⁹ Rehano Iesu'a ziro. 'Ani ago gararo'! Mazaḡa eḡe nio gigi'a inaraḡa haḡae'ete'e haḡaiḡa* haḡae'ete'e vazeḡa, e'e haḡaiḡa enogano, eḡe ni mene sausaune ḡoeri'uma. ⁴⁰ Mazaḡa eme mene rofe'ete'e vazeḡani'e, emeḡe danafe'ete'e vazeḡa. ⁴¹ E hubehune zi'ohe. ḡae'a Keriso niḡa mae ḡihine'ete'e u'ano, iniu'a gagone vuḡa ḡanine, ani'e hubehune e'e naeḡa me'uma.'

Haḡai sau'ano tutune ve'one'ete'e
(Mataio 18:6-9, Luka 17:1-2)

⁴² 'Tahi'a kome'a 'ahiguḡa eḡe mazao fie'ete'e zamaḡano, iniu'a haḡai sau'ano tutune ve'onihī reine, ani'e hadi boro bagaḡa 'unuḡano autadu, davarao mae feunine, manōḡa. ⁴³ Ebu evo'o'a mae ve'o'o'idene, vari'e modo'! Evo'o naeḡa o'o'a re'udemo, 'ouge ḡabone hidoga'e manōḡa. Hena evo'o aheu radu, radiu tuḡutuḡu ireḡa* diuḡoga'e sau'a. ⁴⁵ Ebu odaḡo'a tutu'e ve'o'o'idene, vari'e modo'! Odaḡo naeḡa o'o'a re'udemo, 'ouge ḡabone hidoga'e manōḡa. Hena odaḡo aheu radu, radiu tuḡutuḡu ireḡa diuḡoga'e sau'a. ⁴⁷ Ebu ubumaḡo'a tutu'e ve'o'o'idene, ḡude modo'! Ubumaḡo tiba re'udemo, 'ouge Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a diuḡoga'e manōḡa. Hena ubumaḡo aheu radu, radiu tuḡutuḡu ireḡa diuḡoga'e sau'a. ⁴⁸ E'e haba'ano radiu tuḡutuḡu idiga ḡehaḡani'a, vaze ahi'a au radiu'e'uma, zuni ireḡani'e mene vida'uma.

⁴⁹ Vaze nidu'a'e ire hina dehezi'uma. ⁵⁰ Dama'e manōḡa, rehamo dama'a aberaune, nouge nouge bare inini'uma? Zama'a manorifine, dama zamao to'i, zuni nabudizeta tone radiu tiburano'!

10

Iesu'a roḡae hegone'ete'e ḡoe'a ihoziro
(Mataio 19:1-12, Luka 16:18)

¹ Iesu'a e'e haba'a mode iḡunadu, Iudea haba'a onamiro. Ebu Ioridana vuḡano fariro. Ebu vaze ḡuḡuvaḡani'a ane vaḡe bare isau onairo. Iesu ani, ane'a iḡaiḡa haḡaidote'e teige, ihoziro. ² Ebu Farisea azaḡa nu'a Iesu tuhune nurifine ani vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a inuga hegonoga'e idagahehe?" ³ Iesu'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Mose goro ḡoe'a'e nouge ra'ohe?' ⁴ Zeḡe'a niro. 'Mose'a raena'a, ohoze'a inuga hegonoga veize, fefa teadu, inuga ha'uma, ebu hegoni'uma.' ⁵ Rehano Iesu'a ziro. 'Za'e teḡaze riḡa 'ahine, Mose'a goro ḡoe'a 'adi tiro. ⁶ Rehano ḡadaheḡano, Badi'a'a haba nidu'a haḡairote'e zamaḡano, "Badi'a'a ohoze zu roḡae haḡairo. ⁷ E'ano'o ohoze'a vi'a moga muhizi'uma, ebu ani inuḡeta tibura'uma, ⁸ ebu ani anine aheu rehano tiba re'uma." E'ano'o ze'e mene aheu, rehano tiba. ⁹ E'ebano'o Badi'a'a tibunirota'a'e, vaze'a mene 'a'ani'uma.'

¹⁰ Vesu'u zeḡe'a neo diuḡi' onamirotene, Iesu, tahi'aḡani'a ḡadiniro. Ani'a ihozirote'e moneo ḡadimaro. ¹¹ Ebu Iesu'a ziro. 'Iniu'a inuga hegonadu, roḡae 'ahoga meine, a'e ani'a inuga ḡahine ahete'ete'e haḡaiḡa teite idaḡa. ¹² Ebu roḡae'a i'a modadu, ohoze 'ahoga meine, ani zuni i'a ḡahine ahete'ete'e haḡaiḡa haḡae'ohe.'

Iesu'a tahi'a kome'a kome'a veize Badi'a uminiro
(Mataio 19:13-15, Luka 18:15-17)

¹³ Vaze nu'a Iesu vaḡe eneze zamaze onairo, Iesu'a evo'a ranao touga veize. Rehano Iesu tahi'a tahi'a'a roziro. ¹⁴ Iesu'a e'e horonirotene, zamaḡa ḡuḡiniro. Ebu tahi'aḡa ziro. 'Tahi'a kome'a kome'a tuguzo'i, eḡe vaḡe aroga! Ago gararo'i! Mazaḡa Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa'e, tahi'a kome'a kome'a teige Badi'a ḡoere igi'ete'e vazeḡa. ¹⁵ E hubehune zi'ohe. Iniu'a tahi'a kome'a teige, Badi'a'a ibitohau'ete'e mene mae ḡihinine, Badi'a'a mene ibitoha'uma.' ¹⁶ Ebu Iesu'a tahi'a kome'a tiba tiba ohane ḡihinadu, manina tiro, ebu evo'a zeḡe ranao teadu, Badi'a uminiro.

Ma'ora vazeḡa

(Mataio 19:16-30, Luka 18:18-30)

¹⁷ Iesu ani'a iḡunadu, ibio onamirotene, ohoze 'ahogani'a dure onairo, ebu Iesu babagano obena hina tugadu, ḡadiniro. 'Thore vazeḡa manoga, e nagini haḡaine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma?' ¹⁸ Ebu Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ḡa nougaduni "E manoga" ra'ohe? Vaze manoga'e o'o'a. Rehano Badi'a da'o'e manoga. ¹⁹ Ga'e Mose ḡoro ḡoe'a edeḡa. A'e "Vaze ago mano'i. Inugo ago ḡahine aheto'i. Ago ḡonotano'i. Ago ḡurire ḡoero'i. Ago 'u'uru mo'i. Vi'u mogo ḡubazo'i.'" ²⁰ Ebu ani'a Iesu niro. 'Thore vazeḡa, e'e kobegano'o onao izidi, Mose ḡoro ḡoe'a e'e nidu'a haḡaido.' ²¹ Iesu'a ubuma 'ue, ane ḡiani-ro, matu'oharo, ebu 'ahige rae niro. 'Ḡa'e gau 'ahoga ize mene haḡaeaha. Onamo'i! Ḡae tohe zuni habaḡo nidu'a hoite modo'i, ebu e'e |imoni|rga'e toheze o'o'a azaḡa zeno'i! 'Ougine, ḡabone manoga me'uma Badi'a mazao. Ebuni eḡe ḡarunio aro'i!' ²² Ani'a e'e ḡoe'a iḡirotene, vetuḡararo. Ebu zamaḡa are'ena'a, onamiro, mazaḡa ani'e ma'ora* vazeḡa 'ahine.

²³ Iesu'a tahi'aḡa ḡiaze ragavadu, 'ahige rae ziro. 'Ma'ora vazeḡa'e, Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e riḡa bagaḡa.' ²⁴ Ebu zeḡe'a e'e ḡoe'a iḡirotene, zaguzagaro. Rehano Iesu'a bare ziro. 'Eḡe tahi'a tahi'a, Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e riḡa bagaḡa. ²⁵ Kamero'e niduru ho'oga diuḡoga'e riḡa. Rehano ma'ora vazeḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e ufeta riḡa.'" ²⁶ Ze e'e iḡirotene, zamaze nidu'a zaguzagaro, ebu Iesu niro. 'Ahige reiro. "Ougine, iniu'a da'o ḡabone hidi'uma?" ²⁷ Iesu'a ḡiazadu, ziro. 'Vaze ane'a bare ḡabone hidoga'e mene idaḡa, rehano Badi'a'a vaze ḡabozu'uma. Mazaḡa ani'e gau nidu'a haḡaoga idaḡa.' ²⁸ Petero'a Iesu ḡoreniro. 'Ḡiano'i! Eme tohe nidu'a modadu, ḡae ḡaruna hegote'ohe' ²⁹ Iesu'a rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Vaze 'ahogani'a neḡa, negoḡa, ezeḡa, vi'a, moga, eneḡa ga haba'a, eḡe u'ano zu Badi'a hari manoga u'ano modine, ³⁰ ani izidi madaḡano ḡae sinahu e'e bare me'uma. Neḡa, negoḡa, ezeḡa, vi'a, eneḡa ebu haba'a bare me'uma, rehano aduga zuni hidi'uma. Ebu mada ḡonagani'a onaine, ḡabone tuḡutuḡu* me'uma. ³¹ Rehano ibite'ete'e azaḡa ḡehaḡa'e vesi'uma, u vese'ete'e azaḡa ḡehaḡa'e ibiti'uma.'

Iesu'a ḡae uḡiduḡano ane rune hariḡa reiro
(Mataio 20:17-19, Luka 18:31-34)

³² Iesu ebu ane tahi'a tahi'a'a, Ierusalem a ibigano oname'egano, Iesu'a ibitiro. E'e gianirotene, ze'e zaguzagaro. Hegotirote'e azağa zuni riharo. Ebu Iesu'a ane tahi'a gaubanana aheu fare (12) bare huze onairo. Ebu nagini'a ane mazao furera'uma, e'e ihoziro. ³³ 'Ahige reiro. "Giano'i, eme'e Ierusalem a ite'ohe, ebu ege, Vaze Ubugani'e dibu'o vazega gihi'agihi'a zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağani'a obohe ti'uma. Ebu zege'a raena'a, 'Ga'e ruda'uma,' re'uma. Ebu Badu'a agu'a azağa* 'evoreo ri'ih'i'uma. ³⁴ Zege'a girihoni'uma, so'abide vahi'uma, masihi'uma, ebu uguhi'uma. Ebuni mada ugidu zamağano, bare gabode iguni'uma.'

Iakobo ebu Ioane'a Iesu uminiro
(Mataio 20:20-28)

³⁵ Zebedeo ubuga, Iakobo zuni Ioane'a Iesu vage onaadu, 'ahige rae niro. 'Ihore vazega, eme gau 'ahoga gae'a hağaofoğa ra'ohe.' ³⁶ Iesu'a gadize'ena'a, 'Za ura'e, e'a nagini hağao zinihi ra'ohe?' ³⁷ Ze'a raena'a, 'Gae'a zuhi'a me'uma madağa mo'idene, eme aheu, 'ahoga eda'e moneo, 'ahoga kauri moneo ohofoi, eme nife boro reifine.' ³⁸ Rehano Iesu'a zina'a, 'Za'e agu'a, nagini umide'eta'a'e. Ege'a gage'ete'e bioga'e aduga hidi'ete'e bioga, zae zuni e'e hina gagi'umahehe? Zuni ege bapatizohi'uma bapatizoga hina zae zuni bapatizohi'umahehe?' ³⁹ Zege'a 'O'e' rae niro. Ebu Iesu'a zina'a, 'Ege'a gagi'uma bioga'e, zae zuni e'e hina gagi'uma, zuni ege bapatizohi'uma bapatizoga hina, zae zuni bapatizohi'uma. ⁴⁰ Rehano eda'ehe naeo zuni kaurihe naeo ehor'i'uma azağa'e, ege 'ane mene re'uma. Rehano e'e haba'a'e, Badi'a'a ohozi'uma reirote'e azağani'a da'o ehor'i'uma.' ⁴¹ Iesu tahi'a gaubanana (10)'a e'e igirotene, Iakobo zuni Ioane mazao mağaniro. ⁴² Ebu Iesu'a huze nu'ozadu ziro. 'Za edega, avo'a haba'a zamağano, zuhi'a rae zi'ete'e azağani'a, e'e ne azağa ibitozini'ohe ebu zege gihi'a azağani'a ze urate'ete'e idunağano ne azağa rağano hağae'ohe. ⁴³ Rehano za'e ago 'ouge hağao'i! Zae bo'ağano iniu'e gihi'a reihi reine, ani'e zae tuğure vazega heuğa rae re'uma. ⁴⁴ Ebu iniu'a niğa boro reihi reine, ani'e, zae nidu'a veize tuğure igi'ete'e vazega re'uma. ⁴⁵ Mazağa ege, Vaze Ubugani'a onairota'a'e, mene vaze'a ege tuğure egoga veize, rehano ege'a vaze tuğure hağaoga veize, ebuni vaze gehağa sau'a u'ano, ege gabone hina Badi'a dibu'ohanoga veize.'

Ieriko neğano ubumağa kuruğa fainiro
(Mataio 20:29-34, Luka 18:35-43)

⁴⁶ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a Ieriko neğano feuriro. Ebuni Iesu ani, ane tahi'a tahi'a ebu vaze guğuvağa teite Ieriko neğa mode oname'enogano, ubumağa kuruğa zuni umido vazega, niğa Batimeo'a ibi genağano ehore radiro. Ani'e Timeo ubuga. ⁴⁷ Ani'a Iesu, Nazareta ne vazega hanite onairote'e igirotene, huau iguniro. 'Iesu, Davida Ubuga, ege vetuğaho'i!' ⁴⁸ Vaze gehağani'a rone'ena'a, 'Hezoa!' rae niro. Rehano ani bare gihau bagağa huaro. 'Davida Ubuga, ege vetuğaho'i!' ⁴⁹ Ebu Iesu'a edanadu, 'ahige reiro. 'Hune aro'i.' Ebu ubumağa kuruğa vazega huniro. 'Ahige rae niro. 'Zamağa tiba hano'i! Iğuno'i! Ani'a hugade'ohe.' ⁵⁰ Ane'a ogote'ete'e dabuğa modadu, ġarihe iguniro, ebu Iesu vage onamiro. ⁵¹ Iesu'a ġadiniro. 'Ga ura ġa mazao nagini hağaihi?' Ubumağa kuruğa vazegağani'a niro. 'Ihore vazega, e ehamatihi ra'ohe.' ⁵² Ebu Iesu'a niro. 'Onamo'i! Ġae'a Badi'a mazao fie'ete'e'a ġae bare fai'eha.' Ebu ġarihe hune ubumağa ra'arotene, Iesu ġarunio hegotiro.

11

Iesu Keriso'a Ierusalemā neḡa diuḡiro

(Mataio 21:1-11, Luka 19:28-40, Ioane 12:12-19)

¹ Iesu'a, ane tahi'a tahi'a teite Ierusalemā neḡa hanitiro, ebu ne aheu, niḡa Betefage ebu Betania zuni hanitiro. Ebu Olive maḡa uhiḡano bone, Iesu'a tahi'aḡa aheu tuḡuziro, ² ebu ziro. 'Zazore mone neḡa onamo'i. E'e neḡano feurine, vaze'a ize mene ehorirote'e |idoniki|r ubuga batune touga horoni'uma. Fuhi'adu mae onao'i. ³ Vaze'a ḡadizena'a, "Za nagini nouge'ohe?" ro'idene, 'ahige rae zo'i. "Zuhi'a Boro'a urate'ohe. Vesu'u bare mae onai'uma."

⁴ Ze onamiro, ebu |idoniki|r ubuga ibiheta genaḡano batune touga horoniro. Ani'e ibio edau radiro, ebu zeḡe'a fuhi'iro. ⁵ E'ea edau radirote'e azaḡani'a ḡadiziro. 'Ahige reiro. 'Za nougadu |idoniki|r ubuga e'e fuhi'e'ohe?' ⁶ Ebu ze'a naenaezina'a, Iesu'a zirote'e ḡoe'a zirotene, tuḡuze onamiro.

⁷ Ze'a |idoniki|r ubuga Iesu vaḡe mae onairo. Ebu zeḡe dabua |idoniki|r ḡarugano hirau tirotene, Iesu'a e'e rana ehoriro. ⁸ Ebu vaze ḡehaḡani'a zeḡe dabua ibio hirau tiro. Vaze nu'e, ire ezaga rougeita butuono'o vari'e madu, ibi rana tiro. ⁹ Ebu Iesu zamao onamirote'e, zu ḡaruna onamirote'e azaḡani'a, rae huau'ena'a, 'ahige reiro.

'Hosana!* Badi'a niḡa mae ḡihino'! Zuhi'a Boro niḡano onae'ete'e vazeḡa matu'ohatihi!' ¹⁰ Emeḡe mama Davida'a ibitoharote'e e'e madagani'a onai'uma. Matu'ohatihi! Hosana! Hitanao Badi'a niḡa mae ḡihino'!

¹¹ Ani'e Ierusalemā neḡano feuriro, ebu Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa* zamaḡano diuḡiro. Ḡau nidu'a ḡiane ragave haugirotene, ḡoravararo 'ahine, tahi'aḡa teite Betania neḡa bare onamiro.

Iesu'a |ifigi|r ireḡa roniro*

(Mataio 21:18-19)

¹² Irarirotene, oherebau Iesu ebu ane tahi'a tahi'a'a, Betania neḡanono'o vinini tare onairo. ¹³ Ebu |ifigi|r ireḡa rouḡeta haba faḡanono'o moneni horonirotene, Iesu'a |ifigi|r ireḡa u'a onamiro, huga ḡianoga rae. Ani'a uhiḡa onairotemo, huga o'o'a. Rouḡa da'o horoniro. Mazaḡa |ifigi|r'a mene hudau'ete'e madaḡa. ¹⁴ Ebu Iesu'a |ifigi|r ireḡa niro. 'Vaze'a ḡa hugo mene bare a'uma onamo tuḡutuḡu, mazaḡa ḡa'e mene bare huda'uma.' Ebu ane tahi'a tahi'a'a Iesu'a reirote'e iḡiro.

Iesu'a hoihoi azaḡa Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡaono'o uhiziro

(Mataio 21:12-17, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22)

¹⁵ Iesu ebu ane tahi'a tahi'a, Ierusalemā neḡa bare itirotene, Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa diuḡiro. Iesu ani, Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa zamaḡano, ḡahunohanoga veize hoite'ete'e hoihoi azaḡa, uhize gururuziro. Iudea |imoni|r hina senise'ete'e azaḡa fataḡa, zuni tubugo niniḡa hoite'ete'e azaḡa ehorō ḡauḡa mae ḡihuniro. ¹⁶ Ebu vaze garariro. Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa zamaḡano tohe odohe diuḡe oname buanoga mene uratiro. ¹⁷ Ebu ani'a ihoze'ena'a, 'ahige rae ziro. 'Buka zaḡoḡa zamaḡano 'ahige tiro ga? "Eḡe ne'e vaze nidu'a kuru neḡa re'uma" Rehano zae'a eḡe kuru neḡa zamaḡano ḡonore monede haḡae'ohe.'

¹⁸ Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa, zuni Mose ḡoro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a, e'e hariḡa iḡirotene, Iesu manoga ibiḡa vaḡiro. Mazaḡa vaze nidu'a ani'a ihoze'ete'e egadu, zaguzagaro 'ahine, Iesu

rihoni. ¹⁹ Ġorava urirotene, Iesu ebu ane tahi'a tahi'a, Ierusalem a neġanono'o bare Betania neġa onamiro.

|iFigi|r ireġani'a rorarote'e moneo Iesu'a ihoziro
(Mataio 21:20-22)

²⁰ Oherebau ibio onamirote'eba, |ifigi|r ireġa horoni. Ane huga mo'aġanono'o rorau ovoiro taiga. ²¹ Ebu Petero'a, Iesu'a |ifigi|r ireġa nirote'e ġoe'a zamaro. Ebu Iesu niro, raena'a, 'Ihore vazeġa, ġiano'i! Ġae'a rone sausaunate'e |ifigi|r ireġa roraneha.' ²² Ebu Iesu'a naenaenziro. 'Badi'a mazao fio'i! ²³ E hubehune zi'ohe. Iniu'a maġa 'adi nina'a, "Ġihitadu, davara zamaġano buano'i" rae re'uma. Ebu zamaġa mene 'ada'adi'uma. Zuni ane'a rate'e haġaiġa hubehune furera'uma rae zamari'uma. 'Ouge Badi'a mazao fine, hugani'a ane mazao furera'uma. ²⁴ E'ano'o zi'ohe. Nagini nagini kurau'ena'a, umidi'uma. Ebu hubehune e'e hidi'uma rae zamaradu, fi'uma. 'Ouge haġaine, huga hidi'uma. ²⁵ Za'a edanadu, kuraune, vaze'a zae mazao haġai sau'a haġaate'e rae modo'i. 'Ougine, moze adureo radiu'ete'e'a zae haġai sau'a zuni rae modi'uma.'

Ierusalem a zuhi'aġa azaġani'a Iesu gigi'aġa ġadiniro
(Mataio 21:23-27, Luka 20:1-8)

²⁷ Ze Ierusalem a neġano bare feuriro. Iesu'a, Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano oname'enogano, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro, zuni Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa, ebu vaze boro boro'a, ani vaze onairo. ²⁸ Ebu zeġe'a ġadiniro. 'No'e gigi'aġa hina haġai e'e haġae'ohe? Iniu'a e'e gigi'aġa ġaniro?'

²⁹ Iesu'a naenaenziro. 'Eġe'a ġadimu tiba ġadizi'uma. Zae'a naenaehine, eġe'a zi'uma, no'e gigi'aġa hina haġai 'ahi haġae'ohe. ³⁰ Ioane'a zinirote'e bapatoġa'e, Badi'aono'o ga vazeono'o? Naenaeho'i.'

³¹ Zeġe'a zeġe da'o neneġaniro. 'Ahige reiro. 'Badi'aono'o reine, ani 'ahige re'uma. "Tena nougadu ani ġoere mene mae ġihinido?" ³² U "Vazeono'o reine, ..." ' Vaze ġehaġani'a maġuni'uma rihoni. Mazaġa vaze nidu'a 'ahige rae zamaro, Ioane'e hubehune peroveta vazeġa.

³³ E'ano'o Iesu naenaenziro. 'Ahige reiro. 'Eme aġu'a.' Ebu Iesu'a ziro. 'Eġe zuni no'e gigi'aġa hina haġai 'ahi haġae'etadi mene ihozi'uma.'

12

|iVaini|r mebaġa ġiane'ete'e azaġa hariġa idaidaġa*
(Mataio 21:33-46, Luka 20:9-19)

¹ Iesu'a hari idaidaġa hina ġoreziro. 'Vaze 'ahogani'a |ivaini|r mebaġa ġoraro, ebu hadi ġabiriġa meraro. |iVaini|r maġa edene gige'ete'e iduġa hadi rana hu'iro. Ehamu'ete'e taruhaġa hitanao hadi hina haġairo. Ebu e'e mebaġa, meba ġiane'ete'e azaġa ziniro, ane veize gauoga veize. Ebu avo'a haba'a onamiro.

² |iVaini|r maġa hirive'ete'e madaġa feurirotene, tuġure vazeġa meba ġiane'ete'e azaġa vaze tuġune onamiro, |ivaini|r maġa nu mouga veize.

³ Rehano ze'a obone teadu bouniro, ebuni evo'a isoġa tuġune baroniro.

⁴ Tuġure vazeġa 'ahoga hena bare tuġuniro. Rehano ze'a vadigano maro, ebu mazagarone runiro. ⁵ Hena 'ahoga tuġuniro, rehano mau runiro. Vaze ġehaġa zuni tuġuzi, rehano nu bouziro, nu zimi ruzi. ⁶ Ane mazao ize tiba da'o'e'e, ane ubuga zamarone. Ġonagano, ani tuġune'ena'a, 'ahige reiro. 'Ani eġe ubude 'ahine, ġoe'a eġoha'uma.' ⁷ Rehano ani'a feurirotene,

meba ġiane'ete'e azaġani'a neneġane'ena'a, 'ahige reiro. 'Tahi'a 'adi'e meba vazega iġu'a me'uma vazega. Aro matihi! Mebaġa'e emeġe'a me'uma.' ⁸ Ebu ze'a obone teadu, mau runiro, ebuni |ivaini|r mebaġa enogano modiro.

⁹ |iVaini|r mebaġa vazega'e nagini nougi'uma? Ani'e onaadu, meba ġiane'ete'e azaġa zimi hauġi'uma. Ebuni |ivaini|r mebaġa vase 'ahoga 'ahoga zini'uma. ¹⁰ Za buka zaġoġa zamaġano, 'ahige tirote'e ġoe'a'e me'odiro ga?

"Ne ogoru'ete'e azaġani'a mene uratadu, mae modirote'e hadiġani'e, gaġa boro hadiġa re'uma. ¹¹ 'Adi'e Zuhi'a Boro'a haġairote'e haġaiġa. Emeġe'a ġiane'etene, manoga tauġi.'

¹² Iesu teite ġoerirote'e azaġani'a, hari idaidaġa 'ahi'e zeġe veize reirote'e ederirotene, ze ura Iesu obone tihi reiro. Rehano vase ġuġuvaġa rihoziro. E'ano'o Iesu modadu onamiro.

Roma zuhi'aġa ani |itakesi moni|rġa

(Mataio 22:15-22, Luka 20:20-26)

¹³ Judea vase boro boro'a, Farisea azaġa zu Heroda teite rau'ete'e azaġa Iesu mazao tuġuziro, ane ġoere ġonaga egoga raduni. ¹⁴ Ze ani vaġe onairo, ebu 'ahige reiro. 'Ihore vazega, eme edeġa, ġa'e huga da'o ra'ete'e vazega, zuni vase mazao mene rihau'ete'e vazega. Mazaġa ġa vase tohe mene ġiane'ete'e vazega. Rehano ġoere huga hina Badi'a ibi ihofe'ohe. E'ano'o ġadimu'ohe. Roma zuhi'aġa |itakesi moni|rġa haune, idaġa ga mene? Eme |itakesi|r naeġa ha'uma ga mene?

¹⁵ Rehano Iesu ani edeġa, ze zamaze nufe zamariro. Zeġe ġoere teite mene idaġa. Ebu 'ahige reiro. 'Za nougadu so'ohihi ra'ohe? |iMoni|r hadiġa odohe aro'i, eġe gianifine.' ¹⁶ Ze tiba odohe ariro. Iesu'a madu ġadiziro. 'Iniu vine ebu iniu ni 'ahi'e'e?' Zeġe'a naenaeniro. 'Roma zuhi'aġa ni ebu viga.'

¹⁷ Iesu'a ziro. 'Roma zuhi'aġa* |imoni|r'e Roma zuhi'aġa ane hano'i, ebu Badi'a |imoni|r'e Badi'a ane hano'i!' Ebu zeġe huga ani ġoereono'o zaguzarog.

Runeono'o bare iġuni'uma ġoe'a

(Mataio 22:23-33, Luka 20:27-40)

¹⁸ Sadukea azaġa* Iesu vaġe onairo. Ze'e 'ahige zamariro. Rune azaġani'e mada ġonagano mene iġuni'uma. Zeġe'a Iesu ġadiniro. 'Ahige reiro. ¹⁹ 'Ihore vazega, Mose'a emeġe veize 'ahige tiro. "Vaze 'ahoga negoġa rudaune, rehano ane inuga ubuga o'o'a reine, ane negoġani'a bare me'uma, ebu negoġa veize ubuga fureni'uma" ²⁰ Negoġa nidu'a fu'o tu aheu fare (7) radiudo. Negoġa ibi'a'e hahuriro, ebu rudaro, rehano ubuga o'o'a. ²¹ Negoġa aheuġani'a ġozobaġa teite hahuriro. Rehano rudaro, ebu ubuga o'o'a. Ebu negoġa uġiduġa zuni hahuriro, rehano haġai idaġani'a fureraro. ²² Ebu negoġa nidu'a fu'o tu aheu fare'a tiba tiba ġozoba teite hahuriro, rehano nidu'a rudau hauġadu, ubudeze o'o'a. Hena vesu'u ġozoba zuni rudaro. ²³ Runeono'o bare iġuni'uma madagano, ani'e iniu inuga re'uma? Mazaġa ohoze fu'o tu aheu fare teite hahuriro 'ahine.'

²⁴ Iesu'a 'ahige rae ziro. 'Za hube ve'ore'ohe. Buka zaġoġa huga mene ma'ohe, zuni Badi'a ġiġi'a aġu'a. ²⁵ Runeono'o bare iġuni'uma madagano, ze'e mene hahuri'uma, rehano ze'e adureo radiu'ete'e aneruġa heuġa. ²⁶ Za'e runeono'o iġuni'uma ga mene, ġadimu'ehehe? Mose buka zamaġano butu hariga'e'e. Za e'e hariga me'odiro ga, Badi'a'a Mose nouge nouge nirote'e? A'e 'ahige reiro. "E'e Aberahamo* Badi'a, zu Isako* Badi'a,

ebu Iakobo* Badi'a." ²⁷ Ani'e mene rune azağa Badi'a, rehamo ġabone azağa Badi'a. Ze ahirize'e rudaro, rehano vineze ize ġaboga. Za'e ve'oğa boro багаа.'

Goro ġoe'a ġihi'a

(Mataio 22:34-40, Luka 10:25-28)

²⁸ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazega 'ahogani'a onairo, ebu zeġe'a ġo'anirote'e igiro. Iesu'a faifairu naenaenzirote'e igirotene, Iesu ġadiniro. 'Goro ġoe'a nidu'a zamaġano no'e goro ġoe'a'e ġihi'a?' ²⁹ Iesu'a naenaeni, raena'a, 'Goro ġoe'a ġihi'a hune'e 'ahi'e'e. "Isaraela* azağa, ego'! Zuhi'a Boro, emeġe Badi'a'e ane da'o Zuhi'a tibuhuga. ³⁰ Ebu zamaġo nidu'a hina, ġaboneġo nidu'a hina, zamaroġo nidu'a hina, inaraġo nidu'a hina Zuhi'a Boro, ġae Badi'a zamaro'!" ³¹ Goro ġoe'a 'ahoga, e'e hegotoga'e 'ahi'e'e. "ġae'a ġae bare zamare'ete'e teige, nabugo zuni zamaro'!" Goro ġoe'a aheu 'adi'e ġoere boro. Goro ġoe'a 'ahoga 'ahogani'a ġoere aheu 'adi mene vitinoga.'

³² Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazegani'a naenaeni, raena'a, 'Manoġa taġi! Ihore vazega, ġa'e hube hugano ġoere'oh. Badi'a'e tiba. 'Ahoga'e o'o'a. ³³ Ebu zamaġa nidu'a hina, edeġa nidu'a hina, inaraġa nidu'a hina, Badi'a zamare'ete'e, zuni vase'a ane bare zamare'ete'e teige, nabuga zuni zamare'ete'e, e'e haġaiġa'e boro багаа. ġau nunu Badi'a hau'ete'e haġaiġa zaġoġa'e, e'e haġaiġani'a vitinoga.' ³⁴ Ebu ani'a doġo'ani naenaenirote'e, Iesu'a igirotene, 'ahige rae niro. 'ġa nariga Badi'a'a ibitohau'ete'e vazega ra'oh.' E'e enogano vase nidu'a ani ġadinoga riharo.

Keriso'e Davida ubuga zu Davida Zuhi'a

(Mataio 22:41-46, Luka 20:41-44)

³⁵ Ebu Iesu Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano ihozirote'ea, 'ahige reiro. 'Nouga'ahi Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'e 'ahige ra'oh, Keriso'e Davida ubuga? ³⁶ Mazaġa Davida ani, Vine Zaġoġani'a edeġa hanadu, 'ahige reiro.

"Badi'a'a eġe Zuhi'a, Keriso 'ahige rae niro.

Eġe eđa'e moneo ehoroi, onamo ġae teite utite'ete'e azaġa odaġo 'u'ugano edeze ġahizi'uma."

³⁷ Davida 'ane'a, e'e vazega hune'ena'a, Zuhi'a reiro. 'Ougine, ani'e nouge nouge Davida ubuga?' Ebu vase ġuġuvaġa matu'uzeta Iesu ġoere igiro.

Iesu'a Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa haġai u'ano haramo ziniro.

(Mataio 23:1-36, Luka 20:45-47)

³⁸ Iesu'a ihozirote'e zamaġano, 'ahige reiro. 'Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa ġiazo'! Ze niguzoġa raduni, dabua faġa haġaadu, oname onae'oh, ebu vase vase'a ne hunio hidine, zuhi'a raduni, gubaze ġorezihi ra'oh.

³⁹ Iuda kuru neġa zamaġano, vase boro boro'a ehore'ete'e haba'ano ehorih ra'oh, ebu tiburu ogau'ete'e haba'ano zuni, ehoru haba'a manoġano da'o ehorih ra'oh. ⁴⁰ Ebu ġozoba so'onadu, toheġa nidu'a meine'oh, zuni kuru faġa ġurire kurau'oh. E'ano'o zeġe haġai sau'a, e'e naeġa'e boro багаа me'uma.'

ġozoba'a Badi'a ġahunanirote'e | imoni|rġa

(Luka 21:1-4)

⁴¹ Iesu ani, Badi'a ġahunani'ete'e | imoni|r mauġaġa uhiġano ehoriro. Vaze ġehaġani'a mauġa zamaġano | imoni|r ufirote'e ġiane radiro. Ma'ora

azağa ġehaġani'a |imoni|r boro ufiro. ⁴² U toheġa o'o'a ġozobaġani'a onaadu, |imoni|r komeġa aheu ufiro. A'e toea aheu heuġa. ⁴³ Ebu Iesu'a tahi'aġa huze nu'oziro, ebu 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Toheġa o'o'a ġozobaġani'a ofata'a'e, vaze 'ahoga 'ahogani'a ofate'e teite mene idaġa. Gozoba'e boro bagaġa ofeha. ⁴⁴ Mazaġa ma'ora azaġani'a ofata'a'e, zeġe |imoni|r ġehaġaono'o tahiġa da'o ofeha. Rehano ġozoba 'adi'e ane maza'o radiu'ete'e moniġa nidu'a ofeha. Ani'a ogomuġa hoite a'uma moniġa nidu'a ufi hauġeha.'

13

Kuru Neġa Fahe Hauġi'uma rae Reiro

(Mataio 24:1-2, Luka 21:5-6)

¹ Iesu ani Badi'a ġahunohau'ete'e Neġanono'o buarotene, ane mazaono'o edeġa ma'ete'e vazeġa 'ahogani'a 'ahige rae niro. 'Ihore vazeġa, ġiano'! Hadi iraġa zuni ne iraġa 'adi nugo ġiano'! Manohuga tauġi!
² Rehano Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ne boro 'adi horone'ehehe? Hadi 'ahoga hadi 'ahoga ani ranao mene radi'uma madaġa onai'uma. Agire azaġa nidu'a fahe ruruni'uma.'

Mada ġonagano ibiti'uma haġaiġa

(Mataio 24:3-14, Luka 21:7-19)

³ Iesu ani Olive maġano, a'e Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa naenaegano ehorirotene, Petero, Iakobo, Ioane ebu Aniderea zeġe'a sifu ġadiniro.
⁴ 'Efo'! A'e no'e madaġano? E'e haġaiġa nidu'a furera'uma madaġano, nagi haġai nu badeġani'a ibite furera'uma?'
⁵ Iesu'a zina'a, 'ahige reiro. 'Za Ġiano'! Hena vaze'a tutuze so'ozu'uma. ⁶ Vaze ġehaġani'a eġe ni radu onai'uma, ebu 'ahige re'uma. "E'e Keriso" Ebu vaze ġehaġa tutuze so'ozu'uma. ⁷ Uti hariġa, haba hani'a, ga haba faġanono'o ego'idene, ago rihaño'! 'Adi'e furera'uma ġauġa, rehano mada ġonaga'e ize, izema.
⁸ Mazaġa avo'a neġani'a, avo'a neġa teite utiti'uma. |iGavamani|r 'ahogani'a, |igavamani|r 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamaġano haba'a hagari'uma. Zaga zuni hia'uma. Rehano a'e ġadaheġano aduga hidi'ete'e da'o. Aduga nu ize mene fureraneha.

⁹ Zae'a bare dugute to'i! Mazaġani'e kanisoro azaġa zamao ohoze ti'uma. Ebuñi Iuda kuru neġa zamaġano bouzi'uma. Eġe u'ano, |igavamani|r vazeġa zu zuhi'a, zeġe zamao eda'uma. Ebu zeġe ubumao eġe hari manoga rae fureni'uma. ¹⁰ Mada ġonaga ize, izema mougano, Badi'a hari manoga'e, haba nidu'a zamaġano haramo zini'uma. ¹¹ Ebu no'e madaġano oboze teadu, kotao ohozo'idene, nagini ġoe'a re'uma rae, ago zamare borofu'i! Madaġani'a feuro'idene, zae'a ġoeri'uma ġoe'a zini'uma. Za'e e'e da'o rae fureno'! Mazaġa zae'a ġoeri'uma ġoe'a'e, zae'a mene ġoere'ohe. Rehano Vine Zaġoġani'a ġoere'ohe. ¹² Negoġani'a negoġa revohanadu, ma'uma. Ebu moġani'a ubuga revohanadu, ma'uma. Ebu ubudeze'a vi'a moga maġano zini'uma, ebu runeo tuġuzi'uma. ¹³ Vaze vaze nidu'a eġe ni u'ano, za he'ehe'ezi'uma. Rehano edau gigaru onamo meite'e vazeġa'e ġabone hidi'uma.

Sausauze'ete'e riho ġauġa eda'uma madaġa

(Mataio 24:15-28, Luka 21:20-24)

¹⁴ Rehano sausauze'ete'e riho ġauġa ani, ane'a mene eda'uma haba'ano eda'uma. E'e horono'idene, Me'ode'ete'e vazeġa edero'! Iudea haba'ano

radiu'ete'e azağa haba mağa u'a ferau onamo'i! ¹⁵ Ne touğariğano ahi'a ohone'ete'e vazeğani'e bare ovoadu, ne mene diugi'uma, ane tohe mouga veize. Rehano fera'uma. ¹⁶ Mebao gau'e'ete'e vazeğani'e, ane dabua mouga veize mene bari'uma. Rehano fera'uma. ¹⁷ E'e madağano, ahi'eta roğaega zuni, nune hina ene gurağa gubuze'ete'e roğaega, ze'e vetuğağa. Feranoga mene idağa. ¹⁸ Iругu madağano, e'e madağani'a mene fureranoga veize kurano'i! ¹⁹ Mazağa e'e madağano vaze nidu'a aduga hidi'uma. Badi'a ani'a gadaheğano gau nidu'a hağairote'eano'o onao izidi, 'ahiguğa hağaiğa mene fureraro. Vehu'u zuni 'ahiguğa mene bare furera'uma. ²⁰ Zuhi'a Boro ani'a, e'e madağa mene futufine, vaze tiba zuni mene ğabode radi'uma. Rehamo ane'a mae tirete'e azağa* u'ano, e'e madağa futufi'uma reiro.

²¹ Ebu vaze 'ahogani'a zina'a, 'Ġiano'i, Keriso'e 'ahi e'e!' ga 'Omo 'e'e!' rae zo'idene, e'e ğoe'a ago mae ğihino'i. ²² Mazağa ğuriro Kerisoğa zuni ğuriro peroveta azağa furera'uma. Ebu Badi'a'a rae tirete'e azağa tutuze so'ozihı radu hağai nu badeğa boro bagağa zu zaguzaga'uma hağaiğa hağai'uma. ²³ E'ano'o zae'a bare dugute to'i! Hağai nidu'a, ane'a ize, izema fureranogano, zae veize rae furene'ohe.'

Vaze Ubugani'a ovai'uma

(Mataio 24:29-31, Luka 21:25-28)

²⁴ Ebu aduga hidi'uma madağa haugine, e'e madağano mada'e uz-abora'uma. Bato'e mene agara'uma. ²⁵ Buzuva'e adureono'o rururu bua'uma. Ebu adure ğiane'ete'e ğigi'ağani'e hagahagari'uma. ²⁶ Ebu e'e madağano eĝe, Vaze Ubugani'a ğoze zamağano ovai'uma. Ġigi'a inarağa boro zuni agağa manoga madu ovai'uma. Ebu vaze vaze'a e'e horoni'uma. ²⁷ Ebu hena eĝe'a tuğure viga tuğuzi'uma. Ebu haba nidu'anono'o, Badi'a'a rae tirete'e azağa nu'ozı'uma. Haba ğonaganono'o haba ğonaga azağa nu'ozı'uma.

Madağa hanite'ete'e edero'i!

(Mataio 24:32-35, Luka 21:29-33)

²⁸ Figi ireğa mazao nagini'a fureru'ete'e ğianadu, edero'i. Ezagani'a butiru itadu rouğani'a udufa'oga horonetene irugu madağa haniteha rae edere'ohe. ²⁹ E'e teige 'ahiguğani'a fureru'ete'e horonine'e, eĝe, Vaze Ubugani'a adureono'o bare ovaite'e edero'i. ³⁰ Hubehune zi'ohe. Izidi radiu'ete'e azağa mene haugi'uma, onamo 'ahiguğaguğa nidu'a furera'uma. ³¹ Adure zu raha'e haugi'uma. U eĝe ğoere'e radiu tuğutuğu.

Guhiu rado'i!

(Mataio 24:36-44)

³² Rehano nani'a 'ahiguğani'a furera'uma, emeĝe nidu'a ağu'a. Adureo radiu'ete'e aneruğa zuni ağu'a. Badi'a Ubuga zuni ağu'a. U eĝe Mama da'o edeğa. ³³ Zae'a dugute to'i! Ġiane rado'i! Mazağa za ağu'a, e'e madağa nani'a onai'uma. ³⁴ A'e, vaze'a ane ne modadu, oname'ete'e heuğa. Ani'a iğune'ete'e madağano, ane tuğure azağa mazao, gau tiba tiba zini'uma. Ebu ibiheta ğiane'ete'e vazeğa nina'a, "Ehamu rado'i!" re'uma. ³⁵ E'ano'o fairu ğiano'i! Mazağa za ağu'a ne zuhi'ağa nani'a bare onai'uma. Ġorava ohe'ano ga, ohere nemanema ga, irara moneo ga, ohereda'o, za ağu'a. ³⁶ Ani'e, za ağu'a madağano, bare onai'uma. Ebu zae'a baze'enogano hanizine, nougi'uma? ³⁷ Eĝe'a zae zi'ete'e ğoe'a'e, vaze nidu'a zuni zi'ohe: Ġiane rado'i!

14

Iesu ma'uma ibiḡa vaḡiro

(Mataio 26:1-5, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53)

¹ 'Ahi madaḡa'e, Pasika muḡa* zuni |iisiti|r o'o'a |iberedi|rḡa au'ete'e muḡa madaḡa*, mada aheu izema mougano. Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro, zuni Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa, ze 'u'uru monede, Iesu obone teadu, manoga ibiḡa vaḡiro. ² Mazaḡa ze raena'a, 'Pasika muḡa madaḡano mene haḡai'uma. Hena vase ḡuḡuvaḡani'a utitofi'uma.'

Roḡae 'ahogani'a dehoru Iesu rana beu'iro

(Mataio 26:6-13, Ioane 12:1-8)

³ Iesu ani'e Betania neḡano, Simona, ibite lefera'a meirote'e vazega ne zamaḡano radiro. Ze ehore ogau'enogano, roḡae 'ahogani'a botoroḡeta duḡiro. Botoro hadi niḡa Alabasita*, zamaḡano'e dehoru, niḡa Narudo, naeḡa'e'e boro, e'e varadadu, Iesu vadini rana ovoe beu'iro. ⁴ Rehano vase nu de'ea bone maḡunadu, ḡadititina'a, 'Nagini u'anono'o dehoru manoga mode taḡe'ohe? ⁵ A'e hoitifone, kina sinahu uḡidu (300) vitinifo. E'e |imoni|rḡa'e toheḡa o'o'a azaḡa zinifo.' 'Ouge rae roniro.

⁶ Rehano Iesu'a raena'a, 'Ago gararo'! Nougaduni ani aduga hau'ohe? Ani'e haḡai manoga eḡe mazao haḡaeha. ⁷ Mazaḡa tohe o'o'a azaḡani'e, zae teite iḡaiḡa radiu'ohe. Vesu'u za faizine, idaḡa. U e'e zae teite iḡaiḡa mene radi'uma. ⁸ Ani'e ane edeḡa haḡaiḡa haḡaeha. E ize mene guroḡano, ani'e, dehoru eḡe ahirio ibite be'uneha, vesu'u eḡe ahiri guroḡa veize. ⁹ E hubehune zi'ohe. Haba nidu'a zamaḡano no'e haba'ano Badi'a hari manoga haramine, ani'a haḡaate'e haḡaiḡa hariḡa re'uma, ane zamaroga veize.

Juda Isakariota'a Iesu revoharo

(Mataio 26:14-16, Luka 22:3-6)

¹⁰ Juda Isakariota, Iesu mazaono'o edeḡa ma'ete'e vazega 'ahoga, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro vaḡe onamiro, Iesu revohanoga veize. ¹¹ Ze e'e ḡoe'a igirotene, matu'e rudaro. Ebu '|iMoni|r ḡani'uma' rae niro. Juda ani, Iesu revoha'uma madaḡa manoga vaḡiro.

Pasika muḡa haḡae tiro

(Mataio 26:17-19, Luka 22:7-13)

¹² |iisiti|r o'o'a |iberedi|rḡa au'ete'e muḡa madaḡa ibi'ano, a'e Pasika zamarifine, dibu'o mamoeḡa ubuga mau'ete'e madaḡa, Iesu tahi'a tahi'a'a, Iesu ḡadiniro. 'No'e onamadu, ḡae veize Pasika ogomuḡa haḡae ti'uma?'

¹³ Ane tahi'a aheu tuḡuze'ena'a, 'ahige rae ziro. 'Jerusalema neḡa ito'! Ohoze 'ahogani'a vu ḡogoreḡa ḡudu'oga horoni'uma. Ebu ani ḡaruna hegoto'! ¹⁴ Ane'a diuḡi'uma neḡano, e'e neḡa vazega ḡoreno'i. 'Ihore vazega 'ahige ra'ohe. Eḡe'a, eḡe tahi'a tahi'a teite, Pasika muḡa a'uma neḡa zamaḡa'e, nou'e'e?' ¹⁵ Ani'a hitanao ne boro zamaḡa 'ahoga ihozi'uma. Ane'a eḡe Pasika muḡa veize, ne zamaḡa ruhine teate'e horoni'uma. De'ea haḡae to'i.' ¹⁶ Ani anine iḡunadu, ne boro itiro. Ebu Iesu'a zirote'e horoniro. Ze Pasika muḡa ruhine tiro.

Juda'a Iesu revoha'uma hariḡa ibite ziro

(Mataio 26:20-25, Luka 22:22-23, Ioane 13:21-30)

¹⁷ Goravararotene, Iesu ani, ane tahi'a tahi'a gaubanana aheu fare teite onairo. ¹⁸ Ze ehore ogarote'e zamaḡano, Iesu'a 'ahige rae ziro. 'E

hubehune zi'ohe. Za 'ahogani'a revoni'uma. Ani, eġe teite idaġa ogau'ete'e vazegā. ¹⁹ Ze zamaze adudaro, ebu ane ane'a, 'E mene hehe?' rae niro.

²⁰ Iesu'a naenaenzi'ena'a, 'A'e zae 'ahoga, gaubanana aheu fare zamaġano, |iberedi|r eġe teite idaġa siuvao 'u'une au'ete'e vazegā. ²¹ Eġe, Vaze Ubugani'e, buka zaġoġa zamaġano tirete'e idaġano onami'uma. Rehano, eġe, Vaze Ubuga revoni'uma vazegā'e, fase vetuġaġa! Ani'e mene furerafone, manoġa.'

Zuhi'a ane mui ġonaga au tiburaro

(Mataio 26:26-30, Luka 22:14-20)

²² Ze ogarote'e zamaġano, Iesu'a |iberedi|r madu, Badi'a uminiro. Ebu |iberedi|r vahegaduni, ġahugiro. Ebu raena'a, 'Madu, ano'i. 'Adi eġe ahiri.'

²³ Hena |ivaini|r vuġa bioġa 'ahoga meiro. Badi'a mazao matu'ohanadu, ziniro. Ebu ze bio tibanono'o tahi tahe ġagiro. ²⁴ Ebu Iesu'a ziro. "Adi eġe ru. Vaze ġehaġa u'ano be'ute'ohe. Eġe ru hina Goro Iziga ti'ohe. ²⁵ E hubehune zi'ohe. E |ivaini|r vuġa mene bare ġagi'uma, onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'anobu'u iziga ġagi'uma.'

²⁶ Ebu ze badahadu, Olive maġa buau onamiro.

Iesu'a Petero niro. 'Ġ'a eġe o'ohi'uma'

(Mataio 26:31-35, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38)

²⁷ Iesu'a ane tahi'a tahi'a zina'a, 'ahige reiro. 'Zae nidu'a muhihe fera'uma. Mazaġa buka zaġoġa zamaġano 'ahige tiro.

"Badi'a'a mamoe ġiane'ete'e vazegā mau runi'uma. Ebu mamoe'e ferau ġouri'uma."

²⁸ Rehano e rudanadu, runeono'o bare ġabode iġuni'uma. E'e enogano, e ibite Galilea ona'uma, ebu zae teite hidi'uma.'

²⁹ Petero'a raena'a, 'Vaze nidu'a muhi'e fera'uma, rehano e'e mene fera'uma.' ³⁰ Iesu'a Petero niro. 'E hubehune ġa'ohe. Izidi ohere kokoroku'a ġae aheu ize, izema uganogano, ġa'e ġae uġidu eġe o'ohi'uma.'

³¹ Rehano Petero ani ġoere ġiharo. 'Nagini'a eġe mazao fureraune, e ġae teite ruda'uma madaġano zuni, e'e ġa mene rae o'o'i'uma.' Ani tahi'a nidu'a 'ouge reiro.

Iesu Getesemane haba'ano kuraro

(Mataio 26:36-46, Luka 22:39-46)

³² Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, Getesemane haba'a onairo. Ebu Iesu'a tahi'aġa zina'a, 'ahige reiro. 'E kurau'e bobo, 'aha geno ehore rado'i!' ³³ Ebu Petero, Iakobo ebu Ioane, zeġe uġidu zamaze onamiro. Onamirotene, Iesu ani zamaġa ufeta riharo, zuni zamaġa adudaro. ³⁴ Ebu 'ahige rae ziro. 'E'e zamahe are rudau'ohe. 'Adao radadu, zae'a zae bare duguzo'i!'

³⁵ Hena tahiġa mo bade onamiro. Ebu rahau ġuġuradu, kuraro, raena'a, 'Idaġa ro'idene, mada aduga 'adi mae vaġino'i!' ³⁶ Ebu 'ahige reiro. 'Eġe Mama, ġa gau nidu'a haġaoga edeġa. Eġe mazaono'o bio 'adi, gau aduga 'adi mae vaġino'i! Rehano mene eġe ura. A'e ġae ura da'o haġao'i!'

³⁷ Hena baradu, ane tahi'a uġidu baze'enogano, horoziro. Ebu Petero nina'a, 'ahige reiro. 'Simona, ġa baze'ehehe? Mada tiba (1 hour) zu dugu'ogani mene idaranahahe? ³⁸ Dugute to'i ebu kurano'i, so'oso'o ġoe'a mene egaduni, haġai sau'a mene haġaifine! Zamaze'e hubehune urate'e rehano, ahirize'e zorere'ohe.'

³⁹ Ebu ani bare onamaduni, ibite kurarote'e teige kuraro. ⁴⁰ Hena ani'a bare onaadu, zege ugidu baze'enogano horoziro. Mazağa ubumaze'a ufeta anoziro. Ze'e ağu'a nounge nounge Iesu naenaeni'uma.

⁴¹ Iesu'a bare onamadu, kuranadu, gae ugiduğano bare onairo. Ebu 'ahige rae ziro. 'Za ize baze'ehehe, ebu ahirize ohone'ehehe? E'e da'o. Madağa 'ai onaeha. Ġiano'i! Ege, Vaze Ubugani'e, vaze sau'a sau'ani'a me'uma. ⁴² Iğuno'i! Eme haoze onamihi! Ġiano'i! Revoni'ete'e vazeğa 'ai onaeha.'

Iesu obone tiro

(Mataio 26:47-56, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12)

⁴³ Iesu ani ize goere'ete'e zamağano, Iuda, gaubanana aheu fare (12) vazeğa 'ahogani'a onairo. Vaze geħağa zuni kari ebu somori boro madu, ane teite onairo. Ze'e Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa boro boro zuni, Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa ebu, vaze boro boro'a, tuğuziro.

⁴⁴ Reva vazeğani'a, ane'a hağai'uma gauga ibite ihoziro, raena'a, 'Ege'a hidadu, fura'inite'e vazeğani'e, ei'e'e. Obone to'i, ebu faine zamahu onamo'i.'

⁴⁵ Iuda'a feurirotene, Iesu vađe onamiro. Ebu 'Ihore vazeğa boro!' rae nina'a, fura'iniro. ⁴⁶ Ebu ze'a Iesu evo'ano obone tiro. ⁴⁷ Ane teite edau radirote'e vazeğa 'ahogani'a, kariğa ahasa bunadu, Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa ġihi'a tuğure vazeğa agatinirotene, teğağa vari'e buniro. ⁴⁸ Iesu'a zina'a, 'ahige reiro. 'Za'e, gonore vazeğa obone ti'ete'e teige, kari ebu somori boro madu, ege obohe touga veize onahehe? ⁴⁹ Mada nidu'a e'e zae teite Badi'a ġahunohau'ete'e Neğa zamağano ihozido. E'e zamağano za'e mene obohe tido. Rehano 'adi'e buka zağoğa zamağano tirote'e furera'uma hağağa.'

⁵⁰ Ebu tahi'ağa nidu'a ani muhine feraro.

⁵¹ Ohoze tahi'ağa 'ahogani'e, Iesu ġarunao hegotiro. Ani'e ahi'a isoğa, rehano dabua afa'a vidaro. Iesu obone tirote'e azağani'a, ane zuni obone tihi reirotene, ⁵² dabuağa da'o meiro. Ane huga'e firina feraro.

Iudea zuhi'ağa nidu'a nu'orarote'e nemağano Iesu'a edaro

(Mataio 26:57-68, Luka 22:54-55, 22:63-71, Ioane 18:13-14, 18:19-24)

⁵³ Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa ġihi'a* u'a, Iesu zamahu onamiro. Ebu Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa boro boro, zuni vaze boro boro, ebu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa nidu'a nu'oraro. ⁵⁴ Petero ani'e, Iesu hegohegote onamiro. Ebu Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa ġihi'a ġabiri zamağano diğiro. Ani, ne e'ea gaue'ete'e azağa teite ehoradu, ireo idiro.

⁵⁵ Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa boro boro, zuni Iudea kanisoro azağa* nidu'a, Iesu matite'e veize, nounge nounge kotai'uma goe'a vağiro, rehano mene horoniro. ⁵⁶ Mazağa vaze geħağani'a Iesu ġuriro hariğa rae fureniro 'ahine, goereze mene tiba.

⁵⁷ Ebu vaze nu'e iğunadu, Iesu ġuriro hariğa 'ahige rae fureniro. ⁵⁸ 'Eme'e ani'a 'ahige reirote'e igiro. "E'e Kuru Neğa Zağoğa* 'adi, vaze'a hağairote'e gauga fahadu, mada ugidu zamağano, Badi'a ne 'ahoga, vaze'a mene hağai'uma gauga, ohoni'uma." ⁵⁹ Rehano e'e hariğa zuni mene idararo.

⁶⁰ Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa ġihi'a'a, zege zamao iğunadu, Iesu ġadiniro. 'Ahige reiro. 'Ġa mene naenaezi'ehehe? Vaze vaze 'aha'a goere aduga gae rana ti'eta'a'e, ġa nounge re'uma?'

⁶¹ Rehano Iesu ani'e sifu radiro, mene naenaeniro. Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a bare ġadiniro. 'Ahige reiro. 'Ġa Keriso, emeġe'a mae ġihine'ete'e vazegā ubuga hehe?' ⁶² Iesu'a naenaeni'ena'a, 'ahige reiro. 'O'e, e'e Keriso. 'Za'e eġe, Vaze Ubugani'a, Badi'a ġigi'eta eda'e moneo, ehorite'ea horohi'uma.' Ebu adure ġoze zamaġano ovaite'ea horohi'uma.'

⁶³ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a dabuaġa obonadu, zigiro.* Ebu 'ahige reiro. 'Ei'e'e. Ani matite'e veize mazaġa mene vaġi'uma. ⁶⁴ Badi'a ni sausaune'ete'e ġoe'a za egeha. 'Za nouge zamare'ohe?' Zeġe nidu'a ani maune, manogā rae reiro.

⁶⁵ Ebu vaze nu'e so'abide vaniro. Ebu hena ubumaġa aute 'uadu, bouniro. Ebu 'ahige reiro. 'Ġa'e peroveta vazegā! Ro'! Iniu'a bou'eha?' Ebu tuġure vazegā nu'a hena fa'oniro.

Petero'a Iesu o'oniro

(Mataio 26:69-75, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)

⁶⁶ Petero ani'a ne 'u'uġano radirotene, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a veize gaue'ete'e roġae tahi'aġa 'ahogani'a onairo. ⁶⁷ Ani Petero'a ireo idirote'e horonirotene, ane ġiane runiro. Ebu 'ahige rae niro. 'Ġae zuni Iesu, Nazareta ne vazegā teite radiudo.' ⁶⁸ Rehano Petero ani e'e ġoe'a o'oniro, raena'a, 'Ġae'a naġini ra'eta'a'e, e'e aġu'a. E mene zamare'ohe.' Ebu buau'ete'e ġabirigā ibihetaġa u'a onamiro. Ebu kokoroku'a ugaro.

⁶⁹ Roġae tahi'aġa ani horonadu, ani uhiġano edarote'e azaġa bare zina'a, 'ahige reiro. 'Vaze 'adi'e Iesu mazaono'o edeġa ma'ete'e vazegā 'ahoga.' ⁷⁰ Rehano Petero'a bare rae o'oniro.

Vesu'u ani uhiġano edarote'e azaġa, bare Petero nina'a, 'ahige reiro. 'Hubehune ġa'e ane vaze 'ahoga. 'Mazaġa ġae zuni Galilea vazegā.'

⁷¹ Rehano Petero ani, ġoere huga ġoe'a hina rae fureniro. Ebu hubehune raena'a, 'ahige reiro. 'Ġa'a ra'ete'e ohozeġa a'a'e, e aġu'a.'

⁷² Ebu hena kokoroku'a bare ugaro. Ebu Petero'e Iesu'a 'ahige nirote'e ġoe'a zamariro. 'Kokoroku'a ġae aheu izema uganogano, ġa'e ġae uġidu eġe o'ohi'uma.' E'e zamarirotene, ani niau rudaro.

15

Pirato'a Iesu ġadiniro

(Mataio 27:1-2, 27:11-14, Luka 23:1-5)

¹ Oheredao uzeuze, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro'a, vaze boro boro, ebu Mose ġoro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa, kanisoro azaġa nidu'a teite ġo'aniro. Ebu Iesu utadu, tutune onamiro. Roma gavana*, Iudea haba'a ġiane'ete'e vazegā, niġa Pirato, ani evora ri'iniro. ² Pirato'a ġadiniro. 'Ġa'e Iuda azaġa zuhi'aġahehe?' Iesu'a naenaenina'a, 'Ġae'a e'e ra'ete'e.' ³ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro'a ġoere aduga aduga ġehaġa ani rana ġoeriro. ⁴ Pirato'a hena bare ġadiniro. 'Ġa mene naenaezi'ehehe? Ġiano'i, ġoere aduga aduga ġehaġa ġae rana ġoere'ete'e!' ⁵ Rehano Iesu ani mene bare ġoeriro. E'ebone Pirato ani doudiro.

* **14:63** 'Adi'e Badi'a niġa sausaune'ete'e ġoe'a u'ano, Iuda azaġa haġae furenidote'e haġaigā.

Pirato'a Iesu satauronoga veize tuḡuniro

(Mataio 27:15-26, Luka 23:13-25, Ioane 18:39—19:16)

⁶ Pasika muīga madaḡano īgaīga, Iudea azaḡani'a umidirote'e idunaḡano, ḡutaudote'e vazeḡa 'ahoga tuḡune bunido. ⁷ E'e madaḡano ḡu'a neḡano ḡutarote'e azaḡa teite vaze 'ahoga niḡa Barabasi'a radiudo. Ani'e utitirote'e zamaḡano vaze 'ahoga marote'e vazeḡa. ⁸ Vaze ḡuḡuvaḡani'a Pirato vaḡe onairote'ea, uminiro, ane'a īgaīga haḡaidote'e haḡaīga haḡaoga. ⁹ Pirato'a ḡadiziro, raena'a, 'Za'e zae veize Iuda azaḡa zuhi'aḡa 'omo tuḡune bunoga urate'ehehe?' ¹⁰ Mazaḡa Pirato ani edeḡa, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro'a ane evora Iesu ri'inirota'a'e, zeḡe'a ahiahiniro 'ahine. ¹¹ Rehano Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro'a Barabasi tuḡune bunoga rae, vaze ḡuḡuvaḡa ḡunuḡano inare ḡoeriro. ¹² Ebu Pirato'a hena bare ḡadiziro. 'Tena, zae'a Iuda azaḡa zuhi'aḡa rae hune'eta'a'e nouḡi'uma?' ¹³ Ze naenaeni houna'iro, raena'a, 'Sataurono'i!' ¹⁴ Pirato'a hena ḡadiziro. 'Nouga 'ahi? Ani nagini haḡai sau'a haḡairo?' Rehano ze bare bare houna'ena'a, 'Sataurono'i!' reiro. ¹⁵ E'ano'o Pirato ani, vaze ḡuḡuvaḡa zama'a ehoroga rae, Barabasi tuḡune buniro. Ebu Iesu ani, Pirato ḡoere idunaḡano masinadu, satauronoga veize tuḡuniro.

Uti azaḡa Iesu ḡirihoharo

(Mataio 27:27-31, Ioane 19:2-3)

¹⁶ Uti azaḡani'a Iesu gavana ne zamaḡa tutune onamiro. Ebu ze'a nabudize nidu'a huze nu'oziro. ¹⁷ Ebu dabua kanaḡa vidoharo. Vadigano'e ire renoga mae ḡuadu, ovoe redoharo, zuhi'a rouga raduni. ¹⁸ Ebu 'evore ḡihine'ena'a, 'ahige reiro. 'Iuda azaḡa zuhi'aḡa o! Mada manoga!' ¹⁹ Gubu hina vadigano bouniro, ebu so'abide vaniro, ebu obena hina tuḡadu, so'one kuraro. Zeḡe nidu'a tibutibe 'ouge haḡairo. ²⁰ Ebu ḡirihohau haḡirotene, dabua kanaḡa fuhi'ohanadu, ane dabua hina bare vidoharo. Ebu satauronoga rae, tutune buniro.

Iesu satauroniro

(Mataio 27:32-44, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27)

²¹ Kurune ne vazeḡa, niḡa Simona'a ḡuni'a neḡanono'o onairo. Ani'e Alesana ebu Rufo moze. Ebu uti azaḡani'a tuḡutuḡuniro, Iesu satauro odohoga veize. ²² Ebu Iesu tutune onamiro, habaniḡa Gologota. E'e ḡoe'a hugani'e 'Vadini isiga haba'a'. ²³ Murava niḡa muro*, e'e teite tibune be'unirote'e |ivaini|r vuḡa Iesu haro, ane ahiri'a mene ufeta giginoga veize. Rehano mene gagiro. ²⁴ Ebu Iesu satauroniro. Iesu dabua nidu'a'e hadi arahohanadu, iniu'a me'uma radu, ḡahugotitiro. ²⁵ Ani satauronirota'a'e, oherebau mone mada fu'o ḡazaḡa (9am) zamaḡano. ²⁶ Nagini u'ano satauronirote'e ḡoe'a'e 'ahige tiro. 'IUDA AZAḡA ZUHI'AḡA' ²⁷ Gonore azaḡa aheu ane teite idaḡa satauroziro, 'ahoga ane eda'e moneo, ebu 'ahoga ane kauri moneo. ²⁸ A'e buka zaḡoḡa zamaḡano tirote'e ḡoe'ani'a fureraro. 'Ahige reiro. 'Ani'e haḡae tauḡi tauḡe'ete'e azaḡa teite tibune me'odiro.'

²⁹ Uhiḡano vitau onamirote'e azaḡani'a, vadinize mirune'ena'a, roniro. 'Ahige reiro. 'Uuu! Ga Kuru Neḡa Zaḡoḡa fahadu, mada uḡidu zamaḡano ohoni'uma reirote'e vazeḡa! ³⁰ Satauroono'o buanadu, ḡae'a ḡae bare ḡabo'o'i!' ³¹ Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro'a, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa teite Iesu ḡirihohau'ena'a, ḡoretitiro. 'Ahige

reiro. 'Ani vase ġabozido. Rehano ani'a ane bare mene ġabone'ohe. ³² Keriso, Isaraela azaġa zuhi'aġa, satauroono'o buano'i, emeġe'a ġia'adu, ġae mazaio fioga veize.' Ane teite idaġa sataurozirote'e azaġa zuni ġoere sau'a hina roniro.

Iesu'a rudaro

(Mataio 27:45-56, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30)

³³ Madai madaġa (12am) reirotene, haba nidu'a uzaboraro, onamo ġorava madaġa uġidu (3pm) meiro. ³⁴ Ġorava madaġa uġidu (3pm) meirotene, Iesu'a ġihau huario. 'Eloi, Eloi, lama sabatani?' Ġoere e'e hugani'e, 'Eġe Badi'a, eġe Badi'a, ġa nougađu ġiahe modeha?' ³⁵ Satauro uhigano edarote'e azaġa nu, e'e igirotene, 'ahige reiro. 'Ġiano'! Ani Elia hune'ohe.' ³⁶ Vaze 'ahogani'a dure onaadu, vari maġa fu'ure'ete'e heuġa 'uruġa, |ivaini|r vuġa ġiġi'a zamaġano taradu, gubu somoġano autiro. Ebu Iesu ġohani haro, gagoga veize. Ebu 'ahige reiro. 'Guhiano'i, nugo ġianihi, Elia'a ovaadu, mae buni'uma ga mene.' ³⁷ Iesu ani ġihau huario. Ebu iriga re'adu, rudaro. ³⁸ Ebu e'e zamaġano, Kuru Neġa Zaġoġa 'ue'ete'e dabuġa hitanaono'o zigau 'a'adu ovoiro, ebu aheu reiro. ³⁹ Uti vazegħa boro 'ahogani'a, Iesu satauro zamao edanadu, ġiane radiro. Ani'a Iesu'a 'ouge rudarote'e horonirotene, 'ahige reiro. 'Hubehune vase 'adi'e Badi'a Ubuġa.'

⁴⁰ Roġae nu zuni mono'o edanadu, ġianiuro. Zeġe bo'aġano'e, Maria, ani Magadala neġa roġaeġa; zuni Maria, ani Iakobo zuhu'a zu Iosefa vi'ze; ebu roġae 'ahoga, niġa Salome. ⁴¹ Ze'e, Iesu'a Galilea haba'ano radirote'e madaġano, ane teite onamiro, ebu tuġureġa egoharote'e roġaeġa. Ebu Iesu teite Ierusalem neġa erirote'e roġaeġa ġehaġa zuni e'ea.

Iesu hadi iduġa zamaġano tiro

(Mataio 27:57-61, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42)

⁴² Ġoravararo. A'e Bana Madaġa izema mougano, ogomu haġae ti'ete'e madaġano, ⁴³ Iosefa, Arimatea ne vazegħa, Iudea kanisoro vase boro 'ahoga, ani zuni Badi'a'a ibitoha'uma madaġa guhinirote'e vazegħa. Ani Pirato vaġe onamoga mene riharo. Ani onamadu, Iesu ahiri umidiro. ⁴⁴ Pirato ani, Iesu'a hube rudana ga mene rae zamariro. Uti vazegħa boro 'ahoga hunadu, Iesu'a hube rudana ga mene rae ġadiniro. ⁴⁵ Ani mazaono'o Iesu'a rudarote'e igirotene, Iosefa tuġuniuro, Iesu ahiri mouga veize. ⁴⁶ Iosefa ani, dabua 'uruġa manoġa hoitiro. Iesu satauroono'o mae bunadu, dabua hina 'umiro. Ebu hadi iduġa zamaġano tiro. E'e iduġa'e vatava hu'irote'e iduġa. Ebu hadi boro hina idu ibihetaġa kiune 'uiro. ⁴⁷ Maria, Magadala ne roġaeġa, zuni Maria, Iosefa vi'a, anianine Iesu tirote'e haba'a ġiane radiro.

16

Iesu'a bare ġabode iġuniuro

¹ Bana Madaġa madaġa hauġirotene, Maria, ani Magadala neġa roġaeġa, zu Maria, ani Iakobo vi'a, ebu roġae 'ahoga, niġa Salome, zeġe uġiduni murava hohoġa manoġa hoitiro, Iesu ahiri zauhohanoga veize. ² Fura madaġano, irarirotene, ze'e idu haba'a onamiro. ³ Zeġe da'o neneġaniro, raena'a, 'Iniu'a idu 'uoga hadiġa 'omo kiune vaġinofi'uma?' ⁴ Ebuni ze'a dude iġunirotene, hadi'e avo'ao kiune touga horoniro. Hadiġa'e boro bagaġa. ⁵ Zeġe huga idu haba'a zamaġa diuġirotene, ene

maragağa 'ahogani'a, eda'e moneo ehorirote'e horoniro. Dabuagani'e 'uruğa bagağa zuni fağa bagağa. Roğae ugidu ai vineze de'oriro. ⁶ Rehano ani'a ziro, raena'a, 'Ago rihano'! Za'e Iesu, Nazareta neğa vazega, satauronirote'e vazega vağe'ohe. Ani ai gabode iguneha. Ani 'adao o'o'a. Ane ahi'a tirote'e igu'a giano'! ⁷ Ai onamo'! Iesu tahi'a tahi'a ebu Petero zo'i! 'Ahige rae zo'i, "Iesu'a ibite Galilea onami'uma. E'eabu'u, ani'a zirote'e idunağano, ane teite hidi'uma." ⁸ Ebuni zege huga idu haba'anono'o ferau buaro, mazağa ahirize rereraro, ebu vineze zuni de'oriro. Ebuni goere 'ahogani zuni vaze 'ahoga mene ziro, mazağa riharo 'ahi.

Iesu'a Maria, Magadala ne roğaeğa mazao fureraro

⁹ Fura madağano, oherebau uzeuze, Iesu ani gabode iguniro, ebuni Maria, Magadala ne roğaeğa, ani mazao ibite fureraro. Ani'e vine sau'a fu'o tu aheu fare (7) ane mazaono'o hegoze buzirote'e roğaeğa. ¹⁰ Ani onamadu, Iesu teite radiudote'e azağa, zege zamaze are'ena'a, niarote'e zizugano ziro. ¹¹ Ze'e, Iesu ai runeono'o bare gabode igunirote'e, zuni Maria'a ani horonirote'e hariğa igiro. Rehano ani goere mene mae gihiniro.

Iesu'a ane mazaono'o edeğa ma'ete'e vazega aheu mazao fureraro

¹² Vesu'u ani anine Ierusalem ne guni'aga onamirotene, Iesu'a zege zamao fureraro, rehano iraga'e nufiro. ¹³ Ani anine baradu, nabudize ziro, rehano zege goere mene mae gihiniro.

Iesu'a ane tahi'a tahi'a tuğuziro

¹⁴ Hena mada 'ahogano, Iesu tahi'a gaubanana tiba fare (11) ze'a ogaudote'e zamağano, Iesu'a zege mazao fureraro. Ebuni ta'iro zini goreziro, vaze goere rae mode'ete'e u'ano, zuni zege'a fefene'ete'e u'ano. Mazağa ani'a gabode igunirote'ea horonirote'e azağa goere'e mene mae gihiniro. ¹⁵ Ani'a ziro, raena'a, 'Haba nidu'a onamo'! Hari manoga, vaze nidu'a mazao haramo'! ¹⁶ Haramo mae gihini'uma zuni bapatizoni'uma vazegani'e, Badi'a'a gaboni'uma. U mene mae gihini'uma vazegani'e, Badi'a kota boro madağano, ibigani'a tura'uma. ¹⁷ Haramo mae gihini'uma azağani'e hağai nu badeğa 'adi hağai'uma: vine sau'a ege niğano hegoze buzi'uma, ago izigano goeri'uma, ¹⁸ mohe sau'a mae gihini'uma, rune muravağa gagi'uma, rehano mene sausauzi'uma, 'evoreze ugi azağa ragano ti'uma, ebu manori'uma.'

Iesu'a adure itiro

¹⁹ Zuhi'a Iesu'a goreze hağirotene, Badi'a'a ani adure goha, mae gihine itiro. Ebu Badi'a eda'e moneo ehoriro. ²⁰ Ze ai onamadu, haba nidu'a zamağano haramiro. Zuhi'a Boro zuni zege teite gaue tiburauo, ebuni gigi'a inarağa hağae'ete'e hağaiga hina zege goere idaneete.

Iesu Keriso Hari Manoga Luka'a Mirihiro

Luka'a Vaze Boro Teofirasi veize Buka Mirihiro

¹⁻² Vaze boro Teofirasi, ege Luka, gae veize buka 'adi mirihe'ohe. Iesu'a gauğa gadahenirote'ano'o onamo ane'a runeono'o bare igunirote'e zamağano, emeğe bo'ağano Iesu'a hağainute'e horonirote'e azağa'e radiunu. Ze'e Iesu hari zu ani ihore moneo vaze me'odirote'e tuğure azağa, ebu ze emeğe zuni ihofiro. Vesu vaze ģehağani'a zu tuğure azağa me'odirote'e idunağano Iesu hari moneo mirihiro. ³ Ege'a zuni e'e hariga nidu'a'e ģadaheğanono'o onao izidi faifaine udahiro. Ebu ege'a gae veize hari 'adi faine doğ'ani ti miriho ģane'eta'a'e manoga rae zamariro, ⁴ mazağa ibite vaze'a' gae iho'irote'e hariga'e hari huga rae ģae'a ederifine.

Ioane Babatiso'a Furera'uma Hariğa

⁵ Heroda ani Iudea haba'a kiniga reirote'e madağano, Badi'a dibu'o hau'ete'e vazeğa 'ahoga niğa Zakaria'a radiunu. Ani'e Abia urabo vazeğa 'ahoga ebu Abia rae ra'eta'a'e Badi'a dibu'o hau'ete'e azağa urabo 'ahoga. Ani ebu inuga niğa Elisabeta'e Arona* mariga azağa. ⁶ Zakaria zu Elisabeta'e Badi'a goro ģoe'a hağaiga nidu'a faifaine hağaido zu mene ve'onido. E'ano'o ze'e Badi'a zamao duduga rae reiro. ⁷ Rehano ze ubudeze o'o'a, mazağa Elisabeta ani'e gabani zuni anianine'e ufeta vouriro.

⁸ Mada 'ahogano Abia urabo azağani'a gau'ete'e madağa meiro. E'ano'o Zakaria ani zuni kuru neğano ane urabo azağa teite Badi'a dibu'o hau'ete'e gauga hağainu. ⁹ 'Ougirotene ze'e zeğe hağai idunağano, kuru neğano diugadu uvahu hohoğa hufite'e vazeğa vağiro. Ebu e'e veize kağusi arahoga hağairotene, Zakaria meiro. ¹⁰ Ebu Zakaria'a uvahu hohoğa hufi'ete'e haba'a zamağa diuğiro zu vaze ģuğuvağa'e kuru neğa enoneo kurau radiunu.

¹¹ E'e zamağano Zuhi'a Boro tuğure viga'a* Zakaria mazao fureraro. Ani'e uvahu hohoğa hufi'ete'e fatağa eda'e moneo edaro. ¹² Ebu Zakaria'a e'e horonirotene, viga de'oniro zu rihau rudaro. ¹³ Rehano tuğure viga'a niro, raena'a, "Zakaria! Ago rihano'! Badi'a'a gae kuru igiro, e'ano'o ģa inugo Elisabeta'e ubugo 'ahoga fureni'uma. Ebu niğa'e Ioane rae turaho'! ¹⁴ Ğa'e ani u'ano matu'e ruda'uma, ebu vaze ģehağa zuni ane'a fureranate'e moneo matu'i'uma. ¹⁵ Mazağa ani'e Zuhi'a Boro zamao niğa boro re'uma. Ebu vaini vuğa zu vu sau'a mene gagi'uma. Zu vi'a isi zamağano'o Vine Zağogani'a ani ibito ha'uma. ¹⁶ Ani'e Isaraela azağa ģehağa sau'azeono'o mae ģihuzadu Zuhi'a Boro zeğe Badi'a vađe tutuze onai'uma. ¹⁷ Ani viga zu gigi'ağa'e peroveta vazeğa Elia teigi'uma. Ani'e Zuhi'a Boro izema onaogano onai'uma. Ebu Moga zu ubuğa zamaze mae tibuzifine danazi'uma. Zu Badi'a mene hegote'ete'e azağa'e duduga azağa horozadu Badi'a hegotifine tutuzi'uma, ebu vaze'a Zuhi'a Boro veize ruhififine ihozi'uma."

¹⁸ Zakaria'a tuğure viga niro, raena'a, "E voureha ebu ege roğae zuni voureha. Gae ģoere'a furera'uma'e, e nougenouge ederi'uma?" ¹⁹ Ebu tuğure viga'a naenaenina'a, "E'e Gabiriera. E'e Badi'a zamao edau'ena'a,

* **1:5** Arona'e Mose negoğa ebu Badi'a dibuo hau'dote'e vazeğa

tuğure igi'ete'e aneruğa. Badi'a'a gae hari manoga 'adi gougara radu ege tuğuheha. ²⁰ Ğiano'i! Madağani'a onaine, ege'a rate'e goe'a hugani'a furera'uma. Mazağa ga'e ege goere mene mae gihinete'e u'ano, ga'e goeroga mene idara'uma, onamo gae ubugo'a furera'uma."

²¹ U vase guğuvağa'e enonao Zakaria guhini'ena'a, ani nougadu kuru neğa zamağano fağahune radiu'ohe rae zamarinu. ²² Ebu Zakaria kuru neğanono'o buarotene, ani ze goezoga mene idararo. Ani 'evore hina da'o goezido, zu hebe'a'e adudaro. E'ano'o ze'e ani'a kuru neğa zamağano igunu teige horonirote'e ederiro. ²³ Ebu Zakaria kuru neğano Badi'a mazaogau'e'ete'e madağa haugirotene, Ieruselema haba'a modadu neğa onamiro.

²⁴ E'e enogano ani inuga Elisabeta'e ene tiro, ebu bato fu'o ani neo radiunu. ²⁵ Ani raena'a, "Zuhi'a Boro'a danahadu e ene teha! Ene mene meirote'e mazagaroğa izidi Zuhi'a Boro'a mae vağineha!"

Iesu'a Furera'uma Hariğa

²⁶ Elisabeta'a ene tirote'e enogano bato 6 radirotene, Badi'a'a tuğure viga Gabiriera Galilea haba'a Nazareta neğano Maria vađe ovoe tuğuniro. ²⁷ Maria'e ohoze teite ize mene bazirote'e nogobağa. Ani'e Davida mariga vazega 'ahoga niğa Iosefa teite ira'auniro. ²⁸ Gabiriera'a Maria vađe onairotene, ani niro, raena'a, "Badi'a'a manoga ganate'e rogaeğa! Matu'o'i! Zuhi'a Boro'e gae teite radiu'ohe." ²⁹ Maria ani e' igirotene, zaguzagaro zu ada'adaniro, ebu 'Goere 'adi huga'e nagini?' rae zamarinu. ³⁰ Ebu tuğure viga'a nina'a, "Maria! Ago rihano'i! Mazağa Badi'a'e gae mazao matu'e'ohe. ³¹ Ğiano'i! Ga'e ene te'adu ubugo 'ahoga fureni'uma ebu niğa'e Iesu rae turahi'uma. ³² Ani'e niğa boro re'uma ebu vase'a ani'e Badi'a gihi'a ubuga rae re'uma. Ebu ane vouğa kini Davida teige, Zuhi'a Boro Badi'a'a ani'e kini rae re'uma. ³³ Ani'a Isaraela azağa[†] kiniğa tugutuguğa re onami'uma, zu ibito zini'ete'e mene haugi'uma." ³⁴ Ebu Maria'a tuğure viga nina'a, "E'e ohoze teite bazoga ize agu'a. Nougenouge uguğani'a furera'uma?" ³⁵ Ebu tuğure viga'a naenaenina'a, "Vine Zağogani'a gae vađe ovai'uma, zu Badi'a gihi'a gigi'a'e gae zauha gadi'uma. E'ano'o furera'uma tahi'ağa'e zağoga re'uma zuni Badi'a ubuga rae huni'uma. ³⁶ Ğiano'i! Ga nabugo Elisabeta zuni vouğa ebu ani'e gabani rae huniro. Rehano ene ohozeğa teadu izidi bato 6 'ai maha. ³⁷ Badi'a'e gau nidu'a hağaoga idağa!" ³⁸ Ebu Maria'a tuğure viga nina'a, "E'e Zuhi'a Boro tuğure rogaeğa. Gae'a rata'a'e ege mazao fureraune manoga." Ebu tuğure viga'a ani mazaono'o vağiniro.

Maria'a Elisabeta Vađe Onamiro

³⁹ E'e garugano Maria ani garihe igunadu Iudea guni'a neğa 'ahoga onamiro. ⁴⁰ Ani feuradu Zakaria ne diuğiro. Ebu Elisabeta niro, raena'a, "Manogahehe?" ⁴¹ Elisabeta'a Maria ago igirotene, ubuga'e isi zamağano hagariro, ebu Vine Zağogani'a Elisabeta mazao iri'aviro. ⁴² Ebu ani'a Maria giħau nina'a, "Badi'a'a manohuga ganeha. Gae'a rogae nidu'a vitizoga. Ga'a furenite'e tahi'ağa zuni Badi'a'a manohuga ha'uma. ⁴³ Ege Zuhi'a Boro vi'a'e ege vađe onaeha! Badi'a'a ege veize manoga boro hağaeha! ⁴⁴ E'e ga ago egatene, ege isi zamağano tahi'a kobe'a'e

[†] 1:33 Giriki, Iakobo neğa

matu'e'ena'a hagareha. ⁴⁵ Ġa'e Badi'a manohuga hide'ete'e roġaegā, mazaġa Zuhi'a Boro'a ġanirote'e ġoe'a mae ġihiniro."

Maria'a Zuhi'a Boro Matu'o Haro

⁴⁶ Ebu Maria'a reiro, raena'a,

"Eġe Zuhi'a Boro nigune'ohe!

⁴⁷ Ebu zamahe'e eġe sau'anono'o ġabohe'ete'e Badi'aġa mazao matu'e rudau'ohe,

⁴⁸ mazaġa e'e tuġure roġaegā zu nihe zuhu'a rehano, Badi'a'a e mene aġutaru.

Izidiono'o onamo mada nidu'a, vase nidu'a'a re'uma, raena'a, 'Ga'e Badi'a'a manohuga ġane'ohe!

⁴⁹ mazaġa inaraġo gigi'a Badi'aġani'a gau boro eġe veize haġaeha. Ebuni ani'e zaġoġa!

⁵⁰ Badi'a'e ane gubaze'ete'e azaġa zu ze mariga nidu'a vetuġazi'ohe.

⁵¹ Ani'e evo'a inaraġa hina gau gigi'aġa haġairo, ebu zeġe bare mae ġihize'ete'e azaġa hegoze ġururuziro.

⁵² Ani'e kini zeġe ehoro haba'anono'o hegoze vaġiziro, ebu nize mae ovoe'ete'e azaġa mae ġihiziro.

⁵³ Ani'a vinize'ete'e azaġa ġau manoġa zenadu ze idararo. U ma'ora azaġa'e 'evore isoġa tuġuze onamiro.

⁵⁴⁻⁵⁵ Badi'a'a emeġe vouġa Aberahamo zu ane mariga veize ġoitoriro, raena'a, 'E zae izidi'ono'o mada tuġutuġu vetuġazi'e'uma.

Ebu izidi ani'a ġoitorirote'e ġoe'a zamaradu eġe zu ane Isaraela tuġure azaġa danafiro."

⁵⁶ Ebu Maria ani Elisabeta teite bato uġidu radadu bare neġa onamiro.

Ioane Babatiso'a Fureraro

⁵⁷ Elisabeta'a ene ma'ete'e madaġa meirotene, ani ubuga fureniro.

⁵⁸ Ebu neġa azaġa zu nabugani'a Elisabeta'e Badi'a'a manohuga boro harote'e egadu ze ane teite matu'iro. ⁵⁹ Ebu mada 8 meirotene, ze tahi'a 'adi ahi'a ogaġa rana iġuri haġae'ete'e haġaiġa‡ ġianifine onairo. Zeġe tahi'a 'adi niġa'e moga Zakaria ni turahihi reiro. ⁶⁰ Rehano vi'ani'a ziro, raena'a, "Mene, ani niġa'e Ioane rae turahi'uma." ⁶¹ Ebu ze'a naenaenina'a, "Ioanehe? Ġa nabugo bo'aġano ni 'adi'e o'o'a!" ⁶² Ebu ze 'evore hina moga ġoreniro. "Ġa'a zamare'etene, niġa iniu rae re'uma?"

⁶³ Ebu Zakaria'a ire rafaġa umidadu e'e rana mirihiro. 'Niġa'e Ioane re'uma.' Ze'a e'e hononrotene, zeġe nidu'a zaguzagaro. ⁶⁴ E'e madaġano Zakaria hebe'a 'ai zogone nahanadu ġoerirotene agoġani'a buaro, ebu Badi'a'a niguniro! ⁶⁵ Ne azaġa nidu'a nagini'a furerarote'e hononadu riharo. Ebu Iudea guni'a neġa azaġa nidu'a zuni e'e hari nidu'a igiro. ⁶⁶ E'e igirote'e azaġa nidu'a'e 'ahige zamariro. 'Tahi'a 'adi'e zama moneo vase nagiġa re'uma?' Mazaġa Zuhi'a Boro 'evore gigi'aġani'a hubehune ane mazao radiunu.

Zakaria'a Badi'a Niguniro

⁶⁷ E'e enoġano Vine Zaġoġani'a Ioane moga Zakaria zamao iriva'iro, ebu ani'a Badi'a'ono'o ġoere reiro, raena'a,

‡ 1:59 A'e Isaraela azaġa haġai, Badi'a ġoitorirote'e vaseġa rae ihozifine.

- 68 “Zuhi'a Boro Isaraela azağa Badi'a mazao matu'o hano'i! Mazağa ani'e Isaraela azağa vađe onadu danaziro, ebu agire azağa evora'ono'o mae vađiziro.
- 69-70 A'e ibite Badi'a'a ane peroveta zađođa azağa hebeono'o reirote'e goe'ani'a hudaro. Badi'a'e emeđe sau'aono'o ġabofifine, ane tuđure vazeđa Davida mariga'ono'o Keriso tuđuniro.
- 71 Keriso'e emeđe agire azağa mazaono'o ġabofi'uma, ebu emeđe he'ehe'efe'ete'e azağa evora'ono'o mae vađifi'uma.
- 72 Badi'a'e vouġafe vetuđaziro, ebu zeđe teite ġoitorirote'e goe'a zamariro, 73 a'e vouġafe Aberahamo mazao ġoitorirote'e goe'a.
- 74 Badi'a'e emeđe agire azağa evora'ono'o mae vađifi'uma, e'ano'o emeđe mene rihau'ena'a, ane gau hađai'uma.
- 75 Ebu emeđe ġabone zamađano, zamafe nidu'a Badi'a hanadu ane zamao hađai duduga da'o hađae'ena'a, gauga hađai'uma.”

76 Ebu Zakaria'a ubuga nina'a,

- “Ioane ubude, ġa'e Hitagahune Badi'ağa veize gau'ete'e peroveta vazeđa rae huđadi'uma, mazağa ġa'e Zuhi'a Boro ibi ruhıboga veize ane zamao onami'uma.
- 77 Ebu vaze hađai sau'a'ono'o ġabone zini'ete'e ibiġa Isaraela azağa ihozi'uma.
- 78 Badi'a'a emeđe vetuđafi rufe'ete'e u'ano, emeđe ġabofoga veize Keriso tuđuni'uma. Mada'a iġunadu hitana'ono'o emeđe rana agađani'a hiau'ete'e teiđe, Keriso'a onai'uma.
- 79 Ebu Keriso'a uzabo zu rune zamađano radiu'ete'e agađa zini'uma, ebu unihio manođa ibiđano ibitofi'uma.”

80 E'e enođano Ioane 'ai bororaro, ebu vine moneo inariro. Ani haba boha'ano radiudo, onamo Isaraela azağa mazao feure haraminu.

2

Iesu'a Fureraro (Mataio 1:18-25)

1 E'e madađano Roma haba'a kiniđa niđa Augusto, ani'a ane gau hađae'ete'e azağa veize goere 'ahige tuđuriro. “Za Roma haba'a nidu'a zamađano radiu'ete'e azağa nidu'a nize mo'i*!” 2 Kurenio'e Siria haba'a gavana vazeđa ra'ete'e zamađano ni ma'ete'e ibi'ağa meiro. 3 E'ano'o vaze nidu'a'e nize zouzifine, zeđe zeđe haba onamiro.

4 Iosefa'e Galilea haba'ano Nazareta neđano radiunu. Ani'e Davida mariga zu Beterehema neđa'e Davida haba, e'ano'o ani Iudea haba'ano Beterehema neđa onamiro. 5 Iosefa'e Maria ira'auniro, e'ano'o ani'e Maria teite nize zounoga veize onamiro. Maria'e ahi'eta. 6-7 Ze'a Beterehema neđano feurirotene, i'udo neđa zamađano'e bazuni haba'a o'o'a. E'ano'o ze'e boromakau neđano radiro. E'ea radinute'e zamađano, ene fureni'uma madađa meiro. Ebu Maria'e ubuga ibi'a fureniro, zu dabua hina 'umadu, boromakau ġubune'ete'e siuvađa zamađano ufi tiro.

Aneru'a Mamoe Taufe'ete'e Azağa mazao Fureraro

* 2:1 sensisi

8 E'e ohe'ano, mamoe taufe'ete'e azağa'e Beterehema neğa uhiğano haba taugiğano mamoe taufe radiudo. 9 Ebu Zuhi'a Boro tuğure viga'a tabara zege mazao fureraro. Ebu Zuhi'a Boro agağani'a agazirotene, ze'e rihau rudaro.

10 Rehano tuğure viga'a ziro, raena'a, "Ago rihano'i, rehano abito'il! E hariga manoga zae ihozoga radu areha. Vaze nidu'ani'a e'e igine matu'i'uma. 11 Izidi zae sau'a'ono'o gabozi'uma vazega, Keriso Zuhi'a Boro'e Davida habao fureraneha. 12 Za'e tahi'a kome'a dabua hina 'umadu boromakau gubune'ete'e siuvağa zamağano bazunoga horonine, za tahi'ağa'e Keriso rae ederi'uma."

13 Aneru e'e'a 'ouge reirotene, tabara adure'ono'o tuğure viga guğuvağani'a fureranadu ani teite Badi'a matu'o haro, raena'a,

14 "Hitanao'e Badi'a nigune'ohe! U rahao'e Badi'a'a matu'o zini'ete'e azağa bo'ağano uniho manofe'ohe!"

15 Aneru nidu'a'a goere haugirotene muhizadu adure itiro. Ebu mamoe taufe'ete'e azağa'e zege'a bare neneğaniro, raena'a, "Aro, Zuhi'a Boro'a edemafe'ate'e gaugani'a hudanate'e gianoga veize Beterehema neğa onamihi!"

16 'Ougadu ze garihe Beterehema neğa onamiro. Ebu Maria zu Iosefa vağadu tahi'a kome'a boromakau gubune'ete'e siuvağa zamağano baze'enoga horoniro. 17 Ebu ze tahi'a kome'a moneo tuğure viga'a goerirote'e goe'a ihoziro. 18 Vaze nidu'a'e mamoe taufe'ete'e azağani'a reirote'e goe'a igirotene zaguzagau gouriro. 19 Rehano Maria ani 'ouge furerarote'e hağaiğa nidu'a mae zamao ofadu zamare radiu tauginu. 20 Mamoe taufe'ete'e azağa'e tuğure viga'a zirote'e goe'a nidu'a furerarote'e horoniro zu igiro. E'ano'o ze Badi'a nigune'ena'a, bare mamoeze 'u'a onamiro.

21 Mada 8 meirote'e zamağano, tahi'a 'adi'e ahi'a ogağa rana iguri hağairo, ebu vi'a mogani'a niğa Iesu rae turahiro. A'e vi'a ize ene mene tougano tuğure viga'a reirote'e niğa.

Iesu Ieruselema Haba'a Zamahu Itiro

22 Maria'a Iesu furenirote'e enoğano, mada 40 'ai vitaro. E'ano'o Mose goro goe'a idunağano, Iosefa zu Maria'e ahirize dehene'ete'e madağa meirotene, tahi'a kome'a Zuhi'a Boro zamao ohonifine, Ieruselema haba'a zamahu itiro. 23 Mazağa Zuhi'a Boro goro goe'a'e raena'a, 'Ene ohozeğa ibi'a'e nidu'a Badi'a veize radu zağozagani'uma ebu Zuhi'a Boro ha'uma,' 24 ebu Zuhi'a Boro goro goe'a'e bare raena'a, 'Badi'a dibu'o hafine, vi'a zu moga'e Tubugo niniga 'aheu ga nini komeğa 'aheu Badi'a ha'uma.' E'ano'o ze tahi'a kome'a zamahanadu Ieruselema haba'a itiro.

Simeona'a Iesu moneo Goeriro

25 E'e madağano Ieruselema haba'ano ohoze 'ahoga niğa Simeona'a radiunu. Ani'e hağaiğa duduga zu Badi'a goere hegote'ete'e vazega. Ani'e Isaraela azağa gabozi'uma vazega Keriso guhine onainu, ebu Vine Zağoga'e ani mazağ radiunu. 26 Vine Zağogani'a Simeona ibite 'ahige ihoniro, raena'a, "Ga'e mene ruda'uma onamo Keriso horoni'uma."

27 Ebu Simeona'e Vine Zağogani'a ibito hanadu kuru neğa diugiuro. E'e madağano Mose goro goe'a idunağano hağaoga veize Iesu'e vi'a mogani'a

zamahu diugiuro. ²⁸ Ebu Simeona'a Iesu mae ohanadu Badi'a matu'o haro, raena'a,

²⁹⁻³⁰ "Zuhi'a Boro, ga'a ibite ihiro, raena'a, 'Simeona, ga izema rudanoḡano vase sau'a'ono'o gabozite'e vazega, Keriso horoni'uma.'

E izidi ubumahe hina ani horoneha! E'ano'o ege, gae tugure vazega'e zama rogegaheta rune moneo tuguhe onamo'i!

³¹ Zuhi'a Boro, ga'e vase nidu'a zamao Keriso ruhibiro.

³² Agaḡa teige, ani'e Iuda mene azaḡa Badi'a ihozi'uma. Zu ani u'ano, gae tahi'a Isaraela azaḡa nize rae ghizi'uma."

³³ Iesu vi'a moga'e Simeona'a Iesu moneo reirote'e goe'a igirotene zaguzagaro. ³⁴ Ebu Simeona'a ze veize kuraro, zu vi'a Maria niro, raena'a, "Tahi'a 'adi'e Badi'a'a ohotiro. Isaraela azaḡa nu'e ani mene mae ghinine, ze'e gabone ibiganono'o bua'uma. U vase nu'e ani mae ghinine, ze'e gabone ibigano eda'uma. Ebu vase'a ani mazaono'o Badi'a'a gaue'ete'e horoni'uma, rehano vazevaze'a ani 'u'u'l'uma. ³⁵ Ebu hena, vase zamaroneze sau'a nidu'a furera'uma. Ebu zama moneo'e tahi'a 'ahi u'ano, benisi'a ḡoune'ete'e teige, zamaḡo'e aduda'uma."

Ana'a Iesu moneo Goeriro

³⁶ Peroveta rogaega 'ahoga niḡa Ana, ani zuni Ieruselema haba'ano radiunu. Ani'e Fanuela aboga ebu Asera mariga rogaega. Ani'e rogae vougaḡa. Ani hahuradu muri 7 enoḡano i'ani'a rudaro. ³⁷ Ebu gozoba radiu onamo izidi muriḡa 84 'ai meiro. Ani'e igaiḡa kuru neḡa onaminu ebu madai zu ohere zaḡozaḡe'ena'a, Badi'a mazao kuraunu.

³⁸ Simeona'e Maria zu Iosefa teite goerirote'e zamaḡano, Ana'a zeḡe vaḡe onadu Badi'a matu'o haro. Ebu tahi'a e'e moneo vase ziro, raena'a, "Vaze nidu'a'e Ieruselema agire azaḡa 'evoreono'o mae buzite'e vazega faḡa hune guhine onae'ohe. Tahi'a 'ahi'e zeḡe'a guhine'ete'e vazega!"

³⁹ Iosefa zu Maria'e Badi'a goro goe'a idunaḡano Ieruselema haba'ano gau nidu'a haugirotene, ze Galilea haba'ano onamadu Nazareta neḡa bare feuriro. ⁴⁰ Tahi'a kome'a Iesu 'ai bororaro zu inariro. Ebu ani vase huhuzaḡa reiro, zu Badi'a manoga'e ane mazao radiunu.

Iesu'a Kuru Neḡano Goeriro

⁴¹ Muri nidu'a Iḡine Mode'ete'e Muiḡa madagaḡano Iesu vi'a moga'e Ieruselema haba'a itido. ⁴² Iesu ani muri 12 meirotene, igaiḡa haḡaidote'e teige, e'e Muiḡa augifine zeḡe'a Ieruselema haba'a itiro.

⁴³ Ebu Mui haugadu Iesu vi'a moga'e neze onamiro. Rehano ze Iesu'e Ieruselema haba'ano muhinirota'e agu'a. ⁴⁴ Iosefa zu Maria ze'e 'ahige zamariro, 'Iesu'e vase ḡunugaḡano oname'ohe.' Ze ibio oname'ena'a mada tiba vitinirotu'u, nabudize zu zeḡe teite onamirote'e azaḡa bo'agaḡano Iesu vaḡiro. ⁴⁵ Ebu ani mene horonirotene, ze bare ani vaḡe'ena'a Ieruselema haba'a itiro.

⁴⁶ Ebu mada uḡiduḡa zamaḡano, kuru neḡano Iesu horoniro. Ani'e Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaḡa teite ehore radiunu, ebu zeḡe goere iginu, zu gadimu nu haḡainu. ⁴⁷ Vaze nidu'a'e Iesu edega zu ane'a naenaenzirote'e goe'a igirotene zaguzagaro.

⁴⁸ Vi'a mogani'a horonandu ze zuni zaguzagaro. Vi'ani'a Iesu niro, raena'a, "Ubude! Nougadu 'ougeha? Eme zamafe adudu'ena'a gae vaḡeha!" ⁴⁹ Ebu Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Za nougaḡu e vaḡeha? 'Ahi'e

eġe mama ne, e'ano'o e radeha. Za a'e mene ederahehe?" ⁵⁰ Rehano vi'a moga'e ani'a nagini reirota'a'e mene ederiro.

⁵¹ E'e enoġano Iesu ani zeġe teite Nazareta neġa ovoiro, ebu zeġe tuġure ġiro. Vi'a'e Iesu mazao furerarote'e ġauġa nidu'a ane zamao zamare radiunu. ⁵² Iesu ani zamaroneġani'a faine bororaunu zu ahi'ani'a farau bororu itinu. Ebu Badi'a zu vaze'a ane mazao matu'inu.

3

Ioane'a Iesu Ibi Ruhiniro

(Mataio 3:1-12, Mareko 1:1-8, Ioane 1:19-28)

¹ Tiberio Kaisara ani Roma haba'a nidu'a kiniġa radu muri 15 zamaġano ibitohaunu. E'e madaġano Ponitio Pilato'e Iudea haba'a gavanaġa. Heroda'e Galilea haba'a kiniġa, negoġa Firifo'e Iturea zu Tarakonito haba'a kiniġa ebu Rusania'e Abirene haba'a kiniġa.

² U Anasi zu Kaiafa'e Badi'a dibu'o hau'ete'e azaġa ġihi'aġa reiro. E'e zamaġano Zakaria ubuga Ioane'e haba boha'ano radiunu ebu Badi'a ġoere'a ane mazao buaro. ³ Ani'e Ioridana vuġa uhiġano haba'a haba'a nidu'a onamadu haramiro, raena'a, "Sau'ono'o ġihuradu bapatizo mo'! 'Ougine, Badia'a sau'aze rae modi'uma!"

⁴ Amahi Peroveta vazeġa Isaia'a bukao* Ioane moneo 'ahige mirihiro.

"Vaze 'ahogani'a haba boha'ano huau'ohe, raena'a, 'Zuhi'a Boro'a onai'uma ibiġa ruhibo'! Ane ibi mae duduno'!

⁵ Ebu do'oġa nidu'a tuni'uma, maġa boro zu maġa zuhu'a nidu'a mae rahani'uma, ibi be'oġa be'oġa duduni'uma, haba bekuġa bekuġa nidu'a seban'i'uma†.

⁶ Ebu vaze nidu'a Badi'a'a vaze sau'aze'ono'o ġaboze'ete'e horoni'uma."

⁷ Ebu vaze ġuġuvaġa bapatizo mouga radu Ioane vaġe arirotene, Ioane'a ziro, raena'a, "Za'e, Zarama moheġa ubuga ubuga! Vaze'a zae mazao 'ahige reiro, raena'a, 'Badi'a'ono'o maġunu'a onaine ferau muhino'!' Rehano feranoga'e mene idara'uma! ⁸ U ibite haġai sau'aono'o ġihurirote'e haġaiġa fureno'! Ebu ago 'ahige zamaro'i, 'Eme'e Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene maġunofi'uma.' Mazaġa, e zae zi'ohe, Badia'a hadi 'adi madu Aberahamo mariga nufine zuni idaġa. ⁹ Ġiro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoġa mene ini'ete'e ireġa'e udi higonadu ire rogao feuni'uma."

¹⁰ Ioane'a 'ouge reirotene, vaze ġuġuvaġani'a ġadiniro, raena'a, "Eme nouge haġaifone manoga?" ¹¹ Ebu ani'a naenaenziro. "Iniu dabuaġa 'aheu ro'idene tiba'e dabuaġa o'au'a vazeġa hano'i, ebu iniu ogomuġeta ro'idene vininate'e vazeġa teite ġahugotito'!"

¹² Takesi ufe'ete'e azaġa zuni bapatizo mouga radu ariro ebu Ioane ġadiniro, raena'a, "Ihore vazeġa, eme nouge haġaifone manoga?" ¹³ Ani'a naenaenziro. "Takesi ufo'idene, gavamani'a ra'ete'e idunaġano da'o ufo'i, zu ago vitau ufo'i!"

¹⁴ Ebu uti azaġani'a zu ġadiniro, raena'a, "Eme nouge haġaifone manoga?" Ani'a naenaenziro. "Vaze moni ago meize taugo'i, ebu ġuriro moneo vaze ago debaze taugo'i! Zae moni gaugano da'o matu'o'!"

* 3:4 Isaia 40:3-5 † 3:5 Hari idaidaġa. Huga'e sau'a nidu'a mae mode'ete'e

15 Mazağa vazevaze'e Keriso'a are'ete'e guhininu, ze 'ane, 'Ioane'e Keriso!', rae zamariro. 16 Ebu Ioane'a zege nidu'a naenaenziro, raena'a, "E'e vu hina bapatzozeha. Rehano onai'uma vazega'e gigi'aga ghihi'a. Ani'e ege vitihoga zu ege'a ani tamaka miniga fuhie'e'ete'e tugurega vazega rae rouga zuni mene idaga. Ani'e Vine Zağoga zu ire roga hina abatisozi'uma. 17 Maho hirive'ete'e madagano, vaze'a kari hina rouga tenadu maho hu'l'ohe, ebu iguga manone'ohe zu meba hare dehene'ohe. Ebu huga'e suaba zamağano ti'ohe, rehano iguga'e ire rogao hufi haone'ohe. E'e teige, ani'a vazevaze rovozi'uma.†"

18 Ebu Ioane'a goere gehaga nunu hina vazevaze iraduguze'ena'a, hari manoga hina haramoziniro. 19 Ioane'a Galilea haba'a kiniğa Heroda Antifasi zuni ta'iroharo. Mazağa ani'e negoğa inuga niğa Herodia meinadu ane teite hahuriro, zu hağai sau'a sau'a gehaga hağaido. 20 Ebu Heroda'e sau'a e'e nidu'a ranao 'ahoga ragatiro. A'e Ioane gu'ano zouniro.

Iesu Babatisoniro

(Mataio 3:13-17, Mareko 1:9-11)

21 Ioane'e izema gutanogano, vaze nidu'a bapatzozeha, Iesu zuni bapatzozeha meiro. 'Ougadu Iesu ani kurau'ete'e zamağano adure'a bohataro, 22 ebu Vine Zağogani'a Tubugo niniğa teige ane rana ehoi ovairo. Ebu ago 'ahogani'a adure'ono'o goeriro, raena'a, "Ga'e ege ubude. Ege'a gae zamare borofe'ohe ebu ga maza matu'e rudau'ohe."

Iesu Mariga Duğuru

(Mareko 1:1-17)

23 Iesu'e muriğa 30 reirotene, ani gağa gadaheniro. Vaze'a ani'e Iosefa ubuga rae zamariro.

Iosefa'e Heli ubuga,

24 Heli'e Matati ubuga, Matati'e Levi ubuga, Levi'e Melki ubuga, Melki'e Ianai ubuga, Ianai'e Iosefa ubuga,

25 Iosefa'e Matatia ubuga, Matatia'e Amosi ubuga, Amosi'e Nahumu ubuga, Nahum'e Esli ubuga, Esli'e Nagai ubuga,

26 Nagai'e Ma'ati ubuga, Ma'ati'e Matatia ubuga, Matatia'e Semein ubuga, Semein'e Ioseka ubuga, Ioseka'e Ioda ubuga,

27 Ioda'e Ioanan ubuga, Ioanan'e Resa ubuga, Resa'e Zerubabele ubuga, Serubabele'e Sealtiele ubuga, Sealtiele'e Neri ubuga,

28 Neri'e Melki ubuga, Melki'e Adi ubuga, Adi'e Kosam ubuga, Kosam'e Elmadam ubuga, Elmadam'e Ere ubuga,

29 Ere'e Iosua ubuga, Iosua'e Eliesere ubuga, Eliesere'e Iorim ubuga, Iorim'e Matat ubuga, Matat'e Levi ubuga,

30 Levi'e Simeon ubuga, Simeon'e Iuda ubuga, Iuda'e Iosefa ubuga, Iosefa'e Ionam ubuga, Ionam'e Eliakim ubuga,

31 Eliakim'e Melea ubuga, Melea'e Mena ubuga, Mena'e Matata ubuga, Matata'e Natana ubuga, Natana'e Davida ubuga,

32 Davida'e Iese ubuga, Iese'e Obed ubuga, Obed'e Boa ubuga, Boa'e Salmon ubuga, Salmon'e Nason ubuga,

33 Nason'e Aminadaba ubuga, Aminadaba'e Admina ubuga, Admina'e Areni ubuga, Areni'e Hesron ubuga, Hesron'e Perez ubuga, Perez'e Iuda ubuga,

† 3:17 Giriki, vuidi hirive'ete'e hariga idaidağa

- ³⁴ Juda'e Iakobo ubuga, Iakobo'e Isako ubuga, Isako'e Aberahamo ubuga, Aberahamo'e Tera ubuga, Tera'e Nahoro ubuga,
³⁵ Nahoro'e Seruga ubuga, Seruga'e Reu ubuga, Reu'e Pelegi ubuga, Pelegi'e Ebere ubuga, Ebere'e Sela ubuga,
³⁶ Sela'e Kenana ubuga, Kenana'e Afasada ubuga, Afasada'e Sema ubuga, Sema'e Noa ubuga, Noa'e Lameki ubuga,
³⁷ Lameki'e Metusela ubuga, Metusela'e Enoka ubuga, Enoka'e Iaredi ubuga, Iaredi'e Mahalalela ubuga, Mahalalela'e Kenana ubuga,
³⁸ Kenana'e Enosi ubuga, Enosi'e Seti ubuga, Seti'e Adamu ubuga, Adamu'e Badi'a ubuga.

4

Satania'a Iesu Tuhune Nuriro (Mataio 4:1-11, Mareko 1:12-13)

¹ Iesu'e Ioridana vuġa mode iġunirotene, Vine Zaġoġani'a ane rana inare hune radadu haba boha'a tutune onamiro. ² E'ea, mada 40 zamaġano Satani'a Iesu tuhune nuriro. E'e madaġano ani ogomu 'ahoga mene aro, e'ano'o mada ġonaganano ani vinine runiro.

³ Ebu Satani'a Iesu niro, raena'a, "Ġa'e Badi'a ubuga ro'idene, hadi 'adi neadu ġihune beredio no'i!" ⁴ Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zaġoġano raena'a, 'Vaze'e beredio da'o mene ġabode radi'uma. Rehano vine ogomuġano zuni radi'uma."

⁵ Ebu Satani'a Iesu tutunadu hitaga haba'a itadu zogone vaze'a ibito-hau'ete'e haba'a boroboro nidu'a ihoniro. ⁶ Ebu ani'a nina'a, "Eġe'a ġa'e haba boroboro de'e ibito ha'uma gigi'aġa zu manohuga nidu'a ġani'uma. A'e eġe enoga ġauġa 'ahine, eġe'a urate'ete'e vaze hau taugoga zuni idaġa da'o. ⁷ E'ano'o ġa e maza'o kuraune, de'e nidu'a ġae ġani'uma!" ⁸ Ebu Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zaġoġano raena'a,

'Zuhi'a Boro ġae Badi'a mazao da'o kurano hano'i, zu ane gau da'o haġao'i!"

⁹ Ebu Satani'a zamahanadu Ierusalemaha haba'a onamiro. Ebu kuru neġa hitaga huneo ohonadu niro, raena'a, "Ġa Badi'a ubuga ro'idene ada'ono'o rafato'i! ¹⁰ Mazaġa Buka Zaġoġano raena'a,

'Badi'a'a dugu'oga veize aneruġa tuġuzi'uma.

¹¹ Ze'a 'evoreze hina mae ġihi'i'uma 'ahine, ġae oda'e hadio mene tutuha'uma."

¹² Rehano Iesu'a naenaeniro. "Mene! Buka Zaġoġano raena'a, 'Zuhi'a Boro ġae Badi'a ago tuhuno'i!"

¹³ Ebu Satani'e Iesu tuhune hauġirotene, mada manoga 'ahoganobu'u bare tuhuni'uma radu mode iġuniro.

Iesu'a Galilea Haba'ano Ihoziro (Mataio 4:12-17, Mareko 1:14-15)

¹⁴ Iesu'e Vine Zaġoga gigi'aġani'a iri'avonadu bare Galilea haba'a onamiro. Ebu ane hari'e haba nidu'a zamaġano bororaro. ¹⁵ Ani'a nu'onu'o neġano ihozido ebu zeġe nidu'a'e ani iġuniro.

Nazareta Azaġani'a Iesu Hezahoharo

(Mataio 13:53-58, Mareko 6:1-6)

¹⁶ Ebu Iesu'e Nazareta neġa onamiro. E'e Neġa'e ane'a bororarote' haba'a. Bana Madaġano ane'a iġaiġa haġainute teiġe, nu'onu'o neġano diuġi onamiro. Ebu Buka Zaġoġa me'odoga radu iġune edaro. ¹⁷ Iġune edarotene kuru neġa ġiane'ete'e vazeġani'a Isaia peroveta'a mirihrote'e bukaġa mae haro. Ebu ani'a vava'adu me'odi'uma haba'a horoniro. A'e 'ahige rae mirihro.*

¹⁸ "Zuhi'a Boro Viga'e eġe rana reiro. Zahara azaġa mazao hari manoġa haramoga veize ani'a eġe ohotiro.

Ebu Sau'ani'a batuzirote'e azaġa fuhi'e aheti'uma, ubuma kuru azaġani'a ehama'uma zu aduġani'a ġahizirote'e azaġa'e ahete modi'uma', rae furenoga veize, Badi'a'a eġe tuġuhiro.

¹⁹ Ebu zuni Zuhi'a Boro'a ane vaze ġaboze'ete'e madaġa momeo furenoga radu tuġuhiro."

²⁰ Iesu'a buka me'ode hauġirotene buka 'uadu mae harote'e vazeġa bare haro ebu ehoriro. Nu'onu'o neġa zamaġano vaze nidu'a ani ġiaġianiro.

²¹ Ebu Iesu'a ġadaheni ziro, raena'a, "Za'a egate'e Buka Zaġoġano ġoe'a e'e 'ai izidi 'ada hudaneha." ²² Zeġe nidu'a ani mae ġihine ġoeriro zu ani hebeono'o buaudote'e ġoe'a manoġa egadu zaguzagaro. Rehano, ze raena'a, "Ani'e Iosefa ubuga! Eme'e ani ġoere mene iġi'uma."

²³ Ebu Iesu'a ziro. "E edeġa za'e eġe mazao ġoere 'ahi ra'ohe, raena'a, 'Gohe vazeġa, ibite ġae'a uġiġo faino'i, ebu vaze 'ahoga uġi faino'i!' Ebu raena'a, 'Iesu, ġa Kaperanauma neġano haġai ġiġi'a haġairote'e teiġe, ġae haba 'adao zuni haġao'i! 'Ougine, emeġe'a ġae ġoere'e mae ġihini'uma.' ²⁴ E hube hune zi'ohe. Zae'a eġe ġoere mene mae ġihine'ete'e teiġe, peroveta azaġa zuni zeġe habao vaze'a mene mae ġihize'ohe.

²⁵ Rehano zamaro'i! Peroveta vazeġa niġa Elia madaġano, muri uġidu zu ġaha'a zamaġano irugu'a mene ru'aro, e'ano'o Isaraela haba'a nidu'a zamaġano zahara boro'a buaro. E'e madaġano ġozoba ġehaġa'e Isaraela haba'ano radiunu. ²⁶ Rehano Elia'e Badi'a'a Isaraela ġozoba azaġa mazao mene tuġuniro. Ani'e Sidoni haba'a uhiġano ne 'ahoga niġa Zarepatio radiunute'e ġozobaġa 'ahoga mazao tuġuniro. Zarepati neġa'e mene Isaraela haba'a

²⁷ Ebu peroveta vazeġa niġa Elisa madaġano Isaraela haba'ano lefera azaġa ġehaġani'a radiunu, rehano ze mene dehene faiziro. U Siria haba'a vazeġa niġa Na'amani da'o dehene fainiro. Siria haba'a zu mene Isaraela haba'a. Eġe zuni adama haġai ġiġi'a mene haġai'uma, rehano ne 'ahoga vaze onami'uma, mazaġa za'e mene mae ġihihe'uma."

²⁸ Iesu'a 'ouge reirotene, nu'onu'o neġa zamaġano vaze nidu'a maġune rudaro. ²⁹ Zeġe nidu'a iġunadu, e'e haba'anono'o ani tuġune vaġiniro. Ebu dofarao duine feunoga radu, neze ogorarote'e haba'a hitaga tutune itiro.

³⁰ Rehano Iesu'a vaze ġunugano onamadu ane edeġano dauġiro.

Iesu'a Vine Sau'a Hegone Buniro

(Mareko 1:21-28)

³¹ Ebu Iesu'a Galilea haba'ano Kaperanauma neġa ovoadu Bana Madaġano nu'onu'o neġano vaze ihoziro. ³² Vaze nidu'a ani'a ihozoga iġirotene zaguzagaro, mazaġa ani ġoere'e ġiġi'a, Badi'a ġoere heuġa.

* 4:17 Isaia 61:1-2

33 Bana Madağa 'ahogano vine sau'ağeta vazega 'ahoga'e nu'onu'o neğano radiro. Ani'a houna'iro, raena'a, ³⁴ "Iesu Nazareta vazega! Eme ago ġunuġunu'o'i! Ga eme ruifoga radu arahehe? Ga iniu'e e edeġa. Ga'e Badi'a vase zaġoga!" ³⁵ Iesu'a vine sau'a ta'iroharo, raena'a, "Hezo'a! Vaze e'e mazaono'o buanoi!" Ebu vine sau'ani'a zeġe nidu'a bo'aġano vase e'e mae rahao higonadu buau dauġiro. Rehano vase a'e mene omatiro.

³⁶ Vaze nidu'a zaguzagaro ebu zeġe zeġe'a bare raena'a, "Ani ġoere'e naġiġa? Ani'a inaraġa zu ġiġi'aġa hina vine sau'a zeatene ze egohanadu buaneha!" ³⁷ Ebu Iesu hariga'e uhiġa uhiġa haba'a nidu'a bororaro.

Vaze Ġehaġa Faiziro

(Mataio 8:14-17, Mareko 1:29-34)

³⁸ Iesu'e nu'onu'o neġa modadu Simona ne onamiro. De'ea Simona emoġa roġaġa'e ahi'ani'a ġigine runiro, e'ano'o ani fainoga veize vase'a Iesu uminiro. ³⁹ Ebu Iesu'e ani uhiġano edanadu ahi'a ġiġi'a e'e ġoere riga hina hegone buniro. 'Ougadu uġi e'e'a ani mazaono'o vaġiniro. Ebu Simona emoġani'a zogone iġunadu zeġe veize ogomu ġorohe ziniro.

⁴⁰ Ebu mada'a ovoe'ete'e zamagano, vazevaze'a uġi iraga nunu Iesu vaġe tutuze onamiro, ebu Iesu'a evo'a zeġe tiba tiba rana teadu manore hauġiro. ⁴¹ Vine sau'a sau'a'e Iesu'e Keriso rae ederirote'e u'ano, ze vazevaze mazaono'o buarotene, huario, raena'a, "Iesu, ġa'e Badi'a ubuga!" Rehano Iesu'e, ze'a ani rae furenoga mene uratiro, e'ano'o ani'a tairo zenadu ġoereze gararoziro.

Iesu'a Harame Ragaviro

(Mareko 1:35-39)

⁴² Oherebau uzeuze Iesu'e ane da'o radoga radu vase o'o'a haba'a onamiro. U vase ġuġuvaġani'a Iesu vaġe onaadu mene muhize iġunoga veize uminiro. ⁴³ Rehano Iesu'a ziro, raena'a, "E'e haba 'ahoga 'ahogano zuni Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a hariġa manoga harami'uma, mazaġa de'e u'ano, eġe tuġuhiro." ⁴⁴ Ebu ani Iudea haba'ano nu'onu'o neġano harame ragaviro.

5

Iesu'a Ane Tahi'atahi'a Zamaziro

(Mataio 4:18-22, Mareko 1:16-20)

¹ Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'ura ġenaġano edau'ena'a, Badi'a ġoere haraminu. Ebu vase ġuġuvaġa'e ani haramo abitoga veize bibitite onamiro. ² Iesu'a du'ura ġenaġano ġasi 'aheu horoniro, u ġasi azaġa'e buanadu re'evaze vuzu'e radiunu. ³ Iesu'a Simona gasio tiradu niro, raena'a, "Tahiġa duine bunoi!" Ebu Iesu'e ġasi zamaġano ehoradu vase ġuġuvaġa haramo ziniro.

⁴ Ani harame hauġirotene, Simona niro. "Hoe'a mone onamo'i, ebu re'eva feunadu ġozone re'evano'i!" ⁵ Simona'a naenaeniro, raena'a, "Eme ohere faġa gau boro haġae'ena'a re'eva rehano, mene maneha. Rehano e ġa ġoere mae ġihinadu re'eva feuni'uma." ⁶ Ebu ze'a re'eva feunirotene, re'eva zamaġano'e ġozone ġehaġani'a oġanadu re'eva'e zigaro. ⁷ E'ano'o danazoga veize ġasi 'ahogano nabudize huze zaveziro. Ebu ze aradu ġasi 'aheu'e ġozone hina iriva'onadu zuburiro.

⁸⁻¹⁰ Simona zu ane teite radirote'e azaġa nidu'a ġozone ġehaġa e'e horonirotene, ze zaguzagau rudaro. Zebedi ubuga 'aheu nize Iakobo zu Ioane'e Petero teite ġaunu, e'ano'o zeġe zuni zaguzagaro. Ebu Simona,

nīga 'ahoga'e Petero, ani'a haḡai 'uguḡa horonadu Iesu oda babaḡano higau bauriro. Ebu raena'a, "Zuhi'a Boro! E'e sau'a vazega, e'ano'o eḡe mazaono'o vaḡino'!" Iesu'a naenaeniro. "Ago rihano'! Izidiono'o onamo mada nidua ḡa'e vase re'evazi'uma." ¹¹ Ebu ze hebeti onaadu ḡauze nidu'a modadu ane hegote onamiro.

Lefera Vazeḡa Fainiro

(Mataio 8:1-4, Mareko 1:40-45)

¹² Iesu'e neḡa 'ahogano radirote'e zamaḡano, lefera vase 'ahogani'a ane vaḡe onairo. Ani'a Iesu horonadu ane zamao rahao ḡuḡuriro, ebu uminiro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa urato'idene, faiho'!" ¹³ Ebu Iesu'a 'evo'a einadu vase e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. ḡae manoro'!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone daḡiro.

¹⁴ Ebu Iesu'a ḡoere riḡa hina niro, raena'a, "Nagini'a ḡae mazao fureranata'a'e vase 'ahoga ago no'i! Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e vazega vaḡe onamadu ahiriḡo ihono'i*! Ebu leferaono'o manoreha rouga veize, Mose'a reirote'e dibu'oḡa Badi'a hano'! 'Ougine vase'a ḡa 'ai manore huneha rae ederi'uma." ¹⁵ Rehano Iesu hari'e ḡarihe bororu onamiro. Ebu vase ḡuḡuvaḡani'a Iesu ḡoere abitoga zu ugize'a manoroga radu ane vaḡe onairo. ¹⁶ Rehano mada rae rae Iesu ane da'o vazega o'o'a haba'a onamadu e'ea kuraudo.

Iesu'a Ahi'a Mene Hagane'ete'e Vazeḡa Fainiro

(Mataio 9:1-8, Mareko 2:1-12)

¹⁷ Mada 'ahogano Iesu'a haramete'e zamaḡano, Farisea azaḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a Iesu uhiḡano ehore radiunu. Ze'e Galilea haba'a zu Iudea haba'ano neḡa 'ahoga 'ahoga'ono'o ebu Ierusalem haba'aono'o onairo. Ebu Zuhi'a Boro gigi'a inaraḡa'e Iesu'a vase faizoga veize ane rana reiro.

¹⁸ E'e madaḡano vase nu'e ahi'a mene hagane'ete'e vazega farata hina herate onamadu Iesu zamao bazune tihi reiro. ¹⁹ Rehano ze'a vase ḡuḡuvaḡa 'ahine, ibihetaono'o odohe diuoga mene idararo. E'ano'o ze binu hitaga itadu binu mae bohaniro. Ebu vase ḡuḡuvaḡa bo'aḡano farata mini hina ovoe dabanadu Iesu zamao bazune tiro. ²⁰ Ze'a Iesu mazao fie'ete'e Iesu'a horonirotene, ani raena'a, "Vazehe, ḡa sau'a 'ai rae modeha!" ²¹ Farisea azaḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa'e zeḡe'a bare zamariro, raena'a, "Ani'e naḡi vazega? Nougadu Badi'a sausagee ḡoere'ohe? Badi'a'a da'o vase sau'a rae mode'ohe!"

²² Iesu ani zeḡe'a nouge rae zamarirota 'ai ederadu naenaenziro, raena'a, "Za nougadu eḡe ḡoere 'adi zamare'ohe? ²³ Ani mazao nougenouge nine, ḡoe'a'e ufiḡa? ḡae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iḡunadu onamo'i' rae ni'ete'e? ²⁴ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaḡa eḡe, Vaze Ubuḡa'e raha 'adao vase sau'a rae mode'ete'e gigi'aḡa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazega e'e nina'a, "Eḡe'a ḡa'ohe. Iḡuno'i ebu farataḡo odohadu neḡo onamo'!"

²⁵ Ebu vase e'e'a zogone zeḡe zamabe'ano'o iḡune edanadu farataḡa meiro ebu Badi'a ni mae ḡihine'ena'a neḡa onamiro. ²⁶ Vaze nidu'a'e zaguzaganadu rihau radaro. Ebu Badi'a ḡihiniro, raena'a, "Eme izidi haḡai nu badega horoneha!"

* **5:14** A'e, ani'a ahiri udahadu manoreha reifine

Levi Zamaharo

(Mataio 9:9-17, Mareko 2:13-22)

²⁷ E'e enogano Iesu'e haba e'e mode iḡunirotene takesi vazēga 'ahoga, niḡa'e Levi horoniro. Ani'e takesi haba'ano ehore radiunu. Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Ege hegoto'i!" ²⁸ Ebu Levi ani ḡauga nidu'a modadu ani hegotiro.

²⁹ Levi'a ane neo Iesu veize ogomu boro haḡairo. E'ea takesi azaḡa ḡehaḡa zu vase nunu zeḡe teite ogau tiburaunu. ³⁰ Rehano Farisea azaḡa zu zeḡe moneo Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a Iesu tahi'atahi'a mazao maḡune ḡoeriro, raena'a, "Za'e nougadu takesi azaḡa zu sau'a azaḡa teite ogau tiburuh'ohe?"

³¹ Ebu Iesu'a naenaезiro, raena'a, "Uḡi o'o'a azaḡa'e gohe vazēga mene vaḡe'ohe, rehano uḡi azaḡani'a ani vaḡe'ohe. ³² E'e teige, e'e duduga rae zamare'ete'e azaḡa huzoga radu mene onairo. Rehano haḡai sau'a rae zamare'ete'e azaḡa huzadu zeḡe sau'anono'o ḡihuroga veize onairo."

Ihore Iziga

(Mataio 9:14-17, Mareko 2:19-22)

³³ Ebu hena vase nu'a Iesu niro, raena'a, "Ioane bapatizo tahi'atahi'a'e ogomu moneo mada ḡehaḡa zaḡozaḡe'ohe zu kurau'ohe. Farisea azaḡa tahi'atahi'a zuni 'ouge haḡae'ohe. Rehano nougadu ḡa tahi'atahi'a'e iḡaiḡa ogau'ohe?"

³⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Hahure'ete'e madaḡano, ohoze hahu izigani'a huze'ete'e azaḡa'e ane teite ogau tiburaune, ze mene zaḡozaḡi'uma. ³⁵ Rehano zeḡe mazaono'o ohoze hahu iziga'e mae vaḡani'uma madaḡani'a onaine, ze'e vetuḡa ranadu zeḡe'a zaḡozaḡi'uma."

³⁶ Ebu Iesu'a bare hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiḡa mene banini'uma. Baninine, dabua iziga'e mae zigi borofi'uma, ebu dabua iziga'e amahiḡa teite horone tibunoga zuni mene manoga re'uma.

³⁷ Ebu vase 'ahogani'a vaini vuḡa baige † amahiḡa zamaḡano vaini vuḡa iziga mene be'une ufi'uma. Be'une ufine, vaini vuḡani'a baige e'e iri'avadu be'uti'uma. Ebu vaini vuḡa'e sore rururanadu baige amahiḡa sausauni'uma. ³⁸ E'ano'o vaini vuḡa iziga'e, baige izigano beu'e ufi'uma.

³⁹ Rehano vaini vuḡa amahiḡa gagidote'e azaḡa'e vaini vuḡa iziga mene urate'ohe, mazaḡa ze'e raena'a, "Amahiḡa'e ufeta manoga‡!"

6

Bana Madaḡa Zuhi'aḡa

(Mataio 12:1-8, Mareko 2:23-28)

¹ Bana Madaḡa 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite vuidi mebaḡa zamaḡano onamiro. Ebu ane tahi'atahi'a'a vuidi maḡa riri'e madu 'evoreze hina hasiga mute vaḡinadu huga aro. ² Rehano Farisea azaḡa nu'a horozadu ziro, raena'a, "Za'e nougadu Bana Madaḡa goroga varade'ena'a, vuidi hirive'ohe?"

³ Iesu'a naenaезiro, raena'a, "Za'e Buka Zaḡoga zamaḡano, Davida'a nagini haḡairota'a'e me'odiro ga? Davida ani ane ḡatinirote'e azaḡa teite ogomuze hauḡadu vinize ruziro. ⁴ E'ano'o ani'e Badi'a ne diugadu dibu'o azaḡani'a da'o au'ete'e dibu'o berediḡa aro. Ani'e goro ḡoe'a varadiro

† 5:37 Giriki, 'baige', Gouti ogaḡa hina haḡairote'e baige ‡ 5:39 Hari idaidaḡa e'e zamaḡano, ḡau iziga'e Iesu ihore idaniro zu ḡau amahiḡa'e Iuda azaḡa goro ḡoe'a idaniro

ebu ane ġatinirote'e azaġa zuni ziniro." ⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Eġe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaġa Zuhi'aġa."

Evo'a Rudanoga Vazeġa Fainiro
(Mataio 12:9-14, Mareko 3:1-6)

⁶ Ebu Bana Madaġa 'ahogano, Iesu'a nu'onu'o neġa diuġadu vazevaze ihoziro. E'ea eda'e nae 'evo'a rudanoga vazeġa zuni radiunu. ⁷ Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa'e Iesu'a Bana Madaġano vaze e'e faini'uma ga mene rae ehamu radiro. Mazaġa ani'a vaze e'e fainine, zeġe kotao ohonoga uratiro.

⁸ Rehano Iesu ani'e ze'a nouge rae zamarinuta'a'e ederiro. Ebu 'evo'a rudanoga vazeġa niro, raena'a, "Iġunadu vaze ġuġuvaġa zama 'ada eda aro'ii!" Ebu ani eda onamiro. ⁹ Ebu Iesu'a zina'a, "E za ġadize'ohe. Mose goro goe'a'e Bana Madaġa zamaġano nagini haġaine idaġa ra'ohe? Manoġa haġai'uma ga sau'a haġai'uma? Ġabozi'uma ga zimi'uma?" ¹⁰ Iesu'a zeġe nidu'a ġiaze ġemadu vaze e'e niro, raena'a, "'Evo'o eino'ii!" Ani'a einirotene, 'evo'ani'a manoriro.

¹¹ Rehano ze maġune rudanadu zeġe zeġe'a Iesu mazao nagini haġai'uma rae ġoanirio.

Iesu'a Apostolo Azaġa 12 Zamaziro
(Mataio 10:1-4, 4:23-25, Mareko 3:13-19)

¹² E'e madaġano Iesu ani maġa onamadu ohere faġa Badi'a mazao kuraro. ¹³ Ebu oherebau moneo ani tahi'atahi'a huze tibuziuro. Ebu tahi'a 12 da'o zamazadu Apostolo azaġa rae huziuro.

¹⁴ Nize'e 'ahi'e'e: Simona niġa 'ahoġa'e Petero, Petero negoġa niġa Aniderea, Iakobo, Ioane, Filipino, Batolomeo, ¹⁵ Mataio, Tomasi, Alefeo ubuġa niġa Iakobo, Roma gavamani utito zini'ete'e duġuruġa* vazeġa niġa Simona, ¹⁶ Iakobo ubuġa niġa Iuda ebu Iesu revoharote'e vazeġa, Isakariota vazeġa niġa Iuda.

Iesu'a Haba Sebaġano Haramiro

¹⁷ E'e enogano, Iesu ani tahi'atahi'a teite maġanono'o ovaradu haba sebaġano edaro. E'e haba'ano'e ane hegote'ete'e azaġa ġuġuvaġa ebu haba nunu azaġa ġehaġani'a radiunu. Ze'e Iudea haba'a, Ierusalema neġa boro zu davara genaġa neġa boro Taea ebu Sidonaono'o Iesu hari abitoga zu ugize faizoġa radu ariro. ¹⁸ Ebu Iesu'a vine sau'ani'a diuġadu sausuzirote'e azaġa zuni faiziuro. ¹⁹ Zeġe nidu'a ani ahiri obonihni reiro, mazaġa ugi faine'ete'e inaraġa'e ani mazaono'o buanadu zeġe nidua manoriro.

Badi'a Manohuga ebu Aduga
(Mataio 5:1-12)

²⁰ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ġiaze'ena'a ziro, raena'a,

"Za, zahara azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa Badi'a'a ibitozini'ohe.

²¹ Izidi za, vinize'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa isize mini'uma.

Izidi za, niau'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa vesu'u matu'e eġofi'uma.

* 6:15 Giriki, duġuruġa niġa'e Zealota

²² Ege, Vaze Ubuga, hegote'ete'e u'ano, vaze'a he'ehe'ezine, hezahine, goere sau'a zine ebu za sau'a rae reine, za'e Badi'a'a manohuga hidi'uma.

²³ Zae vouga'a peroveta azağa mazao zuni 'ouge hağaido. 'Uguğani'a za mazao furerano'idene matue'ena'a zavono'i! Mazağa peroveta azağa teige, Badi'a'a adureo zae naeğa boro ra'ohe.

²⁴ Rehano za, ma'ora azağa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma. Mazağa za'e ibite gau manoğa nidu'a mae hauğiro 'ahine, vesu'u mene bare me'uma.

²⁵ Izidi za, ogau isi mini'ete'e azağa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma, mazağa vesu'u vinizi'uma.

Izidi za, matu'e eğofe'ete'e azağa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma. mazağa vesu'u niau'ena'a vetuğara'uma.

²⁶ Vaze nidu'a'a za niguzine, fase, Badi'a aduga hidi'uma, mazağa vouğaze'a zuni ğuriro perovetağa azağa 'ouge niguzido.

Agire Azağa Zamaro'i

(Mataio 5:38-48, 7:1-5, 12, 7:17-20, 12:34-35)

²⁷ Ege goere egoni'ete'e azağa'e zi'ohe. Agireze azağa zamaro'i zu he'ehe'e'ete'e azağa mazao manoğa hağao'i! ²⁸ Za rae sausaue'ete'e azağa'e Badi'a manohuga hidoga veize umino'i zu zae mazao hağai sau'a hağae'ete'e azağa veize kurano'i! ²⁹ Vaze'a ğanigo fa'ono'idene, naeğa zu notonohano'i! Vaze'a dabuağo mei'adu hena bare 'ahoga zuni meihi ro'idene, a'a zu hano'i! ³⁰ Iniu'a nagini umi'o'idene hau tauğo'i, ebu iniu'a ğauğo mae buro'idene, ago bare mo'i! ³¹ Vaze'a zae mazao hağai manoğa hağae'ete'e urato'idene, zae zuni zege mazao hağai manoğa hağao'i!

³² Za'a zae vetuğazi'ete'e azağa da'o vetuğazine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azağa zuni zege vetuğazi'ete'e azağa vetuğazi'ohe.

³³ Ebu za'e zae mazao manoğa hağae'ete'e azağa mazao da'o manoğa hağaine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azağa zuni 'ouge hağae'ohe.

³⁴ Ebu za'e ğauze bare zini'uma ra'ete'e azağa da'o zinihi reine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azağa zuni ğauze bare meini'uma rae zamare'ena'a, sau'a azağa ğauze zini'ohe.

³⁵ Rehano agireze azağa vetuğazo'i, zu zege mazao manoğa hağao'i! Ebu bare naenaeni'uma rae mene zamare'ena'a zeno'i! 'Ougine, Badi'a'a naeğa boro zini'uma, ebu za'e Gihia Hune Badi'a ubuga re'uma. Mazağa Badi'a mene matu'o hau'ete'e azağa ebu sau'a hağae'ete'e azağa zuni Badi'a'a vetuğazi'ohe. ³⁶ Zae Mama Badi'a'a vaze vetuğazi'ete'e teige, zae zuni vaze vetuğazo'i!

Vaze Sau'a rae Ago Ro'i

³⁷ Vaze mazao sau'a azağa rae ago zo'i! 'Ougine Badi'a'a zae zuni sau'a azağa rae mene zi'uma. Vaze'a sau'a hağao'idene, riğa ago ğorezo'i! 'Ougine Badi'a'a zuni zae sau'a riğa mene ğorezi'uma. Zege sau'a rae modo'i! 'Ougine Badi'a'a zuni zae sau'a rae modi'uma.

³⁸ Ğauze zeno'i! 'Ougine Badi'a'a manohuga zini'uma. Badi'a'a za'e iri'avone fosafosanoga, taugoga, zu'izu'inoga ebu fora'ağa beu'e ruruno zini'uma. Za'a vaze mazao nagini hağaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge hağai'uma."

³⁹ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Kuruğa vazeğani'a kuruğa vazeğa ibitohaune, anianine ho'ona 'uite ovo'i'uma. ⁴⁰ Tahia'e ani ihore vazeğa

mene vitini'uma. Rehano iniu faifaine ihonine, ani zuni ihore vazēga teigi'uma.

⁴¹ Ġa'e nabugo ubumao be'a dinunuġa ġiane'ohe. Rehano nougadu ġae ubumao be'a gado ireġa mene ġiane'ohe? ⁴² Ġae'a ubumaġo be'a gado ireġa izema ġianogano, negoġo mazao 'ahige ra'ohe. 'Negohe, ubumaġo be'a dinunu e'e mae vaġinihi!' Ga, zama guhi vazēga! Ibite geno ġae mazao gado ireġa e'e mae vaġino'! Ebu ga'a faine ehamanadu negoġo mazao ubuma dinunuġa mae vaġini'uma.

Ire ebu Ani Maġa

⁴³ E'e teige, ire manoġa'e maġa sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e maġa manoġa mene ini'ohe. ⁴⁴ Ire'e maġa horonadu naġi ireġa edere'ohe. Figi maġa'e ire renoga zamaġano mene ini'ohe zu vaini maġa'e ġunu renoga zamaġano mene ini'ohe. ⁴⁵ E'e teige, vase manoġa'e zamaġano manoġa zamaradu manoġa furene'ohe, ebu sau'a vazēga'e sau'a zamaradu sau'a furene'ohe. Mazaġa nagini zamaġano iri'ave radiu'eta'a'e hebe'a'ono'o buau'ohe.

Egadu Haġae'ete'e Azaġa (Mataio 7:24-27)

⁴⁶ Za'e eġe mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huhe'ohe, rehano nougadu e'a ġoere'ete'e haġaiġa'e mene haġae'ohe? ⁴⁷ Eġe vaġe onaadu ġoerehe egadu haġae'ete'e vazēga'e iniu heuġa rae eġe'a ihozi'uma. ⁴⁸ Ani'e raha hu'i vohutuna ovoadu vatava riġa rana neġa ohone'ete'e vazēga heuġa. Zobozobo'a feuradu ne e'e haganine, ne a'e edau gigara'uma, mazaġa haba riġano ogoraro. ⁴⁹ Rehano eġe ġoere egadu haġaiġa mene haġae'ete'e vazēga'e, haba zoreġano neġa ogoru'ete'e heuġa. Zobozobo'a feuradu ne e'e haganine, zogone higanadu fahau guzuhu'uma.

7

Uti Azaġa Ġihi'a'a Iesu mazao Firo (Mataio 8:5-13, Ioane 4:43-54)

¹ Iesu ani vazevaze veize e'e ġoe'a nidu'a rae haugirote'e enogano, ani ane tahi'atahi'a teite Kaperanauma neġa onamiro. ² E'ea Roma uti azaġa ġihi'a 'ahogani'a radiunu. Ane'a borofe vetuġani'ete'e tuġureġa vazēga'e uġine sausaunadu nariga rudaro. ³ Uti azaġa ġihi'a'e Iesu hariġa igirotene, Iesu'a onaadu ane tuġure vazēga faine ġabonoga uratiro. E'ano'o ani Iuda vase boroboro'a Iesu uminoga veize tuġuziro.

⁴⁻⁵ Ebu ze'e Iesu mazao feuri aradu, zamaze nidu'a hina uminoro, raena'a, "Uti azaġa ġihi'a ani manoġa tauġi! Mazaġa ani eme vetuġafe'ohe ebu eme veize nu'onu'o neġa ogoraro. Ga ani dananine manoġa!"

⁶ E'ano'o Iesu'e zeġe teite uti azaġa ġihi'a ne onamiro.

Ze ani ne uhigano feurirotene, uti azaġa ġihi'a'a ane vase nu Iesu vaġe tuġuziro. Ebu ze'a Iesu mazao aradu niro, raena'a, "Uti azaġa ġihi'a'e 'ahige raha. 'Zuhia Boro, ġa e neo diuġoga rae ago zamaro'i, mazaġa e'e mene vase manoġa. ⁷ E'ano'o ġa vaġe mene ameha. Ġoere da'o ro'i! 'Ougine eġe tuġure vazēġani'a manori'uma. ⁸ Mazaġa e'e vase 'ahoga 'u'uġano gaue'ohe, zu uti azaġa eġe 'u'uġano gaue'ohe. Eġe'a vase 'ahi nina'a, 'Onamo'!' reine, ani'e oname'ohe, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'!'

reine, ani'e are'ohe. Ege'a tuğure vazega 'ahoga nina'a, "Adi hağao'i! reine, ani'e hağae'ohe."

⁹ Iesu'a e'e goe'a igirotene, ani zaguzagaro. Ebu ani vaetadu ane hegotirote'e azağa ziro, raena, "Ege'a zi'ohe. Badi'a mazao 'ahige fie gigaru'ete'e vazega'e Isaraela azağa zamağano ize mene horoneha!"

¹⁰ Ebu ze bare uti azağa ġihi'a ne onamirotene tuğure vazega'e manoroga haniniro.

Iesu'a Ġozoba Ubuğa Rune'ono'o Ġaboniro

¹¹ E'e enogano, Iesu'a ne 'ahoga niğa Naina onamiro. Ane tahi'atahi'a zu vase ġehağani'a ani ġatiniro. ¹² Ebu ze onamadu ne ġutu'ağano feurirotene, ne azağa'e rune vazega herate buni ariro. A'e ġozoba 'ahoga ubuğa. Ani tibuhuga e'e da'o fureniro. Ne azağa ġehağa zuni ġozoba e'e teite ariro. ¹³ Iesu'a ġozoba e'e horonirotene, ani vetuğaniro, ebu nina'a, "Ago niano!" ¹⁴ Iesu'a 'ouge rae neadu mauğa heratirote'e azağa vağe onamadu mauğa obonirotene ze tue edaro. Ebu ani raena'a, "Ene iziga, ege'a ġa'ohe. Iğuno'!" ¹⁵ 'Ouge rae nirotene, rune vazegani'a iğune ehoradu goe'a ġadaheniro! Ebu Iesu'a bare vi'a 'evoreo modiro.

¹⁶ Zeğe nidu'a rihau furdaro zu Badia matuo haro, raena'a, "Peroveta boro'a eme bo'ağano fureraneha! Badi'a'a ane vase, emeğe danafeha!"

¹⁷ Ebu Iesu'a nagini hağairote'e hariğani'a Iuda haba'a ebu uhiğa haba'a nidu'ano bororaro.

Iesu zu Ioane Babatiso (Mataio 11:2-19)

¹⁸ Ioane Babatiso'e ġu'a neğano radiute'e zamağano tahi'ağani'a ane vağe onamadu Iesu'a hağairote'e hariğa nidu'a me'odo haro. Ebu Ioane'a ane tahi'a 'aheu huze onaadu ziro. ¹⁹ "Zuhi'a Boro Iesu vağe onamadu 'ahige ġadino'i, 'Onai'uma ra'ete'e vazega Keriso'e ġahe ga eme vase 'ahoga ġuhini'uma?"

²⁰ Ebu ze'e Iesu mazao feurirotene, ani niro, raena'a, "Ioane Babatiso'a ġadinoğa veize eme tuğufeha. Ani raena'a, 'Onai'uma ra'ete'e vazega Keriso'e ġahe ga eme vase 'ahoga ġuhini'uma?"

²¹ E'e madağano Iesu'a ugi nunu meirote'e vazega ġehağa faiziro, vine sau'a sau'a hegoze buziro ebu ubuma kuru azağa ġehağa bare ehamanoga radu faiziro. ²² E'ano'o Iesu ani vase 'aheu e'e naenaenziro, raea'a, "Bare onamadu za'e nagini horonate'e zu egate'e moneo Ioane ihono'i! Ubuma kuru azağa'e ehamu'ohe, oda sau'a azağa'e edau'ohe, lefera azağa'e manore deheru'ohe, tegaze uhuga azağa'e iği'ohe zu rune azağa'e bare ġaboze'ohe. Ebu zahara azağa hari manoga haramo zini'ohe. ²³ Ege mazao fi mene mode'ete'e vazega'e manohuga hidi'uma!"

²⁴ Ioane'u tuğuzirote'e azağani'a iğunirotene, Iesu'a Ioane moneo vase ġuğuvağa ziro, raena'a, "Za vase nagiga horonoga veize haba boha'a onamiro? Zavara'a imi veğa hudi naeninaeni'ete'e horonoga radu onamirohe? Mene! ²⁵ 'Ougadu za vase nagiga horonoga veize onamiro? Naega boro dabuaga vidau'ete'e vazegahe? Mene! Dabua manomano vidau'ete'e zu ġau manomanoğeta radiu'ete'e vazega'e kini neo radiu'ohe.

²⁶ 'Ougadu vase nagiga horonoga veize onamiro? Peroveta vazegahe? O'e! Ege'a zi'ohe. Peroveta azağa nidu'a vitize'ete'e vazega'e Ioane. ²⁷ Ioane moneo Buka Zağoğano 'ahige mirihiro, raena'a

'Ġiano'i! Badi'a'a ġae zamao vase 'ahoga ibite tuğuni'uma.

Ani'e gāe zamao gāe ibi ruhibi'uma.'

²⁸ Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e vazeḡa bo'aḡano vaze nidu'a vitine'ohe. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaḡano ḡonaga vazeḡa zu Ioane vitine'ohe."

²⁹ Ebu Iesu ḡoere igirote'e azaḡa nidu'a zu takesi azaḡa raena'a, "Hube, Badi'a haḡae'ete'e ibi'a'e duduga!", mazaḡa ze'e Ioane'a bapatzozadu gihuriro. ³⁰ U Farisea azaḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa'e Ioane bapatzoz hezaho hanadu mene ḡihuriro. 'Ougadu zeḡe veize Badi'a'a urate'ete'e haḡaiḡa zu hezaho haro.

³¹ Iesu'a bare raena'a, "Izidi azaḡa'e nagingio idazi'uma? Ze iniu heuḡa?"

³² Ze'e tahi'a kome'a kome'ani'a ne hunio ehoradu arahe'ete'e heuḡa. Ze rovonadu none tahi'aḡani'a mone tahi'aḡa mazao harae huhu'uhi'ena'a,

'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha, rehano za mene zavoneha.

Ebu eme rune haba'ano niau ḡoinaheha, rehano za mene nianeha.'

³³ Ioane bapatzoz'a onaadu ogomu mene audo zu vaini vuḡa mene gagido. 'Ougadu za rae modiro, raena'a, 'Ioane'e vine sau'aḡeta.' ³⁴ U eḡe, Vaze Ubuga'e onaadu ogomu au'ohe ebu vaini vuḡa gage'ohe. Rehano za e rae mode'ohe, raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a zu vaini vuḡa fu'a. Ebu ani takesi azaḡa zu haḡai sau'a azaḡa teite tiburu'ohe.' ³⁵ Rehano Badi'a hegote'ete'e azaḡa huhuzaḡa'e eḡe zu Ioane'e duduga rae re'uma."

Haḡai Sau'a Roḡaeḡani'a Iesu Rana Dehoro Be'uniro

³⁶ Mada 'ahogano Farisea vazeḡa 'ahoga niḡa Simona'a Iesu ane teite oganoga veize huniro. Ebu Iesu ani Farisea vazeḡa ne onamadu oga'uma haba'ano taviro. ³⁷ E'e haba'ano'e haḡai sau'a haḡainute'e roḡaeḡa 'ahogani'a radiunu. Ani'e Iesu'a Farisea vazeḡa neo ogauete'e ederirotene, dehoro hohoga manoga naeḡa boro bio kome'a manohuga iriva'onadu mae onamiro. ³⁸ Ebu roḡae'a ne diuḡadu Iesu ḡaruḡa onamadu niau'ena'a, odaḡa babagaḡano ḡuḡuriro. Ebu niḡa vuḡani'a Iesu oda rana sore buanadu abune vanirotene, iḡuḡa hina odaḡa zauhe iminiro. Ebu gubane'ena'a, odaḡa fura'inadu dehoro beu'iro.

³⁹ Iesu oganoga radu hunirote'e Farisea vazeḡa Simona'a roḡae e'e'a 'ouge haḡairote'e horonirotene, ani ane zamao zamariro, raena'a, "Vaze 'adi'e peroveta vazeḡa reine, ani roḡae nagiḡani'a obone'eta'e ederi'uma. Ebu roḡae 'ahi'e sau'a rae ederi'uma!" ⁴⁰ Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Simona, e hari 'ahoga ḡe'uma." Simona'a nina'a, "Ihore vazeḡa, eho'!"

⁴¹ Ebu Iesu'a hari me'odo haro, raena'a, "Vaze 'aheu'a vaze 'ahoga mazao moni gezo madu bare ha'uma reiro. 'Ahogani'a moni 500 meiro, a'e 500 mada gauga moniḡa. U 'ahogani'a'e moni 50 meiro, a'e 50 mada gauga moniḡa. ⁴² Ebu vaze 'aheu'e moni vazeḡa mazao moni baronoga mene idararo, e'ano'o moni vazeḡani'a zina'a, 'Ahiga, ago barono'!"

Iesu'a hari e'e haugirotene, Simona ḡadiniro, raena'a, "'Ougine, aninane bo'aḡano'e iniu'a moni vazeḡa mazao ufeta zamare borofi'uma?"

⁴³ Simona'a naenaeniro. "E zamarone, vaze moni 500 madu moni vazeḡani'a ḡararo harote'e vazeḡa." Ebu Iesu'a nina'a, "Ga naenae'e duduga."

⁴⁴ Ebu Iesu'a roḡae tehe ḡianadu Simona niro, raena'a, "ḡa roḡae 'ada'a eḡe mazao haḡate'e horonahe? E ḡa ne diuḡatene, ḡa'e odahe vuzu'oga veize vu mene eneha. Rehano roḡae 'ahi'e eḡe oda ani ni

vuġa hina abunadu iguġa hina zauhe imineha. ⁴⁵ Ġa'e mene gubahe fura'ihaha, rehano roġae 'ahi'e eġe'a diuġi arate'e'ano'o odahe mene ri'iri'i fura'ineha. ⁴⁶ Ġa'e vadiniheo dehoru mene beu'eha, rehano ani'a e odao dehoru hohoga manoġa beu'eha. ⁴⁷ E'ano'o eġe'a ġa'ohe. Moni 500 madu moni vazegħa'a ġararo harote'e vazegħa teige, roġae 'ahi'e ane sau'a ġehaġa 'ai rae modeha, e'ano'o ani eġe zamare borofadu 'ouge haġaeha. Rehano moni 50 madu moni vazegħa'a ġararo harote'e vazegħa teige, sau'a ufiġa haġae'ete'e vazegħa'e ane sau'a tahife rae modi'uma ebu e tahife zamari'uma."

⁴⁸ Ebu Iesu'a roġae nina'a, "Ġa sau'a 'ai rae modeha." ⁴⁹ 'Ougirotene, Iesu teite ogarote'e azaġa'e zamariro, raena'a, "'Ahi'e iniu? Ani vase sau'a zuni rae modehehe?" ⁵⁰ Ebu Iesu'a roġae niro. "Ġa'e eġe mae ġihiheha, e'ano'o ġae sau'anono'o ġabodeha. Zamaġo roġenadu onamo'i!"

8

Roġae Roġae'a Iesu Dananiro

¹ E'e enogano Iesu'e haba nunu zu ne 'ahoga 'ahoga onamadu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a, hariġa manoġa haraminu ebu tahi'aġa 12 zuni ane ġatininu. ² Ebu vine sau'ani'a ragano reirote'e zu ugi nunu'a meirote'e roġaeġa roġaeġa'e ugize manoradu Iesu duġuru danaziro. Ze bo'aġano Magadala neġa roġae niġa Maria ani'e vine sau'a 7 raganono'o hegone bunirote'e roġaeġa. ³ Ebu Kuza inuġa niġa Ioana. Kuza ani'e kiniġa Heroda gau zu neġa taufe'ete'e vazegħa. Roġae 'ahoga niġa Susana zu roġae 'ahoga 'ahogani'a zeġe zeġe ġau hina Iesu ebu ane tahi'atahi'a danaziro.

Ezone Feune Ġorarote'e Hari Idaidaġa (Mataio 13:1-23, Mareko 4:1-20)

⁴ Mada 'ahogano vase ġuġuvaġani'a Iesu haba nunuono'o Iesu vaġe ariro. 'Ougadu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a,

⁵ "'Hihi vazegħa 'ahogani'a mebaġano ezone ġora onamiro. Ani mebaġano ezone feune ragavirotene, nu'e oda ibiġano rururaro. E'e ezoneġa'e vase'a rana edau oname onainu zu nini'a onadu au haugi-ro.

⁶ Ezone nu'e hadi haba'ano rururaro. E'e ezoneġa'e ġuhuriro, rehano roraro, mazaġa raha'e mene abu'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ebu ezone zu ve renoga tibano ġuhure bororaro. Rehano ve renogani'a ezone ġuhuġa simarinadu mene iniro. ⁸ U ezone nu'e raha manoġano rururadu faine ġuhure bororaro, ebu vesu huga'e ġae 100 hudaro." Iesu ani ġoere haugirotene, ani ġihau ġoeriro, raena'a, "Teġaġeta vazegħa'e faifaine egadu huga edero'i!"

⁹ Ebu Iesu tahi'atahi'a'a hari e'e huga ani ġadiniro. ¹⁰ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "'Za'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru ti'ete'e ihoze'ohe. Rehano vase nu'e hari huga nidu'a hari idaidaġa hina ihoze'ohe, e'ano'o ze'e huga mene ederi'uma. Peroveta azaġani'a amahi 'ahige reiro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini haġae'eta'e horone'ohe rehano, huga'e mene horoni'uma.

Ze'e Badi'a'a nagini ra'eta'e igi'ohe rehano, e'e huga'e mene ederi'uma.'

¹¹ Eġe'a ezone feune ġorau'ete'e hariġa idaidaġa huga'e rae deheni'uma. Ezone'e Badi'a ġoere. ¹² Ezone ibio rurune'eta'a'e, vase'a Badi'a ġoere

igi'ohe. Rehano ze'a Badi'a ġoere mene mae ġihinadu ġabone mene hidifine, Satani'a zeġe zamaono'o Badi'a ġoere mae vaġine'ohe. ¹³ Ezone hadi haba'ano rururu'eta'e, Badi'a ġoere igi'etene matu'uzeta mae ġihine'ohe. Rehano ze fie'e ire taiga o'o'a heuġa, e'ano'o mada tahiġa da'o fie'ohe. Ebu Satani'a tuhuze nuri'etene uite'ohe. ¹⁴ Ezone ve renoga zamaġano rururu'eta'e, ze Badi'a ġoere igi'ohe. Rehano radiu'ete'e madagano, zamarone aduga borofe'ohe, haba toheġa ufeta zamare'ohe zu haba ġauġa manomano hina ufeta matu'e'ohe. E'ano'o ze'e mene ini'ohe. ¹⁵ U ezone raha manogano rururu'eta'e, mene ġurire'ena'a zama manogano Badi'a ġoere igi'ohe. Ebu ze'e aduga hide'e rehano, Badi'a'a matu'e'ete'e haġaiġa haġae'ena'a, hudau'ohe.

Ihure Hari Idaidagā
(Mareko 4:21-25)

¹⁶ Vaze 'ahogani'a ihure hufine siuva hina mene ogone ti'uma ga fata 'u'uġano mene ti'uma. Rehano ne diuġe'ete'e vaze'a aġaġa horonoga veize, midau ti'ete'e haba'ano midau'ohe. ¹⁷ Ihure'a ġau nidu'a aġane'ete'e teige, 'u'uru radiu'ete'e ġauġa nidu'a furera'uma. Ebu ogone ġahine'ete'e ġauġa zuni horoni'uma. ¹⁸ E'ano'o eġe'a zi'ete'e ġoe'a faine zamare ego'! Faifaine zamare igi'ete'e azaġa'e, Badi'a'a edeġa boro zini'uma. U mene faine zamare igi'ete'e azaġa'e, Badi'a'a ze'e tahiġa edeġa rae zamare'ete'e zuni mae vaġini'uma.

Iesu Vi'a ebu Negoġa

(Mataio 12:46-50, Mareko 3:31-35)

¹⁹ E'e enogano Iesu vi'a ebu negoġa duġuru'a ani vaġe onamiro, rehano vaze ġuġuvaġa 'ahine ani uhiġa onamoga mene idararo. ²⁰ Ebu vaze 'ahogani'a Iesu niro, raena'a, "Ga vi'u zu negoġo duġuru'a ġia'ihhi radu ne enona edau radiu'ohe." ²¹ Ebu Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Badi'a ġoere egadu haġaiġa haġae'ete'e azaġa'e eġe nanu zu eġe nego."

Zavara 'Uiro

(Mataio 8:23-27, Mareko 4:35-41)

²² Mada 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite ġasio tiradu ze ziro, raena'a, "Aro, du'ura moneafa fare onamihi." Ebu ze fare onamiro. ²³ Ze fare oname'ete'e zamaġano, Iesu ani baziro. Ebu zavara boro'a feuradu vu'a ġasi kafere diuġadu fo'ariro. Ze'e ariga runeo diuġiro! ²⁴ Ougirotene, Iesu tahi'atahi'a'a ani evaniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Zuhi'a Boro, eme izidi hunuhune'ohe!"

Ebu Iesu'a evatadu zavara zu sa'u riġa ġoreziro, raena'a, "Sifu radadu roġerano'!" Ani 'ouge reirotene, zavara zu sa'u'a hauġiro zu du'ura'a roġeraro. ²⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za eġe mazao mene fie'ohe!" Rehano, zeġe nidu'a rihau'ena'a zu zaguzagau'ena'a, ġadititiro. "Ahi'e iniu? Ani'a zavara zu sa'u riġa ġorezitene, ġoe'a egohu'ohe!"

Vine Sau'aġeta Vazeġa Fainiro

(Mataio 8:28-34, Mareko 5:1-20)

²⁶ E'e enogano, Iesu zu ane tahi'atahi'a'a Galilea du'uraġa moneafa ruhau faradu Gerasa* azaġa habao hebetiro. ²⁷ Iesu ani ġasiono'o buarotene, e'e haba'ano vine sau'a sau'aġeta vazeġa 'ahogani'a Iesu hidiro. Ani'e mada faġa firina zu negano mene radiunu, rehano 'idu haba'ano radiudo. ²⁸⁻²⁹ Vine sau'ani'a vaze 'adi'e mada ġehaġa

* 8:26 Gerasa'e Iuda haba'a enogano

ibitohaudote'e u'ano, haba e'e azaḡani'a auri miniḡa riḡa hina evo'a zu odaḡa batune teadu taufe radiudo. Rehano ani'a mini e'e ri'i ḡuzuhadu vine sau'ani'a tuḡune haba boha'a onamido.

Ani'a Iesu horonirotene, Iesu'a riḡa ḡoreniro, raena'a, "Vine sau'a toraga, ani mazaono'o buano'i!" Ani Iesu zamao hiḡau bauradu ḡaniḡanaro, raena'a, "Iesu, ḡihi'ahune Badi'aḡa Ubuga! Ḡa'e eḡe mazao nagini urate'ohe? E umi'e'ohe, aduga aḡo eno'i!" ³⁰ Ebu Iesu'a ḡadiniro, raena'a, "Ḡa niḡo iniu?" Ebu ani'a naenaeniro. "E ni'e Legioni!'", mazaḡa vine sau'a ḡehaḡa vaze e'e ranao radiunu. ³¹ Vine sau'a sau'ani'a Iesu uminiro, raena'a, "Eme ho'one ḡonaga o'o'ano‡ ago tuḡufo'i!" ³² E'e madaḡano aba ḡehaḡa'e haba maḡano ogaunu. E'ano'o vine sau'a sau'a bare Iesu uminiro. "Eme aba e'e mazao diuḡoga tuḡufo'i!" Iesu'a naenaezina'a, "Idaḡa, bu'anadu onamo'i!" ³³ Ebu vine sau'a sau'a 'ai vaze e'e mazaono'o buanadu aba ḡehaḡa mazao diuḡe ḡouriro. Aba ḡehaḡa 'ai maḡa be'ano'o dure ovoadu du'uraḡo hunuhune rudaro.

³⁴ Aba taufe'ete'e azaḡani'a nagini'a furerarote'e horonadu, ferau uhiḡa neḡa zu haba'a haba'a onamiro. Ebu e'e hariḡa vazevaze mazao me'odiro. ³⁵ Vaze ḡehaḡa'a nagini'a furerarote'e ḡianoga veize Iesu vaḡe onamiro. Ze onamirotene, vine sau'aḡeta vazega e'e dabua vidanadu zamarone manoḡano Iesu oda babaḡano ehorirote'e horoniro. E'ano'o ze'e rihau ḡouriro. ³⁶ Ebu furerarote'e haḡaiḡa nidu'a horonirote'e azaḡani'a haba 'ahoga 'ahoganono'o onairote'e azaḡa mazao Iesu'a vine sau'aḡeta vaze e'e nougenouge ḡabonirote'e me'odoziniro. ³⁷ 'Ougadu Gerasa haba'a azaḡa nidu'a'e riho'a mae ḡouriro. Ebu ze'e Iesu'a e'e haba'anono'o vaḡinoga veize uminiro. E'ano'o Iesu'e ḡasio tiradu bare du'ura moneafa fare onamiro.

³⁸ Vine sau'aono'o manorirote'e vazega'e Iesu teite onamoga veize uminiro. Rehano Iesu'a ani tuḡune'ena'a, niro. ³⁹ "Mene. Ḡa bare neḡo onamadu Badi'a'a ḡae mazao haḡai manoga haḡate'e nabuḡo ihozo'i!" E'ano'o ani bare onamadu ne nidu'a ragave'ena'a, Iesu'a ani mazao nagini haḡairote'e haḡaiḡa me'odo ziniro.

Iairo Aboḡa ebu Uḡi Roḡaeḡa

(Mataio 9:18-26, Mareko 5:21-43)

⁴⁰ Iesu'a faradu ruhau hebetirotene, vaze ḡehaḡani'a hidadu mae ḡihiniro, mazaḡa ze'e mada faḡa guhiniro. ⁴¹ Ebu vaze 'ahoga niḡa Iairo'a onamadu Iesu oda babaḡano ḡuguriro. Ani'e nu'onu'o neḡa ḡiane'ete'e vazega ḡihi'aḡa. Ani'a Iesu uminiro, raena'a, "E ne aradu abohe faino'i!" ⁴² Ani aboḡa'e tibuhuga e'e da'o zu muriḡa'e 12. Ani'e uḡine sausaunadu ariga rudaro.

Ebu Iesu'a Iairo teite ane ne onamirote'e zamaḡano vaze ḡuḡuvaḡani'a naenaeno'o bibine runiro. ⁴³ Vaze ḡehaḡa bo'aḡano, roḡae 'ahoga'e roḡae uḡi'a madu muri 12 zamaḡano adudu radiro. Rehano gohe vazega 'ahogani'a zu manonoga mene idararo. ⁴⁴ Ebu ani'e uḡiḡani'a manoroga veize Iesu ḡaruna hegote aradu dabuaḡa ariga tu'iniro. 'Ougirotene, uḡiḡani'a ḡarihe hune haugiro! ⁴⁵ Ebu Iesu'a ḡadimaro, raena'a, "Iniu'a e tu'ihaha?" Vaze nidu'a'a naenaenina'a, "Eme mene tu'ihaha." Ebu Petero'a raena'a, "Zuhia Boro, vaze ḡuḡuvaḡani'a bibi'e'ete'e u'ano, vaze ḡehaḡani'a ḡa tu'ihaha." ⁴⁶ Rehano Iesu'a niro, raena'a, "E edereha, vaze 'ahogani'a tu'ihadu e mazaono'o giḡi'a inarahe'a buaneha, ebu vaze e'e

† 8:30 E'e hugani'e uti azaḡa 6000 heuḡa ‡ 8:31 vine sau'ani'a gutau'ete'e haba'a

faineha.” ⁴⁷ Iesu'a 'ouge zirotene roḡae e'e ani mazao nagini'a furerarote'e u'uranoga mene idaḡa rae zamariro. Ebu ani rihau'ena'a rereru Iesu vage onadu ani oda babaḡano tuḡe ḡuguriro. Ebu ani nougadu Iesu dabu'a tu'inate'e, zu ḡarihe manorate'e hariḡa vaze nidu'a ziro. ⁴⁸ Ebu Iesu'a roḡae e'e nina'a, “Aboe, ḡa'e eḡe mazao fiata'e u'ano, uḡiḡo'a manoreha. E'ano'o matu'uḡota onamo'i!”

⁴⁹ Iesu ani roḡae e'e ḡorene'enoḡano vaze 'ahogani'a Iairo neon'o onaadu Iairo niro, raena'a, “Ḡa aboḡo 'ai rudaneha. E'ano'o ihore vazeḡa'a ḡa ne onamoga veize ago umine bano'i!” ⁵⁰ Rehano Iesu'a hari e'e egadu, Iairo nina'a, “Zamaḡo ago adufo'i! Eḡe mazao fio'i! 'Ougine, ḡa aboḡo'e bare ḡabodi'uma.”

⁵¹ Ebu ze oname Iairo neo feuriro. Iesu'a Petero, Iakobo, Ioane zu roḡae kome'a vi'a moga da'o tutuze neo diuḡiro, u vaze 'ahoga 'ahoga'e mene zamaze zouziro. ⁵² Ze diuḡirotene, vaze nidu'a'a ne zamaḡano harae niau radiunu. Ebu Iesu'a ziro, raena'a, “Ago niano'i! Ani'e mene rudaneha, rehano baze'ohe.” ⁵³ Ze'a ani eḡofoharo, mazaḡa ze'e roḡae tahi'a'a rudanata'a'e edeḡa. ⁵⁴ Ebu Iesu'a roḡae kome'a abine ḡihinadu hune niro, raena'a, “Eḡe tahi'a, iḡuno'i!” ⁵⁵ E'e zamaḡano ani vigan'i'a bare onaadu ḡarihe hune ḡabode iḡuniro. Ebu Iesu'a e'ea radirote'e azaḡa ziro, raena'a, “Ogomu nu hano'i!” ⁵⁶ Ani vi'a moga'e zaguzagau rudaro. Rehano Iesu'a ḡoere riḡa zina'a, “Nagini'a fureranata'e vaze ago zo'i!”

9

Iesu'a Ane Tahi'a Tahi'a 12 Tuḡuziro (Mataio 10:5-15, Mareko 6:7-13)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 huze nu'oziro. Ebu vine sau'a nidu'a uhize buze'ete'e zu uḡi azaḡa faize'ete'e gigi'aḡa ziniro. ² Ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a moneo vaze ihozoga zu uḡi azaḡa faizoga veize tuḡuziro. ³ Izema ani'a ze tuḡuzogano, raena'a, “Zae ragavo zamaḡano o'o'a huga ago mo'i! Tuḡu, tunahu, ogomu, moni zu dabu'a 'ahoga zuni ago odoho'i! ⁴ No'e haba'ano ne 'ahoga diuḡo'idene, e'ea da'o rado'i! Ebu zae'a haba e'e mode'ete'e madaḡa ro'idene, ne e'e mode iḡuno'i! ⁵ Haba 'ahogano ne azaḡani'a zae mene mae zouzadu ne e'e modo'idene, odaze hu'uruḡa zauhe mode manaho'i! A'e ze'a mene ḡihurine, aduga hidi'uma rae ihozi'uma.” ⁶ Ebu Iesu tahi'atahi'a 12 neḡa neḡano ragavadu hari manoga haramiro zuni uḡi azaḡa manoziro.

Heroda Iesu mazao Zamare 'Ada'adiro (Mataio 14:1-12, Mareko 6:14-29)

⁷ Heroda Antipasi, Galilea haba'a kiniḡa'e Iesu hariḡa igirotene, ani'e zamaḡa 'ada'adiro, mazaḡa vaze nu'a raena'a, “Iesu'e Ioane Babatiso. Ani'a ibite rudanadu bare ḡabodeha.” ⁸ U vaze nu'e raena'a, “Ani'e peroveta vazeḡa, Elia. Ani'a bare fureraneha,” ebu vaze nu'e raena'a, “Ani'e peroveta ibi'aḡa vazeḡa 'ahoga, ebu bare ḡabodeha.” ⁹ Rehano Herod'a 'ahiḡe reiro, “Ahi'e mene Ioane, mazaḡa ani'e goruniro. Nougadu vaze'a 'Ani'e Ioane,' rae ḡoane'ohe?” E'ano'o ani Iesu'e iniu vaze rae ḡianihi reiro.

Iesu'a Vaze 5,000 Ḡubuziro (Mataio 14:13-21, Mareko 6:30-44, Ioane 6:1-14)

10 Apostolo azağani'a Iesu vağe bare onairo. Ebu zeğe'a nagini hağairrote'e nidu'a Iesu me'odo haro. Ebu Iesu'a sifu zeğe teite vağinadu Betesaida haba'a onamiro. 11 Rehano vaze guğuvaga ze ani'e no'e oname'eta'e ederadu zeğe nidu'a ani hegotiro. Ebu Iesu'a ze mae ġihizadu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a ziro zu ugi azağa faiziro.

12 Gorava rarotene, Iesu tahi'atahi'a 12 ani vağe aradu niro, "Ahi'e haba boha'a. Ogomu vağoga ebu ohere bazoga veize, vaze nidu'a ne uhiğa uhiğano tuğuzoi!" 13 Rehano Iesu'a reiro, raena'a, "Zae'a ogomu zeno'!" Ebu ze ani naenaeniro. "Mene idağa! Eme mazao'e beredi fu'o ebu ġozone 'aheu da'o. Vaze ġehağa 'ahi ġubuzoga veize, ogomu ġehağa hoitine manoga!" 14 E'ea vaze nidu'a bo'ağano ohoze da'o'e nidu'a 5,000 radiunu.

Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Ze 'ahige zo'i, '50 rovonerovone ehoroi'" 15 'Ougadu Iesu reirote'e idunağano vaze nidu'a ehoriro. 16 E'e ġarugano Iesu'a beredi fu'o zu ġozone 'aheu madu adure ġiane'ena'a, Badi'a mazao manoga taugi reiro. Ebu beredi zu ġozone tahi tahe vahege ane tahi'atahi'a zinadu ze ġahuğe ġemiro. 17 Zeğe nidu'a au ubararo ebu Iesu tahi'atahi'a ogomu ġaha'a ġaha'a'e tunahu nidu'a 12 iriva'oniro.

*Petero'a Iesu'e Keriso rae Reiro
(Mataio 16:13-16, Mareko 8:27-30)*

18 Mada 'ahogano Iesu'e ane da'o kurau radiro, ebu ane tahi'atahi'a da'o ane teite radiro. Ebu Iesu'a ze ġadiziro, "Vaze'a e'e iniu rae ra'ohe?" 19 Zeğe'a naenaena'a, "Nu'e 'Ioane Babatiso, nu'e 'Elia,' ra'ohe. Nu'e raena'a, 'Amahi rudarote'e peroveta vazeğa 'ahogani'a ġabode iğuniro.'" 20 Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, "U za'a ra'etene e'e iniu?" Petero'a nina'a, "Ġa'e Badi'a'a tuğu'irote'e vazeğa, Keriso!" 21 Iesu'a ġoere riğa ziro, raena'a, "'Adi ġoe'a vaze 'ahoga ago zo'i!"

22 Ebu ani raena'a, "Ege, Vaze Ubugani'a aduga ġehağa hidi'uma. Vaze boroboro, Badi'a dibu'o hau'ete'e ġini'ağahi'aga zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağani'a he'ehe'ehi'uma zu uğuhi'uma. Rehano mada uğıdu zamağano bare ġabode iğuni'uma."

*Iesu Hegote'ete'e Ibiğa
(Mataio 16:24-28, Mareko 8:34—9:1)*

23 Ebu Iesu'a zeğe nidu'a zina'a, "Iniu'a ege ġaruna hegoti'uma ro'idene, ane ura hağaiğa nidu'a modadu, mada nidu'a ane satauro odohe'ena'a, ege hegoto'i!" 24 Mazağa iniu vaze ane ġabone obone giganine, ani ġabone tuğutuğu mene hidi'uma. Rehano iniu vaze ane ġabone ege 'uano ahetine, ġabone tuğutuğu hidi'uma. 25 Vaze 'ahogani'a haba nidu'a madu ġaboneğa mae vağinine, nagini manoga hidi'uma? 26 Vaze'a ege zu ege ġoere o'onine, ege'a ege ağağano, mamahe ağağano ebu tuğure viğa zağoga ağağano bare ovaine, ege, Vaze Ubuga zu ani o'oni'uma. 27 E hube hune zi'ohe, faifaine ego'i! Izidi zae bo'ağano vaze nunu'a, izema rudanogano, Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a horoni'uma.

*Iesu Irağani'a Nufiro
(Mataio 17:1-8, Mareko 9:2-8)*

28 Mada fu'o uğıdu fare ġarugano Iesu'a Petero, Iakobo ebu Ioane zamaze mağa rana kuranoga radu itiro. 29 Ani kurau'ete'e zamağano, irağani'a nufiro zu dabuağani'a uranadu vazavazahiro. 30-31 E'e madağano vaze 'aheu, Mose zu Elia'a fureradu ze Iesu teite goaniro.

³² Petero zu Iesu tahi'a 'aheu'e baze rudaro. Ze'a evatirotene Iesu agağa zu ani uhiğano vase 'aheu edanoga horoziro. ³³ Mose ebu Elia'a Iesu muhinoga madağa meirotene, Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eme 'adama radiu'ete'e manoga tauği! Emeđe uğidu'a nugo taruha uğidu ogoratihi, tiba'e gae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia veize." Petero ani'a nagini ra'eta'e ađu'a. ³⁴ Ani 'ouge reirotene ğoze'a ovalu ogoziro, e'ano'o ze rihau rudaro. ³⁵ Ebu ğoze zamağanonono'o Badi'a ago 'ahoga igiro, raena'a, "Ahi'e eđe Ubude, eđe'a ohotirote'e vazega. Ani goere egohanoi!" ³⁶ Ago'a hauğirotene Iesu ane da'o horoniro. Zeđe uğidu'a nagini horonirote'e vase 'ahogani'a mene rae fureniro.

Tahi'a Kome'a Vine Sau'ağeta Manoniro
(Mataio 17:14-18, Mareko 9:14-27)

³⁷ Mada e'e ğarugano Iesu zu ane tahi'atahi'a teite mağanonono'o ovairo, ebu vase ğuğuvağa hidiro. ³⁸ Vaze ğuğuva zamağanonono'o vase 'ahogani'a Iesu huniro, raena'a, "Thore vazega, e ğa umi'e'ohē. Eđe ubude tibuhuga 'adi ğabono'i! ³⁹ Vine sau'ani'a ani agatohau'etene, tabara huau ğaniğana'ena'a, bero'ude ğeme'ohē zu hena hebe'anono'o busure'ohē. Vine sau'a'a mada nidu'a ani zamao radiu'ena'a, ahi'a sausaune'ohē. ⁴⁰ Eđe'a gae tahi'atahi'a mazao vine sau'a e'e hegone bunoga radu umizeha, rehano ze mene idaraneha."

⁴¹ Iesu'a vase ğuğuvağa e'e naenaeziro, raena'a, "Za'e Badi'a mazao mene fi'e'ete'e zu ve'ore'ete'e azağa! E mada fağa zae teite zamahe gigane mene obone ti'uma!" Ebu tahi'a e'e moga nina'a, "Ubugo odohe 'adi aro'i!" ⁴² Mogani'a tahi'a e'e tutune ona'ete'e zamağano, vine sau'ani'a ahi'a rana radu hiğau bauriro zu bero'ude ğemiro. Ebu Iesu'a vine sau'a roniro, raena'a, "Tahi'a ahi'a'ono'o buano'i!" 'Ougadu vine sau'a'e zogone buanadu tahi'a e'e manoniro. Iesu'a ani moga bare haro. ⁴³ Ebu vase nidu'a Badi'a gigi'ağa boro horonadu zaguzagaro.

Runeğa Hariğa Bare Reiro
(Mataio 17:22-23, Mareko 9:30-32)

Vaze nidu'a Iesu'a hağairote'e hağaiğa horonadu zaguzagarotene, Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ⁴⁴ "Goere 'adi faifaine zamaro'i! Eđe, Vaze Ubuga, agirehe 'evorao ri'ih'i'uma." ⁴⁵ Rehano ane tahi'atahi'a'e ani'a nagı ra'eta'a'e mene zamariro, mazağa ze'a mene ederoga veize huga e'e u'uruğa. Ebu ze'e ani'a ra'eta'e moneo bare ğadimanoga'e riharo.

Iniu'e Niğa Ğihi'ağa Ra'ohē?
(Mataio 18:1-5, Mareko 9:33-37)

⁴⁶ Iesu tahi'atahi'a boağano iniu'e niğa ğihi'ağa radu zeđe'a bare tairotitiro. ⁴⁷ Iesu'a ze nagini zamare'ete'e horonadu tahi'a komeğa zamahu ane babağano ohoniro. ⁴⁸ Ebu ziro, raena'a, "Iniu'a eđe u'ano tahi'a komeğa 'ahiguğa mae ğihinine, ani'e eđe mae ğihihe'ohē. Ebu iniu'a eđe mae ğihihine, ani'e eđe da'o mene mae ğihihe'ohē, rehano eđe tuğuirote'e Badi'a zuni mae ğihine'ohē. Zae boağano iniu'a ane bare niğa mae ovoine, Badi'a ubumao ani'e niğa ğihi'ağa rae ra'ohē."

Eme Mone Vazeğa'e Iniu?
(Mareko 9:38-40)

⁴⁹ Ioane'a Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, vase 'ahogani'a gae niğano vine sau'a sau'a hegoze buzirote'e emeđe'a horoniro, ebu emeđe'a ani

garariro, mazaġa ani'e emeġe teite mene tiburu'ohe." ⁵⁰ Rehano Iesu'a ziro. "Ani ago gararo'i! Za mene agire'ete'e vazeġani'e, zae mone vazeġa."

Samaria Azaġani'a Iesu Hezahoharo

⁵¹ Iesu'e adure iti'uma madaġani'a hanitrotene ani Ierusalemaha'aba' onamoga radu inare zamariro. ⁵² Ebu ani vaze nu ibite tuġuziro. Ze'e Iesu veize ruhibifine Samaria neġa onamiro. ⁵³ Rehano ne azaġani'a Iesu mene mae ġihiniro, mazaġa ani'e Ierusalemaha'aba' onaminu. ⁵⁴ Iesu tahi'a 'aheu, Iakobo zu Ioane'a horonadu Iesu ġadiniro. "Zuhi'a Boro, ġa uratine, eme'a Badi'a uminadu adureono'o ire roga tuġuni'uma ebu ze hufi haozi'uma!" ⁵⁵ Rehano Iesu'a tehadu roziro. "Ago 'ouge ro'i!" ⁵⁶ Ebu ze ne 'ahoga onamiro.

Iesu Hegote'ete'e Vazeġa

(Mataio 8:19-22)

⁵⁷ Ze ibio oname'enogano, vaze 'ahogani'a aradu Iesu niro, raena'a, "Ġa'a no'e onamine, e ġa hegoti'uma." ⁵⁸ Iesu'a naenaenina'a, "Butu ġuniġa'e bazuni haba'azeta, ebu hitana niniġa'e nezeta. Rehano eġe, Vaze Ubuġa'e bazunihe haba'a'e o'o'a."

⁵⁹ Ebu Iesu'a vaze 'ahoga huniro, raena'a, "Eġe hegoti'!" Rehano vaze e'e'a raena'a, "Zuhia Boro, e geno mamahe guri onamihi ra'ohe." ⁶⁰ Iesu'a nina'a, "Vine ruga azaġa'a rune azaġa guri'uma. U ġa'e aradu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo haramo ragavo'!"

⁶¹ Ebu vaze 'ahogani'a raena'a, "Zuhi'a Boro, e ġa hegoti'uma. Rehano e ize ibite nabudihe uhizi onamihi." ⁶² Iesu'a naenaenina'a, "Mene. Iniu'a tehe'ena'a mebaġa afidaune, mene faine afida'uma. E'e teige, iniu'a eġe hegotadu tehe gau nunu zamarine, ani'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a veize gauoga mene idaġa."

10

Iesu'a Ane Tahi'a 72 Tuġuziro

(Mataio 11:20-24)

¹ E'e ġarugano Iesu Zuhi'a Boro'a vaze 72 zamaziro. Ebu ane'a onamihi reinute'e neġa nidu'a zu haba'a nidu'ano 'aheu 'aheu ibite tuġuziro.

² Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Hirivi'uma ġauġa'e ġehaġa bagaġa, rehano ġauġa azaġa'e mene ġehaġa. E'e teige, Badi'a ederih ra'ete'e azaġa'e ġehaġa bagaġa, rehano ani ġoere haramoga veize ġauġa azaġa'e o'o'a. E'ano'o ġauġa azaġa nu tuġuzadu ani ġoere haramozoga veize hirive'ete'e Zuhi'aġa, Badi'a umino'i!" ³ Onamo'i! Butu ġuniġa bo'aġano tuġuze'ete'e teige, e za agire azaġa bo'aġano tuġuze'ohe. ⁴ Moni, nihara ġa tamaka 'ahoga ago mae odoho'i! Ebu ibio vaze 'ahoga hido'idene mada hauġena'a ago ġoreno'i!

⁵ Vaze 'ahoga neo diuġo'idene ibite 'ahige ro'i, 'Badi'a'a zama roġeġa zini'uma!" ⁶ Ne e'e zamaġano vaze 'ahoga'e zama roġeġa vazeġa reine, za'a rate'e zama roġeġa'e ani rana radi'uma. U mene reine, zama roġeġa e'e zae bare vaġi'uma. ⁷ Diuġe'ete'e neġano da'o rado'i! Ebu zeġe'a zini'ete'e ogomuġa ano'i zu gago'i, mazaġa ġauġa azaġani'a naeġa ma'ete'e teige, zae zuni ogomu zini'uma. Ne 'ahoga 'ahogano'e ago edau ragavo'!"

⁸ Neġa 'ahoga onamadu mae ġihizo'idene, nag i ogomuġa zini'ete'e ano'i! ⁹ Ebu e'ea uġi azaġa faizadu haramozeno'i, raena'a, 'Badi'a'a ibitozini'ete'e zae uhiġano feureha.' ¹⁰ U neġa 'ahoga onamadu mene mae ġihizo'idene, ibi boro onamo'i! ¹¹ Ebu zo'i, raena'a, 'Badi'a'a zae sau'a ederifine,

zae haba konoḡa odafeō kadaranate'e 'ada zauhe mode manahe'ohe. Rehano edero'i, Badi'a ibitozini'ete'e zae uhiḡano feureha!"¹² Ebu Iesu'a bare ziro, raena'a, "Giano'i, e hube hune zi'ohe! Ibite Sodoma haba'a azaḡa'e sau'a boro u'ano, Badi'a'a ruiziro. Rehano Badi'a'a sau'a manoḡa rovoni'uma madaḡa meine, zae mene mae ḡihize'ete'e neḡa azaḡa'e ufeta aduga boro vitine hidi'uma.

¹³ Korasini azaḡa zu Betesaida azaḡa, za fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Zae mazao haḡai gigi'aḡa haḡainuta'a'e Turo zu Sidona azaḡa mazao haḡaifone, ze'e sau'aono'o garihe zamare ḡihurifo. Ze dabua ḡu'a vidau ehoradu vega vadinizeo ase ḡuzuhe'ena'a, zeḡe'a zamare ḡihurifo.

¹⁴ Kota madaḡano, za'e Turo zu Sidono azaḡa aduga vitine hidi'uma.

¹⁵ Zae Kaperanauma azaḡa, zae'a zamare'etene za Badi'a haba'ao gubazi'uma ra'ehe? Mene! Za'e rune haba'ano mae feuzi'uma. ¹⁶ Iniu'a zae ḡoere egozinine, a'e eḡe egoni'ohe, zu iniu'a za hezahozinine, a'e eḡe hezahoni'ohe. Ebu iniu'a eḡe hezahonine, eḡe tuḡuhirote'e Badi'a hezahohau'ohe."

¹⁷ Ebu Iesu tahi'a 72 onamadu ane'a zirote'e gaḡa haḡairo. Ze barirotene, matu'uzeta feuriro. Ebu Iesu me'odoharo, raena'a, "Zuhia Boro, eme ḡa niḡano vine sauā hegozatene, ze eme ḡoere egadu feraneha!"

¹⁸ Iesu'a ziro, raena'a, "O'e, vazabu adureono'o agaru ovaoga teige, Satani'a ḡarihe fase vaḡinate'e horoneha. ¹⁹ ḡiano'! Mohe ga asiasi edeze ruzoga teige, emeḡe agire Satani gigi'a vitinifine, eḡe'a inara gigi'aḡa ziniro. Gau 'ahogani'a mene sausauzi'uma. ²⁰ Rehano vine sau'a sau'ani'a za ḡoere egate'e veize ago matuo'! U matuo'i, mazaḡa Badi'a'a za ni'e ane habao mirihiro."

Iesu'a Matu'e Kuraro (Mataio 11:25-27, 13:16-17)

²¹ E'e madaḡano Iesu'e Vine Zaḡoḡani'a ragano radu matu'e rudaro. Ebu Badi'a kurau niro, raena'a, "Mama, ḡa'e adure zu raha Zuhi'aḡa! E nigu'e'ohe, mazaḡa ḡae'a eda'eḡa zu edeḡa boro azaḡa mazao hube hune haḡaiḡa 'ahi u'u'rutiro. Rehano tahi'a teige, edeḡa o'o'a rae zamarete'e azaḡa mazao'e fureniro. Mama, a hube! 'Ouge haḡirotate'e ḡae'a urate'ete'e ḡaḡa." ²² Ebu vaze zina'a, "Eḡe Mama'a ḡau nidu'a eḡe iniro. Vaze 'ahoga'e e'e aḡu'a, rehano eḡe Mama da'o edeḡa. Ebu vaze 'ahoga'e eḡe Mama aḡu'a, rehano eḡe, Ane Ubuga da'o edeḡa. Ebu e eḡe Mama moneo ihozoga veize ohte'ete'e azaḡa da'o eḡe Mama edeḡa."

²³ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a tehe ḡiazadu sifu ziro, raena'a, "Za, matu'o'i, mazaḡa nagini'a fureru'ete'e haḡaiḡa horone'ohe. ²⁴ Eḡe'a zi'ohe. Peroveta zu kini azaḡani'a, zae'a horone'ete'e haḡaiḡa 'adi ḡianihi reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a igi'ete'e hariga 'adi igihi reinu, rehano mene igiro."

Samaria Vazeḡa Manoḡa Hari Idaidaḡa

²⁵ Mada 'ahogano Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e vazeḡa 'ahogani'a iḡunadu Iesu tuhune nurihi rae zamare'ena'a, ḡadiniro, raena'a, "Ihore vazeḡa, e nougenougine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma?" ²⁶ Ebu Iesu'a naenaenina'a, "Goro ḡoe'ano'e nounge rae mirihiro? ḡa'a nounge me'ode horone'ohe?"

²⁷ Ebu vaze e'e'a naenaenina'a, "Goro ḡoe'a 'ahige ra'ohe, 'ḡae Badia Zuhi'a Boro'e, zamaḡo nidu'a hina, vineḡo nidu'a hina, inaraḡo nidu'a hina zu zamaroneḡo nidu'a hina zamaro'! Ebu ḡae'a ḡae bare zamare'ete'e

teige nabugo zu zamaro'i!" ²⁸ Ebu Iesu'a nina'a, "O'e, a hube. Ġa 'ouge haġaine, ġabone tuġutuġu hidi'uma."

²⁹ Ebu vaze e'e'a, Iesu'a ani mazao 'Ġa'e duduġa, 'ra'ete'e uratiro, e'ano'o Iesu bare ġadiniiro. "Iniu'e eġe nabudihe?" ³⁰ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idane naenaeni.

"Mada 'ahogano Iuda vazeġa 'ahoga'e Ierusalemabaono'o Ieriko neġa boro ovoinu. Ebu ibi nemao ġonore azaġa hidiro. Ze dabuaġa ni fuhi'adu ġauġa nidu'a meiro. Ebu boune'ena'a ariga mau runiro, zu e'ea bazune mode feraro.

³¹ E'e madaġano, Badi'a dibu'o hau'ete'e vazeġa 'ahogani'a e'e ibiġano ovoiro. Ebu omatirote'e vazeġa e'e horonirotene, ġenaġano teiġe vitaro.

³² Vesu kuru neġano gau'e'ete'e Levi idu'u vazeġa 'ahoga zuni e'e ibiġano ovoadu vazeġa e'e horoniro, rehano ani zu ġenaġano teiġe vitaro.

³³ E'e enoġano Samaria vazeġa 'ahogani'a e'e ibiġano ovoiro ebu vaze e'e honoradu vetuġani runiro. ³⁴ Ebu ane vaġe onamadu ġabonihi radu dehoru zu vaini vuġa hina idiriġa rana beu'adu 'umiro. Ane doniki rana mae ohonadu i'udo neġa tutune onamadu e'ea taufe radiro. ³⁵ Ebu baze irarirotene, ani'a ne izema mode rafogano, moni nu* madu i'udo neġa vazeġa haro. Ebu nina'a, 'Ani taufe rado'i! Moni 'ahi'e mene idaġa ro'idene, eġe'a barine, ragate bare ġani'uma."

³⁶ Iesu hari e'e haugirotene, Mose goro ġoe'a ihozi'ete'e vaze e'e ġadiniro, raena'a, "Vaze uġidu 'adi bo'agano, ġae zamaron'e iniu'e ġonore azaġa hidirote'e vazeġa nabuġa?" ³⁷ Ani'a Iesu naenaenina'a, "Ane vetuġanirote'e ebu dananirote'e vazeġa." Iesu'a nina'a, "O'e, izidi onamo'i, ebu ġae zu ani teige 'ouge haġao'i!"

Iesu'a Mareta zu Maria Ne Diuġiro

³⁸ E'e ġaruġano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite aune onamadu ne 'ahogano feuriro. Ebu roġae niġa Mareta'a neġano mae zouziro. ³⁹ Ebu negoġa niġa Maria, ani'e Zuhi'a Boro oda babaġano ehoradu nagini reinute'e igi radiunu. ⁴⁰ U Mareta'e i'udo vazeġa veize ruhibe'ena'a, zamaġa ġugine radiro. E'ano'o Iesu vaġe onaadu nina'a, "Zuhi'a Boro, negohe'e re'ore'adu mene danahe'ohe. Eġe da'o gau'e'ohe! Ġa e'e mene zamare'ehe? Ane danahoga veize no'i!"

⁴¹ Zuhi'a Boro'a naenaeni, raena'a, "Mareta, eġe vaze, ġa'e gau ġehaġa u'ano zamaġo'e adudu'ohe zu ġunuġunu'e'ohe. ⁴² Rehano gau boro'e tiba da'o, a'e eġe ġoere igi'ete'e! Maria'a e'e ederadu eġe babaġano ehore'ena'a abite'ohe, e'ano'o vaze 'ahogani'a ani mene ġararoha'uma.

11

Iesu'a Tahi'aġa Kuru Ihoziro

(Mataio 6:9-15, 7:7-11)

¹ Mada 'ahogano Iesu'e haba 'ahogano kurau radiro. Kuru haugirotene, ane tahi'a tibani'a aradu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Ioane Babatizo'a ane tahi'atahi'a kuru ibiġa ihozirote'e teige, emeġe zuni nougenouge kurau'ete'e ihofo'i!" ² Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Kurano'idene 'ahige kurano'i!"

'Mama!

Eme umi'e'ohe, vaze'a ġae guba'e'ena'a ġa niġo'e zaġoġa re'uma,

* **10:35** Giriki, 'Denari 'aheu', Mada 'aheu naeġa

ebu ġa'a vase nidu'a ibitozi'uma.

³ Mada tiba tiba eme'a au'ete'e ogomuġa rife'eno'i!

⁴ Ebu emeġe'a eme sausaufe'ete'e azaġa nidu'a zeġe sau'a rae mode'ete'e teiġe,

emeġe sau'a zu rae modofoi'!

Ebu Emeġe' a haġai sau' a haġaihi ra' eta' a' e ago tutufo' i''

⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Hari 'ahoga idani'uma. Zae bo'aġano vase tiba'e vazeġeta reifo. Ohere nema 'ahogano ani ane vase vaġe onamadu uminifo, raena'a, 'Vazehe, fase, beredi uġidu nu eno'i, ⁶ mazaġa e vazehe 'ahogani'a izidu'u i'udoni feureha, rehano e neheo nagini ha'uma ogomuġa o'o'a."

⁷ Iesu'e ane tahi'atahi'a ġadiziro, raena'a, "Ane vase'a ne zamaġanonno'o 'ahige naenaeni'uma ga? 'Nagini huġane irare'ohe! Ibiheta 'ai bireha, ebu e tahi'aheta baze'e 'ahine, iġunadu ġau ni 'ahoga mene ġani'uma!' Mene, ani'e mene 'ouge re'uma! ⁸ E zi'ohe, ane vase u'ano da'o, iġunadu berediġa mene ha'uma, rehano ani'a bare bare umine'ete'e u'ano, iġunadu umide'ete'e ġauġa ha'uma.

⁹ E'ano'o e'e zi'ohe. Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouġine zini'uma. Za nagini vaġo'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouġine hidi'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao toketokero'i, 'ouġine ibiheta vavaozini'uma. ¹⁰ Umide'ete'e vazeġa'e ha'uma, vaġe'ete'e vazeġa'e hidi'uma ebu toketokere'ete'e vazeġa'e ibiheta vavaoha'uma.

¹¹ Zae bo'aġano moze nagig'a'e, ane ubugani'a ġozone umidine, mohe ha'umahe? ¹² Ebu ubugani'a bare kokoro maġa umidine, mogani'a asiasi ha'umahe? Mene 'ougi'uma! ¹³ Za'e haġai sau'a azaġa rehano, ġau manomano ubudeze zenoga urate'ohe. E'e teiġe, zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e azaġa, Vine Zaġoġa hube hune zini'uma!"

Iesu zu Belezebulo

(Mataio 12:22-30, 12:43-45, Mareko 3:20-27)

¹⁴ Mada 'ahogano Iesu'a mene ġoere'ete'e vase 'ahoga mazao vine sau'a hegone buniro. Ani bare ġoerirotene, vase ġuġuvaġa'e zaguzagaru.

¹⁵ Rehano vase nu'e horonadu raena'a, "Iesu'a vine sau'a sau'a zuhi'aġa Satani, niġa 'ahoga Belezebulo, ane inaraġa hina vine sau'a hegoze buze'ohe." ¹⁶ U nu'e Iesu obone tih radu tuhune nuri'ena'a reiro. 'Badi'a'ono'o haġai nu badeġa haġao'!

¹⁷ Rehano Iesu'a ze nouge rae zamarirota'e ederadu ziro, raena'a, "Haba tiba zamaġano zeġe'a rovotadu utitifone, e'e haba'e ane bare ruini'uma. Ebu ne tiba zamaġano zeġe'a rovotadu utitifone, ne e'e ane bare ruini'uma. ¹⁸ Za'e eġe'a Belezebulo inaraġa hina vine sau'a hegone bune'ohe rae ra'ohe. Rehano 'ouġine, Satani'e zeġe bare rovozadu utifi'uma ebu zeġe haba'e mene edau gigara'uma. E'ano'o e inara'e mene Belezebulo'ono'o, rehano Badi'aono'o! ¹⁹ Eġe'a Belezebulo inaraġa hina vine sau'a hegoze buzifone, zae tahi'atahi'a'e inu inara hina vine sau'a hegoze buze'ohe? Zae tahi'atahi'a'e zae mazao ve'oġa rae re'uma. ²⁰ Rehano eġe'a vine sau'a'e Badi'a inaraġa hina hegoze buzine, za edero'i, Badi'a'a zae ibitozini'ohe.

²¹ E hari 'ahoga idaidani'uma. Inara vazeġa'e uti ġauġa ġauġa hina neġa taufine, ani ġauġa nidu'a manoġa radi'uma. ²² Rehano inaraġa ufeta boro vazeġa 'ahogani'a aradu vase 'adi utite raharahanine, ane

bire'ete'e uti gāuḡa nidu'a meine hauḡi'uma. Ebu ane ne gāuḡa zu nidu'a meinadu ḡahuge ḡuzuhi'uma. Hari 'ahi teige, e'e Satani inaraḡa vitinoga, e'ano'o hegoze buze'ohe. ²³ Iniu e mene teite reine, ani eḡe agirehi'ete'e vazeḡa. Ebu iniu Badi'a mazao vaze nu'oze'ohe radu eḡe teite mene gaue tiburu'ete'e reine, ani Badi'a mazao'ono'o vaze rovoze'ete'e vazeḡa.”

²⁴ Ebu Iesu'a zina'a, “Vine sau'a ani vaze 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vaḡe'ohe. Rehano mene horone'etene, ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E eḡe'a vaḡinate'e vazeḡa vaḡe bare onamihi.' ²⁵ Ani baradu vaze e'e horonetene, ani'e neḡa deheḡa hune zu idaidane touga heuḡa. ²⁶ Ebu vine sau'a e'e onamadu hena vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune sau'a, zamaze'ohe, ebu vaze e'e mazao diuḡe radiu'ohe. Ebu vaze e'e ani ufeta hune sautu'ohe, ibite mene heuḡa.”

²⁷ Iesu'a goere'ete'e zamaḡano roḡae 'ahogani'a vaze ḡuḡuvaḡa bo'aḡanonono'o goere iḡuniro, raena'a, “Ḡae fure'irote'e zu ḡubue bo-rofirote'e vi'uḡa'e Badi'a'a manohuga haro!” ²⁸ Rehano Iesu'a naenaena'a, “Badi'a goere egadu haḡaiḡa haḡae'ete'e azaḡa'e Badi'a manohuga hide'ohe.”

Iona Haḡai nu Badeḡa

(Mataio 12:38-42, Mareko 8:12)

²⁹ Iesu vaḡe onairote'e azaḡa'e ufeta ḡehararotene, Iesu'a ziro, raena'a, “Izidi ega'e sau'a, 'Haḡai nu badeḡa ihofoi!' rae ra'ohe. Rehano e haḡai nu badeḡa'e mene furenuzini'uma, u peroveta vazeḡa Iona mazao furerarote'e haḡai nu badeḡa re'uma. ³⁰ Iona mazao nagini'a furenirote'e haḡaiḡa'e Nineva azaḡa mazao haḡai nu badeḡa reiro. E'e teige, eḡe mazao nagini'a furera'uma haḡaiḡa'e izidi ega mazao haḡai nu badeḡa re'uma.

³¹ Ibite madaḡano Siba haba'a kini roḡaeḡani'a haba faḡanonono'o kini Solomona goere abitoga veize onamiro. Izidi Solomona vitinoga vazeḡa'e eḡe, rehano za eḡe goere abitoga mene urate'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaḡano Siba kini roḡaeḡani'a izidi ega zamao edanadu zi'uma, raena'a, 'Za'e ve'oga!' ³² Ibite madaḡano Nineva azaḡa'e Iona haramo abitadu sau'aono'o ḡihure ḡouriro. Izidi Iona vitinoga vazeḡa'e eḡe, rehano za'e eḡe goere abitoga mene urate'ohe ebu mene ḡihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaḡano Nineva azaḡani'a izidi ega zamao edanadu zi'uma, raena'a, 'Za'e ve'oga!'”

Ahiri Agaḡa

(Mataio 5:15, 6:22-23)

³³ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, “Vaze 'ahogani'a ihure hufine mene 'u'uru ti'uma ga tunahu hina mene ogone modi'uma. U vaze'a ne diuḡine agaḡa horoni'uma radu midau ti'ete'e haba'ano midau ti'uma.

³⁴ Ga ubuma'e ahi'o ihureḡa heuḡa. Ga ubumaḡo manoḡa reine, ḡa ahiri'e agaḡani'a iriva'i'uma. Rehano sautaune, ḡa ahiri'e uzabo'a iriva'i'uma. ³⁵ E'ano'o ḡae zamao agaḡa'e uzabo ga mene ḡiano'i! ³⁶ Ḡa ahiri'e agaḡani'a iriva'adu uzaboḡa 'ahoga o'o'a reine, a'e agaḡa bagaḡa ihureḡa ḡae rana agaru'ete'e heuḡa.”

Iesu'a Farisea zu Mose Goro Ḡoe'a Ihoze'ete'e Azaḡa Ro'aze Ḡoeriro

(Mataio 23:1-36, Mareko 12:38-40, Luka 20:45-47)

³⁷ Iesu'a goere hauḡirotene, Farisea vazeḡa 'ahogani'a ane teite oganoga veize umiuro. Ebu Iesu'a ani ne onamadu ogomu fataḡa zamaine ehoriro.

³⁸ Farisea vazeḡa'e Iesu'a izema oganogano 'evo'a mene vuzu'irote'e

horonirotene ani zaguzagaro, mazağa zeđe vouğa hağαιο, 'Evo'a ibite vuzu'adu ogafo,' rae reiro. ³⁹ Ebu Zuhi'a Boro'a Farisea azağa ziro, raena'a, "Farisea azağa, za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehene'ete'e azağa heuğa, mazağa 'evoreze vuzu'e'ohe rehano, zamaze'e ununu zu sau'a torağa hina iri'ave'ohe. ⁴⁰ Za'e mene huhuzaga! Badi'a'a enone da'o mene hağairo, rehano zama zuni hağairo. Evoreze da'o ago vuzu'o'i, rehano zamaze zuni dehenoi'! ⁴¹ E'ano'o zae mereki zamağano ġauze* zahara azağa zeno'i! 'Ougine za'e Badi'a ubumao'e deheğa taugi re'uma.

⁴² Farisea azağa, zae fase vetuğağa, aduga boro hidi'uma! Mazağa za'e tirara nebağano eğa zu murari teige kome'a fase gaubanana tiba Badi'a hau'ohe. Rehano vaze mazao hağai duduga hağae'ete'e zu Badi'a zamare'ete'e igi mode'ohe. Za ġau boro 'adi'e hağao'i, ebu kome'a kome'a zuni hağao'i! ⁴³ Farisea azağa, zae fase vetuğağa, aduga boro hidi'uma! Mazağa za'e nu'onu'o neğano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorih ra'ohe. Ebu vazevaze'a nu'onu'o haba'ano hidine, 'Zuhi'a' rae gubaze ġorezihi ra'ohe. ⁴⁴ Zae, fase vetuğağa, aduga boro hidi'uma! Mazağa za'e rune iduga u'uruğa heuğa. Rune ahi'a'e idu zamağano ruhuğa rehano, vaze'a e'e rana oname onae'ohe. E'e teige, vaze'a horoze'etene zamaze'e torağa rae mene edere'ohe."

⁴⁵ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazeğa 'ahogani'a Iesu niro, raena'a, "Thore vazeğa! Ga 'ouge ġoere'ete'e eme zu rae sausaufe'ete'e heuğa."

⁴⁶ Iesu'a naenaenina'a, "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa, zae zuni fase vetuğağa, aduga boro hidi'uma! Mazağa za ihore'e riga hune, e'ano'o vaze'a hegotoga reine mene idağa. Za'e vaze da'o aduga boro zini'ohe, rehano zae 'evore hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'ohe.

⁴⁷ Zae, fase vetuğağa, aduga boro hidi'uma! Mazağa peroveta azağa'e vouğaze'a zimiro, ebu zae'a ze rune iduga rohorohone'ohe. ⁴⁸ Vouğaze'a peroveta azağa zemadu zae'a iduze rohorohone'eta'a'e, za'e vouğaze'a hağai duduga hağairo rae ra'ohe. ⁴⁹ E'ano'o Badi'a huhuzaga, ani reiro, raena'a, 'Ege'a peroveta azağa zu apostolo azağa nu zeđe mazao tuğuzi'uma, ebu nu'e zimi'uma, u nu'e sausaui'uma,' reiro. ⁵⁰ Badi'a'a raha 'adi hağairote'e madağanonon'o peroveta azağa zimiro. E'ano'o e'e adugağa nidu'a'e, izidi egani'a odohi'uma. ⁵¹ A'e ibite Abela mau runirote'e e'e'ano'o onao ġonağanobone Sakaria maro. Zakaria'e dibu'o fatağa zu Badi'a ne zağoga hune bo'ağano mau runiro. E hube hune zi'ohe, e'e aduga nidu'a'e izidi egani'a odohi'uma. ⁵² Za, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa, fase vetuğağa, aduga boro hidi'uma! Mazağa vaze'a Badi'a edeğa me'uma neğa ibihetağa vava'e'ete'e kiğa'e, zae'a u'uru ti onae'ohe. E'ano'o za'e mene diuği'uma, ebu Badi'a ederoga veize diuğihi ra'ete'e azağa zuni zae'a 'ue'ohe."

⁵³ Iesu'e ġoere haugadu ne be'ano'o buarotene, Farisea zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağani'a ane mazao maġunu monede riga ġadiğadiniro.

⁵⁴ Mazağa ani'e nagini nu rae ve'onine adugano mae ohonih rae inariro.

12

Ġoe'a Riga zu Inarağa

(Mataio 10:26-33, 12:32, 10:19-20)

¹ E'e madağano, vaze ġuġuvağani'a nu'oraro 'ahine, odaze rana edaro. Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ibite ziro, raena'a, "Farisea azağa hağaize ġiano'i! Mazağa ze'e zama ġuhi azağa ebu Isiti heuğa. ² Rehano

* 11:41 Zae'a meirote'e ġauze

izidi 'u'uruḡa ḡau'a nidu'a Badi'a'a furene hauḡi'uma. ³ E'ano'o ohere nagini sifu ra'ete'e ḡoe'a nidu'a hunio agao igi'uma. Ebu bazuni neḡa zamagano nagini ḡumude ra'ete'e ḡoe'a nidu'a vaze'a egoga veize ne binuḡa hitaganono'o harami'uma.

⁴ Nego nabudi, ego'i, e hube hune zi'ohe! Ahiri mau'ete'e azaḡa ago rihozo'i, mazaḡa ze ahiri da'o mau'ohe rehano, vine sausaunoga'e mene idara'uma. ⁵ U rihoni'uma vazega'e Badi'a da'o! Mazaḡa ani'e vaze manadu ire rogao mae feuze'ete'e gigi'aḡa'e obone ti'ohe. Hube hune ani da'o rihoni'uma!

⁶ Vaze'e tiburi niniga fu'o moni kome'a* hina hoite'ohe. Ze'e mene ḡau boro, rehano Badi'a'a e'e tibuhuga ramo mene agutu mode'ohe. ⁷ Badi'a'a zae zamaradu vadini iguḡa nidu'a nugu'e edeḡa. E'ano ago rihano'i, mazaḡa za'e Badi'a ubumao tiburi niniga vitinoga.

⁸ ḡiano'i! E hube hune zi'ohe. Iniu'a vaze ubumao raena'a, 'E'e Iesu mone,' rae reine, eḡe, Vaze Ubugani'a ani zu Badi'a tuḡure viga ubumao raena'a, 'Vaze adi'e eḡe none,' re'uma. ⁹ Ebu iniu'a vaze ubumao e rae o'ohine, eḡe zu Badi'a tuḡure viga ubumao ani rae o'oni'uma. ¹⁰ Iniu'a eḡe, Vaze Ubuga rae sausaunine, Badi'a'a ani sau'a rae modoha'uma. U iniu'a Vine Zaḡoḡa rae sausaunine, ani sau'a'e mene rae modoha'uma.

¹¹ Za'e e hegote'ete'e u'ano, kota veize tutuze onamadu nu'onu'o neḡa, zuhi'aḡa zu ḡihi'aḡa azaḡa zamao ohozo'idene, nouge za biri'uma zu nouge rae ḡoeri'uma moneo ago zamare ada'ado'i, ¹² mazaḡa za edanadu nouge rae ḡoerite'e moneo Vine Zaḡoḡani'a ihozi'uma."

Ma'ora Vazeḡa mazao Ḡoere rae Idaniro

¹³ Vaze 'ahogani'a vaze ḡuḡuvaḡa bo'aḡanono'o Iesu niro, raena'a, "Thore vazega, mamafe'a mode rudarote'e toheḡa nu rovonadu naeḡa eḡe enoga veize negohe no'!" ¹⁴ Iesu'a naenaenina'a, "Nego, vaze 'ahogani'a toheze ḡahuge'ete'e haḡaiḡa veize e mene ohohiro." ¹⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za ununu haḡaiḡa mene haḡaifine, zamaze giganoi! Mazaḡa vaze'a tohe ḡehaḡaono'o ḡabone mene hide'ohe."

¹⁶ Ebu ze hari 'ahige idaniro, raena'a, "Ma'ora vazega 'ahoga'e mebaḡano ogomu manomano'a hudaro. ¹⁷ E'ano'o ani ane'a bare zamariro, raena'a, 'E ogomuhe godoḡoga neḡa'e o'o'a. E nagini haḡai'uma?' ¹⁸ Ebu ani raena'a, 'E 'adigine manoga! Ogomu ti'ete'e neḡa ibi'a'e fahadu boro iziga ogoratihi ebu ogomuhe zu tohehe nidu'a e'ea zouni'uma.' ¹⁹ Ebu ani ane bare raena'a, 'E muri faḡa radiu onamite veize ogomu boro hune ruhibe teha. E'ano'o e'e ogau'ena'a zu gage'ena'a matu'e onami'uma!' ²⁰ Rehano Badi'a'a niro, raena'a, 'Ḡa'e mene huhuzaḡa! Eḡe'a izidi ohere ḡae ḡabone mae vaginine, ḡa'a ruhivate'e tohe'e iniu'a me'uma?'"

²¹ Iesu'a ḡoere ḡonagano reiro, raena'a, "De'eguḡa vazega'e ane tohe da'o ruhibe'ohe, rehano Badi'a moneo ani'e mene ma'ora vazega ra'ohe."

Ago Zamare Adudano'i (Mataio 6:25-34)

²² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E'ano'o e zi'ohe. Zae ḡabone veize nagi ogomu a'uma ga ahirize veize nagi dabua vidi'uma rae ago zamare adudano'i! ²³ Mazaḡa ḡabone zu ahiri' e ogomu zu dabua vitinoga. ²⁴ Nugo gaoza zamaro'i! Ze ezone mene ḡorau'ohe zu mene hirive'ohe. Ogomuze nu'one'ete'e haba'a zu o'o'a, rehano Badi'a'a ḡubuze'ohe. Za'e

* 12:6 Girikio, 'Assaria aheu', moni kome'a

nini vitize hune'ohē! ²⁵ Zae bo'aḡano iniu'e zamare adudaune, ḡabone'a tahiga zuni fara'umahe? Mene! ²⁶ Ḡau kome'a e'e haḡaoga zu mene idaḡa reine, za nougadu ḡau 'ahoga veize zamare adudu'ohē?

²⁷ Butu kakaḡa'e nougenouge ḡuhure'ete'e ḡiano'i! Ze mene gaue'ohē ga dabuaze mene turine'ohē. Rehano e zi'ohē, butu kakaḡa 'ahoga'e ma'ora vazeḡa kini Solomona'a haḡairote'e dabuaga manomano vitinoga. ²⁸ Ebu butu veḡa'e izidi ḡaboga, hena ohoḡore'e vaze'a masinadu ireo hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a faifaine manohuni'ohē. Za'e ve vitinoga, e'ano'o Badi'a'a hubehune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e Badi'a mazaḡa mene borofe fie'ohē! ²⁹ Nagini a'uma zu gagi'uma rae ago zamare adudano'i! ³⁰ Mazaḡa Badi'a aḡu'a azaḡa'a 'ahiguga nidu'a vaze'ohē, rehano Moze'e za'a e'e ḡauga urate'eta'e edeḡa. ³¹ 'Ougine Badi'a'a ibitozini'ete'e vago'i, ebu e'e ḡauga nidu'a zuni zini'uma!

³² E'ano'o za'e, mamoe kome'a kome'a heuga, ago rihano'i, mazaḡa ane'a ibitohau'ete'e haba'a zinifine, Moze ani matu'e rudau'ohē. ³³ Ebu toheze seronadu moniḡa'e zahara azaḡa zeno'i! 'Ougine mene ziga'uma tunahugano toheze nu'one'ete'e teige, toheze adureo nu'oni'uma. E'ea tine, mene haugi'uma ebu de'ea'e ḡonore zu zuhi'a mene sausauni'uma. ³⁴ Mazaḡa za'a toheze nouma tine, zamaroneze zu de'ea ti'uma."

*Zuhi'a Boro'a Onaite'e veize Ruhibo'i
(Mataio 24:45-51)*

³⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e, tuḡure azaḡa teige, gau dabuaga haḡae ruhibe rado'i, ebu ihureze zu aḡane modo'i! ³⁶ Ebu zuhi'aze hahu muḡanonono'o ne u'a bare feuradu ibihetao toketokerine ibiheta ḡarihe vava'e'ete'e teige, Zuhi'a Boro'a onaite'e veize ruhibo'i! ³⁷ Zuhi'aze'a bare onaadu tuḡure azaḡa'e ani guhine radiu'ena'a ruhibe'ete'e horozine, ani matu'o zenadu manohuga zini'uma. E hube hune zi'ohē, zuhi'aze'a gau dabuaga vidanadu ogau'ete'e fataḡano ohozadu ogomu zini'uma. ³⁸ Ebu zuhi'aze'a ohere ga uzeuze feuradu tuḡure azaḡani'a ani guhine radiu'ete'e horozine, matu'o zenadu manohuga zini'uma.

³⁹ Za'e 'adi zamaro'i! Vaze 'ahogani'a ḡonore vazeḡa'e no'e madaḡano ani ne onai'uma rae ederine, ḡonore vazeḡa'e diuḡoga mene idarafine, ani'e neḡa faine taufi'uma. ⁴⁰ E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazaḡa eḡe, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e madaḡano bare onai'uma."

⁴¹ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡae'a hari 'adi'e emeḡe veize da'o ga vaze nidu'a veize zuni idane'ohē?" ⁴² Zuhi'a Boro'a naenaenina'a, "E'e iniu huhuzaḡa zu zama tibano gau'ete'e azaḡa zi'ohē. Tuḡure vazeḡa 'ahoga'e huhuzaḡa zu zama tibano gauine, zuhi'a'e ani teite matu'i'uma. Ebu vaze e'e tuḡure azaḡa ḡihi'aga mae ohonadu 'ahige re'uma, raena'a, 'Tuḡure azaḡa nidu'a taufo'i! Ogomuze zuni mada idunane zeno'i!' 'Ougadu ani'e onami'uma. ⁴³ Tuḡure vazeḡa'e 'ouge gauine zu zuhi'aḡani'a bare feuradu horonine, ani matuadu manohuga ha'uma. ⁴⁴ E hube hune zi'ohē, ani'e zuhi'aḡani'a ane tohe nidu'a taufe'ete'e vazeḡano ohoni'uma.

⁴⁵ Rehano tuḡure vazeḡa'e ane'a bare raena'a, 'E zuhi'a'e vehu'u faḡanobu'u onai'uma,' rae zamaradu tuḡureḡa azaḡa nidu'a bouzine zu ufeta ogau gage baboraane, ⁴⁶ zuhi'aḡa'e, ane'a mene edere'ete'e madaḡano bare onaadu aduga boro ha'uma ebu zama tibano mene gauirote'e azaḡani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma. ⁴⁷ Tuḡure vazeḡa'e ane zuhi'a'a nagini urate'ete'e haḡaiḡa edeḡa rehano, mene ruhbine zu haḡaiḡa mene haḡaine, ani'e boune sausauni'uma. ⁴⁸ U tuḡure vazeḡa'e

ane zuhi'a ura mene ederadu ve'oğa hağaine, ani'e fa'one tauği'uma. Iniu'e Badi'a mazaono'o manohuga boro hidine, Badi'a'a ani gau boro hağaoga urati'uma.

Mene Uniho Manoga Rehano Rovoti'uma

(Mataio 10:34-36)

⁴⁹ Iesu'a bare ziro, raena'a, "Eğe'a raha 'adi hufoga radu ire roga mae onairo. Ebu ire roga'e amahi raha 'adi iri radiune matu'i'uma. ⁵⁰ Rehano e aduga hidite'e bapatizoga 'ahoga me'uma zu zamahe'e aduga onamo gonaga me'uma. ⁵¹ Za'a zamare'etene, eğe'a raha 'adi uniho manoga mae ovairo ga? Mene! Eğe'a rovoze gūzuhoga veize ovairo. ⁵² Izidiono'o onamo zama moneo ne azağa'e rovoti'uma, mazağa nu'e eğe mazafo fie'ohe, u nu'e mene fie'ohe. Ne e'e azağa'e fu'o reine, zeğe bo'ağano rovotadu uğidu'a 'aheu teiteagiretiti'uma, ga 'aheu'a uğidu teite agiretiti'uma. ⁵³ A'e mogani'a ubuga teite agiretiti'uma ga ubugani'a moga teite agiretiti'uma. Ebu vi'ani'a aboga teite agiretiti'uma ga abogani'a vi'a teite agiretiti'uma. Ebu vi'ani'a ubuga inuga teite agiretiti'uma ga ubuga inugani'a i'a vi'a teite agiretiti'uma."

Madağa'e Nougenouge Ederi'uma

(Mataio 5:25-26, 16:2-3)

⁵⁴ Iesu'a vase gūguvağa ziro, raena'a, "Goze'a gūtanoga horone'etene[†], za'a raena'a, 'Irugu'a ru'a'uma.' A hube, irugu'a ru'a'uma. ⁵⁵ Ebu ohere goze'a bororanadu nahudu'etene[‡], za'a raena'a, 'Mada'a hia'uma.' A hube, mada'a hia'uma. ⁵⁶ Zae, zama guhi azağa! Adure zu raha iraga horone'etene nagini'a furera'uma zae edega. U izidi madağano nagini'a fureru radiu'ete'e mene faine zamare horone'ohe.

⁵⁷ Zae'a zae bare nagini'e hağai duduga rae mene edere'ohe. ⁵⁸ E hari 'ahoga idani'uma. Ğa'e vase 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a ğae kotao oho'ihiradu ani teite onami'uma. E'e zamağano ğanine ge ibio uniho manofoi! Mene 'ouguine, ani'a ğa kota ibitohau'ete'e vaseğa 'evorao oho'i'uma, ebu ğu'a neğa taufe'ete'e vaseğa evorao oho'adu ğu'a neğano oho'i'uma. ⁵⁹ E hube hune ğa'ohe, ğa mene bua'uma onamo ğae'a ani moni nidu'a bare ha'uma."

13

Sau'a'ono'o Ğihuradu Badi'a Vađe Aro'i

¹ E'e madağano vase nu'e Iesu vađe aradu niro, raena'a, "Galilea azağa nu'e Badi'a dibuo hau radiu'ete'e zamağano Pilato, Roma gavana vaseğa, ani'a uti azağa nu tuğuzadu ze zemeha." ² Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'a zamare'etene, ze sau'a'e Galilea azağa nu omo sau'a ro'anoga 'ahine, 'ouge rudaneha rae ra'ohe? ³ Mene! Eğe'a zi'ohe, za'e zae sau'anono'o mene ğihurine, zae zuni zeğe teige 'ouge ruda'uma. ⁴ Ebu za edega, Siloami haba'ano ne hitagani'a fahanadu vase 18 rudaro. Za'a zamare'etene, ze sau'a'e Ierusalem azağa nidu'a sau'a ro'anoga rae ra'ohe? ⁵ Mene! Eğe'a zi'ohe, za'e zae sau'anono'o mene ğihurine, zae zuni 'ouge ruda'uma."

Fiği Ireğa Huga O'o'a Hariğa Idanirō

[†] 12:54 Girikio, 'Mada zubure'ete'e moneo goze'a ite'etene' [‡] 12:55 Girikio, 'Za gūzu'ono'o zavara horone'etene'

⁶ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro. "Vaze 'ahogani'a vaini nebaġano figi ireġa ġoraro. E'e enogano, ani'a huga nu re'oga veize onairo, rehano huga'e o'o'a. ⁷ E'ano'o neba ġiane'ete'e vazeġa niro, raena'a, 'E muri uġidu zamaġano huga re'oga veize ona rehano, huga ni 'ahoga mene horoneha. E'ano'o udi higonon'i, mazaġa haba iriva'one tauge'ohe!" ⁸ Ebu neba ġiane'ete'e vazeġani'a naenaenina'a, "Eġe zuhi'a, ge muri tiba modo'! Eġe'a mazaġano busi mumuġa teadu ġiani'uma. ⁹ 'Ougadu muri tiba zamaġano hudaune manoga, u mene hudano'idene, udi higonon'i!"

Iesu'a Bana Madaġano Oda Sau'a Rogaeġa Fainiro

¹⁰ Bana Madaġa 'ahogano Iesu'e nu'onu'o neġano Badi'a ġoore ihoze radiunu. ¹¹ E'ea roġae 'ahogani'a radiunu. Vine sau'a'a ani ragano radu ġaruga mae beonadu muri 18 mene edau faraunu. ¹² Iesu'a ani horonirotene, hunadu Iesu vaġe onairo. Ebu Iesu niro, raena'a, "Rogae, ġa ugi 'ai manoreha." ¹³ Iesu'a 'evo'a ane rana trio, ebu ani'a zogone edau fararo zu Badi'a matu'oharo.

¹⁴ Rehano nu'onu'o neġa ġiane'ete'e ġihi'a'e maġuniro, mazaġa Iesu'a Bana Madaġano ugi roġaeġa fainiro. Ani'e vaze ziro, raena'a, "Eme mada 6 zamaġano gau'uma. E'ano'o ugi azaġa'e e'e madaġano aradu faizi'uma, mene Bana Madaġano!"

¹⁵ Ebu Zuhi'a Boro'a naenaenziro, raena'a, "Zama guhi azaġa! Za'e Bana Madaġa madaġano boromakau zu donikize vu gagoga veize maġuono'o fui'e buze'ohe. ¹⁶ E'e teige, Satani'a roġae 'adi, Aberahamo mariga, muri 18 ogoru tiro, ebu eġe'a Bana Madaġano 'ouge fui'e modiro. E'e haġai duduga haġaeha!"

¹⁷ Ani 'ouge reitotene, maġunoharote'e azaġa nidu'a'e mazagaroziro, u vaze ġuġuvaġa nidu'a'e, ane'a haġai manomano nidu'a haġairote'e u'ano, matu'iro.

Badi'a'a Ibitozini'ete'e Moneo Ġoeriro

(Mataio 13:31-33, Mareko 4:30-32)

¹⁸ Ebu Iesu'a zina'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'e nagini heuġa? Nagini hina idani'uma? ¹⁹ A'e Guava* maġa kome'a tiba vaze'a madu nebaġano ġorau'ete'e heuġa. Ebu ġuhure ire boro radu nini'a rafi u are ezagano kamadu neġa ogora'uma.

²⁰ Iesu'a bare zina'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nagini hina rae idani'uma? ²¹ A'e isiti heuġa. Rogae'a isiti tahiġa madu uvahuġa ġehaġa teite mirune tibune'ohe onamo 'uvahu nidu'a mini'ohe."

Ibiheta Kokosiġa

(Mataio 7:13-14, 7:21-23)

²² Iesu'e Ierusalemaha haba'a oname'ena'a, haba'a haba'ano zu neġa neġano ihoze onaminu. ²³ Ebu vaze 'ahogani'a ġadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Badi'a'a vaze nu'a da'o sau'aze'ono'o ġabozu'umahe?" Iesu'a naenaenziro, raena'a, ²⁴ "Ġabone tuġutuġu ibiġa diuġihi roidene, ibiheta kokosi'ano diuġo'i! Eġe'a zi'ohe, e'e diuġoga veize inare gau'o'i, mazaġa vaze ġehaġa'e e'e diuġihi ra'ohe rehano, mene idara'uma! ²⁵ Ne vazeġani'a edanadu ibiheta haraune, za'e enonao edanadu toketokeri'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, ibiheta vava'o'i! Rehano ani naenaenzi'uma, raena'a, 'E za noumaono'o onata'e aġu'a.' ²⁶ Ebu za 'ai re'uma, raena'a, 'Eme ġae teite ogau tiburaunu zu ġa'e emeġe ne ibiġano ihofinu, e'ano'o ġa'e eme edeġa!'

* 13:19 Girikio, Fufu

²⁷ Rehano ani naenaenzi'uma, raena'a, 'Za'e noumano'o onata'e e aḡu'a. Za haḡai sau'a azaḡa, eḡe mazaono'o vaḡino'i'

²⁸ Ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaḡano Aberahamo, Isako, Iakobo zu peroveta azaḡa nidu'ani'a radiu'ete'e horozu'uma, u za'e enona be'a ḡiaze mode taugi'uma. Ebu za'e nia'uma zu maḡunadu ḡononeze atiti'uma.

²⁹ Iuda mene azaḡani'a naenaeno'o onadu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaḡano ehoradu ogau tibura'uma. ³⁰ Ḡiano'i! Ibite'ete'e azaḡa'e vesi'uma, ebu vesi'ete'e azaḡa'e ibiti'uma.

Iesu'a Ierusalem a Haba'a U'ano Niaro
(Mataio 23:37-39)

³¹ E'e madaḡano Farisea azaḡa nu'a Iesu vaḡe onadu niro, raena'a, "Adano'o vaḡinadu haba 'ahoga onamo'i, mazaḡa kini Heroda'e ḡa ḡamihi ra'ohe!" ³² Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Ani'e butu ḡuniḡa so'oso'oḡa heuḡa. Ani onamadu 'ahige no'i, 'E mada mene faḡano vine sau'a hegoze buzi'uma zu uḡi azaḡa faizi'uma, ebu hena eḡe gau nidu'a haḡae hauḡi'uma. ³³ Nagini'a eḡe mazao furera'uma rehano, e'e izidi oname madaḡano Ierusalem a haba'a onami'uma. Mazaḡa peroveta azaḡa'e Ierusalem a haba'a enogano mene ruda'uma.

³⁴ O, Ierusalem azaḡa, Ierusalem azaḡa! Zae'a peroveta azaḡa zimiro zu Badi'a'a tuḡuzirote'e azaḡa hadi hina zimi ruziuro. Kokoroku'a isaḡa zamaḡano ubuga gugube'ete'e teige, e'e mada ḡehaḡa zae taufihi reiro, rehano za'e mene uratinu! ³⁵ E'ano'o ḡiano'i, neze fahi'uma! Ebu za'e eḡe mene bare horohi'uma onamo zae'a raena'a, 'Zuhi'a Boro niḡano onae'ete'e vazeḡa mae ḡihino'i!"

14

Iesu'a Bana Madaḡano Uḡi Vazeḡa Fainiro

¹ Bana Madaḡa 'ahogano Iesu'a Farisea azaḡa ibitozini'ete'e vazeḡa neo ogomu anoga veize onamiro. Ebu vazevaze'a ani uhiḡano ḡiaḡaniro.

² E'ea Iesu zamao vaze 'ahoga'e ahi'a uḡinadu menoga radiunu. ³ Ebu Iesu'a Mose goro ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa ḡadiziro, raena'a, "Za'a zamare'etene Bana Madaḡano uḡi vazeḡa fainoga idaḡa ga mene?"

⁴ Ze'a mene naenaeniuro. Iesu'a 'evo'a uḡi vazeḡa obone'ena'a, fainadu tuḡune vaḡiniro. ⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Zae bo'aḡano Bana Madaḡano iniu ubuga ga boromakau'a idu zamaḡa ovoine, ḡarihe mae ḡihini'uma ga mene?" ⁶ Ze'e mene bare naenaeniuro.

Haḡai Ovoroga Haḡao'i

⁷ Iesu'a huzirote'e azaḡa hitana ehorogano ehoroga horozitotene, ani'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, ⁸ "Vaze 'ahogani'a hahu muiḡa auḡoga veize ga huḡadine, hitana ehorogano ago ehoro'i! ⁹ Mazaḡa ufeta hitaga vazeḡa zuni hunine, ḡanine huzate'e vazeḡani'a onadu ḡani'uma, raena'a, 'Ga ehoru haba'a vaze 'adi hano'i!' 'Ougine ḡa'e nouge rae zamari'uma? E'e bone mazagaru'adu raha ehoroga vaḡe onami'uma.

¹⁰ E'ano'o muie'ete'e vazeḡani'a huḡado'idene, raha ehorogano ehoro'i! 'Ougine, mui haḡae'ete'e vazeḡani'a horo'adu ga vaḡe ari'uma. Ebu ḡa'ena'a, 'Vazehe, iḡunadu hitana ehorogano ehoro'i! 'Ougadu ḡae teite huzate'e azaḡani'a ḡa nigu'i'uma. ¹¹ Iniu vaze ane'a bare niḡa mae itine, ani'e mae ovo'i'uma, u iniu vaze ane'a bare niḡa mae ovoine, ani'e mae ḡihini'uma."

¹² Ebu Iesu'a vaetadu ani hunirote'e vazeḡa e'e niro, raena'a, "Ogomu ga mui veize huzo'idene, vazeḡo, negoḡo, nabugo ga ḡae uhiḡano radiu'ete'e ma'ora azaḡa ago huzo'i! 'Ougine ze'a ḡa bare naenae'e huḡadi'uma. ¹³ Rehano ḡa muio'idene, zahara azaḡa, oda sau'a azaḡa, edanoga mene idaḡa azaḡa ebu ubumaze kuruḡa azaḡa huzo'i! ¹⁴ 'Ougine za'e Badi'a'a manohuga zini'uma. Mazaḡa ze'e baronoga'e mene idaḡa 'ahine, duḡuḡa azaḡani'a bare ḡabode iḡune'ete'e madaḡano, ḡa'e Badi'a'a naeḡa ḡani'uma."

Mui Boro Hariḡa Idaniro
(Mataio 22:1-10)

¹⁵ Iesu teite ogau radirote'e vazeḡa 'ahogani'a Iesu ḡoere igirotene, ani Iesu niro, raena'a, "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'ano ogau tiburu'ete'e azaḡa'e matui'uma!"

¹⁶ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, nina'a, "Mada 'ahogano vaze 'ahogani'a mui boro ruhibadu vaze ḡehaḡa huziro. ¹⁷ Mui madaḡa reirotene, ani tuḡure vazeḡa'e huzirote'e azaḡa mazaḡo tuḡunadu 'ahige ziro. 'Mui boro veize ḡau nidu'a ruhina 'ahine, za'e nidu'a, izidi aro'i! ¹⁸ Ebu tuḡure vazeḡa'e 'ouge ḡoeriro, rehano ze tiba tiba'e ḡoere nufenufiro. Ibite nirote'e vazeḡani'a raena'a, 'E haba iziga hoiteha, e'ano'o e e'e ḡiani onamihi. E mene amate'e moneo ago maḡuno'i! ¹⁹ Ebu vaze 'ahogani'a raena'a, 'E boromakau 10 hoiteha. E'ano'o e ze manoga ga mene rae tuhune nurihi. E mene amate'e moneo ago maḡuno'i! ²⁰ Ebu vaze 'ahogani'a raena'a, 'E izidu'u hahureha, e'ano'o e mene ami'uma."

²¹ Tuḡure vazeḡa ani'e bare onamadu ze'a reirote'e ḡoe'a zuhi'aḡa ihoniro. Ani'a ihonirotene mui vazeḡa'e maḡune rudaro ebu tuḡure vazeḡa niro, raena'a, 'Ne ibiḡano zu ibi kokosiḡano ḡarihe onamadu zahara azaḡa, oda sau'a azaḡa, ubumaze kuruḡa azaḡa zu edanoga mene idaḡa azaḡa huzo'i! ²² Tuḡure vazeḡa onamadu 'ouge haḡairo. Ebu bare onaadu zuhi'aḡa niro, raena'a, 'Zuhi'a, ḡa'a ehate'e ḡauḡa haḡaeha, rehano ne ize mene iriva'eha.' ²³ Zuhi'aḡani'a tuḡure vazeḡa niro, raena'a, 'Ibi boro zu maḡa neḡa ibiḡano buau onamadu vaze vaḡo'i ebu tutuze aro'i! Vaze hina eḡe ne iriva'o'no'i! ²⁴ ḡiano'i! Eḡe'a ibite mui veize huzirote'e azaḡa nidu'a'e, eḡe mui tahiḡa zu mene auḡi'uma."

Iesu Hegote'ete'e Ibiḡa
(Mataio 5:13, Mareko 9:50)

²⁵ Mada 'ahogano vaze ḡuḡuvaḡa hune'a Iesu ḡaruna hegotinu. Ebu Iesu'a vaetadu ziro, raena'a, ²⁶ "Iniu'a eḡe ḡaruna hegotoga urato'idene, eḡe zamare borofoi! Moḡa zu vi'a, inuḡa zu ubuga, negoḡa zu ezeḡa, ebu ḡaboneḡa zuni ago zamare borofoi! 'Ouge haḡaine, ani'e eḡe tahi'a rae re'uma. ²⁷ Iniu'a ane satauro odohadu eḡe ḡaruna mene hegotine, ani'e eḡe mene tahi'a rae re'uma."

²⁸ E hari 'ahoga idani'uma. Zae bo'aḡano, vaze 'ahogani'a ne hitaḡa ogoranoga uratine, ibite geno ehoradu moni nugu hina ogoru hauḡi'uma rae ḡiani'uma. Zu ani moniḡa'e ne e'e ogoranoga veize idaḡa ga mene rae ḡiani'uma. ²⁹ Iḡite ohonadu mene ogoru hauḡine, vaze ḡehaḡani'a e'e hononadu ḡiriho ha'uma. ³⁰ Ze'e raena'a, 'Vaze 'adi'e ne ohoniro, rehano hauḡoga'e mene idaraneha!"

³¹ Ebu kini 'ahogani'a kini 'ahoga teite uti onamine, ani ibite geno ehoradu zamare'ena'a, 'Eḡe uti azaḡa'e 10,000 ebu 'ahoga uti azaḡa'e 20,000. E'e kiniḡa teite utitine, ani vitini'uma ga mene?' rae ḡiani'uma."

³² Ani vitinoga mene idağa reine, kiniğa e'e ize fağano, ani teite uniho manoğa mouga veize hari odohe dure'ete'e vazega tuğuni'uma. ³³ E'e teige, zae bo'agano iniu vase ane ġau nidu'a hune modoga moneo ibite mene zamarine, ani'e ege tahi'a rae mene re'uma."

³⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e dama heuğa. Dama'e manoga, rehano inigani'a dauġine, nougenouge damağa bare hağai'uma? ³⁵ Damağa mene bare hağaine, raha ga ogomu ġuhune'ete'e busiğa'e mene manoga, e'ano'o mae modi'uma. Za teğazeta ro'idene, ege ġoere faifaine abito'i!"

15

Mamoe'a Dauġirote'e Hariġa Idaidağa

(Mataio 18:12-14)

¹ Mada 'ahogano takesi azağa ebu hağai sau'a azağani'a nu'oranadu Iesu ġoere abitinu. ² Rehano Farisea azağa ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa ze mene matuiro ebu ufeta ġoereri, raena'a, "Iesu'e hağai sau'a hağae'ete'e azağa mae zouze'ohe ebu zege teite ogau tibururo'he."

³ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro. ⁴ "Zae bo'agano vase 'ahoga'e mamoe'ega 100, rehano tibani'a dauġine, ani'e mamoe' 99 haba boha'a nobe'a modadu dauġoga mamoe'ega vaġe ragavi'uma. ⁵ Ani horone meine, ani matu'e rudanadu mae ane herao ti'uma. ⁶ Ebu ani bare ne onamadu ane vase, negoğa zu nabuga huze nu'ozi'uma. Ebu ra'ena'a, 'E'e ege mamoe' dauġoga ġauğa horoneha, e'ano'o ege teite matuihi!' ⁷ E zi'ohe. Hari e'e teige, hağai sau'a vazega tiba'e ane sau'a'ono'o ġihurine, adureo ani mazao ufeta matu'i'uma. Sau'a'ono'o ġihuri'uma hağaiğa o'o'a ra'ete'e duduga azağa 99 vitizi'uma."

Moni'a Dauġirote'e Hari Idaidağa

⁸ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Roġae 'ahoga'e moniğa nidu'a* ¹⁰, rehano tibani'a dauġine, ani nagini hağai'uma? Ani ihureğa tinadu ne fode'ena'a, haba nidu'a faine ġiane vaġi'uma. ⁹ Ebu horone meine, ane vase, negoğa zu nabuga huzadu zina'a, 'Ege'a daunirote'e moni tiba vaġe horoneha, e'ano'o ege teite matuihi!' ¹⁰ E za zi'ohe. E'e teiġe, Exhağai sau'a vazega tibani'a ane sau'a'ono'o ġihurine, Badi'a tuġure viga'e matu'i'uma."

Ubugani'a Dauġirote'e Hari Idaidağa

¹¹ Ebu Iesu'a hari 'ahoga bare idaniro. "Vaze 'ahogani'a ubuga 'aheu teite radiunu. ¹² Mada 'ahogano ubuga veġani'a moga niro, raena'a, 'Mama, ġae tohego zamağano eini'uma ġau nidu'a 'ai eno'i!' Ebu mogani'a ane ġau ubuga 'aheu veize a'anadu zinro.

¹³ Mada nu ġarugano, ubuga veġani'a ġauğa nidu'a nu'onadu haba fağa vaġine onamiro. Ebu e'ea ani mene faine zamaradu moniğa au tauġe'ena'a nidu'a modiro. ¹⁴ Ani moniğa nidu'a mode hauġirotene, e'e haba'ano zahara boro'o buaro ebu ani vinine runiro. ¹⁵ E'ano'o ani gauoga veize e'e haba'a vazega 'ahoga vaġe onamiro, ebu vazegani'a ani haba boha'ano aba taufe'ete'e gauğa haro. ¹⁶ Ani e'ea vinine runadu ani ura boro'e aba ogomu atihire, rehano vase 'ahogani'a ogomu 'ahoga mene haro.

¹⁷ Ġonagano zamağani'a bohatanadu ani ane bare reiro, raena'a, 'Ege mama veize gau'e'ete'e azağa'e ogomuze ġehağa bagağa, u e'e ahama

* **15:8** Girikio, '10 Derakema', Derakema tiba'e mada tiba gau naeğa

vinihe ruhe'ohē. ¹⁸ E mama vaḡe bare onami'uma ebu 'ahige ni'uma. "Mama, e'e ḡa zu Badi'a mazao haḡai sau'a haḡaeha. ¹⁹ E'ano'o e ḡae ubugo rae ago huho'i, rehano ḡae veize gaue'ete'e azaḡa teige huho'i!" ²⁰ 'Ouge rae zamaradu ani iḡunadu moga vaḡe bare onamiro.

Ani ize faḡano onairotene, mogani'a horoniro. Ani'e vetuḡaneadu ani ubuga 'u'a dure onamiro ebu ahainadu fura'iniro. ²¹ Ubugani'a moga niro, raena'a, 'Mama, e'e Badi'a zu ḡa mazao haḡai sau'a haḡaeha, e'ano'o e ḡae ubugo rae ago huho'i!" ²² Rehano mogani'a tuḡure azaḡa zina'a, 'Dabua manoga ḡarihe odohe aradu vidanohano'i! 'Evore adiriḡa redohano'i, zu tamaka redohano'i!" ²³ Ebu boromakau modohuḡa iga reite'e odohe aradu mano'i! Eme au matu'i'hi!" ²⁴ Mazaḡa e ubude 'ahi'e rudaro ebu bare ḡabodeha, ani dauḡiro ebu bare horone maha!" E'ano'o tuḡure azaḡani'a ani'a reirote'e ḡauḡa nidu'a haḡairo. Ebu mui boro haḡadu zeḡe nidu'a matue tiburaro.

²⁵ E'e zamaḡano ubuga ibi'ani'a mebao gaue radiunu. Ani ne u'a bare onamadu uhiḡano feurirotene, muie haraoga iḡiro. ²⁶ Ebu ani tuḡure vazeḡa 'ahoga hunadu nagini'a fureranate'e ḡadiniro. ²⁷ Tuḡure vazeḡani'a naenaenina'a, 'Negogo ani manoga bare feureha, e'ano'o mogo'a boromakau modohuḡa iga manadu mui boro haḡaeha.' ²⁸ 'Ouge reirotene ubuga ibi'a ani maḡune rudaro ebu ne zamaḡa diuḡoga mene uratiro.

Ebu mogani'a buanadu uminiro, raena'a, 'Ne diuḡadu eḡe teite muio matu'i'hi!" ²⁹ Rehano ani'a naenaenina'a, 'Mama, zamaro'i! E muri ḡehaḡa tuḡure vazeḡa teige ḡae veize gau'e onae'ohē zu ḡae ḡoere mene hezahohaunu. Rehano e'e eḡe vazehe duḡuru teite matu'u veize ḡae'a gouti ubuga tiba zu mene maro. ³⁰ U ubugo aha'a ubuma ḡezo haḡaiḡano ḡae moni mode hauḡadu ne u'a bare onatene, ḡa boromakau modohuḡa iga mano hanaha!" ³¹ Ebu mogani'a niro, raena'a, 'Eḡe ubude! Ḡa mada nidu'a eḡe teite radiu'ohē, e'ano'o e ḡau nidu'a'e ḡae veize. ³² U negogo ani'e rudaro ebu bare ḡabodeha, zu dauḡiro ebu bare horoneha. E'ano'o emeḡe'a mui haḡadu matu'i'uma!"

16

Ma'ora Vazeḡa Ḡau Taufē'ete'e Vazeḡa Hari Idaidaḡa

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a hari 'adi idaniro. "Ma'ora vazeḡa ḡau nidu'a taufe'ete'e vazeḡani'a radiunu. Mada 'ahogano ma'ora vaze e'e'a ane ḡau taufe'ete'e vazeḡani'a ani moni au hauḡinite'e iḡiro. ² 'Ougadu ma'ora vazeḡa'e ani hunadu niro, raena'a, 'Ḡae moneo hari egata'e hubehehe? Ḡa'a eḡe moni hina nougenouge gauḡinite'e faine me'odono'i, mazaḡa ḡa'e eḡe ḡau mene bare taufi'uma!"

³ 'Ouge nirotene, ani'a ane bare reiro, raena'a, 'Eḡe zuhi'a'a gauono'o mae vaḡiheha. E izidi nougi'uma? E ahiri gaḡa moneo inarahe 'o'o'a zu moni umidoga mazagarohē'ohē. ⁴ O, e nougi'uma'e edereha! 'Ahige haḡaine, gau 'ahi modi'uma rehano, vazevaze'a zeḡe neo huhe zouhi'uma.'

⁵ 'Ougadu ani'a ane zuhi'a ḡau meirote'e azaḡa tiba tiba huziro. Ebu ani'a zeḡe bo'agano vaze tiba ḡadiniro, raena'a, 'Ḡa'a eḡe zuhi'a ḡau'e nugu meiro?' ⁶ Vaze e'e naenaenina'a, 'E olive dehoroga 800 galeni meiro.' Ḡau taufe'ete'e vaze'a niro. 'Ḡae'a meirote'e umine meirote'e so'aḡa mo'i, ebu ehoradu 400 galeniḡa rae bare mirihe to'i!" ⁷ Ebu hena vaze 'ahoga ḡadiniro. 'Ḡa eḡe zuhi'a ḡau nugu meiro?' Vaze e'e'a naenaenina'a, '100

vuidi baige boro meiro.' Ani'a niro. 'Ġae so'a madu 80 baige rae bare mirihe to'i!

⁸ Ma'ora vazegani'a ani ġau taufe'ete'e vazegani'a nagini haġairote'e igirotene, ani ġuriro vazeġa rehano, niguniro, mazaġa haġaig'a'e huhuzaġa."

Iesu'a reiro, raena'a, "E'e teige, raha adao Badi'a aġu'a azaġa'e zeġe veize gauoga ufeta huhuzaġa. Agaġa azaġa vitize'ohe. ⁹ Eġe'a zi'ohe, za'e raha ada ġau madu vaze danazo'i zu ze teite vazetito'i! Ġauġo nidu'a hauġadu zae zu rudaune, za'e tuġutuġu haba'a mae zouzi'uma.

¹⁰ Iniu'a gau komeġa veize ane zama hina faine haġaine, gau boro zuni 'ouge haġai'uma. U iniu'a gau kome'ano ġuririne, gau boro zuni ġuriri'uma. ¹¹ Ebu za'a rahao ada ġau mene faine odohe gauine, Badi'a'ono'o vine ma'oraġa huga mene me'uma. ¹² Za vaze nu ġau mene faine odohe gauine, zae ġauġa mene me'uma.

¹³ Tuġure vazeġa'e zuhi'a 'aheu veize gauoga mene idaġa. 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u 'ahoga'e he'ehe'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faine gaui'uma, u 'ahoga'e turuni'uma. E'e teige, za'e Badi'a ebu moni veize gauoga mene idaġa."

¹⁴ Farisea azaġa'e moni zamare borofe'ete'e u'ano, Iesu ġoere igirotene, ze Iesu eġofoharo. ¹⁵ 'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, "Vaze ubumao za'e zae'a bare duduġa ra'ohe, rehano Badi'a'e zae zama'e sau'a rae edeġa. Vaze'a ġau boro ra'ete'e ġauġa'e, Badi'a'a agirohau'ena'a mene urate'ohe.

¹⁶ Ioane Babatiso'a izema onairote'e madaġano, Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġani'a mirihirete'e ġoe'a vaze ibitoziniro. E'e ġarugano Badi'a hari manog'a'e eġe'a haramo'ohe, ebu vaze ġehaġa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a diuġoga veize inare'ohe. ¹⁷ Adure zu raha'e dauġi'uma, rehano Mose goro ġoe'a kome'a hune zuni mene dauġi'uma.

¹⁸ Mose goro ġoe'a 'ahoga idani'uma. Hahu ohoze'a inuga modadu roġae 'ahoga teite hahurine, ani'e daro'e'ohe. Ebu ohoze 'ahoga'e i'ani'a modirote'e roġaega teite hahurine, ani zuni daro'e'ohe."

Ma'ora Vazeġa ebu Lazaro

¹⁹ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Ma'ora vazeġa 'ahogani'a radiunu. Ani dabua miriġa manog'a vidaunu zu mada nidu'a ani ogomu manog'a aunu ebu ne manog'a huneo radiunu. ²⁰ U ani ne ġabiriġa ibihetaġano zahara vazeġa niġa Lazaro'a radiunu. Ani ahiri'e idiri ġunuġa. ²¹ Ani ma'ora vazegani'a fatao oganadu mumuġani'a rururaudote'e ufe atihi reinu. Rehano ġuni'a aradu ane idiri ubidinu.

²² Ġonagano Lazaro'a rudarotene tuġure viga'a ovadu Aberahamo vaġe zamahu itiro. Ebu ma'ora vazeġa zuni rudanadu ġuriro. ²³ Ma'ora vazeġa viga'e rune haba'a onamadu ani e'ea huau ġaniġanau'ena'a ite ehamaro, ebu faġano Aberahamo babagano Lazaro horoniro. ²⁴ 'Ougadu ani'a huario, raena'a, 'Aberahamo, mama! Eġe vetuġaho'i! Lazaro tuġunadu ane 'evo'a hudu'a vuo taradu mazanehe amunano'i! E ire roga duhuġa zamaġano gigi'a boro hide'ohe!" ²⁵ Rehano Aberahamo'a naenaeniro, raena'a, 'Ubude, ġa 'ahi zamaro'i! Ġa'a rahao ġabode radiudote'e madaġano ġau manomano hidinu, u Lazaro ani aduga hidinu. 'Ahine Lazaro ani izidi ahao matu'e rudau'ohe, u ġa'e gigi'a hide'ohe. ²⁶ Ġau 'ahoga zuni 'ahi e'e, emeġe bo'aġano'e dofara boro. Vaze 'ahoga ahano'o ġa mone fare amoga mene idaġa, ebu eme none fare aroga mene idaġa.'

²⁷ 'Ouge reirotene, ma'ora vazegani'a naenaeni. 'Mama Aberahamo, e ga umi'e'ohē. Lazaro ege ne tugune onamo'i! ²⁸ E negohe nidu'a fu'o. Ze rudaune aduga hide'ete'e haba'a 'ahi mene aroga veize, Lazaro ane onamadu ege'a ahaogigi'a hide'ete'e ihozi'uma.' ²⁹ Rehano Aberahamo'a nina'a, 'E 'ouge mene haagai'uma, mazağa Mose zu peroveta azağa miriho'e e'e radiu'ohē. Ze uratine mirihoğa e'e me'odi'uma ebu e'e moneo ederi'uma.' ³⁰ Ebu ani nina'a, 'O mene, mama Aberahamo! Vaze 'ahoga runeono'o zege vađe tugunine, ze'e haagai sau'anono'o gihuri'uma.' ³¹ Rehano Aberahamo'a niro. 'Ze Mose zu peroveta azağa mene egozinine, runeono'o gabode igune'ete'e vazega zuni mene hune egoha'uma.'"

17

Iesu'a Sau'a Rae Mode'ete'e zu Fiie'ete'e Ihoziro (Mataio 18:6-7, 21:22, Mareko 9:42)

¹ Mada 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Vaze sau'a moneo tutuze'ete'e'e gauga'e mada nidu'a furera'uma, rehano vaze haagai sau'ano tutuze'ete'e'e vazega'e, fase vetugağa, aduga hidi'uma. ² Ani'a kome'a kome'a bo'agano tibani zu sau'ano tutune ihonine, e'e vazega'e hadi horeğa unugano aute varahadu davarao feunine'e manoga. ³ E'ano'o tohutoho'i! Ekalesia nabugo'a sau'a hağao'idene, riğa goren'o'i, raena'a, 'Ga ve'oreha haagai sau'a ago hağao'i!' Ebu ani haagai sau'anono'o gihuro'idene, sau'aga rae modo'i! ⁴ Ani'a mada tiba zamağano gae 7 sau'a gae mazao hağaine zu gae 7 bare onaadu 'E ga mazao haagai sau'a hağae'ha,' rae ro'idene, ane sau'a agutu modo'i!"

⁵ Mada 'ahogano apostolo azağani'a Zuhi'a Boro niro, raena'a, "Eme ga mazao fiie'ete'e ufeta borofo'i!" ⁶ Zuhi'a Boro'a naenaezina'a, "Za'a ege mazao fie'eta'a'e fufu mağa kome'a tiba heuğa rehano, za'a Irimo ireğa nina'a, 'Irimo ire, gae'a bare taigota igunadu davarao gihuro'i,' rae reine, ani za goere egozini'uma."

⁷ Iesu'a bare zina'a, "Zae bo'agano vaze 'ahogani'a tugure vazega 'ahogağeta reine, tugure vazega e'e'a mebao raha houni'uma ga mamoe taufi'uma. Ebu gauno'o bare onaine, ane zuhi'a'a 'ahige re'umahe, 'Aro'i, ehoradu ogano'i'? Mene! ⁸ Ani zuhi'a'a 'ahige re'uma, raena'a, 'Ege veize gorava ogomuğa goroho'i, dabarano'i, ebu e ibite oga'uma zamağano danaho'i! E'e garuganobu'u ga'a ogano'i!' ⁹ Ebu tugure vazega'e gau hağate'e veize ani zuhi'a'a manoga tauği rae mene ni'uma. ¹⁰ E'ano'o za zuni Badi'a'a zeate'e gauga hağae haugo'idene, za 'ahige ro'i, 'Eme tugure azağa rogeğa. Eme'e gau'e tauğeha.'"

Lefera Azağa 10 Manoziro

¹¹ Iesu ani Ierusalemaha'ba'a u'a onaminu. Ebu ani Samaria zu Galilea haba'a nemağano onamiro. ¹² Ani de'e haba'ano ne 'ahoga diugirotene, lefera azağa 10 fağano edanadu Iesu horoniro. ¹³ Ebu gihau huaru, raena'a, "Zuhi'a Boro Iesu, eme vetugağadu dehefe faifo'i!" ¹⁴ Iesu'a horozadu ziro, raena'a, "Badi'a dibu'o hau'ete'e azağa vađe onamo'i, ebu ahirize ihozo'i! Ze'a za manora ga mene rae gıazi'uma." Ebu ze ibio oname'ete'e zamağano, leferaze'a deheru manoriro.

¹⁵ Vaze tiba'e leferagani'a manoroga horonirotene, Iesu vađe bare onadu gihau huau'ena'a, Badi'a niğa niguniro. ¹⁶ Vaze 'adi'e Samaria vazega. Ani Iesu oda babağano rahao ovoe guğuradu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ga'a deheheha! Manoga tauği!" ¹⁷ Ebu Iesu'a gadiniro, raena'a, "E vaze

10 dehe faizeha, rehano vase 9 nou'e'e? ¹⁸ Iuda mene vasega ga'a da' o baradu Badi'a nigunahehe?" ¹⁹ Ebu Iesu'a vase e'e niro, raena'a, "Igune edanadu onamo'i! Gae'a ege mazao fie'ete'e'a gabo'eha."

Badi'a'a Ibitohau'ete'e Haba'a Ihoziro
(Mataio 24:23-28, 24:37-41)

²⁰ Mada 'ahogano Farisea azağani'a Iesu gadiniro, raena'a, "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e nani'a ari'uma?" Iesu'a naenaenziro. "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e onae'ete'e vase'a ubumaze hina gianoga mene idağa. ²¹ 'Ani ahama ra'ohē,' ga 'Ani omoa ra'ohē,' de'uge mene rae re'uma, mazağa Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e zae bo'ağano* radiu'ohē."

²² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Za'a zazore mone mada 'ahogano, ege, Vaze Ubuga giahahi re'uma, rehano za'e e mene horohi'uma. ²³ Vaze'a raena'a, 'Giano'i, Iesu omo'e'e' ga 'Iesu 'ahi'e'e,' rae zo'idena, ago buau onamo'i zu ago hegoto'i! ²⁴ E, Vaze Ubugani'a bare onaine, vase nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu adure nae ruganono'o nae ruga aganadu vase nidu'a horone'ete'e heuğa. ²⁵ Rehano e'e gauga izema fureranogano, e'e aduga gehaga hidi'uma zu izidi azağani'a ege hezahohi'uma.

²⁶ Ege, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madağano'e vavezaze'a Noa madağano hağainute'e teigi'uma. ²⁷ E'e madağano vavezaze'a radiunute'e radoneğano ogaunu, gaginu zu hahurinu onamo Noa'a gasi boro diugiro. 'Ougadu zobo'a onaadu zege nidu'a ruize hauğiro. ²⁸ Ebu ege, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madağano'e vavezaze'a Lota madağano hağainute'e teigi'uma. Zege'a radiunute'e radoneğano ogaunu, gaginu, maketinu, hihinu ebu neze ogoraunu. ²⁹ Rehano Lota'a Sodoma haba'a mode igunirotene, ire roga zu ire roga hadiğani'a adureono'o irugu teige rururu ovoiro ebu nidu'a hune ruize hauğiro. ³⁰ Ege, Vaze Ubugani'a adureono'o bare onaine, a'e e'e madağa teigi'uma.

³¹ E'e madağano iniu'a ne enona radiu'ete'e vasega'e gauga mouga veize neğa mene diugi'uma! Meba zamağano hihe'ete'e vasega zuni neğa mene bare onami'uma! ³² Nugo zamaro'i, Lota inuga'e nougadu rudaro! ³³ Iniu vase ane gabone obone giganine, ani gabone tuğutuğu mene hidi'uma. Rehano iniu vase ane gabone ege 'uano ahetine, gabone tuğutuğu hidi'uma. ³⁴ E zi'ohē, e'e bare onaitē'e ohe'ano vase 'aheu'e evane tibano bazi'uma. E'e zamağano 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iguni'uma. ³⁵ Roğae 'aheu'e uvahu mirune radi'u'ete'e zamağano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iguni'uma†." ³⁷ Ebu ane tahi'atahi'a'a gadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, 'ahi'e nouma furera'uma?" Iesu'a naenaenziro. "Nagini'a rudanate'e haba'ano gaoza'a nu'ora'uma."

18

Gozoba'a Bare Bare Uminirote'e Hari Idaidağa

¹ Mada 'ahogano Iesu ane tahi'atahi'a'a kuruo iğaiğa kuranoga zu mene ahetoga veize hari 'ahoga idaniro. ² Ani raena'a, "Haba 'ahogano kota ibitohau'ete'e vasega 'ahogani'a radiunu. Ani'e Badi'a mene rihoninu zu vase mene gubazinu. ³ E'e haba'ano gozoba 'ahogani'a zuni radiunu. Ani mada nidu'a bare bare kota ibitohau'ete'e vasega vağe onamadu

* 17:21 zae zamağano † 17:35 Mirihe farirote'e 'ahoga'e v. 36 'ahige ra'ohē, 'Ohoze 'aheu'a mebao gau'ete'e zamağano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode igui'uma.'

niro, raena'a, 'Ege agire vazega'a ege mazao haḡairote'e haḡaiḡa'e mene duduga. E'ano'o ḡa ani mazao nagini'e haḡai duduga ihono'i!' ⁴ Kota ibitohau'ete'e vazega ani faḡa hune ḡozoba e'e dananoga mene uratiro. Rehano vesu'u ani ane'a bare raena'a, 'E Badi'a mene rihone'ohe zu vase mene gubaze'ohe. ⁵ Rehano ḡozoba ada'a, e ufeta gunuguhe'ohe! E'ano'o e ani kota abiti'uma ebu ani'e duduga rae ni'uma. 'Ouge mene haḡaine, ani bare bare onaadu ihi'uma ebu e fuḡofuḡohe ruhi'uma!'"

⁶ Ebu Zuhi'a Boro'a raena'a, "Kota ibitohau'ete'e vazega ani zuni mene duduga vazega. Rehano ani'a nagini ra'ete'e faine abito'i! ⁷ Badi'a'e, ane'a ohotirote'e azaḡani'a ohere zu madai ani uminine, ani zogone nagini duduga ra'ete'e ḡauḡa zini'uma ebu danazoga'e mene sasi'uma. ⁸ E zi'ohe, Badi'a'a nagini duduga ra'ete'e ḡauḡa ḡarihe zini'uma. Rehano ege, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaḡano, Badi'a mazao fie'ete'e vase nu horozi'uma ga mene?"

Farisea Vazega zu Takesi Ufe'ete'e Vazega

⁹ Iesu'a zeḡe'a zeḡe bare duduga rae ra'ete'e zu vase edeze ḡahize'ete'e azaḡa mazao hari 'ahoga idaniro. ¹⁰ Ani raena'a, "Mada 'ahogano vase 'aheu, Farisea vazega zu takesi vazegani'a kuranoga radu kuru neḡa itiro. ¹¹ Ebu Farisea vazegani'a edanadu 'ahige kuraro, raena'a, 'Badi'a, manoga taugi! Mazaḡa e'e vase sau'azeta nu, a'e ḡonore azaḡa, haḡai sau'a azaḡa ebu ubuma ḡezo azaḡa mene heuḡa. Takesi ufe'ete'e vazega omo zu mene heuḡa! ¹² Fura tiba zamaḡano, e ḡae 'aheu zaḡozaḡe'ohe zu e'e hide'ete'e ḡauḡa nidu'a zamaḡano gaubanana tiba ḡa ḡane'ohe. ¹³ U takesi vazega ani faḡano edaro. Ani adure ḡoha zu mene ite ehamanadu 'u'uga fa'ofa'one'ena'a kuraro, raena'a, 'Badi'a, e'e sau'a vazega, vetuḡaho'i!'"

¹⁴ Ebu Iesu'a raena'a, "E zi'ohe, Badi'a'a Farisea vazega'e mene duduga reiro. Rehano takesi vazega ani duduga radu ani neḡa onamiro. Iniu vase ane'a bare niḡa mae itine, Badi'a'a niḡa mae ovoi'uma, rehano iniu vase ane'a bare niḡa mae ovoine, Badi'a'a niḡa mae iti'uma."

Iesu zu Tah'i'a Kome'a Kome'a

(Mataio 19:13-15, Mareko 10:13-16)

¹⁵ Mada 'ahogano vase nu'a zeḡe tah'i'a kome'a kome'a tutuze Iesu vaḡe ariro, mazaḡa Iesu'a 'evo'a zeḡe rana touga uratiro. Rehano ani tah'i'atahi'a'a tutuze arirote'e azaḡa roziro. ¹⁶ Rehano Iesu'a tah'i'a kome'a kome'a huziro ebu vase e'ea zina'a, "Tah'i'a kome'a kome'a ege vaḡe tuḡuzo'i, zu ago gararo'i! Mazaḡa Badi'a'a ibitohau'ete'e vazega'e, tah'i'a kome'akome'a teige Badi'a ḡoere igi'ete'e vazega. ¹⁷ E hube hune zi'ohe. Tah'i'a kome'a teige, iniu'a Badi'a'a ibitohau'ete'e mene mae ḡihinine, ani Badi'a'a ani mene ibitoha'uma."

Ma'ora Vazega

(Mataio 19:16-30, Mareko 10:17-31)

¹⁸ Iuda azaḡa ibitozini'ete'e vazega 'ahogani'a Iesu ḡadiniro, raena'a, "Thore vazega manoga, e nagini haḡaine ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma?" ¹⁹ Iesu'a niro, raena'a, "Ḡa nougadu e manoga rae huhe'ohe? Badi'a ane da'o huga hune manoga, u vase 'ahogani zu mene hune manoga. ²⁰ Rehano ḡa ḡadimu moneo naenae'ih. Mose goro ḡoe'a ḡa edega. A'e 'ahi'e'e: Ubuma ago ḡezano'i, vase ago mano'i, ago gonotano'i, kota zamaḡano ḡoere ve'oḡa ago ḡoero'i ebu vi'u mogo gubazo'i! Ḡa goro ḡoe'a haḡaiḡa 'ahi hegote'e ga?" ²¹ Ani'a naenaniro, raena'a, "E kome'anono'o 'ahi ḡauḡa nidu'a haḡae hune'ohe." ²² Iesu'a e'e igirotene, ani niro,

raena'a, "Ġa ġau tiba iġine'ohe. Ġauġo nidu'a seronadu zahara azaġa zeno'! 'Ougine ġa radone tuġutuġu haba'ano naeġa me'uma. Ebu aradu eġe hegoto'!"

²³ Ani'a Iesu ġoere igirotene, zamaġani'a adudu bororaro, mazaġa ani'e ufeta ma'ora vazeġa 'ahine. ²⁴ Ebu Iesu'a vaze 'e'e horonadu niro, raena'a, "Ma'ora azaġa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeġa rouga'e riġa bagaġa. ²⁵ Kamero'e niduru ho'oga diuġoga'e riġa. Rehano ma'ora vazeġa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeġa rouga'e ufeta riġa."

²⁶ E'e igirote'e azaġani'a raena'a, "'Ougine iniu'a da'o ġabone hidi'uma?" ²⁷ Iesu'a naenaezina'a, "Vaze'a haġaoga mene idaġa ġauġa'e, Badi'a'a haġaoga idaġa." ²⁸ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Eme ġau nidu'a modadu ġa ġaruna hegote'ohe." ²⁹ Iesu'a zina'a, "E hube hune zi'ohe. Vaze 'ahogani'a Badi'a'a ibitohau'ete'e veize, neġa, inuga, negoġa, vi'a moga ga tahi'aġa mode iġunine, ³⁰ izidi madaġano ani naeġa ġae ġehaġa hidi'uma, zu zama moneo ġabone tuġutuġu me'uma."

Iesu'a Ane Rune Bare Ġo'aniro

(Mataio 20:17-19, Mareko 10:32-34)

³¹ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 nu'ozadu ziro, raena'a, "Zae edeġa eme Ierusalemaha' ite'ohe. E'ea feurine, peroveta azaġani'a eġe, Vaze Ubuga, moneo mirihirote'e ġauġani'a huda'uma. ³² E'e Roma azaġa evora ri'ihni'uma. Ebu ze'a ġirihohi'uma, mazagarohi'uma zu eġe rana so'abidi'uma. ³³ Ebu masihi'uma zu uġuhi'uma, rehano mada uġiduġano bare ġabode iġuni'uma." ³⁴ Rehano ani ġoere huga'e 'u'uruġa 'ahine, Iesu tahi'atahi'a'e ani'a zirote'e goe'a huga mene ederiro.

Iesu'a Ubumaġa Kuruġa Vazeġa Fainiro

(Mataio 20:29-34, Mareko 10:46-52)

³⁵ Iesu'e Ieriko haba'a hanitiro. E'ea ubuma kuruġa vazeġa 'ahoga'e ibi genaġano ehoradu vaze mazao moni umidinu. ³⁶ Ani vaze ġuġuvaġani'a harae vitau'ete'e egadu nagini'a fureru'ete'e ġadimaro. ³⁷ Ze'a nina'a, "Iesu Nazareta vazeġani'a vitau'ohe." ³⁸ Ze'a 'ouge nirotene, ani huau iġuniro, raena'a, "Iesu, Davida mariga vazeġa, eġe vetuġaho'!" ³⁹ Ebu ibite'ete'e azaġani'a riġa ġoreniro. "Ġa sifu rado'!" Rehano ani ġihau baġaġa huauna'a, "Davida mariga vazeġa, eġe vetuġaho'!" ⁴⁰ Iesu ani e'e igirotene, tue edanadu ebu zina'a, "Ohoze e'e tutune aro'!" ⁴¹ Ubuma kuru vazeġani'a aradu Iesu'a ġadiniro, raena'a, "Ġa ege'a ġa veize nagini haġaoga urate'ohe?" Ani'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e ehamatihi!" ⁴² Iesu'a niro, raena'a, "Nugo ehamano'! Mazaġa ġae'a eġe mazao fie'ete'e'a mano'eha." ⁴³ Ebu vaze e'e ubumaġa'e zogone manoradu ehamu idararo zu Badi'a nigune'ena'a, Iesu ġaruna hegotiro. Vaze nidu'a e'e horonirotene, zeġe zuni Badi'a niguniro.

19

Zagaio zu Iesu

¹ Iesu ani Ieriko haba'ano feuradu vitau onamiro. ² E'ea vaze 'ahoga niġa Zagaio'a radiunu. Ani'e takesi azaġa ġihi'aġa zu ma'ora vazeġa. ³ Ani Iesu ġianihni reiro, rehano ani'e vaze futu'a 'ahine vaze ġuġuvaġa bo'aġanonno'o Iesu horonoġa'e mene idararo. ⁴ E'ano'o ani Iesu horonoġa radu dure ibitadu ibi genaġano Nuguri ireġa 'ahoga sibiriro, mazaġa Iesu ani e'e ibiġano vita'uma. ⁵ Ebu Iesu'a e'e haba'ano feurirotene, ani ite

ehamanadu Zagaio huniro, raena'a, "Zagaio! Ġarihe bua ovao'! E izidi ġae neo radi'uma." ⁶ Zagaio ani ġarihe sibire buanadu matu'u boroġeta ane neo Iesu mae ġihiniro. ⁷ Vaze vaze'a e'e horonadu zeġe nidu'a gumude ġoeriro, raena'a, "Iesu ani'e haġai sau'a vazeġa neo diuġe radiu'ohe!"

⁸ Ebu ane ne zamaġano, Zagaio'a iġune edanadu Zuhi'a Boro niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġiano'! E izidi eġe gau gaha'a zahara azaġa zini'uma. Zu eġe'a vaze mazao ġuriradu ġau 'ahoga meiniro reine, eġe'a ġae ġazaġa bare barono zini'uma." ⁹ 'Ougadu Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Izidi ġae zu ġae teite ne tibano radiu'ete'e azaġa'e Badi'a'a zeġe sau'anono'o ġabozeha, mazaġa ġae zuni ġae vouġa Aberahamo teiġe Badi'a'a mazao fie'ohe. ¹⁰ Eġe, Vaze Ubuga'e, dauġirote'e azaġa vaġoga zu ġabozoga veize onairo."

Tuġure Azaġa 10 Hari Idaidagā
(Mataio 25:14-30)

¹¹ Iesu'a Ierusalemaha haba'a hanitrotene vazevaze'a 'ahige zamariro, raena'a, 'Iesu ani Ierusalemaha haba'a diuġine, ani kini re'uma ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e zogone furera'uma.' E'ano'o ze Iesu ġoere ize abite'ete'e zamaġano, Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a,

¹² "Vaze 'ahoga'e niġa boro. Ani'a kini rouga radu haba faġa onamihi ebu bari'uma rae reiro. ¹³ 'Ahine ani izema onamogano, tuġureġa azaġa 10 huzadu zeġe nidu'a moni tiba tiba* ziniro. Ebu zina'a, 'Moni 'ahi hina moni borofo'i onamo eġe'a bare onai'uma.' ¹⁴ U ane haba azaġani'a ani kini rouga mene uratiro. Ebu ane ġaruna hari odohe dure'ete'e azaġa tuġuzadu haba zuhi'aġa mazao uminiro, raena'a, 'Ani emeġe kini rouga mene urate'ohe!'

¹⁵ Rehano haba zuhi'aġani'a ani kinio ohonadu bare onairo. Ane'a moni zinirote'e tuġure azaġa huzadu ze'a nougenouge moni borofirote'e ederih rae reiro. ¹⁶ Ebu tuġure vazegā ibi'ani'a ane vaġe onaadu raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a inirote'e moni tiba hina moni 10 haġaeha.' ¹⁷ Ane zuhi'a'a nina'a, 'Manoġa taugi! Ġa'e tuġure vazegā manoġa! Ġa gau kome'a faine odohe gaueha u'ano, neġa neġa nidu'a 10 ġiane'ete'e vazegāno oho'i'uma.' ¹⁸ Tuġure vazegā 'aheuġani'a onaadu zuhi'aġa nina'a, 'Zuhi'a, ġa inirote'e moni tiba hina bare moni fu'o haġaeha.' ¹⁹ Ane zuhi'a'a naenaeniro, raena'a, 'Manoġa taugi! Ġa zuni neġaneġa nidu'a fu'o ġiane'ete'e vazegāno oho'i'uma.'

²⁰ Rehano tuġure vazegā 'ahogani'a onaadu raena'a, 'Zuhi'a, ġa moni ahi'e'e. Eġe'a mene daunoga veize dabua hina umadu u'uru tiro. ²¹ Ġa'e vaze riġa. Vaze'a tirote'e ġauġa ġa'a ma'ohe, zu vaze'a ġorarote'e ġauġa ġa'a hirive'ohe. E'ano'o e ġa mazao rihanadu 'ouge haġairo.' ²² Ane zuhi'a'a naenaeniro, raena'a, 'Ġa'e tuġure vazegā sau'a! Ġa'a ra'ete'e ġoe'a u'ano, e ġa aduġa ġani'uma! E'e vaze riġa radu vaze'a ti'ete'e zu ġorau'ete'e ġauġa ma'ohe rae ederifone, ²³ ġa nougadu e moni moni neġano mene tiro? 'Ougifone e bare aradu moni e'e bare ragate meifo. ²⁴ Ebu ani vaetadu uhira edarote'e azaġa ziro. 'Ani mazao moni tiba e'e mo'i, ebu moni 10 mate'e tuġure vazegā hano'il' ²⁵ Rehano ze'a nina'a, 'Zuhi'a, ani moni 10 amahi maha.' ²⁶ Ani naenaezina'a, 'O'e, rehano e 'ahige rae zihi. Iniu vaze nagini hide'ete'e faine odohe gauine, ani hena borofe hidi'uma. Rehano iniu vaze nagini hide'ete'e mene faine odohe

* 19:13 Girikio, 'Mina', Mina tiba'e mada 100 naeġa

gauine, ani mazao nagini kome'a zuni meini'uma. ²⁷ Ebu eġe'a kini rouga mene uratirote'e agire azaġa tutuze aradu eġe zamao mau ruzo'i!"

Iesu'a Ierusalem a Haba'a Diuġiro

(Mataio 21:1-11, Mareko 11:1-11, Ioane 12:12-19)

²⁸ 'Ouge radu Iesu ani ane tahi'atahi'a zamao Ierusalem a haba'a u'a itiro. ²⁹ Olive maġano Betefage zu Betania neġano feurivotene, ane tahi'a 'aheu tuġuziro. ³⁰ Ebu zina'a, "Zama mone neġa onamo'i. Diuġine, doniki modohuġa, vaze 'ahogani'a mene ehoroga ġauġa e'ea 'ute touga horoni'uma. Ebu fuhi'adu 'ahi mae aro'i! ³¹ Vaze 'ahogani'a ġadizena'a, 'Nougadu fui'e'ohe?' ro'idene, 'Zuhi'a Boro'a urate'ohe,' rae no'i!"

³² Iesu'a zirote'e idunaġano ze onamiro ebu doniki modohuġa horoniro. ³³ Ze e'e fuhi'e'enogano, doniki modohuġa e'e azaġani'a ġadiziro, raena'a, "Za nogadu e'e fuhi'e'ohe?" ³⁴ Ze'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro'a urate'ohe." Ze 'ouge reivotene doniki modohuġa azaġani'a ziniro. ³⁵ Ebu ze doniki modohuġa mae Iesu vaġe onamadu dabuaze doniki modohuġa ġarunio zaharioro, ebu Iesu ani rana tiriro.

³⁶ Iesu'a oname'ete'e zamaġano, vaze ġuġuvaġani'a dabuaze ane ibio hirau onamiro. ³⁷ Ebu ani Olive maġanonono'o ovoe'ete'e ibiġa hanitiro. E'ea Iesu ġaruna hegote'ete'e vaze ġuġuvaġa nidu'a oname'enogano matu'uzeta huau'ena'a, Badi'a niguniro, mazaġa ze Iesu'a haġainute'e haġai gigi'aġa nidu'a horoniro. ³⁸ Ze'a raena'a,

"Zuhi'a Boro ane niġano onae'ete'e kiniġa niguno'i!

Adureo uniho manoġa,
ebu hitana huneo Badi'a nigunoga!"

³⁹ Rehano vaze ġuġuvaġa bo'aġano Farisea azaġa nu'a raena'a, "Ihore vazega, ġa ġaruna hegote'ete'e azaġani'a 'ouge ra'ete'e gararo'i!" ⁴⁰ Iesu'a naenaeziro. "E mene 'ougi'uma. E zi'ohe, ze mene niguhine, hadi zeġe'a huanadu eġe niguhi'uma."

⁴¹ Iesu'a Ierusalem a haba'a hanitadu haba'a e'e horonivotene niaro. ⁴² Ebu raena'a, "Ierusalem azaġa, izidi za'e Badi'a teite uniho manoġa ma'ete'e ibiġa edeġa reifone, ġabone hidifo. Rehano zae fase, izidi'e za e'e edenoga mene idaġa. ⁴³ Mada 'ahogani'a furera'uma. E'e madaġano zae agire azaġani'a raha gabi'a merau ganaġeġezi'uma, ebu zamao haozi'uma. ⁴⁴ Zeġe'a zae haba zu haba azaġa nidu'a rahao zimi feuzi'uma. Ebu zae ne ogorarote'e hadiġa'e nidu'a fahe ġuzuhi'uma, mazaġa Badi'a'a zae vaġe onairote'e madaġa mene ederiro 'ahine."

Iesu'a Kuru Neġa Deheniro

(Mataio 21:12-17, Mareko 11:15-19, Ioane 2:13-22)

⁴⁵ Iesu'a Ierusalem a haba'a diuġadu kuru neġa onamiro. Ani de'e haba'ano ġau nunu serone'ete'e azaġa horozadu hegoze buziro. ⁴⁶ Ebu zina'a, "Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Badi'a ne'e vaze'a kurau'ete'e neġa re'uma.' Rehano zae'a kuru neġa'e ġonore haba'a teize haġae'ohe!"

⁴⁷ E'e ġarugano Iesu'a mada nidu'a kuru neġano vaze ihozinu. Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e gihi'aġaġihi'aġa, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu vaze boroboro'a ani matihi reiro. ⁴⁸ Rehano ze ani ma'uma ibiġa mene hidiro, mazaġa vaze nidu'a Iesu'a reinute'e ġoe'a faifaine abitinu.

20

*Iesu Gigi'ağa Moneo Ğadiniro**(Mataio 21:23-27, Mareko 11:27-33)*

¹ Mada 'ahogano Iesu'a kuru negano Badi'a hari manoga haraminu zu vaze ihozinu. E'e madağano Badi'a dibu'o hau'ete'e gihi'agağihiağa, Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa zu vaze boroboro'a ani vađe onamiro.

² Ebu ze Iesu ğadiniro, raena, "Eme efo'i, ğa no'e gigi'ağa hina hağai e'e hağae'ohe? Iniu'a 'ahi gigi'ağa ğaniro?" ³ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Eđe zuni ğadimu 'ahoga zinihi. ⁴ Ioane'a bapatzio hağainuta'a'e Badi'a mazaono'o ga vaze mazaono'o? Eho'!"

⁵ Zeđe'a zeđe da'o neneğaniro. "Badi'a mazaono'o reine, 'Za nougadu Ioane goere mene mae ğihinido?' rae ifi'uma. ⁶ U vaze mazaono'o reine, vaze nidu'a hadi hina uğue rui'uma, mazağa zeđe nidu'a ioane ani'e hube hune peroveta vazega rae mae ğihiniro." ⁷ E'ano'o ze naenaenina'a, "Eme ađu'a Ioane gigi'a'e noumano'o meiro." ⁸ Ebu Iesu'a zina'a, "Eđe zuni no'e gigi'a hina hağai 'ahi hağaete'e mene ihozi'uma."

*Hihia Azağa Sau'a Hari Idaidağa**(Mataio 21:33-46, Mareko 12:1-12)*

⁹ Iesu'a vaze mazao hari 'ahi idaniro. "Vaze 'ahogani'a vaini mebağa goranadu hihia azağa nu'evora ti'ena'a, 'ahige reiro. 'Hirivi'ete'e gağa nu e'a me'uma.' Ebu ani'a haba 'ahoga onamadu mada fağa ragavinu.

¹⁰ Vaini mağa ri'i'ete'e madağa reirotene, vaini mağa nu mouga radu ani tuğureğa vazega 'ahoga hihia azağa e'e vađe tuğune onamiro. Rehano ze'a bounadu 'evo'a isoğa tuğune baroniro. ¹¹ Ani hena tuğure vazega 'ahoga bare tuğuniro, rehano ani zuni bouniro, mazagarone runiro zu 'evo'a isoğa tuğuniro. ¹² Ebu ani tuğure vazega uğiduğa bare tuğuniro, rehano e'e vazega'e ruharo zu uhine baroniro.

¹³ Gonagano vaini mebağa vazegani'a 'ahige reiro. 'E nağini hağai'uma? Eđe ubude zamarone tahi'ağa tuğuni'uma, giseha ze ani u'u gubani'uma.' 'Oğadu ani tuğuniro.

¹⁴ Rehano hihia azağani'a horonirotene, zeđe'a neneğaniro. 'Ani'e vaini mebağa 'adi me'uma vazega! 'Aro matihia, ebu vaini mebağa 'adi emeđe'a me'uma!' ¹⁵ E'ano'o ze'a vaini mebağanono'o ani uhine bunadu mau runiro. 'Oğadu vaini mebağa vazeg'e ze mazao nağini hağai'uma? ¹⁶ Ani onaadu hihia azağa e'e mau ruzi'uma ebu vaini mebağa'e vaze nu zini'uma."

Vaze'a hari e'e igirotene, ze niro, raena'a, "'Ahiguğa mene fureraune manoga!" ¹⁷ Rehano Iesu'a ğiazadu zina'a, "'Ouge rouga idağa, rehano Buka Zağoga zamağano 'ahige mirihireote'e goe'a huga'e zamaro'!"

Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene uratadu mae modirote'e hadigani'e, gağa boro hadiğa raha.

¹⁸ Vaze 'ahoga hadiğa e'e rana higaune, ani vahegu tahitahi'uma, zu hadiğa e'e'a vaze 'ahoga rana higaune, ani'e se'eti'uma."

¹⁹ Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa zu Badi'a dibu'o hau'ete'e gihi'agağihiağa'e Iesu hari idaidağa zeđe veize reirote'e ederirotene, ze'e Iesu zogone obone tihi reiro. Rehano ze mene 'ougiro, mazağa vaze guğuvagani'a ze mazao mağuni'uma radu rihoziro.

Roma Kiniga Takesi Moniga

(Mataio 22:15-22, Mareko 12:13-17)

²⁰ Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa zu Badi'a dibu'o hau'ete'e gihi'ağağihi'ağani'a Iesu faine gianiro. Ze'e u'uru gau'e'ena'a duduğa rae gurire'ete'e azağa madu Iesu mazaō tuğuziro, mazağa Iesu ani gau nu rae ve'onine Roma gavana vazeğa mazaō utoga reiro. ²¹ Ebu ze Iesu vađe onamadu ġadiniro, raena'a, "Thore vazeğa, eme edeğa ġa'e huga da'o goere'ohe zu ihoze'ohe. Ebu vaze boro zu kome'a idaze'ohe, zu Badi'a'a urate'ete'e ibiğa hugano da'o ihoze'ohe. ²² E'ano'o 'ahi ġadimatih. Roma kiniga takesi moniga haune, idağa ga mene?"

²³ Iesu ani ze'a ani so'one'eta'a'e ederiro, ebu zina'a, ²⁴ "Roma moniga* ihoho'! Iniu viga zu iniu niğa e'e rana touga?" Ze'a naenaeniro. "A'e Roma kiniga† viga zu niğa." ²⁵ Ebu ani'a ziro. "Tena Roma kiniga ġau'e Roma kiniga ane hano'i, u Badi'a ġau'e Badi'a ane hano'!" ²⁶ E'ano'o ze vazevaze ubumao Iesu'a reirote'e goe'a'e ve'oga ra'ete'e mene idararo. Ebu Iesu'a ġadimuze naenaenirote'ano ze zaguzagadu sifu radiro.

Runeono'o Iğune'ete'e moneo Goe'a

(Mataio 22:23-33, Mareko 12:18-27)

²⁷ E'e ġaruġano Sadukea azağa nu'a Iesu vađe ariro. Sadukea azağa'e vaze'a runeono'o mene bare ġabode iğuni'uma rae reiro. ²⁸ Ze Iesu ġadiniro, raena'a, "Thore vazeğa, Mose'a goro goe'a 'ahige mirihiro. 'Ohoze 'ahogani'a rudanadu ane inuga'e eneğa 'o'o'a reine, ohoze negoğani'a ġozobağa teite hahuradu ani rune negoğa niğa mouga veize ene fureno ha'uma. ²⁹ Negoğa nidu'a 7 radiudo. Ibi'ani'a hahuriro ebu ubuga o'o'ano rudaro. ³⁰ Negoğa 'aheuğani'a ġozobağa teite hahuriro, rehano ani zuni ubuga o'o'ano rudaro. Ebu negoğa uğiduğa zuni ani teite hahuriro, rehano hağai idağani'a fureraro. ³¹ Ebu negoğa nidu'a 7 ġozoba teite hahuriro, rehano nidu'a rudau haugadu, ubudeze 'o'o'a reiro. ³² Hena vesu'u ġozoba zuni rudaro. ³³ 'Ougadu runeono'o bare iğuni'uma madağano roğae a'e iniu inuga re'uma? Mazağa ohoze 7 ani teite hahuriro."

³⁴ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Hahu'e raha azağa 'adi veize ra'ohe. ³⁵ Rehano runeono'o bare iğunadu Badi'a habao radoga idağa ra'ete'e azağa'e mene hahuri'uma. ³⁶ Ebu ze mene bare ruda'uma, mazağa ze'e tuğure viga heuğa. Ze'e runeono'o iğunirote'e azağa u'ano, Badi'a ubuga ra'ohe.

³⁷ Runeono'o bare iğuni'uma moneo, Mose'a zuni Buka Zağoğa zamağano mirihiro. Ani butu zamağano Badi'a hidirotene, 'ahige huniro, raena'a, 'Aberahamo Badi'a, Isako Badi'a zu Iakobo Badi'a!' Mazağa ze amahi rudaro rehano, ze vine'e ġabode'ena'a Badi'a'e zeđe Badi'a rae reiro. ³⁸ Badi'a'e mene rune azağa Badi'a, rehano ġabone azağa Badi'a. Zeđe nidu'a ani ubumao'e ġaboğa."

³⁹ Ebu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa nu'a naenaeniro. "Thore vazeğa, ġa faifaine raha!" ⁴⁰ E'e enoġano ze Iesu inare ġadine'ete'e mene bare hağairo.

Keriso'e Iniu Mariga?

(Mataio 22:41-46, Mareko 12:35-37)

⁴¹ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Nouġadu vaze'a Keriso'e Davida mariga ra'ohe? ⁴² Davida ane'a Keriso moneo Salamo bukağano 'ahige mirihiro.

* 20:24 Girikio, 'Denari' † 20:24 Girikio, 'Kaisara'

'Badi'a'a eġe Zuhi'a Keriso niro, raena'a,

"Eġe eda'e moneo ehoroi,

⁴³ onamo eġe'a agireġo nidu'a madu odaġo 'u'uġano ti'uma."

⁴⁴ Davida'a Keriso mazao 'Zuhi'a' rae huniro. E'ano'o Keriso'e Davida mene mariga ra'ohe."

Mose Goro Ġoe'a Ihoze'ete'e Azaġa Ġiano'i

(Mataio 23:1-36, Mareko 12:38-40, Luka 11:37-54)

⁴⁵ Vaze nidu'a abitirote'e zamaġano, Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ⁴⁶ "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa faine ġiazo'i! Ze niguzoga raduni, dabua faġa haġadu oname onaihi, ebu vazevaze'a ne hunio hidine, 'Vaze boro,' rae gubaze ġorezihi ra'ohe. Nu'onu'o neġa zamaġano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorih ra'ohe, zu muio zuni ehoro haba'a manogano da'o ehorih ra'ohe. ⁴⁷ Ebu ze'e ġozoba so'ozadu toheze nidu'a meize'ohe, zu kuru faġafe ġurire kurau'ohe. E'ano'o zeġe haġai sau'a u'ano, aduga boro bagaġa hidi'uma.

21

Ġozoba'a Ġahunanirote'e Moniġa

(Mareko 12:41-44)

¹ Iesu ani kuru neġano ma'ora azaġani'a Badi'a ġahunani'ete'e moni mauġaġano zeġe ġahunone ufi'ete'e horoziro. ² U ani zahara ġozobaġa 'ahoga zuni moni kome'a 'aheu ofoga horoniro. ³ Ebu ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, Zahara ġozobaġa 'ada'a ofata'e vaze 'ahoga 'ahogani'a ofate'e teite mene idaġa. Ġozoba'e boro hune ofeha. ⁴ Ma'ora azaġani'a zeġe moni ġehaġaono'o tahiga da'o ofeha. U ġozoba 'adi'e zahara roġaeġa, rehano ane mazao radi'u'ete'e moniġa nidu'a ofeha."

Mada Ġonagano'e Haġai nu Badeġa

(Mataio 24:3-14, Mareko 13:3-13)

⁵ Iesu tahi'atahi'a nu'a kuru neġa hadi manoga hina ogorarote'e zu Badi'a harote'e rohorohoga biri ragano tirote'e ġo'aniro. Rehano Iesu'a ziro, raena'a, ⁶ "Izidi zae'a horone'ete'e ġauġa e'e nidu'a'e agire azaġani'a ruine hune haugi'uma. Madaġani'a onaine hadi 'ahoga ani ranano mene radi'uma."

⁷ 'Ougadu ze Iesu ġadiniro, raena'a, "Thore vazeġa, 'ahi ġauġa'e nani'a furera'uma? E'e haġaiġa nidu'a furera'uma madaġano, nagi haġai nu badeġani'a ibite furera'uma?" ⁸ Ani'a naenaenziro. "Ġiano'i, vaze'a tutuze ve'ozi'uma! Ze'e eġe ni radu onai'uma, zu 'ahige re'uma, raena'a, 'E'e Keriso,' ebu 'Madaga 'ai haniteha!' Rehano ġoreze ago ego'i! ⁹ Uti zu agato hariga ego'idene, ago rihano'i! 'Ahi ġauġa'e ibite furera'uma, rehano mada ġonaga'e zogone mene ari'uma." ¹⁰ Ebu hena ani ziro, raena'a, "Haba'a 'ahogani'a haba'a 'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani 'ahoga teite utiti'uma. ¹¹ Haba nunu zamaġano haba'a hagare'ete'e boro'a furera'uma, zaga'a hia'uma zu ugi boro'a furera'uma. Ebu adureono'o riho ġauġa zu haġai nu badeġa boroboro'a furera'uma.

¹² Rehano 'ahi ġauġa ize mene fureranogano, vaze'a za oboze teadu sausauzi'uma, zu nu'onu'o neġano zu ġu'a neġano ohoze ti'uma. Eġe u'ano, kini zu gavana azaġa mazao ri'izi'uma. ¹³ E'e'a fureraune, zae'a

zeḡe mazao eḡe hari rouga madaḡa re'uma. ¹⁴ Zae moneo nagini ḡoe'a re'uma rae ago ibite zamare borof'o'i! ¹⁵ Mazaḡa za'a nagini re'uma ḡoe'a'e eḡe'a huhuzazi'uma, e'ano'o agireze 'ahogani'a zuni mene agatozi'uma. ¹⁶ Zae vize moze, negoze, nabudize zu vazeze'a revozini'uma ebu za nu'e runeo tuḡuzi'uma. ¹⁷ Za'e eḡe hegote'ete'e 'u'ano vaze nidu'ani'a he'ehe'ezi'uma. ¹⁸ Rehano iguze zuni hube mene ruizi'uma. ¹⁹ Zae'a edau gigaraune za'e ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma.

Ierusalem a Haba'a Ruini'uma
(Mataio 24:15-21, Mareko 13:14-19)

²⁰ Ierusalem a haba'a'e uti azaḡani'a ganaḡeḡanoga horono'idene, a'e Ierusalem a haba'a ruini'uma madaḡa 'ai haniteha rae ederi'uma. ²¹ E'e madaḡano Iudea haba'ano radiu'ete'e azaḡa'e haba maḡa ferau ito'i! Ierusalem a haba'a zamaḡano radiu'ete'e azaḡa'e ferau vaḡino'i! Ierusalem a haba'a enogano radiu'ete'e azaḡa'e Ierusalem a haba'a ago diuḡo'i! ²² Mazaḡa e'e madaḡano Badi'a'a Ierusalem azaḡa aduga hune zini'uma. Ebu Buka Zaḡoḡano peroveta azaḡani'a miri'hirote'e ḡauḡa nidu'a huda'uma. ²³ E'e madaḡano ahi'eta roḡaeḡa zu nune hina ene guraḡa ḡubuze'ete'e roḡaeḡa, ze'e fase vetuḡaḡa, feranoga mene idaḡa u'ano, aduga hidi'uma. Raha 'ahi'e aduga boro bagaḡa hidi'uma ebu Badi'a'a vaze mazao maḡuno zini'uma. ²⁴ Ze nu'e venisi hina gouze ruzi'uma, ebu nu'e oboze teadu, ḡu'a azaḡa teige, 'avo'a haba'a nunuo tutuze onami'uma. Iuda mene azaḡani'a Ierusalem a haba'a sausaune radi'uma onamo zeḡe mada'a hauḡi'uma.

Iesu'a Onaite'e Madaga
(Mataio 24:29-31, Mareko 13:24-27)

²⁵ Mada, bato zu buzuva ragano haḡai nu badeḡa horoni'uma. Ebu raha 'ada haba nunu zamaḡano, davara zu sa'u boroboro guguga u'ano vaze nidu'a rihau ruda'uma ebu zamaze'a ada'adi'uma. ²⁶ Vaze'a nagini rahao ada furera'uma rae zamare'ena'a rihau rudanadu higau bauri'uma, mazaḡa adure ḡianete'e giḡi'aḡani'a'e hagahagari'uma. ²⁷ Ebu e'e madaḡano eḡe, Vaze Ubugani'a ḡoze zamaḡano giḡi'a inaraḡa boro zuni agaḡa manoga madu ovai'uma. Ebu vazevaze'a e'e horoni'uma. ²⁸ 'Ahi ḡauḡani'a ḡadahe furerano'idene, iḡunadu dude ehamano'i, mazaḡa Badi'a'a zae ḡabozii'uma madaḡa 'ai haniteha."

Figi Ireḡa Hari Idaidaḡa
(Mataio 24:32-35, Mareko 13:28-31)

²⁹ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Figi ireḡa zu ire nidu'a ḡiano'i! ³⁰ Rouḡani'a udufa'oga horono'idene, a'e irugu madaḡa haniteha rae edere'ohe. ³¹ E'e teige, 'ahiguḡani'a fureranoga horono'idene, a'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a haniteha rae edero'i! ³² E hube hune zi'ohe, izidi radiu'ete'e azaḡa'e mene hauḡi'uma onamo 'ahiguḡaguḡani'a furera'uma. ³³ Adure zu raha'e hauḡi'uma, rehano eḡe ḡoere'e mene hauḡi'uma.

Ruhibe Rado'i

³⁴ Tohutohe rado'i! Za mene 'ougine, re'ore'ete'e, gage'ete'e zu ḡaboneze zamare borofe'ete'e u'ano, zamaze'e aduda'uma. Ebu eḡe'a bare onae'ete'e madaḡano'e zaguzaga'uma, mazaḡa e'e 'ahiri miniḡani'a mani zu aba tabara 'ahirini'ete'e teigi'uma. ³⁵ Raha 'adi azaḡa nidu'a e'e

madağa hidi'uma. ³⁶ E'ano'o adugani'a fureraune, ferau'ete'e e zu ege, Vaze Ubuga zamao edau'ete'e veize, mada nidu'a kurau'ena'a tohutohe rado'il!"

³⁷ Mada nidu'a Iesu ani kuru negano ihozinu, u ohere nidu'a'e vaginadu Olive mağa onamadu e'ea radiunu. ³⁸ Ebu oherebau uzeuze vaze nidu'a Iesu goere abitoga veize kuru neğa onaminu.

22

Juda'a Iesu Revoharo

(Mataio 26:1-5, Mareko 14:1-2, 14:10-11, Ioane 11:45-53)

¹ Isitiga O'o'a Beredi Muiga, niga 'ahoga'e Iğine Mode'ete'e Muiga madağa hanitiro. ² Badi'a dibu'o hau'ete'e gihi'agağihi'aga zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağani'a Iesu manoga ibiga vağiro, mazağa vaze guğuvağani'a ederine, utiti'uma radu rihoziro.

³ Isakariota vazeğa niga Juda'e Iesu tahi'a 12 zamağano tahi'a 'ahoga. Satani'a ane zama diuğiro. ⁴ Ani Badi'a dibu'o hau'ete'e gihi'agağihi'aga zu kuru neğa taufe'ete'e gihi'agağihi'aga vağe onamiro. Ebu zege 'evoreo Iesu ri'inite'e ibiga vağe goeriro. ⁵ Ze matu'e rudanadu Iuda mazao goere tiro, nina'a, "Moni ğani'uma." ⁶ Juda ani naenaezina'a, "Manoğa!" Ebu ani vaze guğuvağa o'o'a zamağano Iesu ri'inoga veize mada manoga vağiro.

Iğine Mode'ete'e Muiga Ruhibe Tiro

(Mataio 26:17-25, Mareko 14:12-21, Ioane 13:21-30)

⁷ Isiti O'o'a Berediğa Muiga madağa ibi'a'e Iğine Mode'ete'e Muiga ebu dibu'o mamoeğa ubuga mau'ete'e madağa, e'e reiro. ⁸ Iesu ani Petero zu Ioane tuğuze'ena'a, ziro. "Onamadu emeğe oganoga veize Iğine Mode'ete'e Muiga ruhibe to'il!" ⁹ Ebu zege'a ğadiniro. "Ga ura'e nouma ruhibe ti'uma?" ¹⁰ Ane'a naenaezina'a, "Ego'i! Ieruselema haba'ano diuğine, ohoze 'ahogani'a vu goğoreğa odohe'ete'e horoni'uma. Ebu ani ğaruna hegotadu ane'a diuği'uma neğa diuğoi!" ¹¹ Diuğadu e'e ne vazeğa 'ahige ğoreno'i, 'Ihore vazeğani'a ane tahi'atahi'a teite Iğine Mode'ete'e Muiga* a'uma neğa zamağa'e nou'e'e rae ğadimu'ohē.' ¹² Ebu ani'a ne hitagano bazuni neğa boro 'ahoga ihozi'uma zu ruhibe teate'e ğauğa horoni'uma. De'ea ogomufe ruhibe to'il!" ¹³ Ze iğunadu onamiro, ebu Iesu'a zirote'e ğauğa nidu'a horoniro. 'Ougadu Iğine Mode'ete'e Muiga ruhibe tiro.

Iğine Mode'ete'e Muiga Aro

(Mataio 26:26-30, Mareko 14:22-26, 1Ko 11:23-25)

¹⁴ Madağani'a feurirotene, Iğine Mode'ete'e Muiga afine, Iesu ani apostolo azağa teite e'e neğa zamağano ehoriro. ¹⁵ Ebu ani'a ziro, raena'a, "E izema aduga hidogano, zae teite Iğine Mode'ete'e Muiga 'ahi anoga hubehune uratiro. ¹⁶ Mazağa ege'a zi'ohē, e'e Muiga 'ahi'e mene bare a'uma onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e madağano Iğine Mode'ete'e Muiga hugani'a hubehune huda'uma."

¹⁷ Ebu ani vaini vuğa bioga madu Badi'a mazao kuranadu ziro, raena'a, "'Ahi madu zae zuni tahitahe gago'i!" ¹⁸ Mazağa ege'a zi'ohē, e'e vaini vuğa mene bare gagi'uma, onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a madağani'a onai'uma." ¹⁹ 'Ougadu ani beredi meiro, zu Badi'a mazao kuranadu vahege tahitahadu ziniro. Ebu zina'a, "Beredi 'adi'e ege ahiri. Zae zini'ohē. Ege zamaroga radu hağağa 'adi hağoi'!"

* 22:11 Iğine Mode'ete'e Muiga mamoeğa

²⁰ Ĝorava ogomuĝa enogano ani vaini vuĝa bioĝa madu ziro, raena'a, "Bioĝa 'adi zamaĝano'e eĝe ru. Eĝe'a zae u'ano rudanadu ruhe'a be'uti'uma, a'e goitore iziga ra'ohe. ²¹ Rehano ĝiano'! Eĝe revoni'uma vazeĝa'e emeĝe teite ogau tibururo'he. ²² Eĝe, Vaze Ubuga'e Badi'a urao ruda'uma. Rehano eĝe revoni'uma vazeĝa'e aduga hune hidi'uma." ²³ 'Ougadu ze bare ĝadimititiro, raena'a, "Emeĝe bo'agano iniu'a 'ouge haĝai'uma?"

Iniu'e Niĝa Boro?

²⁴ Ebu Iesu tahi'atahi'a bo'aĝano iniu'e niĝa boro raena'a zeĝe'a bare ta'irotitiro. ²⁵ Iesu'a zina'a, "Avo'a kinigakinigani'a zeĝe haba azaĝa zuhi'azi'ohe, ebu gigi'azeta azaĝani'e haba azaĝani'a 'Du'u vazeĝa' rae huze'ohe. ²⁶ Rehano za'e ze teige ago 'ougo'! Zae bo'aĝano iniu'a niĝa boro reihi reine, ani'e vaze niĝa kome'a heuĝa rae re'uma. Ebu iniu'e zuhi'a reihi reine, tuĝure vazeĝa heuĝa rae re'uma. ²⁷ Iniu'e niĝa boro? Ehore ogau'ete'e vazeĝa ga tuĝure vazeĝa? A'e ehore ogau'ete'e vazeĝa. Rehano e'e zae bo'aĝano tuĝure vazeĝa heuĝa.

²⁸ Eĝe'a aduga hide onainute'e zamaĝano za'e eĝe teite radiu onae'a. ²⁹ E'ano'o eĝe Mama'a vaze nidu'a ibitozini'ete'e gigi'aĝa inirote'e teige, e zae zuni e'e gigi'aĝa zini'ohe. ³⁰ Ebu eĝe'a ibitohau'ete'e haba'ano za'e eĝe teite oga'uma, zu kini'a ehore'ete'e haba'ano ehoradu Isaraela azaĝa, 12 urabo, ibitozini'uma."

Petero'a Iesu O'oni'uma

(Mataio 26:31-35, Mareko 14:27-31, Ioane 13:36-38)

³¹ Ebu Iesu'a Simona niro, raena'a, "Simona, Simona! 'Adi ego'! Satani'a, vuiti zuizuine'ete'e[†] teige, zae zama tuhunoga veize Badi'a umineha. ³² Rehano Simona, e ĝae'a eĝe mazao fie'ete'e'a mene daugiĝine ĝae rana kuraneha. E'ano'o ĝae'a ĝihuradu eĝe vaĝe bari'uma madaĝano negoĝo duĝuru inarazono'!" ³³ Petero'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e'e ĝae teite ĝuta'uma, ebu ĝae teite ruda'uma zuni idaĝa!" ³⁴ Iesu'a niro, raena'a, "Petero, eĝe'a ĝa'ohe, ohogore uzeuze ĝae'a ĝae uĝidu 'o'ohena'a, e aĝu'a rae re'uma. E'e ĝaruganobu'u kokoroku'a uga'uma."

³⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eĝe gau haĝaoga veize tuĝuzirote'e madaĝano za'e moni, nihara ebu tamaka mene odohe onamiro. E'e zamaĝano za' idararo ga mene?" Ze naenaenina'a, "Idararo." ³⁶ Ebu Iesu'a raena'a, "Izidi'e vaze'a mene danazi'uma, e'ano'o monize zu niharaze odoho'! Iniu iniu'e vesinize o'o'a ro'idene, dabuaze seronadu venisi hoito'![‡] ³⁷ Ibite eĝe moneo peroveta vazeĝa Isaia'a Buka Zaĝoĝano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Vaze'a ani'e ĝonore azaĝa zamaĝano 'ahoga rae reiro.' Eĝe'a zi'ohe, e'e ĝoe'a'e hube hune furera'uma. Eĝe hari ibite mirihirota'a'e nidu'a hudau onae'ohe." ³⁸ Zeĝe'a naenaeniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, emeĝe mazao'e venisi 'aheu." Iesu'a ziro. "'Ai ahiga!"

Iesu'a Olive Maĝano Kuraro

(Mataio 26:36-46, Mareko 14:32-42)

³⁹ Ebu Iesu ani iĝaiga haĝainute'e teige Olive maĝa 'u'a buau onamiro. Zu ane tahi'atahi'a ane hegotiro. ⁴⁰ Iesu'e e'e haba'ano feurirotene, ani zina'a, "'Aha radiu'ena'a, Satani'a so'oso'ozine eĝe mazao fie'ete'e'a mene daugiĝine, kurano'!" ⁴¹ Ebu Iesu ani mobade onamadu obena hina tuĝadu

[†] 22:31 Vuiti hirive'ete'e zamaĝano, vuiti zuizuine, huga'e zamaĝano radi'ohe ebu ogaĝa'e buau rururu'ohe [‡] 22:36 E'e ĝoere idaidaĝa. Huga'e 'Aduga hidoga u'ano ruhibo'i'

kuraro, ⁴² raena'a, "Mama, ġa urato'idene, eġe mazaono'o bioġa aduga 'adi mae vaġino'i! Rehano mene eġe ura, ġae ura da'o haġao'i!" ⁴³ Ebu tuġure viga'a adureono'o ane vaġe ovadu inaraharo. ⁴⁴ Ani zamaġa ufeta adudu'ena'a, zamaġa tiba hanadu bare kuraro. E'ano'o irairaniro ebu irairagani'a ru teiġe rahao sore buaro.

⁴⁵ Iesu ani kuru hauġadu ane tahi'atahi'a vaġe bare onamirotene ze bazuna haniziro. Mazaġa ze'e vetuġa rarote'ano'o ahirize'a taoraro.

⁴⁶ E'ano'o ani'a ziro, raena'a, "Za nougadu baze radiu'ohe? Iġuno'i! Satani'a so'oso'ozadu eġe mazao fie'ete'e mene daugifine, kurano'i!"

Iesu Obone Tiro

(Mataio 26:47-56, Mareko 14:43-50, Ioane 18:3-11)

⁴⁷ Iesu'a ġoere'enogano, vaze ġuġuvaġani'a ani vaġe onairo. Ebu Iesu tahi'a 12 bo'aġano Iuda'a ibitadu fura'inoga veize Iesu uhiġa onairo.

⁴⁸ Rehano Iesu'a raena'a, "Iuda, ġa'e eġe Vaze Ubuga revonoga veize fura'ih'i'ohe?" ⁴⁹ Iesu tahi'atahi'a'e nagini'a furera'uma ederirotene, ze Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eme vesini hina utitozine idaġahehe?"

⁵⁰ Ebu ane tahi'a 'ahogani'a venisi ahase bunadu Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa tuġure vazega vari'iro. 'Ougadu eda'e teġaġa buniro. ⁵¹ Rehano Iesu'a raena'a, "Ago 'ougo'i!" Ebu Iesu'a vaze e'e teġa obonadu faine manoniro.

⁵² Iesu obonetouga veize onairote'e azaġa, Badi'a dibuo hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa, kuru neġa ġiane'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro'e Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e ġonore vazega obone ti'ete'e teiġe, vesini ebu somori boro madu eġe obohe touga veize onahehe?"

⁵³ Mada nidu'a e'e zae teite kuru neġano radiunu. E'e zamaġano za'e mene obohe tiro. Rehano izidi'e za'a eġe obohe'ete'e madaġa zu uzabo ġigi'a madaġa feureha."

Petero'a Iesu O'oniro

(Mataio 26:57-58, Mareko 14:53-54, 14:66-72, Ioane 18:12-18, 18:25-27)

⁵⁴ Ze Iesu obone teadu Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa ne tutune onamiro. Petero zu faġanono'o zeġe ġaruna hegotiro. ⁵⁵ Vaze nu e'e ne ġabi'a zamaġano ire roga hofadu ehore ġeġemaġiro. Petero zuni zeġe teite ehoriro.

⁵⁶ Tuġure roġaġa 'ahogani'a Petero'e ire roga duhuġano ehore'enogano horoniro. Ani ġiane rune'ena'a, ziro. "Vaze 'adi zuni Iesu teite radiudo!"

⁵⁷ Rehano Petero ani o'oniro, raena'a, "Roġae, e vaze a'e aġua!" ⁵⁸ Mene faġa enogano vaze 'ahogani'a horonadu niro, raena'a, "Ġa zuni Iesu ġatine'ete'e vazega 'ahoga!" Rehano Petero'a nina'a, "Ohoze, e'e mene!"

⁵⁹ Mada tahiġa ġarugano, vaze 'ahogani'a te'ote'au ġoeriro, raena'a, "Vaze 'adi hube hune Iesu teite radiudo, mazaġa ani zuni Galilea vazega!"

⁶⁰ Rehano Petero'a naenaeniro. "Ohoze! E ġa'a nagini ra'eta'a'e aġu'a!"

Petero ani ize ġoere'ete'e zamaġano, kokoroku'a ugaro. ⁶¹ Zuhi'a Boro'a vaetadu Petero ġianiro. 'Ougadu Petero ani Zuhi'a Boro'a 'ahige nirote'e zamariro, 'Ohogore uzeuze kokoroku'a izema uganogano, ġa'a ġae uġidu eġe o'ohi'uma.' ⁶² Ebu ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa neon'o'o buanadu niau rudaro.

Uti Azaġani'a Iesu Ġareġareniro

⁶³ Iesu ġiane'ete'e azaġani'a ani ġareġareniro zu bouniro. ⁶⁴ Ze ani ubumaġa 'uadu bare ġadigadiniro, raena'a, "Ġa peroveta vazega

'ahine, iniu'a bou'ate'e vazeġa ihof'o'i!" ⁶⁵ Ebu ġoere sau'a sau'a hina ġareġareniro.

Vaze Ġihi'aġa Ġihi'aġani'a Iesu Ġadiniro

(Mataio 26:59-66, Mareko 14:55-64, Ioane 18:19-24)

⁶⁶ Irarirotene, vaze boroboro'a tibano nu'oraro. Ze'e Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa. Zeġe kota zamaġano Iesu mae ohoniro. ⁶⁷ Ebu zeġe'a niro, raena'a, "Efo'i! Ġa'e Kerisohe?" Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Eġe'a 'O'e' rae zine, za'e eġe ġoere mene mae ġihini'uma. ⁶⁸ Ebu eġe'a 'E Keriso ga?' rae ġadizine, za'e mene naenaehi'uma. ⁶⁹ Rehano izidiono'o zama mone eġe, Vaze Ubugani'a Badi'a ġigi'aġa eda'e naeo ehor'i'uma."

⁷⁰ Zeġe nidu'a ġadiniro, raena'a, "Tena ġa'e Badi'a Ubugahehe?" An'e'a zina'a, "O'e, zae'a e'e iniu rae ih'i'oh'e." ⁷¹ Ebu zeġe'a zeġe bare neneġaniro, raena'a, "Eme Iesu'e ve'oġa rae ra'ete'e vazeġa mene vaġi'uma, mazaġa emeġe'a ane hebeono'o ġoere ve'oġa rate'e hube hune eġe!h'a!"

23

Pilato Zamao Iesu Mae Ohoniro

(Mataio 27:1-2, 27:11-14, Mareko 15:1-5, Ioane 18:28-38)

¹ Kota e'e azaġa nidu'a iġuniro, ebu Iesu tutune onamadu Pilato zamao ohone tiro. ² Ebu zeġe'a Pilato mazao Iesu sau'a rae fureniro, raena'a, "Vaze 'adi'e emeġe ne azaġa so'ozadu ibi ve'oġano tutuze'oh'e. 'Roma kiniġa mazao takesi ago hano'i,' rae ra'oh'e zu ane'a bare raena'a, 'E'e kini zu Keriso,' rae ra'oh'e!" ³ E'ano'o Pilato'a Iesu ġadiniro, raena'a, "Ġa'e hube Iuda azaġa kinihe?" Iesu'a naenaeniro. "O'e, ġa'a ra'eta'e hube." ⁴ Ougadu Pilato'a tehadu Badi'a dibuo hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze ġuġuvaġa ziro, raena'a, "E ani mazaono'o ve'oġa 'ahoga mene horoneha." ⁵ Rehano ze te'ote'au ġoeriro, raena'a, "Iesu ani, Galilea haba'anono'o Iudea haba'a nidu'a onamo Ierusalem'a 'ahi haba'ano zuni, vazevaze ihoze'ena'a haġai ve'oġa ibiġano tutuze'oh'e!" ⁶ Pilato ani ġoere 'adi iġirotene, ġadiziro. "Iesu ani'e Galilea vazeġahe?" ⁷ Ebu Iesu'e kini Heroda'a ġiane'ete'e Galilea haba'a vazeġa rae ederiradu ani Heroda vaġe tuġuniro. E'e madaġano Heroda ani Ierusalem'a haba'ano radiado.

⁸ Heroda'a Iesu horonirotene, ani matu'e rudaro, mazaġa ani amahiono'o Iesu ġianihi rae zamarinu. Ani ibite Iesu hariġa iġiro 'ahine, Iesu'a haġai ġigi'a haġaoga horonihi reiro. ⁹ E'ano'o Heroda ani ġadimu ġeħaġa Iesu mazao haġairo, rehano Iesu'a mene naenaeniro. ¹⁰ Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a iġunadu ġoere riġa ġeħaġa Iesu rana ġoeriro. ¹¹ Heroda ani ane uti azaġa teite Iesu ġirihoħaro. Ebu dabua manoġa haġaohanadu Pilato vaġe bare tuġune onamiro. ¹² Ibite Heroda ebu Pilato'e aġiretitido, rehano e'e madaġano'e vazetitiro.

¹³ Ebu Pilato ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa, vaze boroboro ebu haba azaġa huze nu'oziro, ¹⁴ zina'a, "Za'e vaze 'adi'e vaze ibi ve'oġano ibitoziniro radu tutune areha. Eġe'a zae zamao ġianatene, zae'a ane moneo rate'e ve'oġa 'ahogani mene horoneha. ¹⁵ Heroda'a zuni Iesu mazao ve'oġa 'ahogani mene horonadu ani emeġe vaġe bare tuġune onaeha. Ġiano'i! Iesu mazao'e runeo tuġuni'uma ve'oġani'e

o'o'a! ¹⁶ E'ano'o eġe'a uti azaġa tuġuzadu Iesu masini'uma ebu tuġune buni'uma*."

¹⁸ Rehano vaze ġuġuvaġa nidu'a huau iġuniro, raena'a, "Vaze adi'e mano'i, u Barabasi'e tuġune buno'il!" ¹⁹ Barabasi ani Ierusalemaha'ano gavamani utitoziniro zu vaze zimiro. E'ano'o ani ġu'ano ohoniro. ²⁰ U Pilato ani vaze ġuġuvaġa teite ta'irotitiro, mazaġa ani Iesu tuġune bunihi reiro. ²¹ Rehano ze'a huario, raena'a, "Sataurono'i! Sataurono'i!" ²² Pilato'a ġae uġiduġano ziro, raena'a, "Ani nagi ve'oġa haġaeha? E ani rune moneo tuġuni'uma ve'oġa 'ahogani'a mene horoneha. E'ano'o e ani masine taugi'uma ebu tuġune buni'uma!"

²³ Rehano vaze ġuġuvaġani'a Iesu satauronoga veize ġihau teote'au huario. Zeġe ago'e ufeta boro hune u'ano, ²⁴ Pilato'a ze'a urate'ete'e ibiġano haġaoziniro. ²⁵ 'Ougadu ani gavamani utitozinirote'e zu vaze goruzirote'e vazegħa, Barabasi ġu'anono'o mae buniro. U vaze ġuġuvaġani'a uratirote'e idunaġano, Iesu'e satauronoga veize uti azaġa evora ri'iniro.

Iesu Satauroniro

(Mataio 27:32-44, Mareko 15:21-32, Ioane 19:17-27)

²⁶ Uti azaġani'a Iesu tutune onamirote'e zamaġano, Kurene vazegħa 'ahoga niġa Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano ibio hidiro. Uti azaġani'a obone teadu Iesu satauro mae heratoharo ebu Iesu ġaruna onamiro. ²⁷ Vaze ġuġuvaġani'a zuni Iesu hegote onamiro. Zeġe bo'aġano roġaeroġae'a Iesu vetuġanadu niau kuario. ²⁸ Iesu'a tehadu zina'a, "Ierusalem roġaeroġae, eġe u'ano ago niano'i, rehano zae zu ubudeze veize niano'i!" ²⁹ Mazaġa aduga boro hidi'uma madaġa 'ai onai'uma. E'e madaġano vazevaze'a 'ahige re'uma, raena'a, 'Gabani roġaegħa zu ene ize 'izema mouga roġaegħani'e manogħa taugi!' ³⁰ E'e madaġano ze maġamaġa kome'a boro zina'a, 'Fahanadu emeġe ġahifo'!' ³¹ E'e ire ġaboġa heuġa, rehano za'a sataurohi'ohe. 'Ougine za'e, ire roġa azaġa heuġa, aduga ufeta boro hidi'uma."

³² Ġonore boro vazegħa 'aheu zuni Iesu teite zemoga radu tutuze onamiro. ³³ Ebu ze'e haba 'ahoga niġa Vadini Isiga feuriro. E'ea Iesu ebu ġonore vazegħa 'aheu satauroziro, vaze 'ahoga'e eda'e moneo zu 'ahoga'e kauri moneo. ³⁴ Ebu Iesu'a sataurono'o reiro, raena'a, "Mama, zeġe haġai sau'a aġutu modo'i, mazaġa ze'e nagini haġae'eta'a'e aġu'a." Ze'a iniu'e Iesu dabua me'uma radu kaġusi arahogħa arahiro.

³⁵ Vazevaze'e edanadu muririnu. U vaze ibitozini'ete'e azaġa'e Iesu ġirihoharo, raena'a, "Ani vaze 'ahoga'ahoga'e ġaboziro. Ani'e Keriso, Badi'a'a ohotirote'e vazegħa reine, ane'a bare ġaboni'uma!" ³⁶ Uti azaġani'a zuni arahoharo ebu vaini vuġa ġiġi'a gagoharo. ³⁷ Ebu ze nina'a, "Ġa'e Iuda azaġa kini ro'idene, ġae'a ġae bare ġabo'o'!" ³⁸ Iesu satauro hitagano'e 'ahige mirihiro, 'Iuda Azaġa Kini'.

³⁹ Satauro rana'ono'o ġonore boro vazegħa 'ahogani'a Iesu roniro, raena'a, "Ġa'e Keriso ro'idene, ġae'a ġae bare ġabo'o'i ebu emeġe zuni ġabofo'!" ⁴⁰ Rehano ġonore boro vazegħa 'ahogani'a ġonore boro vazegħa omo ġoere riġa hina naenaenina'a, "Ġa Badi'a mene rihone'ehehe? Ġae zuni ane teite idaġa ruda'uma ebu Badi'a hidi'uma. ⁴¹ Emetane'e emeġe sau'a u'ano rudau'ohe, rehano vaze 'adi'e haġai sau'a 'ahogani mene haġairo." ⁴² Ebu ane'a Iesu niro, raena'a, "Iesu, ġae'a ibitohau'ete'e haba'a

* **23:16** Miriħe farirote 'ahoga'e v. 17 'ahige ra'ohe, 'Izidi Iġine Mode'ete'e Muġano ani'a vaze 'ahoga ġu'a'ono mae bunifo'

ona'idene eġe zuni zamaro'i!" ⁴³ Iesu'a naenaenina'a, "Hube hune ġa'ohe, izidi ġa'e eġe teite Badi'a habao radi'uma."

Iesu'a Rudaro

(Mataio 27:45-56, Mareko 15:33-41, Ioane 19:28-30)

⁴⁴ Madai kirikiri meiotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ġorava mone mada uġidu. ⁴⁵ Mada mene hiaro ebu kuru neġa dabuaġani'a nemaos zigau 'a'adaro. ⁴⁶ Ebu Iesu'a ġihau huaru, raena'a, "Mama, eġe vine'e ġae 'evoreo ti'ohe!" Ani 'ouge reirote'e enogano 'ai, iriga ri'iro.

⁴⁷ Roma uti azaġa ibitozini'ete'e ġihi'aġa'e nagini'a furerarote'e horonirotene, ani Badi'a niguniro ebu raena'a, "Hube hune vaze 'adi'e duduga!" ⁴⁸ Iesu satauro rudarote'e murirrote'e azaġa ġuġuvaġani'e nagini'a furerarote'e horonirotene, ze zuni vetuġa ranadu neze 'u'a barobaro 'uhiro. ⁴⁹ Rehano Iesu vaze nidu'a zu Galilea haba'anono'o hegotirote'e roġaeroġa'eġa nidu'a faġanono'o nagini'a furerarote'e muririro.

Iesu Gurio

(Mataio 27:57-61, Mareko 15:42-47, Ioane 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Iudea haba'ano Arimatea vaze 'ahoga niġa Iosefa radiunu. Ani'e vaze manoga zu duduga, zuni Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a guhininu. Ani'e vaze ibitozini'ete'e azaġa boro zamaġano boro 'ahoga, rehano vaze boroboro'a Iesu matihi reirotene ani ze ġoere mene mae ġihiniro. ⁵² Ane'a Pilato vaġe onamadu eda'e'eda'e uminiro, raena'a, "Iesu rune ahi'a eno'i!" Ebu hena Pilato'e reiro. "O'e". ⁵³ 'Ougadu Iosefa'a sataurono'o Iesu ahiri mae bunadu dabua hina 'umiro. Ebu Iesu ahiri vatava varadirote'e 'iduġa izigano tiro. ⁵⁴ A'e Bana Madaġa veize ruhibe'ete'e madaġa ġoravaġa, ebu Bana Madaġa hanitiro.

⁵⁵ Galilea haba'anono'o Iesu teite onairote'e roġaeroġa'e Iesu ahiri mae onamirote'e hegotiro ebu ahi'a tirote'e haba'a horoniro. ⁵⁶ 'Ougadu ze neze bare onamadu Iesu ahiri aso hanoga veize murava hohoġa zu dehoru hohoġa manoga ruhibiuro. Rehano Mose goro ġoe'a idunaġano Bana Madaġa 'ahine, ze ahirize ohone baniro.

24

Iesu'a Runeono'o Bare Ġabodiro

(Mataio 28:1-10, Mareko 16:1-8, Ioane 20:1-10)

¹ Fura oherebau uzuze roġaeroġa'e ze'a ruhibirote'e ahiri ase'ete'e muravaġa hohoġa madu idu onamiro. ² Ze feurirotene, idu 'ue'ete'e hadiġa boro kiune vaginoga horoniro. ³ Ebu ze diuġiro, rehano Zuhi'a Boro Iesu ahiri mene horoniro. ⁴ Ze nagini'a ani mazao fureranate'e zamare 'ada'adiro. E'e madagano vaze 'aheu'a tabara zeġe babagano edaro. Ze'e dabua vazavazaġoġa vidaro. ⁵ Ebu roġaeroġa'e rihau rudanadu zeġe mazao ovoe ġuġuriro. Rehano vaze 'aheu'a ziro, raena'a, "Za nougadu ġabone vazeġa rune haba'ano vaġe'ohe? ⁶ Ani ahao'e 'o'o'a, rehano ani bare ġabode iġuneha! Ani'a Galilea haba'ano nagini zirote'e zamaro'i! ⁷ Ani'a raena'a, 'Eġe, Vaze Ubuga'e revonadu sau'a azaġa evora ri'ini'uma ebu sataurohi'uma, rehano mada uġiduġano bare ġabode iġuni'uma.'" ⁸ 'Ouge reirotene, roġaeroġa'e Iesu'a reirote'e ġoe'a zamaro.

⁹ Roġaeroġa'e'a idu haba'anono'o bare onaadu zeġe mazao nagini'a furerarote'e nidu'a Iesu tahi'a 11 zu ane vaze nunu nidu'a ziro. ¹⁰ Idu haba'a onamirote'e roġaeroġa'e Magadala roġa'eġa niġa Maria, 'ahoga'e niġa

Ioana, Iakobo vi'a niĝa Maria ebu roĝae nunu. Ze'e nagini'a fureranate'e apostolo azaĝa mazao rae fureniro. ¹¹ Rehano Iesu tahi'atahi'a'a ze ĝoere'e giriho hariĝa radu mene mae ĝihiniro. ¹² U Petero ani iĝunadu idu haba'a dure onamiro. Ani'a ĝuĝuradu idu zamaĝa ĝianirotene, Iesu ahiri umirote'e dabuaĝa da'o horoniro. Ebu ani nagini'a fureranate'e zamare 'ada'ade'ena'a, ne bare onamiro.

*Iesu'a Emausa Neĝa Ibiĝano Fureraro
(Mareko 16:12-13)*

¹³ E'e madaĝano roĝaeroĝae ĝoere igirote'e azaĝa bo'aĝano tahi'a 'aheu'a Emausa neĝa ibiĝa onaminu. E'e neĝa'e Ierusalemaha'ano'ono'oni faĝa'e 11 kilomita. ¹⁴ Anianine ibio oname'ena'a nagini'a fureranate'e ĝauĝa nidu'a ĝo'ane onaminu. ¹⁵ Zeĝe'a ĝo'ane oname'enogano, Iesu ane'a zeĝe uhiĝa aradu idaĝa onamiro. ¹⁶ Zeĝe horoniro rehano, mene ederiro a'e Iesu, mazaĝa ze ani mene ederoga veize biriro.

¹⁷ Iesu'a ziro, raena'a, "Ĝanine oname'ena'a, nagini ĝo'ane'ohe?" Ebu ze vetuĝarau'ena'a tue edaro. ¹⁸ Ze bo'aĝano vaze 'ahoga niĝa Kuleopa'a naenaeniro, raena'a, "Izidi Ierusalemaha'ano nagini'a fureranata'a'e vaze nidu'a edeĝa. Ĝa'e e'ea radiunu rehano, ĝa'a da'o aĝu'ahehe?" ¹⁹ Iesu'a zina'a, "Nagini'a fureraneha?" Zeĝe'a nina'a, "A'e Iesu, Nazareta vazeĝa hariĝa. Badi'a zu vaze nidu'a zamao ani peroveta vazeĝa raha. Ani'e haĝaĝa ĝigi'a haĝainu zu ĝoere ĝigi'a haraminu. ²⁰ Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e ĝihi'aĝaĝihi'aĝa zu vaze ibitozini'ete'e azaĝani'a Iesu manoga radu Roma gavana 'evorao ri'iniro ebu satauroniro. ²¹ Eme'e ani Isaraela azaĝa aĝireono'o mae vaĝizi'uma vazeĝa rae zamariro. Ebu Izidi Iesu rudarote'e madaĝanono'o onao mada uĝidu maha.

²² U eme bo'aĝano roĝaeroĝae nu'a zaguzagufeha. Ze ohereda'o idu haba'a onameha, ²³ rehano Iesu ahi'a mene horoneha. Ebu ze bare onaradu, raena'a, 'Aneru'a emeĝe mazao fureranadu Iesu'e bare ĝabodeha rae raha.' ²⁴ Emeĝe bo'aĝano vaze nu'a idu haba'a onamatene, roĝaeroĝae'a rate'e teige, ze zuni Iesu ahi'a'e mene horoneha."

²⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e mene huhuzaĝa! Peroveta azaĝani'a reirote'e ĝoe'a mene ĝarihe mae ĝihine'ohe. ²⁶ Peroveta azaĝani'a raena'a, 'Keriso'e 'ouge aduga me'uma, ebu hena ĝabodadu ane haba aĝaĝano diuĝiuma.'" ²⁷ Iesu'a Buka Zaĝoĝa zamaĝano Mose'ono'o onamo peroveta azaĝani'a ani moneo mirihirote'e ĝoe'a nidu'a faine ihoze onamiro.

²⁸ Ebu ze Emausa neĝa hanitiro, rehano Iesu'e ize ibio onamihi reiro. ²⁹ Ze Iesu radoga radu uminiro, raena'a, "Ĝorava raneha zu mada'e hauĝeha. E'ano'o emeĝe teite bazih!" 'Ougadu ani zeĝe ne diuĝi' onamiro.

³⁰ Ani ogomu veize zeĝe teite ehoriro. Ebu beredi madu Badi'a mazao kuranadu vahege ziniro. ³¹ E'e zamaĝano ubumaze'a bohatanadu 'Ahi'e Iesu!' rae ederiro. Rehano zeĝe ubumao ani dauĝiro. ³² Ebu anianine ĝoretitiro, raena'a, "Ibio ane'a eme teite ĝoeratene zu Buka Zaĝoĝa huga me'odofeatene, zamafe'a matu'e rudaneha!"

³³ Ebu tahi'a 'aheu'a Emausa neĝa'ono'o zogone iĝunadu Ierusalemaha'aba bare itiro. E'ea Iesu tahi'a 11 zu zeĝe teite radiunute'e vaze nu haniziro. ³⁴ Ze raena'a, "Hube hune Iesu ani bare ĝabodeha ebu Simona* mazao fureraneha!" ³⁵ 'Ougadu tahi'a 'aheu e'ea zuni zeĝe mazao

* 24:34 Niĝa 'ahoga'e Petero

Emausa ibiġano nagini'a fureranate'e zu Iesu'a beredi vahege'enogano Iesu ederate'e hariga me'odoziniro.

*Iesu'a Tahi'aġa mazao Fureraro
(Mareko 16:14, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:4-5)*

³⁶ Ze harize me'ode'ete'e zamaġano Iesu'a tabara zeġe bo'aġano edaro, ebu raena'a, "Zama roġeġa zae teite rado'i!" ³⁷ Rehano ze'e ane vine horone'ohe rae zamare'ena'a, zaguzagaro zu rihau rudaro. ³⁸ Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Za'e nougadu rihau'ohe? Nougadu 'Ahi'e iniu?' rae zamare doude'ohe? ³⁹ 'Ahi eġe! Eġe 'evore zu oda ġiano'i! Ebu obohe nuro'i! E vine reifone, modarehe zu isinehe o'o'a reifo. Rehano za horohe'ete'e teige, e'e modare zu isineheta." ⁴⁰ Ani 'ouge radu 'evoreġa zu odaġa ihoziro. ⁴¹ Rehano ze matu'e rudanadu zaguzagarote'e u'ano, ze ize Iesu ġoere mene mae ġihiniro. Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Zae mazao ogomu nu e'ehehe?" ⁴² Zeġe'a ġozone kiroġa harotene, ⁴³ ani'a madu zeġe ubumao aro.

*Iesu'a Ane Tahi'atahi'a Ġoere Ġonaga Ziro
(Mataio 28:16-20, Mareko 16:15-18, Apostolo 1:6-8)*

⁴⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe'a zae teite radiunute'e madaġano 'ahige ġoreziro. 'Mose goro, peroveta azaġa buka zu Salamo zamaġano eġe moneo mirihrote'e ġoe'a nidu'a hube hune hudafo.'" ⁴⁵ 'Ougadu Iesu'a, zeġe Buka Zaġoġa ġoe'a huga ederifine, zamaze bohaniro. ⁴⁶ Ani ziro, reana'a, "Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihiro. 'Keriso'e aduga hidi'uma, ebu mada uġidu zamaġano runeono'o bare ġabodi'uma. ⁴⁷ Ebu ani tahi'atahi'a'a, Ierusalemaba'ano'o onamo haba nidu'ao, ane niġano hari manoġa harami'uma, raena'a, 'Ġihuro'i! 'Ougine, Badi'a'a haġaize sau'a aġutu modi'uma!" ⁴⁸ Za'e e'e ġoe'ani'a hudanata'a'e horoneha, e'ano'o vaze 'ahoga 'ahoga zuni eġe hari haramozini'uma. ⁴⁹ Ġi'ano'i! Mama'a ġoere tirote'e Vine Zaġoġa eġe'a zae mazao tuġuni'uma. E'ano'o Ierusalemaba'ano guhiu rado'i, onamo Vine Zaġoġani'a ovadu ġigi'aġa hina iriva'ozi'uma."

*Iesu'a Adure Itiro
(Mareko 16:19-20, Apostolo 1:9-11)*

⁵⁰ Ebu Iesu'a Ierusalemaba'ano'o ze tutuzadu Betania neġa uhiġa onamiro. Ebu evo'a ġihinadu zeġe veize kuraro. ⁵¹ Ani kurau'ena'a, ze muhizadu adure ġoha mae ġihine itiro. ⁵² Ebu ze Iesu niġunadu matu'uzeta Ierusalemaba'ano bare onamiro. ⁵³ Ze iġaiġa kuru neġano radiu'ena'a, Badi'a niġa mae ġihininu.

Apostolo Azağa Hağai

Goere Ğadaheğa

Buka 'adi'e "Apostolo azağa hağai" Uare (Kware) ğoereo tiro. Uare ğoere'e Garihe (Garia) ğoere teite ago tiba. Uare zu Gariheo ğoere'ete'e azağa'e nidu'a 1300. Ze'e Central Province, Rigo District haba'ano radiu'ohe. A'e Port Moresby-ono'o 70 kilomita south-east oname'ohe.

"Ğoere huga"e buka 'adi ğonagano tiro, ğoere aduga ga iğaiğa mene iği'ete'e ğoe'a buka zağogano tirete'e huga ihozoga veize.

Buka mazağa

¹ Hari 'adi'e Teofilo veize ti'ohe. Ege'a ibite tirota'a'e, Iesu'a gaudote'e zuni ihozidote'e nidu'a, ebu ² onamo Vine Zağogani'a ibitohau'ena'a apostolo azağa ğoere ziniro, ebu adure ğoha mae itiro. Apostolo azağa'e Iesu'a inahе meirote'e azağa. ³ Iesu ani zaharaneadu rudarote'e enogano, mada ğae ğazağa gaubanana (40) apostolo azağa mazağ fureraro. E'e zamağano ani 'ize ğaboga ra'ete'e ihozoga veize hağai ğehağa fureno zinido, ebu Badi'a'a zuhi'azi'uma ğoe'a rae furenido. ⁴ Zeğe'a nu'orarote'e madağa 'ahogano Iesu'a ğoere ziniro, raena'a, "Ierusalemә neğano geno rado'i, onamo Mama'a rae tirete'e ğoe'ani'a hudanoga veize guhiano'! E'e ğoe'a'e za eğe mazaono'o igiro, raena'a, ⁵ Ioane Babatiso'e vu hina bapatzozido rehano, za'e, mada ğehağa 'izema mougano, Vine Zağoga hina bapatzozu'uma."

Iesu adure ğoha mae ğihine itiro

⁶ Mada 'ahogano ze bare nu'orarote'e zamağano, Iesu ğadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e'e madağano'e emeğe'a Isaraela haba'a bare madu emeğe'a emeğe bare ğiafoga veize ibitofi'uma hehe?"

⁷ Iesu'a naenae zina'a, "E'e madağa'e Mama'a ane niğano rae tiro. Za'e mene ederi'uma ğauğa. ⁸ Rehano Vine Zağogani'a zae vağe ovami'uma madağano za'e gigi'ağa me'uma. Ebu za'e eğe hari rae fureni'uma, Ierusalemә neğano, Iudea haba'ano, Samaria haba'ano onamoo haba ğonaga."

⁹ Iesu ani, 'ouge reirote'e enogano, zeğe ubumao adure ğoha mae ğihine itiro, ebu ğoze'a 'uiro. ¹⁰ Iesu'a adure ğoha ite'enogano, ze adure ğohani gagau ğiane rune radiunu. Ebu ğiano'! Aneru aheu'a zeğe genağano edaro. Ze dabua 'uruğa hağairo, ¹¹ ebu raena'a, "Galilea azağa, za nougadu de'ea edau'ena'a adure ğohani ğiane'ohe? Iesu ani zae mazaono'o adure ğoha mae ğihine iteha. Ani'e 'ouge itate'e horonate'e teige vesu'u bare ovami'uma."

Hitaga neğano kurau nu'oraro

¹² Ebu ze Olive mağanono'o bare Ierusalemә neğa itiro. E'e ibiğa'e kilomita tiba heuğa. ¹³ Ze Ierusalemә neğa feurirotene, hitaga neğa itadu zeğe'a radiu'ete'e haba'a diuğiro. E'e zamağano'e, Petero, Ioane, Iakobo, Aniderea, Firifo, Tomasi, Batolomeo, Mataio, Alofeo ubuga, niğa Iakobo, Zelote vazega, niğa Simona, ebu Iakobo ubuga, niğa Iuda. ¹⁴ Zeğe nidu'a nu'oru'ena'a, zamaze tibunadu iğaiğa kuraunu. Roğae nu, zu Iesu vi'a Maria, zu Iesu negoğa duğuru zuni zeğe teite nu'oraunu.

Matia'a Iuda iguri meiro

¹⁵ E'e madağa 'ahogano Zuhi'a Boro mone azağa nu'onu'o bo'ağano Petero'a igune edaro. Zege nidu'a'e mağa tiba zu gae aheu gaubanana (120) heuga. ¹⁶ Ebu zina'a, "Nego nabudi, ibite Vine Zağogani'a Davida neadu, buka zağogano tirota'a'e hudaro. A'e Iuda'a Iesu obone tirote'e azağa ibito zinirote'e hariğa. ¹⁷ Iuda'e Iesu'a inahe meirote'e tahi'aga 'ahoga. Ane zuni emeğe teite gau tiba hağaido. ¹⁸ Rehano ani'e reva moniğa hina haba 'ahoga hoitiro. E'ea vadini ibine uite ovoiro, ebu ahi'ani'a fu'uradu isigani'a gudau rururaro. ¹⁹ Hari 'adi'e Ierusalem azağa nidu'a igiro. E'ano'o zeğe'a haba a'a'e zeğe goereo Akeledama rae huniro. Goere e'e huga'e ru haba'a.

²⁰ Mazağa Salamo zamağano 'ahige tiro, raena'a, 'Ane haba'e ġahuturano'!
Vaze tiba zu e'ea mene radi'uma.' (Salamo 69:25)
Ebu

'Vaze 'ahogani'a ane gau igu'a me'uma.' (Salamo 109:8)

²¹ E'ano'o eme'e vaze 'ahoga me'uma, Iuda iguri mouga. Zuhi'a Boro Iesu'a emeğe teite radiudote'e madağa nidu'a, emeğe teite raudote'e vazega 'ahoga me'uma. ²² E'e madağa'e, Ioane'a Iesu bapatizonirote'eano'o onamo Iesu emeğe mazaono'o adure ġoha mae ġihine itirote'e. Ebu ane zuni Iesu'a bare ġabode igunirote'e rae furenifine."

²³ E'ano'o zeğe'a vaze aheu meiro. Vaze 'ahoga'e Barasaba rae hune'ete'e Iosefa, niğa 'ahoga'e Iusito, ebu vaze 'ahoga'e Matia. ²⁴ Ebu ze Badi'a uminiro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa'e vaze zama nidu'a edeğa. E'ano'o ihofo'i, vaze aheu 'adi bo'ağano gae'a mate'e vazega'e iniu? ²⁵ Iuda'a modirote'e apostolo gauğa igu'a mouga veize. Iuda'e ane hağai sau'a u'ano ane'a radi'uma haba'a diuğiro. ²⁶ Ebu ze'e e'e veize kağusi arahoga hağairotene, Matia meiro. E'ano'o Matia ani apostolo azağa gaubanana tiba fare teite me'ode tibuniro.

2

Pentekosi madağano Vine Zağogani'a ovaïro

¹ Iesu'a bare ġabode igunirote'e ġarugano fura fu'o zu aheu fare (7) radirotene, Pentekosi* madağa meiro. E'e madağano Zuhi'a Boro mone azağa nidu'a haba tibano nu'oru radiro. ² E'e zamağano zavara boro'a onae'ete'e teige guguğa boro'a adureono'o tabara gudau ovaïro. E'e heugani'a zeğe'a nu'orarote'e neğa iriva'oniro. ³ Ebu ire'a duhurute'e heugani'a mazane teige rovtadu, vaze tiba tiba ranao duhuranoga horoniro. ⁴ Ebu Vine Zağogani'a e'ea radiunute'e azağa nidu'a iriva'oziro, ebu Vine Zağogani'a ibito zenadu, goere 'ahoga 'ahogano goeriro.

⁵ E'e madağano'e, Iuda azağa haba 'ahoga 'ahogano radiu'ete'e'a, Pentekosi muiğa 'auğoga rae Ierusalem neğa onaadu e'ea radiunu. Ze'e Badi'a gubane'ete'e azağa. ⁶ E'e harağa igirotene, vaze ġuğuvagani'a isau onairo. Ebu ze zamaze 'ada'adaziro, mazağa Zuhi'a Boro mone azağani'a ane ane goereo goeroga igiro 'ahine. A'e Iuda azağani'a haba 'ahoga 'ahogano radiu'ete'e goe'a. ⁷ Ebu ze zaguzaganadu, 'ahige reiro. "'Adi duğuru'e nidu'a Galilea azağa rehano, ⁸ nouga'ahi emeğe tiba

* **2:1** Pentekosi goere e'e huga'e gae fu'o gaubanana (50). Iğine Mode'ete'e Muiğa madağano'o me'ode onamo mada ġae fu'o gaubanana meine, Pentekosi Muiğa madağa me'uma.

tiba ġoereo ġoeroga igi'ohe? ⁹ Eme'e Patia azaġa, Media azaġa, Elama azaġa, ebu Mesopotamia haba'ano, Iudea zu Kapadokia haba'ano, Ponto zu Asia haba'ano radiu'ete'e azaġa, ¹⁰ Ferigia zu Pamufulia haba'ano, Izipi haba'ano radiu'ete'e azaġa, zu Libia haba'a zamaġano Kurene neġa uhiġano radiu'ete'e azaġa. Ebu Roma neġano radiu'ete'e azaġa. ¹¹ E'e zamaġano'e Iuda azaġa zu, Iuda mene azaġa rehano zamaze ġihuradu Iuda azaġa teite kurau tiburu'ete'e azaġa. Ebu Kerete 'umuġa azaġa zu Arabia haba'a azaġa. Eme zeġe'a Badi'a ġigi'a haġaiġa emeġe tiba tiba ġoereo ra'ete'e igi'ohe." ¹² Ze zaguzagaro ebu zamaze 'ada'adaziro, ebu "Adi nagini?" rae ġadititiro. ¹³ Rehano vaze nu'e ġiriho zini'ena'a, 'ahige reiro. "Ze vaini vuġa borofe gageha."

Petero'a vaze ġuġuvaġa mazao haramiro

¹⁴ Ebu Petero'a apostolo azaġa gaubanana tiba fare (11) teite iġune edanadu, vaze ġuġuvaġa mazao aġoga borofe'ena'a haramiro. "Iuda azaġa, zu Ierusalem neġano radiu'ete'e azaġa nidu'a, e'e, haġai 'ada'a nouge nouge fureranate'e rae bohanihi. Eġe ġoere fairu abito'! ¹⁵ Za'e 'adi duġuru'e vaini vuġa gageha rae zamare'e gaogi. Ze mene gageha. 'Adi 'ize oherebau, mada fu'o zu ġazaġa fare (9 koroko). Vaze'e oherebau mene gagi'uma.

¹⁶ Rehano 'adi'e peroveta vazeġa Ioela'a amahi rae furenirote'e haġaiġani'a fureraneha.

¹⁷ 'Badi'a'a zi'ohe.

Mada ġonaga madaġa madaġano,
vaze nidu'a mazao eġe Vine Zaġoġa
ovoe be'unadu, iriva'ozi'uma,
Ebu ubudeze zu aboeze'a
eġe hari rae furen'i'uma.
Zae ohoze iziga iziga'e
Badi'a'a ihoze'ete'e haġaiġa
zamaze hina horoni'uma,
zu vaze boroboro'e Badi'a'a
ihoze'ete'e haġaiġa iġuna'uma.

¹⁸ E'e madaġa madaġano tuġure azaġa
ġu'a teige gaue'ete'e (slaves),
ohoze zu roġae mazao zuni
eġe Vine Zaġoġa owoe be'unadu,
iriva'ozi'uma,
ebu zeġe zuni eġe ġoere
rae furen'i'uma.

¹⁹ Ebu eġe'a zaguzaga'uma haġaiġa
adureo furen'i'uma,
zu eġe tahi ġigi'a haġaiġa
raha'o furen'i'uma.

A'e ru, ire roga ebu ġisi boro.

²⁰ Mada'e uzabora'uma, ebu
bato'e ru teige kanara'uma.
E'e ġaruganobu'u Zuhi'a mada boro
zu manoġa hune'a onai'uma.

²¹ Ebu Zuhi'a Boro mazao
umide'ete'e azaġa nidu'a'e
ġabone hidi'uma.' (Ioela 2:28-32)

²² Isaraela azağa, ğoere 'adi ego'! Za edeğa. Iesu, Nazareta neğa vazеğa ani, Badi'a'a tuğunadu, gigi'a hağaıga, zaguzaga'uma hağaıga zu Badi'a tahi hağaıga ğehağa zae bo'agano hağaido. Badi'a ani e'e hağaıga Iesu mazaono'o hağaadu, Iesu'e ane'a tuğunirote'e rae deheniro. ²³ Ebu Iesu ani zae 'evoreo ri'inirota'a'e, Badi'a'a amahi toğanirote'e zu furera'uma rae ederirote'e hağaıga. Ebu za'e Badi'a goro ğoe'a ağu'a azağa zeadu, satauroo ikokoneadu runediro. ²⁴ Rehano e'e vazеğa'e Badi'a'a rune zamagano ğanıganau'ete'eano'o mae vağınadu, bare ğaboniro, mazağa rune gigi'ağa'e Iesu obone touga mene idağa 'ahine.

²⁵ Davida ani Iesu hari 'ahige rae reiro.

'E'e mada nidu'a eĝe uhiğano

Zuhi'a Boro horoninu.

Mazağa ani eĝe eda'e moneo radiu'ohe.

E'ano'o ğau 'ahogani'a zuni

mene hagahi'uma.

²⁶ E'ano'o zamahe'a matu'e'ohe,

zu hebehe hina

Badi'a nigune'ena'a, matu'e'ohe.

E'a zamare'etene, ahirihe zuni

runeono'o bare ğaboni'uma

rae re'uma.

²⁷ Mazağa ğa'e eĝe'a rudaune,

vinehe rune haba'ano

mene modi'uma,

ebu ğae tuğure hağae hune'ete'e vazеğa'e

ahi'ani'a ruhuranoga veize

mene modi'uma.

²⁸ Ğa'e ğabone ibiğa ihoheha.

E'e ğae zamao matu'u hina

iriva'ohi'uma.' (Salamo 16:8-11)

²⁹ Nego nabudi, e hubehune zi'ohe. Vouğafe Davida'e rudanadu ğuriro, ebu ani idu'e izidi 'ize radiu'ohe. ³⁰ Ani'e peroveta vazеğa 'ahine, ani edeğa Badi'a'a ane mazao ğoe'a rinede tiro, raena'a, Davida marıga 'ahogani'a ane iğuri madu Kini re'uma.

³¹ Davida ani vesu'u furera'uma hağaıga horone'ena'a, Keriso'a bare ğabode iğuni'uma hariğa rae fureniro, raena'a, rune haba'ano ani mene modi'uma, zu ahi'a'e mene ruhura'uma. ³² Ebu Iesu 'adi'e Badi'a'a bare ğaboniro. Emeĝe nidu'a e'e horonadu, rae furene'ohe. ³³ Ebu ani'e Badi'a eda'e moneo ohoniro, ebu Moga mazaono'o Vine Zağoga madu emeĝe mazao owoe be'unadu iriva'ofiro. Vine Zağoga'e Badi'a'a tuğuni'uma rae tirete'e. Ebu za'e e'e hağaıga izidi 'ada horone'ete'e zu igi'ete'e.

³⁴ U Davida ani Keriso teıge adure ğoha mene mae ğihine itiro. Rehano ani 'ahige reiro.

'Badi'a'a eĝe Zuhi'a Boro niro.

Eĝe eda'e moneo ehoro'!

³⁵ Onamoo eĝe'a ağıreĝo mae raharahazi'uma.' (Salamo 110:1)

³⁶ E'ano'o Isaraela azağa nidu'a fairu edero'! Zae'a satauronirote'e vazеğa, Iesu'e, Badi'a'a Zuhi'a Boro zu Keriso rae ohoniro."

³⁷ Ze e'e iğırotene, zamaze tuğano babaharo, ebu Petero zu apostolo azağa ğadiziro. "Negofe duğuru, eme nagini hağaine manoga?"

³⁸ Petero'a naenaezina'a, "Zae nidu'a, zamaze ğihuno'i, ebu Iesu Keriso niğano bapatizo mo'! 'Ougine Badi'a'a zae sau'a rae modi'uma, ebu

Badi'a'a Vine Zaḡoḡa zini'uma. ³⁹ Badi'a'a ḡoere 'adi rae tirota'a'e, Zuhi'a Boro emeḡe Badi'a'a zamazi'uma azaḡa nidu'a veize. A'e zae, ubudeze zu haba faḡa faḡa azaḡa nidu'a."

⁴⁰ Ebu ani bare ḡoere ḡehaḡa hina haramiro, zu bare bare iraduguziro, raena'a, "Haḡai ve'oḡa azaḡa 'adi mazaono'o vaḡinadu, ḡabone mo'!"

⁴¹ E'ano'o iniu iniu'a ane haramo mae ḡihinirota'a'e bapatizoziro. Ebu e'e madaḡano vaze maḡa boro uḡidu (3000) heuḡa bapatizo madu zeḡe moneo ragate mae zouziro.

Badi'a mone azaḡa tibano nu'oraro

⁴² Ze'e zamaze tiba hanadu, apostolo azaḡani'a ihozidote'e abito zinido ebu danatitido, tiburu ogaudo, zu tibano kuraudo. ⁴³ Ebu apostolo azaḡani'a zaguzaga'uma haḡaiḡa zu Badi'a tahi gigi'a haḡaiḡa ḡehaḡa haḡaido, ebu vaze nidu'a zamazeo Badi'a rihone runiro. ⁴⁴ Badi'a mazao firote'e azaḡa nidu'a tibano nu'oru radiudo, ebu ḡauze nidu'a ḡahugotitido. ⁴⁵ Ebu habaze, neze zu toheze seronadu, iniu monize'a ferezinute'e nidu'a, zininu. ⁴⁶ Ze mada nidu'a Dibu'o Neḡano tibano nu'oranadu kuraudo. Ebu ane ane neo matu'uzeta zu zama tiba teite ogau tiburaudo, ⁴⁷ zu Badi'a nigunido, ebu Ierusalem azaḡa nidu'a zeḡe mazao matu'inu. Mada nidu'a Zuhi'a Boro'a ḡabone hide'ete'e azaḡa ragate ragate mae zouzido.

3

Odaḡa sau'a vazeḡa fainiro

¹ Mada 'ahogano Petero zu Ioane'a kuru madaḡano Dibu'o Neḡa itiro. A'e ḡorava mone mada uḡidu (3 koroko) zamaḡano. ² U ibiheta 'ahoga, niḡa Iraḡa Manoḡa ra'ete'e genaḡano, odaḡa sau'a vazeḡani'a ehore radiro. Ani'e 'ouge fureniro, ebu mada nidu'a e'e haba'a tutune onamido, ebu Dibu'o Neḡa diuḡe'ete'e azaḡa mazao moni umidinu. ³ Ani Petero zu Ioane'a Dibu'o Neḡa diuḡihi ra'enogano horozadu, moni umiziro. ⁴ Rehano Petero zu Ioane'e ḡiane runadu, Petero'a niro, raena'a, "Eme ḡiafo'!"

⁵ Odaḡa sau'a vazeḡani'e ḡau 'ahoga ini'uma rae zamare ḡiaziro.

⁶ Rehano Petero'a niro. "E monihe o'o'a rehano, eḡe mazao radiu'ete'e ḡauḡa ḡani'uma. Eḡe'a ḡa'ohe. Iesu Keriso, Nazareta neḡa vazeḡa niḡano iḡunadu onamo'!" ⁷ Ebu Petero'a ane eda'e 'evoreḡa madu mae ḡihinirotene, odaḡa zu kekeḡani'a tabara inariro. ⁸ E'ano'o ani rafate iḡunadu edaro, ebu oname onainu. Ebu rafate oname'ena'a zu Badi'a nigune'ena'a zeḡe teite Dibu'o Neḡa diuḡiro. ⁹ Vaze nidu'a ane'a Badi'a nigune'ena'a oname'ete'e horonirotene, ¹⁰ ani'e Dibu'o Neḡa ibihetaḡa, niḡa Iraḡa Manoḡano iḡaiḡa ehoradu, vaze mazao moni umidinate'e vazeḡa rae reiro. Ebu ane mazao nagini'a furerarote'e u'ano, zaguzagau rudaro.

Petero'a Dibu'o Neḡano haramiro

¹¹ Odaḡa manorirote'e vazeḡani'a Petero zu Ioane hegote ragavinute'e zamaḡano, vaze nidu'a zaguzaganadu, zeḡe vaḡe isau dure onairo. A'e Solomona touraḡi ra'ete'e haba'ano. ¹² Petero'a vaze ḡehaḡani'a onaoga horozirotene, ziro, raena'a, "Isaraela azaḡa, za nouga'ahi zaguzagau'ohe? Zu nouga'ahi ḡiaḡiafe'ohe? Za'a zamare'etene, emeḡe'a gigi'afe hina vaze 'adi faina ga? Ga emeḡe'a hube hune Badi'a ḡubane'ete'e u'ano faina ga?"

¹³ Aberahamo, Isako, Iakobo, zu vouḡafe'a kurano haudote'e Badi'agani'a ane tuḡure vazeḡa Iesu mae ite nigune ḡihiniro. Rehano zae'a Pirato 'evoreo ri'iniro. Ebu Pirato'e tuḡune bunihni rae zamariro rehano, zae'a Pirato zamao he'ehe'eni. ¹⁴ Za'e Vaze Zaḡoḡa zu Duduḡa he'ehe'eni, ebu vaze runedirote'e vazeḡa 'ahoga mae bunoga veize umidiro. ¹⁵ Za'e ḡabone zini'ete'e Zuhi'aḡa maro, rehano ani'e Badi'a'a runeono'o bare ḡaboni. Ebu eme e'e horonadu 'ada rae furene'ete'e.

¹⁶ Ebu Iesu mazao fie'ete'e u'ano vaze 'adi faineha. Za edeḡa vaze 'adi'e mene edau ragavido. Iesu ni gigi'aḡa u'ano zu Badi'a mazao fie'ete'e Iesu'a rifate'e u'ano vaze 'ada'a manore huneha. Zae nidu'a 'ada horone'ete'e.

¹⁷ Nego nabudi, eḡe edeḡa, Iesu marote'e madaḡano bone za'e aḡu'a, ani mazao nagini haḡairota'a'e, zu zae vaze boroboro zuni aḡu'a. ¹⁸ Rehano Badi'a'a peroveta azaḡa nidu'a hebeono'o amahi rae furenirota'a'e Badi'a'a 'ahige haḡae huniro, raena'a, 'Badi'a'a tuḡunite'e Kerisoḡa'e zaharani'uma.'

¹⁹ E'ano'o zamaze ḡihunadu Badi'a mone ro'i, zae sau'a vuzu'e modoga! ²⁰ 'Ougine, Zuhi'a Boro'a vineze izifi'uma madaḡani'a onai'uma, ebu zae ḡabozoga veize Badi'a'a amahi, Keriso rae ohonirote'e vazeḡa tuḡuni'uma. Niḡa'e Iesu. ²¹ Rehano ani'e adureo 'ize radi'uma, onamo ḡau nidu'a izifi'uma madaḡani'a onai'uma. A'e Badi'a'a amahi peroveta zaḡoḡa azaḡa tuḡuzadu rae furenirote'e haḡaiga. ²² Mose'a raena'a, 'Zuhi'a Boro zae Badi'a'a, zae bo'aḡanonono'o peroveta vazeḡa 'ahoga eḡe heuḡa zae veize tuḡuni'uma. Ani'a nagini zite'e nidu'a ego hano'i! ²³ Iniu'a ani ḡoere mene ego haune, zeḡe nidu'a Badi'a'a meirote'e azaḡa mazaono'o mae vaḡizadu ruizi'uma.' ²⁴ Samuela zu ane ḡarunio peroveta azaḡa onairote'e nidu'a zuni izidi fureru'ete'e ḡauḡa irina rae furenido.

²⁵ Za'e peroveta azaḡa mariga, zu Badi'a'a zae vouḡa mazao rinede tirote'e ḡoe'a meirote'e azaḡa. Mazaḡa Badi'a'a Aberahamo nina'a, 'Habao radiu'ete'e iduhuḡa nidu'a'e marigoono'o manogahe me'uma.' ²⁶ Badi'a'a ane Tuḡure Vazeḡa tuḡunirotene, Isaraela azaḡa zae mazao ibite tuḡuniro, zae tiba tiba haḡaize sau'anono'o mae vaḡizadu manoga zinifine."

4

Petero zu Ioane oboze tiro

¹ Petero zu Ioane 'ize vaze ḡehaḡa ḡoreze'ete'e zamaḡano, dibu'o hau'ete'e azaḡa, Dibu'o Neḡa ḡiane'ete'e boro, zu Sadukea azaḡani'a zeḡe u'a onairo. ² Ze'e apostolo azaḡa aheu mazao maḡune rudaro, mazaḡa ze vaze ihoze'ena'a, Iesu'a runeono'o bare ḡabodirote'e teige, vaze'e runeono'o bare ḡabodi'uma rae, haraminu 'ahine. ³ E'ano'o Petero zu Ioane oboze tiro, ebu mada 'ai zuburiro 'ahine, ḡu'a haba'ano ohozadu, e'ea baze irariro. ⁴ Rehano zeḡe haramo igirote'e azaḡa'e ḡehaḡani'a zeḡe ḡoere mae ḡihiniro, ebu mae ḡihinirote'e azaḡa'e maḡa boro fu'o (5000) heuḡa re' itiro.

⁵ Irarirotene, kanisoro azaḡa, vaze boroboro zu goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a Ierusalem a neḡano nu'oraro. ⁶ Nu'onu'o zamaḡano'e, dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa, niḡa Anasi, ebu Kaiafa, Ioane zu Alesana, ebu dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa nabuga duḡuru. ⁷ Petero zu Ioane'e zeḡe zamao mae ohozadu ḡadiziro, raena'a, "No'e gigi'aḡa hina, ga iniu niḡano odaḡa sau'a vazeḡa 'adi faineha?"

⁸ Ebu Petero ani Vine Zaḡoḡani'a iriva'onadu ziro, raena'a, "Isaraela Kanisoro azaḡa zu Iuda azaḡa boroboro, ⁹ odaḡa sau'a vazega mazao haḡai manoga haḡaate'e zu nouge nouge ani fainate'e ḡadimu'e hehe? ¹⁰ 'Ougine, zae zu Isaraela azaḡa nidu'a 'adi edero'! Iesu Keriso, Nazareta neḡa vazega niḡano vaze 'adi'e manore hunadu, zae zamao edau'ohe. Iesu'e zae'a satauroniro rehano, Badi'a'a runeono'o bare gabonirote'e vazega. ¹¹ Ani'e

'Zae, ne ogoru'ete'e azaḡani'a, he'ehe'enirote'e hadiḡa rehano, izidi du'e'ete'e hadiḡa boro re' onaeha.' (Salamo 118:22)

¹² E'ano'o Iesu ane'a da'o emeḡe ḡabofi'uma. Mazaḡa haba nidu'a zamaḡano Badi'a'a emeḡe ḡabofoga veize'e ane da'o tuguniro."

¹³ Vaze boroboro'e, Petero zu Ioane'a inare ḡoeroga horozirotene, zaguzagaro, mazaḡa zeḡe'a ḡiazirotene, Petero zu Ioane'e mone mirihirote'e azaḡa, edeḡa o'o'a. Zu ze edeḡa, anianine'e Iesu teite raudote'e azaḡa.

¹⁴ Zuni odaḡa sau'ani'a manorirote'e vazegani'a Petero zu Ioane teite edanoga horoniro 'ahine, ḡoere 'ahoga rouga mene idararo.

¹⁵ E'ano'o "Petero zu Ioane'e kanisoro nu'onu'o haba'anono'o mae buzo'i" radu, ze'e zeḡe da'o ḡo'aniro, ¹⁶ raena'a, "Eme zeḡe mazao nagini haḡaine manoga?" rae ḡadititiro. "Ierusalem azaḡa nidu'a'e edeḡa, zeḡe'a gigi'a haḡaiḡa boro haḡaata'a'e. Eme zeḡe haḡai o'onoga mene idaḡa. ¹⁷ Rehano hari 'ada'a ne azaḡa bo'aḡano bororatite'e 'uoga veize, riho ḡoe'a zini'uma, raena'a, 'Iesu niḡano vaze mazao ago bare ḡoero'!"

¹⁸ Ebu ze'e bare huze zouzadu, "Iesu niḡano ago hune zu bare ḡoero'i, zu ago hune zu bare ihozo'!" rae ziro. ¹⁹ Rehano Petero zu Ioane'a naenaezina'a, "Zae'a zae bare ḡadizo'! Badi'a ubumao, Badi'a ḡoere mene egadu, zae ḡoere egoga'e manoga ga? ²⁰ Mazaḡa eme'e nagini horonirote'e zu igirote'e ḡoe'a mene rae furenine'e mene idaḡa."

²¹ Ebu kanisoro azaḡani'a bare riho ḡoe'a zeadu, tuḡuze buziro. Ze'e adugano tuḡuzite'e ibiḡa mene horoniro, mazaḡa nagini'a fureranate'e u'ano vaze nidu'a Badi'a niḡa nigune radiro 'ahine. ²² Gigi'a haḡaiḡano manorirote'e vazega muriḡa e ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) vitinoga.

Iesu mazao fie'ete'e azaḡani'a Badi'a mazao kuraro

²³ Petero zu Ioane'e tuḡuze buzirotene, Iesu mone azaḡa vaḡe onamiro, ebu dibu'o hau'ete'e boroboro zu vaze boroboro'a zirote'e ḡoe'a me'odo ziniro. ²⁴ Zeḡe'a ḡoere e'e igirotene, zamaze tibano teadu agoze borofe'ena'a Badi'a mazao kuraro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa'e adure, raha, davara ze e'e zamaḡano radiu'ete'e ḡauḡa nidu'a haḡairo. ²⁵ ḡae'a Vine Zaḡoḡa tuḡunadu, ḡae tuḡure vazega vouḡafe Davida hebeono'o ḡoeriro, raena'a,

'Nougaduni Iuda mene azaḡani'e maḡune rudaro, zu haba 'ahoga 'ahoga azaḡani'e huga mene hidi'uma haḡaiḡa haḡaihi rae neneḡaniro?

²⁶ Kini azaḡa haba ḡiane'ete'e'a utitoga radu onairo, ebu vaze ḡihi'a ḡihi'ani'a zeḡe teite tibano nu'oraro, Zuhi'a Boro Badi'a zu Keriso teite utitoga veize.' (Salamo 2:1-2)

27 E'e haġaigā'e hubehune fureraro. Heroda zu Pontio Pirato'a Iuda mene azaġa zu Isaraela azaġa teite Ieruselema neġano nu'oranadu, Iesu matihi rae neneġaniro. Iesu'e ġae Tuġure Vazeġa zaġoġa, ġae'a Keriso rae ohonirote'e vazeġa. 28 Rehano ze'e, ġae'a irina ġae gigi'ao zu urao fureru'uma rae reirote'e zamaro'i! Eme, ġae tuġure azaġa inara rifo'i, emeġe'a inare hunadu ġae ġoere rae furenoga veize! 30 Ebu evo'o 'eino'i, ugi azaġani'a manoroga, zu ġae tahi gigi'a furen'o'i ebu zaguzaga'uma haġaigā haġao'i, Iesu, ġae Tuġure Vazeġa zaġoġa niġano!"

31 Ze kurau haugirotene, zeġe'a nu'orarote'e haba'ani'a hagahagariro. Ebu zeġe nidu'a Vine Zaġoġani'a iriva'oziro, ebu Badi'a ġoere inare rae fureniro.

Iesu mazao fie'ete'e azaġani'a ġauze ġahugo titiro

32 Iesu mazao fie'ete'e azaġa'e zama zu zamaronenze tibano tinu. Vaze 'ahogani'a "adi'e eġe da'o tohe" rae mene reiro, rehano "vaze nidu'a tohe" rae ġahugo titiro. 33 Ebu apostolo azaġani'a inare hune'ena'a Zuhi'a Iesu'a bare ġabodirote'e hariġa rae furene onaminu, ebu Badi'a ġahunone manoġa boro'a zeġe nidu'a mazao radiunu. 34 Ze tohe 'ahogani'a zu mene fereziro, mazaġa habazeta azaġa zu nezeta azaġani'a e'e seronadu, moniġa'e apostolo azaġa vaġe odohe onaadu, 35 zamazeo tiro, ebu moni'a fereze'ete'e azaġa ġahugo zinido.

36 Vaze 'ahoga, niġa Iosefa, Levi iduhu zu Kupro 'umuġa vazeġa. Ani'e apostolo azaġani'a Banabasi rae hunido. Ni e'e huga'e inara zini'ete'e vazeġa. 37 Banabasi ani'e ane haba seronadu, moniġa'e apostolo azaġa zamao tiro.

5

Anania zu Safira

1 Vaze 'ahoga niġa Anania. Inuga'e Safira. Ze habaze bo'aġa tahiġa seroniro. 2 Ebu Anania ani inugeta ġoere idanadu, e'e moniġa nu'e obone tiro. Ebu ġaha'a da'o apostolo azaġa vaġe odohe onamadu, zamazeo tiro.

3 'Ougadu Petero'a nina'a, "Anania, nougadu zamaġo'e Satani'a iriva'onadu, Vine Zaġoġa mazao ġurireha? Ga'e seronirote'e moniġa ruga ġae veize obone teha. 4 Haba a'a'e, mene seronirote'e madaġano'e ġae haba. Seronirote'e enogano zuni e'e moniġa'e ġae moni. E'e hina ġae ura ġauġa haġaoga idaga. Rehano ġa nougadu 'uguga haġaigā haġai'uma rae zamareha? De'uge mene zamarifo. Ġa'e vaze mazao mene ġurira rehano, Badi'a mazao ġurireha."

5 Anania'e ġoere e'e igirotene, higau bauradu rudaro. Ebu e'e hariġa igirote'e azaġa'e nidu'a rihau rudaro. 6 Ebu Tahi'a iziga nu'a onaadu, dabua hina ahi'a 'umiro, ebu herate bunadu, ġuriro.

7 Mada uġidu (3 hours) enogano, inugani'a diuġi' onairo. Ani aġu'a nagini'a fureranata'a'e. 8 Ebu Petero'a ġadiniro, raena'a, "Eho'i! I'u'a odohe onaate'e moniġa'e zae haba seronirote'e moniġa hehe?" Ani'a naenaena'a, "O'e, naeġa'e dei'e'e." 9 Petero'a niro, raena'a, "Nougaduni ġanine ġoere idanadu Zuhi'a Boro Vineġa so'oneha! Ġiano'i! I'u gurate'e azaġani'e ibihetao e'e diuġi' onae'ete'e. Ġae zuni zeġe'a herate buġadi'uma."

10 'Ouge ra'ete'e zamaḡano ani'e Petero oda babaḡano higau bauradu rudaro. Ebu i'a gurirote'e tahi'aḡa iziga izigani'a diuḡi' onaadu Safira'a rudanoga horoniro. E'ano'o herate bunadu i'a uhiḡano guriro. 11 Ekalesia azaḡa nidu'a zu e'e hariḡa igirote'e azaḡa nidu'a'e rihau rudaro.

Apostolo azaḡani'a vaze ḡehaḡa faiziro

12 Apostolo azaḡani'a Badi'a tahi gigi'a haḡaiḡa zu zaguzaga'uma haḡaiḡa ḡehaḡa vavezaze bo'aḡano haḡaido, ebu Iesu mazao fie'ete'e azaḡa nidu'a Solomona touraḡio nu'oraudo. 13 Iesu mazao mene fie'ete'e azaḡa'e zeḡe teite 'auḡoga mene idaḡa 'ahine, tibani zuni mene 'auḡiro, rehano vavezaze'a Iesu mazao fie'ete'e azaḡa horozadu, "Ze'e vaze manoga." reiro. 14 Rehano ohoze zu roḡae ḡehaḡani'a Iesu mazao fiadu, ragate ragate me'ode tibuzido. 15 'Ougadu ibi genaḡano zuni, uḡi azaḡa tutuze onaadu, geda rana bazuze tido, Petero'a ibio onaadu zeḡe uhiḡano vitatite'ea, ane ahiri zauhaḡani'a zauhazite'eba, ugize'a manoroga. 16 Ebu Ierusalem ahiḡa neḡa neḡanono'o zuni vaze ḡuḡuvaḡani'a uḡi azaḡa zu vine sau'ani'a rana reirote'e azaḡa tutuze onaido, ebu zeḡe nidu'a'e manorido.

Apostolo azaḡa sausaiziro

17 Ebu dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa zu ane teite rau'ete'e azaḡa nidu'a ahiahize ruziro. Ane teite rau'ete'e azaḡa'e Sadukea azaḡa. 18 E'ano'o ze'e apostolo azaḡa oboze teadu, ḡu'ano ohoziro. 19 Rehano Zuhi'a Boro tuḡure viga'a e'e ohe'ano ḡu'a neḡa ibihetaḡa vava'adu mae buziro. 20 Ebu tuḡure viga'a zina'a, "Onamo'i, ebu Dibu'o Neḡa zamaḡano edanadu, ḡabone iziga 'adi hariḡa nidu'a vavezaze me'odo zeno'!" 21 E'e egadu irarirotene, Dibu'o Neḡa diuḡadu, vavezaze ihoziro.

U dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa zu ane teite rau'ete'e azaḡani'a nu'oranadu, kanisoro azaḡa zu Isaraela vaze boroboro nidu'a huze nu'oziro, ebu apostolo azaḡa ḡu'a neḡanono'o tutuze onaoga veize vaze tuḡuziro. 22 Rehano zeḡe'a ḡu'a neḡano feurirotene, apostolo azaḡa mene horoziro. E'ano'o bare onamadu, zina'a, 23 "Ḡu'a neḡa ibihetaḡa'e fairu biroga, zu ḡu'a neḡa gadine'ete'e azaḡa'e ibihetao edau'enoga horoneha. Rehano ibiheta vava'atene, zamaḡano'e vaze 'ahoga mene horoneha." 24 E'e hariḡa igirotene, Dibu'o Neḡa ḡiane'ete'e boro zu dibu'o hau'ete'e boroboro'e e'e haḡaiḡanono'o nagini'a furera' onami'uma, rae zamare 'ada'adaziro.

25 Ebu vaze 'ahogani'a onaadu, ziro, raena'a, "Giano'! Zae'a ḡu'a neḡano ohozate'e azaḡani'e Dibu'o Neḡa zamaḡano edanadu, vaze ihoze'ohe."

26 E'ano'o Dibu'o Neḡa ḡiane'ete'e boro'a ane tahi'a teite onamadu, apostolo azaḡa tutuze bare onairo. Ze mene agato ziniro, mazaḡa vaze rihoziro, iḡite vavezaze'a maḡunadu hadi hina zimi ruzi'uma rihoga.

27 Ebu apostolo azaḡa tutuze onairotene, kanisoro azaḡa zamao ohoziro, ebu dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡani'a ḡadiziro, raena'a, 28 "Eme goro goe'a riḡa zae ziniro, vaze 'adi niḡano vavezaze mene ihozoga. Rehano Ierusalem azaḡa nidu'a zae'a ihoze hauḡadu, vaze e'e'a rudarote'e aduga'e emeḡe rana ti'ohe"

29 Petero zu apostolo azaḡani'a naenaezina'a, "Eme Badi'a goere igi'uma, u vaze goere'e mene igi'uma. 30 Iesu'e zae'a satauroo midau teadu rudaro rehano, vouḡafe'a kurano haudote'e Badi'aḡani'a runeono'o bare ḡaboniro. 31 Izidi e'e vazeḡa'e vaze ibito zini'uma Zuhi'aḡa, zu vaze ḡabozi'uma vazeḡa radu, Badi'a'a ane eda'e moneo ohoniro. A'e Isaraela azaḡani'a zamaze ḡihunadu, sau'aze Badi'a'a rae modoga veize. 32 Eme'e

e'e haḡaiḡa horonadu rae furene'ohe, zu Vine Zaḡoḡa zuni e'e rae furene'ohe. Vine Zaḡoḡa'e Badi'a'a ane ḡoere igi'ete'e azaḡa mazao tuḡuniro."

Gamaliela'a iradugu ḡoe'a ziniro

³³ Kanisoro azaḡani'a Petero ḡoere igirotene, maḡune rudaro, ebu zimi ruzihi reiro. ³⁴ Rehano Farisea vazega 'ahoga, niḡa Gamaliela'a kanisoro azaḡa bo'aḡano iḡune edaro. Ani'e goro ḡoe'a ihoze'ete'e vazega, ebu vase nidu'a ani gubaniro. Ani zina'a, "'Ahi duḡuru gezo enona tuḡuze buzo'i!" ³⁵ Ebu ane'a kanisoro azaḡa ziro, raena'a, "Isaraela azaḡa, fairu zamaro'i, 'adi duḡuru mazao nagini haḡaihi ra'eta'a'e! ³⁶ Muri nu onamirote'e'a, Teuda'a iḡunadu, 'E'e nihe boro' radu, vase maḡa ḡazaḡani'a (400) ani hegotiro. Rehano ani'e mau runiro, ebu ani hegotirote'e azaḡa nidu'a'e ferefere'uhiro. Ebu ani'a haḡaidote'e haḡaiḡa'e nidu'a haḡiḡo. ³⁷ Ani ḡarugano, vase nidu'a ni meirote'e (census) madagaḡano, Galilea vazega niḡa Iuda'a iḡunadu, vase nu zamazadu Roma gavamani teite utitih reiro. Rehano ane zuni mau runiro, ebu ani hegotirote'e azaḡa'e ferefere'uhiro. ³⁸ Eḡe iradugu ḡoe'a 'ahi'e'e. 'Adi duḡuru mazao ḡau 'ahoga ago haḡao'i! Tuḡuze buzo'i! Mazaḡa haḡai 'adi'e vase mazaono'o reine'e, ane'a haḡi'uma. ³⁹ Rehano haḡai 'adi'e Badi'a mazaono'o reine'e, za 'uoga mene idara'uma, zu za'e Badi'a utito ha'uma."

⁴⁰ Ebu zeḡe'a Gamaliela ḡoere mae ḡihiniro, ebu apostolo azaḡa huze zouzadu, uti azaḡani'a masiziro. Ebu "Iesu niḡano ago ḡoero'i!" rae zeadu, tuḡuze buziro.

⁴¹ Apostolo azaḡa'e kanisoro neḡanono'o matu'e'ena'a buaro, mazaḡa ze'e Badi'a'a ane ubumao ra'ete'e azaḡa radu, Iesu niḡa u'ano nize sausaune'ete'e zamaḡano tuḡuziro 'ahine. ⁴² Ebu ze'e mada nidu'a Dibu'o Neḡa zamaḡano zu ne tibatihano ihozido, ebu "Iesu'e Keriso" raena'a, hari manoga ihozido zu haramido.

6

Zuhi'a Boro tahi'a danazoga gaḡano vase fu'o zu aheu fare ohoziro

¹ Zuhi'a Boro tahi'a'a ḡeharu onaminute'ea, Iuda azaḡa bo'aḡano, Giriki ḡoe'ano ḡoere'ete'e'a, Heberu ḡoe'ano ḡoere'ete'e mazao ufeta ḡoeriro. Ze'e raena'a, "Mada nidu'a ogomu ḡahuge'etene, eme ḡozoba'e ogomu moneo iḡize mode'ohe." ² E'ano'o apostolo azaḡa gaubanana aheu fare'a (12) Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a nidu'a nu'ozadu ziro, raena'a, "Eme, apostolo azaḡa'e Badi'a ḡoere haramoga mene haḡaadu, ogomu ḡahuge'ete'ea mada haḡoga'e mene idaḡa. ³ Nego nabudi, zae bo'aḡanono'o vase fu'o zu aheu fare (7) ohozo'i! Zae'a ḡiazadu, zamazeo Vine Zaḡoḡani'a iriva'oze'ete'e zu faifaine zamare'ete'e azaḡa mo'i! Eme e'e gaḡa zeḡe 'evorao ri'ini'uma. ⁴ U eme mada'e kuru zu haramo moneo da'o ti'uma."

⁵ Ḗoere e'e igirotene, zeḡe nidu'a e'e ḡoe'a mae ḡihiniro. Ebu vase 'ahoga niḡa Stefano meiro. Ani'e Badi'a mazao fie gigaru'ete'e zu Vine Zaḡoḡani'a iriva'one'ete'e vazega. Zuni Firifo, Porokoro, Nikanoro, Timona, Pamena zu Antioka vazega, niḡa Nikolao meiro. Nikolao'e Iuda mene vazega rehano, zamaḡa ḡihunadu Iuda azaḡa teite kurau tiburu'ete'e vazega. ⁶ Ze apostolo azaḡa zamao ohoziro, ebu apostolo azaḡani'a kuranadu, 'evoreze zeḡe rana tiro.

⁷ Ebu ze Badi'a ġoere harame ġehane onamiro. Ebu Zuhi'a Boro tahi'a'a Ierusalem a neġano ġeharu onamiro, zu dibu'o hau'ete'e azaġa ġehaġa zuni Iesu mazao fiuro.

Stefano obone tiro

⁸ Stefano'e Badi'a'a ġahunone manoġa zu gigi'a boro hina iriva'oniro 'ahine, vaze bo'aġano zaguzaga'uma haġaġa zu Badi'a tahi gigi'a haġaġa boroboro haġaido. ⁹ E'e madaġano'e, ġutarote'e teige tuġure vazeġa haġairote'eano'o vaġinirote'e azaġani'a Iuda azaġa kuru neġa 'ahogano nu'oraudo. E'e kuru neġa'e tuġure vazeġanonono'o vaġinirote'e azaġa kuru neġa rae huniro. U mada 'ahogano, e'e azaġa nu'a Stefano teite ta'iro titiro. Ze'e Iuda azaġani'a Kurene haba'anono'o, Alesandria neġanonono'o, Kilikia haba'a zu Asia haba'anono'o onairo. ¹⁰ Stefano ani Vine Zaġoġani'a iriva'onadu faifaine zamare'ena'a ġoeriro 'ahine, ze naenaenouga mene idararo.

¹¹ E'ano'o ze sifu vaze nu so'oze tuġuzadu 'ahige rae fureniro, raena'a, "Stefano ani Mose zu Badi'a rae sausaunoga emeġe'a egeha."

¹² E'ano'o zeġe'a vaze ġuġuvaġa, vaze boroboro zu goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa tutuze so'ozadu, harae iġuniro. Ebu ze Stefano obone teadu, kanisoro azaġa zamao tutune onamiro. ¹³ Ebu zeġe'a vaze nu tuġuzadu ġuriro ġoe'a rae fureniro, raena'a, "Vaze 'adi'e Dibuo' Neġa zu Mose goro ġoe'a rae sausaune'ena'a mene ġonabe'ohe. ¹⁴ Ani 'ahige rae rouga egeha. 'Iesu, Nazareta neġa vazeġani'a Dibuo' Neġa fahi'uma, ebu Mose'a emeġe mazao ri'inirote'e haġaġa'e ġihuni'uma.'" ¹⁵ Kanisoro azaġa nu'onu'o zamaġano ehorinute'e azaġa nidu'a Stefano ġiane runirotene, ani irāġa'e tuġure viga heuġa horoniro.

7

Stefano'a kanisoro azaġa zamao ġoeriro

¹ E'ano'o dibu'o hau'ete'e ġihi'aġani'a ġadiniro, raena'a, "Zeġe'a ġae rana ti'ete'e ġoe'a'e huga hehe?" ² Stefano'a naenaeniro, raena'a, "Nego nabudi, eġe'a ġoerite'e egono'i! Aġaġa Boro Badi'aġani'a vouġafe Aberahamo mazao fureraro, ani 'ize Mesopotamia haba'ano radiunute'ea. A'a'e ane'a Harani neġa 'izema onamogano. ³ Ebu Badi'a'a Aberahamo niro, raena'a, 'Ġae haba zu nabugo mode iġuno'i! Ebu eġe'a iho'ite'e haba'a onamo'i!"

⁴ E'ano'o ane'a Kaleda azaġa haba modadu, Harani neġa onamadu e'ea radiunu. Ebu mogani'a e'ea rudarote'e enogano, Badi'a'a bare tuġunadu, zae'a izidi radiu'ete'e haba'a 'adi onairo. ⁵ Rehano e'e madaġano'e Badi'a ani haba tahiġani zuni Aberahamo mene haro. Rehano Aberahamo ubuga'e 'izema furenogano, Badi'a'a ane mazao ġoere rae tina'a, 'ahige reiro. 'Ġa zu ġae marigo, ġarugoo onait'e'e azaġani'a haba 'adi me'uma.' ⁶ Ebu Badi'a'a 'ahige rae niro, 'Ġa marigo'e haba faġano radi'uma, ebu muri maġa ġazaġa (400) ġutarote'e teige tuġure haġae'ena'a, gau'uma, ebu tuġuze sausauze ruzi'uma. ⁷ Ebu marigo tuġutuġuzirote'e azaġa, zeġe haġai sau'a naeġa, eġe'a haġai'uma. E'e ġaruganobu'u marigo'e e'e haba'a mode onaadu, haba 'adao eġe mazao kura'uma.

⁸ Ebu Badi'a'a Aberahamo'e ane mone reifine ane teite ġoere rinede tiro. Ebu Badi'a'a ġoere rinede tirote'e rae furenoga radu, 'Ohoze ahiri rana iġuri haġao'i' rae reiro. E'ano'o ubuga Isako'a furerarotene, mada fu'o

zu uġidu fare (8) meirone, ahi'a rana iġuri haġairo. Ebu Isako ubuga'e Iakobo, ebu Iakobo ubuga'e vouġafe gaubanana aheu fare (12). Ebu zeġe mazaono'o Iuda azagani'a ġehararo.

⁹ Iakobo ubuga duġuru'e negoze Iosefa mazao ahiahi meiro 'ahine, Iosefa'e vase mazao seroniro, ebu hoitirote'e vazeġani'a Izipi haba'a tutune onamiro, ġutarote'e teige tuġure vazeġa haġaifine. Rehano Badi'a'e Iosefa teite radiudo, ¹⁰ ebu ani aduga hididote'e zamaġanono'o mae vaġinido. Badi'a'a edeġa boro Iosefa haro 'ahine, Izipi kiniga Farao'a Iosefa'e manoga rae horoniro. Ebu Farao ani Izipi haba'a nidu'a zu ane ġau nidu'a ġianoga veize Iosefa'e Izipi ġihi'aġano mae ohoniro.

¹¹ Ebu zahara boro'a Izipi zu Kanana haba'a nidu'ao furerarotene, e'e azaġa ġaboneze'a rirau ġouriro. Aġife Iakobo duġuru zuni ogomuze'a haġairo. ¹² Ebu Iakobo ani, Izipi zamaġano ogomu'e ra'ete'e igirotene, ubuga duġuru tuġuziro, ogomu nu hoitoga veize. A'e Izipi haba'a onamirote'e ġadaheġa. ¹³ Gae aheuġano tuġuzirotene, Iosefa'a negoġa duġuru ihoziro, ani'e iniu. Ebu Farao zuni Iosefa negoġa duġuru'a onairote'e hariġa igiro. ¹⁴ Ebu Iosefa ani moga Iakobo zu nabuga nidu'a onaoga veize ġoere tuġuriro. Negoġa, nabuga nidu'a'e ġae fu'o zu aheu fare gaubanana zu fu'o fare (75). ¹⁵ E'ano'o Iakobo ani Izipi haba'a onamiro, ebu ane zu ubuga nidu'a'e e'ea rudaro. ¹⁶ Ahirize'e Sekemu haba'a odohe onairo, ebu Aberahamo'a hoitirote'e iduġano ġuriro. A'e Aberahamo'a Hamoro ubuga duġuru mazaono'o Sekemu haba'ano moni hina hoitirote'e haba'a.

¹⁷ Ebu Badi'a'a irina Aberahamo nirote'e ġoe'ani'a* huda'uma madaġani'a hanitirotene, Isaraela azaġa'e Izipi haba'ano ġehararo. ¹⁸ U kini 'ahoga, Iosefa hariġa aġu'a vazeġani'a Izipi kiniga reiro. ¹⁹ Ani'e goro goe'a sau'a ohonadu, aġife duġuru sausaufe ruziro, ebu 'Eneze guraġa mae modo'i, zeġe rudanoga veize!' rae tuġutuġuziro.

²⁰ E'e zamaġano Mose'a fureraro. Ani'e Badi'a ubumao ene manoga tauġi. Ebu bato uġidu ani'e Mose ane moga neo ġubuniro. ²¹ Mose ani enoneo ti modirotene, Farao aboġani'a horone madu, ane ubuga raena'a ġubune borofiro. ²² Ebu Mose'e Izipi azaġa edeġa nidu'a ma'ena'a bororaro, ebu inaraġeta goerido zu haġaiga haġaido.

²³ Mose ani muriġa ġae ġazaġa gaubanana (40) reirotene, ane nabuga Isaraela azaġa ġiazi' onamihi reiro. ²⁴ Ane'a ġiazi' onamirote'e zamaġano, Izipi vazeġa 'ahogani'a Isaraela vazeġa 'ahoga sausaune'enogano horoniro. E'ano'o ani'a danane'ena'a, e'e naeġa haġaihi radu Izipi vazeġa mau runiro. ²⁵ Mose ani 'ahige rae zamariro, nabuga duġuru'e ederi'uma, ani'e zeġe danazoga veize Badi'a'a tuġuneha. Rehano ze 'ouge mene zamariro.

²⁶ Irarirotene, bare onamiro, ebu Isaraela vazeġa aheu'a utite'enogano horoziro. Ani utize'a haugoga veize 'ahige rae ziro, raena'a, 'Nouga'ahi ġa negoġota sausaute'oh'e?'

²⁷ Rehano nabuga sausaune'ete'e vazeġani'a Mose duine vaġinadu 'ahige reiro, raena'a, 'Ga'e iniu'a emeġe zuhi'afi'uma zu kotafi'uma vazeġano oho'iro? Ga'a mene zuhi'afi'uma. ²⁸ Ga'e ohoġore Izipi vazeġa mau runate'e teige eġe zuni uġuhihi ra'e hehe?' ²⁹ Mose'a ġoere e'e igirotene,

* **7:17** A'e Isaraela azaġa Izipi haba'ano ġutarote'e teige tuġure azaġa haġairote'e'ano'o Badi'a'a mae vaġizi'uma reiro.

ani Midiana haba'a ferau onamiro, ebu ani gariġa rehano e'ea radiudo, ebu hahuradu ubuga aheu reiro.

³⁰ Muri ġae ġazaġa gaubanana (40) enogano Sinai maġa uhiġano haba boha'ano butu'a duhuru radiu'ete'e zamaġanon'o, tuġure viga'a Mose mazao fureraro. ³¹ Mose ani butu'a kode duhuru'enogano horonirotene, "Omo'e nagini?" rae zamararo. Ani fairu ġianoga radu uhiġa onamirotene, Zuhi'a Boro ago igiro. ³² 'E'e vouġaġo Badi'a. Aberahamo, Isako, Iakobo duġuru Badi'a.' Mose ani e'e igirotene, rihanadu rereraro, ebu ehamanoga zu mene idararo.

³³ Ebu Zuhi'a Boro'a nina'a, 'Tamaka mae vaġino'i, mazaġa ġae'a edau'ete'e haba'a'e zaġoġa. ³⁴ E hubehune Izipi haba'ano Isaraela azaġa sausauze'ete'e horozeha, zu ġaniġanau'ete'e egeha. E'ano'o aduganono'o mae vaġizoga veize ovaeha. Izidi ġa'e Izipi haba'a bare tuġu'e onami'uma.'

³⁵ Mose 'adi'e Isaraela azaġani'a he'ehe'ene'ena'a, 'ahige nirote'e vazega. 'Ġa'e emeġe zuhi'afi'uma zu kotafi'uma vazeġano iniu'a oho'iro? Ga'a mene zuhi'afi'uma.' Rehano Mose ani'e Isaraela azaġa zuhi'azite'e zu aduganono'o mae vaġizite'e veize Badi'a ane'a tuġuniro. A'e butu'a kode duhuru'ete'e zamaġano tuġure viga'a Mose mazao fureranadu, ġoere e'e haro. ³⁶ Ebu Mose ani Isaraela azaġa Izipi haba'ano'o tutuze vaġiziro. E'e zamaġano zaguzaga'uma haġaiġa zu Badi'a tahi giġi'a haġaiġa haġaido. Ebu Izipi haba'ano zu Davara Kanaġa ra'ete'ea, ebu haba boha'ano muri ġae ġazaġa gaubanana (40) 'ouge haġaido. ³⁷ Mose 'ada'a Isaraela azaġa 'ahige rae ziro, raena'a, 'Badi'a'a zae bo'aġanono'o peroveta vazega 'ahoga eġe heuġa tuġuni'uma.' ³⁸ Mose ani haba boha'ano vouġafe nu'onu'o zamaġano radiro. Ebu vouġafe zu tuġure viga nemagano edaunu. Ebu Sinai magano tuġure viga'a Mose teite ġoeradu, ġabone ġoe'a haro, ebu emeġe mazao zuni ri'iniro.

³⁹ Rehano vouġafe'e Mose ġoere egoga mene urato haro. Ebu Mose he'ehe'enadu, zamaze hena, Izipi haba'a bare onamihi reiro, ⁴⁰ ebu Aroni nina'a, 'Emeġe ibitofoga veize badi'a nuġo haġafo'!' Mose ani Izipi haba'ano'o tutufe vaġifiro rehano, izidi ani mazao nagini'a fureranata'a'e eme aġu'a.' ⁴¹ E'ano'o ze ġuriro badi'aġa boromakau ubuga iragano haġairo. Ebu ze ani dibu'o hanadu, 'evoreze hina haġairote'e badi'aġa nigune'ena'a e'e matu'uġa haġairo. ⁴² E'ano'o Badi'a'a ġaruni ziniro, ebu zeġe'a mada, bato zu buzuva mazao kuranoga rae re'ore'oze modiro. Haġai a'a'e peroveta azaġani'a buka zaġoġa zamaġano tiro, raena'a,

'Isaraela azaġa, za'e haba boha'ano
muri ġae ġazaġa gaubanana (40)
eġe, mene dibu'oniro zu ġahunoniro.

⁴³ Za'e badi'a 'ahoga, niġa Moroko,
ane kuru neġa taruhaġa,
zu badi'a rae hune'ete'e
buzuvaġa 'ahoga, niġa Refani,
zae'a kurano hanoga radu
haġairote'e badi'aġa herate ragavinu.
E'ano'o za'e, eġe'a Babulonia haba'a ro'ane,
haba faġano tuġuze modi'uma.' (Amos 5:25-27)"

⁴⁴ Stefan'o'a bare 'aune ġoere'ena'a, "Vouġafe'a haba boha'ano radiudote'e madaġano, zeġe mazao'e Mose ġoro ġoe'a ti'ete'e taruhaġa 'e'e. A'e Badi'a'a Mose neadu, nouge nouge horonirote'e ġauġa idane haġairo. ⁴⁵ Muri nu enogano vouġafe'a moze mazao taruha e'e mae

'auniro. Ebu Badi'a'a Iuda mene azağa haba 'adaono'o hegoze vağizadu, Iosua'a vougafe ibito zini'ena'a haba 'adi meiro. Ebu taruha e'e odohe diugadu, e'ea ohoniro, onamo Davida'a fureraro. ⁴⁶ Davida'e Badi'a'a urato haro. Ebu ani'a Badi'a umine'ena'a, vougafe Iakobo'a kurano haudote'e Badi'ağani'a radi'uma neğa ogoratihi reiro. ⁴⁷ Rehano e'e neğa'e Davida ubuga, Solomona'a Badi'a veize ogoraroro.

⁴⁸ Rehano Niğa Hitaga Hune Badi'ağani'e vaze'a hağae'ete'e neğano mene radi'uma. E'e raena'a, peroveta vazeğa 'ahogani'a 'ahige reiro.

⁴⁹ 'Zuhi'a Boro'a 'ahige ra'ohe.

Adure'e eğe ehoro haba'a,
zu raha'e eğe oda ohone ti'ete'e haba'a.
E'ano'o za'e eğe ne ogoronouga
mene idağa,
zu eğe'a radi'uma haba'a
ogoronouga mene idağa.

⁵⁰ Adure zu raha ġauğa nidu'a
eğe 'evore hina hağairo.' (Isaia 66:1-2)

⁵¹ Za'e teğa riğa azağa! Zamaze'e tuğa zu Badi'a ġoere mene egohu'ohe. Ebu Vine Zağoğa iğaiğa hezaho hau'ohe. Zae vouğa'a hağaidote'e hağaiğa, zae zuni hağae'ohe. ⁵² Peroveta azağa bo'agano zae vouğa'a mene sausaunidote'e vazeğa 'ahoga 'e'e ga? Vaze Duduğani'a onait'e hariğa irina rae furenirote'e azağa zuni zeğe'a zimi ruzido. Ebu izidi za'e e'e vazeğa onairotene, revo hanadu mau runiro. ⁵³ Za'e Badi'a'a tuğure viga tuğuzadu goro ġoe'a meiro, rehano goro ġoe'a a'a'e hezaho haro."

Stefano hadi hina mau runiro

⁵⁴ Stefano ġoere igirote'e azağa'e zamaze ġugize ruziro, ebu ani mazao ġononeze atitiro. ⁵⁵ Rehano Stefano'e Vine Zağoğani'a iriva'onadu, adure ġohani ġiane'egano, Badi'a agağani'a borofe agaru'ete'e horoniro, zuni Iesu'a Badi'a eda'e moneo edanoga horoniro. ⁵⁶ Ebu Stefano'a raena'a, "Ġiano'! E adure'a bohatanoga horone'ohe, ebu Vaze Ubugani'a Badi'a eda'e moneo edau'ete'e horone'ohe."

⁵⁷ E'e igirotene, ze 'evoreze hina teğaze 'uuro, ebu huau borofe'ena'a, zeğe nidu'a ani u'a dure onamiro. ⁵⁸ Ebu Ieruselema neğanono'o ahase onamadu, hadi hina mau sausauniro. Kota zamağano ġuriro ġoe'a Stefano rana ri'inirote'e azağani'e dabuaze mae vağinadu, ene iziga 'ahoga, niğa Saulo oda babağano tiro.

⁵⁹ Zeğe'a hadi hina mau'ete'e zamağano, Stefano ani Badi'a mazao kurau radiro, raena'a, "Zuhi'a Iesu, eğe vine mae ġihino'!" ⁶⁰ Ebu obenaga hina tuğadu huario, raena'a, "Zuhi'a Boro! Zeğe hağai sau'a 'adi naeğa zeğe rana ago to'!" Ani 'ouge reirotene, 'ai iriga ri'iro.

8

¹ Stefano mau runirota'a'e, Saulo ani mae ġihiniro.

Ekalesia azağa sausauniro

Stefano'a rudarote'e madağano Ieruselema ekalesia azağa sausaune ruze'ete'e hağaiğani'a fureraro. E'ano'o zeğe nidu'a zeğe zeğe edeğano Iudea zu Samaria haba'a ferau onamiro, u apostolo azağa'e mene. ² Rehano Badi'a hubehune gubane'ete'e azağa nu'e Stefano ahiri mae ġuriro, ebu niaro zu zamaze are rudaro. ³ E'e zamağano Saulo ani

neġaneġa diuġadu, ohoze roġae ahasse buzadu ġu'ano ohozido, ebu ekalesia mae ġuzuhe onamiro.

Firifo'a Samaria haba'a onamiro

⁴ Ekalesia azaġa, Ierusalemne neġanono'o ferarota'a'e, haba'a haba'a onaminutene, Badi'a ġoere haramido. ⁵ Firifo ani Samaria haba'ano ne 'ahoga ovoadu, Keriso hari haramiro. ⁶ Vaze ġuġuvaġani'a Firifo haramo igiro, zu Badi'a tahi ġiġi'a haġaiġa haġaoga horonirotene, zeġe nidu'a Firifo haramo faifaine abito haro. ⁷ Mazaġa vine sau'a sau'ani'a, zeġe'a ragano reinute'e azaġa ġehaġa mazaono'o ġihau bagaġa huau ġaniġanau'ena'a buaudo. Ebu ahi'a mene haganinute'e azaġa zu oda sau'a azaġa ġehaġani'a manorido. ⁸ E'ano'o e'e neġano'e matu'u boro'a iri'aviro.

Nabone vazeġa, niġa Simona

⁹ Vaze 'ahoga, niġa Simona ani, Firifo'a 'izema onaogano e'e neġano radiunu. Ani'e muri nu zamaġano baidi zu naho ġauġa haġaido, ebu Samaria azaġa e'e horonirotene, zaguzagaudo. Ani ane'a bare "nihe boro" raena'a, niġa mae ġihinido. ¹⁰ Ebu Samaria azaġa, zuhu'anono'o onamo boro ġonaga nidu'a, ani ġoere faifaine abito haunu, raena'a, "Vaze 'adi'e Badi'a ġiġi'ani'a rana radu ġiġi'aġa furene'ohe. E'e badi'aġa'e 'ġihi'a' rae hune'ete'e." reinu. ¹¹ Ani amahi baidi zu naho ġauġa haġaudo, vaze zaguzaguzinute'ea, ani ġoere ego haunu. ¹² Rehano Firifo'a Badi'a'a zuhi'azi'uma hariġa manoġa zu Iesu Keriso ni rae haramirotene, ze ani ġoere'e hube rae ġihiniro, ebu ohoze zu roġae, bapatizo meiro. ¹³ Ebu Simona ane zuni, e'e ġoe'a mae ġihinadu, bapatizo meiro, ebu Firifo hegote ragavinu. Zuni Firifo'a Badi'a tahi haġaiġa zu ġiġi'a haġaiġa boroboro haġaoga horonidotene, zaguzagaudo.

¹⁴ Samaria azaġani'a Badi'a ġoere mae ġihinirote'e hariġa, apostolo azaġani'a Ierusalemne neġano igirotene, Petero zu Ioane'e Samaria azaġa u'a tuġuziro. ¹⁵ Ebu ze e'ea feurirotene, Samaria azaġa veize kuraro, zeġe'a Vine Zaġoġa mouga veize, ¹⁶ mazaġa Vine Zaġoġani'e zeġe zeġe mazao 'ize mene ovainu. Rehano ze'e Zuhi'a Boro Iesu niġano bapatizo da'o meiro. ¹⁷ Ebu Petero zu Ioane'a 'evoreze zeġe rana tirotene, ze'e Vine Zaġoġa meiro.

¹⁸ Simona ani, apostolo azaġani'a 'evoreze vaze rana teadu, Vine Zaġoġa meirote'e horonirotene, moni zini'ena'a, 'ahige reiro, ¹⁹ raena'a, "Eġe zuni ġiġi'a e'e eno'i! Eġe 'evorehe vaze rana tite'eba, zeġe Vine Zaġoġa mouga."

²⁰ Rehano Petero'a naenaenina'a, "Moniġo'e ġae teite rudau onamo'i! Ġa Badi'a ġiġi'a'e moni hina hoitoga idaġa rae zamare'e hehe? ²¹ Badi'a gau 'adi zamaġano niġo o'o'a, mazaġa ġa zamarone'e Badi'a ubumao mene duduġa. ²² Zamaġo ġihunadu haġai sau'a a'e modo'i, ebu Zuhi'a Boro mazao umido'i! Nougine Zuhi'a Boro'a 'uġuġa zamaroneġa zamaġo meirote'e, aġutu modi'uma. ²³ Mazaġa eġe'a horo'e'etene, ġa zama'e ahiahi sau'ani'a iriva'e'ohe, zu haġai sau'ani'a zamaġo obone ti'ohe." ²⁴ Ebu Simona'a Petero zu Ioane umize'ena'a, "Eġe veize Zuhi'a Boro mazao kurano'i, ġae'a rate'e ġauġani'a eġe mazao mene fureranoga veize!"

²⁵ Ebu Petero zu Ioane'e, Zuhi'a Boro'a zeġe ubumao haġaidote'e haġaiġa rae fureniro, zu Zuhi'a Boro ġoere haramiro. E'e enogano ze iġunadu Samaria ne ġehaġano Badi'a hari manoġa harame ragave'ena'a, Ierusalemne neġa bare itiro.

Firifo'a Etiopia haba'a vazegā hidiro

²⁶ Zuhi'a Boro tuḡure viga'a Firifo niro, raena'a, "Iḡunadu Ierusalemā neganono'o Gaza neḡa ovoe'ete'e ibiḡa ḡuzu ovoro'i! A'e haba boha'a ibiḡa." ²⁷ E'ano'o ani iḡunadu e'e ibiḡano ovoirotene, Etiopia vazegā boro 'ahogani'a e'e ibiḡano ovoe radiu'enogano hidiro. Ani'e Etiopia kuiniga, Kanedake rae hune'ete'e veize gau'e'ete'e vazegā zu oma arinute'e vazegā. Ani kuini moni nidu'a ḡianinu. Ani Badi'a mazao kuranoga rae Ierusalemā nega itadu, ²⁸ bare ovoirote'e zamagano. Ani'e hosi'a hutube'ete'e kiuga zamaḡano ehoradu, peroveta vazegā, Isaia bukaḡa me'ode radiunu. ²⁹ E'e zamaḡano Vine Zaḡoḡani'a Firifo niro, raena'a, "Kiu 'omo u'a onamadu, e'e teite ḡiriu onamo'il"

³⁰ E'ano'o Firifo'a kiu u'a dure onamirotene, e'e vazegāni'a Isaia bukaḡa me'ode'enoga igiro. E'ano'o Firifo'a ḡadinena'a, "Ḡa'a me'ode'ete'e ḡoe'a huga'e, edeḡa hehe?" ³¹ Ane'a naenaenina'a, "E hubehune mene idaḡa. Vaze 'ahogani'a ihohine ederi'uma." 'Ouge radu Firifo uminiro, ane teite kiu ranao ehoroga.

³² Ane'a buka zaḡoḡa me'odirota'a'e 'ahi'e'e:
"Ani'e matihi radu tutune oname'ete'e
mamoeḡa teige,
zu mamoe iguḡa vari'e'ete'e
vazegā 'evorao

sifu radiu'ete'e mamoeḡa
ubuga teige, mene ḡoeriro.

³³ Ani'e niḡa mae ovoe'ena'a,
ḡuriro ḡoe'a hina kotaniro.
Iniu'a ane mariga hariḡa
rae fureni'uma?

Rae furenoga'e mene idaḡa,
mazaḡa ḡaboneḡa raha 'adaono'o
mae vaḡiniro 'ahine." (Isaia 53:7-8)

³⁴ Etiopia vazegāni'a Firifo ḡadinena'a, "E ḡadimu'ohē. Peroveta vazegā'e ane'a bare, ane hari ra'e ga, vase 'ahoga hariḡa?" ³⁵ E'ano'o Firifo ani, buka zaḡoḡa ḡoe'a, e'eano'o ḡadaheni'ena'a, Iesu hari manoga ane veize rae fureniro.

³⁶ Ze ibio oname'egano, vu horoniro. Ebu Etiopia vazegāni'a raena'a, "Ḡiano'i! Vu 'ahi'e'e. E bapatzohine idaḡa hehe?" [³⁷ Ane'a naenaenina'a, "Ḡae'a zamaḡo nidu'a hina Badi'a mazao fiine idaḡa." Ebu Etiopia vazegāni'a raena'a, "E, Iesu Keriso'e Badi'a Ubuga rae, mae ḡihine'ohē."]

³⁸ Ebu ane'a raena'a, "Tena kiu tuo'i!" reiro. Ebu anianine kiuono'o buanadu, vu zamaḡano ovoe edaro, ebu Firifo'a bapatzoniro. ³⁹ Zeḡe'a vuono'o gaba tirirotene, Zuhi'a Boro Vine Zaḡoḡani'a Firifo zogone mae vaḡiniro. E'ano'o Etiopia vazegā'e Firifo mene bare horoniro, rehano ani matu'uḡeta bare onamiro.

⁴⁰ U Firifo ani Azoto neḡano feuriro, ebu ani e'e haba'ano oname'ena'a, neḡaneḡa nidu'ao hari manoga haramido, onamo Kaisarea neḡano feuriro.

9

Saulo'a zamaḡa ḡihuniro

¹ Saulo ani 'ize Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zimi hunihi rae radiunu. Ebu dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa vaḡe onamadu, ² uminiro, raena'a, "Damaseko

neġano Iuda azaġa kuru neġa nidu'a veize so'a miriho'! A'e Damaseko neġano iniu iniu Keriso Ibio oname'ete'e azaġa horozine, ohoze zu roġae, oboze teadu Ierusalemna neġa tutuze onaoga veize.”³ Ani Damaseko ibiġano ne hanitirotene, adureono'o agaġani'a ani rana tabara agara' ovauro.⁴ Ebu Saulo ani rahaog higau bauradu, ago 'ahoga igiro, raena'a, “Saulo, Saulo! Ġa nougadu eġe sausaue ruhe'ohe?”⁵ Saulo'a ġadine'ena'a, “Zuhi'a Boro, ġa iniu?” Ane'a naenaenina'a, “E'e Iesu, ġae'a sausaue ruhe'ete'e vazeġa.”⁶ Ġa iġuno'i, ebu Damaseko neġa onamo'! Ġae'a haġai'uma gauga e'eabu'u ġe'uma.”

⁷ Saulo teite onamirote'e azaġa'e edau radiu'ena'a mene ġoeriro, mazaġa ze ago igiro rehano, vazeġa mene horoniro.⁸ Saulo'e rahaono'o iġunadu ubumaġa ra'anitrotemo, ġau 'ahoga mene horoniro. E'ano'o ze Saulo 'evo'ano abinadu, Damaseko neġa diuġi' onamiro.⁹ Saulo'e mada uġidu ehamanoga mene idararo, ebu vu ġagoga zu oganoga mene idararo.

¹⁰ Damaseko neġano'e Zuhi'a Boro tahi'a 'ahogani'a radiunu. Niġa'e Anania. Zuhi'a Boro'a iġuna teige ane mazaog fureranadu ġoreniro. “Anania!” Ane'a naenaenina'a, “Zuhi'a Boro, e 'ada.” reiro.¹¹ Zuhi'a Boro'a nina'a, “Iġunadu, ibi duduga ra'ete'e ibiġano onamo'i, ebu vaze niġa Iuda, ane ne onamo'! Ebu Taso vazeġa 'ahoga, niġa Saulo, ani veize e'ea ġadimano'i, mazaġa ani Badi'a mazaog kurau'ohe.”¹² U Saulo ani iġunu'ete'e teige'ete'ea, eġe'a vaze 'ahoga mae fureno hanadu horoniro. Niġa Anania. Ani diugadu, Saulo rana 'evo'a tiro, ane bare ehamanoga veize.”

¹³ Anania'a naenaenina'a, “Zuhi'a Boro! Vaze ġehaġani'a ani hari me'odoga igiro. Zu ane'a Ierusalemna neġano Badi'a mone azaġa sausauidote'e haġaiġa nidu'a igiro.”¹⁴ Ebu Damaseko neġano zuni dibu'o hau'ete'e boroboro'a tuġunadu onaeha, ġae ni rae kurau'ete'e azaġa nidu'a oboze touga veize.”¹⁵ Rehano Zuhi'a Boro'a nina'a, “Onamo'! Vaze 'adi'e gauhe haġaoga veize eġe'a mae tiro, Iuda mene azaġa zu zeġe kini azaġa, zu Isaraela azaġa mazaog eġe ni rae furenoga veize.”¹⁶ Ebu eġe ni u'ano aduga boro hidite'e ihoni'uma.”

¹⁷ E'ano'o Anania ani onamadu Iuda ne diuġiro, ebu 'evo'a Saulo rana teadu, 'ahige reiro, raena'a, “Saulo nego! Zuhi'a Boro Iesu, ġae'a 'adi onae'egano ibio hidirote'e Zuhi'aġa, ane'a tuġuhadu onaeha, ġae bare ehamanoga veize, zu Vine Zaġoġani'a ġae zamaog iriva'oga veize.”¹⁸ Ebu ġozone eġoġa heuġani'a ubumaġa 'uirote'e'a tabara fitire buaro, ebu ani bare ehamaro. 'Ougadu ani iġunadu bapatizo meiro,¹⁹ ebu ogomu nu anadu, ahi'ani'a bare inariro.

Saulo'a Damaseko neġano Keriso harame ġadaheniro

Saulo ani Damaseko neġano mada nu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite radiro.²⁰ Ebu zogone Iuda azaġa kuru neġa neġa onamadu, “Iesu'e Badi'a Ubuga” rae haramiro.²¹ Iuda azaġani'a e'e igirotene, zeġe nidu'a zaguzagaro, ebu raena'a, “Vaze 'adi'e Ierusalemna neġano Iesu ni rae kurau'ete'e azaġa sausauidote'e vazeġa. 'Adaog zuni e'e azaġa oboze teadu, dibu'o hau'ete'e boroboro vaġe tutuze onamoga radu onaeha.”²² Rehano Saulo ani inare hune'ena'a haramo onaminu, ebu Iesu'e hubehune Keriso rae doġo'anitrotene, Iuda azaġa, Damaseko neġano radiu'ete'e'a naenaenouga mene idararo.

²³ Mada ġehaġa hauġirote'e enogano, Iuda azaġa'e Saulo matihi radu neneġanirio,²⁴ rehano Saulo ani ederiro. Iuda azaġa'e ohere zu madai Damaseko ġabi'a ibihetaġano Saulo matihi radu ganato haunu.²⁵ Rehano

ane tahi'a tahi'a'a Saulo ohere zamahanadu, fora'a boro zamaġano ohonadu, ne ġabi'a boha'anono'o mini hina dabane buniro.

Saulo'a Ieruselema neġano haramiro

²⁶ Ebu Saulo ani Ieruselema neġa onamadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite 'auġihi reiro, rehano zeġe nidu'a Saulo rihoniro, mazaġa ze 'ane, ani'e mene Zuhi'a Boro tahi'a, rae zamariro. ²⁷ Rehano Banabasi'a Saulo zamahanadu, apostolo azaġa vaġe tutune onamiro, ebu Saulo'a Damaseko ibiġano Zuhi'a Boro horonirote'e zu, Zuhi'a Boro'a ġorenirote'e zu, Damaseko neġano Iesu niġano inare haramirote'e, me'odo ziniro. ²⁸ E'e enogano, Saulo ani apostolo azaġa teite Ieruselema neġano re'ore'e oname onainu, zu Zuhi'a Boro niġano inare haraminu. ²⁹ Ebu Saulo ani Iuda azaġa, Giriki ġoe'ano ġoere'ete'e teite ta'iro titiro, ebu ze Saulo ma'uma ibiġa vaġiro. ³⁰ Rehano Zuhi'a Boro mone azaġani'a e'e ederirotene, Kaisarea neġa tutune ovoiro, ebu Taso neġano tuġuniro.

³¹ Ebu Iudea haba'a, Galilea haba'a zu Samaria haba'a nidu'a zamaġano ekalesia azaġani'e uniho manoga madu inarinu, zu Zuhi'a Boro gubaninu. Ebu Vine Zaġoġa zuni danaze'ena'a nabudize'a ġeħaru onaminu.

Petero'a Ainea fainiro

³² U Petero ani haba 'ahoga 'ahoga onaminute'ea, ne niġa Lidao Zuhi'a Boro mone azaġa ġiazi' onamiro. ³³ Ebu vaze 'ahoga, niġa Ainea hidiro. Ani'e ahi'a mene haganinu, ebu muri fu'o zu uġidu fare (8) baze da'o radiunu. ³⁴ Ebu Petero'a nina'a, "Ainea, Iesu Keriso'a fai'e'ohe. Iġuno'i, ebu evaneġo hego'i!" Ebu ani zogone iġuniro. ³⁵ Ebu Lida neġa zu Saroni haba'a azaġa nidu'a, ane'a edau ragavoga horonirotene, zamaze ġihunadu Zuhi'a Boro mazao fiuro.

Petero'a Tabita runeono'o ġaboniro

³⁶ U Iopa neġano'e roġae 'ahoga, niġa Tabita'a radiunu. Ani'e Zuhi'a Boro mone roġaeġa 'ahoga. Tabita'e Heberu ġoe'a, u Giriki ġoe'ano'e Doreka*. Ani'e iġaiġa haġai manoga haġaido, zu ġauze o'o'a azaġa danazido. ³⁷ Petero'a Lida neġano radiunute'e zamaġano Tabita ani uġinadu rudaro. E'ano'o ani viro hanadu hitaga neġano bazune tiro.

³⁸ U Lida neġa'e Iopa neġa uhiġano. E'ano'o Zuhi'a boro tahi'a tahi'a'a Petero'e Iopa neġano radiu'ete'e iġirotene, vaze aħeu ane vaġe tuġuziuro. Ebu ze Petero uminiro raena'a, "Ġa emeġe teite ġariħe aro'i!" ³⁹ Ebu Petero ani zeġe teite onamiro. Ebu feurirotene, hitaga neġa tutune itiro. E'ea ġozoba nidu'a Petero edau varahiuro, ebu niau'ena'a dabuaze zu nahune 'ue'ete'e koutiġa ihoniro. A'e Doreka'a ġabogano turino zinirote'e.

⁴⁰ Ebu Petero ani zeġe nidu'a tuġuze buziuro, ebu obenaġa hina tuġadu, Badi'a mazao kuraro. Ebu rune roġaeġa moneni ġianadu niro, raena'a, "Tabita, iġuno'i!" Ebu ani ubumaġa ra'aro, ebu Petero horonadu, iġune eħoriuro. ⁴¹ Petero'a Tabita 'evo'ano madu mae ġihine ohoniro. Ebu Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaġa zu ġozoba nidu'a huze diuġiro. Ebu Tabita'a ġabodate'e iħoziro.

⁴² E'e hariġa'e Iopa neġa azaġa nidu'a iġiro, ebu vaze ġeħaġani'a Zuhi'a Boro mazao fiuro. ⁴³ Ebu Petero ani Iopa neġano mada nu radiunu. Ani'e vaze 'ahoga, niġa Simona teite radiunu. Ani' gau'e boromakau oġaġa ġuhadu faininu.

* 9:36 E'e ġuga'e "dia".

10

Korunelio'a Petero huniro

1 Vaze 'ahoga niġa Korunelio'a Kaisarea neġano radiunu. Ani'e Itali uti azaġa rae huze'ete'e ibito ziniro.* 2 Ani zu ane neo radiu'ete'e azaġa nidu'a'e Badi'a zamare'ete'e zu gubane'ete'e azaġa. Ani'e Iuda azaġa, tohe'a fereze'ete'e azaġa borofe danazido, ebu iġaigā Badi'a mazao kuraudo. 3 Ġorava 'ahogano mada uġidu (3 koroko) zamaġano, iġunu'ete'e teigiro. E'e zamaġano Badi'a tuġure viga'a, "Korunelio!" rae huniro. 4 Korunelio ani ġiġarone'ena'a, ġiane runiro. Ebu ġadimaro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa nouge'ohe?"

Aneru'a naenaenina'a, "Ġa kuru zu ġahugone'e Badi'a'a horonadu, zamare radiu'ohe. 5 Izidi 'ada vaze nu Iopa neġano tuġuzo'i, vaze 'ahoga niġa Simona zamahanoga veize. Niġa 'ahoga'e Petero rae hune'ohe. 6 Ani'e vaze 'ahoga, niġa Simona, e'e neo radiu'ohe. Simona'e boromakau ogaġa ġuhadu faine'ete'e vazega. Ani ne'e davara genaġano."

7 Ani ġorenirote'e aneruġa 'ai barirotene, Korunelio ani, ane tuġure vazega aheu zu ane uti vazega 'ahoga ane tuġure haġae'ete'e huze onairo. Uti vazega a'a'e Badi'a zamare'ete'e vazega. 8 Korunelio ani, ane mazao furerarote'e nidu'a ihoziro, ebu Iopa neġano tuġuziro.

Petero'a Korunelio ne onamiro

9 Ze oname iraradu madai mone reirotene, Korunelio'a tuġuzirote'e azaġa'e Iopa neġa hanitiro. E'e zamaġano Petero ani, kuranoga rae ne binuġa sebaġa itiro.† 10 Ebu kurau'enogano vininiro 'ahine, ogatithi reiro. Ebu vaze'a ogomu 'ize ruhine'ete'e zamaġano, Petero ani iġunu'ete'e teigiro. 11 E'e zamaġano adure'a bohatanoga horoniro, ebu dabua rafaġa boro baġaġa heuġani'e ariga ġazaġano obonadu raha none ovoe dabane'enoga horoniro. 12 E'e ragano'e odaġa ġazaġa maniġa nunu nidu'a, dare'ete'e avazo heuġa nunu, zu adure niniġa nunu ġehaġa horoniro. 13 Ebu ago 'ahoga igiro, raena'a, "Petero, iġuno'i! E'e manadu ano'i!" 14 Rehano Petero'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, a mene hune zu idaġa. E'e Iuda azaġa goro ġoe'a zamaġano mene deheġa ga sau'a rae hune'ete'e bonariġa'e mene au onaido." 15 Bare hena ago igiro, raena'a, "Badi'a'a dehenate'e bonariġa'e mene deheġa rae ago ro'i!" 16 E'e haġaiġani'e ġae uġidu fureraro. E'e ġarugano dabua rafaġa'e zogone adure ġoha bare itiro.

17 Petero'a horonirote'e huga'e nagini rae zamare 'ada'adinute'e zamaġano, Korunelio'a tuġuzirote'e azaġani'e Simona ne vaġe'ena'a, ibi-hetaġano edaro. 18 Ze huau ġadimu'ena'a, "Vaze niġa Simona, niġa 'ahoga Petero rae hune'ete'e, ani 'ahama radiu'e hehe?" 19 Petero ani, horonirote'e huga'e nagini rae 'ize zamare radiu'enogano, Vine Zaġoġani'a Petero niro, raena'a, "Ġiano'i, Simona! Vaze uġidu'a ġa vaġe'ohe. 20 Iġunadu ne zamaġa diuġi' ovoro'i! Ago zamare 'ada'ado'i, rehano zeġe teite onamo'i, mazaġa eġe'a tuġuzeha."

21 Petero ani ovoadu, vaze uġidu ziro, raena'a, "Zae'a vaġe'ete'e vazega'e eġe. Za nouġadu onaeha?" 22 Zeġe'a naenaenina'a, "Eme'e vaze 'ahoga, niġa Korunelio, ane'a tuġufadu onaeha. Ani'e Itali uti azaġa ibito zini'ete'e

* **10:1** Ani uti azaġa maġa tiba (100) ibito ziniro. † **10:9** Zeġe ne'e binu'e funu o'o'a, rehano raha hina sebaġa haġaido.

vazeġa. Ani vaze duduġa zu Badi'a gubane'ete'e vazeġa. Iuda azaġa nidu'a ani nigune'ohe. Ebu tuġure viga zaġogani'a Korunelio niro, raena'a, 'Vaze 'ahoga niġa Petero, ani ġae ne zamahu aro'i, ane'a nouge reite'e igifine.' " ²³ E'ano'o Petero ani vaze uġidu ne zamaġano mae zouzadu, e'ea baziro.

Irarirotene, Petero'e zeġe teite iġuniro. Ebu Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaġa nu zuni Iopa neġanono'o ane teite onamiro. ²⁴ Ebu oname ohereranadu, bare irarirotene, ġorava moneo Kaisarea neġano feuriro. U Korunelio ani, nabuga zu ane vaze manoga manoga huze nu'ozadu, guhiu radiunu. ²⁵ Petero'a Korunelio neo diuġirotene, Korunelio ani Petero teite hidadu, Petero odaġa babaġano ġuġure'ena'a matu'o haro. ²⁶ Rehano Petero'e "Korunelio, iġuno'i!" raena'a, ani mae ġihiniro, ebu raena'a, "Eġe zu vaze taugi."

²⁷ Petero ani Korunelio teite ġoere'ena'a ne zamaġa diuġi, ebu vaze ġehaġani'a nu'oranoga horoziro. ²⁸ Ebu Petero'a ziro, raena'a, "Za Iuda azaġa goro edeġa. Eme'e Iuda mene azaġa teite mene unihe'ohe. Rehano Badi'a'a ihina'a, 'Vaze 'ahoga hune'ena'a, mene deheġa ga sau'a rae mene re'uma.' ²⁹ E'ano'o ġae'a ġoere tuġuratene, mene hezaha rehano, onaeha. E'ano'o e ġadimu'ohe. Nouga 'ahine huheha?"

³⁰ Korunelio'a naenaenina'a, "Mada ġazaġa modate'ea, ġorava mone mada uġidu zamaġano (3 koroko) e'e nehe zamaġano kuraunu. E'e zamaġano vaze 'ahogani'a eġe zamao tabara edaro. Ani dabua'e vazavaza-hoga. ³¹ Ebu ane'a raena'a, 'Badi'a'e ġae kuru iginu zu ġahugoneġo horoninu. ³² 'Ougadu vaze nu Iopa neġano tuġuzo'i, ebu vaze 'ahoga, niġa Simona zamahano'i! Niġa 'ahoga'e Petero. Ani'e vaze 'ahoga, niġa Simona, ane neo radiu'ohe. Simona'e boromakau ogaġa ġuhadu faine'ete'e vazeġa. Ani ne'e davara genaġano.' ³³ E'ano'o e ġarihe fase ġae veize ġoere tuġureha, ebu ġae'a onaata'a'e manoga taugi. E'ano'o emeġe nidu'a izidi Badi'a'a zama 'adao nu'oraneha, Zuhi'a Boro'a ġanirote'e ġoe'a nidu'a egoga veize."

Iuda mene azaġa Badi'a hari manoga igiro

³⁴ Ebu Petero ani ġoere ġadaheni, raena'a, "E izidi hubehune edereha. Badi'a'e Iuda azaġa da'o mene mae ġihize'e rehano, vaze nidu'a hune mae ġihize'ohe. ³⁵ Haba'a haba'a nidu'a zamaġano Badi'a gubane'ete'e zu haġai duduġa haġae'ete'e azaġa'e Badi'a'a mae ġihize'ohe. ³⁶ Zae edeġa, Badi'a'a Isaraela azaġa mazao hari manoga tuġurirota'a'e. A'e Iesu Kerisono'o zama roġeġa me'uma hariga. Ani'e vaze nidu'a Zuhi'a Boro. ³⁷ Za edeġa, ibite Ioane Babatiso'a haramena'a, 'Babatiso mo'i!' reiro, zu e'e enogano Galilea haba'anonono'o onamo Iudea haba'a nidu'a zamaġano, nagini'a furerarota'a'e. ³⁸ Ebu Badi'a'a Iesu, Nazareta neġa vazeġa, Vine Zaġoga zu gigi'a haro. Ebu ani ragave'ena'a, gau manoga haġao zinido, zu vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa nidu'a faizido, mazaġa Badi'a'e ane teite radiunu.

³⁹ Iesu'a 'ouge Iudea haba'a nidu'a zamaġano, zu Ierusalem neġano haġaidote'e haġaiġa nidu'a, eme horoniro. Ebu ani'e satauroneadu mau runiro. ⁴⁰ Rehano ani'e Badi'a'a mada uġidu zamaġano bare ġaboniro. Ebu vaze'a Iesu horonoga veize, Badi'a'a zeġe mazao fureno ziniro. ⁴¹ Vaze nidu'a'e mene horoniro rehano, a'e emeġe zu Badi'a'a ohotirote'e azaġani'a da'o. Ebu ane'a runeono'o bare ġabode iġunirote'e enogano eme'e ane teite ogau tiburaro. ⁴² Ebu Iesu'a tuġufiro, vazevaze mazao haramoga. 'Iesu'e, ġabone zu rune azaġa kotazoga veize Badi'a'a

ohonirote'e rae fureno'i' reiro. ⁴³ Ebu peroveta azağa nidu'a'a hariğa 'ahige rae furene'ohē. Iesu Keriso mazao fiine, e'e azağa nidu'a Iesu niono'o Badi'a'a zeğē sau'a aġutu modi'uma."

Badi'a'a Iuda mene azağa Vine Zağoğa ziniro

⁴⁴ Petero'a 'ize ġoere e'e harame radiunute'ea, ġoere igi radiunute'e azağa nidu'a mazao Vine Zağoğani'a ovairo. ⁴⁵ U e'e zamağano Iuda azağa, Iesu mazao fie'ete'e'a Petero teite onaadu ehore radiunu. Ze'e ahiri rana iğuri hağairote'e azağa. Zeğē'a, Iuda mene azağa mazao zuni Badi'a'a Vine Zağoğa ovoe be'unadu, iriva'ozoga horonirotene, zaguzagaro, ⁴⁶ mazağa Iuda mene azağani'a ġoere 'ahoga 'ahoga hina ġoere'enoga zu Badi'a'a nigune'enoga iğiro 'ahine.‡

E'e horonirotene, Petero'a raena'a, ⁴⁷ "Badi'a'a zeğē mazao zuni Vine Zağoğa tuğuneha, emeğē mazao tuğunirote'e teige. E'ano'o eğē'a zamare'etene, 'adi duğuru'e iğū'a o'o'a rehano bapatizo mouga idağa." ⁴⁸ E'ano'o Petero'a Korunelio duğuru ziro, raena'a, "Iesu Keriso niğano bapatizo mo'i!" Ebu e'e enogano zeğē'a Petero uminiro, zeğē teite mada nu radoga veize.

11

Petero'a Ierusalemā ekalesia azağa mazao Badi'a'a Iuda mene azağa veize nagini hağairote'e rae fureniro

¹ Iudea haba'a nidu'a zamağano, apostolo azağa zu Zuhi'a Boro mone azağani'a, Iuda mene azağa zuni Badi'a ġoere mae ġihinirote'e iğiro. ² E'ano'o Petero'a Ierusalemā neğa itirotene, ahirize iğurizeta azağa Iesu mazao fie'ete'e'a Petero roniro, ³ raena'a, "Ġa'e Iuda mene azağa ne onamadu, zeğē teite ogau tiburaro. Ze'e ahirize rana iğuri o'o'a azağa."

⁴ Ebu Petero ani nagini'a furerarote'e nidu'a doğ'ani rae fureno ziniro, raena'a, ⁵ "E'e lopa neğano radadu, kurau'egano, iğunu'ete'e teigiuro, ebu dabua rafağa boro heuğa ariğa ġazağano obonadu adureono'o ovoe dabaniro, ebu eğē uhiğano re' ovairote'e horoniro. ⁶ Eğē'a faine ġianirotene, rahao odağa ġazağa maniğa nunu, aġire maniğa, dare'ete'e avazoga heuğa zu adure niğiğa nunu ġehağa horoniro. A'e emeğē, Iuda azağani'a mene au'ete'e bonariğa.

⁷ Ebu ago 'ahoga iğiro, raena'a, 'Petero, iğuno'i! Manadu ano'i!' ⁸ Ebu eğē'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, a mene hune zu idağa! E'e Iuda azağa goro ġoe'a zamağano mene deheğa ga sau'a ra'e hune'ete'e bonariğa eğē hebeo mene au onaido.' ⁹ Rehano ago 'ahogani'a adureono'o bare naenaehiro, raena'a, 'Badi'a'a dehenate'e bonariğa'e ufire rae ago ro'i!' ¹⁰ E'e hağaiğani'e ġae uğidu fureraro. E'e ġarugano bone dabua rafağa zu e'e rana tirote'e ġauğa nidu'a adure ġoha bare mae itiro.

¹¹ 'Ougirote'e zamağano Kaisarea neğanono'o tuğuzirote'e vazēğa uğidu'a eğē'a radirote'e neğano feuri' onairo. ¹² Ebu Vine Zağoğani'a ihina'a, 'Zeğē teite onamo'i! Ze'e Iuda mene azağa rehano, ago zamare 'ada'ado'i!' Ebu Zuhi'a Boro mone azağa fu'o zu tiba fare (6) 'ada'a ġatihena'a, Kaisarea neğa ovoiro. Ebu eme'e eğē veize ġoere tuğurirote'e vazēğa neo feuradu diuğiro. ¹³ Ebu e'e vazēğani'a ane neo tuğure viğa'a nounge nounge furerarote'e hariğa rae furenofiro. Aneru'a 'ahige rae niro,

‡ 10:46 Iuda azağa ze 'ane ahiri rana iğuri o'o'a azağa'e Badi'a'a mene mae ġihizi'uma rae zamariro. Iuda azağa'e ahirize rana iğurizeta, u Iuda mene azağa'e iğurize o'o'a.

raena'a, 'Iopa neġano vaze nu tuġuzo'i, ebu vaze 'ahoga niġa Simona zamahano'i! Niġa 'ahoga'e Petero. ¹⁴ Ani'e hari 'ahoga rae fureno zini'uma, ebu ġae zu ġae neo radiu'ete'e azaġa nidu'a'e e'e egadu ġabone hidi'uma.'

¹⁵ Ebu eġe'a ġoere ġadahirotene, Vine Zaġoġani'a zeġe vaġe ovairo, ibite emeġe vaġe ovairote'e teiġe. ¹⁶ E'e horonirotene, e Iesu'a ifirote'e ġoe'a zamariro, raena'a, 'Ioane Babatise'e vu hina bapatizoziro, u za'e Vine Zaġoga hina bapatizozu'uma.' ¹⁷ Ebu emeġe'a Zuhi'a Iesu Keriso mazao firote'e madaġano Badi'a'a ġahunone rifirote'e teiġe, Iuda mene azaġa zuni ġahunone ziniro. E'ano'o e'e Badi'a haġai 'uoga mene hune idaġa."

¹⁸ Zeġe'a e'e igirotene, mene bare ġoeriro, rehano Badi'a nigune'ena'a, 'ahige reiro, raena'a, "Tena, Iuda mene azaġa zuni Badi'a'a zamazadu, ġabone tuġutuġu mouga veize zamaze sau'anono'o ġihuziro."

Antioka ekalesia

¹⁹ U Stefanu marote'e madaġanono'o Iesu mazao fie'ete'e azaġa mazao aġire'a fureraro. E'ano'o ze'e Ierusalemene neġanono'o feranadu, Poinikia haba'a, Kupro umuġa, zu Suria haba'ano Antioka neġa onamiro. Ze'e Iuda azaġa mazao da'o hari manoġa haramena'a feraro. ²⁰ Rehano Kupro zu Kurene azaġa nu'a Antioka neġa onamadu, Giriki azaġa mazao zuni Zuhi'a Boro Iesu hariġa haramiro. ²¹ Ebu Badi'a ġigi'ani'a zeġe ranao radiunu 'ahine, vaze ġehaġani'a haramoze mae ġihinadu Iesu mazao fiuro, ebu Zuhi'a Boro mone reiro.

²² E'e hariġa Ierusalemene ekalesia azaġani'a igiro. Ebu vaze 'ahoga niġa Banabasi tuġune onamiro, Antioka neġa. ²³ Ani Antioka neġano feurirote, Badi'a'a ġahunone manoġa zenate'e horonadu, matu'e rudaro. Ebu zeġe nidu'a inaraziro, raena'a, "Zamaze nidu'a hanadu Zuhi'a Boro mazao fie ġigaru rado'i!" ²⁴ Mazaġa Banabasi'e vaze manoġa zu Vine Zaġoġani'a ane mazao iri'aviro, zu Zuhi'a Boro mazao hubehune fie'ete'e vazegħa. 'Ougadu vaze ġehaġa baġaġani'a Zuhi'a Boro moneo reiro.

²⁵ E'ebu'u Banabasi ani, Saulo vaġoga radu Taso neġa onamiro. ²⁶ Ebu Saulo horonirotene, zamahanadu Antioka neġa bare onamiro. Ebu ze'e muri tiba e'e ekalesiaġa azaġa teite nu'oranadu, vaze ġehaġa baġaġa ihozido. Ebu Antioka neġanobu'u, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e, "Kristeni" rae huze ġadaheziro.

²⁷ 'Ouginute'e zamaġano, peroveta azaġa nu'a Ierusalemene neġanono'o Antioka neġa ovairo. ²⁸ E'e zamaġano vaze 'ahoga niġa Agabo'a, nu'onu'o zamaġano iġuniro. Ebu Vine Zaġoġani'a ibito hanadu 'ahige rae fureniro, raena'a, "Haba nidu'a zamaġano zahara boro'a fureraro'uma." Ebu zahara boro'e, Klaudio'a Roma zuhi'aġa reirote'e madaġano fureraro. ²⁹ E'ano'o Antioka neġano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a, ane ane inarao moni nu'onadu, Iudea haba'ano Zuhi'a Boro mone azaġa veize tuġuri'uma reiro. ³⁰ Ze nu'one haugirotene, Banabasi zu Saulo 'evoreo ri'inadu, Ierusalemene ekalesia boroboro veize odohe itiro.

12

Iakobo'e runediro, u Petero'e ġu'ano ohoniro

¹ 'Ouge haġairrote'e zamaġano, kini Heroda Agripa'a* tuġuzadu, Ierusalemene ekalesia azaġa nu'ausauzoga rae oboze tiro. ² Ebu ane'a

* **12:1** Heroda Agripa-e Heroda I ga 'Herod the great' rae hune'ete'e, ane aġi. Heroda I-e Mataio 2:1 zamaġano.

tuğuzadu, Ioane negoğa, niğa Iakobo, diribi hina mau runiro. ³ 'Ougirote'e moneo Iuda azağani'a matu'oga horonirotene, Petero zuni obone tiro. 'Adi'e Mene Mini'ete'e 'Uvahuga Au'ete'e Muiga madağano 'ougiro. ⁴ Petero obone teadu ġu'ano ohoniro, ebu uti azağa 'evorao tiro. Uti azağa, Petero gadinirote'e nidu'a'e gaubanana fu'ozu tiba fare (16), ebu vaze ġazağa ġazağani'a mada 'aune 'aune gadine gaudio. Heroda ani ura'e, Iğine Mode'ete'e Muiga ġaruganobu'u mae bunadu, hunio kotani'uma reiro.

⁵ E'ano'o Petero'e ġu'ano ohone modiro. U ekalesia azağani'e ane veize Badi'a mazaonare kuraunu.

Aneru'a Petero ġu'a neğanono'o mae buniro

⁶ Irarine, Heroda'a Petero kotani'uma reirote'e ohe'ano, Petero'e auri adiriğa aheu hina batunadu uti azağa aheu bo'ağano baze radiunu, ebu uti azağa aheu 'ahoga'e ġu'a neğa ibihetağano edau radiro. ⁷ E'e zamağano Zuhi'a Boro tuğure viga'a tabara fureraro, ebu ġu'a neğa zamağa'e agararo. Aneru ani, Petero rebeğa moneo fa'ofa'onadu evaniro, ebu raena'a, "Garihe iğuno'!" 'Ouge reirotene, auri adiriğani'a 'evo'anono'o butau buaro. ⁸ Ebu tuğure viga'a nina'a, "Kiba'iğozu rinedo'i, ebu tamakağozu hağao'!" Ebu ani 'ougiro. Aneru'a bare nina'a, "Ogoto dabuağa vidanadu, ege hegote aro'!"

⁹ Petero ani, tuğure viga hegote buaro, rehano e'e zamağano tuğure viga'a hağairota'a'e, mene huga rae zamarinu. Ani 'ane iğunu'ete'e teige'ohe rae zamarinu. ¹⁰ Ze'e, uti azağani'a ġiane edau'ete'e haba'a aheu vitiniro, ebu enona auri ibihetağano feuri'oni onairotene, e'e ibihetağa zuni ane'a bohataro. Ebu e'eano'o buau onamiro. Ebu ibio mene fağa oname'enogano, tuğure viga'a tabara muhiniro.

¹¹ E'eabu'u Petero ani, zamağa bohataro, ebu raena'a, "E izidi edereha. 'Adi'e huga. Zuhi'a Boro'a tuğure viga tuğuneha, ebu Heroda 'evoraono'o zu Iuda azağani'a togahirote'e hağaiga sau'anono'o mae vağiheha."

¹² E'uge ederirotene, Petero ani Ioane vi'a, niğa Maria ne onamiro. Ioane niğa 'ahoga'e Mareko. Vaze ġehağa'e ane neo nu'oranadu kurau radiunu. ¹³ Petero'a enone ibihetağano toketokerirotene, tuğure rogağa, niğa Roda'a ġianoga rae onamiro. ¹⁴ Ani Petero ago iraga igirotene, matu'e rudanadu, ibiheta'e vava'oga mene zamariro, rehano ne bare dure diuğiro, ebu ziro, raena'a, "Petero'a ibihetao edau'ohe." ¹⁵ Rehano zeğezu nina'a, "Ġa baborana gaogi." "A hube rehi!" rae te'ote'arotene, zeğezu raena'a, "A'e Petero ane tuğure viga'a gaogi." reiro.

¹⁶ Rehano Petero ani, bare bare toketokeriro. Ebu zeğezu iğunadu, ibiheta vava'irotene, Petero horoniro, ebu zaguzagau rudaro. ¹⁷ Petero ani, 'evore hina garare'ena'a, "Ago harao'!" reiro, ebu Zuhi'a Boro'a nouge nouge ġu'a neğanono'o mae bunirote'e me'odo ziniro. Ebu ziro, raena'a, "Nagini'a fureranata'a'e, Iakobo zu Zuhi'a Boro mone azağa ihozo'!" Ebu ani'e haba 'ahoga onamiro.

¹⁸ Irarirotene, ġu'a neğa gadine'ete'e azağani'a "Petero'e nougeha?" rae harae iğuniro. ¹⁹ Heroda Agripa ani, uti azağa tuğuzadu Petero faifaine vağiro. Ebu mene horonirotene, Petero gadinirote'e azağa ġadiğadiziro. Ebu gadi azağa'e zimi ruzoga veize tuğuziro. Ebu Heroda ani, Iudea haba'anono'o iğunadu, Kaisarea neğa ovoiro, ebu e'ea mada nu radiro.

Heroda Agripa'a rudaro

²⁰ Heroda Agripa'e Turo zu Sidono neġa azaġa mazao maġune radiu onainu. Rehano Turo zu Sidono neġa azaġa'e tiburanadu, Heroda ġiani' onamiro. Ze'e Heroda tuġure vazega boro, niġa Balasto teite vazetadu, Heroda teite uniho manoga mouga rae umidiro, mazaġa ze'e Heroda'a ġiane'ete'e haba'anono'o ogomuze iġaigā meido 'ahine. ²¹ Heroda ġiani'uma madaġa meirotene, ani kini dabuaġa haġaadu kini ehoru haba'ano ehoriro. Ebu hunio nu'orarote'e azaġa mazao haramiro. ²² E'e iġirotene, e'e azaġani'a ġihau baġaġa ġoeriro, raena'a, "'Adi'e badi'a'a ġoere'ohe, mene vaze'a." ²³ 'Ougirotene, Zuhi'a Boro tuġure viga'a zogone Heroda runediro, mazaġa ani'e vazevaze'a ane nigunirotene, ani ane'a bare niguniro, u Badi'a huga'e mene niguniro. Ebu idi'a ahi'a anadu rudaro.

²⁴ U Badi'a ġoere'e bororu onaminu, ebu vaze ġehaġani'a egadu mae ġihiniro.

²⁵ Banabasi zu Saulo'e ekalesia azaġa moni zini' onamirote'e gaūġa haūġirotene, Ierusalemā neġanono'o bariro. Tah'i'a 'ahoga niġa Ioane zu zamahu Antioka neġa ovoiro. Ani niġa 'ahoga'e Mareko.

13

Hari manoga haramē ragavoga veize Banabasi zu Saulo meiro

¹ Antioka ekalesiaġa zamaġano'e peroveta azaġa zu ihore azaġa 'e'e. Nize'e Banabasi, Simeona, niġa 'ahoga'e Niġera, ebu Kurene vazega, niġa Lukio, Manaena, ani'e Kini Heroda Antipasi teite tibano bororarote'e vazega, ebu Saulo. ² Mada 'ahogano ze ogomu moneo zaġozaġe'ena'a Zuhi'a Boro mazao kurau radiunu. E'e zamaġano Vine Zaġoġani'a ziro, raena'a, "E Banabasi zu Saulo'e eġe gau veize meirobobo, eġe veize avo ohozo'!" ³ E'ano'o ze zaġozaġi zu kurarote'e enogano, 'evoreze Banabasi zu Saulo rana teadu kuraro, ebu tuġuze onamiro.

Paulo'a ibite haramē ragavirote'e

Kupro 'umuġano haramiro

⁴ Paulo zu Banabasi ze'e, Vine Zaġoġani'a tuġuze'ena'a, Seleukia toġatoġaġa ovoiro, ebu e'eano'o ġasi hina Kupro 'umuġa ruhau fariro.

⁵ Ebu Salami neġano feurirotene, Iuda azaġa kuru neġa neġa diuġadu Badi'a ġoere haramiro. Ioane, niġa 'ahoga'e Mareko zuni'e ea, zeġe danazoga veize ġatiziro.

⁶ Ze e'e 'umuġa nidu'a ne 'ahoga 'ahoga onamo Pafō neġano feuriro. Ebu Iuda vazega 'ahoga hidiro. Ani'e nabone zu ġuriro peroveta vazega, niġa Bari-Iesu*. ⁷ Ani e'e 'umuġa gavanaġa teite vazetite radiunu. Gavana vazega niġa'e Seregio Paulo. Ani vadiga manoga, faifairu zamare'ete'e vazega. Ani Badi'a ġoere iġihi reiro. E'ano'o vaze tuġunadu, Banabasi zu Saulo ane ne huze onairo.

⁸ Rehano nabone vazega e'e, niġa 'ahoga'e Eluma. A'e Giriki ġoe'a. Ġoere e'e huga'e nabone. Ane'a zeġe ġoere 'ue'ena'a ta'iro ziniro. Ebu gavana'a Iesu mazao mene floga veize ġunuġununiro. ⁹ U Saulo, niġa 'ahoga'e Paulo, ani Vine Zaġoġani'a iriva'onadu, Eluma ġiane runiro, ebu raena'a, ¹⁰ "Ġa'e Satani ubuga. Haġai duduga nidu'a aġireni'ete'e vazega. Ġuriro zu so'oso'o haġaigani'a ġae zama iri'avonoga. Ebu Zuhi'a Boro ibi duduga ġunuġunune'ete'e haġaigā mene mode'ohe. ¹¹ Ġiano'! Zuhi'a

* **13:6** Bari-Iesu, ġoere e'e huga'e Iesu ubuga.

Boro gigi'a'a gae rana raha. Ga'e ubumaḡo'a kura'uma, ebu mada nu agaḡa horonoga mene idara'uma."

Ebu ḡoze zu uzabo'a ubumaḡa zogone 'uiro, ebu tufatufe'ena'a 'evo'ano abinoga veize vase vaḡiro. ¹² Ebu gavana vazeḡa'e furerarote'e haḡaiḡa horonirotene, Iesu mazao fiiro. Zu Zuhi'a Boro haḡai ederadu, zaguzagaru.

Paulo'a Pisidia haba'ano Antioka neḡano haramiro

¹³ Paulo zu ane teite onamirote'e azaḡa'e Pafu neḡanono'o iḡunadu, Pamufulia haba'ano Perega neḡa ḡasi hina ruhau onamiro. E'eabu'u Ioane ani, Paulo duḡuru muhizadu, Ieruselema neḡa bare onamiro. ¹⁴ Ze'e Perega neḡanono'o onamo, Pisidia haba'ano Antioka neḡano feuriro. Ebu Bana Madaḡa madaḡano, Paulo zu Banabasi'a Iuda azaḡa kuru neḡa diuḡadu ehoriro. ¹⁵ Ebu goro ḡoe'a zu peroveta azaḡa ḡoere me'odirote'e enogano, Iuda azaḡa kuru neḡa ḡiane'ete'e azaḡani'a, Paulo duḡuru veize ḡoere tuḡuriro. "Negofe duḡuru, za emeḡe veize inara ḡoe'a e'e ro'idene, haramine idaḡa hehe?"

¹⁶ Paulo ani iḡunadu 'evo'a mae ḡihiniro, zeḡe'a ḡoe'a ego hanoga veize. Ebu ḡoe'a gaḡaheni-ro, raena'a, "Isaraela azaḡa, zu Iuda mene azaḡa Badi'a gubane'ete'e, ego'i! ¹⁷ Isaraela azaḡa Badi'a'a, aḡife duḡuru meiro, ebu zeḡe'a Izipi haba'ano radiunute'ea, Badi'a'a danaze'ena'a ḡeheararo zu inariro. Ebu Badi'a'a ane gigi'a boro hina Izipi haba'anono'o tutuze buziro. ¹⁸ Ebu muri gae gaḡaḡa gaubanana (40) haba boha'ano onamirote'e zamaḡano, ze'e Badi'a ḡoere mene ego haunu rehano, Badi'a'a mene muhizi-ro. ¹⁹ Kanana haba'ano haba fu'o zu aheu fare (7) azaḡa'e, Badi'a'a zimi hauḡadu, habaze'e Isaraela azaḡa ziniro. ²⁰ Muri maḡa gaḡaḡa zu gae fu'o gaubanana (450) zamaḡano, 'ouge haḡainu.

E'ebu'u Badi'a ani, Isaraela azaḡa bo'aḡanono'o Isaraela azaḡa ibito zini'uma azaḡa tiba tiba ohoze onaminu. 'Ouge haḡae onamo peroveta vazeḡa Samuela'a fureraro. ²¹ E'ebu'u Isaraela azaḡa'e, kini 'ahogani'a ibito zenoga urati-ro. E'ano'o Badi'a'a Saulo ohoni-ro. Ani'e Kisa ubuga, Beniamini iduhu vazega. Ani, muri gae gaḡaḡa gaubanana (40) Isaraela azaḡa ibito zini-ro. ²² Rehano Badi'a ani, Saulo'e kini gaḡanono'o mae vaḡinadu, Davida madu kini iḡu'ano ohoni-ro. Ani'e Badi'a'a raena'a, 'Iese ubuga Davida'e, eḡe zama'a urato hau'ete'e vazeḡa. Ani'e eḡe'a urate'ete'e gaḡa nidu'a haḡai'uma.' reiro.

²³ Badi'a ani, ibite rae tirote'e ibiḡano, Davida mariganono'o vase ḡabozi'uma vazeḡa fureno zini-ro, ebu ani Isaraela azaḡa mazao tuḡuni-ro. Niḡa'e Iesu. ²⁴ Ani 'izema onaogano, Ioane Babatiso'a Isaraela azaḡa nidu'a mazao haramiro, raena'a, "Sau'anono'o ḡihuradu, bapatizo mo'i!" reiro. ²⁵ Ioane'a ane gau haḡe'enogano 'ahige reiro, raena'a, 'Zae'a zamare'etene, e'e iniu? E'e mene Keriso. E'e vazeḡa'e ariga onae'ohe. E'e ane tuḡure vazeḡa radu, tamakaḡa miniḡa fuhi'o hanoga zu mene idaḡa. Ani ni'e eḡe ni vitinoga.' "

²⁶ Ebu hena Paulo'a 'aune ḡoere'ena'a, "Nego nabudi, Aberahamo iduhu mariga azaḡa, ebu Iuda mene azaḡa, Badi'a gubane'ete'e! Emeḡe veize, Badi'a ani, vase ḡabozi'uma ḡoe'a tuḡuri-ro. ²⁷ Ieruselema azaḡa zu zeḡe ibito zini'ete'e azaḡa, ze'e Iesu'e Keriso rae mene zamarinu, zu Bana Madaḡa Madaḡa nidu'a, peroveta azaḡa ḡoere me'odidote'e, e'e huga'e mene ederinu. Rehano zeḡe'a Iesu kotanadu runeo tuḡunirotene, e'e ḡoe'a haḡae huniro. ²⁸ Ze'e Iesu runeo tuḡunite'e mazaḡa mene horoni-ro rehano, satauroneadu rudanoga veize Pirato umini-ro.

29 Ebu buka zaḡoḡano tirote'e ḡoe'a nidu'a ane mazao haḡae haug̃irotene, satauroono'o mae bunadu, idu zamaḡano tiro. 30 Rehano Badi'a'a runeono'o bare ḡaboniro. 31 Ebu Iesu ani ibite Galilea haba'anono'o ane teite Ierusalemā neḡa itirote'e azaḡa mazao mada ḡehaḡa zamaḡano fureraudo. Ebu ze izidi 'ize Isaraela azaḡa mazao e'e hariḡa me'ode furene'ohe.

32 Eme izidi, 'ada hari manōḡa rae furene'ohe: Badi'a'a amahi vouḡafe mazao rae tirote'e ḡoe'a'e, 33 vouḡafe mariga emeḡe mazao ane'a haḡae huneha. E'e haḡaiḡa'e Iesu runeono'o bare ḡaboniro. 'Adi'e Salamo aheuḡa (second) zamaḡano Iesu hariḡa tirote'e'a hudaneha, raena'a, 'Ḡa'e eḡe Ubude. Izidi e'e, ḡa Mogo raha.' (Salamo 2:7)

34 Badi'a'a Iesu runeono'o bare ḡaboniro, zu ahi'a'e mene ruhura'uma reirote'e haḡaiḡa'e buka zaḡoḡano 'ahige touga.

Badi'a'a raena'a,

'E'e, Davida mazao zini'uma rae tirote'e

ḡahugoneḡa manōḡa zae zini'uma.

E'e ḡahugoneḡa'e zaḡoḡa,

zu e'e ḡoe'a'e hudau huni'uma.' (Isaia 55:3)

35 Ebu Salamo 'ahogano zuni 'ahige tiro.

Davida'a Badi'a'nina'a,

'Ḡa'e, ḡae Vaze Zaḡoḡa ahi'ani'a

ruhuranoga veize

iduo mene modi'uma.' (Salamo 16:10)

36 Goere 'adi'e Davida hariḡa mene tiro, mazaḡa Davida ani'e, ane radone madaḡano Badi'a ura gaḡa haḡae haug̃irotene, rudaro. Ebu ane zuni vouḡaḡa idu haba'ano ḡuriro, ebu ahi'a'e ruhurarō. 37 U Badi'a'a runeono'o bare ḡabonirote'e vazega'e 'ahi'a mene ruhurarō.

38 E'ano'o nego nabudi, 'adi edero'! Eme'e, Badi'a'a zae haḡai sau'a aḡutu modi'uma ḡoe'a'e, Iesu'a nagini haḡaofirote'eano'o zae mazao haramē'ohe. 39 Mose goro ḡoe'a haḡae'ete'eano'o, za Badi'a'a za ane ubu-mao duduḡa rouga mene idararo, mazaḡa vaze haḡai'e sau'a da'o 'ahine. Rehano vaze haḡaiḡa sau'a e'e nidu'a'e, iniu'a Iesu mazao fine, Iesu'a nagini haḡaofirote'eano'o Badi'a'a aḡutu modadu, e'e sau'aḡanonō'o mae vaḡizi'uma. 40 E'ano'o peroveta azaḡani'a reirote'e haḡaiḡa zae mazao mene fureranoga veize ḡiano'! 41 'Ahige touga, raena'a,

'Ḡiano'!

Za'e, Badi'a ḡoere he'ehe'ene

ḡoere'ete'e azaḡa,

zaguzagano'i, ebu rudano'!

Mazaḡa e'e, zae radone madaḡano

haḡai 'ahoga furen'i'uma.

Vaze'a, nagini'a furera'uma rae,

zae ihozine zuni,

“'Uguḡa haḡaiḡa'e

mene furera'uma.” radu,

e'e ḡoe'a mene mae ḡihini'uma.” (Habakuku 1:5)

42 Paulo ani Banabasine, Iuda azaḡa kuru neḡanonō'o buau'enogano, e'ea kurarote'e azaḡani'a umiziro, zeḡe moḡa Madaḡa Zaḡoḡano zuni ḡoere e'e 'aune bare haramoga. 43 Vaze 'ai rururu ḡourerotene, Iuda azaḡa, zu Iuda mene azaḡa, Badi'a mone ḡihurirote'e ḡehaḡani'a Paulo zu Banabasi hegotiro, ebu Paulo zu Banabasi'a iraduḡuziro, raena'a, “Badi'a ḡahunoneḡa manōḡa zamaḡano fie gigaru onamo'!”

⁴⁴ Bana Madağa Madağa bare meirotene, ne e'e azağa'e nariga nidu'a Zuhi'a Boro goere egoga veize nu'oraro. ⁴⁵ Rehano Iuda azağani'a, vase gehağani'a nu'orarote'e horonirotene, ze ahiahi meiro, ebu goere sau'a hina, Paulo'a haramirote'e goe'a 'ue'ena'a ta'iro haro.

⁴⁶ Paulo zu Banabasi'e goere figure'ena'a, "Eme, ibite zae Iuda azağa veize Badi'a goere rae fureneha. Rehano izidi za'e Badi'a goere hezaho hanadu, zae'a zae bare gabone tuğutuğu mene me'uma azağa rae raha. E'ano'o eme izidiono'o Iuda mene azağa veize haramame oname'e'uma.

⁴⁷ Mazağa Zuhi'a Boro'a eme 'ahige rae ifiro.

'E, Iuda mene azağa mazao eğe goere rae furenite'e agağa rouga veize ga oho'iro, gae'a haba nidu'a zamağano Zuhi'a Boro'a vase gabozi'uma hariğa ihozoga veize.' (Isaia 49:6)

⁴⁸ Iuda mene azağani'a e'e igirotene, ze'e matu'iro, ebu Zuhi'a Boro goere niguniro. Ebu gabone tuğutuğu mouga veize, Badi'a'a ohotirote'e azağa'e nidu'a ane goere mae gihiniro. ⁴⁹ Ebu Zuhi'a Boro goere'e e'e haba'a nidu'a zamağano gehararo.

⁵⁰ Rehano Iuda azağa'e, Iuda rogae nize boro azağa Badi'a gubane'ete'e zu e'e neğa ibito zini'ete'e azağa tutuzadu, Paulo zu Banabasi sauszoga rae haraharaziro. Ebu e'e haba'anono'o hegoze vağiziro. ⁵¹ E'ano'o ze, e'e moneo goeri'uma heuğa, odaze hu'uruğa fode rurunadu, Ikonio neğa onamiro. ⁵² Ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e matu'e rudaro, zu Vine Zagoğani'a iri'avoziro.

14

Paulo zu Banabasi'a Ikonio neğano haramiro

¹ Paulo ani Banabasine Ikonio neğano onamirotene, iğaiğa hağae'ete'e teige Iuda azağa kuru neğano diuğiro, ebu e'ea faifairu haramadu, Iuda azağa zu Giriki azağa gehağa bagağani'a Iesu mazao fiiro. ² Rehano Iuda azağa, Iesu mazao mene firote'e'a, Iuda mene azağa zama ğunuğununiro. Ebu Paulo duğuru agirezouga veize Iuda mene azağa zama aro. ³ Paulo zu Banabasi'e e'ea fağa hune radadu, Zuhi'a Boro veize inare haramiro. Ebu Zuhi'a Boro'a ğahunofi'uma hariğa'e goe'a huga reifine, Zuhi'a Boro'a apostolo azağa 'evore hina ane tahi gigi'a hağaiğa zu zaguzaga'uma hağaiğa hağao ziniro. ⁴ Rehano e'e neğa azağani'e rovtadu, nu'e Iuda azağa mone reiro, u nu'e apostolo azağa mone reiro.

⁵ Ebu Iuda mene azağa nu zu Iuda azağa nu'a zeğe ne ibito zini'ete'e azağa teite tiburanadu, hadi hina apostolo azağa zimi sauszoga veize, neneğaniro. ⁶ Rehano Paulo zu Banabasi'e e'e hariğa igirotene, e'e neğa modadu Lukaonia haba'a ferau onamiro. Ebu Lusitera zu Derebe neğano zu e'e uhiğa uhiğa haba'ano ⁷ hari manoga haramame onaminu.

Paulo zu Banabasi'a Lusitera neğano odağa sau'a vaseğa fainiro

⁸ U Lusitera neğano odağa sau'a vaseğa 'ahogani'a ehore radiunu. Ani'e 'ouge fureniro, ebu mene hune zu edau onaminu. ⁹ Ani Paulo'a haramirote'e igi radiro. Ebu Paulo'a ğiane runirotene, ani Badi'a mazao fie'e 'ahine, Badi'a'a odağa faini'uma rae zamariro. ¹⁰ Ebu Paulo'a ğihau ğorene'ena'a, "Iğune edano'i!" rae niro. Ebu ani zogone rafate iğunadu edau ragaviro.

11 Ebu vase guḡuvaḡani'a, Paulo'a haḡairote'e haḡaiḡa horonirotene, ze Lukaonia ḡoe'ano huario, raena'a, "Badi'a'a vase radu emeḡe vaḡe ovaeha." 12 Ebu Banabasi'e Dio reiro, u Paulo'e Hereme reiro, mazaḡa Paulo ani iḡaiḡa haramido 'ahine.* 13 Dio dibu'o neḡa'e Lusitera neḡa enogano. E'ea dibu'o hau'ete'e vazeḡani'a, vase guḡuvaḡa teite boromakau nu zu ḡeḡene haḡairote'e kakaḡa Lusitera neḡa ibihetaḡa odohe onairo. Ebu apostolo azaḡa dibu'o zinihi reiro.

14 Rehano Banabasi ani Paulone, ne azaḡani'a nagini haḡaihi ra'ete'e iḡirotene, mene haḡai'uma haḡaiḡa radu zamaze adudanadu, dabuaze zigiḡo. Ebu vase guḡuvaḡa ḡunuḡano dure diuḡe'ena'a, huau ḡoeriro, raena'a,

15 "Nego nabudi, za nougaḡu 'uguḡa haḡaiḡa haḡae'ohe? Emeḡe zuni vase tauḡi, zae teite idaḡa. Eme zae mazaḡo hari manoga haramifine onaeha, zae'a huga o'o'a haḡaiḡa e'e modadu, hubehune radiu'ete'e Badi'aḡa vaḡe onaifine. Ani'e adure, raha zu davara haḡaiḡo, ebu e'ea radiu'ete'e ḡauḡa nidu'a haḡaiḡo. 16 Amahi madaḡano bone, haba'a haba'a azaḡa nidu'a zeḡe zeḡe eḡeḡa haḡaiḡa haḡainutene, Badi'a'a ḡiaze modinu. 17 Rehano vase'a Badi'a zamarifine ane'a haḡai manoga manoga fureninu. Zae veize adureono'o irugu tuḡuninu, ogomu madaḡa madaḡa fureninu, ebu ogomu boro zininu, zu matu'u hina zamaze iri'avoninu."

18 Ze 'ouge reiro rehano, ne e'e azaḡa'e boromakau manadu, ḡahunu zinihi radu te'ote'aro. Rehano ḡonagano e'e haḡaiḡa 'uoga idararo.

19 E'e ḡarugano Iuda azaḡa nu'a Antioka zu Ikonio neḡanonono'o onaadu, e'e neḡa azaḡa zama aro. E'ano'o ze'e Paulo hadi hina maro, ebu ze 'ane ani rudaneha radu, ne enogano ahase buniro. 20 Rehano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a gabaḡeḡene edau'enogano, ani iḡunadu, e'e neḡa bare diuḡiḡo. Irarirotene, Paulo ani Banabasi teite Derebe neḡa onamiro.

Suria haba'a Antioka neḡa bariro

21 Paulo ani Banabasine Derebe neḡano hari manoga haramiro, ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a e'e neḡano ḡehararo. E'e enogano ze Lusitera, Ikonio neḡa zu Pisidia haba'a Antioka neḡa bare onamiro. 22 Ze e'ea Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a inara ziniro, ebu "Iesu mazao fie gigarano'i!" rae inaraziḡo. Ebu 'ahige reiro. "Eme aduga ḡehaḡa hidi'udu'u, Badi'a'a zuhi'afi'ete'e zamaḡa diuḡi'uma." 23 Paulo ani Banabasine, neḡaneḡa ekalesiaḡano Iesu mazao fie'ete'e azaḡa ibito zenoga veize vase nu ohoziro. Ebu ogomu moneo zaḡozaḡe'ena'a zeḡe veize kuraro. Ebu zeḡe'a fie'ete'e Zuhi'aḡa Boro 'evorao tiro. 24 Ebu Pisidia haba'a vitau onamadu Pamufulia haba'a bare onamiro. 25 Ebu Peregā neḡano Badi'a ḡoere haramirotene, Atalia neḡa ovoiro.

26 Ebu Atalia neḡanonono'o ḡasi hina bare ruhau onamo, Suria haba'a Antioka neḡano feuriro.

U zeḡe ragavo, hari manoga haramē'eta'a'e Antioka neḡanonono'o ḡadaheniḡo. Antioka ekalesia azaḡa'e, tuḡuzirote'e zamaḡano, Badi'a ḡahunone manoga'ani'a Paulo zu Banabasi rana rouga radu, Badi'a 'evorao teadu tuḡuziḡo.

Ebu anianine e'e gaḡa haḡa haḡaḡu idizu'u 'ada bare'ete'e. 27 Zeḡe'a Antioka neḡano feurirotene, ekalesia azaḡa nu'oziro. Ebu Badi'a'a zeḡe gauono'o haḡaidote'e nidu'a rae fureniro, ebu Iuda mene azaḡa zuni Iesu

* 14:12 Dio zu Hereme'e Giriḡi azaḡa badi'a. Hereme'e hari odohe dure'ete'e badi'aḡa.

mazao fii'uma ibiḡa Badi'a'a bohanirote'e hariḡa me'odo ziniro. ²⁸ Ebu ze, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite mada ḡehaḡa e'ea radiunu.

15

Ierusalemā neḡano Iuda mene azaḡa Zuhi'a Boro mone ḡihurirote'e ḡo'aziro

¹ E'e zamaḡano, vase nu'a Iuda haba'anono'o Antioka neḡa ovoiro, ebu Iuda mene azaḡa Zuhi'a Boro mone reirote'e ihoziro, raena'a, "Mose'a ibite aḡife ihoze'ena'a, ahiri rana iḡuri haḡao'i reiro. E'ano'o za'e iḡuri mene haḡaine, ḡabone mene hidi'uma." ² Paulo ani Banabasine e'e ḡoe'a iḡirotene, 'uḡuḡa haḡaiḡa mene haḡai'uma radu, zeḡe teite ta'iro titiro. E'ano'o Antioka ekalesia azaḡani'a Paulo zu Banabasi madu, nabudize nu teite Ierusalemā neḡano tuḡuzi'uma reiro, zeḡe'a apostolo azaḡa zu ekalesia vase boroboro teite e'e ḡoe'a ḡo'anoga veize. ³ E'ano'o Antioka ekalesia azaḡani'a Paulo duḡuru Ierusalemā neḡano tuḡuziro. Ebu zeḡe'a Poinikia zu Samaria haba'a vitau onaminutene, nouge nouge Iuda mene azaḡani'a Zuhi'a Boro mone ḡihurirote'e hariḡa neḡaneḡano me'odo ziniro. Ebu Zuhi'a Boro mone azaḡa nidu'a, e'e hariḡa iḡirotene, matu'e rudaro. ⁴ Zeḡe'a Ierusalemā neḡano feurirotene, Ierusalemā ekalesia azaḡa, apostolo azaḡa zu ekalesia vase boroboro'a matu'o ziniro. Ebu Badi'a'a zeḡe gauono'o haḡairote'e ḡauḡa nidu'a, Paulo duḡuru'a me'odo ziniro.

⁵ Rehano Farisea azaḡa, Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaḡa nu'a iḡunadu, 'ahige reiro. "Iuda mene azaḡa zuni ahirize rana Badi'a mone ra'ete'e iḡu'a haḡai'uma, ebu Mose goro ḡoe'ano tirote'e haḡaiḡa zuni haḡai'uma."

⁶ E'ano'o apostolo azaḡa zu ekalesia vase boroboro'a ḡoere fainifine nu'oraro. ⁷ Ze faḡa ḡo'anirote'e enogano, Petero'a iḡunadu ziro, raena'a, "Nego nabudi, zae nidu'a edeḡa, ibite zae bo'aḡanono'o Badi'a'a eḡe tuḡuhiro, Iuda mene azaḡani'a hari manoḡa egadu Zuhi'a Boro mazao fioga veize. ⁸ Badi'a'e vase zama edere'ete'e Badi'aḡa. E'e Badi'aḡani'a Iuda mene azaḡa mazao zuni Vine Zaḡoḡa tuḡuniro, emeḡe mazao tuḡunirote'e teige. Badi'a ani 'ouge'ena'a, Iuda mene azaḡa zuni mae zouzi'uma rae ihofiuro. ⁹ Badi'a ubumao'e Iuda mene azaḡa zu eme'e mene nunu, mazaḡa zeḡe'a Zuhi'a Boro mazao firote'eano'o, zeḡe zama Badi'a'a deheniro. ¹⁰ Zae'a ra'eta'a'e, emeḡe zu vouḡafe'a haḡaḡa mene idararote'e haḡaiḡa. Rehano za nouḡadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a e'e, haḡai aduga zinihi ra'ohe. Za 'ouge'ena'a Badi'a tu'ine nurihi ra'ohe. ¹¹ Mene! Eme 'ahige hubehune zamare'ohe. Zuhi'a Boro Iesu'a ḡahunofi'ete'eano'o eme ḡabofeha. Iuda mene azaḡa zuni Badi'a'a e'e ibiḡano ḡabozeha."

¹² Petero ḡoere iḡirotene, e'ea radirote'e azaḡa nidu'a mene ḡoeriro. Ebu Paulo ani Banabasine, Badi'a'a zeḡe gauono'o Iuda mene azaḡa bo'aḡano ane tahi gigi'a haḡaiḡa zu zaguzaga'uma haḡaiḡa haḡaidote'e fairu me'odo zinirote'e zamaḡano, e'ea radirote'e azaḡani'e abite radiro.

¹³ Zeḡe'a ḡoere hauḡirotene, vase boro 'ahoga, Iakobo'a iḡunadu ḡoeriro, raena'a, "Nego nabudi, eḡe ḡoere ego'i! ¹⁴ Badi'a'a nouge nouge Iuda mene azaḡa zamaradu, Badi'a mone reifine zeḡe bo'aḡanono'o ḡadaheḡano vase nu zamazirote'e hariḡa, Petero'a rae fureneha. ¹⁵ Peroveta azaḡa zuni 'ouge rae tiro, raena'a,

¹⁶ 'Zuhi'a Boro'a 'ahige ra'ohe. E'e enogano, e'e bare onai'uma.

Ebu Davida'a zuhi'azirote'e neġa fahanoga'e,
eġe'a bare ogora'uma.

Ane ġahutu nega'e
bare ogoru ġehani'uma.

Ebu bare izifi'uma.

¹⁷ Haba 'ahoga 'ahoga zamaġano

radiu'ete'e azaġani'a

Zuhi'a Boro vaġifine.

Ebu Iuda mene azaġa bo'aġano

eġe mone ra'ete'e azaġani'a

Zuhi'a Boro vaġifine.

E'e haġaiġa fureni'uma

Zuhi'aġa Boro'a 'ouge ra'ohe.

¹⁸ A'e Zuhi'a Boro'a

amahi rae furenirete'e ġoe'a' (Amosi 9:11-12)

¹⁹ E'ano'o eġe'a zamare'etene, haġai aduga'e, Iuda mene azaġa bo'aġanono'o Badi'a mone ġihure'ete'e azaġa, mene zini'uma, ²⁰ rehano zeġe veize so'ao mirihadu, 'ahige ġoere tuġuri'uma. Ze, ġuriro badi'aġa mazao ti'ete'e ogomuġa'e mene a'uma, ebu vase 'ahoga'e ane teite mene hahurate'e vazega teite ibi mene ve'oni'uma, ebu 'unuġano harine runate'e maniġa zu ru'e mene a'uma. ²¹ Mazaġa Mose goro ġoe'a'e amahiono'o neġaneġano Iuda azaġa kuru neġano Bana Madaġa Madaġano me'ode haramo onaido."

Ierusalemia ekalesia azaġani'a Iuda mene azaġa, Zuhi'a Boro mone ra'ete'e veize so'a tuġuriro

²² E'ano'o apostolo azaġa zu ekalesia vase boroboro'a ekalesia azaġa nidu'a teite ġo'anadu, zeġe vase nu me'uma reiro, Paulo zu Banabasi teite Antioka neġano tuġuzoga veize. Ze vase 'ahoga, niġa Iuda, niġa 'ahoga'e Barasaba, zu vase 'ahoga, niġa Silasi meiro. Anianine'e Zuhi'a Boro mone azaġa ibito zini'ete'e azaġa. ²³ Ze so'ao 'ahige mirihadu tuġuriro, raena'a,

"Eme, zae negoze, apostolo azaġa, ekalesia vase boroboro, zu ekalesia azaġani'a, Iuda mene azaġa Iesu mazao fie'ete'e, Antioka neġano zu Suria zu Kilikia haba'ano radiu'ete'e mazao matu'u ġoe'a' tuġure'ohe.

²⁴ Eme hari 'ahoga igiro. Vaze nu'a emeġe mazaono'o amadu, ġoere nunu hina zamaze mae ġunuġununiro, ebu zamaze'a adudarote'e igiro. Rehano ze'e emeġe'a mene tuġuziro. ²⁵ E'ano'o emeġe nidu'a ġo'ane idanadu, vase nu maha, ebu negofe manoga Banabasi zu Paulo teite zae vaġe tuġuzi'uma ra'ohe. ²⁶ Banabasi zu Paulo'e emeġe Zuhi'a Boro Iesu Keriso veize zeġe ġabone ahetirote'e azaġa. ²⁷ E'ano'o eme Iuda zu Silasi tuġuze'ohe, emeġe'a so'ao mirihate'e ġoe'a, zeġe'a hebe hina zu rae furenoga veize.

²⁸ Vine Zaġogani'a ibitofeadu, emeġe'a ġo'anate'e ġoe'a'e 'ahi'e'e. Eme'e goro haġaiġa nunu haġao'i radu, aduga mene zini'uma. Rehano zae'a haġai'uma haġaiġa'e 'ahi da'o. ²⁹ Ġuriro badi'aġa veize teate'e maniġa mene a'uma, ebu ru zu 'unuġano harine runate'e maniġa mene a'uma, ebu vase 'ahoga'e ane teite mene hahurate'e vazega teite ibi mene ve'oni'uma. Za haġai 'uġuġa mene haġaine, za'e haġai'ize'a manohuda'uma. E'e da'o. Zae nidu'a bazo'il"

³⁰ E'ano'o zeġe ġazaġa'e tuġuzadu, Antioka neġa onamiro, ebu Antioka ekalesia azaġa nidu'a nu'ozadu, so'a ziniro. ³¹ Ebu zeġe'a me'odirotene, ze iraduguzi'ete'e ġoe'a egadu matu'iro. ³² Iuda ani Silasine'e peroveta azaġa.

Ze Zuhi'a Boro mone azağa mazao iradugu goe'a borofe haramadu, inara ziniro. ³³ Ze mada nu e'ea radirote'e enogano, Antioka neğano Zuhi'a Boro mone azağa'e zama roğega veize zege rana kuranadu bare tuğuziro. Ebu ze Ierusalemene neğa bare onamiro, zege tuğuzirote'e azağa vađe. [³⁴ U Silasi'e mene bari'uma radu e'ea radiro.] ³⁵ Paulo zu Banabasi'e Antioka neğano radadu, vaze geħağa teite Zuhi'a Boro goere ihoziro, zu haramo ziniro.

Paulo ani Banabasine rovtiro

³⁶ Mada nu enogano, Paulo'a Banabasi niro, raena'a, "Aro, emeđe'a ibite Zuhi'a Boro goere haramirote'e neğanega nidu'a bare onamihi, ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azağani'a nouge radiu'ete'e ġiazihi." ³⁷ Banabasi ani ura'e tahi'a 'ahoga, niğa Ioane, niğa 'ahoga'e Mareko, ani zuni zamahatihi reiro. ³⁸ Rehano Paulo ani, Mareko zamahanoga'e mene manoga rae zamariro, mazağa Mareko'e ibite Pamufulia haba'anono'o muhize baradu, zege teite mene gaue onamiro. ³⁹ Paulo zu Banabasi'e goereze'a rira' onamirotene, ze rovtadu, avoavo onamiro. Banabasi'e Mareko zamahanadu, Kupro 'umuğa ruhau onamiro. ⁴⁰ U Paulo'e Silasi zamaharo, ebu Zuhi'a Boro mone azağani'a Zuhi'a Boro ġahunone manogani'a zege rana rouga veize, ze ani 'evoreo teadu iğuniro. ⁴¹ Ze'e Suria zu Kilikia haba'a onamadu, e'ea radiu'ete'e ekalesiğa azağa inaraziro.

Paulo'a haba fağano haramo ragavirote'e aheuğa

16

Timoteo'a Paulo ġatine onamiro

¹ E'e enogano Paulo ani, Derebe neğa onamiro, ebu hena Lusitera neğa onamiro. E'ea Zuhi'a Boro tahi'a 'ahoga, niğa Timoteo'a radiunu. Ani vi'a'e Iuda roğaeğa. Zuhi'a Boro mazao fiinu, rehano moga'e Giriki vazega. ² Zuhi'a Boro mone azağa, Lusitera neğa zu Ikonio neğano radiu'ete'e'a, raena'a, "Timoteo'e vaze manoga." reiro. ³ Ebu Paulo ani ura'e, Timoteo'a zege teite onamoga uratiro. Rehano Iuda azağa e'e haba'ano radiu'ete'e, ze edeğa Timoteo moga'e Giriki vazega. E'ano'o Paulo'a Timoteo ahi'a rana iğuri hağairo, hena iğite Iuda azağani'a goeri'uma reiro. ⁴ Ebu ze neğanega ragave oname'ena'a, Ierusalemene neğano apostolo azağa zu vaze boroboro'a goere idanirote'e goe'a ihozido, zege e'e hağaiğano radoga veize. ⁵ E'ano'o ekalesia azağa'e Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e moneo inarido, ebu mada nidu'a Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azağani'a geħaru onaminu.

⁶ Paulo zu ane hegotirote'e azağa, ze Ferigia zu Galatia haba'ano onamiro, mazağa Vine Zağoğani'a Asia haba'ano haramoga garariro. ⁷ Ze Musia haba'a diuğihi ra'ete'ea feurirotene, ze ura Bitunia haba'a onamihi reiro, rehano Iesu Vine Zağoğani'a gararo ziniro. ⁸ E'ano'o ze Musia haba'a zogoradu, Toroa neğa ovoiro. ⁹ E'e ohe'ano Paulo ani iğunaro. Makedonia vazega 'ahogani'a edanadu umine'enogano horoniro, raena'a, "Makedonia haba'a fare onaadu, emeđe danafo'!" ¹⁰ Paulo'a iğuna e'e horonirotene, eme, e'ea hari manoga haramoga veize Badi'a'a tuğufe'ohe rae zamaradu, Makedonia haba'a onamoga veize ġarihe ruhibiro.

Lidia'a Zuhi'a Boro mazao fiuro

¹¹ Eme Toroa neğanono'o ġasi hina, roğorođe Samotarake 'umuğa ruhau onamiro, ebu irarirotene, Neapoli toğatoğağa ruhau onamiro. ¹² E'eano'o

Filipi neġa onamiro. Filipi neġa'e Makedonia haba'a zamaġano ne boro zu Roma azaġa ne. Eme mada nu e'ea radiunu.

¹³ Fura madaġano, eme Filipi neġa ġabi'a enoga buanadu vu onamiro. Eme 'ane, Iuda azaġani'a e'eā nu'oranadu kurau'e gaogi, rae zamariro. Ebu e'ea ehoradu, nu'ora' onairote'e roġaēga roġaēga ġoreziro. ¹⁴ Paulo ġoere abito haunute'e roġaēga 'ahoga'e niġa Lidia. Ani'e Tuatira neġa roġaēga, ebu dabua kanaġa serone'ete'e gauġa boro haġaido, zu Badi'a kurano haudote'e roġaēga. Zuhi'a Boro'a zamaġa bohano haro. E'ano'o ani Paulo ġoere egadu mae ġihiniro. ¹⁵ Ebu Lidia zu ane neo radiu'ete'e azaġa bapatizozirotene, ane'a umifiro, raena'a, "Za, e'e hube hune Zuhi'a Boro mazao fie'ohē rae zamaro'idene, eġe ne onaadu e'ea rado'il!" Ebu ani 'ouge te'ote'anadu, ane ne zamafe onamiro.

Paulo ani Silasi ne Filipi ġu'a neġano ohoziro

¹⁶ Mada 'ahogano eme kuru haba'a oname'enogano, tuġure roġae tahi'aġa hidiro. Ani'e vine sau'ani'a ane zamao radiunu. E'ano'o ani'e zama moneo nagini'a fureratite'e rae furenido. Ani'e 'ouge haġae'ena'a ane boro azaġa veize moni boro haġaido. ¹⁷ Ani'e, Paulo zu emeġe hegote'ena'a, ġihau ġoere iġuniro. "Ahi duġuru'e Niġa Hitaga Hune Badi'aġa tuġure azaġa! Ze'e Badi'a'a nouge nouge za ġabozite'e ibiġa rae fureno zini'ohē." ¹⁸ Ani mada ġehaġa 'ouge da'o haġae onaminutene, Paulo ani e'e egoga fuġoniro. E'ano'o tehadu roġae tahi'aġa zamao radiu'ete'e vineġa sau'a e'e niro. "Iesu Keriso niġano, eġe'a ġa'ohē. Roġae tahi'aġa e'e mazaono'o buano'il!" Ġoere e'e arigano vine sau'ani'a roġae tahi'aġa mazaono'o buaro.

¹⁹ Tuġure roġae tahi'aġa e'e boro azaġa'e ederiro, ani zeġe veize moni mene haġai'uma. E'ano'o ze Paulo zu Silasi oboze teadu, ne hunio ahase onamiro, gavamani azaġani'a kotazoga veize. ²⁰⁻²¹ Ze Roma gavamani azaġa vaġe tutuze onamadu ziro, raena'a, "Adi duġuru'e Iuda azaġa. Ze'e haġai nunu vaze ihozadu, emeġe ne azaġa zama ġunuġunune'ohē. Zeġe'a ihoze'eta'a'e, Roma azaġani'a mae ġihinoga zu haġaoga'e goro."

²² Ebu vaze ġuġuvaġa zuni Paulo zu Silasi aġirezi'ete'e azaġa teite 'auġiro. Ebu gavamani azaġani'a zeġe tahi'a tahi'a tuġuzadu, "Dabuaze zigi vaġinadu somori hina bouzo'il" reiro. ²³ Ze bouze sausauirote'e enogano, ġuano ohoziro, ebu ġu'a neġa gadine'ete'e vazeġa nina'a, "Fairu gadizo'il" reiro. ²⁴ Ġu'a neġa gadine'ete'e vazeġa'e e'e ġoe'a egadu, ġu'a neġa zamaġa huneo ohoziro, ebu ire aduga ho'ogano odaze veonadu 'ufune modiro.

²⁵ Ohere nemanemao Paulo ani Silasine'e kuraunu, zu bada ma'ena'a Badi'a niġuninu, ebu ġu'a azaġa'e abito zininu. ²⁶ E'e zamaġano haba'a tabara ġihau hagariro. E'ano'o ġu'a neġa ohonirote'e haba'a zuni hagariro. Ebu ġu'a neġa ibihetaġa nidu'a tabara bohataro, ebu ġu'a azaġa 'ufuzirote'e auriga nidu'a butau ġouriro. ²⁷ Ġu'a neġa gadine'ete'e vazeġani'a evatadu, ġu'a neġa ibihetaġa bohatanoga horonirotene, kariġa hizi madu, ane'a bare ġounihi reiro, mazaġa ani 'ane ġu'a azaġa nidu'a feraneha, rae zamariro. ²⁸ Rehano Paulo'a ġihau ġoere iġune'ena'a, "Ago 'ougo'il! Emeġe nidu'a 'ada." reiro.

²⁹ Ġu'a neġa gadine'ete'e vazeġa'e ġurizabu raena'a ihure huġane madu ġu'a neġa dure diuġiro. Ebu rereru'ena'a, Paulo zu Silasi zamao ġuġuriro.

³⁰ Ebu ani ġu'a neġano'o mae buzadu ġadiziro, raena'a, "Vaze boroboro, e nagini haġaine ġabone hidi'uma?"

³¹ Zeḡe'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro Iesu mazao fio'i! 'Ougine, ḡae zu ḡae neo radiu'ete'e azaḡani'e ḡabone hidi'uma." reiro. ³² Ebu ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazega zu neḡano raidiu'ete'e azaḡa nidu'a mazao Zuhi'a Boro ḡoere rae fureno ziniro. ³³ Ebu 'ize ohere rehano, ḡu'a gadine'ete'e vazegani'a anianine tutuze onamadu bouzirote'e iḡu'a vuzu'o ziniro. Ebu ane zu neḡano radiu'ete'e azaḡa nidu'a zogone bapatizo meiro. ³⁴ Ebu ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazegani'a ane ne tutuze onamadu ogomu ziniro. Ani'e neḡa azaḡa nidu'a teite matu'u boro haḡairo, mazaḡa ze'e Badi'a mazao fiuro 'ahine.

³⁵ E'e irarotene, gavamani azaḡani'a zeḡe gau azaḡa tuḡuziuro, ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazega nouga veize, raena'a, "E'e azaḡa tuḡuze buzo'i!" ³⁶ Ebu ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazegani'a Paulo niro. "Gavamani azaḡani'a ḡoere tuḡureha, ze tuḡuze buzoga veize. E'ano'o izidi 'ada zama roḡegano onamo'i!"

³⁷ Rehano Paulo'a gavamani gau azaḡa ziro, raena'a, "Eme'e Roma mone azaḡa. Ze kotao zu mene ohofa rehano, hunio boufadu ḡu'ano ohofeha. Ebu izidi ze, hena, sifu tuḡufe bufihi ra'ohē. Mene 'ougi'uma! Zeḡe hune'a onaadu, tutufe bufi'uma."

³⁸ Gavamani gau azaḡani'a gavamani azaḡa vaḡe onamadu ziro. "Paulo zu Silasi'e Roma mone azaḡa." reirotene, ze rihau rudaro. ³⁹ E'ano'o gavamani azaḡa'e zeḡe vaḡe onamadu umiziro, zeḡe mazaḡo nagini sau'a haḡairote'e rae modoga. Ebu gavamani azaḡani'a zamaze buzadu umiziro. "Filipi neḡa mode iḡuno'i!" ⁴⁰ Ebu anianine ḡu'anono'o buarotene, Lidia ne onamiro. E'ea Zuhi'a Boro mone azaḡa hidadu, inara ḡoe'a ziro, ebu Filipi neḡanono'o iḡuniro.

17

Paulo Tesalonika neḡano

¹ Paulo zu Silasi ze Amafipoli zu Apolonia neḡa vitau onamadu, Tesalonika neḡano feuriro. E'e neḡano'e Iuda azaḡa kuru neḡa 'e'e. ² Paulo ani iḡaiḡa haḡae'ete'e teige, Bana Madaḡa madaḡano Iuda azaḡa kuru neḡa diugadu, buka zaḡoga me'ode'ena'a Iuda azaḡa teite ḡo'aniro. 'Ouge'ena'a Bana Madaḡa madaḡa uḡiduro meiro. ³ Ani'e buka zaḡoḡanono'o ḡoere 'ahoga 'ahoga me'ode'ena'a, Keriso'e zaharani'uma ebu runeono'o bare ḡabodi'uma rae tirote'e, faifairu ihoziro. Ebu 'ahige reiro, "Eḡe'a rae furene'ete'e vazega, niḡa'e Iesu, ane huga'e Keriso." ⁴ Ebu Iuda azaḡa nu'e zamaze'a bohatanadu Paulo ḡoere mae ḡihiniro, ebu Paulo zu Silasi teite 'auḡiro, ebu Giriki azaḡa ḡehaḡa Badi'a gubane'ete'e, zu e'e neḡano nize boro roḡaḡa ḡehaḡa zuni 'auḡiro.

⁵ Rehano Iuda azaḡa nu'e e'e horonirotene, Paulo zu Silasi mazao ahiahi meiro. E'ano'o ḡonore azaḡa maketi haba'ano rau tauḡe'ete'e, mae nu'ozadu, Tesalonika neḡa zamaḡano utitihiradu harae guzuhiro. Ebu Iasoni ne haonadu Paulo zu Silasi vaḡiro, vase ḡuḡuvaḡa mazaḡo mae buzoga veize. ⁶ Ze mene horozirotene, Iasoni zu Zuhi'a Boro mone azaḡa nu ahasise buzadu, kanisoro azaḡa zamao ohoziro, ebu ḡihau ḡoeriro, raena'a, "Paulo zu Silasi'e haba nidu'a zamaḡano vase mae ḡunuḡunuze onaeha. Ebu ze emeḡe ne zuni diuḡeha." ⁷ Ebu Iasoni'a ane neo mae zouziro. Ze'e Roma zuhi'aḡa goro ḡoe'a vari'e'ohē, mazaḡa ze'e kini 'ahoga 'e'e ra'ohē. Niḡa'e Iesu." ⁸ E'ea nu'orarote'e azaḡa zu kanisoro azaḡani'a e'e igirotene, zamaze'a adudu ḡouriro. ⁹ Rehano ze'e Iasoni duḡuru mazaono'o mae buzite'e moniḡa madu, tuḡuze onamiro.

Paulo Berea neĝano

¹⁰ E'e ohe'ano, Zuhi'a Boro mone azaĝani'a Paulo zu Silasi zogone tuĝuzadu Berea neĝa onamiro. Berea neĝano feurirotene, Iuda azaĝa kuru neĝa diuĝiro. ¹¹ Berea azaĝa'e zamaze mene riĝa, Tesalonika azaĝa mene heuĝa. E'ano'o Paulo'a haramete'e'e ĝoe'a faifairu igiro, zu ane haramo ĝoe'a'e huga ga mene radu, mada nidu'a buka zaĝoĝa me'ode udahido. ¹² Ebu Iuda azaĝa ĝehaĝani'a Zuhi'a Boro mazao fiuro, zuni Giriki roĝaĝa zu Giriki ohozeĝa nize boroboro ĝehaĝani'a Zuhi'a Boro mone reiro.

¹³ Rehano Iuda azaĝa Tesalonika neĝano radiu'ete'e'a, Paulo'a Berea neĝano zuni Badi'a ĝoere haramirote'e igirotene, zeĝe zuni Berea neĝa onamadu, Berea azaĝa so'oze tutuzadu, nu'oze harairo. ¹⁴ E'ano'o Zuhi'a Boro mone azaĝa'e Paulo da'o zogone tuĝune davara haba'a onamiro. U Silasi zu Timoteo'e Berea neĝano radiro. ¹⁵ Paulo ĝatinirote'e azaĝa'e Paulo Atena neĝa tutune onamiro. Ebu Paulo'a zeĝe mazao Silasi zu Timoteo veize ĝoere tuĝuriro, raena'a, "Eĝe vaĝe ĝarihe aro'!" reiro. Ebu ze ĝoere odohe, Berea neĝa bare onamiro.

Paulo Atena neĝano

¹⁶ Paulo'a Atena neĝano Silasi zu Timoteo guhize radirote'ea, ĝuriro badi'aĝa ĝehaĝa e'ea horonirotene, zamaĝani'a adudaro. ¹⁷ E'ano'o ani Iuda azaĝa kuru neĝa diugadu, Iuda azaĝa, zu Giriki azaĝa Badi'a gubane'ete'e'e teite, Iesu Keriso ĝo'anido, zuni mada nidu'a ne huni maketi haba'ano iniu iniu'a onairote'e teite ĝo'anido. ¹⁸ Ebu edeĝa azaĝa nu, Epikuro ga Sita rae huze'ete'e'e teite hidadu, ĝoere 'u'ue titiro. Ebu Paulo'a Iesu hariĝa zu Iesu'a rudanadu bare ĝabodirote'e rae furenirotene, vase nu'a 'ahige reiro, raena'a, "Goe'a fu'a vazeĝa 'adi nagini reihi ra'ohe?" Ebu hena, nu'a raena'a, "Badi'a 'ahoga nu rae furene'e gaogi." reiro.

¹⁹ Ebu ze Paulo tutunadu Areopago maĝano kanisoro azaĝa nu'onu'o haba'a onamiro. Ebu zeĝe'a nina'a, "Ĝae'a rae furene'ete'e ihoreĝa iziga 'adi'e nagini, eme ura ederihi ra'ohe, ²⁰ mazaĝa emeĝe teĝao ibite mene hune zu igirote'e hariĝa 'ahoga rae furene'ohe. E'ano'o ani huga'e nagini, eme ura ederihi ra'ohe." ²¹ Mazaĝa Atena azaĝa, zu haba 'ahoga 'ahoga azaĝa e'ea radiu'ete'e haĝai'e 'ahiguĝa. Zeĝe nidu'a, zeĝe radiu tauĝe'ena'a, ihore iziga ĝoeroga zu egoga da'o uratiro.

²² Ebu Paulo'a Areopago kanisoro azaĝa zamao edanadu ĝoeriro, raena'a, "Atena azaĝa, e za horozatene, 'ahige zamareha. Za'e badi'a ĝehaĝa kurano hau'ete'e azaĝa. ²³ Mazaĝa eĝe'a zae neo ragavatene, zae'a kurano hau'ete'e ĝauĝa ĝehaĝa horoneha. E'e zamaĝano dibu'o fataĝano ĝoere 'ahoga mirihoga horoneha, raena'a, "EME AĜU'A BADI'AGA VEIZE". Za aĝu'a badi'aĝa mazao kurau'ohe. E'ano'o eĝe'a Badi'a a'e iniu rae furenihni ra'ohe.

²⁴ Badi'a ani, haba zu e'e zamaĝano radiu'ete'e ĝauĝa nidu'a haĝairo. Ani'e Zuhi'a Boro, adure zu raha zuhi'ani'ohe. 'Ahine dibu'o neĝa zamaĝano mene radiu'ohe. A'e vase'a 'evore hina ogorarote'e neĝa. ²⁵ Ane huga'e ĝabone, ĝabone iriga zu ĝau nidu'a vase nidu'a zini'ete'e Badi'aĝa. E'ano'o ane mazao'e ferene'ete'e ĝauĝa o'o'a. Vaze'a ane veize ĝau 'ahoga mene haĝao ha'uma. ²⁶ Badi'a ani, vase tibuhuga haĝaadu, aniono'o haba 'ahoga 'ahoga azaĝa nidu'a haĝairo, vase'a haba nidu'a zamaĝano radoga veize. Ebu zeĝe'a radi'uma madaĝa rae tiro, zu radi'uma haba'a ĝonaneĝa haĝairo. ²⁷ Badi'a'a 'ougirota'a'e, vase'a Badi'a vaĝoga veize, ebu inare vaĝadu Badi'a hidoga veize. Rehano huga'e ani'e emeĝe nidu'a mazaono'o

mene faġa. ²⁸ Mazaġa eme ane ġabone zamaġano ġabode oname'ohe, ebu hagare'ohe, ebu radiu'ohe. Zae bo'aġano bada garahe'ete'e vazega 'ahogani'a 'ahige trote'e teige, raena'a, "Emeġe zuni ane mariga."

²⁹ Eme Badi'a ene 'ahine, Badi'a huga'e golo (gold) ga siliva (silver) ga hadi hina vase'a zamaradu haġae'ete'e ġauġa teite idaġa rae mene zamari'uma. ³⁰ Ibite bone, vase aġu'a 'ahine, 'uġuġa haġaiga haġaidote'ea, Badi'a ani ġiaze modido. Rehano izidi'e haba nidu'a zamaġano radiu'ete'e azaġa nidu'a ane'a zi'ohe. 'Zamaze ġihuno'i!' ³¹ Mazaġa ani'e haba nidu'a zamaġano radiu'ete'e azaġa ibi dudugano kotazite'e madaġa rae tiro. Ebu kota ibito ha'uma vazega zuni ohoniro. E'e vazega'e ani'a runeono'o bare ġaboniro. 'Ouge'ena'a, Iesu'e hube hune vase nidu'a kotazi'uma rae fureniro."

³² Paulo 'ize ġoere onamihi ra'enogano, Atena azaġani'e, rune vazegani'a bare ġabodirote'e ġoe'a igirotene, vase nu'e Paulo eġofo haro. U vase nu'e 'ahige reiro, raena'a, "E'e hariga'e nougine vesu'u bare igi'uma." ³³ Paulo'e e'e igirotene, ġoe'a nema'o 'uadu, kanisoro azaġa mode iġuniro. ³⁴ Rehano vase nu'e Paulo teite 'auġadu, Zuhi'a Boro mazao fiuro. E'e zamaġano'e, Areopago kanisoro vazega 'ahoga, niġa Dionusio, zu roġae 'ahoga, niġa Damari, ebu vase ġehaġa zuni.

18

Paulo Korinto neġano

¹ E'e enogano, Paulo ani Atena neġa modadu, Korinto neġa onamiro.

² E'ea Iuda vazega 'ahoga, niġa Akula hidiro. Ani'e Ponto haba'a vazega. Itali haba'anono'o inuga Priskila teite Korinto neġa onaadu, mada nu da'o radiro, mazaġa Roma zuhi'aġa, niġa Klaudio'a, "Iuda azaġa'e nidu'a Roma neġanono'o vaġino'i!" rae ziro 'ahine. Ebu Paulo ani, ze ġiazi' onamiro.

³ Paulo zu zeġe moni ġauġa'e tiba: taruha ogone'ete'e faraġa rafaġa 'aune turinido. E'ano'o Paulo'e zeġe teite radadu ġauġido. ⁴ Ebu ani'e Bana Madaġa madaġa nidu'a, Iuda azaġa kuru neġano haramido, ebu Iuda zu Giriki azaġani'a Zuhi'a Boro mazao fioga veize inare ġoerido.

⁵ Silasi zu Timoteo'a Makedonia haba'anono'o onairotene, Paulo ani, mada nidu'a haramo moneo da'o gaue hunido, ebu Iuda azaġa mazao "Iesu'e Keriso." rae doġo'ani furenido. ⁶ Rehano ze Paulo haramo 'ue goerinu, zu ġoere sau'a hina roninutene, ani'e dabuġa zu'izu'inadu ziro, raena'a, "Za ire roġa diuġo'idene, a'e zae sau'a u'ano ro'i! E'e aduġa'e eġe mazao o'o'a. E izidiono'o'e onamadu, Iuda mene azaġa mazao harami'uma."

⁷ Ebu ani, Iuda azaġa kuru neġa modadu, vase niġa Titio Iusito, ani ne onamiro. Ani'e Badi'a kurano haudote'e vazega. Ani ne'e Iuda azaġa kuru neġa genaġano. ⁸ Iuda azaġa kuru neġa ibitohau'ete'e vazega'e niġa Krisipo. Ani zu neġano radiudote'e azaġa nidu'a Zuhi'a Boro mazao fiuro. Korinto neġa azaġa ġehaġa zuni Paulo haramo eġadu, Zuhi'a Boro mazao fiuro ebu bapato meiro.

⁹ Ohere 'ahogano, Zuhi'a Boro'a iġunao Paulo niuro. "Ago rihano'i! Rehano 'ize haramo onamo'i! Hebe'o ago 'ue rado'i! ¹⁰ Mazaġa e'e ġae teite radiu'ohe. Vaze 'ahogani'a zuni sausau'oga veize mene agato ġani'uma, mazaġa ne 'adao'e eġe none re'uma azaġa ġehaġa." ¹¹ E'ano'o Paulo'e Korinto neġano muri tiba zu bato fu'o tiba fare (6) radadu, Badi'a ġoere ihozido.

¹² Vaze 'ahoga, niġa Galio, ani'a Akaia haba'a gavanaġa reirote'ea, Iuda azaġani'a tiburanadu, Paulo obone tiro, ebu kota haba'a tutune onamiro.

¹³ Ebu raena'a, "Vaze 'adi'e, vazevaze'a Badi'a mazao kuranoga veize, zamaze au'ohe. Badi'a 'ahoga mazao kurau'eta'a'e, Roma azaġa goro."

¹⁴ Ebu Paulo'a ġoerihhi ra'enogano, Galio'a Iuda azaġa ziro, raena'a, "Ego'! Iuda azaġa! Vaze 'ahogani'a goro vari'ifo, ga haġai sau'a boro haġaifone, eġe'a ġoereze ego zinifo. ¹⁵ Rehano za'e Iuda azaġa mone ġoe'a ga niġa ga goroġa nunu moneo ta'irotoite ġo'ano'idene, zae da'o ġo'ane faino'! E'e 'uġuġa kotaġa mene haġai'uma."

¹⁶ Ebu Galio'a kota haba'anono'o tuġuze buziro. ¹⁷ Ebu zeġe nidu'a, Iuda azaġa kuru neġa ibitohau'ete'e vazega, niġa Sositene obone teadu, kota haba'a 'usigano bouniro. U Galio'e ġiane re'ore'iro.

Paulo'a Korinto neġanono'o Antioka neġa bare onamiro

¹⁸ Paulo'a Korinto neġano 'ize mada ġehaġa radirote'e enogano, Zuhi'a Boro mone azaġa muhizadu, Suria haba'a ruhau onamiro. Priskila zu Akula'a ġatine onamiro. Paulo'e 'ize 'izema ruhanogano, Kenekrea toġatoġano iġuġa vari'iro, mazaġa ani ibite Badi'a mazao kuranadu, ġoere rinede tirote'e zamaġano radiunu 'ahine.

¹⁹ Ze Efeso neġano feurirotene, Priskila zu Akula'e e'ea ohoze modiro, u ani'e Iuda azaġa kuru neġa diuġadu, Iuda azaġa teite hari manoga ġo'aniro. ²⁰ Ze'e Paulo'a zeġe teite e'ea faġa radoga uminiro rehano, ani mene mae ġihiniro. ²¹ Rehano ani muhize iġune'ena'a, 'ahige reiro.

"Badi'a'a uratine, zae vaġe bare onai'uma." Ebu ani Efeso neġanono'o ruhau onamiro. ²² Paulo'a Kaisarea neġano feurirotene, Ierusalemna neġa onamadu, ekalesia azaġa teite hido titiro, ebu bare Antioka neġa onamiro.

Paulo'a haba faġano harame ragavirote'e uġiduġa

²³ Paulo ani, mada mene ġehaġa Antioka neġano radirote'e enogano, e'eano'o iġunadu, Galatia zu Ferigia haba'ano neġa 'ahoga 'ahoga onamiro. Ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a nidu'a inaraziro.

²⁴ U Iuda vazega 'ahoga, niġa Apolo, ani Efeso neġa onairo. Ani'e Alesandria neġa vazega. Ani faifairu ġoere'ete'e vazega zu buka zaġoġa zuni faine ederoga. ²⁵ Zu Zuhi'a Boro ibi fairu ederirote'e vazega, ebu zama nidu'a hanadu inare ġoerido zu Iesu hariga hugano da'o ihozido. Rehano Ioane'a bapatzozirote'e da'o edeġa. ²⁶ Apolo ani Iuda azaġa kuru neġano mene rihau'ena'a ġoeriro. Rehano Priskila zu Akula'a ġoe'a iġirotene, neze tutune onamadu, Badi'a ibi huga faifairu ihoniro.

²⁷ Ebu Apolo'a Akaia haba'a onamihi reirote, Zuhi'a Boro mone azaġani'a inara ġoe'a haro. Ebu Akaia haba'ano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a veize so'a mirihe tuġurira, zeġe ani'a onamite'ea mae ġihinoga. Apolo'a e'ea feurirotene, Badi'a'a ġahunone manoga zenadu, Zuhi'a Boro mazao fiidote'e azaġa borofe ihoze danazinu. ²⁸ Mazaġa ani'a buka zaġoġanono'o "Iesu'e Keriso" rae ihoze'ena'a, Iuda azaġa teite hunio ġihau ġo'anadu buziro.

19

Paulo Efeso neġano

¹ Apolo'a Korinto neġano radiunute'e madaġano, Paulo ani maġa haba'a tihihihine onamadu, Efeso neġano feuriro. E'ea Zuhi'a Boro tahi'a nu hidadu, ² ġadiziro, raena'a, "Za, Iesu mazao firote'e zamaġano, Vine Zaġoġani'a zae vaġe ovairo hehe?"

Ze naenaenina'a, "Mene! Eme, Vine Zaḡoḡa ra'ete'e zuni mene igiro." ³ E'ano'o Paulo'a ḡadizena'a, "Za naḡi bapatizo meiro?" reirotene, ze'a naenaenina'a, "Ioane bapatizo meiro." reiro.

⁴ Paulo'a raena'a, "Ioane'a bapatizozirota'a'e, zae'a zamaze ḡihunadu, haḡai sau'a modoga. Ebu ani zina'a, 'Eḡe ḡaruna onaite'e vazeḡa mazao fio'i! A'e Iesu.' rae reiro." ⁵ Ze ḡoere e'e igirotene, Zuhi'a Boro Iesu niḡano bapatizo meiro. ⁶ Ebu Paulo'a 'evo'a zeḡe rana tirotene, Vine Zaḡoḡani'a zeḡe vaḡe ovairo, ebu ze ago 'ahoga 'ahogano ḡoeriro, ebu Badi'a'a ihozirote'e ḡoe'a rae fureniro. ⁷ E'e zamaḡano'e, ohoze gaubanana zu aheu fare (12) heuḡani'a radiro.

⁸ Ebu Paulo ani, Iuda azaḡa kuru neḡa diuḡadu, e'ea bato uḡidu inare haramido. Ebu Badi'a'a zuhi'azite'e ḡoe'a Iuda azaḡa teite ḡihau ḡo'aniro, zeḡe zuni Iesu mazao fioḡa veize. ⁹ Rehano Iuda azaḡa nu'e, teḡa riranadu, Paulo ḡoere hezaho haro, ebu vaze ḡehaḡa ubumao Zuhi'a Boro ibi sausaune ḡoeriro. E'ano'o Paulo'e Iuda azaḡa kuru neḡa mode buanadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zamaze onamiro. Ebu vaze 'ahoga niḡa Turanu, ane'a ihoze'ete'e neḡa onamadu, mada nidu'a e'ea ḡo'ane ihozido. ¹⁰ 'Ouge haḡae onamoo, muri aheu meiro. E'ano'o Iuda azaḡa zu Giriki azaḡa Asia haba'ano radiu'ete'e'a nidu'a, Zuhi'a Boro ḡoere igiro.

Sikeva ubuga duḡuru'a vine sau'a hegone bune nuriro

¹¹ Badi'a ani, Paulo gauono'o giḡi'a haḡaiḡa iḡaiḡa mene horone'ete'e haḡaido. ¹² Vaze nu'e, Paulo'a odohe raudote'e mukoḡa zu vidau gaudote'e dabuaḡa afa'a madu, uḡi azaḡa ranao tidotene, ugize'a manorido, zu vine sau'ani'a buauo.

¹³ U Iuda azaḡa nu haba 'ahoga 'ahogano ragave'ena'a, vaze mazaono'o vine sau'a hegoze buze'ete'e'a, ze Zuhi'a Boro Iesu ni rae nuriro. Ze vine sau'a zinu, raena'a, "Iesu ni, Paulo'a rae haram'e'ete'e, e'e niḡano ḡa'ohē. Vaze mazaono'o buano'!" rae reiro. ¹⁴ Dibu'o hau'ete'e boro 'ahoga, niḡa Sikeva, ane ubuga fu'o zu aheu fare (7) zuni e'uge haḡairo. ¹⁵ 'Ougirotene, vine sau'ani'a naenaezina'a, 'ahige reiro. "Iesu eḡe edeḡa, zu Paulo eḡe edeḡa, u za'e iniu?" ¹⁶ 'Ouge radu e'e vineḡa sau'ani'a radiu'ete'e vazeḡani'a, zeḡe rana rafatiro, ebu ani inara'e zeḡe teite mene idaḡa 'ahine, zeḡe nidu'a raharahaziro. E'ano'o tahi'a tahi'a'e firina zu ahirize ruau'ena'a, neonoo' ferau buaro.

¹⁷ Efeso neḡano Iuda azaḡa zu Giriki azaḡani'a e'e hariḡa igirotene, zeḡe nidu'a ḡiḡaroziro, ebu Zuhi'a Boro Iesu ni nigune ḡihiniro. ¹⁸ Ebu Zuhi'a Boro mazao firote'e azaḡa ḡehaḡani'a onaadu, aneane haḡai sau'a rae fureniro. ¹⁹ Nabone azaḡa ḡehaḡa'e zeḡe murava bukaḡa odohe onaadu, vaze nidu'a ubumao hufi haoniro. Hufi haonirote'e bukaḡa naeḡa nidu'a me'ode nu'onirotene, siliva moniḡa 50,000 reiro. ²⁰ 'Ouge'ena'a, Zuhi'a Boro ḡoere'e giḡi'eita bororu onamiro zu inare onamiro.

Efeso neḡano hara boro'a fureraro

²¹ Efeso neḡano 'uḡuḡani'a furerarote'e ḡaruḡano, Vine Zaḡoḡani'a Paulo ibito hanadu, ani Makedonia zu Akaia haba'a onami'udu'u, Ierusalemā neḡa onami'uma rae zamariro, ebu raena'a, "Ierusalemā neḡa onamite'e ḡaruḡano, Roma neḡa zu onami'uma." reiro. ²² E'ano'o Paulo'e, ane dana vazeḡa aheu, Timoteo zu Erasto Makedonia haba'ano ibite tuḡuziro, u ani'e mada nu Asia haba'ano radiunu.

²³ E'e madaḡa heuḡano, Efeso neḡano aduga boro'a Zuhi'a Boro Ibi mae ḡihine'ete'e azaḡa moneo fureraro. ²⁴ E'e haḡaiḡa'e 'ahige fureraro.

E'ea vase 'ahoga, niġa Demetrio'a radiunu. U Efeso roġae badi'aġa niġa'e Atemisi*. Demetrio'e, siliva hina e'e badi'aġa dibu'o neġa kobefe idane haġae'ete'e gaūga odohe durido, ebu tahi'a ġehaġani'a ane 'u'uġano gauadu, moni boro meido. ²⁵ Demetrio'e, ane gau azaġa zu ane gau heuġa haġae'ete'e azaġa nu'ozadu ziro, raena'a, "Nego, zae edeġa, eme'e gau 'adi haġaadu moni boro ma'ohe. ²⁶ Za, Efeso neġano zu Asia haba'a nidu'a zamaġano Paulo'a vase ġehaġa zamaze anadu, tutuze ve'ozirote'e horoniro, zu igiro. Ani raena'a, "Evore hina haġae'ete'e badi'aġa'e mene badi'a.' ra'ohe. ²⁷ Nougine eme gau niġani'a sauta'uma, zuni Atemisi, roġae badi'aġa boro, ane dibu'o neġa zuni vase'a huga o'o'a re'uma. Zu roġae badi'aġa, ani niġa ġihi'a ra'ete'e'a dauġi'uma. Asia haba'a zu haba 'ahoga 'ahogano vase nidu'a'a kurano hau'e rehano, 'ougi'uma."

²⁸ Nu'orarote'e azaġani'a e'e igirotene, maġune rudaro ebu houna'ena'a, "Efeso azaġa roġae badi'aġa, Atemisi'e niġa boro bakaġa!" reiro. ²⁹ Ebu Efeso neġa azaġa nidu'a'a houna'adu harae ġuzuhe huniro. Ebu Makedonia haba'anono'o Paulo ġatine onairote'e azaġa, Gaiu zu Aristako, ze oboze teadu, ahase'ena'a, zeġe nidu'a Efeso nu'onu'o haba'a idaġa dure diuġiro. ³⁰ Paulo ani, vase ġuġuvaġa ġorezihi radu zeġe ġunuġano diuġihi reiro rehano, Zuhi'a Boro tahi'a duġuru'a garariro. ³¹ Zuni Asia haba'a gavamanio gaue'ete'e azaġa nu'e Paulo vase. Zeġe zuni umide ġoere tuġurena'a, "Nu'onu'o haba'a ago diuġo'!" reiro.

³² Ebu Efeso nu'onu'o haba'ano'e, vase ġuġuvaġa nidu'a harae ġuzuhido. Ze ġoere 'ahoga 'ahoga rae houna'ido, rehano e'e zamaġano vase ġehaġa'e aġu'a, nagini u'ano diuġirota'a'e. ³³ Iuda azaġa nu'a, vase 'ahoga, niġa Alesana, ani vase ġuġuvaġa zamao duine moneneadu, nougi'uma rae ihoniro. Ane'a e'ea edarotene, hara'a zuhutanoga veize 'evo'a ġihiniro, ebu vase ġuġuvaġa ġorezihi reiro. ³⁴ Rehano Alesana'e Iuda vazegā. Vaze ġuġuvaġani'a e'e ederitotene, ze nidu'a ago tibano huau'ena'a, "Efeso azaġa roġae badi'aġa Atemisi'e niġa boro bakaġa!" reiro. Goere tiba e'e da'o barebare rae harae onamo, mada aheu (2 hours) meiro.

³⁵ Ne gavamanigā veize seketeri gaūga haġae'ete'e vazegā 'ahogani'a vase ġuġuvaġa hara garariro, ebu zeġe nidu'a sifu radirotene, ani zina'a, "Efeso azaġa, vase nidu'a edeġa, Efeso neġa'e roġae badi'aġa boro Atemisi dibu'o neġa taufe radiu'ohe, zuni Atemisi iraġa hadiġa adureono'o ovairote'e zu taufe'ohe. ³⁶ E'ebano'o Efeso azaġani'a 'ouge'eta'a'e, haġai hugahuga. E'ano'o za ago harao'! Ġurizabuo ġau 'ahoga ago haġae tauġo'! ³⁷ Za vase aheu 'adi zamaze onaa rehano, ze emeġe kuru neġano ġau 'ahoga mene ġonotaneha, zu emeġe roġae badi'aġa niġa mene sausaune ġoereha. ³⁸ Demetrio zu ane gau tiba azaġa'e vase 'ahoga 'utihi reine'e, kota onamine manoga. Kota'e boha'a, zu e'ea gavana azaġani'a radiu'e 'ahine, e'e haba'ano ġoere aduga ane mazao ri'inine manoga. ³⁹ Ga zae mazao ġoere 'ahoga e'e reine, Efeso gavamani goroġano ne azaġani'a nu'oru'ete'e zamaġano ġo'anine manoga. ⁴⁰ Eme'e, izidi 'ada harae ġuzuhate'e haġaiġa u'ano, nougine'e gavamani azaġani'a emeġe rana aduga ti'uma. Eme'a haraata'a'e mazaġa o'o'a 'ahine, eme'e emeġe moneo ġoeroga mene idara'uma. ⁴¹ Ani 'ouge ġoeradu, vase ġuġuvaġa tutuze ġouriro.

* **19:24** E'e badi'aġa'e huga ġehaġa haġai'uma badi'aġa rae zamariro.

20

Paulo'a Makedonia zu Giriki haba'a onamiro

¹ Efeso neġano harae ġunugunirote'e'a hauġirotene, Paulo ani Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a huze nu'ozadu, inara ġoe'a ziro, ebu "E'e radihi!" radu, Makedonia haba'a onamiro. ² Ani e'e haba'ano oname'ena'a, Zuhi'a Boro mone azaġa inara ġoe'a ġehaġa ziniro. E'ebu'u Giriki haba'ano feuriro. ³ E'ea feurirotene, bato uġidu radiro. E'e enogano Suria haba'a ġasi hina onamihi reirotene, Iuda azagani'a Paulo matihi radu nenegani'ete'e igiro 'ahine, ani zamaradu, "Makedonia mone onamadu bari'uma." rae reiro.

⁴ U ane teite oname'eta'a'e, Berea neġa vazegā, niġa Sapatero, ani'e Puro ubuga, ebu Tesalonika neġa azaġa'e nize Aristako zu Sekundo, ebu Derebe neġa vazegā'e niġa Gaio, ebuni Timoteo, ebu Asia haba'a azaġa'e nize Tukiko zu Torofimo. ⁵ Ze'e ibite iġunadu, Toroa neġano guhifiro. ⁶ U eme'e Beredi Mene Menoga Au'ete'e Muġa haġairote'e enogano, Filipi neġanono'o ġasio ruhau onamiro, ebu mada fu'o (5) ruhau onamadu, Toroa neġano guhife'ete'e azaġa teite 'auġiro, ebu e'ea mada fu'o zu aheu fare (7) radiro.

⁷ Satadei ġorava uġano, eme Zuhi'a Boro zamare'ete'e ogomuġa au tiburanoga veize nu'oraro. E'e zamaġano Paulo'a harama onamoo, ohere nemanema reiro. Mazaġa irarine, muhize iġuni'uma 'ahine. ⁸ Eme hitaga neġano nu'oru radiro. E'e zamaġano'e ihure ġehaġa agane tiro. ⁹ U ohoze tahi'aġa 'ahoga, niġa Iutiko'a marama rana ehore radiunu. Paulo'a harama 'au'aune onamirotene, ani baze rudaro. Baze rudarote'e zamaġano, ane huga ne hitaga uġiduġanono'o uitadu, rahao bua' ovoiro, ebu zeġe'a mae ġihinrotene, rudanoga horoniro. ¹⁰ Rehano Paulo'a ovaradu ane rana ġuġuriro, ebu afunadu 'ahige reiro. "Ago zamaro'i! Ani ġaboga!" ¹¹ Ebu Paulo ani hitaga neġa bare itadu, Zuhi'a Boro zamare'ete'e berediġa zeġe teite au tiburaro, ebu goere onamo, irarirrotene, iġuniro. ¹² Nu'onu'o azaġa'e ohoze tahi'aġa ġabodate'e zamahu onamiro, ebu matu'u boro haġairo.

Paulo'a Toroa neġanono'o Mileto neġa onamiro

¹³ Paulo ani Aso neġa u'a gabao onamiro. U eme'e ani'a efadu, ġasi hina ibite e'e neġa onamiro, ebu eme ani e'eabu'u ġasio mae ufi'uma reiro. ¹⁴ Ebu Paulo'a Aso neġano emeġe teite 'auġirotene, ġasio ofadu, Mitulene neġa ruhau onamiro. ¹⁵ E'eano'o bare ruhau onamo, irarirrotene, Kiosi 'umuġa uhiġano vitaro. Ebu ruhau onamo, moġa madaġano Samosi 'umuġano feuriro. Ebu e'e moġanobu'u Mileto neġano feuriro. ¹⁶ 'Ouge ruhau onamirota'a'e, Paulo'e Asia haba'ano mada'a haugoga mene uratadu, Efeso neġa'e ruhau vitini'uma reiro. Ani ura'e, Pentekosi madaġa 'izema mougano, Ierusalemne neġano feuroga radu ġarihe ġarihiro.

¹⁷ Rehano Mileto neġano feurirotene, Paulo'a Efeso ekalesia vase boroboro veize goere tuġuriro, ane vaġe onaoga raduni. ¹⁸ Ze onairrotene, Paulo'a ġoreziro, raena'a, "Zae huga edeġa, eġe'a Asia haba'a diuġirote'e madaġa ġadaheganono'o onao izidi, mada nidu'a, zae teite nouge nouge radiunuta'a'e. ¹⁹ E Zuhi'a Boro tuġure haġaidote'e zamaġano, vaġute'ena'a zu nihe vuġa sone'ena'a gaido. Zu Iuda azaġa nu'a uġuhihi radu, eġe mazao haġai sau'a sau'a haġaido rehano, rinede gaido. ²⁰ Ebu danazi'uma ġoe'a nidu'a rae furenido, zu hunio ga ane ane neo ihoze ragaido. ²¹ Ebu Iuda azaġa zu Iuda mene azaġa mazao hari tiba hina

da'o haramo hunido, raena'a, 'Haḡai sau'a modadu Badi'a vaḡe onamo'i, ebu Zuhi'a Boro Iesu mazao fio'i!

²² Ebu ḡiano'i! Vine Zaḡoḡani'a tuḡutuḡuhadu, Ierusalemā neḡa oname'ohe. Rehano e aḡu'a, de'ea nagini'a eḡe mazao furera'uma. ²³ Eḡe'a ragave'ete'e neḡaneḡano Vine Zaḡoḡani'a dehene ihi'eta'a'e, 'E'e ḡu'ano ohohi'uma, ebu aduga hidi'uma.' ²⁴ E'e 'ouge ḡabonehe modine zuni idaḡa rehano, Zuhi'a Boro Iesu'a inirote'e ibiḡa oname haḡine, zu gaḡa haḡae haḡine manoḡa. A'e Badi'a'a manoḡa vase ḡahunō zini'uma hariḡa manōḡa rae furene'ete'e.

²⁵ E zae bo'aḡano Badi'a'a vase zuhi'azi'uma hariḡa haramo ragavido. ḡiano'i! Izidi e edeḡa, zae nidu'a irāhe mene bare horoni'uma. ²⁶ E'ano'o eḡe'a izidi 'ada rae furene'ohe. Zae'a ḡabone ibiḡa daunine zuni, e mene debahi'uma, ²⁷ mazaḡa Badi'a'a zae'a haḡaoga urate'ete'e ḡoe'a nidu'a rae fureno ziniro.

²⁸ E'ano'o ḡae ḡae'a ḡae bare dugu'e'eno'i, zu ekalesia azaḡa nidu'a duguze'eno'i! Ze'e Vine Zaḡoḡani'a 'evorezeo tiro, zae'a ḡiaze'enoga radu. Ebu mamoe narine'ete'e teiḡe, Badi'a ekalesia azaḡa narizo'i! Ze'e Badi'a'a ubuga ru hina meirote'e azaḡa. ²⁹ E edeḡa eḡe'a muhizite'e enogano, ḡuriro haramo vaseḡa 'ahoga 'ahogani'a aḡire ḡuniḡa teiḡe zae bo'aḡano diuḡi'uma, ebu ḡaboneze manōḡa sausaune huni'uma. ³⁰ Zuni zae bo'aḡanono'o vase nu'a iḡunadu, huga ḡoe'a ve'one ihozi'uma, ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zamaze a'uma, zeḡe hegotoga veize. ³¹ E'ano'o dugu'e'eno'i! Eḡe'a muri uḡidu zamaḡano madai zu ohere nidu'a nihe vuḡa sone'ena'a, zae zae ihozidote'e zamare'eno'i!

³² E izidi za'e Badi'a 'evorao ti'ohe, zu Badi'a ḡahunone manōḡa ḡoe'a zae mazao mode'ohe, danazoga veize. Ebu e'e ḡoe'ani'a ibito zini'uma, ebu za'e Badi'a'a inahe meirote'e azaḡa nidu'a teite ḡahugoneḡa manōḡa me'uma. ³³ E, zae teite radiunute'e madaḡano, monize zu dabuaze veize mene kanaudo. ³⁴ Zae huga edeḡa, e 'evorehe aheu 'adi hina gauadu, eḡe zu eḡe teite rau'ete'e azaḡa veize nagini'a ferefe'ete'e hoitido. ³⁵ Ebu ḡabonehe nidu'a zamaḡano, inare gauadu ḡau'a fereze'ete'e azaḡa danazido, zae'a ḡiane imanoga. Zu Zuhi'a Boro Iesu Ane Hugani'a 'ahige rei, 'ḡau vase mazao ḡahuge'ete'e haḡaiḡa'e vase mazaono'o ma'ete'e haḡaiḡa vitinoga. ḡahuge'ete'e vaseḡa'e Badi'a'a manōḡa boro ha'uma.' Za e'e ḡoe'a zamare'eno'i!"

³⁶ Paulo ani ḡoere haḡirotene, obenaḡa hina tuḡadu zeḡe nidu'a teite Badi'a mazao kuraro. ³⁷⁻³⁸ Ebu ze nidu'a nianadu, 'unuḡano ahaini'ena'a fura'iniro. Ze zamaze are rudaro, mazaḡa Paulo'a zina'a, "Za'e irāhe mene bare horoni'uma." rei'o 'ahine. Ebu Paulo ḡatine ḡasio ohoni' onamiro.

21

Paulo'a Ierusalemā neḡa onamiro

¹ Eme, Efeso ekalesia boroboro teite uhiu haḡirotene, ḡasio tiradu Koso 'umuḡa roḡoroḡe onamiro. Ebu baze irarirotene, Rodo 'umuḡa ruhau onamiro, ebu hena Asia haba'ano Patara neḡa ruhau onamiro. ² Ebu e'ea, Foinike haba'a onami'uma ḡasiḡa horonirotene, e'e ḡasiḡano tiradu iḡuniro. ³ Ebu onamo Kupro 'umuḡa haninirotene, eda'e moneono'o ruhau vitanadu, Suria haba'a u'a ruhau onamiro. Ebu Turo neḡano hebetiro, mazaḡa ḡasi'e e'ea tohe ruruni'uma 'ahine. ⁴ U eme Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a vaḡadu, fura tiba zeḡe teite radiro. Ebu e'e azaḡa, Vine Zaḡoḡani'a

ihozadu, Paulo bare bare garariro, raena'a, "Ierusalemā neġa ago ito'i!"
 5 Rehano iġuni'uma madaġa meirotene, bare 'aune onamiro. E'ano'o Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e inudeze zu enezeta, ġatife ne ġutu'aġano tuġufi' ovoiro. Ebu e'ea emeġe nidu'a hesao obenafe hina tuġadu kuraro. 6 Eme zeġe teite uhiu haugirotene, ġasio tiro. U ze'e bare ne onamiro.

7 Eme Turo neġanonono'o 'aune ruhau onamo, Tolemaia neġano hebetiro. A'e emeġe ruhu gonaga. Ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaġa teite matu'otite ġoeradu mada tiba zeġe teite radiro. 8 Irarirotene, eme odao onamo, Kaisarea neġano feuriro. Ebu hari manoga haramē'ete'e vazēġa 'ahoga, niġa Firifo neo radi' onamiro. Ani'e Ierusalemā ekalesia azaġani'a vaze ġu'ozu za aheu fare (7) inahe meirote'e vazēġa 'ahoga. 9 Ani aboga nogobaġa gazaġa (4). Ze Badi'a'a goere zenadu rae furenido.

10 Eme Kaisarea neġano mada ġehaġa 'ai radirotene, Iuda haba'anono'o peroveta vazēġa 'ahoga niġa Agabo'a feuri' ovairo. 11 Ani emeġe vaġe onaadu, Paulo kiba'i ġa bereta meiro, ebu e'e hina ane'a bare 'evo'a zu odaġa ogoranadu, 'ahige reiro. "Vine Zaġoġani'a 'ahige ra'ohe. 'Kiba'i 'adi vazēġa'e, Iuda azaġa Ierusalemā neġano radiu'ete'e'a 'ahige ogoru ti'uma, ebu Iuda mene azaġa 'evorao ri'ini'uma."

12 E'e igirotene, eme, Paulo teite raudote'e azaġa zu e'ea radirote'e azaġani'a "Ierusalemā neġa ago ito'i!" rae Paulo uminiro. 13 Rehano Paulo'a raena'a, "Za nouġadu niau'ena'a, e zama zorene'oha? Zuhi'a Boro Iesu niġa u'ano Ierusalemā neġano ġu'ano ohohoga idaġa, zu rudanoga zuni idaġa. E zamahe haneha." 14 Eme ani gararo ġizirotene, e'ea modiro, rehano Zuhi'a Boro mazao mode'ohe! rae reiro.

15 'Ouge mada nu radirote'e enogano eme, Paulo zu ane teite rau'ete'e azaġa, tohefe ruhinaġu, Ierusalemā neġa itiro. 16 Kaisarea neġanonono'o Zuhi'a Boro tahi'a nu zu eme teite itiro, ebu Ierusalemā neġano Nasona neo radifine tutufe onamiro. Ani Kupro vazēġa, zu amahi Zuhi'a Boro tahi'a rae onairo.

Paulo'a Iakobo ġiani' onamiro

17 Eme Ierusalemā neġano feuri' itirotene, Zuhi'a Boro mone azaġani'a matu'e'ena'a mae ġihifiro. 18 Irarirotene, Paulo zu emeġe nidu'a'e Iakobo ġiani' onamiro. Ierusalemā ekalesia azaġa boroboro nidu'a zuni e'ea. 19 Paulo ani zeġe teite hide ġoretite haugirote'e enogano, ane ġau zamaġano Badi'a'a Iuda mene azaġa mazao haġairote'e haġaiġa nidu'a fairu doġo'ani rae furenno ziniro.

20 Ze e'e igirotene, Badi'a'a niguniro. Ebu Paulo nina'a, "Neġo! Ġae edeġa, Iuda azaġa'e ġehaġa baġaġani'a 'ai Iesu ni mae ġihineha, ebu zeġe nidu'a Mose goro ġoe'a zu mae ġihine hune'ohe. 21 Ze hariġo 'ahige igiro. Iuda azaġa nu'e Iuda mene azaġa bo'aġano radiu'ohe. Ġa'e zeġe mazao 'ahige haramiro. 'Mose goro ġoe'a'e modo'i! Ebu eneze guraġa guraġa ahiri rana iġuri ago haġao'i! Zu Iuda azaġa ibi'a haġaiġa nidu'a modo'i!" 22 Eme nouġine manoga? Ze ġa'a onaata'a'e ederi'uma. 23 E'ano'o ġa'e emeġe'a ġeite'e haġaiġa haġao'i! Emeġe bo'aġano Badi'a ubumao ġoere riġa rae teadu gore modirote'e ohozēġa ġazaġa 'ada. 24 'Ahi duġuru Dibu'o Neġa zamaze onamadu, Badi'a ubumao dehera'uma haġaiġa zeġe teite haġao'i! Zu vadinize 'ohanite'e naēġa ġae'a feino zeno'i! 'Ougine, vaze nidu'a ederi'uma, hariġo igirota'a'e mene huga, rehano ġa Mose goro ġoe'a ibiġano oname'ete'e horoni'uma. 25 U Iuda mene azaġa Iesu mazao fie'eta'a'e, eme, zeġe'a haġai'uma haġaiġa so'ao mirihadu tuġuro ziniro,

raena'a, 'Ġūriro badi'aġa mazao ġahuno hanate'e ogomuġa ago ano'i! Zuni 'unuġano harine runedate'e maniġa zu ru'e ago ano'i! Ebu vaze 'ahoga ane teite mene hahurate'e vazeġa teite ibi ago ve'ono'i! "

²⁶ Irarirrotene, Paulo ani vaze ġazaġa zamazadu dehera'uma haġaiġa zeġe teite haġairo. Ebu dibu'o neġa diuġadu, zeġe'a Badi'a Badi'a ubumao dehera'uma haġaiġa hauġi'uma madaġa, zu zeġe tiba tiba veize nani'a Badi'a dibu'o hatite'e rae fureniro.

Paulo obone tiro

²⁷ Badi'a ubumao dehera'uma haġaiġa haġae'ete'e furaġa 'ai nariga haugirote'e madagaño, Iuda azaġa Asia haba'anono'o onairote'e'a, Dibū'o Neġano Paulo horoniro. Ze vaze ġuġuvaġa nidu'a tutuze harae iġunadu, Paulo obone tiro. ²⁸ Ebu ġihau ġoere'ena'a, "Isaraela azaġa, danafo'il Vaze 'adi'e haba'a haba'ano vazevaze ihoze'ena'a 'ahige ra'ohe. 'Isaraela azaġa haġaigo ago onamo'i, zu Mose goro ġoe'a modo'il" Ebu Dibū'o Neġa rae sausaune'ohe. Zu emeġe Dibū'o Neġano Giriki azaġa tutuze zouzadu, haba zaġoġa 'adi sausaune'ohe." ²⁹ Ze 'ouge reirota'a'e, ibite Efeso vazeġa Torofimo'e Paulo teite Ierusalemā neġano raunute'e horoniro. Ebu ze 'ane Dibū'o Neġa zamaġano tutune zouniro rae zamariro.

³⁰ Ebu Ierusalemā ne azaġa nidu'a harae ġunuġuniro, ebu vaze nidu'a dudu'ohadu, Paulo obone teadu, Dibū'o Neġanono'o ahase buniro. Ebu ibihetaġa nidu'a 'ai zogone hararo. ³¹ Nariga mau rune'ete'e zamaġano, hariġani'a Roma uti vazeġa boro mazao bua' onamiro, raena'a, "Ierusalemā ne nidu'a hara'a iri'aveha." ³² Ebu ani zogone uti azaġa ibito zini'ete'e zu uti azaġa zamazadu vaze ġuġuvaġa u'a dure ovoiro. Harairrote'e azaġani'a uti vazeġa boro tahi'aġeta onaoga horozirrotene, Paulo 'ai mene bouniro.

³³ Uti vazeġa boro'a aradu Paulo obone tiro, ebu tahi'aġa tuġuzadu auri adiriġa aheu hina batuniro. Ebu ġadimu'ena'a, "'Adi iniu? Ani nagini haġaeha?" reiro. ³⁴ Ebu vazevaze'a ġuġuva ġunuġano ane ane edeġano ġoere iġuniro. Uti vazeġa boro ani, hara boro 'ahine, nagini u'ano 'ouge'eta'a'e ederoga mene idararo. E'ano'o tahi'aġa zina'a, "Vaze 'adi uti azaġa radone neġa tutune onamo'il" reiro. ³⁵ Ze tutune onamoo, ne ġora'aġano reirrotene, vaze ġuġuvaġani'a naenaenono'o bounihi reiro 'ahine, ani 'ai herate ġihiniro. ³⁶ Mazaġa vaze ġuġuvaġani'a ani hegote harae'ena'a, "Mau runo'i! Mau runo'i!" reiro.

Paulo'a vaze ġuġuvaġa mazaġo ġoeriro

³⁷ Paulo ani, uti azaġa radone neġano nariga tutune zounihi ra'enogano, ani'a uti vazeġa boro uminiro, raena'a, "E ġoere nu ġeine idaġa hehe?" Ebu uti vazeġa boro'a zaġuzaga'u'ena'a, "'Ahi ġa Giriki ġoe'a edeġa hehe?" rae ġadimaro. ³⁸ "Ġa'e, Izipi vazeġa ibite Roma gavamani teite utitih radu, gorugoru azaġa maġa borō ġazaġa (4000) haba boha'a tutuze onamirote'e vazeġa hehe?"

³⁹ Ebu Paulo'a naenaenina'a, "Mene, e'e Iuda vazeġa. Nehe niġa Taso, Kilikia haba'a zamaġano ne boro. E vaze ġuġuvaġa 'adi ġorezoga rae umi'e'ohe." ⁴⁰ Ebu uti vazeġa boro'a ġoe'a mae ġihinirrotene, Paulo ani ġora'ao edanadu, vaze'a mene haraoga rae 'evo'a mae ġihiniro. Ebu hara'a dauġe hunirrotene, Paulo'a Heberu* ġoe'ano ġorezoro.

* **21:40** Heberu ġoe'a'e Iuda azaġani'a ġoere'ete'e ġoe'a niġa.

22

1 Paulo'a raena'a, 'ahige reiro. "Nego nabudi, eġe'a izidi 'aha eġe moneo zae mazao ġoere'ete'e ego'!" 2 Ani'a Heberu ġoe'ano zeġe mazao ġoerirote'e iġirotene, ze sifu hune radiro. Ebu ani raena'a,

3 "E'e Iuda vazeġa. Kilikia haba'ano Taso neġano fureraro, ebu Ierusalem neġano bororaro. Ebu Gamaliela 'u'uġano diuġadu, vouġafe goro ġoe'a riġa huneo ihohido, ebu Badi'a veize inarido, izidi zae'a haġae'ete'e teiġe. 4 Ebu Zuhi'a Boro ibi azaġa sausauzido. Nu'e zimi ruzido. Ohoze zu roġae batuzadu, ġu'a neġano ohozido. 5 Dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa zu Iuda kanisoro azaġa zuni eġe'a 'ada ra'eta'a'e hube rae re'uma. Mazaġa ze Iuda azaġa Damaseko neġano radiu'ete'e veize miriho ġoe'a tiro. Miriho ġoe'a e'e eġe'a madu Damaseko neġa onamiro, e'ea Zuhi'a Boro ibio oname'ete'e azaġa oboze teadu, Ierusalem neġa tutuze onaadu, aduga zenoga veize.

6 Damaseko neġa haniti' onamirotene, madai nemaġano, eġe rana agaġa bagaġani'a adureono'o tabara agara' ovairo. 7 E'e rahao higau bauradu, ago 'ahoga iġiro, raena'a, 'Saulo, Saulo! Ġa nouġadu eġe sausauhe'ohe?' 8 E ġadinena'a, 'Zuhi'a Boro, ġa iniu?' reiro. Ane'a naenaehina'a, 'E'e Iesu, Nazareta neġa vazeġa.' rae reiro. 'Gae'a sausauhe'ete'e vazeġa.' 9 U ġatihe onamirote'e azaġa'e agaġa horoniro rehano, ġorehirona'a'e mene iġiro.

10 Ebu eġe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, e nagini haġaine manoġa?' Ani'a raena'a, 'Iġunadu, Damaseko neġa onamo'! E'ea eġe'a ġanirote'e ġauġa nidu'a iho'i'uma.' 11 Ebu e'e, agaġa boro'a ubumahe 'uiro 'ahine, ehamanoga mene idararo. E'ano'o ġatihe'ete'e azagani'a tutuhe, abihe'ena'a Damaseko neġa onamiro.

12 E'ea vaze 'ahoga, niġa Anania'a radiudo. Ani'e goro ġoe'a ibiġano da'o onamido, ebu Iuda azaġa Damaseko neġano radiu'ete'e'a nidu'a, ani'e vaze manoġa tauġi reiro. 13 Ani onaadu, eġe genaġano edaro, ebu raena'a, 'Saulo, nego! Bare fairu ehamano'i!' E'ebu'u zogone Anania horonoga idararo.

14 Ebu Anania'a raena'a, 'Vouġafe Badi'a'a ġa mae avo tiro, ane zama ederoga veize, zu Iesu, Vaze duduga horonoga veize, ebu ani hebeono'o agoġa egoga veize. 15 Mazaġa Zuhi'a Boro veize ġa'a horonirote'e zu iġirote'e ġauġa vaze nidu'a mazao rae furen'i'uma. 16 E'ano'o ġa ago zamare 'ada'ado'i? Iġuno'i! Iesu Keriso niġano kuranadu bapatizo mo'i, ebu haġaiġo sau'a vuzu'e modo'!

17 Ierusalem neġa bare erirote'e enogano, dibu'o neġano kurarote'e za-maġano, iġunu'ete'e teiġiro. 18 Ebu Zuhi'a Boro'a ġorehoga horoniro. Ani raena'a, 'Ġariho'! Ierusalem neġanono'o zogone iġuno'! Mazaġa ġae'a eġe hari rae furene'eta'a'e, Ierusalem azaġani'a mene mae ġihini'uma'

19 Rehano eġe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, eġe'a Iuda azaġa kuru neġa nidu'a onamadu, ġae mazao fie'ete'e azaġa madu ġu'a neġano ohozido zu bouzidota'a'e, zeġe edeġa. 20 Ebu ġae hari rae furenidote'e vazeġa, Stefano mau runirote'e zamaġano, eġe zu zeġe teite zamahe tibunadu, e'ea edau radiro. Ebu Stefano mau runirote'e azaġa'e dabuaze fui'e tiro. E'e dabuāġa'e eġe'a taufe radiro.'

21 Rehano Zuhi'a Boro'a ihina'a, 'Onamo'! Mazaġa eġe'a Iuda mene azaġa, haba faġano radiu'ete'e mazao tuġu'i'uma.' "

²² Vaze ġuġuvaġani'e igi onao, Paulo'a ġoere e'e reirote'e igirotene, ze harae iġuniro, raena'a, "Uġuġa vazeġa'e mau runo'i! Ani'e ġabode radoga mene idaġa." ²³ Ze dabuaze feune ġihine'ena'a zu raha mae feune'ena'a harae ġunuġuniro.

Paulo'e Roma mone vazeġa

²⁴ Roma uti vazeġa boro'a uti azaġa zeadu, Paulo'e uti azaġa radone neġano mae zouniro. Ebu hariġa rae furenoga veize "Masino'i!" rae ziro. Ani'e nougadu vaze ġuġuvaġani'a ane mazao maġune harae'ete'e ederih'i reiro. ²⁵ Uti azaġani'a Paulo masinoga rae, 'evo'a hutube 'eine utirotene, Paulo'a uti azaġa ibito zini'ete'e vazeġa e'ea edau'ete'e nina'a, 'ahige reiro. "E'e Roma mone vazeġa rehano, kotao 'ize mene ohohogano masih'i ra'ohe. A'e Roma gorogano idaġa hehe?"

²⁶ Ibitu zini'ete'e vazeġa e'e igirotene, uti vazeġa boro vaġe onamadu niro, raena'a, "Vaze 'adi'e Roma mone vazeġa. Ġa nouġi'uma?"

²⁷ Uti vazeġa boro'a Paulo vaġe onamadu ġadiniro, raena'a, "Eho'i! Ġa Roma mone vazeġa hehe?" Paulo'a "O'e" rae reiro.

²⁸ Ebu uti vazeġa boro'a raena'a, "E'e Roma mone rouga veize moni boro modiro." Paulo'a naenaenina'a, "E'e furerarote'eano'o onao izidi, Roma mone vazeġa."

²⁹ E'ano'o Paulo masinadu ġadimu vaġih'i reirote'e azaġani'e, ane mazaono'o zogone ie vaġiniro. Ebu uti vazeġa boro ani, Paulo'e Roma mone ra'ete'e igirotene, ġigaroniro, mazaġa Roma mone vazeġa obone tiro 'ahine.

Paulo'a kanisoro azaġa nu'onu'o zamaġano ġoeriro

³⁰ Irarivotene, uti vazeġa boro ani, Iuda azaġa'e nougadu Paulo mazao maġunirote'e huga ederih'i reiro. E'ano'o Paulo'e adiri mae butiro, ebu dibu'o hau'ete'e boroboro zu kanisoro azaġa nidu'a nu'oziro. Ebu Paulo tutune onaadu, zeġe zamao mae ohoniro.

23

¹ Paulo ani kanisoro azaġa ġiaze hune'ena'a, 'ahige reiro. "Nego nabudi, e'e Badi'a ubumao zamahe duduġa hanadu, nagini nagana haġae onainu." ² E'e igirotene, dibu'ao hau'ete'e ġih'i'aġa, niġa Anani'a'a Paulo babaġano edau'ete'e azaġa zina'a, "Hebe 'ue fa'ono'i!" reiro. ³ 'Ouge reirotene, Paulo'a nina'a, "Ġa, sau'aġo 'u'uru touga raduni feni 'uruġa hina fenine'ete'e birig'a heuġa! Badi'a'a fa'o'i'uma. Ġa e'ea ehoradu, goro ġoe'a ibiġano aduga ini'uma ra'ohe. Rehano ġa'e goro ġoe'a vari'e'ena'a, 'Paulo fa'ono'i!' ra'ohe."

⁴ Paulo uhiġano edaunute'e azaġani'a, Paulo nina'a 'ahige reiro. "Dibu'o hau'ete'e ġih'i'aġa'e Badi'a'a ohoniro rehano, ġoere sau'a hina ni sausaune'e hehe?"

⁵ Paulo'a naenaenina'a, "Nego nabudi, e aġu'a, ani'e dibu'o hau'ete'e ġih'i'aġa. E ve'oreha, mazaġa buka zaġogano 'ahige touga. 'Zae zuhi'azi'ete'e vazeġa'e ġoere sau'a ago no'i!" ⁶ Ebu Paulo ani, Sadukea zu Farisea azaġani'a nu'onu'o zamaġano radiu'ete'e horozivotene, zeġe bo'aġano ġoere ġiharo, raena'a, "Nego nabudi, e'e Farisea vazeġa, zu Farisea vazeġa ubuga. E'e, rune vazeġani'a bare ġabodite'e zamare guhine'ete'e u'ano kota 'ada edau'ohe." ⁷ 'Ouge reirotene, Farisea azaġa zu Sadukea azaġani'a ta'iro titiro, ebu nu'onu'o azaġa nidu'a naenae edaro.

8 Sadukea azaġa'e 'ahige rae ra'ohē. Rune vazeġa'e mene bare ġabodi'uma, zu vaze'e viġa o'o'a, ebu tuġure viġa zuni o'o'a ra'ohē. U Farisea azaġa'e e'e nidu'a mae ġihine'ohē.

9 Ebu hara'a ufeta hune bororaro. E'e zamaġano, goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nu'e Farisea azaġa. Zeġe'a edanadu, riġa ta'iriro, raena'a, "Vaze 'adi mazao'e sau'a 'ahoga o'o'a. Nougine, vine 'ahoga ga tuġure viġa 'ahogani'a ġoreniro gaogi." 10 Ta'iroze'a ufeta bororarotene, Paulo'e Iuda azaġani'a hutube oname onaido. E'ano'o uti vazeġa boro ani, Paulo sausauni'uma rae rihanadu, uti azaġa zina'a, "Ovoradu, nu'onu'o azaġa mazaono'o Paulo riġa mae vaġino'i, ebu uti azaġa radone neġano bare mae zouno'i!" reiro.

11 E'e ohe'ano, Zuhi'a Boro'a Paulo uhiġano edanadu niro, raena'a, "Inare rado'i! Ġae'a Ierusalemā neġano eġe hari rae furenirete'e teiġe, Roma neġano zuni rae fureni'uma"

Iuda azaġa nu'a Paulo matihi rae neneġaniro

12 Irarirrotene, Iuda azaġa nu'a nu'oranadu, Paulo matihi rae sifu neneġaniro, ebu Paulo ma'udu'u oga'uma ga gagi'uma raena'a, ġoere riġa gore ti modiro. 13 'Ouge gore ti modirote'e azaġa'e, ġae ġazaġa gaubanana (40) vitinoga. 14 Ze dibu'o hau'ete'e boroboro zu vaze boroboro vaġe onaadu ziro, raena'a, "Eme ġoere riġa 'ahige gore ti modeha. Mene oga'uma onamo Paulo ma'udu'u. 15 E'ano'o za zu kanisoro azaġa'e uti vazeġa boro uminine idaġa hehe, zae mazao Paulo bare tuġunoga? Za so'e faifairu bare ġadini'uma ro'i! 'Ougine ani 'ize 'izema feuroġano ibio ma'uma."

16 Rehano Paulo ezeġa ubugani'a Paulo ganato hau'ete'e hariġa igiro. E'ano'o Roma uti azaġa radone neġa onamadu Paulo niro.

17 E'ano'o Paulo'a uti azaġa ibito zini'ete'e vazeġa 'ahoga hune onaadu niro, raena'a, "Tahi'a 'adi, uti vazeġa boro vaġe tutune onamine idaġa hehe? Ani hari 'ahoga rae fureno hatihi ra'ohē." 18 E'ano'o tahi'a e'e uti vazeġa boro vaġe tutune onamiro.

Uti azaġa ibito zini'ete'e'a, boro nina'a, "Ġu'ano radiu'ete'e vazeġa, Paulo'a huhe onamadu umideha. Tahi'a 'adi uti vazeġa boro vaġe tutune onamo'i!" raha. Mazaġa ani'e hari 'ahoga rae fureno ġanihi ra'ohē."

19 Uti vazeġa boro'a tahi'a e'e genaġa abine onamadu ġadiniro, raena'a, "Ġa nagini ihihi ra'ohē?" 20 Ani'a nina'a, "Iuda azaġani'a ġoere idanadu, ohogore Paulo'e Kanisoro azaġa mazao tutune onamoga rae umi'uma ra'ohē. Ze'e so'e Paulo faifairu bare ġadinihi re'uma. 21 E'ano'o ġoereze ago ego'i. Mazaġa ġae ġazaġa gaubanana (40) vitinoga azaġani'a ibio ganate radi'uma. Ze'e ġoere riġa 'ahige gore ti modeha. Ze mene oga'uma ga mene gagi'uma onamo Paulo ma'uma. Izidi 'adi zamaġano, ze'e ġa ġoere guhine'ohē."

22 Uti vazeġa boro'a nina'a, "Ġa'a ihoħi' arate'e moneo, vaze 'ahoga ago no'i!" Ebu tuġune onamiro.

Paulo Kaisarea neġano tuġuniro

23 Ebu uti vazeġa boro'a uti azaġa ibito zini'ete'e vazeġa ahehu huze onaadu ziro, raena'a, 'Uti azaġa maġa ahehu (200) huze nu'ozo'i, ebu veine hina utite'ete'e azaġa maġa ahehu (200) zu hosi ranaano'u utite'ete'e azaġa ġae fu'o zu ahehu fare gaubanana (70) huze nu'ozo'i! Ebu izidi ohere 9 koroko zamaġano iġunadu, Kaisarea neġa ovoro'i! 24 Paulo veize hosi nu mo'i, ebu gavana vazeġa Feliki vaġe fairu tutune onamo'i!"

25 Uti vazeġa boro ani, gavana vazeġa veize miriho ġoe'a tiro, raena'a,

26 'Ege Klaudia Lusía'a, gíhi'a vazeġa manogġa, gavana vazeġa Feliki mazao manogġa taugi ra'ohé. 27 Vaze 'ahi'e Iuda azaġani'a obone teadu matihi reiro, rehano eġe'a uti azaġa nu teite onamadu, Iuda azaġa mazaono'o mae vaġiniro, mazaġa ani Roma mone vazeġa rae reirote'e igiro 'ahine. 28 Ebu e'e nagini u'ano Iuda azaġani'a maġunirote'e ederihi radu, Kanisoro azaġa nu'onu'o zamao vaze 'ahi ohoniro. 29 Ebu eġe'a ederirota'a'e, ani'a Iuda azaġa goro ġoe'a vari'irote'e u'ano maġuniro. 'Uguġa haġaiġa'e ġu'ano mene ohoni'uma, zu runeo mene tuġuni'uma ġauġa. 30 E izidi Iuda azaġani'a ani matihi rae neneġanirote'e ega 'ahine, ġae vaġe zogone tuġune'ohé. Ebu Iuda azaġa zuni zeha, zeġe zu ġae vaġe ovamadu, ġae zamao ani'a haġairote'e haġaiġa rae furenoga veize."

31 E'ano'o e'e ohe'ano uti azaġa ze, zirote'e idunaġano, Paulo tutune ovoadu, Antipatri neġano onamiro. 32 Irarirotene, hosi ranaono'o utite'ete'e azaġani'a da'o Paulo tutune Kaisarea nega ovoiro. U uti azaġa odao onamirota'a'e, Ierusalemá neġa bare itiro. 33 Uti azaġa hosi ranaono'o utite'ete'e'a Kaisarea neġano feurirotene, gavana vazeġa Feliki miriho ġoe'a haro, ebu Paulo ani 'evorao tiro. 34 Ebu gavana vazeġani'a miriho e'e me'odiro, ebu Paulo ġadiniro, raena'a, "Ġa no'e vazeġa?" Paulo'a, "Kilikia haba'a" reirotene, 35 gavana vazeġani'a raena'a, "Ġae 'utirote'e azaġani'a feuri'udu'u, ġae'a nagini haġainute'e ġoe'a igi'uma." reiro. Ebu uti azaġa zina'a, "Paulo'e Kini Heroda* ne, ane ġabogano ogorarote'e neġano ġu'a gadize'ete'e azaġa 'evorao to'!' reiro.

24

Feliki'a Paulo kotaniro

1 Mada fu'o enogano, dibu'o hau'ete'e gíhi'aġa, niġa Anania'a, vaze boroboro nu zu Roma gorogġa edeġa vazeġa, niġa Teretulo teite Kaisarea neġa ovairo. Ebu ze gavana vazeġa mazao Paulo haġai rae fureniro. 2 Paulo hune zounirotene, Teretulo'a gavana vazeġa mazao 'ute'ena'a haġaiġa rae fureniro, raena'a, "Feliki, gíhi'a hune vazeġa, ġae u'ano eme uniho manogġa faġa maha, zu ġae edeġa u'ano habafe zamaġano'e ġauġani'a manoreha. 3 Eme ġae haġai manogġa nidu'a u'ano matu'e rudau'ohé. 4 Rehano madaġo'a hauġite'e veize eġe ġoere tahigġa ge egoga umi'e'ohé.

5 Vaze 'adi'e emeġe'a ġiane'etene, haġai sau'a haġaadu, haba nidu'a zamaġano Iuda azaġa tutuzadu harae ġunuġune'ohé, zu Nazareta rae huze'ete'e azaġa ibito zini'ohé. 6 Ebu Badi'a dibu'o nega zuni sausaunihi reiro. E'ano'o eme obone tiro. [Ebu eme Iuda azaġa goro ġoe'a hina kotanogá uratiro. 7 Rehano uti vazeġa boro, Lusía'a onaadu emeġe 'evoraono'o riġa mae vaġiniro, 8 ebu ani 'ute'ete'e azaġa zina'a, 'Feliki vaġe onamo'!' reiro.] Ġae ġatana'a ane ġadinine, emeġe'a ġae mazao 'utata'a'e nidu'a ġoere huga rae zamari'uma." 9 Iuda azaġa zuni Teretulo ġoere atone'ena'a "Ani'a ġoerata'a'e ġoere huga" rae reiro.

10 Ebu gavana vazeġani'e Paulo'a ġoerogá veize vadini hina ta'oro harotene, Paulo'a ġoere iġuniro, raena'a,

"E edeġa, ġa muri ġehaġa Iuda azaġa kotazinuta'a'e. E'ebano'o e'e matu'uheta, ġae ubumao eġe none ġoe'a rae furene'ohé.

* 23:35 Heroda 'adi'e 'Herod the Great'. Mataio 2:1-22, Luka 1:5

11 E, mada gaubanana zu aheu fare (12) onamirote'ea, Badi'a kurano hanoga veize Ierusalemene neġa itiro. Ġae'a ġadimu vaġine, e'e hariġa zogone eder'uma. 12 E'e dibu'o neġa zamaġano vaze teite mene ta'iro titido, ga Iuda azaġa kuru neġa zamaġano ga Ierusalemene neġa zamaġano vaze ġuġuvaġa mene tuzze harae taugitaugido. E zeġe ubumao 'uġuġa haġaiġa mene haġaido. 13 Zu zeġe'a izidi rae furenate'e haġaiġa horonirote'e vazeġa o'o'a. E'ano'o ġoereze mae ġihinoga mene idaġa. 14 Rehano e 'adi rae furene'ohe. E ibi 'ahoga, zeġe'a ve'oġa ra'ete'e ibiġano emeġe vouġa Badi'a kurano hau'ohe, ebu Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġani'a tirote'e ġoe'a nidu'a mae ġihine'ohe. 15 Ebu ze'e, vaze manoga zu sau'a nidu'ani'a runeono'o bare ġabodi'uma ra'ete'e madaġa zamare'ena'a, guhine'ohe. Ebu eġe zuni e'e guhine'ohe. 16 E'ano'o iġaiġa Badi'a zu vaze ubumao zamahe'e deheġano radoga veize haġai manoga haġae hune'ohe.

17 E muri nu haba 'ahoga 'ahogano radiunute'e enogano, bare Ierusalemene neġa itiro, Iuda azaġa danaze moni zenoga veize, zu Badi'a dibu'o hanoga veize. 18 E dehehe'ete'e haġaiġa hauġadu dibu'o neġano dibu'o hau radiu'enogano, Iuda azaġani'a horohiro. E'e zamaġano eġe uhiġano'e vaze ġuġuvaġani o'o'a zu harae taugitaugoga zu o'o'a. 19 E'e zamaġano Iuda azaġa Asia haba'anono'o onairota'a zuni e'ea radiro. Eġe'a haġai sau'a haġairo rae reifone, zeġe'a onaadu ġae mazao e'e rae furenifo. 20 Ga Iuda kanisoro azaġa nu'onu'o zamao mae ohohadu ġadihirote'e zamaġano, nagi haġai sau'a eġe mazao horonirote'e, Iuda azaġa 'ada'a rae furenite manoga. 21 Eġe mazao'e ġoere 'adi da'o. Eġe'a zeġe bo'aġano edaunute'e zamaġano ġihau ġoeriro, raena'a, 'E, vaze'e runeono'o bare ġabodi'uma ra'ete'e ġoe'a mae ġihine'ete'e u'ano kotahe'ohe.' reiro."

22 Feliki ani, e'e ibiġa moneo fairu ederoga 'ahine, kotaġa 'uadu, 'ahige rae ġoeriro. "Uti vazeġa boro, Lusie'a ovai'udu'u, ġoere ġonaga rae furen'uma." 23 Ebu Feliki'a uti azaġa ibito zini'ete'e vazeġa nina'a, "Paulo'e ġu'a gadize'ete'e azaġa 'evorao to'i, rehano ibihetaġa'e ago 'ufuno'i, zu vaze'a dananoga ago gararo'i!" reiro.

24 Mada nu ġarugano, Feliki ani inugeita onairo. Inuga niġa Dunisila. Ani'e Iuda roġaġa. Ze uti azaġa zeadu, Paulo zamahu onairo. Ebu Keriso Iesu mazao fie'ete'e hariġa Paulo mazaono'o iġiro. 25 Paulo'a haġai duduġa, zu zama rinede'ete'e, zu mada ġonagano Badi'a'a vaze kotazi'uma hariġa rae furenitene, Feliki ani ġiġaronadu niro, raena'a, "Ai e'e da'o. Onamo'i! Mada manoga horonine, bare huġadi'uma." reiro. 26 Feliki'a 'ougirota'a'e, Paulo'a moni nu zuni hanoga rae zamariro. E'ano'o ġae ġehaġa Paulo hune onaadu, ane teite ġoerido.

27 Muri aheu meirotene, Porokio Festo'a Feliki iġu'a meiro. Rehano Feliki ani, Iuda azaġa zama'a manoroga veize Paulo'e ġu'ano modiro.

25

Paulo'e Roma zuhi'aġani'a kotanoga reiro

1 Festo ani, gavana vazeġa rouga radu Kaisarea neġano feuradu, mada uġidu meirotene, Ierusalemene neġa itiro. 2 E'ea dibu'o hau'ete'e boroboro zu Iuda azaġa ibito zini'ete'e azaġani'a onaadu, ani mazao Paulo 'ute'ete'e ġoe'a rae fureniro. Ebu uminiro, raena'a, 3 "Ere ma haġaofine idaġa hehe, Paulo Ierusalemene neġa bare tutune eroga veize?" Ze ura ibio ganatadu, Paulo matihi rae neneganiro. 4 Rehano Festo'a naenaezina'a, "Paulo ani Kaisarea neġano obone ti radiu'ohe, ebu eġe zuni nariga e'e

bare ovoe'ohe. ⁵ Zae vaze boroboro nu zuni eġe teite ovao'! Ebu Paulo'a haġai sau'a haġairo ro'idene, e'ea e'e hariġa rae fureno'!"

⁶ Festo ani, Ierusalem neġano mada fu'o zu uġidu fare (8) ga gaubanana (10) bare radiunutene, Kaisarea neġa ovoiro. Irarivotene, Festo'e kota haba'ano ehoriro. Ebu Uti azaġa zeadu, Paulo zamahu zouniro. ⁷ Paulo'a diuġirotene, Ierusalem neġanono'o ovairote'e azaġani'a ġeġemaġe edanadu, Paulo 'ute'ete'e ġoe'a aduga ġehaġa ri'iniro. Rehano Paulo'a 'ouge haġaoga horonirote'e vazeġa o'o'a. E'ano'o e'e hariġani'e huga rae rougani'e mene idararo.

⁸ Ebu Paulo'a ane mone ġoe'a rae fureniro, raena'a, "E'e Iuda azaġa goro ġoe'a mene vari'iro, zu dibu'o neġa sausaune'ete'e haġaiġa mene haġairo, zu Roma goro ġoe'a mene vari'iro." ⁹ Ebu Festo'e, Iuda azaġa zama'a manoroga veize, Paulo ġadiniro, raena'a, "Ġa'e Ierusalem neġa itadu, kota 'adi'e eġe'a e'ea kota'oga urate'e hehe?"

¹⁰ Paulo'a naenaenina'a, "E'e Roma azaġa kotao edau'ohe. E'ano'o Roma azaġa kotao kotahine manoġa. Ġa'e hubehune edeġa, e'a Iuda azaġa mazao haġai sau'a mene haġaidota'a'e. ¹¹ Eġe haġai sau'a u'ano uġuhi'uma ro'idene, e'e rudanoga idaġa. Rehano Iuda azaġa 'ada'a rae furene'ete'e ġoe'a'e mene huga ro'idene, vaze 'ahogani'a uġuhoga veize zeġe 'evorao ri'ihoga'e mene idaġa. E'e Roma zuhi'aġani'a kotahoga urate'ohe." ¹² Festo ani, ane'a danane'ete'e azaġa ġadizirote'e enogano, Paulo 'ahige niro. "Ġa'e Roma zuhi'aġani'a kota'oga urateha. E'ano'o ġa'e Roma zuhi'aġa vaġe onami'uma."

Festo'a kini Agripa teite ġo'aniro

¹³ Mada nu enogano, Kini Agripa zu ezeġa, niġa Berenike'a Kaisarea neġa onairo, matu'u ġoe'a Festo hanoga veize. ¹⁴ Ze Festo teite mada ġehaġa radiunu 'ahine, Festo'a Paulo hariġa Agripa me'odo haro, raena'a, "Feliki'a 'adama vaze 'ahoga ġu'ano ohone modiro." reiro. ¹⁵ "Eġe'a Ierusalem neġa itivotene, dibu'o hau'ete'e boroboro zu Iuda azaġa boroboro'a onaadu Paulo 'utiro, ebu eġe'a kota ġonaga ġoe'a ro'i rae umidiro, runeo tuġunoga veize.

¹⁶ E'ano'o e 'ahige rae ziro. 'Roma goroġa'e 'ahiguġa. Kota zamaġano'e vaze 'ahoga 'utine, vaze a'a'e ge 'ute'ete'e azaġa zamao edanadu ane mone ġoe'a rae furen'i'uma. E'e ġaruganobu'u ġonaga ġoe'a rae furenadu, zeġe 'evorao ri'ini'uma.' ¹⁷ E'ano'o zeġe'a eġe teite Kaisarea neġa ovairotene, madaġa mene fanediro. Rehano irarivotene, e kota haba'ano ehoriro. Ebu uti azaġa zeadu e'e vazeġa zamahu zouniro. ¹⁸ Ane 'utivotene'e azaġani'a ġoe'a rae furenivotene, eġe'a zamarivotene'e haġaiġa sau'a nu'e mene rae fureniro. ¹⁹ Rehano ze'e, zeġe Badi'a mazao fie'ete'e haġaiġa moneo, zu vaze 'ahoga, niġa Iesu, ani rudaro rehano 'ize ġaboga rae, Paulo'a ra'ete'e hariġa rae fureniro. ²⁰ E'e aġu'a e nouge nouge ġoeri'uma'e. E'ano'o Paulo ġadiniro, ani urate'e ga, Ierusalem neġa itadu e'ea kotanoga. ²¹ Rehano Paulo ura'e Kaisarea neġano radadu Roma zuhi'aġani'a kotanoga uratiro. E'ano'o uti azaġa zina'a, 'Paulo'e ġu'ano ohone rado'! Onamoo madaġa me'ine, Roma zuhi'aġa mazao tuġuni'uma' reiro."

²² Ebu Agripa'a Festo nina'a, "Eġe ġatana zuni ane ġoere igihi." reivotene, Festo'a nina'a, "Ġa ohogoru'u igi'uma." reiro.

Paulo'a Kini Agripa zamao ane mone ġoe'a rae fureniro

²³ Irarirotene, Agripa ani Berenike-ne, dabua manoga rohorohogēita haḡaadu, nu'onu'o neḡa diuḡiro. Ebu uti azaḡa boroboro zu Kaisarea neḡa azaḡa boroboro zuni diuḡiro. Ebu Festo'a uti azaḡa zeadu Paulo zamahu zouniro. ²⁴ Ebu Festo'a raena'a, "Kini Agripa zu 'ahi onaate'e azaḡa nidu'a, vazega 'adi'e'e. Ierusalemā neḡano zu Kaisarea neḡano Iuda azaḡani'a raena'a, 'Ġabode radoga mene idaḡa.' rae tatarē'ete'e vazega. ²⁵ E'a ani ḡoere abitirotene, runeo tuḡuni'uma haḡaiḡa mene horoniro. Rehano ani ura'e, Roma zuhi'aḡani'a kotanoga uratiro 'ahine, Roma zuhi'aḡa mazao tuḡuni'uma ra'ohe. ²⁶ Rehano e'e Roma zuhi'aḡa veize nouge rae mirih'i'uma? Mazaḡa ani, haḡai sau'a 'ahoga mene haḡairo. E'ano'o Kini Agripa ḡae hune zamao zuni zae nidu'a zamao tutune onaeha, zae'a Paulo ḡadinadu eḡe'a mirihite'e ḡoe'a ederoga veize. ²⁷ Mazaḡa eḡe'a zamare'etene, ḡu'a vazega Roma zuhi'aḡa mazao tuḡune'ete'e zamaḡano, 'ute'ete'e ḡoe'a mene mirihoga'e mene idaḡa."

26

¹ Ebu Agripa'a Paulo niro, raena'a, "Ḡae moneo ḡoero'i!"

E'ano'o Paulo ani 'evo'a mae ḡihinadu, ḡoere iḡuniro. ² "Kini Agripa, e'e izidi matu'e'ohe, mazaḡa e Iuda azaḡani'a ḡoere aduga nidu'a eḡe rana ri'ine'ete'e u'ano, eḡe noneo ḡoere'e 'ahine. ³ Ḡae edeḡa, Iuda azaḡa haḡai zuni zeḡe'a ta'iroтите'ete'e ḡoe'a. E'ano'o e umi'e'ohe. Eḡe ḡoere 'adi fairu igi onamo'i ḡonaga!

⁴ Iuda azaḡa zeḡe nidu'a edeḡa, eḡe'a kobe'anono'o nouge radi-unuta'a'e, Iuda azaḡa bo'aḡano ebu Ierusalemā neḡano. ⁵ Ze, ḡabonehe ḡadaheḡanono'o edeḡa 'ahine, ze'a uratine e'e Farisea vazega rae re'uma zu idaḡa. Farisea azaḡa'e Iuda azaḡa goro ḡoe'a faifaine haḡae'ete'e azaḡa. ⁶ Ebu izidi e'e, Badi'a'a emeḡe vouḡa mazao rae tirete'e ḡoe'ani'a hudanoga guhine'ete'e u'ano kotahe'ohe. ⁷ Emeḡe iduhu gaubana zu aheu fare'e (12), e'e ḡoe'ani'a hudanoga radu guhine'ohe. Ze ohere zu madai Badi'a tuḡure inare haḡae'ohe. Kini vazega! E'e, e'e ḡoe'a guhine'ete'e u'ano, Iuda azaḡani'a eḡe rana ḡoere aduga ri'ine'ohe. ⁸ Za nu'e nouga'ahi Badi'a'a rune azaḡa bare ḡabozi'uma ra'ete'e ḡoe'a mene mae ḡihine'ohe?

⁹ Eḡe zuni ibite 'ahige zamariro. Nazareta neḡa vazega, Iesu niḡa 'u'uoga veize inare gauine manoga rae zamariro. ¹⁰ E 'uḡuḡa haḡaiḡa Ierusalemā neḡano haḡairo. Ebu Dibū'o hau'ete'e boroboro niḡano, Zuhī'a Boro mone azaḡa ḡeḡaḡa ḡu'ano ohoziro, zu zimi ruzihī reirotene, e'e ḡoe'a mae ḡihiniro. ¹¹ Ebu Iuda azaḡa kuru neḡa nidu'a diuḡadu, 'Bouzo'i!' reiro. Ebu bouze'ena'a, 'Iesu niḡa sausaune ḡoero'i!' rae tatariro. Zuni e maḡune rudaro 'ahine, haba faḡano neḡa 'ahoga 'ahoga onamadu, Zuhī'a Boro mone azaḡa vaḡadu sausauro.

¹² Mada 'ahogano e'e 'ougihī radu, dibu'o hau'ete'e boroboro niḡano zu ḡoereze odohadu, Damaseko neḡa onamiro. ¹³ Kini vazega! Madai nemaḡano e'e ibiḡano onamirote'ea, e adureono'o agaḡa boro'a agaranoga horoniro. E'e agaḡa'e mada agaḡa vitinoga. Eḡe zu eḡe teite onamirote'e azaḡa agafi' ovairo. ¹⁴ Ebu emeḡe nidu'a rahao higau bauriro, ebu Iuda ḡoe'ano ihī'ete'e agoḡa 'ahoga igiro, raena'a, 'Saulo! Saulo! Ḡa nougadu eḡe sausahe'ohe? Ḡa ire meiga meiga futune'ohe. A'e ḡae'a ḡae bare sausa'u'e'ohe.'

¹⁵ Ebu eḡe'a ḡadinena'a, 'Zuhī'a Boro, ḡa iniu?' reiro. Zuhī'a Boro'a naenaehina'a, 'E'e Iesu, ḡae'a sausahe'ete'e vazega. ¹⁶ Iḡunadu edano'i!

Eġe'a ġae mazao fureranata'a'e, eġe tuġure vazegano oho'ifine, zu horohate'e hariġa vaze mazao me'odo zinifine, zu eġe'a iho'ite'e ġoe'a rae furenoga veize. ¹⁷ E'e Iuda azaġa zu Iuda mene azaġani'a sausau'ihireite'e zamaġanonono'o mae vaġi'i'uma. Ebu zeġe mazao bare tuġu'i'uma, ¹⁸ ubumaze ra'anadu uzaboono'o aġaġa moneo mae ġihuzoga veize, zu Satani 'u'uganonono'o mae vaġizadu Badi'a mone rouga veize. 'Ougine, sau'aze eġe'a rae modi'uma, zu ze'e eġe mazao fiadu, Zuhi'a Boro veize avo reirote'e azaġa teite 'auġi'uma.

¹⁹ E'ano'o kini Agripa, e'e adureono'o fureranadu ihohirote'e ibiġano da'o dure'ohe. ²⁰ E ibite Damaseko neġa azaġa mazao, ebu Ierusalemeneġa zu Iudea haba'a nidu'a zamaġano radiu'ete'e azaġa mazao, ebu Iuda mene azaġa mazao zuni haramiro, raena'a, 'Zamaze ġihunadu, Badi'a vaġe aro'! Ebu haġai manoga haġaena'a, zamaze ġihunate'e furen'o'i! ²¹ Eġe'a 'ougirote'e u'ano, Iuda azaġani'a dibu'o neġano obohe tiro, ebu uġuhe ruhihi reiro. ²² Rehano Badi'a'a danahe onaoo izidi, e 'ada edau'ohe, ebu vaze zuhu'anono'o boro ġonaga zeġe nidu'a mazao hari tiba hina rae furene'ohe. E'e ġoe'a'e peroveta azaġa zu Mose'a vesu'u nagini'a furera'uma reirote'e ġoe'a da'o. ²³ E'e ġoe'a'e, Keriso ani zaharani'uma, ebu ibite runeono'o bare ġabodi'uma, ebu ane'a Iuda azaġa zu Iuda mene azaġa mazao ġabone hidi'uma aġaġa haramoġa harami'uma."

²⁴ Paulo'e 'ouge rae'enogano, Festo'a ġoere ġihau'ena'a, "Paulo! Ġa baboraneha. Ga ufeta mirihirote'e'a mae babo'eha." rae reiro.

²⁵ Rehano Paulo'a naenaenina'a, "Ġihi'a vazegħa Festo, e'e mene baboraneha. Eġe'a ra'ete'e ġoe'a'e ġoere huga zu eda'eġa. ²⁶ Kini Agripa ani, 'adi haġaġa nidu'a edeġa 'ahine, e'e mene rihau'ena'a huga ni'ohe. Mazaġa e edeġa kini Agripa'e haġai 'adi nidu'a igi hauġiro, mazaġa e'e haġaġa'e guni'ano mene fureraro. ²⁷ Kini Agripa, ġa peroveta azaġa ġoere mae ġihine'e hehe? E edeġa, ġa mae ġihine'ohe."

²⁸ Ebu Agripa'a Paulo nina'a, "Ġa mada futu'ano ġoere tahiġa rae furenadu, eġe'a Kristenio tiro'i ra'e rehano, a'e mene idaġa."

²⁹ Paulo'a naenaenina'a, "Mada futu'a ga faġa'e ago zamaro'! Mazaġa e Badi'a mazao 'ahige kurau'ohe, ġae zu 'ada igi'ete'e azaġa nidu'a eġe teigoga, rehano ġu'ano ohohe'eta'a'e ahġa."

³⁰ Ebu kini Agripa, gavana vazegħa Festo, zu Berenike ebu e'ea ehorinute'e azaġa nidu'a iġune edaro. ³¹ Ze nu'onu'o neġanonono'o buau'ena'a ġoretitiro, raena'a, "Vaze 'adi'e runeo tuġuni'uma ga ġu'ano ohoni'uma haġaġa sau'a mene haġairo."

³² Ebu Agripa'a Festo niro, raena'a, "Roma zuhi'aġani'a kotanoga mene uratifone, vaze 'adi'e ġu'anono'o mae bunifo."

27

Paulo Roma neġa ġasi hina tutune onamiro

¹ Eme Itali haba'a ona'uma madaġa meirotene, Paulo zu ġu'a azaġa nu'e uti vazegħa 'ahoga, niġa Iulio 'evorao ri'iziro. Ani'e Roma zuhi'aġa uti azaġa ibito zini'ete'e vazegħa 'ahoga. ² Ebu eme'e Adaramatenone ġasiġano tiro. Ġasi a'a'e Asia haba'a toġatoġaġano tue tue ona'uma ġasiġa. Eme e'e hina ruhau onamiro. Ebu Makedonia haba'ano Tesalonika neġa vazegħa 'ahoga, niġa Aristako zuni emeġe teite onamiro.

³ Irarirotene, Sidono neġano feuriro. Iulio ani Paulo faifaine'ena'a, tuġuniro, Paulo ane edeġa azaġa vaġadu, nagini'a ferene'ete'e hanoga

veize. ⁴ Ebu e'eano'o hena bare ruhanadu, Kupro 'umuğa genağano 'afe ruhau onamiro, mazağa zavara'e emeğe haohaofe onainu. ⁵ Ebu Kilikia zu Pamufulia haba'a davarağa boha'ano ruhau onamo, Lukia haba'ano Mura neğano hebetiro. ⁶ Ebu e'e haba'ano uti azağa ibito zini'ete'e vazegani'a Itali onamihi ra'ete'e ġasiğa horoniro. A'e Alesandria neğa ġasiğa. Eme e'e ġasiğano tutufe tiri. ⁷ Ebu mada ġehağa te'ote'au'ena'a negane ruhau onamo, Kenido davarağa boha'ano feuriro. Zavara'e 'ize haohaofe onainu 'ahine, e'e moneo ruhau onamoga mene idararo. E'ano'o eme Salomone musuga naenaeğa onamadu, Kerete 'umuğano 'afe ruhau onamiro. ⁸ Ebu te'ote'au'ena'a zavara haone, e'e 'umuğa genağa uni ruhau onamo, "Toğatoğa Manoğa" rae hune'ete'e toğatoğano hebetiro. A'e Lasea neğa uhiğano.

⁹ 'Ouge'ena'a, mada ġehağa foure hauğiro 'ahine, ġasio ruhau onamoga'e riğa zu ġiğaroğa. Mazağa Iuda azağani'a iğaiğa ogomu moneo zağozagi'uma madağa vitaro. E'e huga'e zavara madagani'a feuriro, ebu ruha'uma batoğa 'ai hauğiro. E'ano'o Paulo'a iraduguziro, ¹⁰ raena'a, "Zae nidu'a! Ege'a ġiane'etene, eme ruhau onamine sau'a hidi'uma, ġasi zu tohefe nidu'a'e davarao hunuhuni'uma, ebu ġabonefe zuni sauta'uma." ¹¹ Rehano uti azağa ibito zini'ete'e vazega'e Paulo ġoere mene mae ġihinadu, ġasi mirune'ete'e vazega zu ġasi vazega ġoere da'o mae ġihiniro. ¹² Zeğe'a ra'eta'a'e, hebetate'e haba'a'e zavara zu nahune madagano'e mene manoğa. E'ano'o vaze nidu'a'e e'e haba'anono'o ruhau buanadu Foinike toğatoğano onamihi reiro. Ebu e'e toğatoğano bu'u zavara zu nahune madağa me'uma reiro. Foinike toğatoğano'e Kerete 'umuğano ġasi'a hebetete'ete'e toğatoğano 'ahoga, mada'a zubure'ete'e mone zamaini'ohe.

Zavara boro'a davarao feuriro

¹³ Ebu zavara 'ai kauri moneono'o tahitahe onainute'ea, ze 'ane mada manogani'a onaeha reiro. E'ano'o ġasi hanigağa hutube zounadu, Kerete 'umuğa genağa da'o uni ruhau onamiro. ¹⁴ Mene fağa onamirote'ea, zavara boro багаğa 'ai 'umu raganono'o gudau ovairo. A'e niğa "Turakulon*" rae hune'ete'e davarağa boro. ¹⁵ Ebu ġasio ragati' aradu, zavara roğoroğe onamoga mene idağa 'ahine, zavara da'o magananiro. ¹⁶ Ebu Kauda 'umuğa kome'a genağa 'afe diuğirotu'u, ġasi kome'a ġaruna ahasinute'e riğa hutube zouniro. ¹⁷ Ebu ohoze ohoze'a ġasi ahase zounirotene, mini hina ġasi boro tatuhe ogoro tiro. Ebu hena nougine gasi'a ruhau onamadu, Afrika haba'a heta'ağano, niğa'e Surutis-o rameru'uti'uma rae riharo. E'ano'o ġasi farağa zuni hutube bunadu zavara maganani ruhau oname tağiro. ¹⁸ Rehano zavara'e 'ize ufeta boro. E'ano'o irarirotene, ġasio gau'e'ete'e azağani'a ġasi ufinoga rae, odohe'ete'e toheğa davarao mae mae modiro. ¹⁹ Ebu bare iraradu, mada uğiduğa meirrotene, ġasio odohe gau'e'ete'e toheğa zuni mae mae modiro. ²⁰ Eme mada ġehağa mada zu buzuva mene horoniro, zu zavara'e ufeta hune sautu radiunu. E'ano'o emeğe nidu'a mene ġabodi'uma rae zamariro.

²¹ Ze mada ġehağa oganoga mene idararotene, Paulo'a zamazeo iğune edanadu ziro, raena'a, "Zae nidu'a! Ege ġoere mae ġihinadu, Kerete 'umuğanono'o mene ruhau buafone, 'ahige aduga mene hidifo, zu toheze

* 27:14 E'e ġoe'a huga'e northeast moneono'o onae'ete'e zavarağa boro.

mene mae mae modifo. ²² Rehano e izidi 'ada zi'ete'e. Inaro'! Mazağa vazeni 'ahoga mene dauği'uma, u hube ġasi'a da'o sauta'uma. ²³ Zuhi'a Boro, eġe'a kurano hau'ete'e zu tuġureġa haġae'ete'e Badi'aġa, ani tuġure viga'a ohoġore ohere eġe uhiġano edanadu ²⁴ ġoreheha, raena'a, 'Paulo! Ago rihano'! Ġa'e Roma zuhi'aġa zamao 'ize eda'uma. Zu Badi'a manoġa'e ġae teite u'ano, ġae teite idaġa ruhau'ete'e azaġa nidu'a'e Badi'a'a ġabozi'uma.' ²⁵ E'ano'o zae nidu'a, inaro'! E, Badi'a tuġure viga'a ehate'e ġoe'a nidu'a huda'uma rae, ani mazao fie'ohe. ²⁶ Rehano eme'e zavara'a hudi onamadu 'umu 'ahoga heta'aġano ġasi'a ehor'i'uma."

Ġasi'a fahau ġuzuhiro

²⁷ Ohere gaubanana zu ġazaġa fare (14) meireote'ea zuni, Adaria Davaraġano zavara'a 'ize hudi vaevaefinu. Ebu e'e ohe'a nemanemaġano ġasio gau'e'ete'e azaġani'e gaba ruhau hanite'ete'e ederiro. ²⁸ E'ano'o ze davara hoe'a idanirotene, mita ġae ġazaġa gaubanana (40) heuġa. Ebu tahiġa guhianadu bare idanirotene, mita ġae uġidu gaubanana (30) da'o. ²⁹ 'Ougadu ze ġiġaroze ruziro, mazaġa hena ġasi'a vatava rana rameru'uti'uma reiro. E'ano'o ze ġasi hanigaġa ġazaġa (4) ġasi ariġa ġuzuono'o mae davarao feuniro, ebu ġaiġai iraroga veize guhiu radiro. ³⁰ E'e zamaġano ġasio gau'e'ete'e azaġa'e feranoga radu, so'e ġasi hanigaġa ovoe bune'ohe rae, ġasi kobe'a fui'adu zazo'anono'o ovoe buniro. ³¹ Rehano Paulo'a uti azaġa ibito zini'ete'e vazēġa tahi'aġeta ziro, raena'a, "Ġasio gau'e'ete'e azaġani'a ġasi 'adaono'o vaġinine, za'e mene ġabodi'uma." ³² E'ano'o uti azaġani'a ġasi kobe'a ovoe dabanate'e miniġa 'ai tene re'adu, ruhune modiro.

³³ Ebu irara 'ai hanitirotene, Paulo'a zeġe nidu'a ogomu anoga rae umiziro, raena'a, "Za mada gaubanana zu ġazaġa fare (14), zamaze adudu'ena'a guhiu onaeha. Ebu ogomuni 'ahoga zu mene aneha. ³⁴ E'ano'o e umize'ohe. Izidi za ogomu nu ano'! A'e ahirize'a inaradu ġabone hidoga veize. Eġe'a zi'ohe. Zae vadiniono'o igu tibani zuni mene dauği'uma." ³⁵ Paulo ani 'ouge rae zirotene, 'uvahu madu vase nidu'a ubumao Badi'a mazao ite matu'o haro. Ebu vaheġadu aro. ³⁶ 'Ougadu zeġe nidu'a inaradu, ogomu mae aro. ³⁷ Ġasi e'e zamaġano bone emeġe nidu'a 276-'a radiro. ³⁸ Zeġe nidu'a ogomu au idararotene, ġasi'a ufiranoga veize ogomu nidu'a davarao mae mae modiro.

Ġasi'a Melita 'umuġano fahau ġuzuhiro

³⁹ Ohereda'o mada'a aġaru feurirotene, ze no'e haba'ano ruhaunuta'a'e aġu'a. Rehano ze'e haba ġuniġa hesaġeta moneni horoniro. E'ano'o ze idaraune, e'e hesaġa ranao ġasi odohe tiri'uma reiro. ⁴⁰ Ebu ze ġasi hanigaġa davara zamaġano tene ri'i modiro, ebu tari ogoru tirote'e miniġa fui'iro. Ebu zavara veize farai hutube ġihinadu, hesa mone tarine onamiro. ⁴¹ Rehano ġasi'e heta'ano tutuhanadu, zazo'a ġoha'e e'ea teadu mene hune zu hagariro. Ebu avaġa ġuzu'e sa'u boroboro'a kafene vaheġadu faharo.

⁴² Ebu uti azaġani'a ġutarote'e azaġa'e zimi hauği'uma rae togaziro, mazaġa hena ze'a ġemabe onamadu ferau ġouri'uma. ⁴³ Rehano uti azaġa ibito zini'ete'e vazēġa'e Paulo ġabonihi reiro 'ahine, uti azaġa garariro. Ebu tuġuzena'a, "Ġema edeġa azaġa'e ibite rafatadu ġemabe onamo'i, ebu ġabao tiro'i!" reiro. ⁴⁴ "U ġema aġu'a azaġa'e, ġasi ireġa rugaruga

hina kame ġemabe onamo'il" reiro. 'Ouge haġae'ena'a zeġe nidu'a gabao ġemabe tiradu ġabode ġouriro.

28

Paulo'e Melita 'umuġano

¹ Emeġe nidu'a ġaboga gabao tirirotene, eme ederiro, a'e Melita 'umuġa. ² 'Umu e'e neġa azaġa'e emeġe faifaife rufiro. Irugu'e ru'aunu zu nahune'e biaudo 'ahine, ze mae ġihife'ena'a, ire rabibofiro. ³ U Paulo ani ire sinuġa ġura'e madu ire roga rana mae ti'enogano, zarama ire gigi'ani'a madu ire sinuġanonono'o veore buaro, ebu Paulo 'ai 'evo'ano vihone giganiro. ⁴ Ebu 'umu e'e azaġani'a mohe e'e Paulo 'evoreo ġiruġiranoga horonirotene, ze raora'uhina'a, "Vaze 'adi'e hezo'e gorogoru vazeġa gaogi." rae reiro. "Ani davarao mene hunuhuna rehano, e'e naeġa hau'ete'e badi'aġa'e ane'a ġabode radoga mene urateha." ⁵ Rehano Paulo'e mohe ire roga rana itine modiro, ebu sau'ani 'ahoga ane mazao mene fureraro. ⁶ Vaze ze 'ane, Paulo'e ahi'ani'a mini'uma ga zogone higau bauradu ruda'uma rae ġiane radiro. Ze faġa hune 'ouge ġiane radiunu rehano, ġauni 'ahoga ani mazao mene furerarotene, ze hena nufe zamarena'a, "Ani'e badi'a 'ahoga gaogi." reiro.

⁷ U 'umu e'e zuhi'aġa, niġa Pobelio, ani haba'e hani'ano. Ani eme mae ġihife'ena'a, neġano tutufe zoufadu mada uġidu faifaifinu. ⁸ U Pobelio moga'e uġiġa, evaneo baze radiunu. Ani ahiri'e gigi'a bagaġa zu ru sororido. E'ano'o Paulo'a diuġe ġianadu rana kuraro, ebu 'evo'a rana tirirotene, 'ai manoriro. ⁹ 'Uguġani'a furerarotene, ugi azaġa 'umu be'a radiunute'e azaġa nidu'a, Paulo vaġe onaadu ane'a faizido. ¹⁰ Ebu vaze nidu'a'a, nigufe'ena'a faifaife rufido. Ebu e'e 'umuġanonono'o ruhau vaġinihi reirotene, ze ferefe'ete'e toheġa ġehaġa rifiro.

Paulo'a Roma neġano feuriro

¹¹ Eme bato uġidu e'e 'umuġano radirote'e enogano, ġasi 'ahogano tiradu e'e haba'a mode iġuniro. E'e ġasiġa'e nahune madagani'a hauġoga veize, Melita 'umuġano guhiu radiro. A'e Alesandria ne ġasiġa, niġa "Tahi'a Ato'a". Izipi haba'anono'o onairo. ¹² Eme ruhau onamoo, Surakusa neġano hebetadu, mada uġidu e'ea radiro. ¹³ E'eano'o hena onamo Regio neġano hebetiro. Ebu mada tiba radirotene, ġasi ġaruga moneono'o zavara'a onairo 'ahine, eme ruhau onamadu, mada aheuġano Puteoli toġatoġaġano feuriro. A'e emeġe ruhu ġonaga. ¹⁴ Ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaġa nu hidirotene, ze umifena'a, "Emeġe teite fura tiba rado'i!" reiro. E'ano'o e'ea fura tiba radiro. Ebu e'e ġaruganobu'u eme'e, zavara boro u'ano sasiro rehano, ragavofe'e ġonabadu, Roma haba'ano feuriro. ¹⁵ Roma neġano Zuhi'a Boro mone azaġa'e emeġe'a hanite'ete'e hariġa igiro 'ahine, haofe onaadu, vaze nu'e Apia-foru maketiġano, nu'e Taveni Uġidu rae hune'ete'e i'udi neġano hido titiro. Paulo ani, horozitotene, Badi'a matu'o haro, ebu zamagani'a inariro.

Paulo'a Roma neġano haramiro

¹⁶ Eme Roma neġano feurirotene, Paulo'e tuġunadu ane da'o ne 'ahogano radiro. Ebu uti vazeġa tibani'a da'o taufinu. ¹⁷ Ebu mada uġidu meirotene, Paulo'a Iuda azaġa ibito zini'ete'e azaġa boroboro ane neo huze nu'oziro. Ebu zeġe'a nu'ora' onairotene, Paulo'a ziro, raena'a, "Nego nabudi, e emeġe nabudi mene sausauziro, zu vouġafe haġai mene

he'ehe'eniho. Rehano Iuda azaḡani'a Ierusalemā neḡano obohe teadu, Roma azaḡa 'evorao ri'iheha. ¹⁸ Roma azaḡani'a ḡadihirotene, ze ura tuḡuhe buhihi reiho, mazaḡa runeo tuḡuhi'uma haḡaiga sau'a mene horoniro. ¹⁹ Rehano Iuda azaḡani'a mene uratirotene, e'e ibi 'ahoga o'o'a radu, Roma zuhi'aḡani'a kotahoga veize umidiro. U e'e aduga 'ahoga nabudihe rana touga veize mene onaeha. ²⁰ E'ano'o e za ḡiazoga zu ḡorezoga veize huze onaeha, mazaḡa Isaraela azaḡani'a guhine onainute'e vazeḡa u'ano, e'e gu'a neḡano 'ada radiu'ete'e."

²¹ Ebu ze naenaenina'a, "Iudea haba'anono'o ḡa moneo so'ani 'ahoga mene noneni tuḡuriho. Zu vazeni 'ahoga Iudea haba'anono'o feuri arirotene, ḡa moneo sau'ani 'ahoga mene rae fureniro. ²² Rehano eme ḡa'a nouge reihī ra'ete'e igihī ra'ohe. Mazaḡa eme edeḡa, haba nidu'a zamaḡano vaze nidu'a ḡae mone ra'ete'e azaḡa he'ehe'eze'ohe."

²³ Ebu ze Paulo teite bare nu'oranoga rae mada 'ahoga rae tiro. E'e madaḡa meirotene, Iuda azaḡa'e ḡehaḡa bagaḡani'a onaadu, bare ane radone haba'ano nu'oraro. Paulo'e oherebauono'o onamo ḡorava Badi'a'a zuhi'afi'uma ḡoe'a rae furenō ziniho. Ebu zeḡe'a Iesu mae ḡihinoga rae, Mose goro ḡoe'a zu Peroveta azaḡa buka zamaḡanono'o Iesu hariḡa haramiro. ²⁴ Vaze nu'e Paulo ḡoere mae ḡihiniho, u nu'e mene. ²⁵ Ebu ze zeḡe bo'aḡano zamaze mene tiba. Ebu Paulo'a 'ahige zirote'e enogano, ze neono'o buau ḡouriho. Paulo'e zeḡe'a 'izema buanogano 'ahige ziro, raena'a, "Vine Zaḡoḡani'a peroveta vazeḡa Isaia-ono'o vouḡaze zirota'a'e ḡoere huga, raena'a,

²⁶ 'Onamadu Iuda azaḡa 'ahige zo'i!

Gae eoga igi huni'uma,

rehano mene ederi'uma.

Gae horonoga horone huni'uma,

rehano mene zamari'uma.

²⁷ Mazaḡa 'adi duḡuru zama'e tuḡa zu teḡaze'e 'uhuḡa, ebu ubumaze zuni kuruḡa.

A'e ubumaze hina mene horonifine,

zu teḡaze hina mene igifine,

ebu zamaze hina

mene zamare horonifine.

'Ougadu mene ḡihure baradu,

eḡe'a mene faizoga veize.'

²⁸ E'ano'o zae ederoga veize ḡoere 'adi zi'ohe. Badi'a'a ḡabone hidi'uma ḡoe'a tuḡure'eta'a'e, Iuda mene azaḡa veize tuḡureha, ebu ze mae ḡihini'uma."

[²⁹ Paulo ani 'ouge rae ḡoreze hauḡirotene, Iuda azaḡa 'ai oname ḡouriho ebu zeḡe'a zeḡe bare riḡa ta'iro titiro.]

³⁰ Muri ahehu, ani 'ize ḡu'a zamaḡano rehano, ane'a naeḡa haḡae'ete'e neḡano radiunu, ebu iniu ane vaḡe onaidotene, nidu'a mae ḡihizido.

³¹ Paulo'e mene rihau'ena'a Badi'a'a zuhi'azi'uma ḡoe'a haramo zinido, zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso hari ihozido. Ebu vaze 'ahogani'a zuni mene gararo haro.

Filipi Ekalesia Azağa Mazao Paulo'a Mirihiro

¹ Ege Paulo zu Timoteo'a fefa 'adi mirihe'ohe. Eme'e Keriso Iesu veize gaue'ete'e azağa. Ebu fefa 'adi'e Filipi neğano Keriso Iesu mone ra'ete'e azağa nidu'a, zu ibito zini'ete'e azağa*, zu diakono azağa veize tuğure'ohe.

² Ibite gezo 'ahige reihi: Badi'a emeğe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manoga zu zama roğeğa zini'eno'!

Paulo'a Filipi neğano ekalesia azağa u'ano Badi'a mazao manoga tauği ra'ohe zu zamare'ohe

³ Ege'a zae zamare'ete'e madağano bone, iğaiğa ege Badi'a mazao manoga tauği ra'ohe. ⁴ Ege'a zae nidu'a veize kurau'etene, iğaiğa matu'uheta kurau'ono. ⁵ Mazağa zae'a hari manoga ģadahe mae ģihinirote'e madağano'ono onao izidi, ege'a hari manoga haramoga veize danahe onainu. ⁶ E'e hube hune 'ahige rae zamare'ohe. Badi'a ani, zae bo'ağano gau manoga fureniro, 'ouge hağae onamo, Keriso Iesu'a bare onai'uma madağa me'uma. E'e madağano zae zamao furenirote'e gauga manoga hağae haugi'uma.

⁷ Za'e ege zamao iğaiğa radiu'ohe. E'ano'o ege'a zae nidu'a mazao 'ahige zamare'eta'a'e manoga. Mazağa zae nidu'a, Badi'a'a inirote'e gauga ege'a hağaoga veize danahe onainu. E ģu'a neğano'o 'ada radiu'ete'e zamağano zuni, kotao hari manoga birirote'e madağano zuni, ebu hunio hari manoga'e mene tugahe haramo inarinute'e madağano zuni danahiro.

⁸ Keriso Iesu'a zae zamare'ete'e teige, e zae nidu'a zamare'ohe. Ege'a 'ouge rata'a'e, Badi'a ane edeğa, e huga goere'ohe.

⁹ Ebu e zae veize 'ahige rae kurau'ohe: zae'a Badi'a faifaine ederoga zu nagini'e duduga ga ve'oğa horone ederoga, ebu 'ouge hağae'ena'a, zae'a zae bare zamarotite'ete'e hağaiğani'a bororu onamoga. ¹⁰ Ebu e zae veize 'ahige rae kurau'ohe: Zae radone zamğano nagini'e manoga ederoga, zu zamaze dehenoga, zu hağai sau'a mene hunezuni hağaoga, ebu 'ouge hağae onamo, Keriso'a bare onai'uma madağa. ¹¹ Ebu Iesu Keriso'a danazadu zae ģabone'e duduga da'o re'uma. Ege'a 'ahige kuranata'a'e, vaze'a zae hağai manoga horonadu, Badi'a ģubane'ena'a zu niğa mae iğihinoga veize.

Paulo'a ģu'a neğano radiu'ete'eano'o hari manogani'a bororu onamiro

¹² Nego nabudi, e ura, za 'adi edero'! Aduga ģehağa ege mazao fureru'ete'ano'o, hari manogani'a bororu onamiro. ¹³ Ebu ege'a Keriso u'ano ģu'ano radiu'eta'a'e, Roma zuhi'ağa ne enoga taufe edau'ete'e azağa, zu vaze nunu ģehağani'a edere ģouriro. ¹⁴ Zuhi'a Boro mone ra'ete'e azağa'e, ege'a ģu'ano radiu'ena'a, edau gigaru'ete'e u'ano, Zuhi'a Boro mazao fie giganadu, mene rihau'ena'a, Badi'a goere inare haramo'ohe.

¹⁵ Vaze nu'a Keriso hariğa haramo'eta'a'e, ze ege gau u'ano 'ahi'ahi ma'ohe, zu vitihih ra'e'ohe. Rehano vaze nu'e ege danahih radu, hari manoga haramo hunih radu, zama manoga hina haramo'ohe. ¹⁶ Zama manoga hina haramo'ete'e azağa'e, hari manoga biroga veize, Badi'a'a e ģu'ano mae zouhirote'e, ederadu, zege zamarone ege mazao teadu haramo'ohe. ¹⁷ Rehano 'ouge 'ahi'ahi ma'ete'e azağa'e nize boro reihi radu Keriso hariğa haramo'ohe. Ze haramo'eta'a'e, zamaze'e mene deheğa. Ze

* 1:1 ga bisofu

'ouge'ena'a, ege'a gu'ano aduga hide'ete'e'a bororanoga veize rae, zamare taug'e'ohe. ¹⁸ A nagini veize? Zege'a haram'e'ta'a'e, zamaze'e duduga ga mene, ago zamaro'i! Goere boro'e Keriso hariğa haram'e'te'e. ¹⁹ Ebu e e'e u'ano matu'e'ohe. Ebu e zama mone zuni matu'e ona'uma, mazağa e edeğa, zae'a ege veize kurau'ete'eano'o, zu Iesu Keriso Vine Zağogani'a danahe'ete'eano'o, e'e Badi'a'a gu'anono'o mae buhi'uma.

Paulo gabone'e Keriso teite

²⁰ E'e 'ahige zamare'ena'a hube hune guhiu radiu'ohe: Ege mazao nagini'a fureraune zu, e'e mene mazağaro'hi'uma. U e'e iğaiğa inare goere'ete'e teige, izidi zuni inare goeri'uma. Ebu e gabode radine, ga rudaune, ege hağai nidu'a'ono'o vase nu'a Keriso nigunoga urate'ohe. ²¹ Mazağa ege mazao'e, gabode radiu'eta'a'e, Keriso teite radiu'ohe. Ebu rudaune'e, manoga hune hidi'uma. ²² Rehano ege'a gabode radine, ege gau u'ano vase geħağani'a Badi'a goere egadu, gabone hidi'uma. E'ano'o e ağu'a, no'e ibiğano onamine manoga. ²³ E zamahe aheu nemağano. E ura'e raha 'adi modadu, Keriso teite radihi. 'Ougine manoga tauği. ²⁴ Rehano e zae veize raha 'adao gabode radine, manoga. 'Ougine zae danazoga idağa. ²⁵ E hube hune 'ougin manoga rae zamare'ohe. E edeğa, e'e gabode radadu, zae nidu'a teite radi'uma. Ebu zae'a Keriso mazao fie'ete'e'a bororanoga veize, zu zae'a fie'ete'ea, matu'uze'a bororanoga veize danazi'uma. ²⁶ 'Ougadu ege'a bare amine, za'e ege u'ano Keriso Iesu nigune'ena'a, matu'e ruda'uma.

Badi'a mone ra'ete'e azağa'e gahunoneğa manoga hidi'uma

²⁷ Goere boro tiba'e, 'ahige reihi: Za, Keriso hari manoga mae gihine'ete'e vazeğa ra'ete'e hağaiğano da'o onamo'i! 'Ougine, ege'a ğiazi' amine, ga hava fağano'no'o harize igine zuni, e ederi'uma; Za'a zamaze tibunadu edau gıgaru'ete'e, zu zamaze tibano neadu hari manoga ağıro hau'ete'e azağa'ono'o hari manoga inare biretite'ete'e. ²⁸ Ebu aduga zini'ete'e azağa mene rihoze'ete'e, zu zae'a inare goere'ete'e ege ederi'uma. Zae'a mene rihau'ete'e hağaiğa, aduga zini'ete'e azağa'e Badi'a'a ruizi'uma, u za'e gabone hidi'uma. 'uğuga nidu'a Badi'a mazao'no'o furera'uma. ²⁹ Za'e Keriso mazao fie'ete'e gahunoneğa manoga da'o Badi'a'a mene zeneha, rehano Keriso u'ano aduga hide'ete'e gahunoneğa manoga zuni zeneha. ³⁰ Ege'a hidirote'e adugağa zae'a horonirote'e heuğa, zae'a e'e adugağa hide'ohe. Ebu ege'a ize e'e adugağa hide'ete'e izidi zae'a igi'ohe.

2

Za'e zamaze tibunadu, zae'a bare nize mae ovoro'i

¹ Za Keriso teite tibuzate'eano'o inare'ohe? Keriso'a zae zamarate'eano'o za manogahe? Za Vine Zağoga teite radiu'ena'a, ane teite matu'e tiburu'e'hehe? Za vase mazao manore'e'hehe, zu vetuğazi'e'hehe? ² Za 'ouge rado'idene, zamaze'e zamare ğiriğiro'i! Zamaron tıba hina zamaro tıto'i! Zamaze tibunadu gau'o'i! Za'e 'ouge hağae'ena'a, ege matu'u borofe huno'i! ³ Ago inaho'i! Nize boro reihi ra'ete'e zu zae'a bare niguzoga rae, ğau 'ahoga ago hağao'i! Rehano zae'a bare nize mae ovoradu, vase zamare ğihizo'i, u za'e ze 'u'uğano rae zamaro'i! ⁴ Zae zae'a manoga hidoga veize da'o ago zamaro'i, rehano vase'a manoga hidoga veize zuni zamaro'i!

⁵ Za'e, radoneze zamağano hağaize zu zamaronenze'e Keriso Iesu'a hağaidote'e teige hağao'i!

- 6 Ibite bone Keriso ane huga, Badi'a teite idaḡa rehano, Badi'a teite idaru'ete'e niḡa boro mene obone giganiro.
- 7 Ebu niḡa boro modadu, vase raena'a, tuḡure vaseḡa teigiuro.
- 8 Ebu ani vazeo reirotene, ane'a ane bare mae ovoiro.
Ebu Badi'a ḡoere mene vari'ohaudu. Ane'a ruda'uma ibiḡa rehano onaminu.
Ebu vase haḡaiḡa sau'a boro teige, satauroniro ebu rudaro.
- 9 E'ano'o Badi'a'a ani mae ḡihine hitana huneo ohoniro, ebu ni ḡihi'a haro.
E'e niḡa'e ni 'ahoga 'ahoga nidu'a vitinoga.
- 10 Badi'a'a 'ougirota'a'e, adureo radiu'ete'e, zu raha radiu'ete'e, zu raha 'u'ugano radiu'ete'e nidu'a'a Iesu matu'o hau'ena'a, ḡuḡuroga veize.
- 11 Ebu ḡuḡurate'e nidu'a'a 'ahige rae furenoga veize: Iesu Keriso'e Zuhi'a Boro.
Ze 'ouge haḡae'ena'a, Badi'a emeḡe Mama ni mae ḡihi'uma.

Ḡabone hidi'uma ibiḡano inare onamo'i

- 12 E'ano'o vazehe manoga nidu'a, zae'a Badi'a ḡoere ibiḡano iḡaiḡa onamidote'e teige, rihau rudau'ena'a, gabone hidi'uma ibiḡano inare onamo'i! U mene eḡe'a zae teite radiu'ete'e zamaḡano da'o, rehano izidi eḡe o'o'ano zuni borofe inare gauo'i! ¹³ Mazaḡa zae'a Badi'a ura haḡaiḡa haḡaoga veize Badi'a'a zae zamao gau'e'ena'a inarazi'ohe, zae'a uratadu e'e haḡae'ohe.
- 14 Ḡau nidu'a zamaḡano ago ḡoere'ena'a zu ta'iro tite'ena'a, haḡao'i!
- 15 'Ougine za'e vase duduga tauḡi re'uma, zu vase'a mene debaze ḡoeri'uma. Ebu izidi ega, haḡai ve'oḡa azaḡa ḡunuḡano, sau'ani 'ahoga mene haḡaadu, Badi'a ubuga ubuga teige, radifo. Za'e, e'e ḡunuḡano buzuva'a adureo agaru'ete'e teige agarano'i! ¹⁶ Ebu ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma ḡoe'a vase veize rae fureno'i! 'Ougine, e'e, Keriso'a bare ovai'uma madaḡano, eḡe'a zae bo'agano gau aduga haḡaidota'a'e hugeita raena'a, zae u'ano matu'e ruda'uma. ¹⁷ Ebu zae'a Keriso mazao fie'ete'e u'ano aduga hide'ohe rehano, zae'a Zuhia Boro veize gauine, eḡe'a zae u'ano rudaune e matu'e'ohe. Zu e ura zae nidu'a teite matu'e tiburatihi.
- 18 E'ano'o zae zuni eḡe teite matu'e tiburatihi.

Paulo'a Filipi azaḡa u'a Timoteo tuḡuni'uma

- 19 Zuhi'a Boro Iesu'a uratine, e zae vaḡe Timoteo ariga tuḡune ame'ohe. 'Ougadu ane'a baradu, zae hari me'odonine eḡe zuni matu'i'uma. ²⁰ Zea'a faine radiu'e ga mene rae Timoteo'e hube hune zamare'ohe. 'Adama ani heuḡa zae zamare'ete'e e'e vaseḡa 'ahoga o'o'a. ²¹ Mazaḡa vase ḡehaḡa'e Iesu Keriso'a urate'ete'e ḡauḡa mene zamaradu, zeḡe hune'a urate'ete'e ḡauḡa zamare borofe'ohe. ²² U za edeḡa, Timoteo'e haḡai manoga Badi'a gau haḡae'ohe, mazaḡa ani hari manoga haramoga veize eḡe teite faifaine gau onainu. Ani'e ubugani'a moga danane'ete'e teige eḡe teite gau onainu. ²³ E'ano'o 'adao eḡe mazao nagini'a fureratite'e ederi'udu'u, Timoteo zae vaḡe tuḡuni'uma. ²⁴ Ebu eḡe zuni zae vaḡe ariga ami'uma ra'ohe. E'e ibiḡa'e Zuhi'a Boro'a haḡaoni'uma rae hube hune zamare'ohe.

Paulo'a Epafrodito Filipi azaḡa vaḡe tuḡuni'uma ra'ohe

- 25 U Efaforodito, ani eḡe nego. Ani eḡe teite gau'e'ohe, zu uti azaḡa teige eḡe teite hari manoga bire'ohe. Ani'e zae'a eḡe u'a tuḡuniuro. E'ano'o ani onaadu e ḡau nunu mene idaru'etene ani'a danahinu. Rehano izidi Efaforodito'e zae vaḡe bare tuḡunine manoga ra'ohe. ²⁶ Mazaḡa ani zae

nidu'a ġiazih radu zamare hune'ohe. Zae'a ani ibite uginirote'e egadu, zamaze'a adudaro. Ane'a za 'ougirote'e igirotene, ani zamaġa mene idararo. ²⁷ Ani'e hube hune ugi boro'a madu nariga rudaro. Rehano Badi'a'a vetuġaneadu fainiro. 'Ougadu e'e, aduga zamaġano, aduga hena mene bare ragatiro. Badi'a ani Epafrodito da'o mene vetuġaniro rehano, eġe zuni vetuġahiro. ²⁸ E'ano'o e ura, ani'e ġarihe zae vaġe tuġune amihi ra'ohe. 'Ougine, za ani teite hidadu matu'i'uma, zu eġe zama'a adudu'ete'e'a ufira'uma. ²⁹ E'ano'o Zuhi'a Boro ibio, matu'o hau rune'ena'a, mae ġihino'i! Za ani heuġa vazeġa nigunine manoġa! ³⁰ Mazaġa Keriso gau u'ano ani nariga rudaro. Ani'a zae'a danahifote'e gauga haġaadu, nariga rudaro.

3

Radone zamaġano haġai boro'e Keriso edere'ete'e

¹ Nego nabudi, e 'ahige bare reihi: Za Zuhi'a Boro teite tiburanate'e u'ano matu'o'i! Eġe'a ibite iraduguzirote'e ġoe'a, bare bare to zinihi ra'ohe. A'e eġe mazao mene gau boro, zu a'e zae'a mene ve'oroga veize.

² Badi'a aġu'a zu haġai sau'a haġae'ete'e azaġa veize ġiano'i! Ze'e Iuda azaġa. Iuda azaġa'e zae so'oze'ena'a, ahiri rana iġuri haġaine, Badi'a mone re'uma ra'ohe. Rehano ze'e foure ahiri ru'i tauġe'ohe. A'e huga o'o'a. ³ U eme'e hube hune Badi'a mone ra'ete'e azaġa. Eme'e Badi'a Vine Zaġoġani'a ibitofeadu Badi'a mazao kurau'ohe. Eme Keriso Iesu nigune'ohe, e'ano'o ahiri rana iġuri haġae'ete'e. Zu Badi'a ubuġa rouga radu zeġe edeġano gauete'e azaġa eme'a mene zamare borofe'ohe. A'e huga o'o'a haġaiġa. ⁴ Rehano vaze 'ahogani'a ani'e vaze nagiga ra'ete'e moneo Badi'a'a mae ġihini'uma ra'ete'e borofe zamarine, eġe zuni eġe moneo borofe hune rouga idaġa.

U vaze 'ahogani'a ahiri gauga ġehaġa haġae'ohe rae zamarine, a'e eġe'a vitinoga. ⁵ E'e fureranadu mada fu'o zu uġidu fare meiotene, ahirihe rana iġuri haġairo. E'e Isaraela vazeġa, Beniamini iduhu vazeġa, ebu Heberu mariga huga huga. Iuda goro ġoe'a moneo'e Farisea vazeġa, goro ġoe'a faifaine haġaido. ⁶ Badi'a veize inare'ete'e moneo'e ekalesia azaġa eġe'a zamahe nidu'a hina sausauzido. Iuda azaġa goro ġoe'a faifairu haġaadu, duduga ra'ete'e moneo'e, mene ve'oniro.

⁷ Eġe'a ahi ġauga'e manoġa tauġi zu ġau boro bagaġa rae zamarinu. Rehano Keriso'a eġe veize rudarote'e ederiroteno, 'uġuga haġaiġa'e huga o'o'a haġaiġa rae zamarinu, mazaġa e'e Keriso ederihi reinu. ⁸ Ebu e 'ize bare reihi. Ibite Badi'a'a matu'oga veize rae zamare haġaidote'e haġai'a nidu'a'e huga o'o'a ra'ohe. U Keriso Iesu, eġe Zuhi'a Boro, ani'e inihu edere'eta'a'e, manoġa boro bagaġa. E'e, Keriso u'ano haġaihe amahiġa nidu'a modiro. Ebu 'uġuga haġaiġa'e busi rae zamare'ohe, e'e Keriso moneo reifine, ⁹ zu ane teite tiburafine. E'e izidi eġe inarao goro ġoe'a haġaadu, Badi'a ubumao duduga rae, mene ra'ohe, rehano Keriso mazao fie'ete'eano'o Badi'a ubumao duduga rae ra'ohe. A'e Badi'a ane'a 'ouge ra'ohe, mazaġa eġe'a Keriso mazao fie'ete'e u'ano. ¹⁰ E ura'e Keriso faifairu ederihi, zu ani'a runeono'o bare ġabodirote'e ġiġi'aġa ederihi, zu ane zaharanirote'e teige eġe zuni zahararatihi, zu ane'a rudarote'e teige eġe zuni haġai sau'a moneono'o rudau vaġinihi. ¹¹ 'Ougadu e noughi reine zuni, eġe'a Keriso teite runeono'o bare ġabode iġunadu, e'e ġaboneġa hina onamihi ra'ohe.

Zamamone oname hohono'i

¹² E'e, 'uguğa hağaiga nidu'a hağae haugeha rae, mene ra'ohe, zu e'e Keriso teige duduga hune rae mene ra'ohe. Rehano e'e hağaiga hağae hunihi rae ize inare'ohe, mazağa, e'e Keriso hune teigoga veize, Keriso Iesu'a ege meiro. ¹³ Nego nabudi, e'e Keriso teige huneha rae mene zamare'ohe. Rehano e'e, ġau tiba 'adi hağae hunihi ra'ohe: E'e, ġaruni moneo hağairote'e ġauğa nidu'a mene zamare'ohe. Rehano zama mone ġauğa da'o zamare'ohe. A'e Keriso ederadu, ane teigoga veize inare ġau'ohe. ¹⁴ E'e Keriso hune teigoga veize inare oname'ohe zu ġonagano Badi'a'a naeğa ini'uma. E'e naeğa'e Badi'a'a huhe'ete'e zu adure zamahe iti'uma, mazağa Keriso'a ege veize gau hağairo.

¹⁵ E'ano'o emeġe nidu'a Badi'a mazao fiadu zamarone manoga meirote'e azağa'e, 'ahige zamari'uma. Ebu hağai nu zamağano zae'a nufe zamarine, a'e zuni Badi'a'a zamazeo doġo'ani fureno zini'uma. ¹⁶ Rehano ġoere boro'e emeġe iniuiniu'e Badi'a'a ihofirote'e idunağano hağae onami'uma.

¹⁷ Nego nabudi, ege teigo'i zu emeġe'a ihozirote'e hağaigano radiu'ete'e azağa faine ġiane'ena'a zeġe zuni tuhuzo'i. ¹⁸ Mazağa vaze ġehağani'a agire teige Keriso agireni'ohe. E'e ibite 'uguğa azağa hağai 'ai ġae ġehağa me'odo ziniro rehano izidi zeġe hağai zamaradu nihe vuğani'a onae'ena'a bare ra'ohe. ¹⁹ Ze'e ġonagano rudaune, irerogao diuġi'uma. Ze'e ahirize'a urate'ete'e hağaiga da'o hağae radiu'ohe. Ebu mazararo hağaiga hağae'e rehano, a'e zeġe'a bare ite'ohe, zeġe'a zamare'ete'e ġauğa nidu'a'e raha 'adi ġauğa. ²⁰ Rehano emeġe radone haba'a'e adureo. Ebu Zuhia Boro Iesu Keriso eme ġabofi'uma vazegā, e'ano'o ovaite'e guhine radiu'e'uma. ²¹ Ani ġau nidua'a zuhi'ani'ete'e inarağa obone'ohe. Ani'a bare ovaite'e madagano, e'e inarağa hina ahirife ruhura'umate'e ani'a mae nufadu, ahi'a iziğa manoga heuğa rifi'uma.

4

¹ E'ano'o nego nabudi, Zuhi'a Boro mazao fiadu edau gigarano'i! E'e za zamare rudau'ohe zu ġiazihni ra'ohe. Ebu za'e ege matu'ohi'ohe, zu ege'a niguze'ete'e azağa.

Inara Ġoe'a

² Euodia zu Sintike, e za umize'ohe, za'e Zuhi'a Boro moneo reirote'e azağa bobo zamaze tibuno'i. ³ Ege teite gau tibano gau'e hune'ete'e vazegā, ġa'a roġae aheu e'e danazite'e ege'a umie'ohe. Ze'e hari manoga haramoga veize ege teite inare gauido. Ze'e Kelemenito zu ege teite gauidote'e azağa nunu teite gauido. Ebu zeġe nidu'a ni'e Badi'a'a ġabone bukagano mirihiro.

⁴ E bare bare 'ahige ra'ohe: Mada nidu'a Zuhi'a Boro'a zae veize hağairote'e zamaradu matu'o'i! ⁵ Vaze mazao roġeru rado'i, vaze nidu'a'a za'e roġeğa rae horozoga. Za 'adi zamaro'i! Zuhi'a Boro'e 'ariga bare onae'ohe.

⁶ Ġau ni 'ahoga moneo zamaze 'ago adudano'i! Rehano nagini'a furerano'idene, e'e ġauğa nidu'a'e Badi'a mazao umido'i! Ebu za kurano'idene iğaiga Badi'a Mazao manoga tauġi ro'i! ⁷ Ebu Badi'a'a zama roġeğa zini'uma, e'ano'o zamaze'e mene aduda'uma zu mene riha'uma, mazağa za'e Keriso Iesu teite tiburaro 'ahine. Zama roġeğa a'a'e boro bağağa zu hoe'ağa, vaze'a zamaroga zu mene idağa.

⁸ Nego nabudi, ġoere ġonagano 'ahige reihi! Hağai 'ahiguğa zamare onamo'i! Huga ġoere'ete'e hağaiga, gubatite'ete'e hağaiga, hağai duduga,

zama dehega haḡaiḡa, vase'a matui'uma haḡaiḡa manoga zu vase'a rae ḡihini'uma haḡaiḡa manoga. Nagi haḡai manoga tauḡi ga vase'a niguni'uma haḡaiḡa manoga horono'idene e'e zamare'eno'i! ⁹ Zae'a eḡe mazaono'o ederirote'e, zu meirote'e, zu igirote'e ḡoe'a nidu'a, zu eḡe haḡaio horonirote'e haḡaiḡa nidu'a, zae radone zamaḡano haḡao'i! Ebu zama roḡeḡa rife'ete'e Badi'aḡani'a zae teite radiu'e'uma.

Filipi azaḡani'a Paulo danane'ena'a ḡau tuḡuriro

¹⁰ E'e Zuhi'a Boro mazao matu'e rudau'ohe, mazaḡa faḡa hune radate'e enogano, za bare eḡe zamaradu eḡe ferehidote'e ḡauḡa tuḡurodo. E edeḡa, za hube uratinu rehano, danahe'ete'e ibiḡa mene hidiro. ¹¹ E ḡau nu'a ferehe'ete'e u'ano, 'ouge mene ra'ohe. Mazaga eḡe mazao nagini'a fureraune, a'e ḡau'a ferehe'e ga mene, rehano e edereha zamahe'e idaḡa da'o. ¹² E edeḡa, ḡau o'o'a zamaḡano radiu'ete'e radoneḡa, ga ḡau ḡehaḡa zamaḡano radiu'ete'e radoneḡa. Radone nagiga zamaḡano zuni, e'e matu'e radoga ederiro, ogomu ḡehaḡa ga o'o'a, ḡau ḡehaḡa ga o'o'a. ¹³ E'e, radone nagigano zu ḡau nidu'a haḡaoga idaḡa, mazaḡa Keriso'a inaraḡa ini'e'ahine. ¹⁴ Rehano e 'ada aduga hide'ete'ea, zae'a danahe'eta'a'e manoga tauḡi.

¹⁵ Filipi azaḡa, za edeḡa, zae'a hari manoga ḡadaheḡano igirote'e madaḡano bone, e, zae haḡa Makedoniaono'o igunirotene, zae Filipi ekalesia azaḡani'a da'o ḡau nu ini'ena'a danahiro, u neḡa 'ahoga 'ahoga ekalesiaḡa azaḡa'e mene 'ougiro. ¹⁶ Eḡe'a Tesalonika negano radiunute'e zamaḡano zuni, e ḡau'a ferehinutene, za eḡe veize bare bare ḡau tuḡurido. ¹⁷ E'e zae'a ḡau nu bare tuḡuronoga veize 'ahige mene ra'ohe. Rehano zae'a danahe onamadu, Badi'a'a naeḡa zinite'e'a bororanoga urate'ohe. ¹⁸ E'e ferehe'ete'e ḡauḡa nidu'a 'ada. A'e boro bagaḡa. Zae'a eḡe veize tuḡurirote'e ḡauḡa, Epaforodito'a odohe onairotene, ḡauhe'a ḡehararo. Zae'a tuḡurirote'e ḡauḡa'e Badi'a ḡahunohau'ete'e hohoḡa manoga heuḡa. A'e Badi'a'a mae ḡihine'ohe, zu matu'e'ohe. ¹⁹ Eḡe Badi'a'a, ane ḡauḡa ḡehaḡa bagaḡaono'o, Keriso Iesu u'ano borofe zini'uma, ḡauze'a fereze'ete'e madaḡano.

²⁰ Emeḡe Badi'a, emeḡe Mama nigune'eno'i, onamo tuḡutuḡu! Hube hube hune 'ougo'i!

Paulo'a Filipi kuru azaḡa veize uhiu tuḡure'ohe

²¹ Iesu Keriso mazao fie'ete'e azaḡa nidu'a veize uhiu tuḡure'ohe. Zuhi'a Boro mone ra'ete'e azaḡa eḡe teite 'ada radiu'ete'e'a uhiu tuḡure'ohe. ²² Adao Badi'a veize ra'ete'e azaḡa nidu'a'a zae veize uhiu tuḡure'ohe. Roma zuhi'aḡa* neo Badi'a mone ra'ete'e azaḡa zuni uhiu tuḡure'ohe.

²³ Zuhi'a Boro Iesu Keriso ḡahunone manogaḡani'a zae vine teite radiu'eno'i!

* 4:22 Niga, Kaisara

Kolose Ekalesia Azaḡa Mazao Paulo'a Mirihiro

¹ Eḡe Paulo'a emeḡe nabudi Timoteo teite fefa 'adi mirihe'ohe. E'e Badi'a'a madu, Keriso Iesu veize apostolo gaḡano ohohiro. ² Fefa 'adi'e Kolose neḡano radiu'ete'e Badi'a mone ra'ete'e zu Keriso gauo hubehune gau'e'ete'e azaḡa veize mirihe'ohe. Badi'a, emeḡe mama'a manohuga zu zama roḡega zeno'i!

Paulo'a manōḡa tauḡi ra'ohe zu kurau'ohe

³ Eme zae veize iḡaiḡa kurau'etene, Badi'a, emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso Moga mazao manōḡa tauḡi ra'ohe. ⁴ Mazaḡa zae'a Keriso Iesu mazao fie'ete'e zu Badi'a mone ra'ete'e azaḡa nidu'a zamaradu danaz'ete'e igiro 'ahine. ⁵ Zae'a 'ouge'eta'a'e Badi'a'a zae veize e'e naeḡa adureo ruhinirote'e mae ḡihini'uma 'ahine. Za'e hari manōḡa ḡoe'a huga ḡadaheḡano igirote'ano'o, Badi'a'a e'e naeḡa ruhine tiro. Ebu izidi zuni za'e e'e zamare'ohe. ⁶ E'e hariḡa manōḡani'a zae mazao feuriro. Za'e Keriso mazao fie'ete'e azaḡa sau'aze Badi'a'a rae mode'ete'e hariḡa huga igiro. E'e madaḡanono'o onao izidi, zae'a ḡaboneze ḡihune'ete'e teige, haba nidu'a zamaḡano hari manōḡani'a vaze zamao ḡauadu, ḡaboneze ḡihune'ohe, ebu hari manōḡa mae ḡihine'ete'e azaḡani'a geharu'ohe.

⁷ Za'e Epafara'a hari manōḡa ihoziro. Ani'e emeḡe teite gau'e'ete'e zu emeḡe zamarone. Ani'e Keriso veize iḡaiḡa gau'e'ena'a emeḡe danafe'ohe.

⁸ Ebu ani'e zae'a vaze zamaradu danaze'ete'e me'odofiro. vaze danazoga veize, vine Zaḡoḡani'a inaraḡa ziniro.

⁹ E'ano'o, emeḡe'a zae hari 'ouge igirote'e madaḡanono'o onao izidi, eme'e hubehune zae veize iḡaiḡa kurau'ohe, ebu Badi'a ahige umine'ohe; Vine Zaḡoḡa hina ani'a zama huhuzaḡa zu edeḡa zenadu Badi'a'a ura'ete'e gaḡa zae'a hugahune ederi'uma. ¹⁰ Eme 'ahige kurau'ohe; Zae'a Zuhi'a Boro ibio ani gubane'ena'a, zu Badi'a ubuḡa reifine zae'a nagini haḡae'ete'ea Badi'a'a za'e manōḡa reifine, zu zae'a haḡai manōḡa nidu'a faifaine haḡaifine, zu Badi'a borofe edere onamifine.

¹¹ Ebu eme ahige kurau'ohe; Badi'a gigi'a inaraḡa ḡonaga 'o'o'a hina zae'a inarifine, ebu e'e inaraḡa hina zae'a mene ḡarihe maḡunifine, zu aduḡani'a onait'e'a, zae'a edau gigarafine, ebu zae zamao matu'u'a iri'avoga. ¹² Ebu eme hena ahige kurau'ohe; Zae'a Badi'a, emeḡe Mama mazao manōḡa tauḡi rouga. Badi'a ani, ane mone ra'ete'e azaḡani'a Badi'a haba aḡaḡa zamaḡano radiu'ena'a me'uma manohugaḡa, zae zuni zeḡe teite meifine, ibitoziniro. ¹³ A'e Badi'a'a uzaboono'o emeḡe mae vaḡifiro, ebu ane ubuḡa zamaroneḡani'a zuhi'ani'ete'e zamaḡano ohofiro. ¹⁴ Ebu Badi'a ani Keriso ru hina emeḡe ḡabofiro, ebu emeḡe sau'a nidu'a rae modiro.

Keriso'e hitaga hune

¹⁵ Eme Badi'a'e horonoga mene idaḡa, rehano Iesu Keriso'e Badi'a iraga furene'ohe. Iesu Keriso'e, ḡau nidu'a ize izema fureranogano Badi'a teite radiunu, ebu ḡau nidu'a'e ani 'u'uḡano. ¹⁶ Mazaḡa Kerisono'o Badi'a ḡau nidu'a haḡairo, adure zu rahaḡo radiu'ete'e ḡauḡa, horone'ete'e zu horonoga mene idaḡa ḡauḡa haḡairo. Badi'a'a vine zuhi'aḡa, tuḡure viga inaraḡa ebu ḡau inaraḡa nidu'a Kerisono'o zu Keriso veize haḡairo.

¹⁷ Keriso'e gāu nidu'a ize izema fureranogano ani'e 'e'e radiunu, ebu ani'a gāu nidu'a radiu oname'ete'e zu gāu nidu'a gaue tiburu'ete'e haḡairo.

¹⁸ Keriso ani ekalesia vadiga, ebu ekalesia'e ani ahiri. Gadahegano'e gāu nidu'a ani mazaono'o fureraro, ebu ani'e runeono'o ḡabodi'uma azaḡa bo'aḡano ane'a ibite ḡabodiro. A'e gāu nidu'a ane'a zuhi'anoga veize. ¹⁹ Mazaḡa Badi'a ani'e ane urao Keriso zamaḡano radi'uma reiro. Ebu e'ano'o Keriso'a Badi'a haḡai furenehuni'uma. ²⁰ Ebu Badi'a'a ane urao vase zu gāu nidu'a Keriso teite bare tibuni'uma reiro. Ebu Badi'a zu gāu nidu'a bo'aḡano zama roḡeḡa veize Keriso'a satauroo ruḡa sonirote'eano'o, adure zu rahao radiu'ete'e ḡauḡa nidu'a, ibite'e Badi'a mazao fararo rehano, Keriso teite bare tibuziro.

²¹ Za'e ibitebone Badi'a mazaono'o fararo, ebu za'e haḡai sau'a haḡaidote'e u'ano, za zama'e agireḡa radu, Badi'a mazaono'o fararo.

²² Rehano Keriso'a ane ahirio satauroo rudarote'e u'ano, izidi za'e Badi'a'a ane teite bare tibuziro, za'e ane zamao ohozadu, ane ubumao za'e duduga, ebu toragani o'o'a reifine. Vaze'a Badi'a zamao za'e ve'oreha rae mene re'uma. ²³ Zae'a hubehune Badi'a mazao fie oname'ena'a edau gigaraune, zu hari manoga zamaḡano, ḡabone manoga me'uma reirote'e goe'a zae'a obone giganine, za'e Badi'a ubumao duduga re'uma. E'e hariga manoga'e haba nidu'a zamaḡano harame onaeha. Ebu eḡe, Paulo'e Badi'a'a hari manoga harame'ete'e gaugano ohohiro.

Paulo'a Ekalesia Veize Gauiro

²⁴ Izidi 'ada e'e, zae mazao hari manoga haramirote'e u'ano aduga hide'ete'e moneo matu'e'ohe. Ebu Keriso'a aduga hidirote'e teiḡe, eḡe zuni eḡe ahiri hina e'e adugaḡa hide'ete'e mene rihone'ohe. E'e haḡaiga'e Keriso ahiri'e ekalesia azaḡa veize. ²⁵ E'e Badi'a'a ekalesia azaḡa tuḡure gaugano ohohiro. A'e zae mazao, Badi'a ane goere ihozoga veize ²⁶ U'uru radiu'ete'e ḡauḡa 'a'a'e amahi hune azaḡa mazao Badi'a'a mene rae fureniro, rehano izidi ane mone ra'ete'e azaḡa mazao furene'ohe. ²⁷ Badi'a ani, ibite mene rae furenirote'e u'uru radirote'e ḡauḡa manoga 'a'a'e, Iuda mene azaḡa bo'aḡano Badi'a inahe meirote'e azaḡa mazao rae furen'i'uma reiro. E'e u'uru radiro'ete'e ḡauḡa'e Keriso. Ani'e zae zamao radiu'ohe, e'ano'o Badi'a'e manoga hune u'ano zae zuni manoga hune re'uma.

²⁸ Ebu eme'e edeḡafe nidu'a hina iraduguzena'a, zu ihoze'ena'a, vase nidu'a mazao Keriso hariga harame'ohe, mazaḡa emeḡe ura'e emeḡe'a danazadu vase nidu'a'a Badi'a zama faifairu edere'ena'a, ane ibio da'o oname'ena'a duduga vazeḡa radu, Keriso ane zamao ohozi'uma. ²⁹ 'Ouge haḡae'ete'e veize eḡe zamao inare gau'eta'e Keriso gigi'aḡa hina inare gau'e'ohe.

2

¹ Eḡe'a 'adi ra'eta'a'e, e ura za edero'i! Eḡe'a zae, zu Laodikea neḡa azaḡa, ebu ize mene horohate'e azaḡa nidu'a danazoga veize inare'ohe. ² E ura ze'a inaratitoga zu zamarotite'ena'a tiburanoga. Ebu e ura ze'a Badi'a u'uru ḡauḡa edere hunoga. U'uru ḡauḡa a'e Keriso. ³ Ebu Keriso mazao bu'u Badi'a'a u'uru tidote'e zamaroneḡa boro bagaḡa ederi'uma. ⁴ Eḡe'a 'adi ra'eta'a'e, vase'a zamaguhi goe'a hina mene so'ozifine. ⁵ Ḡiano'i! E'e zae teite mene radiu'e rehano, eḡe zama'e zae mazao radiu'ohe. E'ano'o zae'a haḡai manoga radiu'ete'e zu zae'a Keriso mazao fie gigaru'ete'e ederadu, matu'e'ohe.

Keriso Mazao e Ġabone Iziga

⁶ E'ano'o Keriso Iesu'e Zuhi'a Boro radu za'e mae ġihiniro 'ahine, ani teite tiburu radiu'eno'i! ⁷ Ebu ire taigani'a rahao kame giganu'ete'e teige, Keriso mazao kame giganadu, ane zamare'ena'a farau onamo'i! Ebu Epafara'a Badi'a ġoere ihozidote'e teige obone giganu'i! Ebu Badi'a mazao iġaiġa manoġa taugi ro'i! ⁸ Vaze ġoere faine ġiano'i! Hena, zeġe'a tutuze ve'oz'i'uma. Ze'e Badi'a edeġa zu vaze'a nouge nouge radiu'ete'e edeġa nidu'a raha adi ibiġano ihozi'uma. Zeġe ġoere'e huga 'o'o'a zu ġuriro ġoe'a. Ġoere a'e Kerisoono'o mene onae'ohe, rehano amahi azaġa edeġanonon'o zu haba 'adi vineġanonon'o. ⁹ Ġiano'i! Mazaġa Badi'a ġabone zu haġai nidu'a'e Keriso zamaġano iri'ave radiu'ohe. Keriso'e vaze reirotene ani'e ize Badi'a, e'ano'o za'e Keriso zamaġano Badi'a haġai nidu'a horone'ohe. ¹⁰ Ebu za'e Keriso teite tibuziro zu ani mazaono'o haġai 'adi nidu'a meiro. Vine sau'a zuhi'aġa, zuhi'a nidu'a zu ġau nidu'a'e Keriso 'u'ugano radiu'ohe. ¹¹ Iuda azaġa'e, Badi'a mone ra'etene, vaze 'evore hina ahiri oġaġa vari'e modadu iġuri haġae'ohe. E'e teige za'e, Keriso mone reirotene, Keriso'a zamaronenze sau'a zu ġaboneze sau'a vari'e mode'ena'a, zamazeo iġuri haġairo. ¹² E'e huga'e, zae'a Badi'a ni mae ġihinadu bapatizo meirote'e zamaġano, Keriso teite ġuriro, ebu Keriso ane teite bare ġabode iġuniro. Mazaġa Badi'a'a Keriso runeono'o bare ġabonirote'e ġiġi'aġa mazao zae'a firo 'ahine. ¹³ Ebu ibite vineze'e rudanoga zu Badi'a mazaono'o farau. U e'e madaġano'e, zae ġabone sau'a'e ize mene vari'e modiro. Rehano 'ouge ize haġairote'ea, Badi'a'a za'e Keriso teite bare ġaboziro. Ebu emeġe sau'a nidu'a rae modiro. ¹⁴ Ebu Badi'a'e Emeġe haġai sau'a u'ano emeġe 'ute'ete'e Iuda azaġa goro ġoe'a'e nidu'a madu, Keriso teite satauroniro. 'Ouge haġae'ena'a, Badi'a'e goro ġoe'a nidu'a 'uiro. ¹⁵ Ebu 'ouge haġae'ena'a, Badi'a'a vine sau'a zuhi'aġa zu zuhu'a inaraze mae bunu ziniro. Mazaġa goro ġoe'a 'uiro 'ahine, Satani'a e'e ġoe'a hina emeġe 'utoga mene idaġa. Ebu Keriso satauronirote'e zamaġano, vine nidu'a Keriso'a ro'aze haugirote'e, Badi'a'a hunio fureniro.

¹⁶ Eano'o, zae'a aue'ete'e zu gage'ete'e moneo ga muri muiġa, bato iziġa muiġa zu Iuda azaġa Bana Madaġa u'ano, vaze 'ahogani'a zae ve'oġa rae zoitene gararozeno'i! ¹⁷ Mene! Iuda azaġa goro ġoe'a zu muiġa 'uġuġa'e Badi'a'a rae tirote'e ġauġa manoġa emeġe rifiuma vineġa isoġa. Rehano izidi ġau manoġa a'e fureraneha. E'e ġauġa huga'e Keriso. ¹⁸ Ġurire'ena'a nize mae ovoe'ete'e zu tuġure viga mazao kurau'ete'e azaġa ġoere ago ego'i! Ze'e za tutuze ve'oz'ih'i ra'ohe. Ze'e tuġure viga horoneha ra'ena'a, nize mae ite'ena'a ġoeri'uma, rehano ze zama'e mene Badi'a mazaono'o, ebu ze 'ane ze'e nize boro azaġa re'uma. ¹⁹ Ze'e Keriso mene hegote'ohe. Keriso ani ekalesia vadiga, ekalesia azaġa'e ane ahi'a. A'u'a zu viniga hina tibuzetene ahiri nidu'a ġigaze'ohe. Ebu Badi'a'a ekalesia ibitozini'ena'a inari'uma.

²⁰ Za'e Keriso teite rudau'etene, raha 'adi vineġa zuhi'aġaono'o mae buze'ohe. Rehano za'e nougadu ize raha azaġa haġaio radiu'ete'e teige zeġe ġoere iġi'ohe? ²¹ Ze 'ahige ra'ohe, "Ago obone to'i! Ago au nuro'i! Ago obone nuro'i!" ²² Ahiguġa goro ġoe'a'e vaze mazaono'o onae'ohe. E'e goro ġoe'a'e mene faġa haġae'ohe zu dauġe'ohe. ²³ Goro ġoe'a 'uġuġa'e edeġa boro ġoe'a iraga, rehano huga'e o'o'a. Ze'a kuru veize zeġe bare inahirote'e ġauġa'e vaze maza'ono'o zu ze'e ġurire'ena'a nize ufeta mae ovo'i'uma, ga ahirize sausaune'eta'e Badi'a matuo hafine. Rehano goro

gōe'a 'uguḡa'e gigi'aḡa o'o'a 'ahine, zamarone sau'a mae vaḡini'uma moneo mene danaze'ohe.

3

Ġabone izigano radiu'ete'e

¹ Goro gōe'a 'uguḡa'e gigi'aḡa o'o'a. E'ano'o ḡabone ḡauḡa adureo radiu'ete'e da'o zamare borofe'ena'a vaḡo'i! Mazaḡa za'e Keriso teite ḡabozadu, ḡabone iziga meiro. Ebu Keriso ani adureo Badi'a eda'e moneo inaraḡeta radiu'ohe. ² E'ano'o adure ḡauḡa da'o zamaro'i! U raha 'adi ḡauḡa'e ago zamaro'i! ³ Mazaḡa za'e ibi'a haḡaiḡa sau'a modiro, ebu za'e Badi'a 'evore zamaḡano Keriso teite tiburu radiu'ohe. Badi'a aḡu'a azaḡa'e e'e ederoga mene idaḡa. ⁴ Keriso'e ḡabone iziga zini'ete'e vazeḡa. Keriso ane'a bare onai'uma madaḡano, zae zuni ani teite agaḡa manogaḡano eda'uma.

⁵ E'ano'o za'e ahiri'a urate'ete'e haḡaiḡa nidu'a mae mode haugo'i! A'e ubuma ḡezo, zamarone toraga, ahiri u'ute'ete'e zamare borofe'ete'e, ḡau mae buroga urate'ete'e. Ebu ḡau ḡehaḡa ago urate rudano'i, mazaḡa 'uguḡa vazeḡa'e ire emoga* mazaḡo kurau'ete'e heuḡa. ⁶ E'e ḡuḡa haḡaiḡa u'ano Badi'a'e zamaḡa ḡuḡine runadu, e'e naeḡa zini'uma. ⁷ Zae zuni ibite 'uguḡa haḡaiḡa haḡae'ete'e azaḡa teite tiburu radiudo, ebu 'uguḡa haḡaiḡa haḡaido. ⁸ Rehano izidi za'e, maḡunu, zama ḡugi, vaze sausaune'ete'e, vaze ni sausaune ḡoere'ete'e, 'uguḡa haḡaiḡa nidu'a modo'i! Ebu ufire goea zae hebeono'o ago ro'i! ⁹ Ebu vaze teite ago ḡurirotito'i, mazaḡa za'e sau'a haḡaoga urate'ete'e zamaroneḡa zu ibite raha 'ada haḡairote'e haḡaiḡa modiro, ¹⁰ ebu vaze iziga reiro. Badi'a ani, ane'a vaze haḡairote'e iraḡa idunaḡano, zae izife'ohe, zae'a Badi'a faifairu ederifine. ¹¹ Badi'a'a ḡabone iziga rifirote'e moneo, eme'e 'ahige mene re'uma: Giriki azaḡa ga Iuda azaḡa, ahi'rio iḡuri haḡairote'e azaḡa ga iḡuri mene haḡairote'e azaḡa, ḡuni'a azaḡa ga Sikute azaḡa†, ḡu'a teige gau'ete'e azaḡa ga boha'a azaḡa. 'Ouge eme'e emeḡe'a bare avoavo mene rae re'uma. Rehano emeḡe nidu'a Keriso mone ra'ete'e da'o zamare borofi'uma. Keriso'e emeḡe nidu'a zamao radiu'ohe.

¹² E'ano'o Badi'a'a ane mone ra'ete'e azaḡa zu ane'a zamare borofe'ete'e azaḡa, za'e, Badi'a'a ane veize meiro 'ahine, vaze vetuḡazeadu danazo'i! Haḡai manoga vaze mazaḡo haḡao'i! Ġae'a ḡae bare niḡo mae ovoro'i! Roḡeru rado'i! Ago ḡarihe maḡuno'i! ¹³ Vaze'a zae mazaḡo haḡai sau'a haḡao'idene, ago maḡuno'i, ebu Zuhi'a boro'a zae sau'a rae modirote'e teige zeḡe sau'a zuni rae modo'i! ¹⁴ Ebu haḡai manoga 'adi nidu'a ro'anoga ḡauḡa'e zamarone. Za'e vaze teite zamarotito'i! Zamarotitine, zae nidu'a tibura onai'uma.

¹⁵ Badi'a'a za'e Keriso ahiri radu uniho manogaḡano radifine huze nu'oziro. E'ano'o Keriso zama roḡeḡani'a zae zama ibitozeno'i! Ebu iḡaiḡa Badi'a mazaḡo manoga tauḡi ro'i! ¹⁶ Keriso ḡoere hina zamaze iri'va'ono'i! Faifairu zamare'ena'a ihotito'i ebu iradugutito'i! Zae zamao Badi'a mazaḡo manoga tauḡi radu, Salamo badaḡa, kuru badaḡa zu Vine Zaḡogaḡani'a zini'ete'e badaḡa mo'i! ¹⁷ Ebu nagini ḡoero'idene, ga nagini haḡao'idene, Zuhi'a Boro Iesu niḡano ḡau nidu'a haḡao'i! Ebu ane niḡano Badi'a, emeḡe Mama mazaḡo manoga tauḡi ro'i!

* **3:5** Ire hina vaze haḡadu Badi'a teige ane mazaḡo kurau'ohe. † **3:11** Sikute haba'ano radiuete'e ḡuni'a azaḡa

Goro gōe'a Keriso mone ra'ete'e azağa veize ra'ohe

18 Roğae, ohozeze goere ego'i, mazağa 'ouguine, Zuhi'a Boro moneo ra'ete'e roğaeğani'a hağai'uma hağaiğa hağae'ohe. 19 Ohoze, inudeze zamaro'i, ebu ago sausau zo'i! 20 Tah'i'a kome'a kome'a, za'e iğaiğa vi'u mogo goere nidu'a ego'i, mazağa za'e 'ouge hağaine, Zuhi'a Boro'e matu'i'uma. 21 Nanu, mama, tah'i'aze zamaze ago adufo'i! 'Ougine, zamaze'a vetuğara'uma zu inaraze'a ovo'i'uma.

22 Tuğure azağa, gu'a teige gau'ete'e azağa, zae gau nidu'a zamağano, zuhi'aze tuğureze ego zeno'i! Ze'e raha 'ada da'o zuhi'azi'e rehano, ego zeno'i! Ebu zuhi'aze'a horozadu matu'oga veize radu ago zamare gau'o'i! Rehano, Zuhi'a Boro rihone'ena'a zae zuhi'a veize hube hune gau'o'i! 23 Ebu nagini gauğa zae zuhi'a veize hağao'idene, zamaze nidu'a hanadu Zuhi'a Boro veize gau'e'ete'e teige hağao'i! Za'e vase veize da'o mene gau'e' rehano, Zuhi'a Boro veize borofe gau'e'ohe. 24 Mazağa giano'i! Za edeğa, Badi'a mone ra'ete'e azağa zini'uma reirote'e gauga'e, zae'a gau'e'ete'e naeğa hağae'ohe radu, Zuhi'a Boro'a zini'uma. E'ano'o zae'a 'ouge zae zuhi'a veize hağae'eta'a'e, Zuhi'a Boro Keriso veize gau'e'ohe. 25 Giano'i! Badi'a'e nize boro ga nize zuhu'a rehano, vase'a hağai sau'a hağaetene, e'e naeğa zini'uma.

4

1 Zuhi'a azağa, zae tuğure azağa'e hağai duduğano da'o zuhi'azo'i, ebu vase nu da'o ago faizo'i, rehano nidu'a faizo'i! Mazağa za mene 'ouguine, zae Zuhi'a, adureo radiu'ete'e'a, hağaize gianadu e'e naeğa zini'uma.

Inara Gōea Kuru moneo

2 Za'e iğaiğa kurau'eno'i! Zamaze'e ra'ane'ena'a bohanadu, Badi'a mazao manoga taği ra'ena'a kurano'i! 3 Ebu emeğe veize zuni kurano'i, emeğe'a Badi'a goere harami'uma ibiğa ane'a hağaifine. 'Ougine, Keriso hariğa Badi'a'a ane zamao ibite obonetirote'e emeğe'a harame furen'i'uma. E'e Keriso hariğa harame'ete'e u'ano gu'ano ohohiro 'ahine, za 'ouge umize'ohe. 4 Ebu Badi'a'a gau 'adi inirote'e idunağano Keriso hariğa eğe'a doğo'ani rae furenifine kurano'i!

5 Mada manoga hido'idene Keriso ağu'a azağa danazoga veize faine namare hağao'i! 6 Ebu zeğe teite goero'idene, iğaiğa goere iniga hina namize gorozo'i! 'Ougine za ze teite goretitine faine naenaezi'uma.

Ĝonaga Gōea

7-8 E'e zae u'a Tukiko tuğune'ohe. Ani'e emeğe nego zu emeğe zamarone. Ebu anie ekalesia azağa faifairu danaze'ete'e vaseğa, zu Zuhi'a Boro tuğure hağae'ena'a eğe teite gau'e'ohe. Ani'e 'adama eğe'a nouge nouge radiu'ete'e edemazi'uma, zae'a e'e ederadu inarifine. 9 Onesimo zuni ani teite tuğune ami'uma. Ani'e emeğe nego zu emeğe zamarone. Ebu ani'e hubehune Badi'a zamare'ohe, zuni ani'e zae nabudi 'ahoga. Ze'e emeğe'a nouge nouge radiu'ete'e nidu'a edemazi'uma.

10 Eğe teite gu'ano radiu'ete'e vaseğa 'ahoga, niğa Arisitako'a zae veize uhiu tuğure'ohe. Banabasi nabuga, Mareko zuni uhiu tuğure'ohe. Ane'a ami'uma gōe'a eğe'a ibite tuğuriro. E'ano'o ani amo'idene, faine mae ĝihino'i! 11 Vaze 'ahoga niğa Iesu, ane zuni uhiu tuğure'ohe. Niğa 'ahoga'e iusto rae hune'ohe. Badi'a'a vase zama ibito zenoga veize eğe teite gau'e'ete'e azağa bo'agano zeğe uğidu ahi da'o'e Iuda azağa. Ze iğaiğa eğe danahe'etene zamahe'a matue'ohe.

¹² Zae nabudi 'ahoga, Epafara, ani'e Keriso Iesu tuḡure vazegā. Ani zuni uhiu tuḡure'ohe. Ani zae veize kurau'etene, iḡaiḡa inare kurau'ohe, Badi'a'a zae mazao urate'ete'e ḡauḡa nidu'a edere hauḡadu, edau ḡigara-noga veize. ¹³ E'a ani horoninutene, ani'e hubehune zae ebu Laodikea zu Hierapoli neḡa azaḡa veize inare haḡue'ohe. ¹⁴ Emeḡe nego zu emeḡe zamorone, doketa vazegā niḡa Luka ebu Dema'a uhiu tuḡure'ohe. ¹⁵ Izidi eḡe'a uhiu tuḡure'ete'e ḡoe'a Laodikea neḡano Badi'a mone ra'ete'e azaḡa zeno'i ebu roḡae 'ahoga, niḡa Numufa zu ane neo kurau'ete'e azaḡa veize zuni zeno'i.

¹⁶ Fefa 'adi vase 'ahogani'a zae mazao me'ode hauḡo'idene, hena, Laodikea ekalesiaḡa veize tuḡuro'i, zeḡe kuru neḡano me'ode furenoga. Ebu za'e, hena, Laodikea ekalesia veize eḡe'a tuḡurirote'e fefaḡa madu me'odo'i!

¹⁷ Ebu Arekipo nina'a, "Zuhi'a Boro'a harote'e gaḡa haḡae hauḡo'i!", rae no'i!

¹⁸ Eḡe Paulo'a uhiu ḡoe'a 'adi eḡe 'evore hina mirine'ohe. Eḡe'a Keriso hari manogā u'ano ḡu'ano radiu'ete'e zamaro'i, ebu kurano'i! Badi'a manohogani'a zae teite radiu'eno'i!

Tesalonika Ekalesia Azağa Mazao Paulo'a Ibi'a Mirihiro

¹ Ege, Paulo zu Silasi ebu Timoteo'a Tesalonika haba'a ekalesiāga azağa veize fefa 'adi mirihe'ohe. Za'e Badi'a emeġe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso moneo ra'ete'e azaġa. Eme 'ahige rae zihi: Badi'a'a manoga zu zama roġeġa zini'eno'i!

Tesalonika ekalesiāga azaġani'a Badi'a mazao firote'e haġaiġa

² Emeġe kuru zamaġano, zae veize kurau'etene, eme zae u'ano Badi'a mazao iġaiġa manoga tauġi ra'ohe. ³ Mazaġa emeġe'a, Badi'a emeġe Mama mazao kurau'etene, iġaiġa zae zamare'ena'a, 'ahige ra'ohe: Za'e Badi'a mazao fie'ena'a, gau'e'ohe. Ebu zae zamarone vaze mazao'e boro 'ahine, za'e zeġe veize gau boro haġae'ohe. Ebu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a hube hune bare onai'uma ra'ete'e ġoe'a mae obene gigane'ohe.

⁴ Nego nabudi, Badi'a zamarone azaġa, eme edeġa, za 'ai Badi'a'a ohotiro. ⁵ Emeġe'a hari manoga haramo zinirotene, mene ġoere isoġa hina rehano, inaraġeita haramido. E'e zamaġano Vine Zaġoġani'a zae mazao gauadu, emeġe'a haramidota'a'e hube hune huga rae ihozido. Zu zae zuni edeġa emeġe'a zae teite radiunute'e zamaġano, nouge nouge zae danazinuta'e. Zae'a emeġe radoneo horonidotene, hari manoga'e mene ġuriro hariġa reido. ⁶ Za'e hari manoga mae ġihinirotene, aduga boro hidiro. Rehano, Vine Zaġoġani'a matu'u hina iri'avoziro 'ahine, za matu'uzeta hari manoga mae ġihine onainu. Za'a 'ouginuta'a'e, emeġe haġai zuni Zuhi'a Boro haġai haġaiġano onainu.

⁷ E'ano'o Makedonia zu Akaia haba'ano radiu'ete'e ekalesiāga azaġani'a zae'a haġae'ete'e haġaiġa hariġa egaduni, zae haġaio haġae onami'uma ra'ohe. ⁸ Mazaġa Zuhi'a Boro hari manoga'ni'a zae mazaono'o bororanadu, mene Makedonia zu Akaia haba'ano da'o rehano, haba 'ahoga 'ahoga zamaġano zuni bororu onaeha. Ebu zae'a Badi'a mazao fie'ete'e hariġa vaze nidu'a igi hauġeha. E'ano'o eme'e zae hari'e mene bare re'uma.

⁹ Mazaġa vaze nidu'a edeġa, ze'e, emeġe'a Tesalonika haba'ano hari manoga haramadu, zae'a mae ġihinirote'e, e'e hariġa me'odofi'ohe. Ebu zae'a nouge nouge ġuriro badi'aġa ġigone modadu, hube hune radiu'ete'e Badi'aġa da'o zae Zuhi'a Boro radu, tuġureġa haġae'ete'e, e'e hariġa zuni me'odofi'ohe. ¹⁰ Ebu za'e Theovait'e ġuhine'ohe, rae me'odofi'ohe. A'e Iesu, Badi'a'a runeono'o bare ġabonirote'e vazeġa, zuni mada ġonagano haġai sau'a u'ano Badi'a'a aduga zini'uma madaġano, ani eme ġabofi'uma vazeġa.

2

Paulo'a Tesalonika neġano haġairote'e haġaiġa rae fureniro

¹ Nego nabudi, za edeġa, emeġe'a Tesalonika neġano 'i'udirota'a'e, mene tauġe amiro. Mazaġa zae ġehaġa hune'a e'ea hari manoga mae ġihiniro. ² Za edeġa, emeġe'a zae ne 'izema amogano, Filipi neġano vaze'a ifi sausaufiro, zuni rae aduga rifiro. Rehano Tesalonika neġa amirotene, emeġe Badi'a'a inarafeadu, agire bo'aġano, rehano Badi'a hari manoga inare haramiro. ³ Mazaġa emeġe'a haramirota'a'e, zae tutuze ve'ozifine ga, haġai sau'a zae mazao haġaifine zu zae so'ozifine mene haramiro.

⁴ Rehano eme'e hari manoga haram'e'oh'e, mazağa Badi'a'a eme 'ai manoga radu, hari manoga harami'uma gauğano ohofiro 'ahine. E'ano'o emeğ'e'a haram'e'tene, mene vase'a matu'oga, rehano Badi'a'a matu'i'uma ibiğano haram'e'oh'e. Badi'a ani emeğ'e zama faifaine ğiane'ete'e vaseğa.

⁵ Zae edeğa, emeğ'e'a ğorezinuta'e mene zamaze anoga radu, ga zae mazao ğau moga radu mene so'e ğorezinu. Badi'a huga ani eme hağai edeğa. ⁶ Zuni eme'e, mene zae'a ga vase 'ahoga 'ahogani'a nife mae ğihinoga radu gauido, ⁷ eme'e Keriso'a tuğuirote'e apostoloğa azağa 'ahine, nife boro azağa rouga zuni idağa. Rehano eme'e, roğa'e'a ubuga duğuru faifaize'ete'e teige, zae bo'ağano rogeru radiunu.

⁸ Eme zae zamare borofiro 'ahine, matu'ufeta Badi'a hari manoga haramo zinirotene, ğabonefe nidu'a hina zae danazoga veize ğau nidu'a hağao ziniro. Mazağa emeğ'e zamarone zae mazao'e boro bagağa. ⁹ Nego nabudi, za hubehune edeğa, emeğ'e'a zae mazao Badi'a hari manoga haraminute'e zamağano, emeğ'e'a inare hune gauinuta'a'e. Eme'e zae'a emeğ'e u'ano hadize mene modifine, madai zu ohere nidu'a gauido.

¹⁰ Hubehune za'e hağaife horoniro, ebu Badi'a ane zuni edeğa. Za'e, Badi'a mazao fie'ete'e azağa teite, emeğ'e'a radiunute'e madağano, hağaife'e, Badi'a'a matu'i'uma hağaiga zu duduga ebu mene ve'oga hağaiga hağainu. ¹¹⁻¹² Zae edeğa, ohoze'a ubuga duğuru ihoze'ete'e teige, eme zae zae'a fie gigaru onamogaradu danazinu, zu inara zinido, ebu iraduguzido, Badi'a'a matu'i'uma hağaigano radiu onamifine. Mazağa za Badi'a'a huze'oh'e, ane'a zae faifaine zuhi'azi'uma.

¹³ Zuni eme zae u'ano iğaiga Badi'a mazao manoga tauği ra'oh'e, mazağa za ağa mazağano emeğ'e'a Badi'a hari manoga haramo zinirota'a'e mene vase goere, rehano Badi'a goere rae radu zae'a mae ğihiniro. A'e hube Badi'a goere. Ebu e'e goe'ani'e, zae, Badi'a goere mae ğihine'ete'e azağa, zamao gau'e'oh'e. ¹⁴ E'ano'o, nego nabudi, za'e Iudea haba'a zamağano Keriso İesu niğano radiu'ete'e ekalesiaga azağani'a hağaidote'e teige hağairo. Zeğ'e'a Iuda azağa mazaono'o aduga hididote'e teige, zae zuni haba tiba azağa mazaono'o aduga hidido. ¹⁵ Zuhi'a Boro İesu ebu peroveta azağa runedirota'a'e, Iuda azağani'a, ebu emeğ'e hegofe bufirota'a zuni Iuda azağani'a. Ze'e Badi'a'a mene matu'i'uma hağaiga hağae'oh'e. Ze'e vase nidu'a agire. ¹⁶ Iuda azağa'e, mene Iuda azağa mazao hari manoga haramoga mene uratadu, eme garare'oh'e. Hena, ze'a ğabone hidi'uma radu. De'uge'ena'a, zeğ'e hağai sau'a ragate ragate ti'oh'e. E'ano'o Badi'a'a mağuno zenadu, naeğa hağaoga ra'oh'e.

Paulo ani Tesalonika neğa azağa ğiazoga uratiro

¹⁷ Nego nabudi, Tesalonika neğano Iuda azağani'a aduga boro furarote'e u'ano, za'e munemune azağa teiğ'e emeğ'e'a muhize iğuniro, onao izidi mada nu vitineha (A'e ahirio'e mene ğiaze'e rehano, zamafe'e zae zamare'oh'e). Ebu zae ğiazoga urate rudaunu 'ahine, zae vağe bare amoga radu ibi vağe onainu. ¹⁸ O'e, eme zae vağe amihi reiro. Hubehune eğ'e, Paulo'a bare bare ibiğa vağiro rehano, Satani'a hağai nunuo'no'o 'uiro. ¹⁹ Eme ura'e bare ğiazih'i ra'oh'e. Mazağa emeğ'e'a zamare'etene, za'e hubehune Badi'a mazao fie gigaru'e'uma, onamo emeğ'e Zuhi'a Boro İesu'a bare onait'e madağano ane zamao eda'uma. Ebu e'e madağano eme'e zae'a naeğa meite'e u'ano niguzi'uma, ebu zae u'ano matu'i'uma. ²⁰ Hubehune eme za'e niguze'oh'e, ebu zae u'ano matu'e'oh'e.

3

1-2 Eme 'ouge guhiu onamoga mene idararotene, eme raena'a, Timoteo'e zae vage tugune ami'uma, ebu eme'e emege da'o Atena negano radi'uma reiro. Timoteo'e, emege nego, emege teite Badi'a gau hagae'ohe, ebu Keriso hari manoga haramo'ohe. E'ano'o eme Timoteo tuguniro, ani'e zae'a Badi'a mazao fie gigaranoga veize danaziuma. ³ 'Ougine zae'a aduga hidine, zamaze'e mene hagari'uma. Mazağa zae zae'e edeğa, Keriso mazao fie'ete'e azağani'e aduga hidi'uma. ⁴ Eme zae teite radiudote'e zamağano, emege nidu'a nariga aduga hide'ohe rae, bare bare iraduguzido. Ebu zae edeğa, e'e hağaiğani'e zae mazao fureraro. ⁵ E'ano'o e'a guhiu onamoga mene idararotene, zae'a nouge nouge Keriso mazao fie'ete'e ederoga veize Timoteo tuguniro. Mazağa e'a riharota'a'e, Satani'a ibi nunuo so'ozadu zae'a Keriso mazao fie'ete'e'a dauği'uma reiro. 'Ougine, emege'a zae veize gae onairota'a'e, huga o'o'a re'uma.

Timoteo'a Tesalonika azağa hariğa manoga odohonairo

⁶ Rehano Timoteo ani izidi zae mazaono'o bare onaeha, ebu zae hari manoga odohe onaeha, raena'a, za'e Badi'a mazao ize fie'ohe, zuni Badi'a zu vaze zamare'ohe. Ebu za'e iğaiğa eme zamare'ohe, ebu emege'a ġiaze hunihi ra'ete'e teige, zae zuni ġiafe hunihi ra'ohe. ⁷ E'ano'o nego nabudi, eme'e 'ahama aduga boro hide'e rehano, za'e ize Keriso mazao fie'ohe rae egatene, zamafe inaraneha. ⁸ Ebu izidi emege'a matu'ufeta radiu'ohe, mazağa za'e Zuhi'a Boro mazao edau gigaru'e ahine.

⁹ Mazağa zae'a Keriso mazao ize fie'ete'e hağaiğani'a matu'ofi'ohe, eme kurau'etene, zae u'ano Badi'a mazao nouge nouge manoga tauği re'uma? ¹⁰ Mada nidu'a ohere nidu'a, zamafe nidu'a hina kurau'ohe, emege zae teite bare hidoga, zu bare ihozoga, zae Keriso mazao arane fie gigarafine.

¹¹ 'Ougadu eme ahige kurau'ohe: Badi'a, emege Mama'a, zu emege Zuhi'a Boro Iesu'a, emege'a zae vage amite'e ibiğa mae bohanifine! ¹² Ebu Zuhi'a Boro'a zae zamarone borofadu, vaze nidu'a zamaroga, zuni zae zamarotitoga, emege'a zae zamare'ete'e teige. ¹³ Ebu eme 'adige kurau'ohe: Keriso'a zamaze inare radoga, Badi'a emege Mama zamao hağaize deheğa reifine, zu sau'a moneo mene debazifine, a'e Zuhi'a Boro Iesu'a ane moneo ra'ete'e azağa teite bare onaite'e madağano.

4

Badi'a'a matu'i'uma radoneğa

1-2 E'ano'o nego nabudi, eme Badi'a'a matu'i'uma radoneğa ibiğa ihozido. Ebu izidi za'e e'e radoneğano radiu'ohe. Rehano eme Zuhi'a Boro Iesu niğano rinede umize'ohe. Mazağa Zuhi'a Boro Iesu'a rifirote'e ġoe'a emege'a ihozidota'a'e zae edeğa, za e'e ibiğano da'o radiu oname'eno'!

³ Badi'a ani ura'e, zae'a zağozagoga urate'ohe, mazağa za'e Badi'a'a mae avo tiro ahine. Za'e daro hağaiğano'o vaginoi! ⁴ Ebu ohoze ohoze, za'e zağozage zu gubane ibiğano ahirize tuğane'ena'a, duguno'! ⁵ U ubuma gezo radoneğano ago rado'! A'e Badi'a ağu'a azağa hağai. ⁶ E'e hağaiğa sau'a'e negoğo nabugo mazao ago hağao'! Inuga teite ago daroo'! Mazağa 'uguga hağaiğa hağae'ete'e vazega'e Zuhi'a Boro'a e'e naeğa ha'uma. 'Adi'e emege'a ibiteo 'oma irina riğa zi edemazidote'e ġoe'a. ⁷ Badi'a'a emege zamafirota'a'e, daro hağaiğa mene hağaifine, rehano zağozago radoneğano radifine. ⁸ E'ano'o iradugu ġoe'a 'adi mene mae ġihini'uma vazega'e, mene vaze iradugu ġoe'a mae ġihine'ohe. Rehano,

Badi'a, ani ane Vine Zaḡoḡa tuḡuno zenadu, danaze'e rehano, iradugu ḡoe'a rae mode'ohe.

⁹ U nego nabudi teite zamarotite'ete'e moneo'e, za 'ai Badi'a'a ihozadu, zamarotite'ohe. E'ano'o mene miriho zini'uma. ¹⁰ Hubehune za'e Makedonia haba'a nidu'a zamaḡano Iesu mone ra'ete'e azaḡa nidu'a zamare'ohe. Rehano nego nabudi, eme bare umizihi! Bare bare 'ouge'eno'i!

¹¹ Ebu 'adi'e, emeḡe'a zae teite radiunute'e madaḡano, ihozidote'e ḡoe'a rehano, bare zi'ohe. Zamaze rinede'ena'a, imuimu'uhi radiu'eno'i! Ebu evoreze hina zae zae gau da'o zamare haḡae'eno'i! Vaze ago dudize'eno'i!

¹² 'Ougine, Iesu mone mene ra'ete'e azaḡani'a zae radone horonadu, gubazi'uma. Zuni zae inarao gau'e'eno'i, zae'a ogomu, dabua, radone ḡauḡa nidu'a meifine! 'Ougine, za'e vaze 'ahogani'a mene ferezi'uma.

Zuhi'a Boro Iesu'a bare onai'uma hariḡa

¹³ Nego nabudi, eme ura'e zae'a ederoga, Iesu ni mae ḡihine'ete'e azaḡani'a rudarote'e mazao nagini'a furera'uma'e. Badi'a aḡu'a azaḡa ruda'uma teige, za'e zamaze ago vetuḡa rano'i! Ze 'ane rune vazega'e mene bare ḡabodi'uma ra'ohe. ¹⁴ Eme, ḡoere 'adi'e huga ra'ohe. Iesu ani rudaro, ebu bare ḡabodiro. E'ano'o Iesu ni mae ḡihinadu, rudarote'e azaḡa'e, Iesu'a bare ovai'uma madaḡano, Badi'a'a Iesu teite bare zamazi'uma. ¹⁵ Emeḡe'a 'ada zi'ete'e ḡoe'a'e, Zuhi'a Boro Iesu'a reirote'e ḡoe'a. Eme, ize ḡaboga radiu'ete'e azaḡa'e ize radiu onamo, Zuhi'a Boro'a bare ovaine'e, rudarote'e azaḡa'e ibite ḡabozi'uma. E'e enoganobu'u emeḡe zamafi'uma. ¹⁶ Zuhi'a Boro ane'a rune azaḡa iḡunoi raena'a ḡihau huaune, tuḡure viga ḡihi'ani'a hua'uma, ebu kibi hodoga igi'uma. E'e zamaḡano, Zuhi'a Boro ane'a adureono'o ovai'uma. Ebu Keriso mazao fiadu rudarote'e azaḡani'a gezo ḡabode iḡuni'uma. ¹⁷ E'e enogano, eme, ize ḡaboga radiu'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a zeḡe teite idaḡa mae ḡihifi'uma, ebu magube zamaḡa diuḡi'uma, adureo Zuhi'a Boro teite hidoga veize. Ebu eme'e Zuhi'a Boro teite radiu tuḡutuḡu radi'uma. ¹⁸ Za'e, eḡe'a 'ada teate'e ḡoe'a hina zae bare inaratito'i!

5

¹ Nego nabudi, Zuhi'a Boro Iesu'a bare onai'uma madaḡa'e 'ahama mene miriho zini'uma, ² mazaḡa za edeḡa tauḡi, Zuhi'a Boro'a bare onai'uma madaḡa'e. ḡonore'a ohere onait'e teige onai'uma, ebu vaze nidu'a zaguzaga'uma. ³ Vaze vaze'a raena'a, "Eme uniho manoga maha, ebu aduḡa 'ahoga o'o'a." rae re'ore'e'ete'e zamaḡano, sau'a boro'a tabatabaze feuradu, zaguzaguzi'uma. A'e roḡae ahi'etani'a ene furenoga radu, gigi'ani'a tabatabane feurohu'ete'e teige furera'uma. Ebu ze'e e'e aduḡa boro'a fureru'ete'e mode feranoga mene idaḡa.

⁴ Rehano nego nabudi, za'e mene uzaboo radiu'ete'e azaḡa. E'ano'o Iesu'a bare ovaine, ḡonore'a zaguzaguze'ete'e teige, mene zaguzaguzi'uma. ⁵ Za'e nidu'a madai zu azaḡa zamaḡano radiu'ete'e azaḡa. Emeta'e ohere zu uzabo zamaḡano mene radiu'ete'e azaḡa. ⁶ E'ano'o Iesu'e mene bare onai'uma rae zamare'ete'e azaḡa teige, mene re'ore'e radi'uma! Ebu tohutohe radi'uma, zu haḡaife da'o faifaine duguni'uma. ⁷ Mazaḡa re'ore'e radiu'ete'e azaḡa'e uzabo zamaḡano re'ore'e'ohe, ebu gage baboru'ete'e azaḡa'e uzabo zamaḡano gage baboru'ohe.

⁸ Rehano eme'e madai agaḡano radiu'e 'ahine, haḡaife da'o faifaine duguni'uma. E'e haḡaiga'e eme 'ahige haḡai'uma: Badi'a mazao

fi'uma, ebu Badi'a zu vase zamari'uma. A'e uti vasegani'a ahiri biriga hina ahi'a 'ue'ete'e heuga. Ebu eme Iesu'a bare onaadu gabofi'uma rae zamare gigaru'e'uma. A'e uti vazegani'a utio vadini biriga hina vadiga 'ue'ete'e heuga. ⁹ Mazağa Badi'a'a emeşe me'ofirota'a'e, mene mağunofeadu, emeşe sau'a naeğa rififine, rehano Zuhi'a Boro Iesu Keriso tugunadu, emeşe sau'a naeğa mae vağinadu, gabofifine. ¹⁰ Ane'a onait'e madağano, eme'e ruga ga ğaboga rehano, ane teite ğabone tuğutuğuru radoga veize, ani emeşe veize rudaro. ¹¹ E'ano'o zae zae'a ege goere 'adi hina inaratito'i, ebu Badi'a mazao fie gigarafine danatito'i! E'e hağaiğa'a zae'a hağae onaeha. Zae'a 'ouge da'o hağae'eno'i!

Badi'a'a matu'i'uma hağaiğa ğonagano ihoziri

¹² Nego nabudi, eme umize'ohe. Zae bo'ağano, Zuhi'a Boro ibi moneo gau boro hağai'ena'a ibitozini'ete'e ebu iraduguze'ete'e azağa gubazo'i! ¹³ Zeşe'a zae veize gaue'ete'e hağaiğa u'ano zamaze nidu'a hina gubazo'i, ebu zamarone boro zeşe mazao to'i! Zae zae nidu'a uniho manoga zamagano rado'i! ¹⁴ Nego nabudi, eme umize'ohe. Gauoga mene urate'ete'e tubuğa azağa'e zeşe hadi gauga veize iraduguzo'i! Zamağa rereğa azağa'e inarazo'i! Zoreğa azaga'e danazo'i! Vaze nidu'a mazao zamaze rinedo'i! ¹⁵ 'Ahogani'a 'ahoga mazao sau'a hağao'idene, sausaunate'e vaseğa nina'a, e'e naeğa ago hağao'i, rae no'i! Rehano iğaiğa nabugota zuni vase nidu'a mazao hağai manoga da'o hağae'eno'i! ¹⁶⁻¹⁸ Za'e Keriso moneo radiu'ete'e azağa, e'ano'o Badi'a'a zae mazaono'o urate'ete'e hağaiğa'e ahi'e; Mada nidu'a matu'e radiu'eno'i! Iğaiğa kurau'eno'i! Nagini'a furerano'idene, sau'a manoga rehano, Badi'a mazao manoga tauği ro'i! ¹⁹ Vine Zağogani'a zae mazao gaue'ete'e ibiğa ago 'uo'i! ²⁰ Vine Zağogani'a zini'ete'e goe'a'e huga 'o'o'a radu ago re'ore'one modo'i! ²¹ 'Uguğa goe'a ego'idene, faine ğiano'i! Ebu manoga gauga'e mo'i, ²² u sau'a gauga'e ago mo'i!

Gonaga goe'a

²³ Eme 'ahige kuratihi: Zama roşeğa rife'ete'e Badi'ağa, ane'a ane teige deheze hune'ena'a matuozini'uma, ebu zae'a hağai sau'a mene hağaoga veize, Badi'a'a vineze zu ahirize danane'eno'i! Onamo, Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a bare onai'uma. ²⁴ Zae me'ofirote'e Badi'ağa, ani goere'e hugeita. E'ano'o ane'a hağao zini'uma.

²⁵ Nego nabudi, emeşe veize kurau'eno'i!

²⁶ Ebu za'e, nego nabudi nidu'a teite zama manoga teite mae ğihiteto'i!

²⁷ Zuhi'a Boro niğano zi'ohe. Fefa 'adi'e nego nabudi nidu'a veize me'odo'i, zeşe egoga veize!

²⁸ Emeşe Zuhi'a Boro Iesu Keriso ane manogani'a zae mazao radiu'eno'i!

Tesalonika Ekalesia Azaḡa Mazao Paulo'a Vesu Mirihiro

¹ Eḡe, Paulo zu Silasi ebu Timoteo'a Tesalonika neḡa ekalesiaḡa azaḡa veize fefa 'adi mirihe'ohe. Za'e, Badi'a emeḡe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso moneo ra'ete'e azaḡa. ² Eme 'ahige rae zih: Badi'a emeḡe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manoga zu zama roḡeḡa zini'eno'i!

Iesu Keriso'a bare onai'uma, ebu ane ane haḡai naeḡa zini'uma

³ Nego nabudi, eme zae u'ano iḡaiḡa Badi'a mazao manoga tauḡi ra'ohe. Eme 'ouge haḡae'eta'a'e manoga. Mazaḡa za'a Badi'a mazao fie'eta'a'e bororu oname'ohe, ebu za'a zamarotite'eta'a zuni bororu'ohe.

⁴ E'ano'o neḡa neḡano Badi'a mazao fie'ete'e ekalesiaḡa azaḡa mazao, harize me'ode'ena'a niguze'ohe. Zae'a, Badi'a mazao fie'ete'e u'ano, vaze'a aḡirezi'ete'e, zu aduga boro zamaḡano, rehano za'e zamaze oboneteadu Badi'a mazao fie gigaru'ohe, rae zi'ohe.

⁵ Uguḡa haḡaiḡani'a zae mazao fureru'eta'a'e, Badi'a'a mada ḡonagano ane ane haḡai naeḡa idane zini'uma. Ebu Badi'a'a ibitofiete'e haba'a diuḡoga'e idaḡa rae re'uma veize, za'e aduga madaḡano 'ouge edau gigarauu. ⁶ Badi'a'a haḡae'ete'e haḡaiḡa'e nidu'a duduga. E'ano'o zae sausaue'ete'e azaḡa'e Badi'a'a e'e naeḡa zini'uma, ⁷ u zae, aduga hide'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a ahiri ohene'ete'e manoga zini'uma, ebu emeḡe zuni rifi'uma. E'e haḡaiḡa'e, Zuhi'a Boro Iesu'a inara aneruḡa ḡehaḡa teite zu ire roga duhuḡa teite adureono'o furera'uma madaḡano, Badi'a'a haḡai'uma.

⁸ Badi'a ni mae ḡihinoga mene urate'ete'e azaḡa zu, emeḡe Zuhi'a Boro Iesu hari manoga igi mode'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a e'e sau'aḡa naeḡa zini'uma. ⁹ E'e naeḡa'e radiu tuḡutuḡu gigi'aḡa zini'uma. Ze'e Zuhi'a Boro radone haba'anono'o enozi'uma, zuni ane inaraḡa boro bagaḡaono'o mae vaḡizi'uma. ¹⁰ E'e haḡaiḡa'e Zuhi'a Boro'a bare onai'uma madaḡano furera'uma. Ebu Badi'a mone ra'ete'e azaḡani'a Zuhi'a Boro niguni'uma, ebu Iesu ni mae ḡihinirote'e azaḡa'e ane aḡaḡa horonadu zaguzaga'uma. Za'e emeḡe'a Iesu hariḡa me'odo zinirote'e mae ḡihiniro 'ahine, zae zuni zeḡe teite e'ea radiu'ena'a Zuhi'a Boro horoni'uma.

¹¹ E'ano'o eme e'e zamaradu, zae veize iḡaiḡa kurau'ohe, Badi'a ani 'ahige rae rouga veize: Za'e ane ibio radiu'eta'a'e idaḡa ra reifine. Ebu ane'a inaraḡa zenadu, zae'a haḡai manoga nidu'a haḡaihi ra'ete'e, zu Badi'a mazao fie'ete'e u'ano haḡai manoga nidu'a haḡao'i! ¹² Emeḡe'a 'ouge kurau'eta'a'e, emeḡe Badi'a zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manoga zini'ete'e u'ano, vaze vaze'a zae haḡai manoga horonadu, emeḡe Zuhi'a Boro Iesu nigunifine, zu zae haḡai u'ano zae zuni Iesu'a niguzifine.

2

Zuhi'a Boro 'izema onaogano, vaze sau'a hune'a furera'uma

¹ Nego nabudi, emeḡe Zuhi'a Boro Iesu'a bare onait'e zu emeḡe nu'ofadu Iesu teite hidi'uma moneo 'ahige zi'ohe: ² Zuhi'a Boro'a onai'uma madaḡa 'ai feureha reite'e ḡoe'a ego'idene, zamaze ago koukouro'i zu ago aduno'i! Vaze 'ahogani'a Vine Zagoḡani'a e'e ḡoe'a'e rae inare reite'e

ga, vase'a haramirote'e ga, emeḡe'a tuḡurirote'e fefaḡa zamaḡano touga rae reite'e zuni ago ego'! ³ Za'e e'eguga ḡuriroḡa ḡoe'a'e ago hune zu ego'! Mazaḡa Zuhi'a Boro Iesu'a ize 'izema onaoḡano, ibite ize vase ḡehaḡani'a Badi'a aḡireni'uma, ebu Badi'a goro ḡoe'a rae mize'ete'e vazeḡa sau'a huneḡani'a furera'uma. Ani'e ḡonagano Badi'a'a ire rogao mae feuni'uma. ⁴ Ani'e Badi'a huga, ebu vase'a Badi'a teiḡe kurau'ete'e ḡauḡa nidu'a aḡireni'uma, ebu Badi'a zu ḡau nidu'a vitinadu, ane'a ane mae hitanani'uma. Ebu ani'e Badi'a Neo diḡe eho'ri'uma, ebu ane'a ane bare 'E'e Badi'a huga' rae re'uma.

⁵ Zae edeḡa, ḡoere 'adi'e eḡe'a zae teite radiudote'e madaḡano zido.

⁶ Zuni zae edeḡa, izidi aḡire vazeḡani'a furera'uma ibiḡa nagini'a 'ue'eta'a'e. Badi'a'a ḡoitorirote'e madaḡanobu'u, ani'a furera'uma.

⁷ Badi'a goro ḡoe'a aḡirohau'ete'e zamaroneḡa sau'ani'a vase vase zamao sifu gaue'ohe, rehano hunio'e mene fufurimi'uma. Mazaḡa aḡire vazeḡani'a gau'uma ibiḡa'e vase 'ahogani'a 'ue rami'uma, aḡire vazeḡa 'ue radiueta'a'e vazeḡa'e Badi'a'a mae vaḡini'udu'u, ⁸ ani'a furera'uma. Ani'e madaḡa meine, Zuhi'a Boro Iesu'a ḡoe'a inaraḡa hina sausaune runi'uma, ebu Iesu'a onaite'e aḡaḡaḡa boro hina sausaune runi'uma.

⁹ Aḡire vazeḡa'e Satani'a gau'uma ibiḡano gaue onai'uma. Satani'a gigi'aḡa hanadu ani'e haḡai nu badeḡa, tahi zu zaguzaga'uma haḡaiḡa ebu haḡai nunu nidu'a ḡuriro moneo haḡai'uma. ¹⁰ Ebu aḡire vazeḡa sau'a haḡaiḡa nunu nidu'a hina rune ibiḡano radiu'ete'e azaḡa so'ozi'uma. Ze'e Badi'a hari manoga, ḡoere huga mae ḡihinifone, Badi'a'a ḡabozifo rehano, ze'e mae ḡihinoga mene uratiro. E'ano'o ze mazao'e rune ibiḡano onamoga da'o. ¹¹ Ze'e Badi'a hari manoga mene mae ḡihiniro ahine, Badi'a'a zeḡe zama mae ḡunuḡununi'uma, ebu ze 'ane ḡuriro ḡoe'a'e huga radu mae ḡihini'uma. ¹² Ze'e ḡoere huga, hari manoga mene mae ḡihiniro, ebu haḡai sau'a sau'a matu'uḡa haḡairo. E'ano'o Badi'a'a 'aheḡe ḡorezi'uma, "Za'e sau'a haḡa ahine, aduga hidi'uma."

¹³ Nego nabudi, Zuhi'a Boro zamarone azaḡa, eme iḡaiḡa zae u'ano Badi'a mazao manoga tauḡi ra'ohe. Mazaḡa za 'ai ḡabozoga veize irina 'oma Badi'a'a inahe meiro. A'e Vine Zaḡoḡani'a Badi'a veize avo ohoziro'ete'e ḡauḡa u'ano, zu zae'a Badi'a hari manoga mae ḡihine'ete'e u'ano. ¹⁴ Badi'a ani, zae ḡabodoga rae zamaziro, ebu emeḡe'a hari manoga haramoziniro. A'e zae zuni Zuhi'a Boro Iesu Keriso aḡaḡa manoga zamaḡano radifine. ¹⁵ E'ano'o nego nabudi, za'e edau gigananadu, emeḡe'a hebe hina zirote'e ga fefao mirihirote'e ihoreḡa ḡoe'a zamare radiu'eno'!

¹⁶⁻¹⁷ Eme 'ahige kuratihi: Emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso zuni Badi'a emeḡe Mama'a zamaze rinedo'i, ebu haḡai manoga haḡaite'ea, zu ḡoere manoga reite'e moneo inarazo'i! Badi'a ani emeḡe zamariro, ebu ane manoga u'ano inara rifi onamo tuḡutuḡu. Keriso'a emeḡe u'ano rudarote'e ano'o, Badi'a'a radiu tuḡutuḡu ḡauḡa rifoga veize ḡoitoriro. Ebu eme'a hubehune radiu tuḡutuḡu ḡauḡa zamare'ete'e hidoga veize, ani'a danafe'ohe.

3

Paulo zu ane teite gaue'ete'e azaḡa veize kurano'i

¹ Nego nabudi, ḡoere 'ahoga'e 'ahiguḡa: Emeḡe veize kurano'i, zae'a hari manoga mae ḡihinirote'e teiḡe, Zuhi'a Boro hari manoga'ni'a ḡarihe rovotifine! ² Ebu eme aduga rifi'ete'e azaḡa sau'a huneḡa mazao'ono'o Badi'a'a eme biroga veize kurano'i, mazaḡa mene vase nidu'a'e Badi'a

mazao fie'ohē! ³ Rehano Zuhi'a Boro ani'e ġoitoroneġa mene vari'e'e ahine, ani'a inarazi'uma ebu sau'ani'a za mene meifine duguzi'uma. ⁴ Eme hubehune 'ahige rae zamare'ohē: Zuhi'a Boro'a danazi'uma 'ahine, emeġe'a haramo zini'ete'e haġaiġano zae'a haġae'ete'e haġaiġa'e haġae onami'uma ra'ohē. ⁵ Ebu eme 'ahige kuratihi: Zuhi'a Boro'a zamaze ibito hanadu, Badi'a'a nouge nouge zae zamare borofe'ete'e ederoga. Zu Keriso'a rahao 'ada aduga boro zamaġano rinede onaminute'e zae'a ederoga, ebu zae zuni e'e haġaiġano onamoga.

Tubuġa azaġa iraduguziro

⁶ Nego nabudi, Zuhi'a Boro Iesu Keriso niġano eme 'ahige zihī: Iesu moneo ra'e rehano, tubuġa azaġa, zu emeġe'a ihozidote'e haġaiġano mene radiu'ete'e azaġa mazaono'o vaġino'i! ⁷ Zae edeġa, emeġe'a haġae'ete'e teige zae zuni haġaine manoga. Emeġe'a zae teite radiunute'e madagano eme mene tuboga horofinu. ⁸ Eme vase ogomu naeġa mene haġadu mene mae autauġinu. Ebu za mazao aduga 'ahoga mene zehoga veize, eme madai zu ohere gau boro haġaido. ⁹ Eme'e apostolo azaġa 'ahine, zae mazao ogomu mae tauġoga idaġa rehano, emeġe'a gauadu ogomu hidido. Emeġe'a gau ġihau haġae'ete'e zae'a emeġe haġai horonadu, zae zuni 'ouge haġaifine. ¹⁰ Emeġe'a zae teite radiunute'e madaġano zina'a, 'Iniu vase gauoga mene urato'idene, ogomu ago hano'i!' rae zido.

¹¹ Eme'a za hari iġi'etene, za nu'e tubuġa ra'ohē. Ze'e mene gauadu, vase da'o dudize'ohē. ¹² Uguġa azaġa'e, emeġe'a Zuhi'a Boro Iesu Keriso niġano zi'ohē. Za'e imuimu'uhi rado'i, ebu ogomu hidoga veize gauo'i! ¹³ Ebu nego nabudi, za'e haġai manoga haġae'ete'e moneo ago fuġozo'i!

¹⁴ Iniu vase'a emeġe'a fefao 'ada teate'e ġoe'a rae modo'idene, e'e vaseġani'a nagini haġae'ete'e ekalesia azaġa ihozoi! Ane teite ago za'uo'i, ani mazagaronoga veize. ¹⁵ Rehano ani aġire vaseġa rae ago no'i, rehano nego iradugune'ete'e teige iradugono'i!

Ġonaga ġoe'a

¹⁶ Zama roġeġa rifi'uma Zuhi'aġa Boro, ane'a iġaiġa zae radone nidu'a zamaġano ane zama roġeġa zini'eno'i! Ebu Zuhi'a Boro'e zae nidu'a teite radiu'eno'i!

¹⁷ Ġonaga 'adi ġoe'a'e eġe, Paulo'a eġe 'evore hina uhiu ġoe'a mirihe'ohē. A'e eġe'a hubehune tuġureha rae ederifine, e 'ahige mirihe'ohē.

¹⁸ Emeġe Zuhi'a Boro Iesu Keriso manoga'ni'a zae nidu'a mazao radiu'eno'i!